Zul

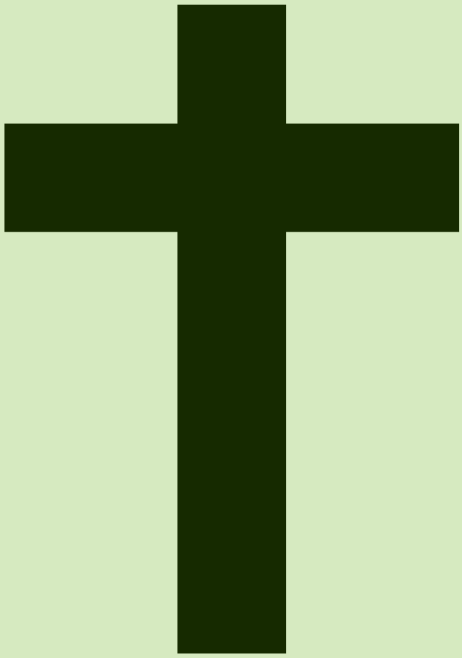

The New Testament in the Polci language of Nigeria: Zul

Zul

The New Testament in the Polci language of Nigeria: Zul

copyright © 2023 Seed Company in collaboration with Language Developers and Bible Translators Association

Language: (Polci)

Contributor: The Seed Company

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution Share-Alike license 4.0.
You have permission to share and redistribute this Bible translation in any format and to make reasonable revisions and adaptations of this translation, provided that:

- You include the above copyright and source information.
- If you make any changes to the text, you must indicate that you did so in a way that makes it clear that the original licensor is not necessarily endorsing your changes.
- If you redistribute this text, you must distribute your contributions under the same license as the original.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.
Note that in addition to the rules above, revising and adapting God's Word involves a great responsibility to be true to God's Word. See Revelation 22:18-19.

2025-07-03

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 26 Jul 2025 from source files dated 3 Jul 2025
966ae514-e466-5db9-a2c4-48a0e108d406

Contents

Matiyu 1
Mark 43
LUK 69
John 111
ACT 145
1COR 188
2 Corinthians 205
GAL 217
Afisa 224
Philippians 230
Colossians 234
JAS 238
1JN 242

Zo Shirəm kan Matiyu
Rəsh gwa

Tələnkur kə shirəm den gəs kə Yesu (Luk 3.23-38)

1 Mənkən ni'e tələnkur kə gəs kə Yesu Almasihu gəsgal kə Dauda, muntu kan gəsgal kə Ibərahim ni gwa.
2 Ibərahim ni'e basi Ishaku, Ishaku ni'e basi Yakubu, Yakubu ni'e basi Yahuda na mir ezəni.
3 Yahuda ni'e basi Peres na Zera. Nazin ni'e Tamar. Peres ni'e basi Hezron, Hezron ni'e basi Aram.
4 Aram ni'e basi Aminadab, Aminadab ni'e basi Nashon, Nashon ni'e basi Salmon,
5 Salmon ni'e basi Bo'az. Nas ni'e Rahab. Bo'az ni'e basi Obed, muntu nas ni'e Rut gwa, kan Obed ni'e basi Yesse.
6 Yesse ni'e basi gun Dauda.

Dauda ni'e basi Solomon, muntu kan nas ni'e Batsheba kan faro gər kə Uriya ni gwa.
7 Solomon ni'e basi Rehobowam, Rehobowam ni'e basi Abiya kan Abiya ni'e basi Asa.
8 Asa ni'e basi Yehoshapat. Yehoshapat ni'e basi Yoram, kan Yoram ni'e basi Uzziya.
9 Uzziya ni'e basi Yotam. Yotam ni'e basi Ahas kan Ahas ni'e basi Hezikiya.
10 Hezikiya ni'e basi Manasse, Manasse ni'e basi Amon, kan Amon ni'e basi Yosiya.
11 Yosiya ni'e basi Yekoniya na mir mən gəpi gəs kan dəm zher wokoci tu yem wur su Babila kagwa.
12 Den kaar kə yemi gəzən zher su Babila kawo, Yekoniya dəm basi Sheyaltiyel, Sheyaltiyel ni'e basi Zerubabel.
13 Zerubabel ni'e basi Abihud, Abihud ni'e basi Eliyakim kan Eliyakim ni'e basi Azor.
14 Azor ni'e basi Zadok, Zadok ngapo basi Akim ni kan Akim ni'e basi Eliyud.
15 Eliyud ni'e basi Eleyazar. Eleyazar ni'e basi Mattan kan Mattan eso basi Yakubu ni.
16 Kano Yakubu ni'e basi Isubu ba kos kə Maryamu muntu kan gər Yesu kan ba la ti bi'e Almasihu gwa.
17 Məngəri ra den məngəri kutl cet wupse argon tu pən den Ibərahim ar ri den gəri kə Dauda gwa. Məngəri ra den məngəri kutl cet wupse es argon tu pən den Dauda ba ri wokoci tu yem mbarəm kə Isra'ila wu dəm zher gip atl kə Babila gwa. Eso, məngəri ra den məngəri kutl cet wupse argon tu pən den dəmi zher su Babilaka ar ba ri den Almasihu gwa.

Gəri kə Yesu Almasihu. (Luk 2.1-7)

18 Nankən ni gəri kə Yesu Almasihu ra. Wokoci tu Maryamu ra na o gam dati kə gudlumi na Isubuwo, tə dəm gər gəs wu da'a, ar ni shin tə ra na tu gəri muntu tə zam təp kar Ruhu kə Yam gwa.
19 Isubu nye kos gəsiwo, mən pitən dlat ni. Tə ndu ɗəli shirəmika kari da'a bəse tə la ti gip sham kar mbarəme. Ar ni tə pən tor gip mbatl gəs'e tii za təka shok.
20 Ama nan tə den damtən denewo, ar ni nye mən kartən kə Babom Yam ɗəl kar ti gip tlon tə wul ti'e, <<Isubu gəsgal kə Dauda ba kə kum bərti kə pəni Maryamu tə dəm gər gi da'a. Pəni tu gəs tuwo təp kar Ruhu kə Yam ni.
21 Tii gər nya, kan kə ne ti sun'e Yesu, domici tin tii ɗəli mbarəm gəska gip warwat pitəne.>>
22 Muntu kup pini kə də laa'i argon tu Babom Yam yari təp kar mən yari shirəm kə Yam gwa'e,
23 <<Nye gər mən yap gam baa zam tu'e, tə gər nya moni, baa la ti bi'e Imanuel.>> Gəs kə sunyi'e, <<Yam ra nan mi.>>
24 Nan Isubu putuwo, ar ni tə pi kandatu nye mən kartən kə Yami yari ti gwa, tə pən Maryamu tə dəm gər gəsi.
25 Ama tə mom ti nya mətliyi da'a, har tə gər nya gəsi. Kan Isubu ba ne ti sun'e Yesu.

2

Cwattən kə mən momi zənges tor gabəs

1 Den kaar kə gəri Yesu gip bən Betelehem gip kəti atl kə mən Yahuda, wokoci tu Hiridus ra den dandi gwawo, ar ni mən

momi zənges jen tli tor gabəs wu sur bən kə Urshalima.
2 Wu ngen momi, wu wule, <<Ako ni pel
gun kə mən Yahuda tu kan'i gər ti gwa ra?
Domici mə shin zənges gəs su gabəska ar
ni mə tor kə də mə bote ti.>>
3 Nan gun Hiridus kum untuwo, ar ghun
ti naari nan ti na mbarəm kə Urshalima
kup.
4 Kan tə dom kiri mən keri bar ju ɗiri
Yam gwa kup, na mən kulci mbarəm den
kulci kə Musa, kan tə ngen momi las tu baa
gər Almasihu gwa.
5 Ar ni wu nəmi ti wu wule, <<gip Betele-
hem ni kan ra gip kəti atl kə mən Yahuda
gwa, domici untun mən yari shirəm kə
Yam rəsh'e,
6 <Ki Betelehem kan ra gip kəti atl kə
mən Yahuda gwa, ba'e ki ni kə mani kaltən
gip mir bən kə mən Yahuda da'a. Fawo gip
ki ni baa gər bar mən kopi na mbarəme,
muntu baa le mbarəm gən kə Isra'ila wule
təm gwa.> >>
7 Ar ni Hiridus la bi mən momi zənges ju
muri, tə ngen momi wokoci tu zəngesi ɗəl
gwa.
8 Kan tə kar wur tə wule, <<Te ni gip bən
Betelehem, kə ngen ni gəs kə nyayi hoyi.
Kən ni kə zam tiwo, kə ter yarim ni, ami
ma a te bote ti.>>
9 Nan wu kum shirəm kə gunyiwo, ar ni
wu ndara. Ar ni zənges tu kan wu shin su
gabəs ka gwa ba nde wur cina ar ba ri dlər
sur gam las tu kan nyayi ra gwa.
10 Nan wu shin zəngesiwo, ar ni wu pi
ghol mbatl hoyi.
11 Nan wu te gip bomiwo, kan wu shin
nyayi na nas Maryamu, ar ni wu ngus cina
da ti wu bote ti. Kano wu ɓul posh gəzən
wu bi ti bari; ga zənariya, na lubban, na
mur, munjuwo mir mən təmi kasər ni kə
keri, na kə bərketəne.
12 Nan dəli wur kəm gip tlon den ba də
wu'i pal təp kar gun Hiridus dawo, ar ni
wu kop zut təp gon wu pal rən atl gəzənka.

Isubu na Maryamu kətər gəzən su Masarka

13 Nan ga mən momi bari ndarawo, ar
ni nye mən kartən kə Babom Yam gon ɗəl
kar Isubu gip tlone. Tə wul ti'e, <<Tlyam
kə pən nyayi na nas kə kətər ni gin te atl kə
Masarka, kə dəm ni teka, se ami ni a yari
in'e də kə pal ter gwa, domici Hiridus den
ngeni nyayi kə də tə ri ti eka.>>
14 Ar ni Isubu tlyam kan tə pən nyayi na
nas gip gasi, tə ndara Masar.
15 Tə dəm teka ba ri kaar kə məshtən
kə Hiridus. Muntu pi ni kə də laa'i argon
tu Babom yari təp bi də mən yari shirəm
kə Yam gwa'e, <<Ter Masar ni a la bi nya
gəni.>>

Ri mimir mir moni eka

16 Nan Hiridus shin mən momi zənges ju
pali təka kədləmiwo, ar ni lo ci ti naar kan
tə kar bar də ri kup mimir moni munju ra
gip bən Betelehem na kosack kə bəni gwa
eka, munju ri sheti ghon rop na munju
ri untu wu dagwa. Tə pən ni kə pi untu
den wokoci tu mən momi zənges ju yari ti
shirəm den nyayi gwa.
17 Wokociyi ni shirəm kə Irmiya, mən
yari shirəm kə Yam laa'i'e,
18 <<Kum yar gon
gip bən kə Rama,
yar kulu na dun
mbatl mən nartəni.
Rahila ni den kulu
den mimir gəsi.
Tə nge kumi də iɗa'i ti mbatlka,
domici wu'i da'a.>>

Paltən Nazarat

19 Nan Hiridus məshkawo, ar ni mən
kartən kə Babom Yam gon ɗəl kar Isubu
gip tlon te Masarka,
20 tə wul ti'e, <<Tlyami, kə pən nyayi na
nas kə pal ni te gip kəti atl kə Isra'ilaka,
domici munju ba ngen ri nyeyi ekawo wu
məsh kawi.>>
21 Ar ni tə tlyam kan tə pən nyayi na nas
wu pal te atl kə Isra'ilaka.
22 Ama nan tə kum'e Arkilawus ni pal
den dandi kə bas Hiridus mən lish kə
Yahudiyawo, ar ni bərti ci ti kə tetən lasi.
Ama nan dəli tə kəm gip tlono, ar ni tə rat
gəs gip kəti atl kə Galili.
23 Kan tə te dəm gip bən gon kan ba wul
ti'e Nazarat gwa, den bi yari kə ga mən
yari shirəm kə Yam'e, <<Baa la ti bi'e, Ba
mən Nazarat.>>

2:15 2.15 Hos 11.1. **2:18 2.18** Iri 31.15.

3

La'i icin kə Yohana mən pi batisma (Mar 1.1-8; Luk 3.1-18; Yoh 1.19-28)

1 Gip muri ja ni Yohana mən pi batisma ɗiri, tə den wazu shirəm kə Yam gip kəti atl
kə mən Yahuda,
2 tə den wultən'e, <<Ci ni atl gam kə pal
ni kar Yami, domici mulki kə Yam mbira
kosak wi.>>
3 Muntu ni'e mbarəm tu kan Ishaya mən
yari shirəm kə Yam shirəm den ti gwa'e,
<<Yar kə gon mən latən bi
gip ləp den wultən'e,
<Kərkəmi ni Babom guntəp
kə cwattən gəsi,
də guntəp gəs dəm na ta'i.> >>
4 Tutul dli ka ta rakumi ni Yohana la'i,
tə dləmat ti na late. Fingal gəs ni'e zas na
domi.
5 Mbarəm kə bən kə Urshalima na kə
mən kəti atl kə Yahudiya na mən atl kə bi
ɓula Urdun pi ta ɗirtən kar ti.
6 Wu ɗir gip dlom mbarəm wu yari war-
wat pitən gəzəni, kan tə pi wur batisma gip
ɓula kə Urdun.
7 Nan tə shin mən Parise na mən
Sadukiya na womti den ɗirtən kə də pi
wur batismawo. Ar ni tə wul wur'e, <<Kən
ga badər kə wonzi! Woni dəli in kəm kə də
kə kətəri ni lo kə Yam mən ɗirtən we?
8 Pi ni mbap tu kan baa gode ci atl gam
na paltən gin kar Yam gwa.
9 Ba kə ɓo ni ngetl den'e, <Ibərahim ni'e
be gin da'a.> A yari ine, Yam baa mani pi
Ibərahim mimir na tat ju.
10 Tare ne bi ndal den gəs kin wi. Kin tu
kup kan gəri ho mimir dawo, baa wotl tika
də la ti te utuka.
11 Amiwo, a pi in ni batisma na mal kə
də gode'e kə ci atl gam kə pal kar Yam
wi. Ama gon ra den ɗirtən kaar dami kan
manəm nartən gwa, muntu kan kaptəlan
gəs ma a kəm pəni da'a. Tii pi in batisma
na Ruhu kə Yam na utu.
12 Gal bətke bar gəs ra am dati, tii sar
ba desi bar gəska hoyi, tə dom gesi o tə wi
ɓindika, kan kəptiyi ngapo tə kerika gip utu
tu kan baa məsh dagwa.>>

Pi Yesu batisma (Mar 1.9-11; Luk 3.21,22)

13 Wokociyi ni Yesu ɗəl ɗir gip kəti atl
kə Galili, tə mbubar ɓula Urdun, kə də
Yohana pi ti batisma.
14 Yohana ndu tə nge gəsi, tə wule,
<<Ami kan a ndu'e kə pim batismawo, kə
pa ɗir karim esa?>>
15 Ar ni Yesu nəmi ti, tə wule, <<Naa ar
dəm untu kəkəni, domici untu ni ar ndari
mə laa'i argon tu kup dlat ni ar ra kar Yam
gwa.>> Na untu ni Yohana nəmi ti.
16 Nan pi Yesu batisma tə ɗəl tor gip
maliwo, ar ni yam ɓuli, kan tə shin Ruhu
kə Yam den surtən wule kuɓuri tə sur dlər
den bibyala gəsi.
17 Kan ba kum yar ɗəl sur yam ba wule,
<<Muntu ni'e Nya gəni. A ndu ti, kan tə
gholim mbatl naari.>>

4

Godetən kə Yesu (Mar 1.12,13; Luk 4.1-13)

1 Ar ni Ruhu kə Yam ri Yesu gip ləpe, kə
də Shetan mən setən gode ti.
2 Nan tə pi guzum mal muri hauya rop
(40) pət na gasi, den kariwo, guzum ci ti.
3 Ar ni mən setəni ɗir tə wul ti'e, <<O ki
Nya Yamno, wul tat ju'e wu dəm bəredi.>>
4 Ama Yesu nəmi ti, tə wul ti'e, <<Ar ra
na rəshi gip shirəm kə Yam'e, <Na bəredi
ni katl mbarəm ba mani dəmi da'a, ama na
ko gonge shirəm kan ba ɗəl kar Yam gwa
ni.> >>
5 Ar ni mən setəni si ti bən Urshalima,
bən tu kan Yam zəzari gam gəs gwa, tə te
ti to den gam bom kə Yamka kan to yam
naar gwa.
6 Tə wul ti'e, <<O ki Nya Yam no, ɓo tuma
su atlka. Domici Shirəm kə Yam wule,
<Tii bi bi də mən kartən kə Yam
den wu gaa ki,
bəse kə ɓo asəmka den tate.> >>
7 Ar ni Yesu wul ti'e, <<Ar ra na rəshi es'e,
<Kii gode Babom Yam gi da'a.> >>
8 Den kaariwo, ar ni mən setəni te Yesu
den gam tlyari tləndəre, tə ta'i ti am den
mulki kə atl kup na nartən gəzəni.
9 Tə wul ti'e, <<Aa bi'i mulki kə atl ju
kup, ki ni kə nda atl cina da'əm kə botem
gwa.>>
10 Ar ni Yesu wul ti'e, <<Tli karəmka,
Shetan! Domici ar ra na rəshi'e, <Bote

4:4 4.4 TTS 8.3. **4:6 4.6** Zab 91.11-12. **4:7 4.7** TTS 6.16. **4:10 4.10** TTS 6.13.

Babom Yam gi nan gəsi. Ti ni katl kii bote ti.> >>
11 Ar ni mən setəni za ti. Kan mir mən kartən kə Yam ba cwat kar ti, wu pi ti mbapi.

Yesu pare pi mbap gəs gip Galili (Mar 1.14,15; Luk 4.14,15)

12 Nan Yesu kum'e la Yohana ka gip bom kə moni wo, ar ni tə ndara kəti atl kə Galili.
13 Kan tə za bən Nazarat, tə te Kaparnahum na dəmi, te bi bar ɓulaka, las tu kan kə Zebulun na Naftali ni gwa*.
14 Kə də laa'i argon tu Ishaya mən yari shirəm kə Yam yari gwa'e,
15 <<Ki las kə Zebulun
na las kə Naftali kan ra gip kəti atl kə Galili,
kəti atl kə munju kan mən Yahuda ni da gwa
kəti atl tu kan kop bi bar ɓula gwa
na markəm bar ɓula'i,
ar ba su jikat ɓula Urdun gwa.
16 Munju ba dəm gip dəmən
shin bar cirtən wi.
Mən dəmi gip dəmən atl kə məshtəno, cirtən cwati wur wi.>>
17 Tun wokoci ta ni Yesu pare la'i icin shirəm kə Yam tə den wultən'e, <<Cini atl gam kə pal ni kar Yami, domici mulki kə Yam mbira kosak wi.>>

Yesu la bi mən nəmi kos mbarəm wupse (Mar 1.16-20; Luk 5.1-11)

18 Nan tə den kopi bi bar ɓula Galiliwo, ar ni tə shin mbarəm rop, Simon kan ba la ti bi'e Bitərus gwa na erəm gəs Andərawus. Tə zam wur den la'i bar kə nəmi kos gəzən gip mal bar ɓula'i domici wi mən nəmi kos ni.
19 Tə wul wur'e, <<Kopən ni, aa pali in mən ɗiri mbarəm karəmi.>>
20 Na zhotəne, ar ni wu za bar kə nəmi kos gəzənka, kan wu kop ti.
21 Nan tə te cinawo, ar ni tə pa shin mbarəm rop, wu ma mən gəpi na mən bari ni, Yakubu nya Zabadi na erəm gəs Yohana. Tə zam wur gip kungələn jikat mal na bazin Zabadi, wu den kərkəm bar kə nəmi kos gəzəni. Kan tə la wur bi.
22 Ar ni wu za kungələn jikat mali kup na bazini, kan wu kop ti.

Yesu ne am mbarəm ra na womti (Luk 6.17-19)

23 Yesu kop kup gip kəti atl kə Galili, tə den kulci gip bom domtən kə mən Yahuda. Tə den la'i icin kə zo shirəm dəmi kə Yam gunye, na pəni kumi dli kə ko gonge ciwo kə mbarəme.
24 Na untu ni shirəm den ti ri gip atl kə Siriya kup. Na untu ni pi ta ɗiri ti mən kumi dli kup, mən patən na ko gonge ciwo, na mən dun itəri, na mən ndetən atli, na munju itər tle wur dlika gwa. Tə warke wur kup.
25 Ar ni mbarəm na womti gip kəti atl kə Galili, na kəta atl kə Dikapolis (mir bən kutl ituwi), na bən Urshalima, na kəti las kə mən Yahuda, na kəti las kə te bi ɓula Urdun ka kop ti.

5

Kulci kə Yesu den tləndəre

1 Nan Yesu shin mbarəm dom wur na womtiwo, ar ni tə to gəs den gam tləndəre. Nan tə dəmo, ar ni mir mən kulci kar ti to kar ti.
2 Ar ni tə kulci wur tə wule.

Albarka (Luk 6.20-23)

3 <<Mən ghol mbatl ni'e munju kan mom na ɗattən gəzən gip ruhu gwa.
Mulki kə Yamo gwazin ni.
4 Mən ghol mbatl ni'e munju ra na dun mbatl gwa.
Yam baa iɗa'i wur mbatli.
5 Mən ghol mbatl ni'e munju kan pali gam gəzənka atli gwa.
Atl kundərəndlip baa dəm gwazini.
6 Mən ghol mbatl ni'e munju ba kum guzum na lam pi argon tu kan dlat ni ar ra gwa.
Yam baa laa'i wur tu na argon tu wu ndu gwa.
7 Mən ghol mbatl ni'e munju ra na guna ger gwa.
Yam baa kum guna gəzəni.
8 Mən ghol mbatl ni'e munju mbatl gəzən ra ngəlan gwa.
Wi shin Yami.
9 Mən ghol mbatl ni'e mən sitin gip dlom kə ɗiri dəmi zhəlili.
Baa la wur bi mimir kə Yami.

* **4:13 4.13** Zabuluna na Naftaliwo mimir kə Yakubu ni.

10 Mən ghol mbatl ni'e munju kan ba kumi
wur dli den bi pitən dlat gwa.
Mulki kə Yamo gwazin ni.>>
11 <<Kən mən ghol mbatl ni wokoci tu
mbarəm ba zage ine, wu kumi in dli, wu
pa ne in ko gonge ɗasi tu te gamka den kən
mən kopi gən ni gwa.
12 Untu ni wu kumi dli ga mən yari
shirəm kə Yam munju kan ra kapən kən
gwa. Gyatl ni kə pi ni ghol mbatl na naari,
domici argon tu Yam baa bi in to yamkawo
ar naari.>>

Kulci den Mas na cirtəni (Mar 9.50; Luk 14.34,35)

13 <<Kən nəra wule mas gip atl
kundərəndlip. Mas ni njulkawo, na unun
ba pali təmtən gəs we? Ar i na mbap kə pi
da'a, se də shotika, də mbarəm desika.>>
14 <<Kən nəra wule cirtən kar mbarəm
den kaar atli. Bən tu kan tu to den tudu
kawo, ba mani ghundər gəska da'a.
15 Ba mbəsh utu gip pitila kan də zup ka
na bar gal da'a. Ama ba ne ti ni den ba
dəmi gəsi, kan ar bi mbarəm kə bomi kup
cirtəni.
16 Untu ma, za ni də cirtən gin cir cina
də mbarəme, kə də wu shin mbuni mbap
gin ra, arni wi ɗəɗa Ba gin kə to yamka.>>

Kulci den kulci kə Musa

17 <<Ba kə pən ni den a sur ni kə də a
pika na kulci kə Musa, ko rəshi kə ga mən
yari shirəm kə Yam da'a. A sur ni kə də a
pa'ika nan wur da'a, ama kə də a laa'i wur
ni.
18 Ge shirəm ni a yari in'e, yam na atl baa
paka, ama ko nye njem ko ɗigo gon ra da'a
gip Kulci kə Musa kan ba pika nari kapən
də ko unu pi kandatu Kulciyi wule ar baa
pi gwa.
19 Ra'untuwo, kup muntu kan cen nəm
gip Kulci ju ka, kan tə pa kulci jen wu
cen Kulciyi ka pa'o, baa wul ti'e kali gip
mulki kə Yami. Ngapo, kup muntu kan
kop Kulciyi, kan tə kulci jeno, baa wul ti'e
mən nartən gip mulki kə Yami.
20 A yari in'e, pitən dlat gin ni man kə me
gam kə Parise na mən kulci den Kulci kə
Musa dawo, ki te gip mulki kə Yam da'a.>>

Kulci kə Yesu den pi lo'e

21 <<Kə kum yari ga kori gəmi terka'e,
<Ba kə rini gon eka da'a. Muntu ri gon
ekawo, ba hukunte ti.>
22 Ama a yari ine, kup muntu ba pi lo na
esi ma, baa hukunte ti. Muntu es wul esi'e
wop mbarəmo, baa ri ti cina də mən tloyi
shirəmi. Eso, muntu wul esi'e kədləmo, tə
ndar tetən gip utu.>>
23 <<Ra untuwo, kini den bi Yam bar den
bagadi sadakawo, kan kə dam ki den gon
ra nan ki su mbatlkawo,
24 za ari bi bagadiyi kakani, kə ri kərkəm
dlom gin na ya'iyi, kan kə'i bi Yam bar
giyi.>>
25 <<Zho'i kə ci atl gam na muntu kan ra
na shirəm den ki gwa, kapən də ri'i cina də
mən tloyi shirəmi. Kini kə pi untu dawo, ti
la ki am də mən tloyi shirəmi, kan də mən
tloyi shirəm byal ki am də dogari, kan də
la ki gip bom kə moni.
26 Ge shirəm ni a yari'i, ki ɗəl gip bom
kə moniyi da'a, se kini kə ɓatl argon tu ba
kop ki kup gwa.>>

Kulci kə Yesu den muri na mətli ko moni kaari

27 <<Kə kum yari in'e, <Ba kə mur ni na
mətli ko moni kaari da'a.>
28 Ama a yari ine, muntu kup shin gər
mətli, shintən kə ndutən kə ci mbatlo, ya
mur nan ti gip mbatl gəs ituwi.
29 Ger gə kə shimli ni ba kem ki kə pi
warwat pitəno, ɗəli kə laka. Ar ba mani'i
də kəti kə dli gi gon liika, na də la dli gi
kup te gip utuka.
30 Am gi kə shimli ni ba kem ki kə pi
warwat pitəno, tlo kə laka. Ar ba mani'i
də kəti kə dli gi gon liika, na də la dli gi
kup te gip utuka.>>

Kulci kə Yesu den kari gərka (Mat 19.9; Mar 10.11,12; Luk 16.18)

31 <<Yari es'e, <Kup muntu baa kar gər
gəskawo, ar nəm tə bi gəri tələnkur kə
kartənka.>
32 Ama argon tu a yari ino arni'e, muntu
kup kar gər gəska, ba'e den təp kə muri na
moni kari ni dawo, tə kem ti kə muri na
moni kaari ituwi. Muntu kup gudlumi na
gər tu kan karkawo, tə dəm mən muri na
mətli kaari ituwi.>>

Kulci den ɓe am atli

33 <<Kə kum yari ga kori gəmi terka'e,
<Ba kə ɓo am atl na atl ko na yam den lar
da'a, se de kə ɓatl argon tu kə pəni gam gi
ki bi Babom gwa.>
34 Ama a yari ine, ba kə ɓoni am atl na
atli ko na yam dama, domici to yamka ni'e
dandi kə Yami.
35 Ba kə ɓo am atli na atl da'a, domici atl
ni'e ba ne asəm gəsi, ko na bən Urshalima
domici arni'e bar bən kə Bar Gunye.
36 Ba kə ɓo ngetl na gam gi da'a, domici
ki mani pali ta gam gi gon dunyi ko gholi
da'a.
37 Kup argon tu ki yariwo, ar dlər den
<Aan> ko <o'o.> Ar ni man untuwo kar
Mən ɗasi tu ni ɗəli.>>

Kulci den pəni pansa (Luk 6.29,30)

38 <<Kə kum yari terka'e, <ger den am kə
ger ni, shin ngapo den am kə shin ni.>*
39 Ama a yari in'e bakə nge ni mbarəm
mən ɗasi tu da'a. Gon ni ɓe'i ankayama
den gəskəm gi kə shimliwo, bali ti nəmi
pa'e.
40 Gon ni ri'i cina də mən bən kə də tə
nəmi'i lulur gi kawo, za'i tə bar kə ghuntən
gi esi.
41 Gon ni kem ki kə ɓomi asəm kə mil
nemo, ri nan ti kə mil rop.
42 Murgon ni lirki bargono, bi ti. Muntu
ngen cigəri karkiwo, ba kə nge ti bika
da'a.>>

Ndu mən nge gi (Luk 6.27,28,32-36)

43 <<Kə kum yari'e kə ndu ya'i, kə nge
mən nge gi.
44 Ama a yari ine, ndu ni mən nge gini.
Shirəm ni na Yam den mən kumi in dli.
45 Kən ni kə pi untuwo arni ki dəm mimir
kə ba gin kə to yamka. Tə kem də pət gəs
ɗəl den ho mbarəm na wani mbarəme. Tə
kem də ghon nde mən pitən dlat na munju
ba pi dlat dagwa.
46 Kən ni kə ndu mən ju ba ndu kən katlo,
unun ki zam we? Mən nəmi wurpi bom ma
untuni wu pi diya?
47 Ya'i ni katl kə shirmi tiwo, unun kə
pi kan man jen gwawe? Munju kan mom
Yam dama untun wu pi.
48 Ra'untuwo, dəm ni na laai kandatu Ba
gin kə to yamka ra na laa'i gwa.>>

6

Kulci den bi bari

1 <<Ngup kənni, ba də pitən dlat gin kə
ɗəɗa Yam dəm kə shini kə ger da'a. Kən ni
kə pi untuwo, ki zam ɓatltən kar Ba gin kə
to yamka da'a.
2 Kən ni kii bi bar munju am ri wur kar
dawo, ba kə pini ta shirəm dene kandatu
mən se mbarəm ba pi kəba domtən gəzən
na den guntəp kə də mbarəm ɗəɗa wur ra.
Na ho bi, a yari ine, wu zam ɓatltən gəzən
ituwi
3 Ama kən ni ki bi bar muntu am ri ti
kaar dawo, ba kə za ni da murgon mom
argon tu kan kə pi gwa da'a.
4 Na untuni argon tu kə biwo ar ba dəm
na ghuuni. Ba gin kan ba shin argon tu ra
na ghuuni gwani baa ɓatl kəne.

Kulci den shirəm na Yami

5 Kən ni ki shirəm na Yamo, ba kə pi ni
kandatu mən pi kə shini kə ger ba pi gwa
da'a. Wu paye ndu'i wu shirəm na Yam
dlor kə ba domtən kə mən Yahuda na den
təpe, kə də mbarəm shin wur ra. Na ho bi,
wu tare wu nəm ɓatltən gəzən ituwi.
6 Ama kən ni ki shirəm na Ba gin Yamo,
te ni gin gip kushi, kə le ni bədlabənka, kə
shirəm ni na Ba gin kan ra ghuuni gwa. Ba
gin kan ba shin argon tu kan ra na ghuuni
gwa ba ɓatl kəne.
7 Kən ni den shirəm na Yamo, ba kə pi
ni ta tlyari shirəm da'a, kandatu munju
kan mom Yam da'a ba pi gwa. Gip shini
gəzəno, baa kum wur den womti shirəm
gəzəni.
8 Ba kə dəm ni wule wi da'a, domici Ba
gin mom argon tu kə ndu gwa kapən kə lir
ti.
9 Ra'untuwo, shirəm ni na Yam nankəni,
<Ba gəmi kə to yamka,
də shin nartən kə sun gi.
10 Də mulki gi suri.
Də argon tu kə ndu gwa pi den kaar
atl kandatu ar ra to yamka gwa.
11 Bi mi fingal gəmi kə sekəni.

* **5:38 5.38** Kulci kə Musa yari'e, argon tu baa hukunte mbarəm denewo ar ɗir nəm na argon tu məri pi gwa. Zhit muntu gip Ɗəltəne 21.24, Livitikus 19.18; 24.20, Bi Doka kə rop 19.21

12 Ba kə nəm mi den warwat pitən gəmi
da'a, kandatu mən ma mə pi munju
pi mi wani pitən gwa.
13 Ba kə za mi mə ndaka gip godetən
da'a.
Ama ɗəli mi am də Mən ɗasi tu tu.>
14 Kən ni kə nəm mbarəm den wani pitən
gəzən dawo, Ba gin kə to yamka ba nəm
kən den warwat pitən gin da'a pa'e.
15 Ama kən ni kə nəm mbarəm den wani
pitən tu wupi ino, Ba gin ma ti nəm kən
den warwat pitən gin pa'e.

Kulci den guzum male

16 Kən ni kə pi guzum malo, ba kə ɓalni
ba gerka kandatu mən pi shini kə ger ba
pi gwa da'a. Wu pi ni untu kə də mbarəm
mom'e wu den guzum male. Na ho bi ni a
yari ine, wu zam ɓatltən gəzən ituwi.
17 Ama ki ni den pi guzum malo, ho ba
ger gika, kan kə bərke mir to gamka,
18 zam ba də mbarəm mom'e ki den pi
guzum mal da'a. Ama Ba gi kan mom
argon tu ba pi mol gwa baa ɓatl ki.

Kulci den domi bar kə am to yamka (Luk 12.33,34)

19 Ba kə domini gam gin bar kə am den
kaar atl da'a, las tu kan ghughur ba liika
ko ar ruska gwa, las tu kan mur ba mani
ɓuli wu pi murika gwa.
20 Ama domi ni gam gin bar kə am gin
to kar Yamka. To barta kawo arba ruska
da'a, kan ga ghughur ba liika da'a. Mur ba
mani ɓuli wu pi murika da'a.
21 Las tu kup bar kə am gi rawo, lasi ni
mbatl gi ba nəra.

Cirtən kə dli (Luk 11.34-36)

22 Ger ni'e cirtən kə dli. Ger gi nəra
lauwo, dli gi kup ba laa'i na cirtəni.
23 Ger gi nəra waniwo, kup dli gi ba laa'i
na dəməni. Də wule cirtən tu kan ra nan ki
dəmənno, dəməni baa nge ger kə shini!

Dəmi zher kə Yami ko zher kə wurpi (Luk 16.13)

24 Murgon ra kan baa mani bote babom
rop gwa da'a. Ar ba dəm'e ko tə nge nəmi,
tə ndu nəmi, ko tə nəra na nəmi gip mbatl
gəsi, ko tə mbur nəmi. Ki mani kə den bote
Yam kan kə den bote wurpi es da'a.

Dam kən ni da'a (Luk 12.22-31)

25 Ra'untuwo a yari ine, ba kə dam kən
ni den dəmi gin da'a? Argon tu ki ci ko ki
tla, ko ki la den dli gin gwa. Dəmi gin na
ge mbatl man fingal da'aya, kan dliyi man
tutul dli diya?
26 Shin ni yatl kə to yamka. Wu ngani ko
wu rəsh da'a. Wu pa dom gip ɓindi da'a.
Kup na untu, Ba gin kə to yamka ni ba ci
nan wuri. Ase, kə man wur nartən diya?
27 Woni gip kən den damtən gəs baa
mani mbəli nye argon den muri gəs rawu?
28 To, unun kem kə dam kən den tutul kə
dli we? Shin ni buzən kin kə gip ləpe, den
kandatu wu nar gwa. Wu pi mbap ko wu
dləm tutul dli gəzən dak.
29 Kup na untu a yari ine, ko Solomon na
nartən gəs taɓe la'i mbuni tutul dli man kə
ko nəm gəzən da'a.
30 Də wule untu ni Yam ba pi buzən
kin kə gip ləp na mbuntəni, muntu kan ra
sekəni, kan gəniwo, də la ti gip utuka, kən
ma tə mom nan kən diya? Kən mən heli
ngəshtən den Yami!
31 Ba kə dam kən ni kə wule, <Unun mi
ci wu?> Ko <Unun mi tla wu?> Ko <Unun
mi la den dli gəmi we?>
32 Ba gin kə to yamka mom'e kə ndu bar
ju kup. Munju kan mom Yam da'a ni ba
dam wur den bar ju.
33 Ama kəno pare ni ngeni mulki kə Yam
na pitən dlat gəsi, nami bar ju kupo baa bi
in esi.
34 Ra'untuwo, ba kə dam kən ni den gəni
da'a, domici gəni baa ɗir na damtən gəsi.
Ko gonge pət ra na damtən gəsi.>>

7

Ba kə shin ni bes kə murgon da'a (Luk 6.37,38,41,42)

1 <<Ba kə shin ni bes kə murgon da'a,
kən ma mbarəm ba shin bes gin da'a.
2 Kandatu kə hukunte mbarəmo, untu ni
kən ma ba hukunte in pa'e. Na shandər
nəm tu kə cingəriwo, na ri ni ba cingəri in
pa'e.
3 Unun kem ki den shini nye jir kə te ger
də ya'ika, o fawo basi nyash tu te ger da'i
kawu?

4 Imnu ki mani wuli ya'i'e, <Naa ɗəli'i nye
jir kə te ger da'ika,> o fawo basi nyash ra
te ger da'ikawe?
5 Ki mən pi shini kə gere, ɗəli basi nyash
kə te ger gika kakani, arni ki mani shini
hoyi kan kə'i mani ɗəli nye jir ya'i ter gerka.
6 Ba kə bini yer argon tu kan dlərən ni
anra gwa da'a. Ba kə la'i ni alade zo bar
gin da'a. Kən ni kə pi untuwo, aladeyi baa
desika, kan də yeri pal wu tlyat kəne.

Liri ni, ngen ni, kə ɓo ni bədlabəni (Luk 11.9-13)

7 Pini ta liri ba bi ine, ngen ni ki zami,
pini ta ɓe bədlabəni, baa ɓuli ine.
8 Muntu kup liriwo ba bi ti. Muntu ngen
ngapo ti zami. Muntu ɓo bədlabəno, ba
ɓuli ti.
9 Woni gip kən nya gəs ni lir ti bərediwo,
ti bi ti tatwe?
10 Ko tin tə lir ti koso, tə bi ti iciwu?
11 Kən mən ɗasi tu ma, kə mani bi mimir
gin ho bari, bare də wule Ba gin kə to
yamka baa bi munju ba lir ti gwa ho bari.
12 Argon tu kup kə ndu də mbarəm pi
ino, pi wur ni untu pa'e. Muntu ni'e Kulci
kə Musa na kulci kə ga mən yari shirəm kə
Yami.

Nye met bədlabəni na ngəlan bədlabəni (Luk 13.24)

13 Te ni gipi təp kəba bədlabən kan ra met
gwa. Rawo bədlabən tu kan ba ri mbarəm
ewo na ngəlanyi ni ar ra. Kopi guntəpi ban
da'a, kan mən kopi təpi ra na womti.
14 Ama təp tu kan mbarəm ba kop də
zam ge mbatlo met ni ar ra. Kopi təpi ban
naari, kan mən kopi təpi womti da'a.

Ba mani momi kin den gəritən gəsi (Luk 6.43-45)

15 Neni ger ndin, domici mir mən yari
shirəm kə Yam kə lar kan ba ɗir kar kən
gip tutul dli ka kur təm gwa, ama wi yer
ləp ni mən kumi guzum naari.
16 Ki mom wur ni təp kə ba mbap gəzəni.
Ba mani kotli mimir inabi den kən ire, ko
gəri turum den kin goluma?
17 Untuni es ko gonge mbuni kin ba gəri
ni mbuni mimiri, ama wani kin ba gəri ni
wani mimiri.
18 Mbuni kin ba taɓe gəri wani mimir
da'a, untu es ar ba pi da'a də wani kin gəri
ho mimiri.
19 Ko gonge kin kan gəri ho mimir dawo,
ba wotlka də kerika.
20 Ra'untuwo, ki mani ni momi mən yari
shirəm kə Yam kə lar ju den mbap gəzəni.

A taɓe momi gin da'a (Luk 13.26,27)

21 Ba'e kup mən wuli gən'e, <Babomi,
Babomi> ni baa zam də Yam dəm gun gəs
da'a. Ama muntu ba pi argon tu Ban kə to
yamka ndu də pi gwa ni baa zami.
22 Na womti gin ba wuləm'e den pəta,
<Babomi, Babomi, na sun gini mə pi wazu
diya, kano na sun gini mə ɗəli dun itər na
pi bar kə dləkəntən na womti diya?>
23 Kan a wul wur'e, <A taɓe momi gin
da'a. Tlin ni kəba gerka kən munju nge
kopi shirəm kə Yam gwa.>

Mən tu'i bin mbarəm rop (Luk 6.47-49)

24 Ra'untuwo, kup muntu kum shirəm
gən tu, kan tə pi mbap nariwo, ti ni ra wule
mbarəm mən bopya tu kan tu bom gəs den
tat gwa.
25 Kan bar ghon ni nda, bula ni la'i, kan
itər ni hor ghon ni ɓe tor den biniwo, ar ba
nda da'a, domici ɓa ni gəs bini den tate.
26 Ama kup muntu kum shirəm gəni, kan
tə la gip mbatl gəs tə pi mbap na ri dawo,
ti ni wule kədləm tu kano tu bom gəs den
singes gwa.
27 Ghon ni nda, kan ɓulani suri, itər hor
be tor ar ɓo biniwo, kan də bini ndaka,
ndetəni ba nge ger kə shini.>>
28 Nan Yesu pa'i yari kup shirəm juwo, ar
ni domtən kə mbarəmi nəm bi na am den
kulci gəsi,
29 domici tə kulci wur wule muntu ra na
iko gwa, ba'e wule kə mən kulci gəzən den
kulci kə Musa ni da'a.

8

Yesu warke mbarəm mən ndəcci (Mar 1.40-45; Luk 5.12-16)

1 Nan Yesu ɗəl sur den tlənɗəro, ar ni
mbarəm na womti kop ti kaari.
2 Ar ni mbarəm gon mən ndəcci ɗir ngus
cina da ti, kan tə wule ti'e, <<Babomi kini
kə ndu'o, ki palim dlərən lasi.>>

3 Yesu ta am gəs ti taɓe mbarəmi, kan
tə wule, <<A ndu kə dəm dləran.>> Ar ri
kətigon da'a, arni ndəcci gəs pa'i.
4 Ar ni Yesu wul ti'e, <<Bashini, ba kə yari
murgon argon tu kan pi gwa da'a, ama
mbəri, ri kar liɓa kə Yam ju wu shin ki, kan
kə bi wur ɓatltən tu kulci kə Musa yari də
kə bi gwa, ar ni mbarəm kup ba mom'e kə
warke wi.>>

Ngəshtən den Yam kə bar mən bi'utu (Luk 7.1-10; Yoh 4.43-54)

5 Nan Yesu te gip bən kə Kaparnahumo,
arni bar mən bi'utu kə Roma gon ɗir kar
ti, tə lir ti kə də tə ne ti am ra.
6 Tə wule, <<Babomi, nye mən pim mbap
gən ra rin bomka ɓom, itər tle ti dlika, tə
den kumi dli.>>
7 Yesu wul ti'e <<Aa ri warke ti.>>
8 Ama bar mən bi'utuyi bali ti tə wule,
<<Babomi, a kəm'e kə ri bom da'əm da'a.
Ama pi shirəm katl, nye mən mbap gən ba
pal lau.
9 Domici ami ma gəsi də gon ni ami ra,
na mən bi'utu jen gəsi da'əmi. A wul gon'e,
<Rəka,> kan tə ri, gon eso a wul ti'e, <Ɗiri>
kan tə ɗiri. A wul zher gən'e, <Pi nankəni,>
kano, tə pi.>>

10 Nan Yesu kum untuwo, arni tə nəm
bi na ame. Kan tə wul mən kopi kar
gəs'e, <<Na ho bi ni a yari ine, a taɓe zami
murgon gip Isra'ila na ngəshtən den Yam
na ndərtən wule kə mbarəm kən da'a.
11 A yari ine, jen na womti mən ngəshtən
den Yam wule muntu baa ɗəl ɗər tor gabəs
na sur yemma wu dəm kə ci nyel na ga kori
gəmi Ibərahim, Ishaku, na Yakubu gip dəmi
kə Yam gun gəzəni.
12 Ama mən Israila kan ndari wu zam də
Yam dəm gun gəzən kan nge gəzəno, baa la
wur gip bar dəməni, las tu kan wi kul na
ngəngash shine.>>

13 Ar ni Yesu wul bar mən bi'utu kə
Romayi'e, <<Ndara, ba pi'i den kandatu
kə ngəsh ki den Yam gwa.>> Ar ni mən pi
mbap gəsi warke gip wokoci tu wu shirəm
gwa.

Yesu pəni kumi dli nya kon kə Bitərus ka (Mar 1.29-34; Luk 4.38-41)

14 Nan Yesu te gip bom kə Bitəruso, ar ni
tə shin nakon kə Bitərus ɓom, dli gəs wi
utuka.
15 Ar ni Yesu taɓe am kə nagər məri, kan
wi utu kə dliyi ba za ti. Kano nagər məri
ba tlyam tə pi ti mbapi.

Yesu pəni kumi dli mbarəm na womtika

16 Nan sit piwo, ar ni ɗiri munju dun
itər ba ghunwur gwa na womti kar Yesu.
Na yari shirəm ni katl tə ɗəli wur dun itər
gəzənka. Kan tə warke munju den kumi
dli gwa.
17 Tə pini muntu kə də laa'i shirəm kə
Ishaya mən yari shirəm kə Yam'e,

<<Na gam gəs ni tə pəni
mi kumi dli gəmika,
kan tə ɗəli bar ju
ba ɗiri holi kumi
təmi kə dlika.>>

Mən wultən'e wi kop Yesu (Luk 9.57-62)

18 Gasi gon nan Yesu shin mbarəm na
womti gandəl tiwo, arni tə wule də pal te
den kəti bishidi kə bar ɓula'i ka.
19 Kapən wu ndarawo, arni nəm gip mən
kulci mbarəm den kulci kə Musa ɗir kar ti,
tə wule, <<Ba mən kulci, aa kop ki las tu ki
ri kup gwa.>>
20 Ama Yesu bali ti'e, <<Yer ləp ra na shu
gəzəni, kan ga yatl ra na bin gəzəni, ama
ami Nya Mbarəm ra na las tu tə mur gwa
da'a.>>
21 Ar ni gon gip mir mən kulci kar ti wul
ti'e, <<Babomi, za'əm kakani, kə də a ri
bom a kap ban.>>
22 Ama Yesu wul ti'e, <<Kopəni, za məshi
mbarəm gip ruhu wu kap ezən məshi
mbarəme.>>

Yesu matl itər mən ndərtəni (Mar 4.35-41; Luk 8.22-25)

23 Nan tə te gip kungulən jikat malo, arni
mir mən kulci kar ti kop ti.
24 Wule gip jipkər gere, nan wu ra den
gam malo, arni bar dun yam tli gip bar
ɓula'i, kan ba tatl tor gip kungələn jikat
mali. Ama Yesu den nde umuri.
25 Ar ni mir mən kulci kar ti ri putu
tika, wu wule, <<Babomi, ɗəlimi! Mə ri kə
məshtən wi!>>

8:4 8.4 Lib 14.10.

26 Tə nəmi wur'e, <<Unun kem bərti nəm kənka naar untuwu, kən mən heli ngəshtən den Yami?>> Arni tə tlyam kan tə matl itər na zap mali kan lasi kup ba sa shot.
27 Ar ni mir mən kulci kar ti nəm bi na ame, kan wu wule, <<Unu badər mbarəm ni'e muntuwe? Ga itər na zap mal kup ba kop shirəm gəsi!>>

Yesu warke mən zhe'e (Mar 5.1-20; Luk 8.26-39)

28 Nan tə cwat gip kəti bar ɓula'i gip atl kə mən Garasinawo, ar ni mən zhe'e jen rop ɗəl ter gip gambici'e wu zam ti. Wu dəmka bar kə bərtiwi har murgon ba'i mani kopi təp lasi da'a.
29 Ar ni wu la yar wu wule, <<Unun kə ndu nan miwu, Nya Yami? Kə ɗir ni kə də kə kumi mi dli kapən də wokoci piya?>>
30 Te cinaka njem nan wuro, alade jen ra na womti kan den le gəzən gwa.
31 Arni dun itəri lir Yesu, wu wule, <<Kini kə ɗəli mikawo, za mi mə te gip alade mən womtitən ja.>>
32 Ar ni tə wul wur'e, <<Bərni!>> Kan wu ɗəl gip mbarəm mi wu te gip aladeyi, arni aladeyi yem sur bi tləndər na kətər wu su ro gip bar ɓula'i, wu məsh su gip malika.
33 Mən le aladeyi kətər te gip bənika, wu yari bar ju kup kan pi na mbarəm mən dun itəri gwa.
34 Mbarəm kə bəni kup ɗəl ɗir kə də wu mo na Yesu. Nan wu shin tiwo, arni wu lir ti də tə za'i wur kəti atl gəzəni.

9

Yesu warke muntu itər tle ti dli kagwa (Mar 2.1-12; Luk 5.17-26)

1 Ar ni Yesu to gip kungələn jikat male, tə jikat bar ɓula'i tə te gip bən gəs Ka-parnahum.
2 Mbarəm jen ɗiri ti mbarəm gon kan itər tle ti dli kagwa, ɓom den ba muri. Nan Yesu shin ngəshtən den Yam gəzəno, arni tə wul muntu itər tle tikayi'e, <<Ba ar ghunki da'a, nya gəni, pəni'i warwat pitən gi kawi.>>
3 Na kumi untuwo, ar ni jen gip mən kulci mbarəm den kulci kə Musa dami gip mbatl gəzən wu wule, <<Mbarəm tu ba cingər gam gəs na Yami.>>
4 Ama Yesu mom damtən gəzəni, ar ni tə wule, <<Unun kem kən kə wani damtən gip mbatl ginwe?
5 Ar mani na də wule, <Pəni'i warwat pitən gi kawi,> ko də wule, <Tlyam kə desi?>
6 Ama nan a ndu kə mom'e Nya mbarəm ra na iko kə pəni warwat pitənka den kaar atlo>> ar ni tə wul muntu itər tle ti amika'e, <<Tlyami, pən bamuri gi, kə ndara bomi.>>
7 Kan mbarəmi ba tlyam tə ndara bomi.
8 Nan domtən kə mbarəmi shin argon tu piwo, arni bərti nəm wur naari, kan wu ɗəɗa Yam muntu bi mbarəm mani pi untuyi gwa.

Yesu la bi Matta (Mar 2.13-17; Luk 5.27-32)

9 Nan Yesu ri cinawo, ar ni tə shin mbarəm gon mən sun Matta, njon kəba nəmi wurpi bomi. Yesu wulti'e, <<Kopəni.>> Kan Matta ba tlyam tə kop Yesu.
10 Den kaar kə untuwo, Yesu den ci fingal rən bom da Matta kawo, ar ni mən nəmi wurpi bom na mən warwat pitən na womti ɗir dəm wu den ci fingal nan ti na mir mən kulci kar ti.
11 Nan mən me gam kə mən Parise shin untuwo, ar ni wu gen momi kar mir mən kulci kar ti'e, <<Unun kem mən kulci gin ba ci na mən nəmi wurpi bom na mən warwat pitən we?>>
12 Nan Yesu kum untuwo, ar ni tə wule, <<Ba'e munju kan ra lau ni ba ndu mən bi un da'a, ama mən kumi dli ni.
13 Ama ri kulci ni kə mom ni argon tu shirəm kə Yam yari gwa, <Amo dəmi na guna ger ni a ndu kar kəne, ba'e mboshim dabba gip bota ni da'a.> A sur ni kə də a la bi mən pitən dlat da'a, ama mən warwat pitəne.>>

Ngeni momi den pi guzum male (Mar 2.18-22; Luk 5.33-39)

14 Gasi gono mir mən kulci kar Yohana mən pi Batisma ri kar Yesu kə də wu ngen momi kar ti, wu wule, <<Unun kem min na mən me gam kə mən Parise ba pi guzum

9:13 9.13 Hos 6.6.

male, ama mir mən kulci kar ki ba pi da'a? >>
15 Ar ni Yesu nəmi wur tə wule, <<Berəm kə mən pel gər baa pi ni dun mbatl wokoci tu wura kə ba gudlumiyi na mən pel gəri ya? Wokoci den ɗirtəne nan ba pəni wur mən pel gəri kagwa. Wokoci ta ni wi pi guzum male.
16 Untu ni esi, woni ba jep pel tutul den gus tutul dliwe? Domici gus tutul dliyi ba tlyatka ar man kə far tlyattəni.
17 Untuni esi, murgon ba shoti pel mal kin inabi su gip kor zurum ka kuur da'a. Tini tə pi untuwo, pel mal kin inabi tu ba tatl kuur tuka kan ar shotka, kuuri eso ar lika ituwi. Untuni da'a, pel mal kin inabiwo, də shot ti gip pel zurum ka kuri, na untu ni pel mal gəri kin inabiyi kup na zurumi baa sa ra.>>

Yesu tli nye gər kan məshka gwa kan tə warke gər mətli
(Mar 5.21-43; Luk 8.40-56)

18 Nan tə gip shirəm nan wuro, ar ni bari kə bom domtən kə mən Yahuda gon ngus cina dati, tə wule, <<Kəkən tuni nya gən nye mətli məshka. Ama ɗir kə ne am den ti, tə pal ra na ge mbatli.>>
19 Ar ni Yesu tlyam na mir mən kulci kar ti, kan wu ri na mbarəmi.
20 Gip untuwo arni nagər gon muntu kan bəran ba shot gip ti kə sheti ghon kutl cet rop ɗir təp kaar dati, tə ne am den bi lulur gəsi.
21 Tə wul tor mbatl'e, <<Ami ni a ne am den tutul dli gəs katlo, a warke.>>
22 Nan Yesu bali ger tə shin tiwo, arni tə wul ti'e, <<Ba ar ghun ki da'a, nya gəni, ngəshtən den Yam gi warke iwi.>> Ar ri kətə gon da'a, ar ni nagəri warke.
23 Nan Yesu mbubar bom də bari kə mən kopi na mbarəmiwo, se tə shin mən hori məzhele* na mbarəm na womti den ta kulu.
24 Ama Yesu wul wur'e, <<Tli ni bar tu. Nye gəri məsh nika da'a, umur ni ti dene.>> Arni wu gyatli ti gip mburtəne.
25 Nan kar mbarəmi te kari kawo, ti te gipi tə nəm am kə nye gəri, kan nye gəri ba tlyami.
26 Shirəm bar kə dləkəntən tu ri gip kəti atli kup.

Yesu warke tabi na bebe

27 Nan Yesu ci cina na ritəno, ar ni tabi moni jen rop kop ti, wu den wultən'e, <<Gəsgal kə Dauda! Kum guna gəmi.>>
28 Nan tə te gip bom gono, ar ni tabiyi kop ti teka, kan tə wul wur'e, <<Kə nəm gip mbatl gən'e aa mani warke gina?>> Arni wu nəmi ti'e, <<Aan, Babomi.>>
29 Kan tə ne am den ger gəzən tə wule, <<Den bi ngəshtən gin demən ni, ar ba dəmi in untu.>>
30 Ar ni ger gəzən ɓul kan wu mani shini bari. Kan Yesu ba dəli wur kəm hoyi, tə wule, <<Ba kə yari ni murgon argon tu kan pi gwa da'a.>>
31 Ama wu ndarawo arni wu pi ta yari argon tu tə pi wur gwa gip atli kup.
32 Wu den bi za'i lasi ituwi, kan ba ɗəri ti mbarəm gon mən dun itər kan ba mani shirəm dagwa.
33 Nan Yesu ɗəli ti dun itərikawo, ar ni mbarəmi nəm shirəmi. Domtən kə mbarəmi nəm bi na am wu wule, <<Mə taɓe shini argon pi wule muntu gip Isra'ila da'a.>>
34 Ama mən me gam kə mən Parise wule, <<Na ndərtən kə gun dun itər ni tə ɗəli dun itəri.>>

Guna ci Yesu den mbarəme

35 Yesu kop gip ga bəni kup na gip mir bən kə bi ləpi, tə den pi wazu na kulci wur zo shirəm kə mulki kə Yam gip ba domtən kə mən Yahuda. Tə den warke gəzən den ko gonge kumi dli na ciwo kan ba ghun wur gwa.
36 Nan tə shin nartən kə domtən kə mbarəmo, guna ci ti den wuri, domici wura den ta ndotəne. Mən ne wur am ra da'a, wule təm ju kan ra na mən tle gəzən dagwa.
37 Ar ni tə wul mir mən kulci kar ti'e, <<Kəni naari, ama mən rəshi kəni ngapo njem ni wura.
38 Ra'untuwo, lir ni Babom mən rəshi kəni, tə kari in bar ra na mən mbap wu rəshi ti kəni.>>

---

* **9:23 9.23** Də mbarəm kə Isra'ilawo ba ngen mən hori məzhele wu hor kə kulu məshtən mbarəm ni məshka gwa

10

Yesu kar kutl-cet ropi (Mar 3.13-19; Luk 6.12-16)

1 Yesu la bi mir mən kartən gəs kutl cet rop (12), tə bi wur iko wu ɗəli dun itər na warke mən kumi dli, na ko gonge ciwo.
2 Sun kə mir mən kartən gəs kutl-cet ropi ni'e, kə nəm Simon (muntu ba la ti bi'e, Bitərus gwa) na esi Andərawus. Yakubu nya Zabadi na esi Yohana.
3 Filibus, Bartolomi, Toma, na Matiyu mən nəmi wurpi bomi. Yakubu nya Al-payus, na Tadawus.
4 Simon mən ghuve kə bən gəsi, Yahuda Iskariyoti, muntu kan bi Yesu kagwa.

Yesu kar kutl-cet ropi (Mar 6.7-13; Luk 9.1-6)

5 Wi kutl cet ropi ni Yesu kar wur na la'i wur tat cina'e, <<Ba kə rəni cina də munju kan mən Yahuda ni da gwa, ko kə teni gip bən kə mən Samariya.
6 Ama rəni kar təm kə Isra'ila kan jilka gwa.
7 Kən ni kə ri gwa lani icin kə wul ni'e, <Mulki kə Yam mbira wi kosak.>
8 Warke ni kumi dli kə mbarəm ka, tli ni munju kan məsh kə pali ni munju kan ra na ndəcci gwa dləran, kə ɗəli ni dun itərka. Bi in ni, kən ma bi ni pa'e.
9 Ba kə pən ni wurpi kə zənariya, ko azurpa, ko mundu gip posh gin da'a.
10 Ba kə pən ni posh gip ɓomi asəm gin da'a, ko tutul dli goni, ko kaptəlanye, ko dlo, domici muntu kan pi mbapo tə ndari də bi ti argon tu tə ndu gwa.
11 Bən tu kə te gipi kup, ko mir bən kə markəmiwo, ngen ni ho mbarəm kan gip bəni gwa, kə dəm ni gip bom gəzən ar ri gas tu ki za lasi gwa.
12 Kən ni kə te gip bomiwo, kə shirmi ni mən bomi.
13 In ho mbarəm ni gip bomiwo, lir ni Yam kə də tə bi wur dəmi zhəlili, ama in ho mbarəm ni dawo, ba də Yam bi wur dəmi zhəlili da'a.
14 Gon gəzən ni nge nəmi gini, ko nge kumi shirəm gin kawo, na kə za bomi ko bəniwo bat ni kushka kə asəm ginka lasi.
15 Ge shirəm ni a yari in'e, ba kum guna den bən kə Sodom na Gomora gas tloyi shirəm ar man kə bən tu.

Kumi dli mən ɗirtəne (Mar 13.9-13; Luk 21.12-17)

16 Aan, a kar kən ni wule təm gip dlom kə yer ləpe. Se kə dəm ni na wayo wule ici'e, na dəmi bat na ɓarna wule kuburi.
17 Ama ngup kən ni na mbarəm ju, domici wi ta kən am də mən bəni, kan də ɓo in na rəɓa gip bom domtən gəzəni.
18 Baa ɗir kən cina də kiri kə bəni, na ga gunye, domici gəni, kə də kə la ni icin kə zo shirəm deməni cina da wuri, na munju kan mən Yahuda ni dagwa.
19 Ama wini wu nəm kəno, ba ar ghun kən ni den argon tu ki yari gwa da'a. Baa bi in argon tu ki yari gwa gip wokociyi.
20 Kən ni ki dəm mən shirəmi da'a. Ruhu kə Yam ni ba shirəm təp kar kəne.
21 Erəm ba bi erəm gəska kə də ri ti eka, bəba ba bi nya gəska, untuni es mimir ba tli gam mən gəri gəzən wu kem də ri wur eka.
22 Mbarəm kup ba nge ine domici gəni. Ama muntu kup ɓa mbatl dlom gam bari patən kə baro, ti zam ɗəltəne.
23 In kumi in dli gip bən kəno, ri ni gin gip bəni kə cina. Ge shirəm ni a yari ine, kapən kə pa'i kopi mir bən kə Isra'ilawo Nya Mbarəm baa pal sur wi.
24 Nye mən kulci baa man muntu ba kulci ti gwa da'a, ko də wule də zher man babom gəsi.
25 Ar ndari də nye mən kulci dəm wule muntu ba kulci ti gwa, zhero tə dəm wule babom gəsi. Tun nan ami babomi la'əm bi Ba'alzabu gun dun itəro, imnu ba la bi mir mən bomiwe?

Muntu ndari də kum bərti gəs gwa (Luk 12.2-7)

26 Ama ba kə kum ni bərti gəzən da'a. Argon ra kan ra na ghupi kan baa ɓulka den kari dagwa, argon ra na ghuuni kan ba hol momi da gwa.
27 Argon tu a yari in gip dəməno, yari ni kə ba cirtəni. Argon tu a yari in su kəm kawo, la ni icin deni də ko gonge mbarəm kumi.
28 Ba kə kum ni bərti kə mən ri mbarəm eka da'a, domici wi mani ri ruhu kə mbarəm eka da'a. Ama kum ni bərti kə Yami, muntu kan ba mani li dlika, na la'i mbatli gip utu gwa.

29 Ba wur ni mir yatl ropka den
kabarshu nəm diya? Yatl gon ra kan ba
nda atl bat na momi kə Ba gin gwa da'a.
30 Ta gam gin ma na dləmi ni ar ra.
31 Ra'untuwo, ba də bərti ci in ni da'a,
nartən gin man kə yatl hoyi.

Sede Yesu cina də mbarəme
(Luk 12.8,9)

32 Muntu kup sede ti gwan ni cina də
mbarəmo, ami ma aa sede'e ti gwan ni
cina də Ban kə to yamka.
33 Muntu kup nge sede ti gwan ni cina də
mbarəmo, ami ma aa nge sede'e ti gwan ni
cina də Ban kə to yamka.

Mbarəm baa nge in den kən mən kopi Yesu ni
(Luk 12.51-53; 14.26,27)

34 Ba kə pən ni'e, a siri in ni dəmi zhəlili
den kaar atl da'a! A siri in ni dəmi zhəlili
da'a, se dlanye.
35 <A sur ni kə də a haɗe nya na base, nye
mətli na nase, gər kushi na nakon
gəsi.
36 Mbarəm kə bom nəm baa dəm mən nge
babomi.>
37 Muntu ba ndu bas ko nas manəmo,
tə kəm tə dəm gwan da'a. Muntu kan es
ba ndu nya gəs moni ko nye mətli nar
manəmo, tə kəm tə dəm gwan da'a.
38 Muntu kup pən kin kə ɓa'i gam gəs
dene tə kopən dawo, tə kəm dəmi gwan
da'a.
39 Muntu kup ndu ge mbatl gəso, ti hol
zami gəsi. Ama muntu kup kan hol ge
mbatl gəs den bi gəno, ti zam ge mbatli.

Mbap zami ɓatltəne
(Mar 9.41)

40 Muntu kup nəm kəno, amin tə nəməni.
Muntu nəmən ngapo, tə nəm ni muntu
karəm sur gwa.
41 Muntu kup nəm mən yari shirəm kə
Yam den ti mən yari shirəm kə Yamno, ti
zam albarka kə mən yari shirəm kə Yami.
Muntu es nəm mən pitən dlat, den ti mən
pitən dlatno, ti zam albarka kə mən pitən
dlat.
42 Muntu kup bi wuro mal mən iɗatən
nəm gip mir heli mimir ju den ti mən kopi
gənno, a yari ine, ti hol zami albarka gəs
da'a.>>

11

Yohana mən batisma kar mir mən kulci gəsi
(Luk 7.18-35)

1 Nan Yesu pa'i pi shirəm ju mir mən
kulci kar ti kutl cet ropiwo, ar ni tə za lasi
tə ndara gip kəti atl kə mən Galili tə ci cina
na kulci na la'i icin kə shirəm kə Yam gip
mir bən gəzəni.
2 Wokoci tawo le Yohana ka gip bom kə
moni, kan tə kum bar ju Almasihu den
pi, arni tə kar mir mən kartən gəs wu ri
tambe Yesu.
3 Wu wul ti'e, <<Ki ni'e mbarəm tu kan
mən den ɓuti gwaya, ko mə ɓut gon esi?>>
4 Yesu nəmi wur tə wule, <<Pal ni rən kar
Yohanaka, kə yari tə ni argon tu kə shin
kan kə kum gwa.
5 Tabi den zami shini, kurki den desi,
mən ndəcci den zami dəmi dləran, munju
ba kum dama wu den kumi, den tli munju
kan məsh kagwa, ba pi wazu munju kan
am ri wur kar dagwa.
6 Mən albarka ni'e, munju nge kopi gən
den kandatu ami ra gwa da'a.>>

7 Nan mir mən kartən kə Yohanayi
ndarawo, ar ni Yesu pi mbarəm ju ra lasi
gwa shirəm den Yohana tə wule, <<Unun
kə shin rən bi ləpka ya? Wosh kan itər ba
kaɗe gwana?
8 Ko kə ɗəl ni kə shini mbarəm tu kan la
mbuni tutul dli gwa? O'o, untu ni dawo,
unun kə ri kə shini we? Gip shini gino,
kii shin ni mbarəm mən ho tutul dliya? Ai
mən kemi ho tutul dliwo bom də gun ni
wu nəra.
9 To, unun kə ɗəl kə shiniwe? Mən yari
shirəm kə Yama? Aan, a yari ine, tə man
mən yari shirəm kə Yam nartəni.
10 Ti ni'e mbarəm tu rəsh den ti gip
shirəm kə Yam gwa'e, <Aa kar nye mən
kartən bar gən cina da'i, muntu kan baa
kərkəmi'i guntəp gi gwa.>
11 A yari in ge shirəmi, gip munju mətli ni
gər wuro, gon ra kan nar man Yohana mən
pi batisma gwa da'a. Ama muntu kan'e
heli gip mulki kə Yamo, tə man ti.

12 Tun wokoci kə Yohana mən pi batisma
har kəkəni, den ta la'i icin kə shirəm kə
dəmi kə Yam gun gip mbatl kə mbarəme,

ama kəkəno ko gonge mbarəm den ta totən kə tetəne.
13 Domici kulci kə Musa na tələnkur kə
ga mən yari shirəm kə Yam kup pini kə
mulkiyi kapən cwattən kə Yohana.
14 Kən ni kə nəm argon tu wu yariwo, ti
ni'e Iliya tu kan yari'e ti sur gwa.
15 Muntu kup ra na kəm kə kumiwo, naa
tə kumi.
16 To, na unun aa ngash mbarəm kə zhan
kənwe? Wini wule mimir kan den cet gip
deɓər gwa, wu den la'i bi berəm cet gəzən
wu den wultən'e,
17 <Mə hori in məzhele
ama kə dlar da'a,
mə wuli in kon kulu keti,
ama kə kul da'a.>
18 Artu Yohana mən pi batisma ɗir tə pi
ta ci na tle dawo, kə wule, <Ti mən itər ni.>
19 Ar tu Nya Mbarəm ɗir ti den ci na
tlewo, ar ni kə wule, <Mən totən den ci
na tle ni, berəm kə mən nəmi wurpi bomi,
na mən warwat pitəne.> Kup na untu, mə
mani ni shini bopya kə Yam təp kə ba
argon tu tə pi gwa.>>

Bən ju nge ci atl gam gwa (Luk 10.13-15)

20 Ar ni Yesu matl mir bən ju kan tə pi
mbap kə nəmi bi na am gip wur gwa, ama
wu ci atl gam da'a.
21 <<Bar kə guna ni'e kən mbarəm kə bən
kə Korazina! Bar kə guna ni'e kən mbarəm
kə bən kə Betsaida! Na də wule bar kə
nəmi bi na am ju kan pi gip kən gwa ni pi
gip Taya na Sidono, na wu ci atl gam na
la'i lusguru, wu den hurwa na wi mudlər
sur gam wi.
22 Ama a yari in'e gas tloyi shirəmo,
baa kum guna kə mbarəm kə Korazina na
Betsaida man kə Taya na Sidon.
23 Kən mbarəm kə Kaparnahum ngapo,
kə shin wule, baa ɗəɗa kən ni ar to yama?
O' o baa pali in ni atli, kə ba dəmi kə
məshtəni. Də wule bar kə nəmi bi na am
ju pi gip kən ni pi gip Sodomo, na tii nəra
har sekəni.
24 Ama a yari inka, gas pət tloyi shirəmo,
ba kum guna kə mbarəm kə Sodom ar man
kəne.>>

Ɗir ni karəm kə zam ni shukutəni (Luk 10.21,22)

25 Gip wokoci tawo, arni Yesu wule, <<A
goode'i, Bəba na Babom kə yam na atli,
domici kə ghundəri bar jen mən bopya na
mən momi bar kə atl kənka, kan kə ɓuli
heli mimiri.
26 Aan, untu ni Bəba, domici untu ni ar
mbuni'i.
27 Ko gonge baro Bəba bim kawi. Mur-
gon ra kan mom Nyayi gwa da'a, se Bəbayi,
eso murgon ra kan mon Bəbayi gwa da'a,
se Nyayi, na muntu kan Nyayi ndu kə tə
ɓuli ti momi gwa.
28 Ar ni Yesu wule, ɗir ni karəmi kup gin
kan ar banyi in wi, kan es den patən na
giɓər gosgam gwa, aa bi in shukutəni.
29 Pən ni shirəm gən wule kandatu tla gi
kən ba pən dlo ɓali witta gi kən den yar
gwa, kan kə kulci ni karəmi, domici ami
mən ghaləm mbatl ni, mən pali gamka atli,
ki zami gam gin shukutəni.
30 Domici kulci gən ban da'a, kan gos-
gam gən ngapo hoptan ni ar ra.>>

12

Ngeni momi den pət shukutən kə mən Yahuda (Mar 2.23-28; Luk 6.1-5)

1 Den pət shukutən kə mən Yahuda gono,
Yesu den kopi gip kən alkama. Mir mən
kulci kar ti ngapo wu den kumi guzumi ar
ni wu nəm marti gam alkamayi wu den ci.
2 Ama nan jen gip mən Parise shin un-
tuwo, ar ni wu wul ti'e, <<Shinca, mir mən
kulci kar ki den pi argon tu kulci kə Musa
wule ba də pi da'a gas shukutən gwa.>>
3 Ar ni Yesu nəmi wur tə wule, <<Kə taɓe
ni zhiti argon tu Dauda pi wokoci tu tə
kum guzum, nan ti na mbarəm gəs gwa
da'a ya?
4 Kandatu tə te gip bom kə Yami, kan wu
ci bəredi tu kan neka markəme, kup na ar
ndari'e wu ci da'a se mən keri bar ju ɗiri
Yam gwa ni katl ba ci.
5 Eso kə taɓe ni zhiti gip tələnkur kulci kə
Musa diya? Kandatu liɓa kə Yam ba cen
doka kə pət shukutənka den ko gonge pət
shukutəni gip bom kə Yam, ama ar dəm'e
warwat pitən ni wu pi da'a.
6 A yari ine, muntu kan man bom kə
Yam gwan kəni.

7 O na kə mom ni argon tu rəsh gwa'e,
<Amiwo guna ger ni a ndu'e kə nəra nari,
ba'e mboshi bar də ta'i Yam ni katl ghunəm da'a.>
Na kii shin wani pitən kə munju hol wani pitən gwa da'a.
8 Domici Nya mbarəm ni'e Babom kə pət shukutəni.>>

Yesu warke muntu itər tle ti am kagwa (Mar 3.1-6; Luk 6.6-11)

9 Nan Yesu za lasiwo, ar ni tə te kə ba domtən kə mən Yahuda.
10 Mbarəm gon ra lasi muntu kan itər tle ti am ka gwa. Ar ni wu gen momi kar Yesu wu wule, <<Təlankur kulci kə Musa yari den'e də pəni mən kumi dli kumi dli gəska den pət shukutəna?>> Wu yari ni untu kə də wu ri ti cina ni.
11 Yesu nəmi wur tə wule, <<Woni gip kən kan təm gəs nəm ni nda shuka den pət shukutəno, tii ɗəli ti tor ka dawu?
12 Mbarəm man təm naari! Ra'untuwo, təlankur kulci kə Musa nge'e də pi ho bar den pət shukutən da'a.>>
13 Ar ni Yesu wul mbarəmi'e, <<Ta am gi.>> Ar ni tə ta ami, kan ba pal lau wule ami mən nəm.
14 Ama mən Pariseyi ɗəl gəzən kan wu bali kandatu wii pi wu ri Yesu eka gwa.

Yesu zəzar zher kə Yam ni

15 Nan tə mon argon tu wu den ndu'i pi kawo, ar ni tə za lasi. Mbarəm na womti kop ti, kan tə pəni mən kumi dli kup kumi dli gəzənka.
16 Ama tə dəli wur kəm den'e ba wu yari murgon ko ti woni da'a.
17 Untu pini kanda tu Yam yari bi də mən yari shirəm kə Yam Ishaya gwa'e,
18 <<Zher gən kəni muntu kan a zəzari,
muntu a ndu gwa, nan ti ni a pi ghol mbatl hoyi.
Aa laa'i ti na Ruhu gəni,
Tii pi la'i icin kə tloyi shirəm kan ra dlat gwa den atl na womti.
19 Tii tli yar yam ko tə shirəm na mati yar ko də kum yar gəs den ko gonge təp da'a.
20 Wosh tu kan tatl kawo, tii cenka da'a,
utu pətəla tu kan bari kə məshtənkawo, tii məshka da'a,
se ti ni tə kem də pitən dlat ci cina.
21 Gip sun gəs ni munju kan mən Yahuda ni da'a kup baa la mbatli.>>

Yesu na Ba'alzabu Gun dun itəri (Mar 3.20-30; Luk 11.14-23; 12.10)

22 Ar ni wu ɗiri ti mbarəm gon kan ngubbi ni, tabi ni, kan ra es na dun itər gwa. Yesu warke ti, kan tə mani shirəmi, na shini bari.
23 Ar ni mbarəm kup nəm bi na ame, kan wu wule, <<Muntu ni'e Nya Dauda tu diya?>> *
24 Ama nan mən Parise kum untuwo, ar ni wu wul ezən'e, <<Na iko kə Ba'alzabu gun kə dun itər ni mbarəmtu ba ɗəli dun itər ju.>>
25 Nan Yesu mon damtən gəzənkawo, ar ni tə wule, <<Mulki tu kup kan tatlka bomi rop kan den shini bes kə esiwo, mulkiyi ba dlər da'a. Kup bən ko bom na mbarəm ju kan tatlka bomi ropo, bəni ko bomi ba dlər da'a.
26 Shetan ni ba ɗəli shetano, tə den dlan na gam gəs ituwi. To imnu mulki gəs ba dlər rawu?
27 O na iko kə Ba'alzabu ni a ɗəli dun itəro, to mbarəm gin fa? Na iko kə woni wu ɗəli dun itər we? Mbarəm gin ni baa tloyi in shirəm den muntu.
28 Ama na Ruhu kə Yamni a ɗəli dun itəro, dəmi kə Yam gun gip mbatl kə mbarəm ɗir kar kən ituwi.
29 Kii mani tetən gip bom kə ndəri mbarəm kə yemi ti barka da'a, se ki ni kə ɓal ti kakani, kan kə'i mbu tetən gip bom gəs kə yemi ti barka.
30 Muntu kan ra namən dawo, mən gapa na mən ni, kan muntu kup nem amra gip domi dawo, mən gəzanyika ni.
31 Ra'untuwo a yari ine, baa gaparte mbarəm ko gonge warwat pitən gəs na shirəm mburtən gəsi. Ama muntu yari məgən shirəm den Ruhu kə Yamo, baa gaparte ti da'a.
32 Muntu kup pi məgən shirəm den Nya mbarəmo, ba gaparte ti, ama muntu kan pi məgən shirəm den Ruhu kə Yamo, ba gaparte ti da'a, ko kəkəni ko gas patən kə bar kup.

* **12:23 12.23** Yam pi gudlum shirəm nan wur ter ka'e gəs gal kə Dauda gon ra kan baa dəm ti ni'e mən ɗəli mbarəm gwa

Kin na gərintən gəsi
(Luk 6.43-45)

33 Ho kin ni ba gəri ho mimiri, wani kin
ni ba gəri wani mimiri. Ba mani ni momi
kin den mimir ju tə gəri gwa.
34 Kən badər kə wonzi! Imnu kii mani
yari ho bari, nan kən mən ɗasi tu ni
gwawu? Domici argon tu kan ra su gip
mbatlka gwani bi ba yari.
35 Mbarəm mən zo mbatlo, tor gip zo
mbatl gəs ni tə pi ho shirəmi, mən ɗasi tu
ngapo gip ɗastən kə tu gəs ni tə ɗəli wani
bari.
36 A yari ine, kup məgən shirəm tu kan
mbarəm yariwo, tii dləm na nəm nəm gas
tloyi shirəmi.
37 Den shirəm gi ni ba tloyi'i shirəmi, ko
ar kem kə dəm mən ho pitəne ko mən wani
pitəne.>>

Mən kulci mbarəm den tələnkur kulci kə
Musa na mən Parise den ngeni shini bar kə
dləkəntəne
(Mar 8.11,12; Luk 11.29-32)

38 Ar ni jen gip mən Parise na mən kulci
mbarəm den tələnkur Kulci kə Musa wul
ti'e, <<Ba mən kulci, mə ndu'e kə pi mi bar
kə dləkəntən kan ba gode'e sur kar Yamni
kə ɗəl gwa.>>
39 Ar ni Yesu nəmi wur tə wule,
<<Mbarəm kə zhan kən mən ɗasi tu'e, mən
nge pitən dlat den ngeni də pi wur argon
tu kan ba gode'e sur kar Yam ni a ɗəl gwa.
Ama baa pi wur bar kə dləkəntən gon
da'a, se bar kə dləkəntən wule muntu kan
zam mən yari shirəm kə Yam Yunana gwa.
40 Wule kandatu Yunana pi muri
myakan pət na gas gip tu də bar koso, untu
ni es Nya Mbarəm ba pi muri myakan pət
na gas gip gam bici'e.
41 Gas tloyi shirəmo, mbarəm kə Nineba
ba tlyam na mbarəm kə zhan kəni, mən
Nineba ba gode mbarəm kə zhan kən den
wu pi dlat da'a. Domici mən Ninebawo,
wu ci atl gam den wazu kə Yunana, ar tu
muntu kan man Yunana gwan kəni ama
wu ci atl gam da'a.
42 Gas tloyi shirəmo, Gun kə Sheba gər
mutli baa tlyam na mbarəm kə zhan kəni,
tə gode wur'e wu pi dlat da'a. Domici təwo,
ɗir kə ba dlyami las ni tə ɗəli, kə də tə
kum shirəm bopya kə gun Solomon, ar tu
muntu kan man Solomon gwan kəni ama
kə kum ti da'a.

Paltən kə dun itəri
(Luk 11.24-26)

43 Dun itər ni ɗəl ka gip mbarəmo, tə ɗəl
ni tə nəm nətltən las tu kan mal ra da gwa
den ngeni ba shukutəni, ama ti ni tə zam
ba shukutəni dawo,
44 se tə wule, <Aa pal rən bom gənka
las tu a ɗəl gwa.> Ti ni tə pal lasi, tə zam
bomi koni, kan tə shin sar bomika, kərkəmi
kawo,
45 se də dun itəri pal rənka tə ngen jen
gudəli nyingi munju kan man ti ɗasi tu
gwa, wu ɗir dəm gip bomi. Dəmi kə
mbarəmi baa man kə far wantəni. Untu ni
ar baa dəmi mbarəm kə zhan kəni.>>

Mir mən gəpi kə Yesu na nazini
(Mar 3.31-35; Luk 8.19-21)

46 Nan Yesu den shirəm na womti
mbarəmiwo, se nas na mir mən gəpi gəs
ni jən dlor kaari den ɓuti kə də wu shirəm
nan ti.
47 Ar ni gon wul Yesu'e, <<Nəna gi na
ga mir mən gəpi gi ra te kaari ka, wu den
ndu'i shirəm nan ki.>>
48 Ar ni Yesu nəmi ti, tə wule, <<Woni'e
nəna gəni? Eso ga woni'e mir mən gəpi
gənwe?>>
49 Ar ni tə ta am den mir mən kulci karti
tə wule, <<Nəna na mir mən gəpi gən ju!
50 Kup murgon tu ba pi argon tu Ban kə
to yamka ba ndu də piwo, ti ni'e mən gəpi
gən mətli na moni na nəna gəni.>>

13

Mən ngani badəre
(Mar 4.1-9; Luk 8.4-8)

1 Gasi ni Yesu ɗəl gip bomi, kan tə ri dəm
bi bar ɓula'i.
2 Ar ni mbarəm na womti gandəl tika,
kan tə to gip kungələn jəkat mal tə dəm
gipi, ar ni mbarəm kup dlər bi ɓula'i.
3 Yesu yari wur bar na womti, na misali
tə wule. <<Mən kən gon ra ri gip kən gəs
kə ngani badəre.
4 Tə gip ngani badəri ituwi, ar ni badəri
jen ro den təpe kan yatl ba ɗir ɗamika.
5 Badəri jen ba ro den atl kan ra den səla,
kan ba yatl bəle-bəle domici atl ra lasi hoyi
da'a.

6 Ama nan pət mato, ar ni badəri kerka
kan ba konka, domici wi ra na tlərti hoyi
da'a.
7 Kan badəri jen ba ro gip lundume, nan
wu naro kan lundumi ba tla wurka.
8 Eso, ar ni badəri jen ro den ho bar
atli, kan ba yetli ar ba bi ge, geyi jeno
hauya nantam, jeno hauya myakan jen
eso hauya nəm na kutl.
9 Muntu kan na kəm kumiwo, naa tə
kumi!>>

Argontu kem a shirəm na misali gwa
(Mar 4.10-12; Luk 8.9,10)

10 Ar ni mir mən kulci kar ti wul ti'e
<<imnu kə shirəm na mbarəm na ngashi
den bar jen we?>>
11 Yesu nəmi wur tə wule, <<Kəno bi in
momi sərri kə mulki kə to yamka, ama
wiwo bi wur da'a.
12 Muntu kan ra na baro baa mbəli ti ra,
ti zam ra naari. Muntu kan ra na bar da
ngapo, ba nəm nye jem tu kan təra narika
gwa.
13 Argon tu kem A shirəm nan wur na
ngashi den bar jen gwa ni'e, <Ko wu zhit
ma, wii shin da'a, ko wu kar na kəmma,
wii kum ko wu mom argon tu ba yari gwa
da'a.>
14 Den wur ni shirəm kə mən yari shirəm
kə Yam Ishaya laa'i e,
<Wii pi ta kumi
ama wii mom da'a,
eso wii pi ta zhiti
ama wii shin da'a ko njem.
15 Domici mbatl kə mbarəm ju raka na lati,
wu kesh kəm gəzən kawi bəse wu
kumi,
wu le ger gəzən kawi
bəse wu shin na ger gəzəni wu pa kum
na kəm gəzəni.
Ra'untuwo, ger gəzən ba shin da'a,
ko wu kum na kəm gəzəni,
kə də mbatl gəzən pən wu pal karəm
a warke wur ra.>
16 Ama kən mən albarka ni domici ger
gin ba shini, eso kəm gin ba kumi.
17 Na ho bi ni a yari ine, mən yari
shirəm kə Yam na mən pitən dlat na womti
ndu shini argon tu kən den shini gwa, ama
wu shin da'a, wu pa ndu kumi argon tu
kən den kumi gwa, ama wu kum da'a.>>

Argon tu shirəm kə ngani bari ba pi nufi gwa
(Mar 4.13-20; Luk 8.11-15)

18 <<Kum ni argon tu misali kə mən
ngani kən tu ba shirəm deni gwa.
19 Muntu kum shirəm kə Yam kan tə
mom kandayi dawo, Shetan mən ɗasi tu'i
baa ɗir tə tus argon tu kan ngani gip mbatl
gəska gwa. Muntu ni'e badər tu kan nda
den təp gwa.
20 Badər tu kan nda den alt kan ra den
səla wo, ti ni'e, muntu kan na kumi shirəm
kə Yamo, se tə nəm na ghol mbatli.
21 Ama nan tə ra na tlərti dawo, tə daɗe
da'a. Wokoci tu ghuntən ko kumi dli zam
ti den shirəm kə Yamo, se tə za təpka.
22 Badər tu kan nda gip lundumo, ti ni'e
mbarəm tu kan kum shirəm kə Yami, ama
damtən kə atl na ndu'i bar kə am tlaa
shirəmika, kan shirəmi i mani pi ti ho bar
da'a.
23 Baɗər tu kan nda den ho atl ngapo, ti
ni'e mbarəm tu kan kum shirəm kə Yam
na momi argon tu shirəmi yari gwa. Tə
pi mbap nari tə gər mimir gucipi hauya
nantam (100), gono hauya myakan, (60)
gon ngapo hauya nəm na kutl (30).>>

Jir gip alkama

24 Ar ni Yesu pa yari wur shirəm es'e,
<<Mulki kə Yam nəra wule mbarəm tu kan
ngani ho badər gip kən gəs gwa.
25 Nan mbarəm kup den umuro, ar ni
mən nge gəs ri ngani badər jir gip kən
alkamayi, kan tə ndara won gəsi.
26 Nan alkamayi nar den ɗəli gamo, ar ni
jiri ma tli tori.
27 Ar ni ga zher kə Babomi ri wul ti'e
<Babomi, ho badər ni mə ngani gip kən gi
da'aya? Im ni jir pa yetl gipi we?>
28 Ar ni Babomi bali wur'e <Mən nge gən
ni pi untu.> Ar ni ga zher gəsi wul ti'e, <Kə
ndu mə ri tus jiri kaya?>
29 Ama Babomi wul wur'e, <O'o,> den
tusi jiri kawo, ki tuska na alkamayi.
30 Za ni wu nar tare ar ri gas rəshi.
Wokoci tani a yari mən rəshi kəni'e wu
pare tloyi jiri wu ɓalka ɗap-ɗap kə də keri
ka, kan alkamayi ngapo də ri ɓindika.>>

Shirəm den ge mastad
(Mar 4.30-32; Luk 13.18-21)

31 Yesu pa shirəm nan wur na misali
tə wule, <<Mulki kə Yamo ar nəra wule
ge mastad*, kan mbarəm gon pən kan tə
ngani gip kən gəs gwa.
32 Kup na ar ni'e heli gip badər kup, ama
ti ni tə naro, ar ba man nami mir kini, ar
ba ɓo am har də yatl zam ba tu'i bin gəzən
den ami.>>

Misali kə Yisti

33 Yesu pa yari wur shirəm gon es tə
wule, <<Mulki kə Yamo ar ni wule yisti,
muntu kan nagər gon kushkəli gip ɗapti
shandər myakan kan ba nga ɗaptiyi kup
gwa.>>

Yesu shirəm na misali (Mar 4.33,34)

34 Shirəm ju kup Yesu yari domtən kə
mbarəmi wo, tə yari wur na misali den bar
jeni.
35 Bar ju pi ni kup kandatu mən yari
shirəm kə Yam Ishaya yari gwa'e,

<<Aa shirəm nan wur na misali den bar
jeni,
aa yari wur argon tu kan ra na
ghuuni terka na ne gəs kə pi atl
kundərəndlip gwa.>>

Argon tu shirəm den jir gip alkama ba pi nufi gwa

36 Ar ni Yesu za domtən kə mbarəmi tə te
gip bomi. Kan mir mən kulci karti ba ɗir
kar ti wu wule, <<Yari mi kanda kə jir kə
gip kən tu ngapi.>>
37 Tə nəmi wur tə wule, <<Muntu kan
ngani ho badəriwo, ti ni'e Nya Mbarəme.
38 Kəni ngapo arni'e atl kundərəndlip, ho
badəriwo wi ni'e mimir kə mulki kə yami.
Jiri ngapo wi ni'e mimir kə mən ɗasi tu tu.
39 Kano mən nge gən kan ngani jiri ni'e
shetan. Wokoci rəshi ni'e patən kə atl
kundərəndlip. Mən rəshi kəni ni'e mir mən
kartən kə Yami.
40 Wule kandatu ba dom jir də keri
kawo, untu patən kə atl kundərəndlip baa
nəra.
41 Nya Mbarəm baa kar mir mən kartən
gəsi wu dom bar ju kup ba kem mbarəm
kə pi warwat pitən gwa, na mən pi wani
bari, də ɗəli wurka gip mulki kə yami.
42 Də la wur te gip bom kə utuka. Barta
ni wi kul na ngasi kur bi.
43 Mən pitən dlat ngapo wi cir wule pət
gip mulki kə Bazini. Muntu kup na kəm
kumiwo, naa tə kumi.>>

Shirəm den bar kə am kan ra na ghuuni gwa

44 <<Mulki kə Yamo wule bar kə am ni
kan ghundərika gip kən gwa. Mbarəm ni
zamo, se tə ri ghundərika gip kəni esi, na
ghol mbatl gəsi kan tə wur argon tu təra
narika kup, kan tə wur kəni.>>

Shirəm den tat mən wurpi

45 <<Eso, mulki kə Yamo wule ba mən
bar pətni ar ra, mən ngeni zo tat ju ba
wurka gwa.
46 Nan tə zam zo tat mən wurpi hoyiwo,
se tə ri wur argon tu kup təra nari ka gwa
kan tə wur tati.>>

Shirəm den shar nəmi kose

47 <<Eso, mulki kə Yamo wule, zan shar
nəmi kos ni ar ra, kan la gip mal də nəm ko
gonge badər kos gwa.
48 Nan wu dəl shari tor bishidi la'i na
koso, ar ni mən nəmi kosi dəm kan wu
zəzar ho kos wu wi gip shari, kan munju
kos ni dawo wu wika.
49 Untuni ar baa dəm gas patən kə atl
kundərəndlip. Mir mən kartən kə Yam baa
ɗəli mən ɗasi tuka gip mən pitən dlat,
50 wu la mən ɗasi tu'i te gip bom utuka,
lasi ni wi kul na ngasi kur bi.>>

Gus bar na pel bari

51 Yesu ngen momi kar wur tə wule,<<Kə
mani momi bar ju kup a kulci in gwa wa?
>> Ar ni wu nəmi ti wu wule, <<Aan.>>
52 Ar ni tə wul wur'e, <<Ra untuwo, kup
mən kulci mbarəm den kulci kə Musa nan
zam kulci den mulki kə yamo, ti ni wule
babom tu kan ɗəli bar kə am gəs peli na
gusi gwa.>>

Ba shin nartən kə mən yari shirəm kə Yam gip bən gəs da'a (Mar 6.1-6; Luk 4.16-30)

53 Nan Yesu pa'i yari shirəm den bar
juwo, ar ni tə za lasi.
54 Tə pal su Nazarat ka, bən gəsi. Ar
ni tə nəmi kulci mbarəm gip bom domtən

* **13:31 13.31** Mastad wo mir yaya badər ni muntu ra wule ge dənti gwa.

gəzəni, kano ko gonge gəzən ba nəm bi na am wu wule, <<Ako ni tə zam bopya na bar kə dləkəntən juwe?>>
55 Ti nya kapinta tu ni diya? Eso nas ni'e, Maryamu da'aya? Kan mir ezən ni'e ga Yakubu na Isubu na Saminu na Yahuda diya?
56 Mir ezən mətli eso, mən ra nan wur diya? Akoni mbarən kən zam bopya na bar kə dləkəntən ju kam?
57 Ar ni lo ci wur den ti. Ama Yesu wul wur'e, <<Ba ɗəɗa mən yari shirəm kə Yam ko ako ama bat na bən gəs na gip bom gəsi.>>
58 Lasiwo, Yesu pi bar kə dləkəntən womti da'a domici kə holi ngəshtən gəzən den Yami.

14

Məshtən kə Yohana mən pi batisma (Mar 6.14-29; Luk 9.7-9)

1 Gip wokoci ta ni gun Hirudus kum kiri bar ju Yesu den pi gwa,
2 ar ni tə wul mən pi ti mbap'e, <<Muntuwo, Yohana mən pi batisma ni tli gip məshi mbarəme, ar ni kem tə pi bar kə nəmi bi na am ju ra.>>
3 Domici gip muri jawo, Hirudus kem nəm Yohana, ba ɓal ti, kan ba la ti gip bom moni domici kə Hirudiya nagər kə esi Filibus.
4 Den'e Yohana yari ti'e, <<Ar ndari kə gudlumi na Hirudiya da'a.>>
5 Hirudus ndu'e, tə ri Yohana eka, ama bərti ci ti den mbarəme, domici wu pən'e Yohanawo mən yari shirəm kə Yam ni.
6 Ama nan gas nyel kə dami pət gəri kə Hirudus ɗiro, ar ni nya Hirudiya nye mətli dlar cina də mbarəme, ar kon Hirudus naari.
7 Ar ni Hirudus ɓe nyayi am atl tə wul ti'e, tii bi ti kup argon tu tə liri gwa.
8 Kan nasi nyayi ba yari ti argon tu tii liri gwa, ar ni tə wule, <<Də bim gam kə Yohana mən pi batisma gip gal kin kəkəni.>>
9 Ar ni dun mbatl nəm gun Hirudus hoyi. Ama tə tare tə ɓo am atl kawi, na wotli bi gəs cina də kiri kə ba ci, tə bi bi də bi ti.
10 Tə kem ba kotəl gam kə Yohana kan ra gip bom moni gwa.
11 Ba ɗəri gam kə Yohana mən pi batismayi gip gal kini, ba bi nye gəri kan tə bi nase.
12 Ar ni mir mən kulci kar Yohanayi ɗir pən dli gəs kan wu kapka. Kan wu ri yari Yesu argon tu pigwa.

Yesu bi fingal mbarəm zangu nantam (Mar 6.30-44; Luk 9.10-17; Yoh 6.1-14)

13 Nan Yesu kum untuwo, ar ni tə to gip kungələn jikat mal kan tə ndara las tu mbarəm ra dagwa. Ama nan mbarəm kum untuwo, ar ni wu ɗəl ɗir gip mir bən gəzəni wu kop ti den asəm rən las tu tə ra kagwa.
14 Nan Yesu ɗəl sur gip kungələn jikat mali kan tə shin domtən kə mbarəm na womtiwo, ar ni guna ci ti den wuri, kan tə pəni jen kumi dli gəzənka.
15 Nan sit piwo, ar ni mir mən kulci kar ti ɗir kar ti, wu wul ti'e, <<Ɗewo gip ləp ni, mbarəm ra da'a, artu gas den ndetən wi. Ar baa mani kə za mbarəm ju wu ndara wu ri gip mir bən jen wu wur fingal wu ci diya?>>
16 Ama Yesu nəmi wur tə wule, <<Ba'e ar nəm ni də mbarəmi ndara da'a. Bi wur ni fingal wu ci.>>
17 Ar ni mir mən kulci kar Yesuyi wul ti'e, <<Miwo, bəredi nantam na kos rop ni katl mən ra nari.>>
18 Tə wul wur'e <<Ɗirim ni ɗe.>>
19 Kan Yesu ba wul mbarəmi'e, wu dəm atl den jiri. Tə pən bəredi nantam na kos ropi, tə tli gam tə goode Yam kan tə cecceni tə bi mir mən kulci kar ti wu bi domtən kə mbarəmi.
20 Kup gəzən ba ci wu laa'i tu gəzəni, kan wu dom mir roɓəs burodiyi nan sagwa, ba laa'i shar kutl-cet rop.
21 Womtitən kə mbarəm ju kan ci fingali pi wule moni bar kə zangu nantam (5,000) bat na mətli na mimiri.

Yesu desi den gam male (Mar 6.45-52; Yoh 6.15-21)

22 Ar ni Yesu wul mir mən kulci kar tiyi'e, wu to gip kungələn jikat male wu kur jikati te bi shidiyi bartaka. Kan tə za mbarəmi wu ndara.
23 Nan tə za mbarəmi wu ndarawo, ar ni tə to den tləndər kə də tə shirəm na Yami. Təra to den tləndərika nangəsi ba ri bi siti.
24 Ama wokociyiwo kungələn jikat mali ra te dlom bar ɓula'ika zab mal den dəli gəs

ɗe na barta, domici itər mən nartən den gapa na kungələn jikat mali.
25 Kə bətloni, bar kə gəlla am myakano, ar ni Yesu bətl gam te kar kungələn jikat malika, tə den desi den gam mali.
26 Ama nan mir mən kulci kar ti shin ti den desi den gam malo, ar ni bərti ci wuri, wu la yar gip bərti wu wule, <<Tlon ni!.>>
27 Na zhotəne ar ni Yesu nəmi wur tə wule, <<Ba ar ghun kən ni da'a, mi ni. Ba də bərti ci in ni da'a.>>
28 Ar ni Bitərus nəmi ti tə wule, <<Babomi, ki ni fawo, bim bi a desi te den gam malka, a te kar ki.>>
29 Yesu wul ti'e, <<teri.>> Ar ni Bitərus ɗəl sur gip kungələn jəkat mali tə nəm desi tə den tetən kar Yesu.
30 Ama nan Bitərus shin ndərtən kə itəriwo, ar ni bərti ci ti, tə nəm sitənka gəs male. Kan tə la yar tə wule,<<Babomi ɗəli mi!>>
31 Ar ni Yesu nəm am kə Bitərus na zhotəne tə dəl ti tor tə wul ti'e, <<Ki mən kali ngəshtən den Yami, unun zote'i la'i mbatl gi demən kawu?>>
32 Nan wu to gip kungələn jikat maliwo, ar ni itəri za wultəne.
33 Ar ni munju kan ra gip kungələn jikat mali ba bote ti wu wule, <<Na ho bi, ki Nya Yam ni.>>

Yesu pəni kumi dli mbarəm ka gip Janisarata
(Mar 6.53-56)

34 Nan wu jikat bar ɓula'iwo, ar ni wu dlər gip bən Janisarata.
35 Nan mbarəm kə bəni mom'e Yesuno, ar ni wu kar bar də yari ko gonge mbarəm kan ra gip mir bən kə lasi, kan wu ɗiri munju kup den kumi dli gwa kar ti.
36 Ar ni wu liri Yesu den də mən kumi dliyi ne am den bi tutul dli gəs katl. Kup mən kumi dliyi kan ne am den tutul dliyiwo, ar ni wu warke.

15

Al'ada kə mən cina gəmi
(Mar 7.1-13)

1 Gip untuwo ar ni mən Parise na mən kulci doka kə Musa jen ɗəl tor Urshalima wu ri kar Yesu wu ngen momi kar-ti, wu wule,
2 <<Unun kem mir mən kulci kar ki ba nge pi al'ada tu kiri gəmi wule də pi gwa wu? Wu ho am gəzən, kan wu'i ci fingal da'a!>>
3 Ar ni Yesu nəmi wur tə wule, <<Kəno, unun kem kə cen doka kə Yamka den bi al'ada ginu?
4 Domici Yam wule, <Kə bi nartən bəba, na nəna gi> kano, <Kup muntu zage bas ko naso, ar nəm də ri ti eka.>
5 Ama kə kulci mbarəm'e, gon ni wul bas ko nas'e, <Argon tu ndari a bi ino, a tare a bi Yam kawi,>
6 ar nəm tə bi nartən mən gəri gəs da'a ituwi. Den bi kə al'ada gino, kə pali shirəm kə Yamka wop ituwi.
7 Kən mən setəne! Kor ni ar ra nan mən yari shirəm kə Yam Ishaya yari den kən gwa'e.
8 <Mbarəm juwo na bi ni katl wu ɗəɗa'əmi, ama mbatl gənzəno ar dlyam ka na məni.
9 Katl ni wu bote mi. Doka kə mbarəm ni wu kulci jen den bi shirəm kə Yami.> >>

Argon tu ba li mbarəm ka cina də Yam gwa
(Mar 7.14-23)

10 Yesu la bi domtən kə mbarəmi ɗir kar ti, tə wul wur'e, <<Kum ni kə mom ni argon tu ar kə yari in gwa.
11 Ba'e argon tu mbarəm ba ci gwa ni ba li ti da'a, ama argon tu ba ɗəl ter bi da ti gwa ni ba li ti.>>
12 Ar ni mir mən kulci kar ti ɗir wu tambe ti wu wule, <<O kə mom'e lo ci jen gip mən Parise ju den argon tu kə yari gwaya?>>
13 Yesu nəmi wur tə wule, <<Badər tu kup kan yetl muntu kan Ban kə to yamka ni ngani dawo, baa tuska na gəsi.
14 Za wur ni, ga tabi ni'e mən nəmi dlo ezən tabi. Ngapo tabi ni ba nəmi esi tabi dlowo, kup gəzən wi nda shuka.>>
15 Ar ni Bitərus wul ti'e, <<Yari mi kanda kə shirəm tu.>>
16 Yesu wule wur'e <<Har kəkən gam gin i'ni su tat kaya?>>
17 <<Kə mom ni den'e, argon tu kə ci te bikawo, tu ni ba su kan ar'i ɗəl kaari da'aya?

18 Ama argon tu ba ɗəl ter biwo, tor
mbatl ni ba ɗəli, eso ar ni ba li mbarəm
cina də Yami.
19 Domici tor gip mbatl ni damtən kə
wani pitən ba ɗəli, wule ga ri mbarəm eka,
muri na gər ko kos kə goni, muri na jen
kan ndari da gwa, pi mure, seda kə lare
na lii mbarəm gami.
20 Munju ni ba li mbarəme, ba'e ho'i am
kan də'i nde ci fingal ni da'a.>>

Ngəshtən den yam kə na gər goni (Mar 7.24-30)

21 Kan Yesu ba za lasi, tə ndara kəti atl
kə Taya na Sidon.
22 Lasi ni nagər gon mən Kan'ana tli yar
yam tə wule, <<Babomi, Nya Dauda, shin
guna gəni! Dun itər ne den kumi nya gən
nye mətli dli hoyi.>>
23 Ama Yesu wul ti'e argon da'a. Ar ni
mir mən kulci kar ti ɗir kar ti wu lir ti
wu wule, <<Kar nagər tu tə ndara ngapi,
domici tə ghun mi na kulu wi.>>
24 Yesu nəm tə wule, <<Amo kar təm kə
Isra'ila kan jilka gwa ni katl karəmi.>>
25 Ama nagəri ngus cina də Yesu tə wule,
<<Babomi, nem am ra.>>
26 Yesu bali ti tə wule, <<Ar ndari də pən
fingal kə mimir də bi yer da'a.>>
27 Nagəri wule, <<Untu ni ar ra Babomi,
ama yer ma wu ci roɓəs fingal ju kan ba
ro sur den tebəl kə Babom gəzən gwa.>>
28 Kan Yesu ba wul nagəri'e, <<Ngəshtən
gi den Yamo ar naari! Nəmi'i lirtən gi wi.>>
Ar ni nya gəs warke gip wokociyi.

Yesu warke mbarəm na womti

29 Ar ni Yesu za lasi, tə su kop bi bar ɓula
kə Galili. Kan tə to den tləndər tə dəm toka.
30 Kan mbarəm na womti ba ɗir kar ti,
wu ɗiri ti munju itər tle wur kagwa, na ga
tabi, ga kurki, na ga ghup bi, na nami mən
kumi dli na womti, wu ne wur cina da ti
kan tə pəni wur kumi dli gəzənka.
31 Ar ni mbarəm kan ra lasi gwa nəm bi
na ame nan wu shin munju kan ghup bi
ni den shirəmi, munju itər tle wurka pal
lauwi, kurki den desi, na munju kan tabi
ni den shiniwi. Ar ni wu ɗəɗa Yam kə
Isra'ila.

Yesu bi fingal mbarəm zangu wupse (Mar 8.1-10)

32 Ar ni Yesu la bi mir mən kulci kar ti tə
wul wur'e, <<Guna ba cim den mbarəm ju,
domici muri myakan ikənwi wu ra naməni,
wura na fingal da'a. A ndu'e wu ndara na
guzum da'a, bəse wu ɗatka den təpe.>>
33 Ar ni mir mən kulci kar ti wul ti'e,
<<Ako ni mii zam fingal tu kan baa kəm
mbarəm na womti ju gip ləp kənu?>>
34 Yesu ngen momi kar mir mən kulci
kar ti tə wule, <<Bəredi məne ni kən ra
nari?>> Wu wul ti'e, <<Nyingi, na mir kos
jeni.>>
35 Yesu wul domtən kə mbarəmi'e, wu
dəm atli.
36 Kan tə pən bəredi nyingi ju na kosi,
nan tə goode Yamo, kan tə cecceni tə bi
mir mən kulci kar ti, wu bi mbarəmi.
37 Domtən kə mbarəmi kup ci wu la'i tu
gəzəni. Den kariwo, mir mən kulci kar ti
ba dom roɓəs bəredi na kosi nan sagwa ba
laa'i shar nyingi.
38 Womtitən kə mbarəm ju ciwo ar pi
moni zangu wupse (4,000), bat na mətli na
mimiri.
39 Nan Yesu wul mbarəmi wu ndara
bomo, ar ni tə to gip kungələn jikat male,
kan tə ndara kəti atl kə Magadan.

16

Ngeni alama (Mar 8.11-13; Luk 12.54-56)

1 Mən Parise na mən Sadukiya jen ɗir
kar Yesu kə də wu gode ti, ar ni wu lir ti,
den tə pi wur bar kə nəmi bi na am kan ba
gode'e sur yam ni tə ɗəl gwa.
2 Yesu nəmi wur tə wule, <<Sit ni pi
kan Yam ba zil kawo, kə wule, <bəni baa
mbuni.>
3 Kə cigəni kən ni, kə shin yam ni zilka,
kan dun yam ni tli toro, kə wule, <Sekəno
ghon baa nda.> Kə mani momi kanda kə
pitən kə to yamka, ama kə mani momi
kanda kə pitən kə zhan kən da'a.
4 Kən zhan mən ɗasi tu'e na mən nge
Yami, kən den ngeni də pi in bar kə nəmi bi
na ame, ama ko nəm baa pi in bar kə nəmi
bi na am da'a, se bar kə nəmi bi na am kan
zam Yunana gwa.>> Ar ni Yesu ndara.

Yisti kə mən Parise na mən Sadukiya (Mar 8.14-21)

5 Nan mir mən kulci kar Yesu jəkati te
bi shidi bar ta kawo, ar ni wu mom'e wu
məsən pəni bəredi ka.
6 Ar ni Yesu wul mir mən kartən gəs'e,
<<Ngup kən ni, kətəri ni yisti kə mən
Parise, na kə mən Sadukiya.>>
7 Ar ni wu shirəm na ezən wu wule, <<Ko
nan mə ɗir na bəredi da'i gwa ni?>>
8 Ama nan Yesu mom'e wu den bali gip
dlom gəzəno, ar ni tə wul wur'e, <<Kən
mən kali ngəshtən den Yami! Unun kem
kən den damtən den fingalu?
9 Kəkən ma kə mom wi diya? Kə məsəni
ni ka na mbarəm zangu nantam (5,000)
ju kan a bi wur fingal kə bəredi nantam
gwaya? Roɓəsi ju sawo, laa'i shar mənen
kə dom we?
10 Ko mbarəm zangu wupse (4,000) ju
kan a bi wur fingal kə bəredi nyingiwo,
shar məne ni kə dom kə roɓəsi kan sa gwa
wu?
11 Unu arin kem har kəkən kə mom
dawu? Kə shin wule den fəngal ni a
shirəma?>> A yari in ra, <<Kətəri ni yisti
kə mən Parise na kə mən Sadukiya.>>
12 Ar ni mir mən kulci kar ti mom'e, den
yisti kə bəredi ni tə den shirəm da'a, ama
den wu kətəri kulcitən kə lar kə mən Parise
na kə mən Sadukiya ni tə den shiməmi.

Bitərus bi seda den'e Yesu ni'e Almasihu (Mar 8.27-30; Luk 9.18-21)

13 Nan Yesu na mir mən kulci kar ti mbu
bar kəti atl kə Kaisariya kə Filibiwo, ar
ni tə tambe mir mən kulci kar ti tə wule
<<Woni mbarəm ba wul Nya mbarəm we?
>>
14 Ar ni wu nəmi ti wu wule, <<Jen ba
wule, ki Yohana mən pi batəsma ni, jen eso
wu wule, ki Iliya ni, jen ngapo wu wule ki
Irimiya ni, ko gon gip mən yari shirəm kə
Yami.>>
15 Ar ni Yesu wul wur'e, <<Kən ngapo, kə
wul ni'e ami woni we?>>
16 Ar ni Simon Bitərus nəmi ti, tə wule,
<<Ki ni'e, Almasihu Nya Yam mən ge
mbatli.>>
17 Yesu nəmi ti, tə wul ti'e, <<ki mən
albarka ni, Simon nya Yunana, mbarəm
ni gode'i momi bar tu da'a, ama Ban kə to
yam ka ni ɓuli'i.
18 A yari'i ka, ki ni'e Bitərus, ki ni'e tat
tu kan aa tu domtən kə mən kopi dene,
muntu kan məshtən baa nə ra na iko dene
dagwa.
19 Aa bi'i bar kə ɓuli mulki kə to yamka,
argon tu kə dar bi dene sur atlo ar ba dəm
argon tu tare dar bi dene to yam kagwa,
eso argon tu kə pətlka sur atlo, ar dəm na
pətli ni ar ra to yamka.>>
20 Ar ni Yesu dəli mir mən kulci kar ti
kəm hoyi den ba wu yari murgon'e ti ni'e,
Almasihuyi da'a.

Yesu yari kanda kə məshtən gəsi (Mar 8.31—9.1; Luk 9.22-27)

21 Gasi ni Yesu pare yari mir mən kulci
kar ti den'e, ar nəm ti te yarka tə te
Urshalima, tə kum dli na ko gonge kumi
dli am də kiri kə mən bən na kiri firist na
mən kulci mbarəm doka kə Musa kan də
ri ti eka, den pət kə myakano də tli ti na ge
mbatl esi.
22 Ar ni Bitərus la tə bi markəme, tə matl
ti tə wule, <<Də Yam saukake, babomi,
untu ba pi nan ki da'a!>>
23 Ama Yesu bal ti den Bitərus tə wul ti'e,
<<Tli karəmka, Shetan! Ki tat pati asəm ni
karəmi. Domici damtən kə bar kə Yam ra
su mbatl da'i ka da'a se damtən kə bar kə
mbarəme.>>
24 Kan Yesu ba wul mir mən kulci kar
ti'e, <<Kup muntu ba ndu kopi gəno, ar
nəm ti te yarka, tə nge gam gəs tə pən kin
ɓatən* gəs kan tə kopəni.
25 Domici muntu kup ba ndu ga'i mbatl
gəso, tii holka. Ama muntu ba bi ge mbatl
gəs domici gəno, tii zam ge mbatli.
26 Unun baa ɓite'i kin kə zam atl
kundərəndlip kan kə hol ge mbatl giwu? Ko
unun kii mani bi den bi ge mbatl giwe?
27 Domici, Nya Mbarəm baa sur na mir
mən kartən kə Yam gip ɗəɗatən kə Base,
kan tə ɓatl ko gonge mbarəm den bi argon
tu tə pi gwa.
28 Ge shirəm ni a yari ine, jen gip kin kan
ra dlor ɗewo, wi məsh da'a, se wi ni wu
shin surtən kə Nya Mbarəm gip nartən gəs
kə gunye.>>

* **16:24 16.24** *kin ɓatən* Wokoci kə mən Romawo, muntu pi mur ko warwat pitən gon kan ndari də ri ti ekawo, den kin ni ba ɓa ti.

17

Dli kə Yesu sanjeka
(Mar 9.2-13; Luk 9.28-36)

1 Den kaar kə muri mukkawo, ar ni Yesu pən Bitərus, Yakubu na Yohana erəm kə
Yakubu, tə te wur den tləndər mən tlyartən
wu nan gəzəni.
2 Ar ni dli kə Yesu palka gholi, kan ba ger
gəs ba cirka wule cirtən kə pəte, den shini
kə ger gəzəni, kan tutul dli gəs ba gholka
kulen wule cirtəni.
3 Wule gip njəpkər gere ar ni Musa na
Iliya ɗəl kar wur wu den shirəm na Yesu.
4 Ar ni Bitərus wul Yesu'e, <<Babomi ar
mbun kan mən ra ɗe gwa. Ki ni kə ndu'o,
aa pi mir kuptəkup myakan, nəm ge, nəm
kə Musa, nəm eso kə Iliya.>>
5 Tə gip shirəmo, ar ni dun yam mən
cirtən ghum wurka, kan wu kum yar gon
gip dun yami ba wule, <<Muntu ni'e Nya
gəni a ndu ti hoyi, nan ti ni a pi ghol mbatl
naari, kum təni.>>
6 Nan mir mən kulci kar ti kum untuwo,
ar ni bərti ci wuri, kan wu nda atl na gip
tu'e.
7 Ama Yesu ɗir kan tə ne am den wur
tə wule, <<Tli ni yami, ba də bərti ci in ni
da'a.>>
8 Nan wu tli gero, wu'i shin murgon da'a,
se Yesu nan gəsi.
9 Nan wu den ɗəltən sur den tləndəriwo,
ar ni Yesu dəli wur kəm tə wule, <<Ba
kə yari ni murgon argon tu kə shin gwa
da'a, se tli Nya mbarəm gip məshi mbarəm
kakani.>>
10 Ar ni mir mən kulci kar ti ba wul
ti'e, <<Unun kem mən kulci mbarəm den
təlankur kulci kə Musa ba kulci'e, Iliya ni
baa cwat kakani?>>
11 Yesu nəmi wur tə wule, <<Untu ni,
Iliya baa suri, tii sur ni tə kərkəm ko unu.
12 Ama a yari inka, Iliya sur wi, ngapo
wu mom'e ti ni da'a, ar ni wu pi ti argon
tu wu ndu pi gwa. Untu ni es Nya mbarəm
baa kum dli am da wuri.>>
13 Ar ni mir mən kulci kar ti mom'e ti
ni den pi wur shirəm den Yohana mən pi
batisma.

Yesu pəni kumi dli nye mən kumi dli ndetən ka
(Mar 9.14-29; Luk 9.37-43)

14 Nan wu mbu bar kar mbarəm na
womtiyiwo, ar ni mbarəm gon ɗir kar Yesu
tə ngus cina da ti, tə wul ti'e,
15 <<Babomi, kum guna kə nya gəni,
domici tə den patən na kumi dli hoyi kə
ndetəne, ar ba kur byal ti gip utu, ko gip
male.
16 A ri ti kar mir mən kulci kar ki, ama
wu mani pəni ti kumi dliyika da'a.>>
17 Yesu nəm tə wule, <<Kən zhan kan na
ngəshtən den Yam da'a mən jiltəni! Har
gigasi ni a nəra nan kəne, ar ri gigasin aa
ci cina na te mbatl kaarka nan kənu? Ɗirim
ni nyayi ɗe.>>
18 Ar ni Yesu matl dun itər kan ra gip
nyayi gwa. Ar dlyam da'a, ar ni nyayi pal
lau.
19 Kan mir mən kulci kar ti ba ri kar ti
wokoci tu mbarəm'i kar wur dagwa, wu
ngen momi kar ti wu wule, <<Unun kem
mə mani ɗəli dun itərika dawu?>>
20 Yesu nəmi wur, tə wule <<Kən ra na
kali ngəshtən den Yam ni kemi. Na ho bi
ni a yari ine, də wule kən nəra na ngəshtən
den Yam wule ge dəntəwo, ki wul tləndər
tu'e, <Tli bartu kə ri barta,> tii tli. Argon
ra kan ki hol mani pi gwa da'a.
21 [Ɗəli dun itər wule munju ba pi da'a,
se na shirəm na Yami na guzum male*.]>>

Yesu shirəm es den məshtən gəsi
(Mar 9.30-32; Luk 9.43-45)

22 Nan mir mən kulci kar ti dom wur su
Galili kawo, ar ni Yesu wul wur'e, <<Baa
bi Nya mbarəmka am də mbarəme.
23 Wii ri ti eka, ama den pət kə myakano,
baa tli tika gip məshi mbarəme.>> Ar ni
shirəmi ghun mir mən kulci kar tiyi.

Ɓatli wurpi bom kə bom kə Yami

24 Nan Yesu na mir mən kulci kar ti yi
mbubar Kaparnahumo, ar ni mən nəmi
wurpi bom kə bom kə Yam zam Bitərus
wu wul ti'e, <<Mən kulci gin ba ɓatl wurpi
bom kə Yama?>>
25 Bitərus nəmi ti tə wule, <<Aan, tə
ɓatli.>> Nan Bitərus te gip bomiwo, ar ni
Yesu nəmi ti pi shərəm tə wule, <<Simon!
Unun kə shin den momi tu tə ngen kar ki
gwa we? Kar ga won ga gun kə atl ba nəm
wurpi bomi, kar mimir gəzən na, ko kar
jen ni?>>

* **17:21 17.21** Kor təlankuri jeno wu na ayayi muntu da'a.

26 Nan Bitərus nəmi ti tə wule, <<Kar jen
ni wu nəmo>> Ar ni Yesu wule, <<O, mimir
gəzəno ar ra gam da wur da'a ituwi!
27 Kup na untu, bəse mə ci wur lo'o, su
bar ɓula'i, kə la coli. Kos tu kə pare nəmi
gəso, ɓul bi gəsi, kii zam kabarshu nəm.
Pən kabarshuyi kə ɓatl wurpi bom kə bom
kə Yami nari, gwan na ge ituwi.>>

18

Bari gip mulki kə to yam ka (Mar 9.33-37; Luk 9.46-48)

1 Gip wokoci tawo, mir mən kulci kar
Yesu ɗir kə ngeni momi kar ti, wu wule,
<<Woni baa ni'e bari gip mulki kə to yam
kawe?>>
2 Ar ni Yesu la bi nye heli nya goni, tə ne
ti dlor gip dlom gəzəni.
3 Kan tə wul wur'e, <<Na ho bi ni a yari
ine, kən ni kə pali gam gin wule heli mimir
dawo, kii te gip mulki kə to yam ka da'a.
4 Ra'untuwo, kup muntu kan pali gam
gəs wule heli nya tuwo, ti ni'e bari gip
mulki kə to yam ka.
5 Muntu kup nəm heli nya wule muntu
gip sun gəno, ami ni tə nəməni.

Barju ba kem pati asəm gwa (Mar 9.42-48; Luk 17.1,2)

6 Ama muntu kup kem nəm gip mimir
ju kan ngəsh wur demən kə pi warwat
pitəno, ar baa mani mbarəm tu də ɓali ti
ghun lu'i bar ɗir yar də la ti su gip dlami
bar ɓulaka.
7 Kashto kə mbarəm den atl
kundərəndlip, domici bar ju ba kem
mbarəm kə ndetəno ar womti. Ar nəm də
təp kə ndetən ɗiri, ama kashto kə mbarəm
tu kan baa pi təp kə ndetəni gwa.
8 Ra'untuwo, am ko asəm gi ni ba kem
ki kə pi warwat pitəno, tlo kə laka. Ar ba
mani'i kə zam ge mbatl kan ba pa da gwa
na am ko asəm nəm ko kurkiyi, na də wule
la ki te utuka na am gi, ko na asəm gi kup
pa ropi.
9 Ger gi ni ba kem ki kə pi warwat pitəno,
ɗəli kə la ka. Ar ba mani'i kə zam ge mbatl
kan ba pa da gwa na ger nəm, na də la ki
te bom utuka na ger gi kup pa ropi.

Təm kan jilka gwa (Luk 15.3-7)

10 Ngup kən ni, ba kə mbur ni ko nəm
gip mimir ju da'a. Domici a yari in'e, mən
kartən kə Yam mən ne ger den wur ra cina
də Ban to yamka ko gigasi.
11 [Nya mbarəm sur ni kədə tə ɗəli munju
kan jilka gwa.]*
12 Gip shini gino, barəm gon nəra na təm
gəs hauya nantam (100), kan nəm ba jilka
gip wuro, unun mən təmi baa piwe? Tii
za təm hauya wupse na kutl-cet ghwanum
juka (99), tə ri kə ngeni nəm tu kan jilka
gwa bi tlədər diya?
13 Ti ni tə zam təm gəsi ngapo, ge shirəm
ni a yari ine, ti pi ghol mbatl na nəmi, ar
man hauya wupse na kutl-cet ghwanum
ju kan jilka da gwa.
14 Untu ni pa'e, ndu'i kə Ba gin kə to
yamka ni də nəm gip heli mimir ju jilka
da'a.

Ne erəm mən kopi den təpe (Luk 17.3)

15 Ya'i ni pi'i wani pitəno, ri kar ti mol
kən rop gini kə yari ti wani pitən gəsi. Ti
ni tə kum ki kan tə ci atl gamo, kə pali ti
den təp ituwi.
16 Ama ti ni tə kumi'i dawo, se kə ri na
erəm gon nəm, ko rop nan ki, kə ri ni kar
ti esi, domici ko unun yari bi də mbarəm
rop, ko myakano ar dəmwi.
17 Ti ni tə nge kumi gəzən kawo, ri
shirəmi cina də domtən kə mən kopi. Ti ni
ngap tə nge kumi domtən kə mən kopiyi
kawo, pali tə ni wule muntu mom yam da
gwa, ko mən nəmi wurpi bomi.
18 Ge shirəm ni a yari ine, argon tu kə
dar bi dene dan kaar atlo, tare dar bi dene
wi to yamka, eso argon tu kə dar bi dene
da'a den kaar atlo, to yam ka ma dar bi
dene da'a.
19 A yari in muntu esi. Mbarəm rop gip
kən den kar atl kən ni dar bi den bar kan
wu liriwo, Ban kə to yamka baa pi wuri.
20 Kup las tu mbarəm rop, ko myakan
dom wur den wi gwanno, ami ra nan
wuri.>>

Shirəm den zher tu nge gaparte kagwa

* **18:11 18.11** Kor təlankuri jeno wura na ayayi muntu da'a.

21 Den untuwo, ar ni Bitərus ri ngen momi kar Yesu tə wul ti'e, <<Babomi, biyi məneni a gaparte muntu pim warwat pitən kagwawe? Bisi ngingiya?>>

22 Yesu nəmi ti tə wule, <<O'o! Bisi nyingi ni katl da'a, ama nyingi bisi hauya myakan na kutl (70).

23 Ra untuwo, mulki kə Yam nəra wule gun gon kan ba ndu momi tu kə bar kə am gəs kan ra kar zher gəs gwa.

24 Gip dləmiwo, ar ni tə zam gon ra kan tə kop ti wurpi mən nartən kan ti mbu ɓatli da'a har tə mish gwa.

25 Nan mbarəmi mbu ɓatli dawo, ar ni gunyi wule də wur tika, na gər gəsi, na mimir gəsi, na argon tu kup tə ra nari gwa, kədə ɓatl asəm yami.

26 Ama mbarəmi ngus cina də gunyi tə lir ti tə wule, <babomi, te mbatl karka ngapi, aa ɓatl ki kup argon tu kə kopən gwa.>

27 Ar ni gunyi kum guna kə mbarəmi, kan tə yape tika, tə wule, də za ti tə ndara.

28 Ama nan mbarəm tu kan gunyi ba kop ti wurpi za lasiwo, ar ni tə ri mo na zher berəm gəs kan tə kop ti wurpi njen hauya nantam gwa. Tə nəm berəm gəsi te yarka tə wul ti'e, <Batləm wurpi tu a kop ki gwa.>

29 Ar ni zher berəm mbap gəsi ngus cina da ti tə lir ti tə wule, <Te mbatl kaarka ngapi, aa ɓatl ki.>

30 Ama berəm gəs kan ba kop ti wurpiyi kum lirtən gəs da'a. Tə kem ba ɓal tika gip bom kə moni, se ti ni tə ɓatl ti argon tu tə kop ti kup kakani.

31 Nan nami zheri kum argon tu piwo, wu kum təmi da'a. Ar ni wu ri kar babom gəzən kan wu yari ti kup argon tu pigwa.

32 Ar ni gunyi laa bi zheri tə wul ti'e, <Ki zher mən ɗasi tu'e! Nan kə lirəmo a yape'i wurpi ju kup kan a kop ki gwa.

33 Kiwo, ar ndari kə shin guna kə berəm mbap gi kandatu a shin guna gi gwa diya? >

34 Gip lo'o ar ni gunyi kem ba la ti am də mən ne ger den bom kə moni, də kumi ti dli se ti ni tə ɓatl wurpi tu ba kop ti kup kakani.

35 Untu ni Ban kə to yamka baa pi na muntu kup gip kən kan nge gaparte esika na mbatl nəm gwa.>>

19

Yesu kulci mbarəm den kari gərka (Mar 10.1-12)

1 Nan Yesu pa'i yari bar juwo, ar ni tə za atl kə Galili kan tə te gip kəti atl kə Yahuda muntu kan ra te bi ɓula Urdun ka gwa.

2 Mbarəm na womti kop ti kaari, kan tə pəni wur kumi dli gəzənka lasi.

3 Ar ni mən Parise jen ri kar ti kə də wu kum kə bi gəsi. Ar ni wu wule, <<Təlankur kulci kə Musa kulci ni'e mbarəm baa mani kari gər gəs ka den bi argona?>>

4 Yesu nəmi wur, tə wule, <<Kə zhit ni gip təlankur diya? Untun ar ra terka. Yam kan pi wuro tə pi wur ni moni na gər mətli.

5 Kan Yam ba wule, <Ra untuwo, mbarəm baa za bas na naska, tə nəm gər gəsi dlatkət, kup gəzən ropiwo wu dəm dli nəm ituwi.>

6 Kəkəno wu rop ni da'a, ama wu dəm ka dli nəm wi. Ra untuwo, argon tu Yam gudlumiwo, ba də gon pətlka da'a.>>

7 Ar ni wu ngen momi wu wule,<<Kano unun kem Musa yari'e, mbarəm baa mani rəshi təlankur kə kari gər gəs kawu?>>

8 Ar ni Yesu wul wur'e, <<Musa za kən ni kə kar gər gin ka den bi lati gam gi ni. Ama terkawo untun ar ra da'a.

9 A yari inka, muntu kup kar gər gəska, ba'e den warwat pitən kə muri na moni kaari ni da'a, kan tə gudlumi na gono, muri na mətli kaari ni tə den pi.>>

10 Ar ni mir mən kulci kar ti wul ti'e, <<O untun fa dlom kə gər na kos rawo, ar ba mani ba də mbarəm gudlumi da'a!>>

11 Yesu wul wur'e, <<Ba'e Ko gonge mbarəm ni baa mani pəni shirəm tu da'a, ama se mbarəm ju kan Yam bi wur mani pi untuyi gwa.

12 Domici moni jen ra kan gər wur moniyi dagwa, jen ngapo, mbarəm ni pali wur unju. Jen ngapo gip ndu'i gəzən ni den'e wii gudlumi da'a den bi kə mulki kə to yam ka. Kup mən mani pəni shirəm tuwo, tə pəni.>>

Yesu la'i mimir albarka (Mar 10.13-16; Luk 18.15-17)

13 Ar ni mbarəm jen ɗiri mimir jen kar Yesu kədə tə ne am den wuri, tə shirəm na Yam den wuri. Ama mir mən kulci kar Yesuyi matl wuri.

14 Ama Yesu wul wur'e, <<Zani də heli mimir ju ɗir karəmi, ba kə hane wur nika da'a! Domici mulki kə Yamo gwazin ni.>>
15 Ar ni tə ne wur am gam tə la'i wur albarka, kan tə ndara.

Ɗal moni mən bar kə ame (Mar 10.17-31; Luk 18.18-30)

16 Ar ni mbarəm gon ɗir kar Yesu tə ngen momi kar ti, tə wule, <<Ba mən kulci, unu ho bar ni aa pi kədə a zam ge mbatli kan baa pa dagwa wu?>>
17 Ar ni Yesu nəmi ti tə wule,<<Unun kem kə ngen momi den ar gontu kan ra hoyi gwawe? Yam nan gəs ni'e hoyi. Kin kə ndu ge mbatl kan baa pa dawo, kop dokayi.>>
18 Kan mbarəmi ba wule, <<Dokayi gonge?>> Ar ni Yesu nəmi ti, tə wule, Ba kə ri gon eka da'a. Ba kə mur na mətli kaari da'a. Ba kə pi mur da'a. Ba kə bi seda kə lar da'a.
19 Bi nartən ga bəba gi na nəna gi, ndu berəm dəmi gi wule gam gi.
20 Ɗal moniyi bali ti tə wule. <<A kop doka ju wi kup, Unun es sem wi?>>
21 Ar ni Yesu wul ti'e, <<Kin kə ndu kə nəra dlato, ri wur bar kə am gika kə bi wurpiyi munju kan am ri wur kar dagwa, kii zam bar kə am to yamka. Kan kə ɗir kopəni.>>
22 Ama nan ɗal moniyi kum untuwo, ar ni tə ndara bom na dun mbatli domici tə mən bar kə am ni hoyi.
23 Ar ni Yesu wul mir mən kulci kar tiyi'e, <<Ge shirəm ni a yari ine, ar ba ban naar də mən bar kə am te gip mulki kə to yam ka.
24 A yari in es'e, ar ba mani də rakumi te təp gip ger alura na də mən bar kə am te gip mulki kə Yami.>>
25 Nan mir mən kulci kar ti kum untuwo ar ni wu nəm bi na ame, wu wule, <<O untu ni fawo, woni baa zam ɗəltən ituwi? >>
26 Ar ni Yesu zhit wur hoyi kan tə wule, <<Gip shini kə mbarəm kamo, ar baa pi da'a. Ama kar Yamo, ko unuwo mən pitən ni.>>
27 Ar ni Bitərus wul ti'e, <<Ar tu mə za bar gəmi ka kup mə kop ki wi. Unun mii zam gip kopi giwe?>>
28 Ar ni Yesu wul wur'e, ge shirəmi ni a yari ine, Gip zhan mən ɗirtəno, Nya Mbarəm ni dəm den dandi mən cirtən gip mulki gəso, kən mən kopi gən baa dəm den dandi kutl-cet rop, kə tloyi gəs gal kutl-cet rop kə Isra'ila shirəmi.
29 Kano muntu kup za bom gəsi, ko mən gəpi gəs moni, ko mətli, ko base, ko nase, ko mimir gəsi, ko kən gəsi, den bi sun gəno, tii zam argon tu kan man munju gwa gucəpi hauya nantam (100), kan tə pa zam ge mbatli tu baa pa dagwa.
30 Ama mbarəm na womti kan ra cina kəkəno, wii dəm kə kaari, kə kaar ngapo wii dəm kə cina.

20

Mən mbap gip kən inabi

1 <<Mulki kə to yam kawo, wule ba mən bom gon ni ar ra, kan ɗəl kə bi cigəni kə ngeni munju kan baa pi ti mbap gip kən inabi gəs gwa.
2 Wu dlər den tii ɓatl wur den wurpi tu ba ɓatl mən mbap kə nde pət gwa, kan tə kar wur rən gip kən gəsika.
3 Bar kə gəlla am ghwanəm kə cigəni nan tə ɗəlo, ar ni tə shin jen dlor katl bi bar pəte, wu den pi argon da'a.
4 Ar ni tə wul wur'e, <Kən ma ri ni gip kən gən kə pini mbapi, aa ɓatl kən argon tu kup ndari gwa.>
5 Ar ni wu ndara gip kəni. Nan tə ɗəl bar kə awa muhka na awa ghwanəm eso, ar ni tə pa pi untu.
6 Kə sit bar kə gəlla am nantamo, ar ni tə pa ɗəl kan tə zam jen dlor-dlor, tə wul wur'e, <Unun kem kən ra den dəmi ɗe katl nde pət kup we?>
7 Wu wul ti'e, <Murgon ra kan bi mi mbap kə pi gwa da'a.> Ar ni ba mən kəni wul wur'e, <Kən ma ri pini mbap gip kən gəni.>
8 Kə sit shukuto, ar ni ba mən kəni la bi muntu kan ba ne ti ger den kəni gwa tə wul ti'e, <laa bi mən mbap ju kə ɓatl wuri, pare den muntu ɗir kə kaar ar ri den muntu pare ɗirtən gwa.>
9 Nan munju yem wur mbap kə sit bar kə gəlla am nantami ɗiro, ar ni ko gonge gəzən zam ɓatltən gəs wurpi tu ba ɓatl mən mbap kə nde pət gwa.
10 Munju kan ri kə pariyi pən den'e baa ɓatl wur ar man kə nami. Ama ar ni ɓatl

wur wurpi tu ba ɓatl mən mbap kə nde pət gwa tangən na munju ri kə siti gwa.
11 Nan wu nəmo, ar ni wu nəm ngwartən den babomi.
12 Wu wul ba mən kəni'e, <Munju kə yem wur kə kaar dami kupo, mbap kə awa nəm ni katl wu pi ama kə ɓatl wur tangən nam mi, mən kan mə ndo mi na tle mattən kə pət gwa.>
13 Ama ba mən kəni nəmi gon gip wur tə wule, <Berəm, a ne'i asəm gam ka da'a! Mə dar ni bi nan kən den aa ɓatl ki wurpi tu ba ɓatl mən mbap kə nde pət gwa da'aya?
14 Nəm ɓatltən gi kə ndara. Untun a pən tor gip mbatl gən den aa ɓatl wur tangən nan ki.
15 A mani ni pi argon tu a ndu pi na wurpi gən gwa diya? Lo ci'i ni den bi am tu a pi gwaya?>
16 Ra untuwo, kə cina baa dəm kə kaari, kə kaar ngapo wii dəm kə cina.>>

Yesu pa shirəm den kanda kə məshtən gəsi
(Mar 10.32-34; Luk 18.31-34)

17 Nan Yesu den totən Urshalimawo, ar ni tə laa bi mir mən kulci kar ti kutl cet ropi markəme, kan tə wul wur'e,
18 <<Ar tu mə to ni Urshalima, baa bi Nya mbarəm am də kiri liɓa kə Yam na mən kulci mbarəm den tələnkur kulci kə Musa. Wii tloyi ti shirəm den də ri ti eka.
19 Wii ta ti am də munju kan mən Yahuda ni dagwa. Wii pi ti shirəm mburtəne, kan wu ɓo ti, kan wu ɓa tika den kin esi. Ama den pət kə myakano, baa tli ti na ge mbatli.>>

Lirtən kə nasi ga Yakubu na Yohana
(Mar 10.35-45)

20 Ar ni nasi ga Yakubu na Yohana, mimir kə Zabadi, ɗir nan wur kar Yesu, kan tə ngus cina da ti tə lir ti argoni.
21 Yesu wul ti'e, <<Unun kə ndu a pi'iwe? >> Ar ni tə wule. <<Gip mimir gən rop juwo, a liri də nəm dəm den am shimli gon ngapo den am yali gi gip mulki gi.>>
22 Ar ni Yesu wul mimiri'e, <<Kə mom ar gon tu kə liri gwa da'a! Kii mani kumi dli tu kan a ri kə kumi gwaya?>> Wu nəmi ti wu wule. <<An! Mi mani.>>
23 Yesu wul wur'e, <<Kii mani kumi dli tu kan aa kum gwa, ama dəmi den am shimli ko am yali gəno, gwan ni da'a, ban kə to yam ka ni kərkəmi munju kan tə zəzari gwa.>>
24 Nan nami mir mən kulci kar ti kutli kum untuwo, ar ni lo ci wur den yas mbarəm rop ju.
25 Ama Yesu la wur bi kup gəzən, tə wul wur'e, <<Kə mom'e gun kə munju kan mən Yahuda ni da'a ba gode iko den mbarəm gəzəni, eso kiri gəzən ba gode wur iko pa'e.
26 Ama gip kəno untu ni da'a. Muntu ba ndu dəmi bariwo, ar nəm ti te yarka tə dəm mən pi'in mbapi.
27 Eso, muntu kup ba ndu dəmi kə cinawo, ar nəm ti te yarka tə dəm zher gini.
28 Ba'e, Nya mbarəm sur ni kə də mbarəm pi ti mbap da'a, ama kə də tə pi mbarəm ni, kan tə bi ge mbatl gəs es kə ɗəli mbarəm na womti.>>

Tabi jen rop zam mani shini bari
(Mar 10.46-52; Luk 18.35-43)

29 Nan Yesu na mir mən kulci kar ti ba za Yerikowo, ar ni mbarəm na womti kop ti kaari.
30 Tabi jen ra rop den dəmi bi təpe. Nan wu kum Yesu den ɗirtən den təpiwo, ar ni wu tli yar yam wu wule, <<Babomi, Nya Dauda, kum guna gəmi.>>
31 Ar ni womti mbarəmi matl wur kə də wu yon shot, ama wu tli yar na nari wu wule, <<Babomi, Nya Dauda kum guna gəmi!>>
32 Ar ni Yesu dlər tə wul wur'e <<Unun kə ndu'e a pi inu?>>
33 Wu wul ti'e, <<Babomi, miwo mə ndu ni'e mə mani shini bari!>>
34 Ar ni Yesu kum guna gəzən kan tə tabe ger gəzəni. Wule gip njipkər gere, ar ni wu nəm shini bari, kan wu kop ti.

21

Yesu te gip bən Urushalima
(Mar 11.1-11; Luk 19.28-38; Yoh 12.12-19)

1 Nan Yesu na mir mən kulci kar ti mbubar nye bən gon'e Betafaji kan ra den tləndər kin zaitun kosak na Urshalimawo, ar ni Yesu kar mir mən kulci gəs rop.
2 Tə wul wur'e, <<Te ni gip nye bən tu kan ra cina da in gwa, na tetən gini, ki zam

bar kəm gon ra na ɓali na nya gəs kar ti. Pətl wur ni kə terim ni.
3 Muntu kup pi in shirəmo, wul ti ni'e,
<Babom ni ba ndu'i.> Ti kar bar nan wur
na zhotəne.>>
4 Muntu pi ni dlat na ar gon tu mən yari
shirəm kə Yam yari gwa'e.
5 <<Yari ni mbarəm kə sihiyona'e,
<Shin ni, gun gin tu den ɗirtəne.
Tə mən giɓər gam ni da'a, tə ra den
bar kəme, tə den desi den nye bar
kəme.> >>
6 Ar ni mir mən kulci kar ti ri kan wu pi
kandatu Yesu yari wur gwa.
7 Wu ɗiri nas jakiyi na nya gəsi, kan wu
la ga tutul dli gəzən den nya bar kəmi, kan
tə to dəm dene.
8 Mbarəm na womti ni wi tutul dli gəzən
den təpe, jen ngapo am kin dabinoni wu
wotl kan wu la den təpi.
9 Ar ni womti mbarəm ju kan den ritən
cina dati, na munju kan ra kar dati, tli yar
wu den wultən'e,
<<Hosana də nya Dauda!
Albarka ra den muntu kan ɗir gip sun
kə Babom gwa.>>
<<Hosana to yam ka.>>
10 Nan Yesu to gip bən Urushalima wo,
arni bəni guzəlka, wu den wultən'e. Woni'e
muntuwe?
11 Ar ni womti mbarəmi nəmi wur wu
wule, <<Yesu ni'e muntu, mən yari shirəm
kə Yam ni kan ɗəl ter Nazarat kan gip atl
kə Galili gwa.>>

Yesu kar mən wuri na wuri ka gip bom kə Yami
(Mar 11.15-19; Luk 19.45-48; Yoh 2.13-22)

12 Ar ni Yesu te gip bom kə Yam, kan tə
kaar mən wuri na wurika. Tə gyas tebər
kə mən sanje wurpi na ba dəmi kə munju
ba wur kuɓər ka gwa.
13 Tə wul wur'e, <<Na rəshi ni ar ra,
<Bom gən ba dəm las tu ba shirəm na Yam
gwa,> ama kə pali kawi wule ba dəmi kə
mən tare guntəpe!>>
14 Ar ni ga tabi na ga kurki ɗir kar ti gip
bom kə Yami, kan tə warke wuri.
15 Ama nan kiri mən keri bar ju ɗiri Yam
na mən kulci mbarəm den tələnkur kulci kə
Musa, shin bar kə dləkəntən ju, na kumi
mimir gip Bom kə Yam den tli yar wu den
wultən'e, <<Hosana də nya Dauda>> Ar ni
lo ci wuri.
16 Wu wul ti'e, kə kumni bar ju mimir ba
yari gwa diya? <<Aan,>> Yesu nəmi wur
untu. <<Kə zhit ni gip tələn kuri diya? Las
tu kan yari'e, ki ni kə kulci mimir na mən
tle nyin den wu ɗəɗa ki gwa diya?>>
17 Ar ni Yesu za wur tə ɗəl gəs gip bəni tə
ndara Betanya, tə mur teka.

Yesu pi bi kin turume
(Mar 11.12-14,20-24)

18 Kə bi cigəni nan Yesu ba pal su bən kə
Urushalima kawo, ar ni tə kum guzumi.
19 Kan tə shin kin turum den bi təpe.
Nan tə te kariwo tə zam gəri nyeni dene
da'a, wol ni katl. Ar ni tə wul kini'e, <<Ba
kə'i gər da'a!>> Na yari untuwo, ar ni kin
turumi konka.
20 Nan mir mən kulci kar ti shin untuwo,
ar ni wu nəm bi na ame wu wule, <<Unun
kem kin turum kən konka bəle-bəle untu?
>>
21 Ar ni Yesu nəmi wur tə wule, <<A yari
in ge shirəmi, kən nəra na ngəshtən den
Yam kan kə pi shakka dawo, ba'e argon tu
pi kin turum tu katl ni ki pi da'a. Ama ki
mani wuli tləndər tu'e, <Tli bar tu kə nda
su gip bar ɓulaka,> Ar baa dəmi in untu.
22 Kən ni kə nəm tor gip mbatl gino, kii
zam argon tu kup kə liri gwa.>>

Nge nəmi bar ju Yesu ba pi gwa
(Mar 11.27-33; Luk 20.1-8)

23 Nan Yesu te gip Bom kə Yami tə den
kulci mbarəmo, ar ni kiri mən keri bar ju
ɗiri yam na kiri kə bən ɗir kar ti, wu ngen
momi wu wule, <<Bar ju kan kə den piwo
na ikoyi gongen kə pi? Woni bi'i, biyiwe?
>>
24 Ar ni Yesu nəmi wur tə wule, <<Ami
ma aa ngen momi kar kəne. Kən ni kə
manim bali argon tu a ngen momi kar
kəno,>> A yari in na ko unu ikoyi ni a pi
bar ju.
25 O Yohanawo, na unu ikoyin tə pi
batisma, na iko kə Yam na ko kə mbarəm
ni? Ar ni wu bali gip dlom gəzən wu wule,
<<Mən ni mə wule sur yam ni ar ɗəlo, ti
wule, unun kem mə nəm ti tor gip mbatl
gəmi dawu?
26 Ama mən ni mə wule kə mbarəm
no, mə kum bərti kə mbaraəme. Domici

mbarəm mom'e Yohanawo mən yari shirəm kə Yam ni.>>
27 Ar ni wu nəmi ti wu wule, <<Mə mom da'a.>> Ar ni Yesu nəm tə wul wur'e untu no, <<Ami ma, A yari in na unu ikon a pi bar ju da'a.>>

Shirəm den mbarəm mən mimir rop

28 <<Unun kə dami we? Mbarəm gon ra mən mimir moni rop. Tə ri kar kə pariyi tə wule, <Nya gəni sekəno ri pi mbap gip kən inabi.>
29 Ama nyayi nəmi ti tə wule, <O'o, aa zam ritən da'a.> Ama den kaari nan tə dam tiwo ar ni tə ri.
30 Kan bəbayi ba ri kar nye gəpi tə yari ti untu pa'e, nyayi ba nəmi ti tə wule, <Aan ari bəba.> Ama tə ri da'a.
31 Gip mimir rop juwo, gonge ni kop shirəm kə bazin we?>> Ar ni wu wul ti'e, <<Nye kə pariyi ni,>> Ar ni Yesu wul wur'e, A yari in ge shirəmi, mən nəmi wurpi bomi na mən bi gəs kaari ba ɓotl ka den kən kə ba tetən gip mulki kə Yami.
32 Domici Yohana ɗir gode in guntəp kə pitən dlat, ama kə nəm tor gip mbatl gin da'a, ama mən nəmi wurpi bom na mən bi gəs kaariwo wu nəmi. Ama kup na kə shin bar juwo, kə ci atl gam kə ngəsh den ti da'a.

Shirəm kə mən kori bar ju kan nəm kən inabi gwa
(Mar 12.1-12; Luk 20.9-19)

33 Kum ni shirəm gon esi, <<Ba mən kən gon ra kan ngani kən gəs gwa. Ar ni tə gandəlika na panye, kan tə bor ba zho'i mal kin inabi, tə pa tu kupshi kə mən ɓuti kəni. Ar ni tə bi mən kori bar jen kəni kədə wu ɓom dene, kan tə ndara gip bən goni.
34 Nan wokoci rəshi kəni ɗiro, ar ni ba mən kəni kar zher gəs wu ri kar mən kori kəni, den'e wu bi ti argon tu ndari də bi ti gip gəri kin inabiyi gwa.
35 Ama ar ni munju kan nəm kəni kə də wu ɓom dene nəm zher gəsi, wu ɓo nəm, wu ri gon eka, kan wu pi ta la'i gon na tate.
36 Kan tə kar zheri jen es kan womti man kə pari gwa, ar ni mən ɓomi den kəni pi wur untu pa'e.
37 Den kariwo, ar ni tə kar nya gəsi, tə wule, <Wi shin nartən kə nya gəni.>
38 Ama nan mən kori kəni shin nyayiwo, ar ni wu wul ezən'e, <Nya tu kan kəni ba dəm gwas gwan tu den ɗirtəne. Ɗir ni mə ritəni eka də kəni dəmi mi ra!>
39 Ar ni wu nəm ti, kan wu byal ti kaar kəni, wu ri ti eka.
40 Ra untuwo, mən bas kənin palo, unun ti pii mən ɓomi den kəniwe?>>
41 Kan wu wul ti'e, <<Ti la mən ɗasi tu ju gip dun məshtəni, kan tə nəm kəni ka tə bi munju kan baa bi ti argon tu ndari, wini wu rəsh gwa.>>
42 Ar ni Yesu wul wur'e, <<Kə tabe ni zhəti gip təlankur kə Yam diya?

<Tat tu kan mən tu'i bom ngewo,
ar ni dəm tat tu kan man ko gonge tat tu'i bomi gwa.
Muntuwo, pi kə Babom ni, eso bar kə nəmi bi na am ni kar mi.>

43 Ra untuwo, a yari ine, mulki kə Yamo, baa zote ka kar kəne, də bi mbarəm jeni kan ba pi ho bar gwa.
44 Muntu kan kup nda den tat tu, ti cen ka kucil-kucil, ama muntu tati nda den tiwo ar ba lu tika.>>
45 Nan kiri mən keri bar ju ɗiri Yam na mən Parise, kum argon tu Yesu yariwo, ar ni wu momka'e, den wurni tə den shirəmi.
46 Ar ni wu ngen təp kə nəmi gəsi, ama bərti ci wurka den womti mbarəmi, domici wu mom'e Yesuwo mən yari shirəm kə Yam ni.

22

Shirəm den nyel kə gudlumi
(Luk 14.15-24)

1 Yesu pa shirəm nan wur na misali tə wule.
2 <<Mulki kə to yam ka nəra wule gun gon kan ne nyel gudlumi kə nya gəs gwa.
3 Tə kar zher gəs də la bi munju tə ngen wur kə də wu ɗir kəba nyeli gwa. Ama wu nge ɗirtənka.
4 Tə pa kar zher gəs jen tə wule, <Yari ni munju a ngen wur kə də wu ɗir kəba nyeli gwa'e, a pi fingal wi, kan a mbosh tla gi kən na tla ju kan ket wur gwa wi, ko unu ra mak wi. Ɗir ni kəba nyeli!>
5 Ama mən dəkiyi nge kumika, kan wu ndara won gəzəni, gon ba ndara gip kən gəsi gon ngapo kəba bar pət gəsi.

6 Jen ngapo wu nəm mir zher gəsi, wu ɓo
wuri, kan wu ri wur eka.
7 Ar ni lo ci gunyi hoyi, kan tə kar mən
bi'utu gəs wu ri wur eka, kan wu keri bən
gəzənka.
8 Kan tə wul ga zher gəsi'e <Pa'i ko unu
kə nyeli wi, ama mən dəki ju kan a ngen
wur kə ba nyeliwo, wu ndari da'a.
9 Ra'untuwo, kop ni guntəp-guntəpe kə la
ni bi muntu kup kə shin ti gwa tə ɗir kə ba
nyeli.>
10 Ar ni zher gəsi kop bi guntəp-guntəpi,
wu la bi mbarəm ju wu zam wur gwa, hoyi
na bes mbarəme, kan ba nyeli ba laa'i na
mən dəki.
11 Nan gunyi ɗir kə shini ba nyeliwo, ar
ni tə shin mbarəm gon kan la tutul dli kə
nyeli da gwa.
12 Ar ni tə wul mbarəmi'e <Berəm, imnu
pi kan kə ɗir ɗe bat na tutul dli kə nyeli
we?> Ama mbarəmi mom argon tu ti bali
ti gwa da'a.
13 Ar ni gunyi wul mən mbap gəsi'e <ɓal
ni mbarəmika am na asəme, kə la ti ni te
gip dun las tuka, las tu ba kul na ngasi kur
bi gwa.
14 Munju la wur biwo na womti ni wura,
ama munju zəzariwo njem ni.> >>

Ngeni momi den ɓatli wurpi bom də Kaisar
(Mar 12.13-17; Luk 20.20-26)

15 Ar ni mən Parise ri mo gam wu dam
wur den kandatu wi nəm Yesu den shirəm
gəs gwa.
16 Ar ni wu kar mir mən kulci kar wur
na mbarəm kə Hiridus jen wu wule, <<Ba
mən kulci, mə mom'e ki mən pitən dlat ni.
Kə kulci mbarəm guntəp kə Yami. Kano
kə pən mbarəm kup nəm ni kar ki. Eso kə
pən den mbarəm gon ra kan man gon gwa
da'a.
17 Kəkəno yari mi, ar mbun'e də ɓatl
wurpi bom də Kaisar gomna kə Romaya,
ko ar ndari da'a?>>
18 Ama nan Yesu mom damtən kə ɗasi tu
gəzən kawo, ar ni tə wul wur'e <<Kən mən
se mbarəme! Unun kem kə ndu kə godem
we?
19 Godem ni wurpi tu kan ba ɓatl wurpi
bomi na ri gwa.>> Ar ni wu ɗiri ti dinari,
20 tə wul wur'e, <<Shishidər na sun kə
woni den dinariyi?>>
21 Wu wul ti'e, <<kə Kaisar ni.>> Ar ni tə
wul wur'e, <<Bi ni Kaisar argon tu kan kə
Kaisar ni gwa, kan kə pa bi ni Yam argon
tu kan kə Yam ni gwa.>>
22 Nan wu kum utuwo, ar ni wu nəm bi
na am wu za ti kan wu ndara.

Ngeni momi den tlitən gip məshi mbarəme
(Mar 12.18-27; Luk 20.27-40)

23 Gasiwo, ar ni mən Sadukiya jen
munju ba wule tlitən kə məshi mbarəm ra
da'a, ɗir kar Yesu, wu ngen momi kar ti,
24 wu wule <<Ba mən kulci! Musa wule,
<Mbarəm ni zam gəri na gər gəs da'a kan tə
məsh kawo, esi baa mani gudlumi na gəri
kə də tə zami mən bari gəs mimiri.>
25 Yas mbarəm jen ra nyingi gip mi mən
gəpi na mən bari, bari gəzən gudlumi na
gəre, tə məshka tə zam nya da'a tə za'i
muntu ba kop ti gwa gəri.
26 Untu ni pi na kə rop na kə myakan
bari nəm kə nyingiyi.
27 Den kaariwo ar ni gəri məshka.
28 Yari mi. Gəri baa dəm kə woni gas tu
məshi mbarəm baa tli gwa we? Domici tə
gudlumi na kup nyingiyi!>>
29 Ar ni Yesu nəmi wur tə wule, <<kə jilka
wi, domici kə mom shirəm kə Yam da'a,
eso kə mom iko kə Yam da'a.
30 Gas tlitən kə məshi mbarəmo, gudlumi
ra da'a. Mbarəm ba nəra wule mir mən
kartən kə Yam to yamka.
31 Eso, den tlitən kə məshi mbarəm gip
gam bəci'o, kə zhit ni argon tu Yam yari'in
gwa diya? Ar ra na rəshi'e,
32 <Ami ni'e muntu kan Ibərahim na
Ishaku na Yakubu ba bote ti gwa.> Tiwo
məshi mbarəm ni ba bote ti da'a ama mən
ge mbatl ni.>>
33 Nan mbarəm kum untuwo, ar ni wu
nəm bi na am den kulci gəsi.

Doka tu kan naar mani gwa
(Mar 12.28-34; Luk 10.25-28)

34 Ama nan mən Parise kum Yesu ngub
bi kə mən Sadukiyawo, ar ni wu dom wuri.
35 Gon gip wur mən kulci mbarəm
tələnkur kulci kə Musa, gode Yesu na ngeni
momi.
36 Tə wul Yesu'e <<Mən kulci, dokayi
gonge ni mani nartən kup gip tələnkur
kulci kə Musa we?>>

37 Ar ni Yesu nəmi ti tə wule, << <Ndu
Babom Yam gi na mbatl gi kup na ge mbatl
gi kup na damtən gi kup.>
38 Muntu ni'e doka kə pari eso, tin tə nar
mani.
39 Kə ropiwo, ar ni ra wule məntayi, kə
ndu berəm dəmi gi wule gam gi.
40 Təlankur kulci kə Musa na kə mən yari
shirəm kə Yam kup den doka rop ju ni ar
ra.>>

Ngeni momi den Almasihu
(Mar 12.35-37; Luk 20.41-44)

41 Nan mən Parise dom wur kə ba lasi
nəmo, ar ni Yesu ngen momi kar wur tə
wule,
42 <<Ununu'e, damtən gin den Almasihu
we? Tə gəs gal kə woni?>> Ar ni wu wul
ti'e, <<Tə gəs gal kə Dauda ni.>>
43 Yesu wul wur'e, <<Kan imnu, Dauda
təp kəba iko kə Ruhu ba la ti bi'e, Babom
gənu? Domici Dauda wule,
44 <Babom wul Babom gən'e
Dəm den am shimli gəni
se, amin, a pali mən gapa nan ki atli
də asəm gə.>
45 Tun kan Dauda la ti bi'e Babomo,
Imnu Almasihu ba dəm gəs gal gəs we?>>
46 Ko nəm gon ra gip wur kan mani ti
bali gwa da'a. Gasi ar ri cinawo murgon
ra kan'i ngen momi kar ti gwa da'a.

23

Yesu pallase mən kulci mbarəm den tələnkur kulci kə Musa
(Mar 12.38-40; Luk 11.37-52; 20.45-47)

1 Nan mbarəm dom wur na womti na
mir mən kulci kar tiwo, ar ni Yesu wul
wur'e,
2 <<Mən kulci mbarəm tələnkur kulci kə
Musa na mən Parise ni bi wur mani bali
tələnkur kulci kə Musa.
3 Ra'untuwo, pi ni argon tu kup wu kulci
in gwa kə kop ni esi. Ama ba kə kop ni
argon tu wu pi gwa da'a. Domici wu pi
argon tu wu kulci gwa da'a.
4 Wu ɓali mbarəm gosgam mən giɓərtən
hoyi wu ne wur den bibyala, wu ngapo wu
ne wur am ra gip pəni da'a ko nya yasa
nəm.
5 Kup argon tu wu piwo kə də mbarəm
shin ni katl. Wu gucip mir tələnkur kan
rəsh shirəm kə Yam gipi gwa wu ɓal den
goshi gəzəni, na la'i tlyari zare den bi lulur
gəzəni.
6 Eso wu ndu'e də bi wur ba dəmi kə kiri
kəba nyele, na ba dəmi tu kan mbun mani
gwa gip bom domtən kə mən Yahuda.
7 Wu ndu də shirmi wur kə ba domtən
kə mbarəm ko gigasi, də wul wur'e <mən
Kulci.>
8 Ama kəno ba də la kən ni bi, <Mən kulci
da'a.> Domici mən kulci gino nəm ni, kan
kup gin eso kən yas ni.
9 Ba kə la ni bi murgon'e, <Bəba> Den
kar atl da'a, domici bəba nəm ni ne ine
muntu kan ra to yamka gwa.
10 Ba kə zani də gon lakən bi'e, <Mən cina
da'a> domici mən cinayo nəm ni, ti ni'e
Almasihu.
11 Bari gip kəno ti ni tii dəm mən pi'in
mbapi.
12 Muntu kup ɗəɗa gam gəso baa pali ti
atli, kano muntu pali gam gəs atli ngapo
baa ɗəɗa ti.
13 Ama kashto gi ni kən mən kulci
mbarəm tələnkur kulci kə Musa na mən
Parise. Mən pi tən wule ho mbarəme! Kə
le bədlabən tetən gip mulki kə to yamka,
kən na gam gin ngapo kə te gipi da'a, eso
mən ndu'i tetən ngapo kə hane wur ka.
14 [Kashto gi ni kən mən kulci mbarəm
tələnkur kulci kə Musa na mən Parise Mən
pi tən wule ho mbarəme! Kə zup ka
den bar kə am kə mətli jukan moni gəzən
məshka gwa, eso kə pi tlyari shərəm na
Yam kə də shin kən ra, ra untuwo, baa
hukunte in hoyi.*]
15 Kashto gi ni kən mən kulci mbarəm
tələnkur kulci kə Musa na mən Parise. Mən
pitən wule ho mbarəme! Domici kə jikat
bar ɓula kə ri atl tu kan ra na dlyami kə
ngeni mən ci atl gam nəm. Kən ni kə zam
ngapo, kə pali ti nye mən bom utu gucipi
rop ar man kandatu kən ra gwa.
16 Kashto gi ni kən tabi mbarəm mən
kopi na mbarəme! Kə wule <Argon ni da'a,
də ɓo am atl na bom kə Yami, ama murgon
tu ɓo am atl na zənariya kan te gip bom kə
Yam kawo, Kə wule ar nəm ti te yarka tə
pi argon tu tə ɓo am atli deni gwa.>

* **23:14 23.14** Tələnkuri jeno wura na ayayi muntu da'a.

17 Kən kədləm tabi! Gongen naar mani,
zinariya na, ko bom kə Yam kan pash
zinariyayi gwa ni?
18 Kə wul es'e, <kup muntu ɓo am atl na
bagadiwo, argon ni da'a. Ama muntu kan
ɓo am atl na wurpi kan bi den bagadiwo,
ar nəm ti te yarka tə pi argon tu tə ɓo am
atli dene gwa.>
19 Kən ga tabi! Gonge ni'e bari, bar ju bi
den bagadiyi gwa na, ko bagadi tu kan ba
pash bar ju bi den bagadiyi gwa ni?
20 Ra untuwo muntu kup ɓo am atl na
bagadiwo, tə ɓoni am atl nari na kup
argon tu kan ra dene gwa ituwi.
21 Eso muntu kup ɓo am atl na bom kə
yamo, tə ɓo ni am atl nari na Yam muntu
ba dəm gip bomi gwa.
22 Muntu kup ɓo am atl na to yam ka wo,
tə ɓo ni am atl na dandi kə Yami na Yam
kan ba dəm den dandiyi gwa.
23 Kashto gi ni kən mən kulci mbarəm
təlankur kulci den kulci kə Musa na mən
Parise. Mən pitən wule ho mbarəme! Kə bi
zakka kə ɗapti borkono na kə woli, ama kə
za kiri zo bar ju təlankur kulci kə Musa yari
də pi kagwa, wi ni'e, pi ge shirəmi, shini
guna'i, na aminci. Munju ni ndari də pi,
bat na za'i nami ka.
24 Kən tabi mən kopi na mbarəme, kə
cica ga saləm ka gip mal tle gi ni, ama kə
zhinge Rakumi.

25 Kashto gi ni, kən mən kulci mbarəm
təlankur kulci kə Musa na mən Parise. Mən
pitən wule ho mbarəme! Kə mani ho'i kaar
galka na gal kini, ama gipiwo laa'i ni ar ra
na wani pitən kə cucetəne na ndu'i gami.
26 Ki tabi mən Parise! Ho gip wuromal
na gip galkini kakani kan də kaar gəzən
mbuni.
27 Kashto gi ni kən mən kulci mbarəm
təlankur kulci kə Musa na mən Parise. Mən
pi tən wule ho mbarəme! Kən nəra wule
gambici tu kan zapi kaari na ghol atl kan
ba shin mbutən gəs gwa, ama gipiwo, gul
kə məshi mbarəm ni, na ko unu ndotti.
28 Untu ni kən ra, Kariwo ba shin kən
wule kən mən pitən dlat ni ama gipiwo,
kən ra laa'i na setəne na nge kopi doka.
29 Kashto gi ni kən mən kulci mbarəm
təlankur kulci kə Musa na mən Parise. Mən
pi tən wule ho mbarəme! Kə tu gam bəci
kə mən yari shirəm kə Yami, kə kem də
gambici kə mən pitən dlat mbuni.
30 Kə wule, mən nəra far na ga kori
gəmiwo, na mii ngash gam nan wur gip ri
mən yari shirəm kə Yam eka da'a.
31 Untuni gode'e kən gəsgal kə munju
kan ri mən yari shirəm kə Yam eka gwa
ni.
32 Ra untuwo ci ni cina kə pa'i ni warwat
pitən ju, ga kori gin la gəsi gwa.
33 Kən ga ici'e, ga badər kə wonzi! Imnu
kii ɗəli gam ginka gip hukuntetən kə bom
utuwe?
34 Ra'untuni, a kari in bar na mən yari
shirəm kə Yami, na mən bopya, na mən
kulci mbarəm təlankur kulci kə doka kə
Musa. Kii ri jen eka na ɓa'i gəzən den kini,
jen eso kii ɓo wur na rəɓa'e kəba domtən
gi ni na kopi jen bən-bəni, kən den kumi
wur dli.
35 Aa kar wur ni ɗir kə də bəran kə mən
pitən dlat ju kan ri wur eka gwa ni den
gam gini, wule ga Habila mən pitən dlat
na Zakariya nya Barakiya muntu kə ri ti
eka gip dlom bom kə Yam na ba keri bar
ju ɗiri Yam gwa.
36 A yari in ge shirəmi, bar ju kup baa
zam ni mbarəm kə zhan kəni.

Yesu kuli Urushalima gami
(Luk 13.34,35)

37 Kən mən Urushalima, mən Urushal-
ima! Kən mən ri mən yari shirəm kə Yam
eka, na la'i munju kan kar wur kar kən na
tat gwa! Biyi məne ni a ndu domi mimir
gin wule, kandatu nas kor ba dom mimir
gəs kan tə ghum wur ka na bibako gəsi
gwa, ama kə ndu untu da'a.
38 Ar tu bom gin i na mur gon da'a. Ar
dəm kawi koni.
39 A yari'in ka, ki'i shimən da'a, se kən ni
kə wule, <Mən albarka ni muntu ba ɗir gip
sun kə Babom gwa!> >>

24

Yesu yari kanda tu ba yas bom kə yam kagwa
(Mar 13.1,2; Luk 21.5,6)

1 Nan Yesu za Bom kə Yamiwo, ar ni mir
mən kulci kar ti gode ti kanda kə bom ju
kan ra gip Bom kə Yami.

2 Ama tə wul wur'e, <<Kə shin Bom tu
kan tu gwaya? A yari ine tat gon ra kan
baa sa den gon gwa da'a. Baa yasi ka
kup.>>

Halama kə patən kə zhan kup
(Mar 13.3-13; Luk 21.7-19)

3 Nan Yesu ra njon den tləndər mən kin
Zaituno, ar ni mir mən kulci kar ti ɗir kar
ti mol, wu wul ti'e, <<Yari mi, gigasi ni bar
ju ba pi, kano ununu'e, halama kə paltən
gi sur na kə patən kə zhan kup we?>>
4 Ar ni Yesu wul wur'e, <<dəm ni gəɗən,
ba də murgon jəli in nika da'a.
5 Domici mbarəm na womti baa ɗir gip
sun gəni, wu wul kən'e, <Ami ni'e Almasi-
huyi.> Na untun wi jəli mbarəm ka na
womti.
6 Kii kum tlitən kə dlan na Shirəm tlitən
kə dlan na womti, ama badə bərti ci in ni
da'a. Aan, ar nəm də bar ju pi, ama patən
kə zhan kupi ɗirwi da'a.
7 Atl ba tli atli gon gami, kan də mbarəm
kə gun gon tli mbarəm kə gunyi gon gami.
Ba pi guzum na jirkəttən kə atl kə ba las na
womti.
8 Munju kupo, pare kumi dli kə mən gəri
nya ni.
9 Baa bi in ka am də mbarəm də kumi
in dli, wu ri in eka. Baa nge in gip atl kup
den bi sun gəni.
10 Wokociyi ni, ngəshtən den Yam kə
mbarəm na womti ba iɗaka, kan wu bi
ezən ka, wu nge ezən esi.
11 Eso mən lar yari shirəm kə Yam baa
cwati, kan wu jəli mbarəmka na womti.
12 Domici kə nartən kə ɗasi tu'o, ndutən
kə mbarəm na womti baa iɗaka.
13 Ama muntu kan ɓa mbatl dlom gam
ar ri patən kə bar kupo, baa ɗəli ti.
14 Baa pi wazu kə zo shirəm kə mulki kə
to yamka gip atl kundərəndlip den bi seda
də mbarəm kə atl kup, kan də patən kə bar
kupi i ɗiri.

Bar kə bərti
(Mar 13.14-23; Luk 21.20-24)

15 Kən ni kə shin bar kə dəɗan kan ba
kem məshtən, muntu kan mən yari shirəm
kə Yam Daniel yari gwa ra kəba las mən
Tsarkiwo, naa də mən zhəti tələn kuri
momi!
16 Munju kan ra gip kəti atl kə Yahu-
dawo, wu kətər wu to gəzən gip tləndəre.
17 Muntu kan ra to kush kə yami kawo,
ba tə ɗəl sur tə ngen tetən kə pəni ar gon
gip bomi da'a.
18 Muntu kan ra rən gip kən kawo, ba tə
pal rən bom ka kə pəni tutul ghumtən gəs
da'a.
19 Kashto kə mətli mən tu'e, na munju
kan den bii mimir nyin gip wokoci ta gwa!
20 Shirəm ni na Yam badə kətər tu ɗiri in
ni gip watlən, ko den pət shukutən kə mən
Yahuda da'a.
21 Domici wokociyiwo, baa kum dli hoyi
muntu kan tabe pi da'a na ne gəs kə pi atl
ar ɗir sekəni. Eso, baa i pi badər kumi dli
tu da'a.
22 E də wule cani muri juka dawo, na
nya mbarəm gon ra kan baa zam ɗəltən
gwa da'a. Ama domici kə munju kan Yam
zəzari wo, ba ca muri kə kumi dliyi ka.
23 Wokociyiwo, gon ni wul kən'e,
<Shin ni, Almasihun kəni!> Ko, <Tin ta!>
Ba kə nəm ni da'a.
24 Domici ga Almasihu kə lar na ga
mən lar yari shirəm kə Yam baa cwati, kan
wu pi bar kə nəmi bi na am na bar kə
dləkəntəne. Kədə ar ni baa piwo, wu jəli
munju kan ma zəzari ni gwa.
25 Kum ni, A yari in wi bəle-bəle.
26 Ra'untuwo, murgon ni wul kən'e,
<Tin ta, gip ləpe,> ba kə ɗəlni rənka da'a.
Ko tə wule, <Almasihu yin ta na ghuuni te
kushi ka,> ba kə nəm ni da'a.
27 Kandatu cirtən kə cibi kə Yam ba ɗəl
gabəs ar to yamma wo, untu ni paltən kə
Nya mbarəm baa nəra.
28 Las tu məshi bar rawo, lasini zhipki
ba dom wuri.

Paltən kə nya mbarəme
(Mar 13.24-27; Luk 21.25-28)

29 Na patən kə muri kə kumi dli juwo,
Pət baa palka dəməni, kan də kyar nge
cirtənka,
Ga zənges ba ro sur yamka, kan də
jərkət bar mən iko kə to yam ka.
30 Wokociyi ni baa shin halama kə Nya
mbarəm ɗəl to dlom yam ka, kan də
mbarəm kə atl kup pi kulu keti. Wi shin
surtən kə Nya mbarəm gip dun yami, na
iko, na ɗəɗatən mən nartəni.

31 Tii kar mir mən kartən kə yam na
hori nyo mən larəmtən hoyi, kan wu dom
munju kan zəzar wur gwa, gip kəti wupse
kə atl kundərəndlip.

Kulci den kin turume
(Mar 13.28-31; Luk 21.29-33)

32 Kulci ni den kin turume. Kən ni kə
shin am kini sanje ka kan ba pare gilitəno,
kə mom'e watlən mbira kosak ituwi.
33 Untu ni es, kən ni kə shin bar ju den
pitəno, mom ni'e wokociyi mbira wi kosak,
ar mbi bədlabən wi.
34 Ge shirəm ni a yari in'e, mbarəm kə
zhan kən baa məshka da'a, se bar ju ni kup
piwi gwa.
35 Yam na atl baa paka, ama shirəm gən
baa paka da'a.

Murgon ra kan mom pəti gwa da'a
(Mar 13.32-37; Luk 17.26-30,34-36)

36 Murgon ra kan mom pəti ko awayi
gwa da'a, ko mir mən kartən kə Yam to
yamka, ko Nyayi, ama Bəbayi ni katl momi.
37 Wule kandatu ar pi gip wokaci kə
Nuhu gwa, untun baa pi wokoci tu Nya
mbarəm ba sur gwa.
38 Wule gip muri ja, kapən bar ghon kan
sar ko-unuka den kaar atlo, mbarəm ra
den ci na tle, moni den gudlumi, kan den
ri mir mətlika gip kushi, ar ba ri gas tu kan
Nuhu to gip Kungələn jikat mali gwa.
39 Mbarəmi mom argon tu bari kə pitən
gwa da'a, ar ni mal kos den wur kan ba sar
wurka kup. Untun paltən kə Nya mbarəm
baa nəra.
40 Wokoci tawo mbarəm rop baa nəra
den mbap gip kəne, baa pən nəmka, də za
nəmi.
41 Mətli rop baa nəra den lu'i bari den
ghuni, baa pən nəmka də za nəmi.
42 Ra'untuwo, dəm ni gəɗən, domici kə
mom pət tu kan Babom gin baa sur gwa
da'a.
43 Ama mom ni muntu, də wule babom
baa mom wokoci tu mur baa te ti gip bom
gip gaso, na tii dəm gəɗən, tə hane muri
tetən gip bom gəsika.
44 Ra'untuwo, kən ma dlər ni gəɗən,
domici Nya mbarəm baa sur ni wokoci tu
kə mom da gwa.

Zher mən aminci na muntu ra na aminci dagwa
(Luk 12.35-48)

45 Wo ni'e zher mən aminci na bopya,
muntu kan babom gəs ne ti gam bom gəsi,
kə də tə bi nami zheri fingal den wokoci
tu ar ndari gwawe?
46 Ar ba mbuni zhertu kan Babom gəs
pal kan tə zam ti tə den pi mbap gəs gwa.
47 Ge shirəm ni a yari ine, babomi baa
ne ti den gam kə bar ju kup təra nari gwa.
48 Ama zheri ni dəm mən wani pitəno,
kan tə wul gam gəs'e, <Babom gən baa pal
bəle da'a,>
49 kan tə nda gip ezən zheri na ɓe, tə den
ci na tle na mən tle ɗu'e.
50 Babom kə zher tu ba pal bat na momi
kə zheri, den pət na awa tu kan tə mom da
gwa.
51 Babomi ba ɓo zheri hoyi, kan tə
hukunte ti na mən setəne. Lasi ni baa kul
na ngasi kur bi.>>

25

Shirəm den mir mətli kutl

1 <<Wokoci tawo, mulki kə to yamka baa
nəra wule mir mətli kutl kan yem pətəla
gəzən ba ri kə mbori ba mən gudlumi gwa.
2 Nantam gip wuro, kədləm ni, nantam
ngapo mən bopya ni.
3 Nantami kan kədləmno wu pən pətəla
gəzəni, ama wu pən mir es kə mbəli ra den
kə gip pətəla gəzəni da'a.
4 Ama nantam mən bopya juwo, kan wu
pən pətəla gəzəni na mir es kə mbəli ra gip
mbun leti.
5 Ama nan ba mən gudlumiyi cwat bəle
dawo, ar ni kup gəzən umur ghun wur kan
wu nde umurka.
6 Gip dlom gaso, ar ni wu kum latən bi
den'e, <Ba mən gudlumiyi mbirawi! Ɗir
mbor təni!>
7 Ar ni kup mir mətli kutli tlyam wu nəm
kərkəm pətəla gəzəni.
8 Kan kədləmi ba wul mir mən bopyayi'e,
<Mbəli mi ni mir gin ngapi, domici pətəla
gəmi den məshtənkawi.>
9 Ar ni mir mən bopyayi nəmi wur wu
wule, <O'o, ar baa kəm mi nan kən da'a.
Rəni gip bən las tu ba wur mir kagwa, kə
wur ni.>

10 Ama nan wu ra den təp ritən kə wuri
miriwo, ar ni ba mən gudlumiyi cwati.
Mir mətli ju kan ra gəɗənwo, ar ni wu te
kə ba nyel gudlumiyi nan ti, kan ba le
bədlabən ka.
11 Den kariwo, ar ni nami mir mətliyi pal
ɗir wu wule, <Babomi! Babomi! Buli mi
bədlabəni!>
12 Ama tə nəmi wur tə wule, <Na ho bi ni
a yari in'e, a mom kən da'a.>
13 Ra'untuwo, dəm ni gəɗən, domici kə
mom pəti ko wokociyi da'a.

Shirəm den talanti (Luk 19.11-27)

14 Eso mulki kə to yamka baa nəra wule
mbarəm tu kan bari kə ɓomi asəm gwa,
kan tə la bi ga zher gəs tə ne wur den gam
bar gəsi.
15 Tə bi nəm talanti nantam, gon ngapo
talanti rop, kan nəmiwo, talanti nəm. Tə bi
ni ko gonge den bi argon tu ti mani pi gwa.
Kan tə nəm təp tə ndara.
16 Muntu kan bi ti talanti nantamiwo,
ar ni tə ri ci bar pəte kan tə zam talanti
nantam ra deni.
17 Untu es muntu nəm talanti ropi, tə ri
ci bar pəte, kan tə zam talanti rop ra deni.
18 Ama muntu kan nəm talanti nəmiwo,
ar ni tə ri bor shu gip atli kan tə ghundər
wurpi kə babom gəsika.
19 Den kaar kə tlyari wokociwo, ar ni
babom kə zherju pal kə də tə mom argon
tu wu pi na wurpiyi gwa.
20 Mbarəm tu kan nəm talanti nantamo,
ar ni tə ter na talanti jen nantam esi, tə
wule, <Babomi, kə bim talanti nantam, ar
tu a zam nantam rawi es deni.>
21 Ar ni babom gəs wul ti'e, <Kə pi hoyi,
zher mən ho pitəne, mən aminci! Kə pi
aminci den heli bar kan bi'i gwa. Aa ne'i
den gam mbap na womti. Ɗir kə pi ghol
mbatl na babom gi.>
22 Mbarəm tu bi ti talanti ropiyi ɗir pa'e,
tə wule, <Babomi, kə bim talanti rop, ar tu
a zam talanti gucupi rop rawi deni.>
23 Ar ni babomi nəmi ti, tə wule, <Kə pi
hoyi, zher mən ho pitəne, mən aminci! Kə
pi aminci den wurpi njem kan bi'i gwa. Aa
ne'i den gam mbap na womti. Ɗir kə pi
ghol mbatl na babom gi.>
24 Ama nan mbarəm tu kan nəm talanti
nəmi ɗiro, ar ni tə wule, <Babomi, a mom
kə ban naari, kə rəsh las tu kə ngani da
gwa, ki mən ndu'i ci nguɓuk ni.
25 Ar ni kem bərti ci mi, kan a ri bor shu
gip atl a ghundər talanti gika. Shini nəm
bar gi!>
26 Babomi nəmi ti tə wule, <Ki zher mən
ɗasi tu'e, mən la'are! Kə mom'e, a rəsh ni
las tu kan a ngani da'a, ami mən ndu'i ci
nguɓuk ni.
27 Unun kem kə ri nem wurpi gən gip
bom ba ne wurpi, ami ni a palo, a zam
wurpiyi na mbəli ra dene dawu?
28 Ra untuwo, nəm ni talanti nəm tuka
kar ti, kə bi ni muntu kan ra na talanti kutl
ju gwa.
29 Domici muntu kan ra na baro, baa
mbəli ti ra kan tə zam ar nari. Muntu kan
ra nari da ngapo, nye njem tu kan təra nari
ma baa nəmka.
30 La ni wop zher tu te gip dun laska.
Lasi ni baa kul na ngasi kur bi.>

Tloyi mbarəm shirəm kə pa'i bisi

31 Wokoci tu Nya mbarəm baa sur gip
nartən gəsi, na mir mən kartən kə Yam
kupo, ti dəm den dandi gəs kə gun mən
ɗəɗatəni.
32 Mbarəm kə atl kup baa dom wur kar
ti. Kan tə zəzar mbarəm na nəm-nəm gip
ezəni kandatu mən le dabba ba ɗəli təmka
gip mar gwa.
33 Kan tə pali təmi den am shimli gəsi,
mari ngapo den am yali gəsi.
34 Wokociyi ni gunyi baa wul munju kan
den am shimli gəsi'e, <Ɗir ni, kən kan Ban
la'i in albarka gwa, kə nəm ni gaado kə
mulki tu Yam ne in terka na ne gəs kə pi
atl kundərəndlip gwa.
35 Domici nan Ami ra den kumi guzumo,
kə bim fingali. Nan ami ra den kumi
guzum malo, kə bin mal tle. Nan ami ra
mən dəkiwo kə rim bom da ine.
36 Nan ami ra na tutul dli dawo, kə bim
tutul dli. Nan ami ra den kumi dliwo, kə
ga'əmi. Nan ami ra gip bom kə moniwo, kə
ɗir kə shini gəni.>
37 Wokociyi ni mən pitən dlat ju ba nəmi
ti wu wule, <Babomi akoni mə shin ki den
kumi guzum kan mə bi'i fingal we, ko ki
den kumi guzum male kan mə bi'i mal
tlewu?

38 Gigasi ni mə shin ki mən dəkiyi, kan
mə ri'i bom dami, ko kə den ndu'i tutul dli
kan mə bi'i tutul dli kə la'iwu?
39 Eso gigasi ni mə shin ki den kumi dli
ko gip bom kə moni kan mə ri kə shini
giwe?>
40 Gunyi baa nəmi wur tə wule, <Ge
shirəm ni a yari ine, argon tu kup kə pi
nəm gip mir ɓyaro, ami ni kə
pi mi.>
41 Kan tə wul munju den am yali gəs
gwa'e, <Pətl kən ni ka naməni, kən wop
mbarəme, teni gip utu tu kan baa məsh
ka da'a, kan kərkəmi Shetan na mir mən
kartən gəs gwa.
42 Domici nan ami ra den kumi guzumo,
kə bim fingali da'a. Nan ami ra den kumi
guzum malo, kə bim mal tle da'a.
43 Nan ami ra mən dəkiwo, kə rəm bom
da in da'a. Nan a hol tutul dliwo, kə bim
tutul dli kə la'i da'a. Nan ami den kumi dli,
kan ra gip bom kə moniwo, kə ɗir kə shini
gən da'a.>
44 Wii nəmi ti wu wule, <Babomi, gigasi
ni mə shin ki den kumi guzumi, ko kə den
kumi guzum male, ko kira mən dəki, ko
kira na tutul dli da'a, ko kə den kumi dli,
ko kira bom moni kan mə ne'i amra dawu?
>
45 Gunyi baa nəmi wur tə wule, <Ge
shirəm ni a yari ine, argon tu kup kə nge
pi nye heli gip mir ɓyaro, ami ni kə ngem
pi.>
46 Munju ni baa te gip hukuntetən tu
kan baa pa da gwa, ama mən pitən dlat ju
ngapo gip ge mbatli kan baa pa da gwa.>>

26

Bali bi kə də ri Yesu eka
(Mar 14.1,2; Luk 22.1,2; Yoh 11.45-53)

1 Nan Yesu pa'i yari shirəm ju kupo, ar
ni tə wul mir mən kulci kar ti'e,
2 <<Kə mom'e muri rop ni sa wi də pi
nyel jikat bədlabəni, baa bi Nya Mbarəm
kədə ɓa tika den kini.>>
3 Ar ni kiri ga Liɓakə Yam, na kiri kə bən
dom wur bom də bari kə ga Liɓa kə Yami,
mən sun'e Kayafa.
4 Kan wu bali gip dlom gəzən kədə wu
nəm Yesu mol wu ri ti eka.
5 Wu wule, <<Ama ba'e wokoci kə nyel
jikat bədlabən da'a, bəse də zam tli mbatl
kar mbarəme.>>

Shoti Yesu mir mən təmi kasəri
(Mar 14.3-9; Yoh 12.1-8)

6 Nan Yesu ra Betanya gip bom kə Simon
muntu kan faro ba mən ndəcci ni gwawo,
7 ar ni nagər gon ɗir kar Yesu na mbun
leti, laa'i na mir mən təmi kasəri kan na
wurpi nar gwa, kan tə shoti ti sur gam nan
təra den ci fingal gwa.
8 Ama nan mir mən kulci kar Yesu shin
untuwo, ar ni lo ci wuri, kan wu ngwar
wu wule, <<Unun kem ti den li mir mən
bar wurpika untuwe?>>
9 <<Ar baa mani də wur mirika na wurpi
mən nartəni, də bi munju am ri wur kaar
da gwa.>>
10 Nan Yesu mom damtən gəzən kawo,
ar ni tə wul wur'e, <<Unun kem kə ghun
nagər tuwe? Mbuni bar ni tə pi mi.
11 Kii nəra na munju kan am ri wur kaar
da gwa ko gigasi, ama amiwo, kii nəra
namən ko gigasi da'a.
12 Tə shotim ni mir tu kə də tə kərkəm dli
gən den bi kaptəne.
13 Ge shirəm ni a yari ine, las tu kup baa
pi wazu kə zo shirəm kə ci atl gam gip
atl kundərəndlipo, baa yari nagər tu den bi
dami nan ti.>>

Yahuda nəm'e tii bi Yesu ka
(Mar 14.10,11; Luk 22.3-6)

14 Ar ni nəm gip kutl-cet ropi, muntu ba
wul ti'e Yahuda Iskaryoti ri kar kiri mən
keri bar ju ɗiri Yam gwa.
15 Tə wul wur'e, <<Unun kii bi mi, ami ni
a bi in ti gwawe?>> Ar ni wu dləm wurpi
zənariya hauya nəm na kutl wu bi ti.
16 Den gas ta ni Yahuda Iskaryoti nəm
ngeni təp tu kan tii bi Yesu kagwa am
dawuri.

Yesu ci fingal kə jikat bədlabən na mir mən kulci kar ti
(Mar 14.12-21; Luk 22.7-13; Yoh 13.21-30)

17 Den pət kə pari kə nyel burodi tu kan
na yisti dagwawo, ar ni mir mən kulci kar
Yesuyi ɗir kar ti wu wule, <<Ako ni kə
ndu'e mə kərkəmi'i Fingal Jikat bədlabəni?
>>

18 Tə wul wur'e, <<Rəni gip bəni, ki zam
mbarəm goni, wul tə ni'e, <Ba mən kulci
wule, wokoci gən mbira wi kosak a ndu
a ci nyel Jikat bədlabən na mir mən kulci
karəm gip bom gi.> >>
19 Ar ni mir mən kulci kartiyi pi kandatu
tə yari wur gwa, kan wu kərkəm fingal
jikat bədlabəni.
20 Nan sit piwo, ar ni Yesu dəm kə də tə
ci fingali na mir mən kulci kar ti kutl-cet
ropi.
21 Nan wu den ci fingali wo, ar ni Yesu
wule, <<Ge shirəm ni a yari ine, gon gip
kən baa bimka am də mən nge gəni.>>
22 Ar ni ar ghun wur kan wu nəm wuli
gəs na nəm-nəm, wu wule, <<Na ho bi ami
ni da'a. Ko im Babomi?>>
23 Ar ni tə nəmi wur tə wule, <<Muntu
kan den si am gip gal nəm namən gwa ni
ba ri kə bi gən ka.
24 Nya mbarəm ba məshka kandatu
shirəm kə Yam yari den ti tun terka gwa.
Ama kashto kə muntu kan ba bi Nya
mbarəm ka gwa! Ar baa mani də wule gər
ti ni dama.>>
25 Ar ni Yahuda kan bari kə bi Yesuyi ka
wule,<<Ami na, Ba mən kulci?>>Yesu nəmi
ti tə wule,<<Kə yariwi na gam gi.>>

Yesu ci fingal kə pa'i bisi (Mar 14.22-26; Luk 22.14-23; 1 Mkr 11.23-25)

26 Nan wu den ci fingalo, ar ni Yesu pən
bəredi kan tə goode Yami, tə cecceni, tə bi
mir mən kulci kar ti tə wule, <<Nəm ni kə
ci ni, muntuwo, dli gən ni.>>
27 Kan tə pən mal kin inabi gip wuro
mal tə goode Yami, kan tə bi wur mal kin
inabiyi tə wule, <<Tla ni, kup gəni.
28 Domici muntuwo bəran gən ni, kə gud-
lum shirəm kə Yam na mbarəme, muntu
kan ba ri kə shoti den bi ho'i warwat pitən
kə mbarəmka na womti gwa.
29 A yari ine, aa i tla mal gəri kin inabi tu
da'a, se gas tu kan aa tla peli nan kən gip
mulki kə Ban gwa.>>
30 Nan wu wuli kono, ar ni wu to gəzən
den tləndər mən kin zaitun.

Bitərus baa wule tə mom Yesu da'a (Mar 14.27-31; Luk 22.31-34; Yoh 13.36-38)

31 Ar ni Yesu wul wur'e,<<Gip gas kəno
kup gin kii kətər gin kə za'əmi, den bi kə
argon tu bari kə zami gən gwa. Domici ar
ra na rəshi'e,
<Aa ɓo mən le təmi
kan də təmi tatlka.>
32 Ama den kaar kə tli gən gip məshi
mbarəmo, aa mbubar Galili cina da ine.>>
33 Ar ni Bitərus wule, <<Ko də wule nami
kup baa kətər gəzən den bi kə argon tu bari
kə zami giwo, amo aa pi untu da'a.>>
34 Yesu nəmi ti tə wule, <<Ge shirəm ni a
yari'i, gip gas kəni kapən də tus kor la yaro,
ki wule kə momən da'a bisi myakan.>>
35 Ama Bitərus wule, <<Ko aa məsh ni
nan ki, aa nge momi gika da'a.>> Ar ni
nami mir mən kulci kar ti yari untu pa'e.

Yesu shərəm na Yam su Getsemanika (Mar 14.32-42; Luk 22.39-46)

36 Ar ni Yesu na mir mən kulci kar ti ri
las tu ba la bi'e, Getsemani gwa, kan tə
wul wur'e, <<Dəm ni bartu, naa to barta
a shirəm na Yami.>>
37 Kan tə pən Bitərus na mimir kə Zabadi
rop, ga Yakubu na Yohana, ar ni tə nəm pi
dun mbatl na ghuntən hoyi.
38 Ar ni tə wul wur'e, <<Dun mbatl tu
kan ra gipəno ar ba mani ri gən eka. Dlər
ni bar tu kə dəm ni gəɗən naməni.>>
39 Nan tə te cina njemo, ar ni tə ngus
atl den gamghurəm tə shirəm na Yami, tə
wule, <<Bəba, ar ni ba piwo, pənim kumi
dli tuka ngapi. Ama ba'e argon tu a ndu
gwa ni kii pi da'a, se de argon tu kə ndu
gwa.>>
40 Kan tə pal ɗir kar mir mən kulci kar ti,
tə zam wur den nde umuri. Ar ni tə wul
Bitərus'e, <<O kii mani dəmi gəɗən kə awa
nəm na mən da'aya?
41 Dəm ni gəɗən kə shirəm ni na Yami,
bəse kə nda ni ka gip godetəne. Ruhu nəm
wi ama dli hol ndərtənka.>>
42 Ar ni tə pa pal rənka kə ropi, tə shirəm
na Yam tə wule, <<Bəba, ar ni baa pi də
pənəm kumi dli tuka da'a se amin a tlawo,
naa də ndu'i gi pi.>>
43 Nan tə pal ɗiro, ar ni tə pa zam wur
wu den nde umuri, domici umur nəm wur
naar kawi.
44 Ar ni tə za wuri, kan tə pa ndara kə
shirəm na Yam kə bisi myakan, tə den yari
nəm shirəm tu kan tə yari far gwa.

45 Kan tə pal ɗir kar mir mən kulci kar ti, tə wul wur'e, <<Kə'i den umur na shukutəna? Shin ni, wokoci pi wi nan baa bi Nya mbarəmka am də mən warwat pitən gwa.
46 Tli ni yam, mə ndara ni! Mən bi gən kan ta rawi!>>

Nəmi Yesu
(Mar 14.43-50; Luk 22.47-53; Yoh 18.3-12)

47 Ti gip shirəm ituwi, ar ni Yahuda, nəm gip mir mən kulci kar ti kutl cet ropi, cwat na mbarəm na womti, wu ra na ga tlyari səɓəri, na ga dlo am da wuri. Kiri mən keri bar ju ɗiri Yam, na kiri kə bən ni kar wur ɗiri.
48 Tunka ni mən bi gəs kayi yari wur'e, <<Muntu a pi ti sumbawo*, ti ni, nəm təni.>>
49 Na ɗirtən kə Yahuda kar Yesuwo, ar ni tə wul Yesuyi'e, <<Də shirmi'i ka, Mən kulci!>> Kan tə pi ti sumba.
50 Ar ni Yesu wul ti'e, <<Berəm, da'i pi argon tu ɗir ki gwa.>> Kan mbarəmi ba te cina, wu nəm Yesu.
51 Na shini untuwo, ar ni nəm gip munju kan ra na Yesuyi dli bar səɓər gəs kan tə pati zher kə bari kə mən keri bar ju ɗiri Yam gwa kəmka.
52 Ar ni Yesu wul ti'e, <<Pali bar səɓər gika gip kumti gəsi. Domici kup muntu dlii bar səɓəro, bar səɓər ni baa ri ti e.
53 Kə shin wule aa mani ni la'i bi Ban kan tə karim bar na mir mən kartən gəs munju kan womtitən gəzən man kə domtən kə mən bi'utu zangu kutl cet rop (72,000) kəkən tu da'aya?
54 Ama ami ni a pi untuwo, imnu shirəm kə Yam ba laa'i den'e untu ni ba pi na mən gwawu?>>
55 Wokociyi ni Yesu wul womti mbarəmi'e,<<Ami mən tli mbarəm mbatl gip bən na dləri den təp na, kan kə ɗir na ga tlyari səɓər na ga dlo kə də kə nəmən gwawe? A kur dəm a kulci mbarəm te gip Bom kə Yamka, ngapo kə nəmən da'a.
56 Ama kup muntu pini kə də argon tu ga mən yari shirəm kə Yam rəsh gip Shirəm kə Yamo, ar laa'i.>> Na kumi untuwo, ar ni mir mən kulci kar Yesuyi kup za ti kan wu kətər gəzəni.

Yesu cina də domtən kə mən Tloyi shirəm kə mən Yahuda
(Mar 14.53-65; Luk 22.54,55,63-71; Yoh 18.13,14,19-24)

57 Ar ni munju kan nəm Yesuyi ri ti cina də Kayafa, bari kə mən keri bar ju ɗiri Yam gwa. Lasi ni mən kulci mbarəm den təlankur kulci kə Musa na kiri kə mən bən dom wuri kə tloyi shirəmi.
58 Ama Bitərus kop ti kaar nye pərsi-nye pərsiyi, wu mbubar də bom də kiri kə liɓa kə Yami. Tə te gipi tə dəm atl na mən ɓuti bomi kə də tə shin kandatu baa ndo gwa.
59 Kiri mən keri bar ju ɗiri Yam na domtən kə mən tloyi shirəm kə mən Yahu-dayi kup, den ngeni seda kə lar den Yesu kədə wu zam təp kə ri gəs eka.
60 Ama wu zam da'a, kup na mbarəm na womti yari shirəm kə lar den ti. Den kariwo, ar ni mbarəm jen rop ɗiri,
61 kan wu wule, <<Mbarəm tu wule, <Aa tatl bom kə Yam tuka, kan gip muri myakano a tu lasi.> >>
62 Ar ni bari kə mən keri bar ju ɗiri Yam tlyami, kan tə wul Yesu'e, <<Ki shirəm diya? Unun kii yari den argon tu mbarəm ju ba yari den ki gwawe?>>
63 Ama Yesu yon gəsi. Ar ni bari kə mən keri bar ju ɗiri Yami wul ti'e, <<A ngash ki na Yam mən ge mbatli, yari mi, ki ni'e Almasihu Nya yama?>>
64 Yesu nəmi ti, tə wul wur'e, <<Aan, kandatu kə yari gwa ni, ama a yari in ka, cina ɗewo, kii shin Nya mbarəm njon den am shimli kə mən iko, tə den surtən gip dun yami.>>
65 Ar ni lo ci bari kə Liɓa kə Yam ju kan tə tlyati lulur gəska, tə wule, <<Tə pi Yam məgən shirəmwi! Seda unun mə'i ngeni? Kə kum məgən shirəm tu kan tə pi gwa.
66 Unun kə shinu?>> Ar ni wu nəmi ti wu wule, <<Tə ndar məshtəni.>>
67 Ar ni wu bəse ti mo'əm den ba gere, kan wu ɓo ti. Jen ngapo wu la'i ti am kayama
68 kan wu wul ti'e, <<Ki ni'e Almasihu fawo, pi mi anabci. Woni ɓo'iwe?>>

* **26:48 26.48** *sumbawo* Al'ada shirmitən kə mən Yahuda ni də shirmi mbarəmka na ɓopi gəs kəme.

Bitərus nge momi Yesuka
(Mar 14.66-72; Luk 22.56-62; Yoh 18.15-18,25-27)

69 Wokociyiwo, Bitərus ra njon te gip dəbomika, ar ni nye gər zher gon ɗir kar ti,
tə wul ti'e, <<Ki ma na Yesu ba mən Galili tu ni kira!>>
70 Ama Bitərus nge gəs cina da wur kup,
tə wule, <<A mom argon tu kə den shirəm dene gwa da'a.>>
71 Nan Biturus ɗəl ter tə te gip dlabəno,
ar ni nye gər gon mən pi mbap gip bomi shin ti,
kan tə wul mbarəm kan ra lasi gwa'e, <<Mbarəm tu ma na Yesu kə Nazarat ni tə ra.>>
72 Ar ni Bitərus nge gəs es na ɓe am atl tə wule, <<A mom mbarəm tu da'a!>>
73 Den kaarika njemo, ar ni munju kan ra dlor lasi wul Bitərus'e, <<Untu ni, ki ma nəm gip wur ni. Gəs ləka gi ni ɓul kika.>>
74 Ar ni tə nəmi pi gam gəs bi na ɓe am atl tə wule, <<A mom mbarəm tu da'a!>>
Na yari untuwo, ar ni tus kor la yare.
75 Ar ni Bitərus dami argon tu Yesu yari ti gwa'e, <<Kapən də tus kor la yaro, ki wule kə momən da'a bisi myakan.>>
Ar ni tə ɗəl te karika kan tə kul hoyi.

27

Ri Yesu cina də Bilatus
(Mar 15.1; Luk 23.1,2; Yoh 18.28-32)

1 Nan bar tlo kə bi cigəniwo, ar ni kiri ga Liɓa kə Yam na kiri kə bən kup mo bi kə də wu ri Yesu eka.
2 Ar ni wu ɓal tika, kan wu ri ta ti am də Bilatus, gobna kə Roma.

Yahuda rat gam gəska
(MMK 1.18,19)

3 Nan Yahuda, muntu kan bi Yesu ka shin'e wu tloyi Yesu shirəm kədə ri ti ekawo,
ar ni tə pi dun mbatli, kan tə pal rənka kar kiri mən keri bar ju ɗiri Yam na kiri kə bəni.
Tə pali wur azurpa hauya nəm na kutl gəzəni.
4 Tə wule, <<A pi warwat pitənwi, nan a bi muntu pi wani pitən da'a də ri ti eka gwa.>>
Ar ni wu wul ti'e, <<Unun ghun mi? Muntuwo, damtən gi ni.>>
5 Ar ni Yahuda wi wurpiyika te gip Bom kə Yamka, kan tə ɗəl tə ri rat gam gəska.
6 Ar ni kiri ga Liɓa kə Yam yem wurpiyi wu wule, <<Ar ndari də ne wurpiyi kəba ne wurpi kə Bom kə Yam da'a, nan wurpi bəran ni gwa.>>
7 Ar ni wu mo bi kan wu wur las gon na wurpiyi.
Ba la bi lasi'e las kə mən tu'i tati, kədə lasi dəm ba kapi mən dəki.
8 Ar ni kem ba la bi lasi'e, Las kə Bəran har sekəni.
9 Təp untuni laa'i argon tu mən yari shirəm kə Yam Irmiya yari gwa'e, <<Wu pən azurpa hauya nəm na kutli, wurpi tu kan mbarəm kə Isra'ila mo bi den də ɓatl den ti gwa itu.
10 Kan wu wur las kə mən tu'i tat nari, kandatu Babom wuləm ra gwa.>>

Yesu cina də Bilatus gobna kə Roma
(Mar 15.2-5; Luk 23.3-5; Yoh 18.33-38)

11 Yesu ra dlor cina də gobna kə Romayi ituwi, ar ni gunyi ngen momi kar ti tə wule, <<Ki ni'e gun kə mən Yahudaya?>>
Yesu nəmi ti tə wule, <<Aan, kandatu kə yari gwani.>>
12 Ama nan kiri ga liɓa kə Yam na kiri kə bən ne ti lar gamo, tə shirəm da'a.
13 Ar ni Bilatus wul ti'e, <<Kə kum ni shirəm ju wu yari den ki gwa diya?>>
14 Ama Yesu bali ti shirəm ko nəm da'a, kan ar ba dləkən gobnayi hoyi.

Tloyi Yesu shərəm kə məshtəni
(Mar 15.6-15; Luk 23.13-26; Yoh 18.39—19.16)

15 Wokoci nyel jəkat bədlabəno, gobnayi ba kur pətli wur mbarəm nəm gip munju kan ra na ɓali gip bom moni, muntu wu ndu gwa.
16 Wokociyiwo, bar mən tli bən mbatl gon kan mbarəm mom ti hoyi gwa ra gip bom moni mən sun'e Barabas.
17 Nan womti mbarəmi dom wuro, ar ni Bilatus ngen momi kar wur tə wule, <<Woni kə ndu'e a pətli in we, Barabas na, ko Yesu muntu ba la ti bi'e Almasihu gwa?>>
18 Domici Bilatus mom'e ghuve ni kem wur kə bi Yesu ka.
19 Nan Bilatus dəm den dandi tloyi shirəm gəso, ar ni nagər gəs kar bar na shirəm tu də wul ti'e, <<Dəl ka gip təp kə mbarəm tu kan ra na wani pitən da gwa,

domici a kum dli naar gip tlon den ti gip gasi.>>
20 Ama kiri mən keri bar ju ɗiri Yam na
kiri kə bən co mbarəm kə də wu wule, də
pətli wur Barabas, kan Yesuwo, də ri ti eka.
21 Gobna kə Romayi ngen momi kar wur
tə wule, <<Gonge ni gip rop ju kə ndu'e a
pətli inwe?>> Ar ni wu nəmi ti wu wule,
<<Barabas!>>
22 Kan Bilatus ba ngen momi kar wur es
tə wule, <<Unun aa pi na Yesu muntu ba
la ti bi'e, Almasihu gwawe?>> Ar ni wu tli
yar kup gəzən wu wule, <<Də ɓa tika den
kini!>>
23 Bilatus pa ngen momi kar wur tə
wule, <<Unun kemi? Unu wani pitən ni tə
piwe?>> Ama womti mbarəmi wom bar ra
wu wule, <<Də ɓa tika den kini!>>
24 Nan Bilatus shin ti'i mani pi argon
da'a, mbarəm es den ndu'i tli mbatl naar
kawo, ar ni tə nge mal kan tə ho am gəska
cina da wur tə wule, <<Pun ni am gən ra
gip shoti bəran kə mbarəm tu. Muntuwo
ge gin ni!>>
25 Ar ni mbarəmi kup nəm wu wul ti'e,
<<Naa də bəran gəs dəm den gam gəmi na
mimir gəmi.>>
26 Kan tə pətli wur Barabas. Tə bi bi də
ɓo Yesu, kan də ɓa tika den kini.

Mən bi'utu lo Yesu
(Mar 15.16-21; Yoh 19.2,3)

27 Ar ni mən bi'utu kə gobna te na Yesu
gip bom kə gobna kə Romayi, kan wu la bi
domtən kə mən bi'utu kup wu gandəl tika.
28 Wu tusi ti tutul dli gəs ka, kan wu la'i
ti zili tlyari luluri.
29 Ar ni wu pi ti lish kə gun ka ire, wu
kemi ti sur gami. Kan wu kem tə nəm dlo
na am gəs kə shimli, wu ngus cina da ti,
wu wuli ti den kaar bi'e, <<Də shirmi'ika
ra, gun kə mən Yahuda!>>
30 Wu bəse ti mo'əmi kan wu nəm dloyi
wu pi ta ɓe gəs den gami.
31 Nan wu pa'i lo'i gəso, ar ni wu tusi ti
zili tlyari luluri ka, kan wu la'i ti gwasi. Ar
ni wu ndara nan ti kə də wu ɓa tika den
kini.

Ba Yesuka den kini
(Mar 15.22-32; Luk 23.27-43; Yoh 19.17-27)

32 Nan wu den ritəno, ar ni wu mo na
mbarəm kə Sairin gon mən sun Siman, wu
kem ti tə pən kin kə ɓa'i Yesuyi.
33 Wu ri las tu ba la bi'e, Golgota gwa (Ba
kula gam ituwi).
34 Kan wu bi ti mal gəri kin inabi nan
kurtli na ɗasi bar gon gwa, kə də tə tla.
Ama nan tə la ləka denewo, ar ni tə nge
tleka.
35 Nan wu ɓa ti den kiniwo, ar ni wu
rabe lulur gəs təp kə ba la'i guri'a.
36 Den kaar kə untuwo, ar ni wu dəm lasi
wu den ne ger den ti.
37 To gami da ti kawo, ar ni wu
rəsh shirəm den ar gontu təpi wani
gwa, MUNTU NI'E YESU, GUN KƏ MƏN
YAHUDA.
38 Mur mən tare təp jen ra rop kan ɓa
wur den kin nan ti gwa, gon den am
shimli, gon ngapo den am yali gəsi.
39 Mbarəm ju ba wushe ma wu nəmi ti pi
məgən shirəmi, wu den kungət gami.
40 Wu den wultən'e, <<Ki kan kə wule,
ki yasi bom kə Yamka, kan kə tu gip muri
myakan. O ki Nya Yam ni fawo, ɗəli gam
gi, kə ɗəl ka sur den kin tu kan ɓa ki gwa!
>>
41 Untuni es kiri mən keri bar ju ɗiri
Yami, na mən kulci mbarəm den təlankur
Kulci kə Musa na kiri kə bən lo ti.
42 Wu wule, <<Tə ɗəli jeni, ama tə mbu
ɗəli gam gəs da'a! Ti ni'e gun kə mən
Isra'ila! Naa tə ɗəl sur den kin tu kan ɓa
ti gwa kan mə ngəsh mi den ti.
43 Tə ne mbatl den Yami. Naa də Yami
ɗəli ti kəkəni, tin tə ndu ti gwa, domici tə
wule, <Ami Nya Yam ni.> >>
44 Untuni es mur mən tare guntəp ju kan
ɓa wur den kin nan ti gwa pi ti məgən
shirəmi.

Məshtən kə Yesu
(Mar 15.33-41; Luk 23.44-49; Yoh 19.28-30)

45 Ar ni dəmən nga las ka kup, gip dlom
pəte, ar ba ri gəlla am myakan kə siti.
46 Bar kə gəlla am myakan kə sitiwo, ar
ni Yesu tli yar yam tə wule, <<Eloi, Eloi,
lama sabaktani?>> Mun tu ni'e, <<Yam
gəni, Yam gəni, unun kem kə balim karwe?
>>
47 Nan jen kan ra dlor lasi kum untuwo,
ar ni wu wule, <<Tə den la'i bi Iliya wi.>>

48 Ar ni nəm gip wur na zhotən kətər tə pən soso tə gi na mati mal inabi, tə ɓal den dlo tə ta'i Yesu kə də tə tla.
49 Kan nami mbarəmi ba wule, <<Kəkəno za ti ni, naa mə shin ko Iliyayi baa sur ɗəli ti.>>
50 Nan Yesu tli yar yam eso, ar ni tə kotl mbatlka.
51 Gip wokociyi ni labəle kə gip Bom kə Yam tlyatka gip dlom sur gami ar su atli. Kan atl ba jirkət ti, ga səla ba tatlka.
52 Kan ga gambəci ba ɓulka, dli kə mbarəm kə Yam na womti kan məsh ka baa tli na rai.
53 Wu ɗəl ka gip gambəci gəzəni, den kaar kə tlitən kə Yesu gip məshi mbarəmo, kan wu te gip Bən kan ra dləran gwa, wu ɗəl kar mbarəm na womti.
54 Nan bari kə mən bi'utu na munju kan den ɓuti Yesuyi shin jirkəttən kə atli na bar ju kan pi kupo, ar ni bərti nəm wur kan wu wule, <<Na ho bi, mbarəm tuwo, Nya Yam ni!>>
55 Mətli jen ra na womti njeen kan den shini bar ju den pitən gwa. Wu kop ni Yesu ter Galili kə də wu ne ti am ra.
56 Gip mətliyiwo, ga Maryamu kə Magadala, na Maryamu nasi ga Yakubu na Isubu, na nasi mimir kə Zabadi ra.

Kapi Yesu
(Mar 15.42-47; Luk 23.50-56; Yoh 19.38-42)

57 Nan sit piwo, ar ni ba mən wurpi gon kə Arimatiya mən sun'e Isubu ɗiri, ti ma nye mən kulci kar Yesu ni.
58 Tə te kar Bilatus tə liri dli kə Yesu, ar ni Bilatus bi bi den'e də bi ti.
59 Ar ni Isubu pən dliyi kan tə ghumka na pel ghol tutul ghumi məshi mbarəme,
60 kan tə la dliyi gip pel gambəci gəs kan tə mbun den tu səla gwa. Tə kutəl bar tat kan tə le bi gambəci'ika na ri kan tə ndara.
61 Maryamu kə Magadala na Maryamuyi mən nəm ra njon cina də bi gambəci'i.

Mən ne ger den gambəci'i

62 Nan bar tlo den pət shukutən kə mən Yahudawo, ar ni kiri mən keri bar ju ɗiri Yam na mən me gam kə Parise ri kar Bilatus.
63 Wu wul ti'e <<Də Yam za ki ra, mə dami wi'e wokoci tu mən ceni lar tu ra na ge mbatlo, tə wule, <Den kaar kə muri myakano, Aa tli na ge mbatl esi.>
64 Ra'untuwo, bi bi kə də ri ɓut gambəci'i ar ri muri myakan. Də pi untu bise də mir mən kulci kar ti pi mur kə dli gəska kan wu yari mbarəm'e, tə tli ni ka gip məshi mbarəme, kan də setən kə kəkən man kə pariyi.>>
65 Bilatus wul wur'e, <<Yem ni mən bi utu kə ri ne ni ger den gambəci'i kandatu kii mani gwa.>>
66 Ar ni wu ri ɓut gambəci'i təp kə ba ɓe am kə gunyi den tat tu le gambəci'i ka nari gwa, kan wu pa wi mən bi utu kə də wu ɓuti.

28

Tlitən kə Yesu gip məshi mbarəme
(Mar 16.1-8; Luk 24.1-12; Yoh 20.1-10)

1 Bar tlo kə bətloni den kaar kə pət shukutən kə mən Yahuda, den pət kə nəm kə sati, ar ni Maryamu kə Magadala na Maryamu mən nəmi, ri kə shini gambəci'i.
2 Wule gip njipkər gere ar ni atl jirkət ti, kan mən kartən kə Yam gon ba ɗəl sur yam tə kutəl tat kan le bi gambəci'ika nari gwa, tə dəm gəs deni.
3 Tə den cirtən wule ci bi kə Yami, tutul dli gəs es ra gholi puun wule auduga.
4 Ar ni bərti ci mən ɓuti gam biciʼi den mən kartən kə Yami, wu zhizhim wur kan wu nda atlka wule məshi mbarəme.
5 Ama mən kartən kə Yami wul mətliyi'e, <<Ba də bərti ci in ni ka da'a, a mom'e kən ni den ngeni Yesu kan ɓa tika den kin gwa.
6 Tə ra ɗe da'a, tə tli gəs gip məshi mbarəmka wi kandatu tə yari gwa. Ɗir shin ni las tu kap ti gwa.
7 Rə ni ka na zhotəne, kə yari ni mir mən kulci kar ti'e, <Tə tli gip məshi mbarəmka wi. Tii mbubar atl kə Galili cina da ine. Barta ni ki shin ti.> Ar gon tu a ɗir kə də a yari in gwa itu.>>
8 Ar ni mətliyi za gambəci'i na zhotən gip bərti, ama laa'i na ghol mbatli wu kətər kə də wu ri yari mir mən kulci kar ti.
9 Wule gip njipkər gere ar ni Yesu mo nan wur kan tə wul wur'e, <<A shirmi in ka.>> Ar ni wu ngus kan wu nəm asəm gəs wu bote ti.

10 Ar ni Yesu wul wur'e, <<Ba də bərti ci
inni ka da'a. Ri yari ni mir ɓyar wu te gip
atl kə Galili, bar ta ni wu shiməni.>>

Mən ɓuti gam bəci'i yar argon tu kan pi gwa

11 Nan mətliyi den təp ndaratəno, ar ni
jen gip mən bi'utu mən ɓuti gambəci'i te gip
bən kə də wu yari kiri mən keri bar ju ɗiri
Yam bar ju kup pi gwa.
12 Ar ni kiri Liɓa kə Yam na kiri kə bəni
mo gam wu dar bi, kan wu bi mən bi'utuyi
wurpi mən nartəni,
13 wu wul ga mən bi'utuyi'e, <<Wul ni'e,
mir mən kulci kar ti ni ɗir kə gas kan wu pi
mur kə dli gəska nan mən den nde umur
gwa.
14 Shirəm tu ni ri kəm də gobna kə
Romawo, mi mom ar gon tu mi yari ti kan
baa kem tii hukunte'in dagwa.>>
15 Ar ni mən bi'utuyi nəm wurpiyi wu pi
kandatu wul wur'e də wu pi gwa. Shirəm
tuwo har sekən mbarəm kə Yahuda ba pi
shirəm deni.

Mbap tu Yesu bi mir mən kulci kar ti gwa

(Mar 16.14-18; Luk 24.36-49; Yoh 20.19-23; MMK 1.6-8)

16 Ar ni mir mən kulci kar ti kutl-cet nəmi
te gip Galili, wu to den tləndər tu kan Yesu
yari wur'e wii mo gwa.
17 Nan wu shin ti wo, ar ni wu ngusi ti,
ama jen gəzən cen mbatl ka.
18 Ar ni Yesu ɗir kar wur tə wule, <<Iko
kə to yamka na kə den atlo kup bim kawi.
19 Ra'untuwo, rii pi ni mbarəm kə atl kup
wazu, kə pi wur ni batisma gip sun kə
Bəba, na kə Nya, na kə Ruhu kə Yami,
20 kə pa kulci wur ni wu kop kup argon
tu a yari in kə pi gwa. Na ho bi, ami ra nan
kən ko gigasi, ar ri patən kə zhan kup.>>

Zo Shirəm kan
Markus
Rəsh gwa

Yohana mən batisma kərkəmi Yesu guntəpe

1 Ne gəs kə yari zo shirəm kə Yesu Almasihu,* Nya Yami.†
2 Kandatu ar ra na rəshi gip tulankur kə mən yari shirəm kə Yam Ishaya gwa'e, <<Aa kar nye mən kartən bar gən cina da'i, muntu kan baa kərkəmi'i guntəp gi gwa.>>‡
3 Yar kə gon mən latən bi gip ləp den wultən'e, <<kərkəmi ni Babom guntəp kə cwattən gəsi, də guntəp gəs dəm na ta'i.>>
4 Ar ni Yohana ɗir tə den pi mbarəm batisma gip ləp na pi wazu kə ci atl gam kar Yam kə pəni warwat pitənka.
5 Kan mbarəm kə bi atl kə Yahuda kup na mbarəm kə Urshalima ba ri kar ti. Wu den yari warwat pitən gəzəni, kan tə pi wur batisma gip ɓula kə Urdun.
6 Yohana ra dlor na tutul dli ka ta rakumi, tə dləmat ti na late, kan zas na dom ni'e fingal gəsi.
7 Yohana yari tə wule, <<Den kaar gəno gon baa ɗiri muntu kan manəm nartən gwa, zap kaptəlan gəs ma a kəm a ngus a pətli tika da'a.
8 A pi in batisma na male, ama tiwo tii pi in batisma na Ruhu kə Yami.>>

Pi batisma na godetən kə Yesu

9 Wokoci tawo ar ni Yesu za bən kə Nazarat gip atl kə Galili kan Yohana ba pi ti batisma gip ɓula Urdun.
10 Nan Yesu den ɗəltən tor gip maliwo, ar ni tə shin dlom yam ɓuli, kan Ruhu ba sur dlər den ti na dli wule kə kuɓəri.
11 Kan yar gon ba ɗəl sur yam ba wule, <<Ki ni'e Nya gəni, muntu a ndu gwa, mbatl gən ba ghol nan ki naari.>>
12 Ar ri kətigon da'a ar ni Ruhu ri ti gip ləpe,
13 kan tə dəm rənka kə muri hauya rop, Shetan den ta gode gəsi. Tə ra na ga dabba kə gip ləpe, na mir mən kartən kə Yam den pi ti mbapi.

Yesu la bi mir mən kopi gəs kə pari

14 Den kaar kə la'i Yohana gip bom kə moniwo, ar ni Yesu ndara gip atl kə Galili, tə den pi wazu zo shirəm kə Yami.
15 Tə wule, <<Wokoci ɗir wi, mulki kə Yam mbira kosak wi. Ci ni atl gam kə ngəsh kən ni den zo shirəmi.>>
16 Nan Yesu den kopi bi ɓula kə Galiliwo, tə shin Siman na erəm gəs Andərawus den la'i bar kə nəmi kos gəzən gip male, domici wu mən nəmi kos ni.
17 Yesu wul wur'e, <<Kopən ni, aa pali in mən dəli mbarəm ɗir karəmi.>>
18 Ar ri kətigon da'a ar ni wu za bar kə nəmi kos gəzənka kan wu kop Yesu.
19 Nan tə te cina njemo ar ni tə shin Yakubu nya Zabadi na erəm gəs Yohana gip kungələn jikat male, wu den kərkəm bar kə nəmi kos gəzəni.
20 Na shini gəzəno ar ni tə la wur bi, kan wu za bazin Zabadi gip kungələn jikat mali na mir mən mbap jeni kan wu kop Yesu.

Yesu ɗəli dun itərka gip mbarəme

21 Ar ni wu ndara Kaparnahum, nan pət Shukutən ɗiro ar ni Yesu te gip bom domtən kə mən Yahuda kan tə nəm kulci mbarəme.
22 Mbarəm nəm bi na am den kulci gəsi, domici tə kulci wur wule muntu kan na iko gwa, ba'e wule kandatu mən kulci mbarəm den kulci kə Musa ba pi gwa da'a.
23 Gip untuwo, ar ni mbarəm gon kən mən dun itər gip bom domtən kə mən Yahudayi la yar tə wule,
24 <<Unun kə ndu nan mi, Yesu kə Nazarat! Kə ɗir ni kə pa'ika nan miya? A mom wo ni'e ki, Dlərən Mbarəm kə Yami! >>
25 Kan Yesu ba matl ti tə wule, <<Dəl ter gip ti!>>
26 Dun itəri ɓo mbarəmi atl kan tə ɗəl ter gip ti na la'i yare.
27 Ar dləkən mbarəm kup kan wu ngen momi kar ezən wu wule, <<Unu ari ituwi? Pel kulci gon mən ndərtəni! Tə yari argon tu dun itər baa pi gwa kan wu kopi ti.>>

---

* **1:1 1.1** Almasihu na bi kə mən Ibəranewo rəsh ni e Mashiha, kan Kəristi na bi kə mən Hellas, kup pa rop ju ba pi nupi'e muntu kan shoti ti mir sur gam kə ne gəska markəm kə pi mbap ni. † **1:1 1.1** Gip kor rəshi tulankur jen na amo wura na*nya Yami*Da'a. ‡ **1:2 1.2** Mal 3.1

28 Shirəm den ti gəzan bəle-bəle gip atl kə Galili.

Yesu pəni mbarəm na womti kumi dli gəzən ka

29 Nan wu za bom domtən kə mən Yahudayiwo, ar ni ga Yakubu na Yohana ri bom də Siman na Andərawus.
30 Nakon kə Siman ra ɓom den kumi dli, dli gəs wi utuka, kan wu shirəm na Yesu den ti.
31 Kan tə ri kar nagər məri, tə nəm am gəs tə tli ti yami. Ar ni kumi dliyi za ti, kan tə turi wur fingal tə bi wuri.
32 Gasi kə bi sit nan pət nda binwo, ar ni mbarəm ɗiri Yesu kup mən kumi dli na mən dun itəri.
33 Ar ni mbarəm kə bəni kup dom wur bədlabən bomi,
34 kan Yesu ba pəni ko gonge mbarəm den ko gonge unu kumi dli gəzənka. Tə pa ɗəli dun itərka na womti gip mbarəme, ama tə za dun itəri wu shirəm da'a, domici wu mom ko ti wo ni.

Yesu shirəm na Yam las tu mbarəm ra dagwa

35 Kə bi bətloni, nan las'i pələu-pələwo, ar ni Yesu tlyami, kan tə za bom tə ndara las gon kan mbarəm ra dagwa, lasi ni tə shirəm na Yami.
36 Siman na munju kan ra nan ti gwa ri kə ngeni gəsi.
37 Nan wu zam tiwo ar ni wu wul ti'e, <<Mbarəm kup den ta ngeni gi!>>
38 Yesu bali wur tə wule, <<Mə ndara ni gip mir bən ju kan ra kosak gwa, kə də a pi wazu barta esi. Argon tu sirəm gwa itu>>
39 Ar ni wu kop gip atl kə Galili kup, wu den wazu gip bom domtən kə mən Yahuda gəzən na ɗəli dun itərka gip mbarəme.

Ba mən ndəcci gon ɗir kar Yesu

40 Ba mən ndəcci gon ɗir kar ti kan tə ngus den gam ghurəm gəs tə lir ti tə wule, <<Ar ni pəni'i mbatlo, kii mani pali gən dlərən.>>§
41 Laa'i na guna gere, ar ni Yesu ne am den mbarəmi kan tə wule, <<Ar pənim mbatli, pal dlərən!>>
42 Ar ri kətigon da'a, ar ni ndəcci gəs za ti kan tə pal dlərən.
43 Yesu dəli ti kəm hoyi, kan tə za ti tə ndara.
44 Tə wul ti'e, <<Ba kə yari murgon bar tu da'a. Ama mbəri, ri gam gi kar ləɓa kə Yami kan kə bi bar ju Musa wule də bi den bi paltən dlərən gwa, kə də ar dəm seda kar wuri.>>
45 Ama mbarəmi pi untu da'a kan tə ndara tə nəm yari mbarəm argon tu kan pi gwa. Muntu kem Yesu ba'i te gip bən den ger kə mbarəm da'a ama tə dəm kaari las ju mbarəm ra da gwa. Kup na untu mbarəm ko təp ako pi ta ɗirtən kar ti.

2

Yesu warke muntu itər tle ti dlika

1 Murka njem den kaariwo, ar ni Yesu pa te gip bən Kaparnahum, kan mbarəm ba kumka den'e təra bomi.
2 Ar ni mbarəm na womti dom wur har kushi ba ɗatka, ko te bədlabən karika ma, kan tə pi wur wazu shirəm kə Yami.
3 Ar ni mbarəm wupse jen ter na mbarəm gon kan ra den kumi dli gwa, itər ni tle ti dlika.
4 Nan wu mani zami təp kə te gəs kar Yesu da'a na womtitən kə mbarəmo ar ni wu tul las gon den rupi kushiyi sur gam də Yesu, den kaar kə tuli shuyiwo, kan wu shu muntu itər tle ti dli kayi sur cina də Yesu ɓom den bamuri gəsi.
5 Nan Yesu shin ngəshtən den Yam gəzəno, ar ni tə wul muntu itər tle tikayi'e, <<Nya gəni, ho'i'i warwat pitən gi kawi.>>
6 Lasiwo mən kulci mbarəm den kulci kə Musa ra njon, ar ni wu dami gip mbatl gəzən wu wule,
7 <<Unun kem mbarəm kən ba shirəm untu we? Məgən shirəm ni tə pi Yami! Wo ni baa mani ho'i warwat pitənka in ba Yam ni katl nan gəs dagwa?>>
8 Ar ri kətigon da'a ar ni Yesu momka gip ruhu gəs'e argon tu wu den dami gip mbatl gəzən gwa itu, kan tə wul wur'e, <<Unun kem kən den damtən den munju we?
9 Gonge ni ban mani, də wul muntu itər tle ti dli kayi'e <Ho'i i warwat pitən gi kaya,> ko <Tlyami, pən bamuri gi kə ndara?>

§ **1:40 1.40** Kii mani pali gən dlərən: Bisa adini kə mən Yahudawo mən ndəcci den kuur dli gəso tə ra hoyi kə tetən gip Bom kə Yam da'a.

10 Ama kə də kə mom'e Nya Mbarəm ra
na iko den atl kə ho'i warwat pitənkawo,>>
ar ni tə wul muntu itər tle ti dli kayi'e,
11 <<A wul ki'e, dlyami, pən bamuri gi kə
ndara bomi.>>
12 Ar ni tə tlyami, tə pən bamuri gəs kan
tə nəm təp den ger kə kum gəzəni. Muntu
dləkən mbarəm kup kan wu ɗəɗa Yam na
wultən'e, <<Mə taɓe shini argon untu da'a!
>>

Yesu la bi Lawi

13 Yesu pa su bi ɓula'i. Ar ni mbarəm na
womti ri kar ti, kan tə nəm kulci wuri.
14 Nan Yesu den ɓomi asəmo ar ni tə
shin Lawi nya Halfa njon kə ba nəmi wurpi
bomi. Yesu wul ti'e, <<Kopəni.>> Kan Lawi
ba tlyam tə kop ti.
15 Nan Yesu den ci fingal kə gas gip
bom də Lawiwo, mən nəmi wurpi bom na
mən warwat pitən na womti, na mir mən
kulci karti ra den ci fingal nan ti, domici
mbarəm na womti ni gip wur kop ti kaari.
16 Nan mən kulci mbarəm den kulci kə
Musa kan mən Parise ni, shin ti den ci
na mən warwat pitən na mən nəmi wurpi
bomo, ar ni wu ngen momi kar mir mən
kopi gəs wu wule, <<Imni tə ci na mən
nəmi wurpi bom na mən warwat pitəne?
>>
17 Na kumi muntuwo ar ni Yesu wul
wur'e, <<Munju kan ra gingəlin gwa ni ba
shin mən bi un da'a, ama mən kumi dli ni.
A sur ni kə la'i bi mən pitən dlat da'a ama
mən warwat pitəne.>>

Ngeni momi kar Yesu den pi guzum male

18 Gasi gono mir mən kulci kar Yohana
na kə mən Parise den guzum male.
Mbarəm jen ɗir kan wu ngen momi wu
wule, <<Ra imnu mir mən kulci kar
Yohana na mir mən kulci kar mən Parise
ba pi guzum male, ama mir mən kulci kar
kiwo wu pi dawu?>>
19 Yesu nəmi wur tə wule, <<Im ni fa mən
dəki kə mən pel gər baa pi guzum mal nan
təra nan wur gwawe? Wii pi da'a, ti nə ra
nan wur gwa.
20 Ama wokoci den ɗirtən nan baa pəni
wur mən pel gəri kagwa, gas ta ni wii pi
guzum male.
21 Murgon baa bop gus tutul dli den pel
tutul dli da'a. Ti ni tə pi untuwo, pel tutul
dliyi baa tlyat koriyika, har də dlyattəni
man kə fari.
22 Murgon baa shoti pel mal kin inabi*
gip kor tat ne mal inabi da'a. Ti ni tə pi
untuwo, mal inabiyi baa tar tati kan ar
mbutlka. O'o, tii shoti ni pel mal kin inabi
gip pel tat inabi.>>

Yesu ni'e Babom kə pət Shukutəni

23 Den pət Shukutən gon nan Yesu den
kopi gip kən alkamawo, mir mən kulci kar
ti ra nan ti, ar ni wu nəm wumi alkama wu
den ci.
24 Mən Pariseyi wul ti'e, <<Ba shini,
unun kem wu pi argon tu den kulci kə
Musawo ar ndari də pi den pət Shukutən
da gwawu?>>
25 Ar ni Yesu nəmi wur tə wule, <<Kə
taɓe ni zhiti gip tulankur den argon tu
Dauda pi, ti na ga berəm ɓomi asəm gəs
nan guzum ci wur gwa diya?
26 Kandatu gip muri kə Abiyata bar ləɓa
kə Yami, Dauda te gip bom kə Yam kan tə
ci bəredi tu kan ne nika markəme, muntu
kan ga ləɓa kə Yam ni katl baa ci gwa. Kan
tə pa bi ga berəm ɓomi asəm gəs wu ma wu
ci.>>
27 Kan tə wul wur'e, <<Pət Shukutəno pi
təni domici kə mbarəme, ba'e mbarəm ni
pi ti domici kə pət Shukutən da'a.
28 Ra untuwo Nya Mbarəm ni'e Babom
kə pət Shukutən ma.>>

3

Yesu warke muntu itər tle ti amka gwa den pət Shukutən

1 Wokoci gono Yesu te gip bom domtən
kə mən Yahuda, mbarəm gon ra lasi kan
itər tle ti amka gwa.
2 Jen ni den ngeni təp tu wii zam Yesu na
argon kə nəmi gəsi. Ra untuwo ar ni wu pi
ta ne ger den ti kə wu shin ko tii warke ti
den pət Shukutəni.
3 Ar ni Yesu wul mbarəmi kan itər tle
ti amika gwa'e, <<Tlyam dlor cina də
mbarəme.>>
4 Ar ni Yesu ngen momi kar wur tə wule,
<<Den bi kulci kə Musawo unun ndari də

* **2:22 2.22** Mal kin inabi: Ba zam ni mal tu den gəri kin inabi kan zho gwa. Paye pi ampani na mal kin inabi wule mal tle gip atl kə Isra'ila.

pi den pət Shukutəni, də pi ho pitəna ko wani? Də ɗəli rai ya ko də ri eka?>> Ama ar ni wu yon gəzəni.

5 Yesu wi wur ger gip lo na dun mbatl den lati mbatl gəzəni, kan tə wul mbarəmi'e, <<Ta am gi.>> Tə ta am gəsi, kan am gəs ba pal lau.

6 Ar ni mən Pariseyi ndara kan wu nəm ngeni təp nan wur na mbarəm kə Hiridus den kandatu wii ri Yesu eka gwa.

Mbarəm na womti kop Yesu

7 Yesu na mir mən kulci kar ti tlyam wu ndara bi ɓula'i, kan bar womti mbarəm kan tli tor gip atl kə Galili ba kop ti.

8 Nan wu kum argon tu kup tə den piwo, mbarəm na womti kan tli tor gip atl kə Yahuda, gip bən kə Urshalima, gip Idume, na bi atl ju kan ra te jikat ɓula Urdunka, na gip atl kə Sidon na Taya, ba ɗir kar ti.

9 Den womtitən kə mbarəmiwo ar ni tə wul mir mən kulci kar ti'e wu zami ti nye heli kungələn jikat mal nəm, ba də mbarəm tla ti naarka da'a.

10 Tə pi ni untu domici tə warke mbarəm na womti wi, ar ni munju kan ra na bar jen kan ba ghun wur gip dli gəzən ba pi ta ɗirtən zam wu ne am den ti ra.

11 Wokoci tu kup dun itər shin tiwo, se wu nda atl cina da ti wu den la'i yare, wu den wultən'e, <<Ki Nya Yam ni.>>

12 Ama Yesu dəli wur kəm hoyi den ba wu yari den ti wo ni da'a.

Yesu zəzar mir mən kartən gəs kutl cet rop

13 Gip untuwo, ar ni Yesu ndara den tləndəre, tə la bi munju kan tə ndu gwa, kan wu ɗir kar ti.

14 Tə zəzar mbarəm kutl cet rop,* munju tə bi wur sun'e mir mən kartəne, wu dəm nan ti kə də tə kar wur wu ri pi wazu.

15 Tə pa bi wur iko kə ɗəli dun itərka gip mbarəme.

16 Kutl cet ropi kan tə zəzari gwa ni'e, Siman (muntu tə bi ti sun'e Kepas gwa),

17 Yakubu nya Zabadi na erəm gəs Yohana (munju tə bi wur sun Bonaji, mimir kə Sawa ituwi)

18 Andərawus, Filibus, Batalamawus. Matiyu, Toma, Yakubu nya Halfa, Tadawus, na Siman Ziloti

19 kan na Yahuda Iskariyoti, muntu bi Yesu kagwa.

Yesu na Ba'alzabub

20 Ar ni Yesu te gip bom goni, kan mbarəm na womti ba pa kop ti kaari, untu kem ti na mir mən kopi gəs ma wu zam dəmi kə ci barkəci da'a.

21 Nan mir mən shu bom kə Yesu kum untuwo, ar ni wu ri kə də wu pali ti ɗir bomi, domici wu wule gam ni duri tika.

22 Ar ni mən kulci mbarəm den kulci kə Musa kan tli tor Urshalima ba wule, <<Ba'alzabub ni gip ti! Təp kar iko kə bar gun dun itər ni tə ɗəli dun itərka gip mbarəme.>>

23 Ra untuwo ar ni Yesu la wur bi kan tə shirəm nan wur na misali tə wule, <<Imni Setan baa mani ɗəli Setan we?

24 Mulki ni tatka bomi ropo, mulki tu baa dlər da'a.

25 Bom ni tatlka bomi rop gip shini bes kə ezəno, bom tu baa dlər da'a.

26 Kan Setan ni tli gip nge gam gəsi, kan tə tatlka bomi ropo, tii mani dəmi da'a, patən gəs ɗir ituwi.

27 Na ho bi, murgon baa mani tetən gip bom kə ndəri mbarəm kan tə yem bar ju kan təra nari kagwa, se ti ni tə pare nəmi ndəri mbarəmi tə ɓal tika, kano tə'i mbu yemi ti bar kə bom gəska.

28 Ge shirəm ni a yari ine, kup warwat pitən na məgən shirəm kə mbarəm den Yamo, baa ho'i wurka.

29 Ama muntu kup kan pi məgən shirəm den Ruhu kə Yamo baa taɓe ho'i tika da'a, tə pi warwat pitən kan baa pa da gwawi.>>

30 Tə yari ni muntu domici wu den wultən'e, <<Tə ra na dun itəri.>>

Nasi Yesu na mir ezəni

31 Ar ni nasi Yesu na mir ezən cwati, wu dlər ter kaari kan wu kar gon kə tə la'i wur bi Yesu.

32 Mbarəm ra na womti njon kar ti, kan wu wul ti'e, <<Nana gi na mir ya'ən ra te karika den ngeni gi.>>

33 Yesu ngen momi kar wur tə wule, <<Ga wo ni'e nana na mir ɓyar we?>>

* **3:14 3.14** Tə zəzar mbarəm kutl cet rop: gip kor rəshi tulankuri na am jeno <<munju tə bi wur sun'e mir mən kartəne>> ra da'a.

34 Ar ni tə bali ger kar munju ra njon kan
ngandəl ti gwa tə wule, <<Ga nana na mir
ɓyar ni'e mənjəni.>>
35 Murgon tu kup kan ba pi argon tu Yam
ba ndu gwa ni'e erəm gən mətli na moni na
nana gəni.

4

Kulci den mən ngani badəre

1 Yesu pa nəm kulci wur ra bi ɓula'i.
Mbarəm na womti kan dom wur kar ti
naar gho ar ni kem tə to gəs gip kungələn
jikat male kan tə dəm gipi nan mbarəm
kup ra den bishidi kə ɓula'i gwa.
2 Tə kulci wur bar na womti təp kə ba
kolɗa bi, ar ni gip kulci gəso tə wule,
3 <<Kum ni! Mən kori bar ri kə ngani
badər gip kən gəsi.
4 Nan ti gip ngani badəriwo, ar ni badər
jen ro den təpe, kan yatl ba ɗir ɗami wu
cika.
5 Badəri jen nda den tate, las tu atl ra
hoyi da gwa. Kan ar ba yetl bəle-bəle,
domici atli naar da'a.
6 Ama nan pət tli torwo, ar ni mattən
kə pət kem ar landərka nan ar ra na tlərti
dagwa.
7 Badəri jen nda gip ire, kan ba naari,
ama iri dlat wurka, har ba kem ar ɗəli ge
da'a.
8 Jen gip badəri nda den ho atli. Ar tli
tor kan ba gəri, gucəpi bisi hauya nəm na
kutl, jeno hauya myakan, jen ngapo hauya
nantam.>>
9 Ar ni Yesu wule, <<Muntu kan ra na
kəm kə kumiwo, naa tə kumi.>>
10 Nan təra nan gəso, ar ni mir mən
kartən gəs kutl cet ropi na nami kan ra kar
ti gwa ngen momi kar ti den argon tu tə
kulci wur deneyi ba pi nupi gwa.
11 Tə wul wur'e, <<Momi ghuuni bar kə
mulki kə Yamo tare bi in wi. Ama də
munju kan ra gip kən dawo ko unuwo ba
yari wur ni gip kolɗa bi.
12 Kə də, <wu pi ta zhuwi ama wii mani
shini da'a
wu pi ta kumi ama wii mani momi
da'a,
Kə də wu pal karəm də ho'i wur warwat
pitən gəzənka ra!> >>
13 Ar ni Yesu wul wur'e, <<Kə mani
momi kolɗa bi tu diya? Ra imnu kii mani
momi nami kolɗa biyi?
14 Ba mən kəni ngani ni shirəmi.
15 Mbarəmi jeno wi ni wule badər kan
nda den təp gwa, las tu ngani shirəmi
gwa. Na kumi gəzəni ar ni Shetan ɗir pən
shirəmika kan ngani gip wur gwa.
16 Jeno wi ni wule badər tu kan nda den
tat gwa, munju na kumi shirəmiwo wu
nəm na ghol mbatli.
17 Ama nan wu ra na tlərti dawo, wu
dəm ni kə wokoci njem katl. Nan tlatən ko
kumi dli den bi kə shirəmi ɗiro, wu ndaka
koshilan.
18 Jen ngapo wi ni wule badər tu kan
ngani gip ir gwa, wu kum shirəmi,
19 ama damtən kə dəmi kə se na gəni, na
ndu'i bar kə am kan na ndu'i bar jen ɗir
kan ba tla shirəmika har ar ba hol gəritəni.
20 Ama badər tu kan ngani den ho atlo,
nan wu kum shirəmiwo ar ni wu nəmi, kan
wu gəri ngucipi hauya nəm na kutl, jen
hauya myakan kan jen ma hauya nantam
kə argon tu ngani gwa.>>
21 Tə wul wur'e, <<Kə ne ni pitila te gip
kushika kə zupka na gal ko te gəs dandi
kaya? Untu ni da'a, kə neni den badəmi
gəs da'aya?
22 Argon tu kup kan ra na ghuuniwo,
ne ni kə də ɓulka, kan kup argon tu kan
lekawo, ne təni kə də ɗəlika kaari.
23 Murgon tu kup kan ra na kəm kə
kumiwo, naa tə kumi.>>
24 Yesu ci cina na shirəm tə wule, <<Neni
kəm hoyi den argon tu kə kum gwa. Na
shanndər tu kə cingər bar nariwo nari ni
baa cingəri in pa'e, har ma na mbəli ra.
25 Murgon tu kup kan ra na baro, baa bi
ti ra, murgon tu kan ra nari dawo, ko nye
argon tu təra nari ma, baa nəmi tika.>>

Kolɗa bi den nartən kə badəre

26 Tə pa wule, <<Kandatu mulki kə Yam
ra gwa ikəni. Mbarəm gon ri kə ngani
badər gip kəne,
27 se na gəni, har də argon tu kan tə
ngani gwa naari, tə mom imnu ar pi gwa
da'a.
28 Atl ba bi bar kə gip kən na gam gəsi.
Kə nəm ar ba yetli, kan ar ɗəli gami, den
kaariwo kan ar ɗəli ge.

29 Na ar ba nyowo ar ni mən kəni baa ri
na bar kə rəshi kən gəs den ar mbi den bi
rəshi kən wi.>>

Kolɗa bi den ge dənti

30 Tə pa wul wur'e, <<Ununu mii wule
mulki kə Yam ra we? Ko ununu ba kolɗa
bi dene də yari kandatu ar ra gwawu?
31 Ar ni ra wule ge dənti, muntu kan
mani heltən gip badər ju kan ba ngani gwa.
32 Na untu kup in nganiwo ar ba naar ar
man nami mir kin kup. Ar ba pi am ju kan
yatl kə to yamka ba mani tu'i bin den mir
ami gwa.>>
33 Na kolɗa bi na bar jen wule muntu na
womti ar ni Yesu yari wur shirəm kə Yami,
kandatu wii mani momi gwa.
34 Tə yari wur bar gon bat na kolɗa bi
da'a. Ama ti ni nan gəs na mir mən kulci
kartiwo tə yari wur ko unu kandatu wii
mani momi gwa.

Yesu matl zhe'e pitən kə itər gip bar ɓul'a'i

35 Gasi kə sito Yesu wul mir mən kulci
kar ti'e, <<Mə te ni den bishidiyi mənta.>>
36 Ar ni wu za womti mbarəmi kaari, kan
wu ndara nan ti gip kungələn jikat male.
Kungələn jikat mali jen ra es nan ti.
37 Kan dun yam ba tli tor gəsi, mal ba
nəm ghuni kungələn jikat mali, kan mal ba
pare laa'i kungələnyika.
38 Yesu ra təp kaar kungələn jikat mali
na gam gəs den bar kə tli gami, tə den nde
umuri. Mir mən kulci kartiyi putu ti kan
wu wul ti'e, <<Ba mən kulci, ar ghun ki
diya, mə ri kə məshtən wu gwa?>>
39 Tə tlyami, kan tə matl itər kan tə wul
zap mali'e, <<Sa shot! Dlər lasi nəm!>>Ar
ni itəri za'i, kan las ba sa shot hoyi.
40 Yesu wul mir mən kulci kartiyi'e,
<<Unun kem bərti nəm kənwe? Kə'i ni ra
na holi ngəshtən den Yama?>>
41 Bərti nəm mir mən kulci kar tiyi naari
kan wu wul ezən'e, <<Wo ni'e muntuwe?
Itər na zap mal ma wu kop shirəm gəsi!>>

5

Yesu pəni mən dun itər kumi dlika

1 Yesu na mir mən kulci kar ti jikat ɓula
wu te den kəti ɓula kə Galili, gip atl kə mən
Gerasa.
2 Na ɗəltən kə Yesu sur gip kungələn jikat
maliwo, ar ni mbarəm gon mən dun itər tli
ɗir kə ba gambəci tə mbor ti.
3 Gambəci ni'e ba dəmi kə mbarəmi.
Murgon ra kan ba mbu nəmi gəs tə ɓal tika
na sarsari da'a.
4 Tla ɓali gəska am na asəm na sarsari,
ama wokoci tu kup ɓaltikawo tə kur ngot
sarsariyika tə ceccen sarsari kə asəm da
tika. Murgon ra kan baa mani nəmi gəs kə
ɓali na ndərtən kə bigul da'a.
5 Ba dəmi gəs ni'e ba gambəci na gip
tləndəre, ti den la'i yar na tloyi dli gəs na
tate.
6 Nan ti shin Yesu terkawo, ar ni tə tli na
kətər tə te nda ngurup cina da ti.
7 Tə la yar hoyi tə wule, <<Unun ghun ki
naməni, Yesu, Nya Bar Gun kə to yamka?
A lir ki gip sun kə Yami, ba kə kumim dli
da'a!>>
8 Tə yari ni untu nan Yesu wule, <<Dun
itəri, ɗəl ter gip mbarəm tuka!>>
9 Ar ni Yesu wul ti'e, <<Ununu ni'e sun
gi?>> Mbarəmi nəmi ti tə wule, <<Sun gən
ni'e womti,* nan mən ra na womti gwa.>>
10 Kan tə pi ta liri Yesu den ba də tə ɗəli
ga dun itərika gip las tu kan wu dəm gwa
da'a.
11 Ar dəm'e kosak na lasiwo womti alade
ra den ci bar gəs tləndəre.
12 Ar ni ga dun itəri lir Yesu wu wule,
<<Kar mi te gip alade juka, za mi mə te gip
wuri.>>
13 Tə nəmi wuri, kan ga dun itəri ba
ɗəl ter gip mbarəmi wu te gip aladeyi.
Womtitən kə aladeyi ri zangu rop (2,000),
kan wu yem sur atl na kətər wu su ro gip
mal wu məshka.
14 Nan mən le aladeyi shin untuwo ar ni
wu tli na kətəre wu te gip bəni na mir bən
kə markəmi, wu yari argon tu kan pi gwa.
Mbarəm ɗəl ɗir kə shini argon tu kan ratl
gwa.
15 Nan wu ɗir kar Yesuwo ar ni wu shin
mbarəmi kan ra har na womti dun itəri
gwa. Nan wu shin ti njon lasi gip tutul dli
kan gam gəs pal semwo, ar ni bərti ci wuri.

* **5:9 5.9** Sun gən ni'e womti: Na bi kə mən Hellaso Lijiyon ni rəshi, domtən kə mən bi itu kan ri bar kə mbarəm zangu wupse ar ri zangu mukka ituwi.

16 Munju kan shin argon tu kan piwo, ar ni wu yari mbarəm argon tu ndo na mbarəm mən dun itəri na aladeyi esi.
17 Ar ni mbarəm kə bəni nəm liri Yesu den tə za atl gəzəni.
18 Nan Yesu den totən gip kungələn jikat malo, ar ni mbarəm tu kan ra har na dun itəri lir ti tə wule, <<Za'əm a kop ki ngapi.>>
19 Ama Yesu nəmi ti da'a, ama kan tə wul ti'e, <<Ndara bom kar ya'ən kə yari wur kiri bar na womti ju kan Babom pi'i na kandatu tə shin guna gi gwa.>>
20 Ar ni mbarəmi ndara tə kop mir bən gudəli kutl kə gip atli, tə nəm yari mbarəm kiri bar na womti ju kan Yesu pi ti gwa. Ar dləkən mbarəm ju kup kan kum argon tu tə yari gwa.

Yesu tli məshi nye gəre kan tə pəni kumi dli nagər gonka

21 Nan Yesu to gip kungələn jikat mal tə pa jikati tə te den kətəyi gon kə ɓula'iwo, ar ni mbarəm na womti dom wur kar ti nan ti'i ra bi ɓula'i gwa.
22 Ar ni mbarəm gon gip kə cina kə bom domtən kə mən Yahuda, mən sun Yayirus, ɗir lasi. Nan tə shin Yesuwo ar ni tə nda atl cina da ti.
23 Tə pi ta liri Yesu, tə wule, <<Nye mətli gən ra bi də məshtəni. Kustu, ɗir ne am den ti kə pəni ti kumi dliyika, tə pal lau ra.>>
24 Ar ni Yesu ri nan ti. Mbarəm na womti kop ti kaari, wu den tla'i gəska.
25 Nagər gon ra lasi muntu kan pi sheti ghon kutl cet rop bəran den tatltən gip ti gwa.
26 Tə kum dli naarwi am də mən bi un na jili bar ju kup təra nari gwa. Kup na untu, kumi dli gəso ci cina na naartən ni ar dene.
27 Nan tə kum shirəm den Yesuwo, ar ni tə ri təp kaar da ti gip womti mbarəm ju, kan tə ne am den bi tutul dli gəsi.
28 Tə pi ni untu domici tə dam ti tor gip mbatl gəs tə wule, <<Ami ni a zam a ne am den tutul dli gəs katl ma, kumi dli gən baa pa'i.>>
29 Ar ri kətigon da'a ar ni tatltən kə bəran gəs dləri, tə pa kum gip dli gəs den tə warkewi.
30 Bar tu ar ni Yesu kum iko kə pi bar ɗəl gip ti, ar ni tə bal ti rən den womti mbarəmika tə wule, <<Wo ni ne am den tutul dli gən we?>>
31 Ar ni mir mən kulci kar ti nəmi ti wu wule, <<Ba shin womti mbarəm ju kan den tla'i gi gwa, kan kə wule, <Wo ni ne am deməna?> >>
32 Ama Yesu pi ta kari ger kə də tə shin muntu pi untuyi gwa.
33 Nagər məri na momi argon tu kan zam tiwo, ar ni tə ɗir ngus cina də Yesu, tə den dədartən gip bərti, kan tə yari Yesu ge shirəm kə kup argon tu kan pi gwa.
34 Ar ni tə wul nagər məriyi'e, <<Nya gəni, ngəshtən gi den Yam warke i'wi. Ndara bom na ghol mbatli, kə zam paltən lau den kumi dli giwi.>>
35 Nan Yesu i'den shirəmo, ar ni jen gip mir mən bom kə Yayirus kan'e bari kə bom domtən kə mən Yahuda gwa, wu ɗir wule, <<Nye mətli gi məsh kawi, unun kem kə pa ghun ba mən kulci rawe?>>
36 Ama Yesu kar kəm den argon tu kan wu yari gwa da'a, kan tə wul ti'e, <<Ba kə kum bərti da'a, ki de ngəsh ki den Yami.>>
37 Ar ni tə za murgon kop ti kaar da'a se ga Bitərus, na Yakubu, na Yohana erəm kə Yakubu.
38 Nan wu mbubar bom də Yayiruso, ar ni Yesu shin kandatu las pika ghiru-ghiru kan mbarəm den ta kulu na la'i yar hoyi gwa.
39 Ar ni tə te gipi kan tə wul wur'e, <<Unun kem kən den kulu na la'i yar untuwe? Nyayi məsh nika da'a, umur ni tə dene.>>
40 Ar ni wu gyatli ti. Nan tə kaar wurka kup te kaari kawo, kan tə pən basi nyayi na nase na mir mən kulci kar ti ju kan ra nan ti gwa, kan tə te gip kupshiyi las tu nye gəri ra gwa.
41 Tə nəm am kə nyayi, kan tə wul ti'e, <<Talita kum!>> (Muntu ba pi nupi gwa'e, <<Nye gəre, a wul ki'e, tlyami!>>)
42 Ar ri kətigon da'a ar ni nye gəri tlyam dlor kan tə nəm desi. Bar kə sheti ghon kutl cet rop ni nye gəri ra na gəri. Muntu kem mbarəm ju kan ra lasi gwa kə nəmi bi na am na naari.
43 Ama Yesu dəli wur kəm hoyi den ba də wu yari murgon shirəm tu da'a. Ar ni tə wul wur'e wu bi nye gəri fingal tə ci.

6

Ba shin nartən kə mən yari shirəm kə Yam gip bən gəs da'a

1 Yesu za barta kan tə ndara bən gəzəni,
mir mən kulci kar ti kop ti kaari.
2 Nan pət shukutən ɗiro, tə nəm kulci
mbarəm gip bom domtən kə mən Yahuda,
ar ni munju kup kum ti gwa nəm bi na am
wu wule <<Ako ni mbarəm kən zam bar
ju untu wu? Unu bopya ni bi ti untu we?
Imnu har tə mani pi kiri bar kə nəmi bi na
am unjuwe?
3 Muntu ni'e kapənta tu diya? Ti ni'e
nya Maryamu kan erəm kə ga Yakubu, na
Yusufu, na Yahuda, na Siman da'aya? Kan
ga erəm gəs mir mətli ni ɗe nan mi diya?>>
Ar ni wu kum lo gəsi.
4 Ar ni Yesu wul wur'e, <<Ba hol shini
nartən kə mən yari shirəm kə Yam da'a se
gip bən gəsi, gip dəngi gəsi, na gip mbarəm
kə bom gəsi.>>
5 Tə mani pi bar kə nəmi bi na am na
womti lasi da'a, se mbarəm njem ni katl tə
ne am gəs den wur tə pəni wur kumi dli
gəzənka.
6 Holi ngəshtən den Yam gəzən ghun
Yesu naari. Kan Yesu ba pi ta kopi mir bən
tə den kulci mbarəme.

Yesu kar mir mən kulci kar ti

7 Yesu la bi mir mən kulci kar ti kutl cet
ropi, ar ni tə kar wur rop-rop kan tə bi wur
iko den gam ga dun itəri.
8 Tə wul wur'e, <<Ba kə pən ni argon gip
ɓomi asəm gin da'a, ko bəredi, ko poshe, ko
wurpi den dli gini, se de dlo katl.
9 Kem ni kaptəlanye ama ba kə yem ni
tutul tli rop da'a.>>
10 Tə wul wur'e, <<Wokoci tu kə te gip
bom gono, dəm ni lasi ar ri gas tu kii za
bəni gwa.
11 Las tu kup nge pi ɗem nan kən ko wu
kum kən dawo, za ni lasi kan kə bat ni
kushka kə den asəm ginka den bi seda den
wuri.>>
12 Ar ni wu ndara kan wu pi wazu den
də mbarəm ci atl gam wu pal kar Yami.
13 Wu ɗəli dun itərka gip mbarəme kan
wu bərke mir mbarəm na womti kan den
kumi dli gwa wu warke wuri.

Məshtən kə Yohana mən pi batisma

14 Ar dəm'e gun Hiridus kum shirəm tu,
domici kum sun kə Yesuwi ko ako. Jen den
wultən'e, <<Yohana mən pi batisma ni tli
gip məshi mbarəme, kan untu ni kem bar
kə dləkəntən ju ba pi ra təp kar ti.>>
15 Ama jen wule, <<Iliya ni.>> Jen ngapo
wu wule, <<Ti mən yari shirəm kə Yam gon
ni, wule nəm gip ga mən yari shirəm kə
Yam gon kə terka.>>
16 Ama nan Hiridus kum muntuwo, tə
wule, <<Yohana, muntu a kotəli ti gamka
gwa ni tli ti gip məshi mbarəme!>>
17 Domici Hiridus na gam gəs ni kem ba
ri nəm Yohana ɗir kan ba ɓal tika gip bom
moni. Tə pi ni untu domici kə Herodiya,
nagər kə erəm gəs Filibus, muntu kan tə
gudlumi nan ti gwa.
18 Domici Yohana pi ta yari Hiridus'e,
<<Ar ndari da'a kə gudlumi na gər kə erəm
gi.>>
19 Ar dəm'e Herodiya nəm muntu su
mbatl da tika, kan tə ndu tə ri Yohana eka.
Ama tə mani zami guntəp kə pi untu da'a,
20 domici Hiridus ba kum bərti kə
Yohana, tə mom'e Yohanawo mbarəm
mən pitən dlat kan dləran gip dəmi gəs
gwa ni, ar ni kem Hiridus nəm Yohana
hoyi. Wokoci tu Hiridus kum shirəm kə
Yohanawo ar ba ghun ti naari, kup na
untu, tə ndu kumi shirəm gəsi.
21 Kə pa'i bisiwo kan təp ba ɗiri. Den pət
gəri kə Hiriduso ar ni tə pi nyel kiri kə ga
mən tloyi shirəmi na ga komanda kə mən
bi-utu, na kiri mbarəm kə gip atl kə Galili.
22 Nan nya Herodiya nye mətli* ter gipi
kan tə dlar cina də Hiridus na mən dəki
gəso, ar kon wur naari. Ar ni gunyi wul
nye gəri'e, <<Liri argon tu kup kan kə ndu
gwa, aa bi'i.>>
23 Tə yari untu har na ɓe am atl tə wule,
<<Argon tu kup kə liriwo, ko da baa tatl ni
las tu ami gun gəzən gwa gip dlom də bi'i
nəmo, aa bi ika.>>
24 Ar ni nye gəri te kaari kan tə wul
nas'e, <<Ununu aa liri we?>> Kan nas ba
wule, <<Liri'e də bi'i gam kə Yohana mən
pi batisma.>>

* **6:22 6.22** Nya Herodiya nye mətli: Kor rəshi tulankuri jen na amo <<nya Hiridus>> ni rəsh lasi.

25 Nye gəri zho ti te gipika kar gunyi tə wule, <<A ndu kəkəntu də bim gam kə Yohana mən pi batisma gip gal kini.>>
26 Na kumi untuwo, ar li gunyi mbatl naari, ama nan tə yari wi na ɓe am atl kan cina dən mən dəki gəso, tə ndu tə nge ti da'a.
27 Ar ni tə kar dogari gəs na zhotən den tə ri bom moni tə ɗir na gam kə Yohana. Mbarəmi ndara tə ri kotəl gam kə Yohana gip bom kə moniyi.
28 Kan tə ɗir nari gip gal gin tə bi nye gəri, kan nye gəri ba bi nase.
29 Nan mir mən kulci kar Yohana kum argon tu piwo, ar ni wu ɗir pən tli gəs wu kapka.

Yesu ci na mbarəm moni zangu nantam (5,000)

30 Mir mən kulci kar Yesuyi dom wur kar ti kan wu yari ti bar ju kup wu pi na bar ju wu kulci mbarəm gwa.
31 Ar dəm'e mbarəm na womti den ta ɗirtən na ndaratəno, wu zam gəs kə dəmi kə ci fingal da ma, ar ni tə wul wur'e, <<Ɗir ni mə ndara ni kə ba las kan ra zhikai gwa, kə zam kə shuku ni ra.>>
32 Ar ni wu to gip kungələn jikat mal wu ndara las tu mbarəm ra dagwa, wi ni nan gəzən katl.
33 Ama nan wu za lasiwo, ar ni na womti gip mbarəmi shin wurka, kan wu momka'e wi ni. Ar ni mbarəm tli ɗir gip mir bəni kup, wu kop bishidi na kətər wu pare mbu'i barka cina da wuri.
34 Na ɗəltən kə Yesu sur gip kungələn jikat maliwo, ar ni tə shin mbarəm na womti. Tə kum guna gəzən nan wi nəra wule təm ju kan ra na mən le gəzən da'a gwa. Ar ni tə nəm kulci wur bar na womti.
35 Nan pət ba ri kə ndetən binwo, ar ni mir mən kulci kar tiyi ɗir kar ti wu wul ti'e, <<Las kəno murgon ra da'a, ar tu pət ba ri kə ndetən bin wi.
36 Za mbarəm ju wu ndara kə də wu te gip mir bən kan ra kosak gwa wu wuri gam gəzən fingal kan wii ci gwa.>>
37 Ama Yesu nəmi wur tə wule, <<Kəno bi wur ni argon wu ci.>> Ar ni wu wul ti'e, <<Məri wur barkəci na wurpi tu kan ba ɓatl nye mən mbap kə nde pət hauya kutl (200), mə ci nan wura?>>
38 Tə wul wur'e, <<Bəredi məneni kən ra nari we? Rii shin ni ɗiri.>> Nan wu kopo ar ni wu zam wu wul ti'e, <<Bəredi nantam ni na kos rop.>>
39 Ar ni Yesu wul mir mən kulci kar tiyi'e wu wul mbarəm'e wu dəm gəzən atl den yari jir bomi bomi.
40 Kan wu dəm atl bomi bomi jeno mbarəm hauya nantam nantam kan jen eso hauya rop na kutl kutl.
41 Nan tə nəm bəredi nantam na kos ropiwo kan tə la gam yami, tə goode Yami, kan tə ceccen bərediyi. Nan tə pi untuwo kan tə bi mir mən kulci kar ti kə də wu kop mbarəm rinka wu bi wuri. Untu es tə pa njetəl kos ropi kan tə bi mbarəmi kup.
42 Ar ni kup gəzən ci kan ar ba kəm wuri.
43 Ar ni mir mən kulci kar tiyi yem roɓəs bərediyi na kosi kan wu laa'i shar kutl cet rop nari.
44 Womtitən kə moni kan ci fingali gwa ni'e Zangu nantam.

Yesu desi den gam male

45 Ar ri kətigon da'a den kaar kə untuwo, ar ni Yesu wul mir mən kulci kar ti'e wu to gip kungələn jikat mal wu nda cina wu te bən kə Betsaida. Ti ngapo kan tə pali bi womti mbarəmi kə də wu ndara.
46 Den kaar kə pali bi womti mbarəmiwo ar ni Yesu to gəs den tləndər kə shirəm na Yami.
47 Nan sit piwo, kungələn jikat mali ra te dlom malika, ama Yesu ra ter den bishidi nan gəsi.
48 Yesu shin wu den ndotən na dəli kungələnyi nan itər den ghuni gəzən gwa. Bar kə gəlla am myakan kə gaso, ar ni wu shin ti den tertən kar wur tə den desi den gam mal bar ɓula'i. Tə pi wule tii bi wur ni kaari,
49 ama nan wu shin ti den desi den gam malo, ar ni wu pən'e tlon ni, kan wu la yare,
50 domici nan kup gəzən shin tiwo, ar ni mbatl tari wurka. Ar ni tə shirəm nan wur na zhotən tə wule, <<Dləri ni mbatl gini! Ami ni. Ba kə kum ni bərti da'a.>>
51 Ar ni tə to gip kungələn jikat mali kar wuri kan itəri ba za zhe'e pitəne. Argon tu tə pi gwa dləkən wur naari,
52 domici wu mom argon tu ci na mbarəm zangu nantam tu ba pi nupi gwa

da'a, nan mbatl gəzən mani momi bar mani pi bar tu kan təra nari dagwa.
53 Nan Yesu na mir mən kulci kar ti mbubar den kətə nəm kə ɓula'iwo, ar ni wu dəm gip atl kə Jenisarat kan ba ɓal kungələn jikat mali bi ɓula'i.
54 Na ɗəltən gəzən sur gip kungələn jikat maliwo ar ni mbarəm ban kə momika den'e Yesu ni da'a.
55 Kan wu kətər ɗir kar ti təp ko ako gip atli kup, wu ɗiri mən kumi dli ɓom den bamuri gəzən kup las tu wu kum Yesu ra gwa.
56 Las tu kup tə riwo, gip bar bən na ko nye bən ko bi ləpe, wu ɗiri mən kumi dli bi bar pəte. Wu lir ti den tə nəmi wur kə də mən kumi dli gəzən ne am den bi lulur gəsi. Munju kup kan ne am den tiwo kan ba pəni wur kumi dli gəzənka.

7

Argon tu ba li dəmi dləran kə mbarəm ka gwa

1 Mən Parise na mən kulci mbarəm den kulci kə Musa jen kan tli tor Urshalima dom wur kar Yesu.
2 Ar ni wu shin mir mən kulci kar ti den ci fingal na am kan ra dləran da gwa, wu ho am da'a ituwi.
3 Munju kan gip mən Parise na kup mən Yahuda ba ci fingal da'a se wi ni wu ho am gəzənka den kopi argon tu kə cina gəzən wule wu kop gwa.
4 Wi ni wu za kə ba bar pət wu pal rən bom kawo, wu ci fingal da'a se wi ni wu ho wur kakani. Bar jen ra na womti kan wu zam untun ba pi kan wu kop gwa, wule ga ho'i gal tle male, tat nge male, na ba shoti male.*
5 Ar ni mən Pariseyi na mən kulci mbarəm den kulci kə Musa ngen momi kar ti wu wule, <<Unun kem mir mən kulci kar ki ba dəm na kopi bar ju kə cina gəmi wule mə kop gwa da'a nan wu ci fingal na am ju kan dləran ni ar ra da gwa?>>
6 Yesu nəmi wur tə wule, <<Kən mən se mbarəme! Dlat ni Ishaya yari shirəm kan ɗəl sur kar Yam den kən kandatu ar ra na rəshi gwa'e,
<Mbarəm juwo wu ɗəɗa'əm ni na bi gəzəni,
ama mbatl gəzən dlyamka naməni.
7 Wu botem ni katl,
nan kulci gəzəno bar ju nya Mbarəm
wule də pi gwa ni.>
8 Kə za pi argon tu Yam wule də pi gwawi, kən den kopi bar ju kan nya mbarəm ni wule də pi gwa.>>
9 Ar ni tə pa wul wur'e, <<Na ho bi, kə mani za'i kopi argon tu kan Yam ni wule də pi gwa den bi kopi bar ju kori gin wule kə kop gwa!
10 Domici Musa wule, <Bi nartən be na nəna gi,> kan <Muntu kup kan zage bas ko naso, də ri ti eka.>
11 Ama kə wule mbarəm baa wul bas ko nas wokoci tu wu ndu bar kar ti gwa'e, <Argon tu kan aa ne in am ra nariwo a tare a bi Yam kawi.>
12 Təp untuwo, kə kem tii'i ne am ga bas na nas da'a ituwi.
13 Ra untuwo, kə pali shirəm kə Yam dəmka wop den bi kopi al'ada ju kə kulci mimir gin gwa. Untu ni es kə pi den bar na womti.>>
14 Kano Yesu ba pa la bi womti mbarəmi kar ti tə wul wur'e, <<Kumən ni, ko gonge gini, kan kə mom ni muntu.
15 Argon tu kan ba te gip mbarəm təp bi ni ba li tika da'a, ama argon tu kan ba ɗəl ter gip mbarəm gwa ni ba li mbarəmka cina də Yami.
16 (Muntu kup kan ra na kəm kə kumiwo na tə kumi.)†>>
17 Nan tə za womti mbarəmiwo ar ni tə te gip bomi, mir mən kulci kar ti ngen momi gəs kə kolɗa bi tu.
18 Ar ni tə nəmi wur tə wule, <<Kən ma kə hol ni momi ya? Kə mom ni'e argon tu kup ba te gip mbarəm təp kaariwo ar baa mani li mbarəmka da'i da'aya,
19 domici gip mbatl gəs ni ar ba su da'a ama gip tu gəs ni, kan ar pa ɗəlka gip dli gəsi.>>(Gip shirəm tuwo Yesu yari ni'e kup bar kə ciwo dləran ni ar ra.)
20 Tə ci cina na shirəm tə wule, <<Argon tu kan ba ɗəl tor gip mbarəm gwa ni ba li mbarəm ka.
21 Domici tor gip mbatl kə mbarəm ni wani damtən ba ɗəli, wani damtən wule

* **7:4 7.4** Kor rəshi tulankuri jen na amo rəsh'e <<har na bamuri>>. † **7:16 7.16** Kor rəshi tələnkuri jeno wu ra na aya kən da'a

ga holi nəmi gami, mure, ri mbarəm eka, muri na mətli ko na moni kaari,
22 te ger den bar kə mbarəme, ngarci, setəne, ndu'i kumi təmi kan ra na sham gipi da'a, ghuve, li gami, giɓər gami, na kədləm pitəne.
23 Munju wani bar ju kupo tor gip mbatl kə mbarəm ni ba ɗəli, wi ni ngap wu li mbarəmka.>>

Ngəshtən den Yam kə nagər goni

24 Nan Yesu za lasiwo, ar ni tə ndara atl kə Taya na Sidon. Tə te gip bom goni ama tə ndu ba də murgon mom da'a. Ama kup na untu tə ghun kar mbarəm da'a.
25 Nagər gon kan nya gəs nye mətli den ta ndotən na dun itəro, na kumi shirəm den Yesuwo, ar ni tə ɗir nda cina da ti.
26 Nagər məriwo mən Hellas ni, gəri kə gip atl kə Finiks gip Siriya. Ar ni tə lir Yesu den tə ɗəli dun itərika gip nya gəs nye mətli.
27 Yesu wul ti'e, <<Naa də mimir ci ar kəm wur kakani. Ar ndari də pən fingal kə mimir də bi yer‡ da'a.>>
28 Ama nagəri nəmi ti tə wule, <<Babomi, untu ni ar ra, ama yer ma wu zam wu ci mir roɓəs fingal ju ba nda sur den tebər kə mimir gwa.>>
29 Ar ni Yesu wul ti'e, <<Den argon tu kə yari tuwo, pal gi rən bomka, dun itəri za nya giwi.>>
30 Nagər mbarəmi ndara bomo ar ni tə zam nya gəs ɓom den bamuri, dun itəri ɗəlka gip tiwi.

Yesu warke bebe kan ngubbi ni gwa

31 Ar ni Yesu za kəti atl kə Tayaka kan tə kop gip Sidon, tə su bi ɓula kə Galili na gip kəti atl kə Dikapolis.
32 Barta ni mbarəm jen ɗiri ti gon kan bebeni tə mani shirəm da'a gwa, kan wu lir Yesu kə də tə ne am den ti.
33 Ar ni Yesu dəl kurmayi markəm las tu mbarəm ra da gwa, kan tə kem mir yasa gəs su kəm də mbarəmika. Ar ni tə bəse mo'əm kan tə taɓe ləka kə mbarəmi.
34 Tə la gam yami kan tə dəl bar shukutəni kan tə wul mbarəmi'e, <<Etpata! >> Muntu gip bi kə Aramekwo ar ba pi nupi'e <<Ɓuli!>>
35 Na yari untuwo ar ni kəm kə mbarəmi ɓuli, kan ləka gəs ba pətli, kan tə nəm shirəm hoyi.
36 Ar ni Yesu dəli wur kəm den ba wu yari murgon shirəm tu da'a, ama na dəli wur kəmo, ar ni wu ci cina na yari shirəmi.
37 Mbarəm ba pi ta nəmi bi na ame, wu wule,<<Tə pi ko onu kor! Ar tu ma tə kem munju ba mani kumi shirəm da'a na ngup bi kə shirəmi.>>

8

Yesu ci na mbarəm moni zangu wupse (4,000)

1 Gip muri ja ni mbarəm na womti pa dom wuri. Eso wu ra na fingal da'a, ar ni Yesu la bi mir mən kulci kar ti tə wul wur'e,
2 <<A kum guna kə mbarəm ju, muri myakan ituwi wura ɗe naməni, ngapo, fingal ne wur ra kan wii ci gwa da'a.
3 Wii ɗatka den təpe ami ni a wule wu ndara na guzum gwa, domici jen gip wur ɗəl ni ɗir na dlyami.>>
4 Kan mir mən kulci kar tiyi ba bali ti wu wule, <<Gip ləp kəno ako ni baa zam fingal kan baa kəm mbarəm ju gwawu?>>
5 Yesu ngen momi kar wur tə wule, <<Bəredi məneni kən ra na riwe?>> Ar ni wu nəmi ti wu wule, <<Nyingi ni.>>
6 Ar ni tə wul domtən kə mbarəmi'e wu dəm atli. Nan tə pən bəredi nyingiyiwo, ar ni tə goode Yami, kan tə cecceni, kan tə bi mir mən kulci kar ti kə də wu bi mbarəmi, kan wu pi untuyi.
7 Wu ra es na mir kos jeni. Ar ni tə pa goode Yam dene kan tə wul wur'e wu bi mbarəm esi.
8 Mbarəm ba ci ar ba kəm wuri. Den kaariwo kan mir mən kartəni ba yem roɓəsi kan sa gwa ar ba laa'i shar nyingi.
9 Womtitən kə moni kan ra lasi gwa ri zangu wupse. Den kaar kə pali wur bi wu ndarawo,
10 ar ni tə zho ti tə to gip kungələn jikat mal na mir mən kulci kar ti tə ndara gip kəti atl kə Dalmanuta.

Mən Parise ngen halama kar Yesu

11 Ar ni mən Parise ɗir nəm bali shirəm na Yesu kə də wu gode ti ra. Ar ni wu lir

‡ **7:27 7.27** Yere: Kup muntu mən Yahuda ni dawo, wu pən tini wule yere.

ti kə tə gode wur halama bar kə dləkəntən sur yami.
12 Kan tə dəl bar shukutən tə wule, <<Unun kem kən mbarəm kə zhan kən kə ngen shini halama bar kə dləkəntən rawe? Na ho bi ni a yari in ne, baa gode mbarəm kə zhan kən halama gon da'a.>>
13 Kan tə za wur lasi, tə pal gəs to gip kungələn jikat mal tə te den kətiyi mən nəm.

Yisti kə mən Parise na Hiridus

14 Ar ni mir mən kulciyi məsən ritən na bəredika, se gudəli nəm kan wu ra nari gip kungələn jikat mali gwa.
15 Ar ni Yesu dəli wur kəm tə wule, <<Ngup kən ni na yesti kə mən Parise na kə Hiridus.>>*
16 Ar ni mir mən kulci kar ti bali gip dlom gəzən wu wule, ko nan mə ɗir na bəredi da gwa ni?
17 Nan Yesu momka na argon tu wu den bali gip dlom gəzəno, ar ni tə wul wur'e, <<Unun kem kən den shirəm den holi ɗirtənka na bəredi we? Kəkən ma kə'i ni gip dəmən gama? Kə pa mom wi da'aya? Mbatl gin i'nika na lati ya?>>
18 Kən ra na gere ama kə ɗatka gip shini ya? Kən ra na kəme ama kə ɗatka gip kumi ya? Kə'i dami da'a ya?
19 Wokoci tu nan a cen bəredi nantam ju mbarəm zangu nantamo, shar məne ni kə yem laa'i na roɓəsi kan sa gwa? Ar ni wu wul ti'e <<Kutl cet rop.>>
20 <<Eso, bəredi nyingi ju a ceni mbarəm zangu wupse gwa. Shar məne ni kə yem kə roɓəsiyi?,>> Ar ni wu wul ti'e <<Nyingi.>>
21 Kan Yesu ba wul wur'e, <<Kəkən ma kə mani momi shirəm gən wi diya?>>

Yesu warke batabi gon gip Betsaida

22 Nan wu ɗir Betsaidawo, ar ni mbarəm jen ɗir na tabi goni, kan wu lir Yesu kə də tə ne am den ti.
23 Yesu nəm am kə tabiyi, tə ri ti kaar bəni. Nan tə bəse batayi mo'əm den ger tə ne am den tiwo, ar ni Yesu ngen momi kar ti, tə wul ti'e, <<Kə shin bara?>>
24 Ar ni tə tli gam yam kan tə wule, <<A shin mbarəm kam, ama wule kin ni den ndətltəni.>>
25 Ar ni Yesu pa ne am den ger kə mbarəmi, kan ger gəs ba ɓul tə nəm shini bari hoyi.
26 Kan Yesu ba za ti tə ndara bom tə wul ti'e, <<Ba kə'i te gip nye bəniyi da'a.>>

Bitərus wule Yesu ni'e Almasihu

27 Yesu na mir mən kulci kar ti ri gip mir bən kə Kaisariya Filibi. Den guntəpo, ar ni tə ngen momi kar wur tə wule, <<O fa kə kum mbarəm ba kur wule ami wo niwe? >>
28 Ar ni wu nəmi ti wu wule, <<Jen ba wule ki Yohana mən pi batisma ni, jen ngapo Iliya, jen eso gon gip mən yari shirəm kə Yam ni.>>
29 Ar ni tə wul wur'e, <<Kən fa? Ami wo ni kar kəne?>> Kan Bitərus ba nəmi ti tə wule, <<Ki ni'e Almasihu.>>
30 Ar ni tə dəli wur kəm tə wule ba wu yari murgon shirəm tu da'a.

Yesu yari kandatu tə ri kə məshtən gwa

31 Gip wokociyi ni Yesu nəm kulci wur kandatu Nya Mbarəm baa kum dli hoyi. Tə wul wur'e kiri kə bən na ga kiri ləba kə Yam na ga mən kulci mbarəm den kulci kə Musa baa nge ti. Baa ri ti eka ama den kaar kə muri myakano tii tli ra na ge mbatli.
32 Yesu shirəm den bar ju tetla tetla, ar ni Bitərus la ti bi markəm tə nəm matli gəsi.
33 Ama Yesu bal ti ɗir tə shin mir mən kulci kar ti, kan tə matl Bitərus tə wule, <<Tli karəmka, ki Shetan! Damtən giwo den bar kə Yam ni da'a, ama kə mbarəm ni.>>
34 Ar ni tə la bi domtən kə mbarəmi na mir mən kulci kar ti tə wul wur'e, <<Muntu kup ba ndu kopi gəno, se tə nge gam gəska, tə pən kin rati gam gəsi, tə kopəni.
35 Domici muntu kup ba ndu ge mbatl gəso, tii holka, ama muntu kup hol ge mbatl gəska domici gən na kə zo shirəmo, tii ne nəka.
36 Unu ho bar ni mbarəm baa zami ti ni tə zam atl kundərəndlip den bi ge mbatl gəs gwawu?

* **8:15 8.15** Yisti: Yistiwo nye bar ni kan ba kurtli gip ɗapti pi bəredi gwa kə də ar tli ra.

37 Unun es mbarəm baa mani bi den bi
ge mbatl gəswe?
38 Muntu kup ba kum sham gən na kə
shirəm gən gip zhan kən mən nge kopi
Yam na pi warwat pitəno, Nya mbarəm
baa kum sham gəs gas tu nan tə sur na mir
mən kartən kə Yam mən tsarki gip ɗəɗatən
kə Bas gwa.>>

9

1 Ar ni tə pa wul wur'e, << Na ho bi ni a
yari ine, jen ra dlor ɗe, wii məsh da'a se wi
ni wu shin mulki kə Yam cwat na ndərtən
kakani.>>

Bager kə Yesu cirka

2 Den kaar kə muri mukkawo ar ni Yesu
pən Bitərus, na Yakubu, na Yohana, tə te
wur den bar tlyari tləndər gon wu nan
gəzəni. Wu ra lasiwo ar ni tə cirka cina
da wuri.
3 Kan tutul dli gəs ba palka gholi tar, ar
ba pən ba gere kandatu kan mən ho'i tutul
gon ra gip atl kundərəndlip kan baa mani
pi untu gwa da'a.
4 Ar ni ga Iliya na Musa cwat kar wuri,
wu den shirəm na Yesu.
5 Kan Bitərus ba shirəm na Yesu tə wule,
<<Ba mən kulci, ar ndari nan mən ra ɗe
gwa. Naa mə tu mir ba shukutən myakan,
nəmo ge, nəm kə Musa, nəm ngapo kə
Iliya.>>
6 (Tə mom argon tu nan tə yari gwa
da'a, domici ti na nami mir mən kulci kar
Yesuyi kum bərti naari.)
7 Ar ni dun yam gon sur le wurka,
kan yar ba ɗəl sur gip dun yam ba wule,
<<Muntuwo ti ni'e nya gəni, muntu a ndu
ti gwa. Kum təni!>>
8 Gip untu nan wu kar gero, wu'i shin
murgon da'a se Yesu ni nan wur katl.
9 Nan wu den ɗəltən sur den tləndəriwo,
ar ni Yesu dəli wur kəm den ba wu yari
murgon bar tu wu shin gwa da'a, se Nya
Mbarəm ni tlika gip məshi mbarəm kakani.
10 Ar ni wu za shirəmi gip dlom gəzəni,
kan wu nəm ngeni momi kar ezən den'e
unun <<tlitənka gip məshi mbarəm>> ba pi
nupi.
11 Ar ni wu ngen momi kar ti wu wule,
<<Unun kem mən kulci mbarəm den kulci
kə Musa ba wule mən yari shirəm kə Yam
Iliya ni baa cwat kakanu?>>
12 Ar ni Yesu nəmi wur tə wule, <<Na
ho bi ni, mən yari shirəm kə Yam Iliya ni
baa cwat kakani, tə kərkəm bar kup. Ama
ar ra na rəshi gip shirəm kə Yam es'e Nya
Mbarəm baa kum dli hoyi, kan də nge ti
diya?
13 Ar tu Iliya tare ɗir wi kan mbarəm ba
pi ti ndu'i kə mbatl gəzəni, kandatu ar ra
na rəshi den ti gwa.>>

Yesu warke nye mən dun itəri

14 Nan Yesu na nami mir mən kulci kar
ti ju myakani pal ɗir kar nami mir mən
kulciyiwo, ar ni wu zam bar domtən kə
womti mbarəm na mən kulci mbarəm den
kulci kə Musa den tli yar yam nan wuri.
15 Nan domtən kə mbarəmi shin Yesuwo,
ar ni wu nəm bi na am na ghol mbatl kan
wu yem na kətər te kar Yesuka wu shirmi
ti.
16 Yesu ngen momi kar wur tə wule,
<<Tli yar yam kə unun kə pi nan wur we?
>>
17 Ar ni gon gip womti mbarəm ju nəmi
ti tə wule, <<Ba mən kulci, ar tu a ɗiri'i
nya gən wi mən dun itər nan ba pali tika
ngupbi gwa. Dun itəri ba za ti tə shirəm
da'a.
18 Wokoci tu kup ar tli tiwo, ar ba byal
ti atl kan də hukətkət ɗəli ti ter bi. Dli gəs
ba ndərka hoyi kan tə ngəngash shine. A
shirəm na mir mən kulci kar ki wu ɗəli ti
dun itərika, ama wu mbu da'a.>>
19 Ar ni Yesu nəmi wur tə wule, <<Kən
mbarəm kə zhan kən mən nge la'i mbatli,
muri məneni a dəm nan kənu? Har gigasi
ni a mbu nan kənwe? Ba ɗirim ni nyayi
ɗe.>>
20 Ar ni wu ɗiri ti nyayi. Nan dun itəri
shin Yesuwo, na zhotəne kan dun itəri ba
ɓo nyayi atli, dli gəs den dədartəni, tə den
kurngəltəne, bi gəs den ɗəli hukətkəte.
21 Kan Yesu ba ngen momi kar basi
nyayi tə wule, <<Gigasi ni bar tu nəm
tiwu?>> Ar ni basi nyayi nəmi ti tə wule,
<<Tun tə'i ra nyayi gwani.
22 Ar ba kur byal ti gip utu na male, kə də
ar ri ti eka. Ama ki ni kii mani pi argono,
kum guna gəmi kə nemi am ra.>>
23 Ar ni Yesu nəmi ti tə wul ti'e, <<Imnu
kə wule ko aa mani pi argon gwa? Bar

kupo mən pitən ni kar muntu ngəsh ti den Yam gwa.>>
24 Na zhotəne ar ni basi nya yi tli yar yam tə wule, <<A ngəshim wi, nem am a ngəshim ra den Yami!>>
25 Nan Yesu shin womti mbarəm den ɗirtən kar ti na kətəro, ar ni tə matl dun itəri tə wul ti'e, <<Ki ruhu kə holi kumi na ngup bi, a wul ki'e ɗəl ter gip tika, bat na paltən teka.>>
26 Ar ni dun itəri la yare, tə luti nyayi hoyi, kan tə ɗəli. Ar ni nyayi nda atl wule məshi, mbarəm na womti ma wu wule <<Tə məsh kawi.>>
27 Ama Yesu nəm am gəs tə tli ti yami, kan tə dlər dlor.
28 Nan Yesu te gip bomo, mir mən kopi gəs ngen momi kar ti mol, wu wule, <<Unun kem miwo mə mani ɗəli dun itəri dawu?>>
29 Ar ni Yesu nəmi wur tə wule, <<Badər dun itər tuwo tii ɗəl nika katl təp kə ba shirəm na Yami.*>>

Yesu pa shirəm den kandatu tə ri kə məshtən gwa

30 Kan Yesu na mir mən kulci kar ti ba za lasi, wu kop gip atl kə Galili. Yesu ba ndu də murgon mom las tu wura gwa da'a,
31 Domici ti den kulci mir mən kulci kar ti den'e, <<Baa bi Nya Mbarəmka am də mbarəme, wii ri ti eka. Gip muri myakan ngapo tii tli lasi.>>
32 Ama wu raka gip dəmən gam den argon tu tə yari gwa, eso wu kum bərti kə wu ngen momi kar ti.

Wo ni'e bari

33 Wu ɗir Kaparnahum. Nan wura gip bomo, ar ni Yesu ngen momi kar wur tə wule, <<Dir den təpo, den ununu kə tli yar yam rawu?>>
34 Ar ni wu yon gəzəni, domici den təpo wu tli yar yam den wo ni'e bari gip wuri.
35 Nan tə dəm atlo, ar ni tə la bi kutl cet ropi, tə wul wur'e, <<Muntu kup ba ndu'e tə nəra kə cinawo, tii palka kə kaari, kan tə dəm zher kə ezəni.>>
36 Ar ni tə pən heli nya goni tə dləri ti gip dlom gəzəni. Kan tə pən nyayi am da ti tə wul wur'e,
37 <<Muntu kup pi ɗem na heli nya wule muntu gip sungəno, ami ni tə pi ɗem naməni. Muntu pi ɗem namən ngapo, ami ni tə pim da'a ama muntu karəm sur gwa ni.>>

Muntu ba nge mi dawo gwagəmi ni

38 Gip untuwo, ar ni Yohana wul ti'e, <<Ba mən kulci, mə shin gon den ɗəli dun itərka gip sun gi, kan mə wul ti'e tə za'i, domici gip mi ni təra da'a.>>
39 Ar ni Yesu wule, <<Ba kə wul ti ni'e tə zaka da'a. Murgon ra kan baa pi bar kə dləkəntən gip sun gən kan tə pa yari məgən shirəm demən na zhotən da'a.
40 Muntu kup ba shin bes gəmi dawo, gwagəmi ni.
41 Na ho bi ni a yari ine, muntu kup kan bi in mal tle wuro mal nəm, domici kən kə Almasihuno, ko njem tii hol ɓatltən gəska da'a.>>

Bar mən kemi mbarəm kə pi warwat pitəne

42 <<Ar baa dəm bar kə guna də muntu kup kan kem nəm gip heli mimir ju mən ngəshtən demən kə pi warwat pitən gwa. Ar baa mani ti də ɓali ti bar ghuun ɗir yare, də la ti su gip mal bar ɓulaka.
43 Am gi ni ba kem ki warwat pitəno, tlo ka. Ar ba mbuni'i mani də kə te gip ge mbatl tu baa pa da gwa na am nəm, na kə te gip bom utu na am gi kup pa ropi. Utu tu kan baa məshka dagwa.
44 (Lasiwo zhimbər mən ci gəzən baa məshka da'a, utuyi ngapo baa mani məshi ka da'a.)†
45 Asəm gi ni ba kem ki kə pi warwat pitəno, tlo ka. Ar baa mbuni'i mani kə te gip ge mbatl tu kan baa pa dagwa kurkiyi na kə te gip bom utu na asəm gi kup pa ropi.
46 [Lasiwo zhəmbər mən ci gəzəno, wu məsh da'a, utuyi ngapo baa mani məshi ka da'a.]‡
47 Ger gi ni ngap ba kem ki kə pi warwat pitəno, ɗəlika. Ar ba mbuni'i mani kə te gip mulki kə Yam na ger nəm na də la ki gip bom utu na ger gi kup pa ropi.
48 Lasiwo,

* **9:29 9.29** Gip tələnkuri jeno ar ra'e <<se təp kə ba shirəm na Yami na guzum male.>> † **9:44 9.44** Kor rəshi tələnkuri jen ra na aya tu da'a. ‡ **9:46 9.46** Kor rəshi tələnkuri jen ra na aya tu da'a

<Zhimbər mən ci gəzən baa məshka da'a,
utuyi ngapo baa mani məshi ka
da'a.>§
49 Baa njer kogonge mbarəm na utu
kandatu ba njer bar tu ba ta'i Yam na mas
gwa.
50 Maso ho bar ni, ama təmtən gəs ni ɗil
kawo, imni kii pali rawe? Dəm ni na mas
gip kəne, kə dəm ni zhəlili na ya'əni.>>

10

Kulci den kari gər ka

1 Ar ni Yesu za lasika, tə ndara kəti atl kə
Yahuda, na jikat bi ɓula Jodan. Mbarəm na
womti pa mo gam kar ti, kan tə pa kulci
wur kandatu tə kur pi gwa.
2 Ar ni mən Parise jen ɗir kar Yesu kə
də wu gode ti, wu ngen momi kar ti wu
wule, <<Den bi kulci gəmiwo, ar ndari də
mbarəm kar gər gəs kaya?>>
3 Ar ni Yesu nəmi wur tə wule, <<Unun
Musa wul kən'e kə piwe?>>
4 Kan wu nəmi ti wu wule, <<Musa bi
mi bi den'e, də mbarəm rəsh tələnkur ngoti
gudlumi, kan tə kar tika.>>
5 Ama Yesu wul wur'e, <<Den bi lati gam
gin ni Musa rəsh kan tə bi in bi kə pi untu.
6 Ama terka na ne gəs kə pi baro, <Yam
pi wur ni gər mətli na moni.>
7 Ra untuwo, mbarəm baa za bas na
naska, tə ni dlakət na nagər gəsi,
8 wu ropiwo wu dəm nəm ituwi. Cina
ɗewo rop ni wu'i da'a, ama wu dəm dli
nəmwi.
9 Ra untuwo argon tu Yam gutlumiwo ba
də murgon pətlka da'a.>>
10 Nan wu ra te gip bomi ka eso, ar ni
mir mən kulci kar Yesu ngen momi gəs kə
shirəm tu.
11 Ar ni tə nəmi wur tə wule, <<Muntu
kup kar gər gəs ka kan tə gudlumi na gono,
tə pi zəna na ci amana kə nagər gəs ituwi.
12 Untu ni esi, gər mətli ni za bakos gəska
kan tə gudlumi na gono, tə pi zəna na ci
amana kə kosi ituwi.>>*

Yesu la'i heli mimir albarka

13 Nan mbarəm den ɗiri heli mimir kə də
Yesu ne am den wuro, ar ni mir mən kulci
kar ti matl wuri.
14 Nan Yesu shin untuwo, lo ci ti, kan tə
wul mir mən kulci kar tiyi'e, <<Za ni heli
mimir wu ɗir karəmi, kar wur nika da'a.
Mulki kə Yamo kə badər mbarəm ju ni.
15 Na ho bi ni a yari ine, murgon tu
kup nəm mulki kə Yam tor gip mbatl gəs
wule heli mimir ju dawo, tii taɓe tetən gipi
da'a.>>
16 Kan Yesu ba pən mimiri tə ne am den
wuri, tə la'i wur albarka.

Mbarəm mən bar kə ame

17 Nan Yesu ba za lasiwo, ar ni mbarəm
gon ɗir na kətəre, tə ngus cina da ti, tə ngen
momi kar ti, tə wule, <<Zo mən kulci, unun
aa pi kan a zam ge mbatl tu nan baa pa da
gwawu?>>
18 Yesu wul ti'e, <<Unun kem kə wuləm'e
zo'i rawe? Zo'i gon ra da'a se Yam nan gəsi.
19 Kə mom bar ju ne kə də pi gwa, <Ba kə
ri gon e da'a. Ba kə mur na mətli kaari da'a.
Ba kə pi mur da'a. Ba kə bi seda kə lar da'a.
Ba kə cuce murgon da'a. Bi nartən bəba gi
na nəna gi.>† >>
20 Ar ni mbarəmi wul ti'e, <<Ba mən
kulci, munju kupo ami ra den kopi tun a'i
ra nyayi gwa.>>
21 Yesu shin ti shintən kə ndutəne, kan tə
wul ti'e, <<Bar nəm ni kə hol katl. Rəka kə
ri wur bar ju kan kira nari gwa kup, kə bi
munju am ri wur kaar da gwa, kii zam bar
na naari to yamka. Kan kə ɗir kopəni.>>
22 Na kumi shirəm tuwo, ar ni mbarəmi
li bager ka. Tə ndara tə den pi dun mbatli,
domici tə mən bar kə am ni hoyi.
23 Ar ni Yesu kar ger den mir mən kulci
kar ti, tə wul wur'e, <<Ar ba ban naari də
mən bar kə am te gip mulki kə Yami.>>
24 Mir mən kulciyi nəm bi na am
den shirəm tu. Ar ni Yesu pa wul
wur'e, <<Mimir gəni, ar baa ban naar də
mbarəm‡ te gip mulki kə Yami!
25 Ar baa mani də rakumi kop təp gip
shu alura na də mən bar kə am te gip
mulki kə Yami.>>
26 Na kumi untuwo ar ni mir mən kulci
kar Yesu pa nəm bi na am wu wul ezən'e,

§ **9:48 9.48** Ishaya 66.24 * **10:12 10.12** Matta 5.32; 1 Kor. 7.10-11 † **10:19 10.19** Ɗəltəne 20.12-16, Bi Doka ka rop 5.16-20 ‡ **10:24 10.24** Mbarəm: Kor rəshi tulankuri na am jeno wu pa rəsh ra'e <<mən bar kə ame>> ko <<məsh ngəshtən den bar kə ame.>>

<<O untuno, kan wo ni baa zam ɗiltən ituwi?>>
27 Ar ni Yesu shin wur kan tə wule,
<<Kar mbarəmo ar baa pi da'a, ama ba'e
kar Yam da'a. Rawo, ko unu baro mən
pitən ni kar Yami.>>
28 Kan Bitərus ba wul ti'e, <<Ar tu miwo
mə za bar kup mə kop ki wi.>>
29 Yesu wule, <<Ge shirəm ni a yari
ine, muntu kup za bom gəska, ko erəm
gəs mətli na moni, ko nase, ko base, ko
mimir gəsi, ko kən gəs domici gən na kə
zo shirəmi,
30 kan baa hol zami gucupi hauya nan-
tam kə zhan kən kə ga bomi, erəm mətli na
moni, mən gəri, mimiri, na kəne, ama na
kumi dli esi, kan gip zhan mən ɗirtəno tə
zam ge mbatl tu kan baa pa dagwa.
31 Ama na womti gip munju kan te cina
kawo, wii pal kə kaari, kan kə kaaro wii
pal kə cina.>>

Yesu pa shirəm den məshtən gəsi

32 Wu den totən Urushalima ituwi, kan
Yesu ra cina, mir mən kopi gəs ngapo wu
den kopi gəsi na nəmi bi na ame. Munju
den kopi gəs kaar ngapo bərti den ci gəzəni.
Ar ni Yesu dəl kutl cet ropi markəme, tə
pa yari wur argon tu baa zam ti gwa. Tə
wule,
33 <<Ar tu mə to ni Urushalima. Baa bi
Nya Mbarəmka am də ga kiri ləba kə Yam
na mən kulci mbarəm den kulci kə Musa.
Wii tloyi ti shirəm də ri ti eka kan də ta ti
am də munju kan mən Yahuda ni da gwa.
34 Wii yari ti məgən shirəmi, wu bəse ti
mo'əmi, wu ɓo ti, kan wu ri ti eka. Den
kaar kə muri myakan ngapo, tii tli ra na
ge mbatl lasi.>>

Yakubu na Yohana lir Yesu

35 Gip untuwo ar ni mimir kə Zabadi,
Yakubu na Yohana, ɗir kar Yesu, wu wul
ti'e, <<Ba mən kulci, mə ndu'e kə pi mi
argon tu mə liri gwa.>>
36 Ar ni tə wul wur'e, <<Ununu kə ndu'e
a pi inu?>>
37 Kan wu nəmi ti wu wule, <<Mə lir
ki'e gas tu kii to gip nartən kə mulki giwo,
də nəm gəmi dəm den am shimli gi, nəm
ngapo den am yali gi.>>
38 Ama Yesu nəmi wur tə wule, <<Kə
mom argon tu kə liri gwa da'a. Kii mani tle
gip gal kumi dli tu kan a ri kə tle gwaya?
Untu ni dama, kii mani də pi in batisma tu
kan baa pim gwaya?>>
39 Ar ni wu nəmi ti wu wule, <<Aan, mii
mani.>> Yesu wul wur'e, <<Aan, kii mani
tle gip gal tu kan aa tla gwa, də pi in
batisma na batisma tu nan baa pim gwa.
40 Ama dəmi den am shimli ko yali gəno,
ami ni na iko kə bi da'a. Badəmi juwo,
kərkəmi ni munju ne wur ra gwa.>>
41 Nan nami mir mən kulci kutl ju kum
shirəm tuwo, ar ni wu nəm kumi lo kə ga
Yakubu na Yohana.
42 Ar ni Yesu la wur bi tə wul wur'e,
<<Kə mom'e, gip munju kan mən Yahuda
ni da'a, munju mom wur na mulkiwo, wu
gode mbarəm gəzən iko, kiri gəzən ma
untuni wu gode mbarəm gəzən iko.
43 Ama kəno untun ar ba dəm gip dlom
gin da'a. Ra untuwo, muntu kup ba ndu tə
dəm bari gip kəno, ar nəm ti te yarka də tə
dəm wule zher gi ni.
44 Eso, muntu kup ba ndu tə dəm kə cina
gip kəno, ar nəm ti te yarka tə dəm zher kə
kup.
45 Domici Nya Mbarəm ma tə sur ni də
bote ti da'a, ama tə pi bota ni, tə pa bi ge
mbatl gəs domici ɗəli mbarəm na womti.>>

Bul ger kə tabi

46 Ar ni wu mbubar Yeriko. Yesu ba
ɗəl gip Yeriko ituwi, nan ti na mir mən
kulci kar ti, na mbarəm na womti, se
mbarəm gon tu tabi təra njon den bi təpe
tə den liri bari. Sun gəs'e, Bartimawus nya
Timawus.
47 Nan tə kum'e Yesu kə Nazarat ni
den wucetəno, ar ni tə tli yar yami, tə
den wultən'e, Yesu nya Dauda, kum guna
gəni§!
48 Ar ni mbarəm na womti mbatl ti wul
ti'e tə yon shot. Ama tə tli yar yam ra hoyi
tə wule, <<Nya Dauda, kum guna gəni?>>
49 Ar ni Yesu dləri, kan tə wule, <<La'im
tə ni bi ɗiri.>> Kan wu la bi batabiyi ɗiri,
wu wul ti'e, <<Pi ghol mbatli! Tlyami, tə
den la'i bi gi.>>

§ **10:47 10.47** Nya Dauda: Mən Yahuda ngəsh wur den'e Almasihu baa ɗir ni təp kar gəsgal kə Gun Dauda.

50 Ar ni tə la bar kə ghumtən gəska, kan
tə kenja tə tlyam tə ri kar Yesu.
51 Yesu ngen momi kar ti tə wule
<<Unun kə ndu a pi iwe?>> Ar ni batabiyi
nəmi ti tə wule, <<Babomi a ndu'e a shin
bari.>>
52 Kan Yesu ba wul ti'e, <<Ndara,
ngəshtən gi den Yam warke iwi.>> Wule
gip njəpkər gere ar ni tə shin bari, tə kop
Yesu, kan wu ndara.

11

Yesu te gip Urshalima wule gunye

1 Nan wu mbi kosak na Urshalima, Beta-
paji na Betanya ituwi, kə ba Tləndər mən
kin Zaitun, ar ni Yesu kar mir mən kulci
kar ti rop,
2 tə wul wur'e, <<Rənəka gip nye bən ta
kan cina da in gwa. Na tetən gin gipiwo,
kii zam nye bar kəm na ɓali, muntu taɓe
totən dene wi da gwa. Pətl təni kə ɗiri ni.
3 Murgon ni ngen momi kar kən den
unun kə pi untuwo, wul ti ni'e, <Babom ni
ba ndu'i, eso, tii pali ɗir kəkən tu.> >>
4 Ar ni wu ndara, kan wu zam nye bar
kəm den təp na ɓali bi bədlabəni. Wu gip
pətli ituwi,
5 mbarəm jen ra lasi dlor kan wu wul
wur'e, <<Unun kem kən den pətli nye bar
kəm tuwe?>>
6 Ar ni wu bali wur kandatu Yesu yari
wur gwa, kan mbarəmi ba za wur wu
ndara.
7 Nan wu ɗiri Yesu bar kəmiwo, kan wu
la lulur gəzən den nye bar kəmi, tə to dene
tə dəmi.
8 Ar ni mbarəm na womti la lulur gəzən
den təpi, jen ngapo wu wotl am kin ɗir gip
kəne.
9 Munju kan ra cina na kə kaar dati
tli yar yam wu wule, <<Hosana!* Mən
albarka ni'e muntu den surtən gip sun kə
Babom† gwa.>>
10 <<Albarka ra den mulki mən surtən
kə ba gəmi Dauda! Hosana mən nartən to
yamka!>>
11 Nan Yesu te gip Urshalimawo, ar ni tə
te gip bom kə Yam tə tli ger tə shin ko ako.
Ama nan pət tare nda bəno, ar ni tə ɗəl kan
tə ndara Betani nan ti na mir mən kulci
kar ti kutl cet rop.

Yesu pii bi kin turume

12 Bar dlo nan wu za Betaniwo, ar ni
Yesu kum guzumi.
13 Nan tə shin kin turum gon mən wol na
dlyamiwo, ar ni tə ri tə shin ko tii zam gəri
dene. Ama nan tə mbubaro tə shin argon
da'a se wol katl, domici wokoci kə gəritən
kə turum ni da'a.
14 Ar ni tə wul kin turumi'e,<<Ba də
murgon i'zam nyen kə ci den ki da'a.>>
Mir mən kulci kar ti kum shirəm tu tə yari
gwa.
15 Nan wu mbubar Urshalimawo, ar ni
Yesu te gip bom kə Yam tə nəm kari mən
wuri na wuri barka lasi. Tə pa bat tebər
kə mən sanje wurpika na badəmi kə mən
wuri kuɓərka
16 Tə pa hane də murgon kop te gip
dəbom bom kə Yami ka.
17 Ar ni tə kulci mbarəm tə wul wur'e,
<<Na rəshi ni ar ra gip shirəm kə Yami
den'e, <Baa la bi bom gən'e bom shirəm na
Yam kə mbarəm kup.‡> Ar tu kə palika ba
<ghuntən kə ga mur dləri den təp wi.>§ >>
18 Nan ga kiri ləɓa kə Yami na mən kulci
mbarəm den kulci kə Musa kum shirəm
tuwo, ar ni wu nəm ngeni təp tu kan wii ri
ti eka gwa, domici wu kum bərti gəsi, nan
domtəni kup den nəmi bi na am den kulci
gəs gwa.
19 Kə sito, ar ni Yesu na mir mən kulci
kar ti ɗəlka gip bəni.

Kin turum tu kan Yesu pi ti bi gwa kon ka

20 Kə cigəni nan wi den wucetəno, ar ni
wu shin kin turumi kon kawi tor na tlərti
gəsi.
21 Ar ni Bitərus dami, kan tə wule, <<Ba
mən kulci, ɓa shini! Turum tu kan kə pi ti
biwo, ar konka wi!>>
22 Ar ni Yesu nəmi ti tə wule, <<Ngəsh kən
ni den Yami!
23 Na ho bi ni a yari ine, mbarəm ni
ngəsh ti den Yamo, tii mani wuli tləndər
tu'e, <Tus kə su nda su gip bar ɓulaka.>
Ti ni tə cen mbatlka den argon tu tə yari
dawo, baa pi ti.

---

* **11:9 11.9** Hosana na bi kə mən Yahudawo, ar ba pi nupi'e ɗəli mi! Den kaariwo ar ni kalmayi palka ɗəɗatəne
† **11:9 11.9** Zabura 118.25,26 ‡ **11:17 11.17** Ishaya 56.7 § **11:17 11.17** Irmiya 7.11

24 Ra untuwo a yari in'e, argon tu kup kə liri gip shirəm gin na Yamo, ngəsh kən ni den Yam den kə nəm wi kan ar baa dəm gegini.
25 Eso, wokoci tu kup kə dlər kə shirəm na Yamo, gon nəra kə kum lo gəso, yape tika, kə də Ba gin kə to yamka ma tə yape in warwat pitən ginka.
26 (Ama kən ni kə yape mbarəm ka dawo, Ba gin kə to yamka ba yape in warwat pitən gin ka da'a.>>)*

Jen ngen momi gəs kə Iko kə Yesu

27 Ar ni wu pa pal su Urushalima ka. Yesu den ndətltən gip bom kə Yam ituwi, ar ni ga kiri ləɓa kə Yami, na mən kulci mbarəm den kulci kə Musa na kiri mən bən ɗir kar ti.
28 Kan wu wul ti'e, <<Na ikoyi gonge ni kə pi bar juwe? Kan wo ni bi i bi kə pi bar ju kup we?>>
29 Ar ni Yesu nəmi wur tə wule, <<Aa ngen momi bar nəm kar kine, kan kə balim ni. Ami eso kan a yari in na bii bi kə muntu nan ami den pi bar ju gwa.
30 Yarim ni, iko pi batisma kə Yahanawo sur kar Yam ni ar ɗəla ko kar mbarəm ni? >>
31 Ar ni wu bali gip dlom gəzən kan wu wule, <<Mən ni mə wule, <Sur yam ni ar ɗəlo,> tii wul mi'e, <Unun kem kə ngəsh kən den ti dawu?>
32 Ama mən ni mə wule, <Kar mbarəm no,> >> (wu kum ni bərti kə argon tu mbarəm baa pi wur gwa, domici mbarəm kup pən den Yohanawo mən yari shirəm kə Yam ni.)
33 Ar ni wu bali Yesu, wu wule, <<Mə mom da'a.>> Kan Yesu ba wul wur'e, <<Ami ma aa yari in wo ni bim bi kə pi untu da'a.>>

12

Kolɗa bi den mən pi mbapi

1 Ar ni Yesu pare yari wur shirəm gip kolɗa bi tə wule, <<Mbarəm gon pi kən inabi, tə gandəli ka na panye, tə bor shu ba zho'i mal inabiyi, tə pa tu bom kə mən ne ger den kəni. Kan tə bi mən kori bar jen haya kə kəni, kan tə ndara atli goni.
2 Nan wokoci rəshi kən inabiyi piwo, ar ni tə kar zher gəs gon rənka kar munju kan nəm haya kə kəni gwa, kə də tə nəmi ti gəri kin inabi jen kə kəni.
3 Ama munju nəm haya kəni nəm ti kan wu ɓo ti, wu kar tika am koni.
4 Ar ni tə pa kar zheri gon rənka. Kan wu pa ɓo zher tu den gami, wu bi ti shame.
5 Tə pa kar gon rənka esi, muntuwo ar ni mən kori bari ri ti eka. Kan tə pa kar jen rənka na womti. Ama mən kori bari ɓo jeni, wu ri jen eka.
6 Tə'i ra na mbarəm nəm, nya tu tə ndu gwa. Den kaariwo, ar ni tə kar nyayi rənka kar wuri, tə wule, <Rawo, wii shin nartən kə nya gəni.>
7 Ama mən nəmi haya kə kəni wul ezən'e, <Nye mən ci gado kə kənin ta. Dir ni mə ri təni eka, kə də gadoyi dəm gwagəmi ra.>
8 Ar ni wu nəm ti, wu ri ti eka, wu byal tika kaar kəni.>>
9 Ar ni Yesu wul wur'e, <<Ununu ba mən kən tu baa pi we? Tii ɗir tə ri mən haya ju eka, tə bi jen kənika.
10 O fawo, kə zhit ni shirəm kən gip Shirəm kə Yam diya? Domici ar ra na rəshi'e,
<Tat tu kan mən tu'i bin ngewo, ar pal bar
ho tat gip tatiwi kup.
11 Muntuwo pi kə Babom ni, bar kə
dləkəntən ni den ger gəmi.>* >>
12 Ar ni ga kiri ləɓa kə Yami, na ga mən kulci mbarəm den kulci kə Musa, na kiri kə mən Yahuda ngen təp kə nəmi gəsi, domici wu mom ka'e den wur ni tə bi kolɗa bi tu. Ama wu kum bərti kə womti mbarəme. Ar ni wu za ti kan wu ndara.

Batli wurpi bom də Kaisar

13 Gip untuwo, ar ni kar jen gip mən Parise na mbarəm kə Hiridus kar Yesu kə də wu zam wu nəm ti ra gip shirəm gəsi.
14 Nan wu ɗiro, ar ni wu wul ti'e, <<Ba mən kulci, mə mom'e ki mən yari shirəm kor ni. Kə pən mbarəm kup nəm ni kar ki, kə pən'e gon ra kan man gon gwa da'a. Eso, kə kulci mbarəm ge shirəm kə Yami.

* **11:26 11.26** Kor rəshi tələnkuri jen ra na aya tu da'a. * **12:11 12.11** Zabura 118.22,23 † **12:14 12.14** Wurpi bom muntu kan mir mən atl kə Roma ba ɓatl da'a, ama nami mbarəm gip atli kup ba ɓatli.

Gip shini giwo ar ndari mə ɓatl wurpi bom† də gun Kaisara, ko ar ndari da'a?
15 Mə ɓatla ko ba mə ɓatl da'a?>> Ama
Yesu mom ɗasi tu gəzənka, ar ni tə wul
wur'e, <<Unun kem kə ndu'e kə borim
shuwe? Ɗirim ni kabarshu a shini.>>
16 Ar ni wu ɗiri ti, kan tə wul wur'e,
<<Shishidər na sun kə wo ni dene we?>>
Kan wu wul ti'e <<Kə Kaisar ni.>>
17 Ar ni Yesu wul wur'e, <<Ra untuwo,
bi ni Kaisar bar tu kan kə Kaisar ni gwa.
Kan kə pa bi ni Yam bar tu kan kə Yam ni
gwa.>> Ar ni shirəm gəs dləkən wur hoyi.

Ngeni momi den tlitən kə məshi mbarəme

18 Mən Sadukiya jen kan ba wule tlitənka
gip məshi mbarəm ra da'a ɗir kə ngeni
momi kar Yesu, wu wule,
19 <<Ba mən kulci, Musa rəshi mi den
erəm kə mbarəm ni məshka tə za gər
kaar na mimir dawo, ar nəm erim gəs te
yarka tə gudlumi na gəri, tə zami erim gəs
mimiri.
20 Ar tu erim mbarəm jen ra wu moni
nyingi. Kə nəmi gudlumi, tə məshka tə za
nya da'a.
21 Kə ropi ba pa gudlumi na guriyi, ti ma
tə məshka tə za nya da'a. Kə myakani ma
untu.
22 Untu ni kup gəzən nyingi ju, gon ra
kan zam gəri nan ti gwa da'a. Den kaariwo
kan nagəri ba məshka.
23 To, gas tlitən kə məshi mbarəmo, gip
wuro gər kə wo ni tii dəm we nan kup
gəzən nyingiyi gudlumi nan ti gwa?>>
24 Ar ni Yesu nəmi wur tə wule,
<<Damtən gino kor ni ar ra da'a, domici
kə mom rəshi shirəm kə Yam na ndərtən
kə Yam da'a.
25 Wokoci tlitən kə məshi mbarəmo,
moni ba gudlumi da'a, baa ri mətli gip
kupshi da'a, ama wii dəm ni wule mir mən
kartən kə Yam kan to yam ka gwa.
26 Den shirəm kə tlitən kə məshi
mbarəmo, kə taɓe ni zhiti gip tələnkur kə
Musa diya, den shirəm kə utu mən ci gip
ləpe, kandatu Yam wul ti'e <Ami ni'e Yam
kə Ibərahim, na kə Ishaku, na kə Yakubu?
>‡
27 Tiwo Yam kə məshi mbarəm ni da'a,
ama kə mən ge mbatl ni. Kə jilka naar
wi.>>

Doka mən naartəni

28 Nəm gip mən kulci mbarəm den kulci
kə Musa ɗir tə kum wur den bali gip dlom
gəzəni. Nan tə kum Yesu bali wur koro,
ar ni tə ngen momi kar Yesu tə wule,
<<Dokayi gonge ni mani naartən we?>>
29 Yesu bali ti tə wule, <<Muntu mani
nartən gwa ni'e, <Ba kum ni mbarəm kə
Isra'ila. Babom Yam gəmiwo, Babom nəm
ni.
30 Se kə ndu Banbom Yam gi na mbatl gi
kup, na ge mbatl gi kup, na damtən gi kup,
na ndərtən kə bigul gi§ kup.>
31 Kə ropiwo ar ni'e, <Kə ndu berəm dəmi
gi wule gam gi.>* Doka gon ra kan man
munju naartən gwa da'a.>>
32 Ar ni mbarəmi wul Yesu'e, <<Ba mən
kulci kə yari dlat, Yamo nəm ni, gon ra'i
da'a se ti.
33 Də ndu ti na mbatl kup, na damtən
kup na ndərtən kə bigul kup, kan kə pa ndu
berəm dəmi gi wule gam gi. Rawo, muntu
ni man kup keri bar na mboshi Yam dabba
gip bota.>>
34 Nan Yesu kum mbarəmi bali ti na
bobyawo, ar ni tə wul ti'e, <<Kə dlamka
na mulki kə Yam da'a.>> Den kaar kə
muntuwo gon ra kan i'zam bigul kə ngeni
momi kaar ti den bar gon gwa da'a.

Almasihu nya wo niwe?

35 Nan Yesu den kulci mbarəm te gip
dəbom bom kə Yam kawo ar ni tə ngen
momi tə wule, <<Imnu mən kulci mbarəm
den kulci kə Musa ba wule, Almasihuwo
nya Dauda niwe?
36 Dauda na gam gəs, təp kə ba ndərtən
kə Ruhu kə Yam wule,
<Babom wul Babom gən'e, <<Dəm den am
shimli gəni,
se amin a pali mən nge gi atli na ba ne
asəm gi.>> >†
37 Dauda na gam gəs la bi Almasihu'e,
<Babomi.> Kan imnu fa ti pa dəm nya
Dauda we?>> Womti mbarəmi kum təmi kə
shirəm gəsi.

‡ **12:26 12.26** Ɗəltəne 3.6 § **12:30 12.30** Bi Doka kə rop 6.4,5 * **12:31 12.31** Livitikus 19.18 † **12:36 12.36** Zabura 110.1

Dəli kəm den mən kulci mbarəm den kulci kə Musa

38 Gip kulci gəso, ar ni Yesu wule, <<Neni
ger den mən kulci mbarəm den kulci kə
Musa, wu ndu la'i kiri luluri wu den
ndətltəni, wu ndu də shirmi wur kə ba bar
pəte.
39 Wu paye ndu'i də bi wur ho badəmi
gip bom domtən kə mən Yahuda, na ho
badəmi kə ba nyele.
40 Wi ni'e mən ci bar kə mətli ju kan kos
gəzən məshka gwa. Kan wu tlyari shirəm
gəzən na Yam, kə də shin wur ra. Wii ni
ngap baa hukunte wur hoyi.>>

Bi bar kə nagər gon guri

41 Yesu ra njon gip bom kə Yam las tu
ba dom wurpi tu ɗiri Yami, tə den shini
kandatu kan mbarəm ba la wurpi su gip
ba la'i wurpiyi ka gwa. Munju am ri wur
kar gwa den la'i wurpi mən nartəni.
42 Ar ni guri gon muntu kan am ri ti
kaar da gwa wi mir kabarshu rop su kə
ba wurpiyika.
43 Ar ni Yesu la bi mir mən kulci kar ti, tə
wul wur'e, <<Na ho bi ni a yari ine, argon
tu nagər guri kən kan am ri ti kaar da'a
biwo, ar man kə nami mbarəm kup.
44 Domici kup gəzən bi ni gip womti bar
ju wu ra nari gwa, ama tə ngapo gip holi
bar kə am gəs ni tə bi bar kup kan ne təra
gwa.>>

13

Yesu shirəm den kandatu Bom kə Yam baa yaska gwa

1 Yesu ba ɗəl ter gip bom kə Yami ituwi,
ar ni nəm gip mən kulci kar ti wul ti'e, <<Ba
mən kulci, ɓa shin kiri tat ju! Ɓa shin bar
kə nəmi bi na am den tu'i bin ju!>>
2 Ar ni Yesu wul ti'e, <<Kə shin kiri tu'i
bin ju ya? Baa yasika kup. Tat gon ra nəm
kan baa za den gon gwa da'a.>>

Halama kə patən kə zhan

3 Nan Yesu ra njon den tləndər mən kin
Zaitun kan ba shin bom kə Yam suka
gwa, ar ni Bitərus, na Yakubu, na Yohana,
na Andərawus ngen momi kar ti mol, wu
wule,
4 <<Yari mi, gigasi ni bar ju baa pi we?
Kan unu halama ni baa gode'e bar ju baa
pi rawu?>>
5 Ar ni Yesu wul wur'e, neni gere, ba də
murgon jili in nika da'a.
6 Mbarəm na womti baa ɗir gip sun gəni,
wu wule wi ni'e ami, kan wu jili mbarəm
ka na womti.
7 Kən ni kə kum den dlan na shirəm kə
dlanwo, ba ar tli in ni mbatl da'a. Ar
nəm də bar ju pi, ama patən kə bar kup
mbirawi da'a.
8 Atl baa tli atl gami, kan də mulki tli
mulki gami. Atl baa jirkət ti kə ba lasi na
womti, baa pi guzum esi. Ama munju kup
ni'e kumi dliyi da'a. Pare kumi dli ni katl.
9 Ngup kən ni, domici wii ri in bom tloyi
shirəmi, də ɓo in gip bom domtən kə mən
Yahuda. Baa ri in cina də kiri kə bəni na
ga gunye domici kə sun gəni, kə də kə yari
ni zo shirəmi cina da wuri.
10 Ama ar nəm də yari zo shirəmi gip atl
kundərəndlip kan də patən kə bar kup ɗiri.
11 Wokoci tu kup wu nəm kən kan wu
ri in bom tloyi shirəmo, ba kə dam kən ni
den argon tu nan kii yari gwa da'a. Yari ni
argon tu kup ɗiri in gip mbatl gip wokociyi
gwa, domici kən ni kə shirəm da'a, Ruhu
kə Yam ni.
12 Erim baa la'i gəs yam erim gəs kə də
ri ti eka, bəba baa bi nya gəska. Mimir baa
tli ga mən gəri gəzən gami kə də ri wur eka.
13 Mbarəm kup baa nge in domici kə sun
gəni. Ama muntu kup ɓa mbatl dlom gam
ar ri patən kə baro, tii zam ɗəltəne.
14 Kən ni kə shin bar kə tli mbatl mən ɗiri
məshtən* dlor kə ba las tu ar ndari də shin
ti dawo, na də mən zhiti tulankuri momi.
Ra untuwo, munju kan ra gip Yahudawo,
wu kətər wu to gəzən gip tləndəre.
15 Ba də muntu nan to den gam kushi ka
ɗəl sur tə te gip bom kə pəni argon da'a.
16 Muntu ri gip kənka ngapo, ba tə pal
ɗir kə pəni bar kə ghumtən da'a.
17 Kashto kə mətli mən tu'e na mən bi
mimir nyin gip wokoci tu!
18 Shirəm ni na Yami, ba də kətər gin ɗir
gip watlən da'a.
19 Domici wokoci tawo baa kum dli kan
taɓe kumi dagwa tun ne gəs kə pi atl

* **13:14 13.14** Daniyel 9.27

kundərəndlip kan Yam pi gwa ar ri kəkəni. Baa'i pi wule muntu da'a.
20 Də wule Yam ca ni muri juka dawo, na nya mbarəm gon ra kan baa zam ɗəltən gwa da'a. Ama domici kə kumi guna kə munju tə zəzariwo, ar ni tə ca muriyika.
21 Gip wokoci tawo, muntu kup wul kən'e <<Shin ni, Almasihun kəni! >> Ko <<Shin ni, tin ta!>> Ba kə nəm ni da'a.
22 Ga Almasihu kə lar na mən lar yari shirəm kə Yam baa cwati. Wii gode halama na pi bar kə dləkəntən kə də wu jili mbarəmka, ar ni baa piwo, har na munju zəzar wur gwa.
23 Ra untuwo, dəm ni gəɗən! A yari in bar kup wi kapən ar pi.

Paltən sur kə Nya Mbarəme

24 Ama den kaar kə kumi dli gip muri jawo,
<<Pət baa palka dəməni. Kyar es ba'i cir da'a.
25 Ga zənges baa pi ta ndetən sur yami. Baa jirkət bar ju kan ra to yamka gwa.>>†
26 Wokoci ta ni baa shin Nya Mbarəm den surtən gip dun yami, na bar ndərtəni na ɗəɗatəne.
27 Ar ni tii kar mir mən kartən kə Yam suri, wu dom munju tə zəzari gwa gip atl kundərəndlip.
28 Kulci ni den kin turume. Wokoci tu kə shin am kini ba pika shendəle ar pare bədlitəno, kə mom ni'e watlən mbira kosak ituwi.
29 Untu ni esi, kən ni kə shin bar ju den pitəno, ar mbira kosak bi bədlabən wi.
30 Na ho bi ni a yari ine mbarəm kə zhan kən baa məsh da'a, se bar ju ni kup pi wi gwa.
31 Dlom yam na atl baa paka, ama shirəm gən baa pa da'a ko njem.
32 Ama murgon ra mom pəti ko awa tu kan ar ba pi gwa da'a, ko mir mən kartən kə Yam kan to yamka gwa, ko Nyayi, se bəbayi nan gəsi.
33 Dəm ni gəɗən,‡ kə neni gere, domici kə mom wokoci tu ar baa ɗir gwa da'a.
34 Ar ni wule mbarəm kan ba ri kə ɓomi asəm gwa. Ti ni tə ndarawo, tii za bomi am də ga zher gəsi, ko gonge gəzən na mbap tu kan tii pi gwa. Kan tə wul mən ɓuti bədlabəni'e tə dəm gəɗən.
35 <<Ra untuwo, dəm ni gəɗən, domici kə mom wokoci tu babomi baa pal gwa da'a. Tii mani paltən kə siti, ko gip dlom gasi, ko wokoci la'i yar kə tus kori, ko kə bi cigəni.
36 Ba də tə cwat curut bat na momi kan tə zam kən den umur da'a.
37 Argon tu a yari ino, ar ni a yari mbarəm kup'e, dəm ni gəɗən!>>

14

Kiri kə bən mo bi kə ri Yesu eka

1 Nan ar sa muri rop kə də pi nyel jikat bədlabən na nyel kə burodi tu kan na yisti da gwawo, ar ni ga kiri ləɓa kə Yam na mən kulci mbarəm den kulci kə Musa ngen təp tu wii nəm Yesu mol wu ri ti eka gwa.
2 Ama wu wule, <<Ba'e wokoci kə nyel da'a bəse də mbarəm tli bən gami.>>
3 Nan Yesu ra bən kə Betani, bom də mbarəm gon kan ba wul ti'e Simon ba mən ndəcci, tə den ci fingal ituwi, ar ni gər mətli gon ɗir na mbunlet kə tulare tu nan pi na tat onis gwa, laa'i na tulare mən bar wurpi mən təmi kasəri. Kan tə ɓul mbumleti ka tə shoti Yesu mir sur gami.
4 Ama munju ra lasi gwa kum lo'e kan wu wul ezin'e, <<Imnu li mir tuka untuwe?
5 Ar baa mani də wurka, də zam wurpi mən nartən kan baa mbu ɓatli mən pi mbap kə nde pət hauya kutl cet nantam (300) gwa* də bi munju nan am ri wur kaar da gwa,>> ar ni wu matl ti hoyi.
6 Ama Yesu wul wur'e, <<Za təni, kə ghuntəni kə unu? Ho bar ni tə nem den pi.
7 Ko gigasi kii nəra na munju am ri wur kaar da gwa.† Kii ne wur am ra kup wokoci tu kə ndu gwa, ama aa nəra nan kən ko gigasi da'a.
8 Tə pini argon tu tii mani pi gwa. Tə bərke ni dli gənka na mir den bi kapi gəni.
9 Na ho bi ni a yari ine, las tu kup baa pi la'i icin kə zo shirəm tu gip atl

† **13:25 13.25** Ishaya 13.10 ‡ **13:33 13.33** Gip tulankuri jeno wu rəsh ni'e dəm ni gəɗən kə shirəm ni na Yami.
* **14:5 14.5** Gip Bi kə mən Hellaso ar man denarii hauya kutl cet nantam. † **14:7 14.7** Bi Doka kə rop 15.11

kundərəndlipo, baa pi ta yari argon tu nagər tu pi gwa kə də dam ti.>>
10 Gip untuwo ar ni Yahuda Iskariyoti,
nəm gip kutl cet ropi, ri kar ga kiri ləɓa kə
Yam kə də tə bi Yesuka am da wuri.
11 Nan wu kum untuwo, wu pi ghol
mbatl naari. Kan wu wule wii bi ti wurpi.
Ar ni Yahuda pi ta ngeni təp tu kan tii bi
Yesu kagwa.

Ci fingal kə Babomi

12 Den pət kə nəm kə nyel kə bəredi kan
na yisti dagwa, den pət tu kan ba nbosh
nye bagala kə nyel jikat bədlabən gwa. Ar
ni mir mən kulci kar Yesu ngen momi kar
ti wu wule, <<Ako ni kə ndu'e mə kərkəmi
i fingal jikat bədlabəni?>>
13 Ar ni tə kar mir mən kulci kar ti rop,
tə wul wur'e, <<Te ni gip bəni, kii zam
mbarəm gon na tat mal gami, kop tə ni.
14 Bom tu kup tə te gipiwo, wul ni
babomi'e, <Ba mən kulci ba ndu tə mom
kupshi tu nan tii ci nyel jikat bədlabən na
mir mən kulci kar ti gwa.>
15 Tii ta'i in am den ɓiti bar kupshi gon
kə to yami ka mun tu nan kərkəmi kə ci
nyeli gwa. Lasi ni kii kərkəmi mi fingali.>>
16 Ar ni mir mən kulci kar tiyi tlyam, wu
te gip bəni, wu zam kandatu kan Yesu yari
wur gwa. Kan wu kərkəm fingal nyel jikat
bədlabəni.
17 Nan sit piwo, ar ni Yesu na mir mən
kulci kar ti kutl cet ropi ɗir bomi.
18 Wi gip ci fingali ituwi, ar ni Yesu wule,
<<Na ho bi ni a yari ine, nəm gip kən ba
ri kə bi gənka, ti ni'e muntu den ci fingal
namən gwa.>>
19 Ar ni dun mbatl nəm mir mən kulci
kar tiyi, kan wu nəm wuli gəs nəm na
nəm'e, <<Ami ni da'a ko?>>
20 Yesu nəmi wur tə wule, <<Nəm gip kutl
cet rop ju ni, muntu den si am gip gal nəm
namən gwa.
21 Nya mbarəm baa məshi kandatu kan
ar ra na rəshi den ti gwa. Ama kashto kə
muntu nan ba bi Nya mbarəm kagwa! Ar
baa mani mbarəmi na gər təni dama.>>
22 Wu gip ci fingali ituwi, ar ni Yesu pən
bəredi, tə gode Yami, tə njetəli, tə bi mir
mən kulci kar ti, tə wule, <<Ar tu, nəm ni.
Muntuwo dli gən ni.>>
23 Ar ni tə pən wuro mal inabiyi tə goode
Yami, tə bi wuri. Kan kup gəzən ba tla gipi.
24 Kan tə wul wur'e, <<Muntuwo bəran
gən ni. Bəran kə laa'i gudlum shərimi. Baa
shoti ka den bi mbarəm na womti.
25 Na ho bi ni a yari ine, aa'i tla mal gəri
kin inabi kən da'a, se gas tu aa tla peli gip
mulki kə Yam gwa.>>
26 Nan wu wuli kono, ar ni wu ɗəli kan
wu to gəzən den tləndər mən kin Zaitun.

Yesu yari'e Bitərus baa nge momi gəsi

27 Yesu wul mir mən kulci kar ti'e, <<Kii
kətər gin kup kə za'əmi, kandatu nan ar ra
na rəshi gwa'e,
<Aa ɓo mən le təmi,>
<Təmi ngapo wii gəzanka.>‡
28 Ama den kaar kə tlitən gən gip
məshtəno, aa mbubar cina da in su Galili
ka.>>
29 Ar ni Bitərus wul ti'e, <<Də wule kup
gəzən baa kətər wu za ki kawo, amo a za
ki ka da'a.>>
30 Yesu nəmi ti tə wule, <<Na ho bi ni a
yari i, sekən gip gas kəni, kapən də tuskor
la yar kə bisi ropo§ kii wule kə momən
da'a biyi myakan.>>
31 Ama Bitərus pi ta yari na bar yar tə
den wultən'e, <<Də wule baa rim ni eka
nan kiwo, aa nge momi gi ka da'a.>> Kan
nami mir mən kulci kar tiyi ma wu yari
untu.
32 Wu ri las gon kan ba la ti bi'e Getse-
mani gwa, ar ni Yesu wul mir mən kulci
kar tiyi'e, <<Dəm ni ɗe a ri shirəm na
Yami.>>
33 Ar ni tə pən ga Bitərus, na Yakubu na
Yohana nan ti. Ar ni tə nəm pi dun mbatl
na damtən na naari.
34 Tə wul wur'e, <<Dun mbatl tu kan ra
gipəno ar ba mani ri gən eka. Dəm ni ɗe,
kə neni gere.>>
35 Nan tə te cina njemo, ar ni tə nda atli,
tə shirəm na Yam tə wule, ar ni baa piwo,
də pəni ti wokoci kə kumi dli tu ka.
36 Tə wule, <<Abba* Bəba, bar kup mən
pitən ni kar ki. Pənim wuro mal kumi dli
kən ka ngapi. Kup na untu, pi argon tu

‡ **14:27 14.27** Zakariya 13.7 § **14:30 14.30** Kor rəshi tulankuri jen ra na kə <<bisi ropo>> da'a. * **14:36 14.36** Bəba ituwi na bi Arameik

kə ndu gwa, ba'e argon tu nan a ndu gwa da'a.>>
37 Den kaar kə untuwo, ar ni tə pal ɗir
kar mir mən kulci kar tiyi myakan kan tə
zam wur den nde umuri. Ar ni tə wul
Bitərus'e, <<Siman, umur ni kə den nde
ya? Ase kii mani ne ger ko kə awa nəm
da'a ya?
38 Ne ni gere kə shirəm ni na Yami, bəse
kə nda nika gip godetəne. Ar tu ruhu nəm
wi ama dliwo ndəri ni da'a.>>
39 Ar ni tə pa pal rənka, tə shirəm na Yam
wule kə hari.
40 Nan tə pal ɗiro, ar ni tə pa zam wur
den nde umuri, domici ger gəzən raka laa'i
na umuri. Wu hol ar gon tu nan wii yari
ti gwa.
41 Ar ni tə pa pal ɗir kə bisi myakani tə
wul wur'e, <<Kəkən ma umur ni kən den
nde na shukutəna? Ar pi wi! Wokoci pi
wi nan baa bi Nya mbarəmka am də mən
warwat pitəne.
42 Tli ni yam mə ndanira! Mən bi gən tu
mbira wi!>>

Bi Yesuka kan ba nəm ti

43 Yesu den shirəm ituwi, ar ni Yahuda
cwati, nəm gip mir mən kulci kar ti kutl cet
rop ju. Tə ɗir na mbarəm na womti kan ra
na kiri səɓəri na dlo am da wuri. Ga kiri
ləɓa kə Yami, na mən kulci mbarəm den
kulci kə Musa, na kiri kə bən ni kar wur
ɗiri.
44 Yahuda tare bi wur halama wi'e,
<<Muntu a pi ti sumbawo, ti ni'e mbarəmi.
Nəm təni kə ndanira nan ti. Kan kə ne ni
ger den ti hoyi.>>
45 Na ɗirtən gəs kar Yesuwo, ar ni
Yahuda wul ti'e,<<Ba mən kulci!>> Kan tə
pi ti sumba.
46 Ar ni mbarəmi dəl Yesu teri, kan wu
nəm ti.
47 Kano nəm gip mir mən kulci kar Yesu
kan ra dlor kosak nan ti ba tus bar səɓər
gəs tə wotl kəm kə zher kə bar ləɓa kə Yam
nari.
48 Yesu wul wur'e, <<Kə ɗəl ɗir na səɓər
na dlo kə nəmi gən wule mən tli bən mbatl
gona?
49 Ko gigasi ami ra nan kən gip bom
kə Yam ami den kulci mbarəme ama kə
nəmən da'a. Ar pini untu kə də laa'i rəshi
shirəm kə Yami.>>
50 Bar tuwo ar ni mir mən kulci kar tiyi
kup kətər gəzən wu za ti.
51 Nye moni gon ra kop Yesu kaar nye
pərsi nye pərsiyi, təra na lulur da'a, se bar
kə ghumtən gəs katl. Nan wu ndu'e wu
nəm tiwo,
52 ar ni tə za bar kə ghumtəni am da wuri
tə kətər tə ndara gəs koni.

Yesu cina də domtən kə mən tloyi shirəmi

53 Ar ni wu ndara na Yesu kar bar mən
keri bar ju ɗiri Yami, na ga kiri ləɓa
kə Yami, na kiri kə bəni, na mən kulci
mbarəm den kulci kə Musa ba dom wur
kup lasi.
54 Bitərus kop Yesu nye pərsi nye pərsiyi.
Tə kop ti tə te gip dəbom bom kə bar mən
keri bar ju ɗiri Yam gwa. Lasi ni tə dəm na
mən ne ger den bomi, tə den kumi utu.
55 Ga kiri ləɓa kə Yam na nami mən
domtən kə mən ne ger den shirəm pi ta
ngeni argon tu wii yari den ti'e tə nda kawi
kə də wu ri ti e ra gwa, ama wu zam da'a.
56 Mbarəm na womti bi seda kə lar den
ti, ama bə gəzən nda nəm da'a.
57 Den kaariwo ar ni jen tlyam dlor, wu
bi seda kə lar kən den Yesu, wu wule,
58 <<Mə kum tə wule tii yas bom kə Yam
kən kan mbarəm tu gwa, tə tu gon gip
muri myakan, muntu kan mbarəm ni tu
da gwa.>>
59 Kup na untu seda kə bi gəzən nda nəm
da'a.
60 Ar ni bar ləɓa kə Yam tli yam tə dlər
gip dlom gəzən, tə ngen momi kar Yesu, tə
wule, <<Ki ra na shirəm tu nan ki bali gwa
diya? Im ni na seda tu nan wi den bi den
ki gwa?>>
61 Ama Yesu sa gəs shot, tə bali ti na
argon da'a, Bar ləɓa kə Yami pa ngen
momi kar ti tə wule, <<Ko ki ni'e Almasihu
Nya Mən Albarka tu?>>
62 Ar ni Yesu bali ti tə wule, <<Ami ni.
Eso kii shin Nya Mbarəm njon den am
shimli kə Mən Nartəni, ti den surtən gip
dun yami.>>
63 Ar ni bar ləɓayi kə Yami tlyat lulur
gəska, tə wule, <<Unu seda ni mə pa ngen
esi?
64 Ar tu kə kum məgən shirəm tu tə yari
den Yam gwa wi! Unun kə shini?>> Ar ni
mbarəmi kup wule ar ndari də ri ti eka.

65 Ar ni jen bəse ti mo'əmi, kan wu ɓali ti ba ger ka, wu pa la'i ti ankayama, wu wul ti'e, <<Yari mi, wo ni ɓo iwe!>> Mən ne ger den bomi ma ar ni wu pi ta ɓe gəsi.

Bitərus wule tə mom Yesu da'a

66 Nan Bitərus ra sur gəsi gip dəbom bomiwo, ar ni nye gər gon gip mir mən pii mbap bar ləɓa kə Yami ɗir lasi.
67 Nan tə ti shin Bitərus den kumi utuwo, ar ni tə shin ti ndin, kan tə wul ti'e, <<Ki ma na Yesu kə Nazarat tu ni ki ra!>>
68 Ama Bitərus nge gəs tə wule, <<A mom argon tu kə shirəm dene gwa da'a. Amo a mom da'a!>> Nan tə yari untuwo, ar ni tə tlyam tə te gəs gip dlabən bomi.
69 Nan nye gəri pa shinti lasiwo, ar ni tə yari munju ra dlor lasi gwa'e, <<Muntu ma gip wur ni tərа.>>
70 Ar ni Bitərus pa nge gəsi. Ar ri kətigon da'a, ar ni munju kan ra dlor kar Bitərus gwa ba wul ti'e, <<Na ho bi ni, ki ma gip wur ni kira, domici ki mbarəm kə Galili ni.>>
71 Ar ni Bitərus pa nəm wotli bes shirəmi tə den pi bi gam gəsi, na ɓe am atl cina da wuri tə den wultən'e, <<A mom mbarəm tu kan kə shirəm den ti gwa da'a.>>
72 Na yari untuwo, ar ni tus kor la yar kə bisi ropi.† Ar ni Bitərus dami shirəm tu kan Yesu yari ti gwa'e, <<Kapən də tus kor la yar kə bisi ropo, kii wule kə momən da'a biyi myakan.>> Nan tə dam ti den shirəm tuwo, ar ni tə mbutl na kulu.

15

Ri Yesu cina də gobna Bilatus

1 Kə bi cigəni, ar ni ga kiri ləɓa kə Yami na kiri kə bəni, na mən kulci mbarəm den kulci kə Musa, na kup nami mən domtən kə mən ne ger den shirəm dar bi dene. Kan wu ɓal Yesuka, wu ndara nan ti cina də Bilatus.
2 Bilatus ngen momi kar ti tə wule, <<Ki ni'e gun kə mən Yahuda ya?>> Ar ni Yesu bali ti, tə wule, <<Untu ni kə yari.>>
3 Kan ga kiri ləɓa kə Yam ba ne ti bes shirəm gami den bar na womti.
4 Ar ni Bitərus pa ngen momi kar ti, tə wul ti'e, <<Ar tu wu ne'i den ne bes shirəm gam den bar na womti, kii bali diya?>>
5 Ama har kəkən ma Yesu sa gəs shot, ar ni ar ghun Bilatus.

Tloyi Yesu hukuntetən kə məshtəni

6 Ar dəm'e den kandatu tə kur pi gwa, gunyi ba kur pətli mən Yahudayi nəm gip munju ra na ɓali gip bom moni kan wu liri gwa.
7 Rawo, mbarəm gon ra kan ba la ti bi'e Barabas gwa ra na ɓali gip bom moni na mir mən tli mən bən mbatl yami kan wu ri gon eka wokoci gon kə tli mən bən mbatl yami.
8 Ar ni womti mbarəmi ɗir wu nəm liri Bilatus kə də tə pi wur argon tu tə kur pi gwa.
9 Bilatus bali wur tə wule, <<Kə ndu'e a pətli in gun kə mən Yahuda ya?>>
10 Domici tə mom'e ghuve ni kem ga kiri ləɓa kə Yam kə bi Yesuka am da ti.
11 Ar ni ga kiri ləɓa kə Yam ba co mbarəm kə də wu wule də pətli wur Barabas den ami kə Yesu.
12 Ar ni Bilatus ngen momi kar wur tə wule, <<Kan unun aa pi na muntu kə wul ti'e gun kə mən Yahuda gwawu?>>
13 Ar ni wu wom bar wu wule, <<Də ɓa tika den kini!>>
14 Bilatus wul wur'e, <<Den unu? Unu wani bar ni tə piwe?>> Ar ni wu pa wom bar hoyi wu den wultən'e, <<Də ɓa tika den kini!>>
15 Nan tə ndu'e tə gholi womti mbarəmi mbatlo, ar ni tə pətli wur Barabas. Nan tə kem ɓo Yesu na rəɓawo ar ni tə taa ti am da wur kə də ɓa tika den kini.
16 Kan ga mən bi utuyi ba ndara na Yesu gip dlabən bom kə ga mən bi utuyi, bom də gobnayi las tu ba la ti bi'e,<<Pəritoriyom>> gwa. Ar ni wu dom nami mən bi utuyi kup.
17 Ar ni wu la'i ti tlyari lulur gon wule zili yape, wu pa pi posh gam ka ire. Wu kemi ti sur gami.
18 Ar ni wu nəm shirmi gəsi wu den wultən'e, <<Də Yam za ki ra, gun kə mən Yahuda!>>
19 Eso, wu pi ta ɓe gəs sur gami na dlo, wu pi ta bəse ti mo'əmi. Kan wu ngus gip lo'i gəs den wu ne ti den bi nartəni.
20 Nan wu pa'i lo'i gəso, ar ni wu tus tlyari zili luluri ka, kan wu la'i ti lulur gəsi.

† **14:72 14.72** Kor rəshi tulankuri jen ra na <<kə bisi ropi>> da'a.

Kan wu ɗəli ti te kaarika kə də ɓa tika den kini.

Ba Yesuka den kini

21 Wu den ndaratəno, ar ni wu mo
na mbarəm gon den ɓomi asəme, mən
sun Simon, mbarəm kə Sayirin, basi ga
Alekzanda na Rufus, tə ɗəl ter gip nye bəni,
ar ni wu kem ti kə pəni kin ɓa'i kə Yesu.
22 Wu ri Yesu las gon kan ba wul ti'e
Golgota gwa, las kə kula gam ituwi.
23 Lasi ni wu taʼi ti mal inabi kurtli na
mur, kan tə nge tleka.
24 Ar ni wu ɓa tika den kini. Wu pa
rabe tutul gəs gip dlom gəzəni, wu la guri'a
dene wu shin argon tu ko gonge gəzən baa
zam gwa.
25 Bar kə gəlla am ghanum ni kə cigəni ni
wu ɓa ti den kini.
26 Den kin tu ɓa tikawo, ar ni wu rəsh
bar tu wu shin bes gəs dene gwa'e, <<GUN
KƏ MƏN YAHUDA.>>
27 Wu pa ɓa mur mən dləri den təp jen
rop nan ti, nəm den am shimli gəsi, nəmi
ngapo den am yali gəsi.
28 (Muntuwo den bi laa'itən kə rəshi
shirəm kə Yam ni'e, <<Dləm ti gip mən
wani pitəne.>>)*
29 Mbarəm kan ba kop təp lasi gwa pi
ta yari shirəm mburtəne, wu den kungət
gami, wu den wultən'e, <<Hahaha! Ki kan
kii yas bom kə Yamka, kə pa tu gip muri
myakano,
30 se kə ɗəl sur den kini, kə ɗəli gam gi!
>>
31 Untu ni es ga kiri ləɓa kə Yam gwa, na
mən kulci mbarəm den kulci kə Musa pi
ta pi ti məgən shirəm gip dlom gəzəni, wu
den wultən'e, <<Tə ɗəli jeni, ama tii mani
ɗəli gam gəs da'a!
32 Naa də Almasihu tu, e gun kə Israʼila
ɗəl sur den kin ɓatəni kəkən mə shini, kə
də mən ma mə ngəsh mi den ti ra!>> Mur
mən dləri den təp ju nan ɓa wur nan ti ma
pi ti məgən shirəmi.
33 Gip dlom pəte, ar ni dəmən nga gip atli
ka kup, ar ba ri gəlla am myakan kə pəte.
34 Ra untuwo, nan ar ri gəlla am myakan
kə pəto, ar ni Yesu tli yar yam tə wule,
<<Eloi, Eloi lamasabaktani?>> Muntu ba
pi nupi'e <<Yam gəni, Yam gəni, unun kem
kə baləm kaar we?>>†
35 Nan jen kan ra dlor lasi kum untuwo
ar ni wu wule, <<Ba kum ni, tə den laʼi bi
mən yari shirəm kə Yam Iliya wi.>>
36 Ar ni nəm gip wur tli na kətəre, tə gii
sonso na mati mal gəri kiin inabi, tə ɓal
den dlo tə taʼi Yesu kə də tə tla, tə wule,
<<Naa mi shini in Iliya mən yari shirəm kə
Yam baa ɗir tə ɗəli ti sur ka gwa.>>
37 Ar ni Yesu tli yar hoyi tə dəl bar
shukutəni, kan tə kotl mbatlka.
38 Ar ni labəle kə te gip bom kə Yamka
ba tarka sur gip dlomi, argon tu nəm sur
yami har su atlka.
39 Nan bar mən bi utu kan dlor lasi shin
kandatu Yesu məsho, ar ni tə wule, <<Na
ho bi, mbarəm tuwo, Nya Yam ni!>>
40 Mətli jen dlər teka jen wu den shini.
Gip wuro Maryamu kə Magadala ra, na
Maryamu nasi Yakubu heli na Isubu, na
Salomi esi.
41 Ter Galili ni mətli ju kop ti wu den pi ti
mbapi. Mətli jen na womti kan kop ti kaar
tor Urshalima ma ra lasi.
42 Kə sitiwo pət kərkəm bar ni domici
gəniwo pət shukutən ni.
43 Ar ni mbarəm gon mən sun Isubu,
mbarəm kə Arəmatiya ɗiri. Ti ma nəm ni
gip domtən kə mən tloyi shirəm kə mən
Yahuda, mən pitən dlat ni esi, ti ni den ɓuti
cwattən kə mulki kə Yami. Tə ɓa bi gul tə
ri kar Bilatus, tə liri də bi ti dli kə Yesu.
44 Bilatus nəm bi na ame nan tə kum'e
Yesu məsh kawi gwa. Ar ni tə la bi bar
mən bi utuyi tə ngen momi kar ti, ko na
ho bi ni Yesu məsh kawi.
45 Nan tə kum bi də bar mən bi utuyiwo,
ar ni tə bi Isubu dli kə Yesuyi.
46 Ar ni Isubu wur tutul ghumi məshi
mbarəm ɗiri, tə shu dli kə Yesu suri, kan
tə ghumka na tutul ghumi məshi mbarəmi,
tə mur ti gip gambəci tu kan tə bor gip shu
tat gwa. Kan tə kutəl bar tat ɗiri tə le bisika
na ri.
47 Maryamu kə Magadala na Maryamu
nas kə Isubu shin las tu muri dli kə Yesu
gwa.

* **15:28 15.28** Kor rəshi tulankuri jen ra na aya tu da'a.
† **15:34 15.34** Zabura 22.1

16

Tlitən kə Yesu gip məshi mbarəme

1 Nan pət Asabar pət shukutən bi karwo,
ar ni Maryamu kə Magadala, na Maryamu
nasi Yakubu na Salomi, wur bar mən təmi
kasər ɗiri kə də wu ri bərke dli* kə Yesu.
2 Den pət kə nəm kə sati, kə cigəni
wokoci ɗəltən kə pət tori, ar ni wu ri kə ba
gambəci'i.
3 Nan wu ra den ritəno, wu wul ezən'e
<<Wo ni baa kutəli mi tat tu kan le
gambəci'i na ri kawe?>>
4 Nan wu tli ger wu shin gambəci'iwo, ar
ni wu shin kutəl bar tati kawi.
5 Nan wu su gip gambəci'iwo, ar ni wu
shin nye mbarəm gon njon den am shimli,
na ghol lulur gi dli gəsi, kan wu kum bərti.
6 Ar ni nye mbarəmi wul wur'e, <<Ba ar
dəmi in bar kə dləkəntən da'a. Kən ni den
ngeni Yesu kə Nazarat muntu ɓa tika den
kin gwa ya? Ar tu ngap ti'i da'a, tə tli gəs
wi. Las tu mur ti gwan kəni!
7 Kəkəno ri yari ni mir mən kulci kar ti,
na Bitərus'e tii mbubar Galili cina da wuri.
Barta ni wii shin ti kandatu nan tə yari in
gwa.>>
8 Ar ni mətliyi ɗəl na kətəre, dəmən gam
nəm wur wi, dli gəzən den dədartəni. Wu
wul murgon'e argon da'a, domici bərti den
ci gəzəni.
9 Nan Yesu tli gip məshi mbarəmo, kə bi
cəgəni den pət kə nəm kə sati, ar ni tə pare
ɗəltən kar Maryamu kə Magadala, nagər tu
kan Yesu ɗəli ti dun itər nyingi gip tli gəska
gwa.
10 Nagər mbarəmi eso, ar ni tə ri yari
mbarəm ju nan ra na Yesu tun har gwa,
munju kan ra den dun mbatl na kulu gwa.
11 Ama nan wu kum'e Yesu ra na ge
mbatl gəsi, har Maryamu ma tə shin tiwo,
wu ngəsh wur dene da'a.

Yesu ɗəl kar mbarəm rop gip mir mən kulci kar ti

12 Den kaar kə muntuwo, ar ni Yesu
sanje kama gəska, kan tə ɗəl kar mbarəm
jen rop gip mir mən kulci kar ti wokoci tu
nan wu den ritən gip nye bən gon gwa.
13 Ar ni wu rop ju pal rənka wu ri yari
nami, ama wu la shirəmi gip mbatl da'a.
14 Den kaariwo Yesu ɗəl kar kutl cet nəm
ju wokoci tu nan wu den ci fingal gwa. Ar
ni tə matl wur den nge ngəshtən den Yam
na lati gam gəzəni, domici wu nəm argon
tu munju shin ti den kaar kə tlitən gəs yari
gwa da'a.
15 Tə wul wur'e, <<Ri nəka ko ako gip atl
kundərəndlip, kə yari ni mbarəm kup zo
shirəm tu.
16 Muntu kup ngəsh ti den shirəmiwo,
baa pi ti batismawo, tii zam ɗəltəne. Ama
muntu kup nəsh den shirəmi dawo, baa
hukunte ti.
17 Bar ju kan munju ngəsh wur demən
baa pi kə bi seda gwa ni'e, gip sun gəno, wii
dəli dun itərka gip mbarəme, wii pa shirəm
gip pel bi jeni.
18 Wii pən ici na am gəzəni. Eso wi ni
wu tla uun mən ri mbarəm ekawo, ar ba pi
wur argon da'a. Wii pa ne am gəzən den
mən kumi dli, kan wu warke.>>
19 Den kaar kə shirəm kə Babom Yesu
nan wuro, ar ni pən tika to yamka, tə dəm
den am shimli kə Yami.
20 Mir mən kulci kar tiyi ngapo, kan wu
ɗəl wu pi ta pi wazu ko ako. Babom es
kop nan wuri, tə den kopi kaar kə shirəm
gəzən təp kə ba pi halamu bar kə dləkəntən
ju kan tə kem wu pi gwa.

* **16:1 16.1** Ba pini untu kə də gode ndutən tu kan ba pi mbarəm tu kan mshkawi gwa, kə də ca usuntənka.

LUK

1 Mbarəm na womti rəsh den bar ju kan
pi gip dlom gəmi gwa.
2 Wu rəsh bar ju mə kum gwa, bi də
munju shin bar ju na ger gəzən terka kan
den ritən gip dlom gəmi kan wu yari jen
shirəm kə Yam gwa, wi ni wu bi mi.
3 Den untuwo, ar ni na gam gəni a zhit
bar kup na ne gəs kə pitən gəzən, ar ni
a shin ar ndari'e a rəshi'i bar kup ndekes,
mən nartən Tiyopilus,
4 kə də kə mom ge shirəm kə bar ju kan
kulci'i kup gwa.

Yari gəri kə Yohana mən pi Batisma

5 Gip muri ju kan Hiridus ra den dandi
kə Yahudiyawo, mən keri bar ju ɗiri Yam
gon ra muntu na sun'e Zakariya gwa, ti ni
gip mən keri bar ju ɗiri Yam kan gəs də
Abaya gwa, nagər gəs Alisabatu pawo gəs
gal kə Haruna ni. *
6 Kup gəzən mən bərti Yam kan pi mbuni
dəmi cina də Yam gwani, wu kop doka kə
Yam kup asəm na gəse.
7 Ama wira na mimir da'a domici Alis-
abatuwo njikən ni, win ju ngap wu korsi
wi.
8 Gasi gon, nan Zakariya ra den pi mbap
gəs kə mən keri bar ju ɗiri Yam den am
kə mbarəm cina də Yami, nan an ɗir den
kungiya gəzən gwa,
9 den bi al'ada kandatu ne kə də mən
keri bar ju ɗiri Yam den am kə mbarəm
wu kop gwa, ba zəzar ti kə tə te gip Bom
kə Yam də tə la kunu mən təmi kasəri.
10 Mbarəm na womti eso wu ra kari, wu
den shirəm na Yam, nan den la'i kunu mən
təmi kasəri gwa.
11 Kan mən kartən kə Yam ba ɗəl kar
Zakariya, dlor den am shimli kə ba la'i
kunu mən təmi kasəri.
12 Nan Zakariya shin təwo, ar ni mbatl
tari ti kan bərti ba nəm ti.
13 Ama mən kartən kə Yami wul ti'e,
<<Ba kə kum bərti da'a, Zakariya, Yam kum
lirtən gi wi. Nagər gi Alisabatu ba gəri'i nya,
ki ne ti sun'e Yohana.
14 Ti dəmi'i bar kə ghol mbatl na kumi
təmi, mbarəm na womti ba pi ghol mbatl
na gəri gəsi,
15 ti dəm mən nartən cina də Babom
Yami. Ti tla ɗu da'a na bar mən hutən kup,
bar mən kemi gheri gami. Yam ba la'i ti na
Ruhu gəsi tun te tu də naska.
16 Ti pali mbarəm kə Isra'ila na womti
ɗir kar Babom Yam gəzəni.
17 Ti ri cina də Babom gip Ruhu na iko
kə mən yari shirəm kə Yam Iliya, ti pali
mbatl kə mən gəri kar mimir gəzəni, kan
mən nge kopi shirəm es den ho təp kə mən
bərti Yami, ti kərkəm mbarəm kə də wu dəm
mən bərti Babomi.>>
18 Zakariya wul mən kartən kə Yami'e,
<<Imni a mani momi argon tu kə yari ba pi
rawu? Ami korsi ni nagər gən ngapo sheti
ghon gəs womti wi.>>
19 Mən kartən kə Yami nəmi ti, tə wule,
<<Ami ni'e Jibra'ilu, a dlər cina də Yami,
arni kan ba karəm də a shirəm nan ki, a
yari'i zo shirəm kəni.
20 Kəkəno ki sa shot, ki'i mani shirəm
da'a, se gas tu kan bar tu ni piwi gwa, den
kə la shirəm gən mbatl da'a, muntu ba dəm
hoyi den kanda tu a yari gwa.>>
21 Mbarəm ba dlər wu den ɓuti də Za-
kariya ɗəl teri, wu den damtən den ununu
kem tə ɗəl ter gip Bom kə Yam bəle da'a.
22 Nan tə ɗəl tero, tə'i mani shirəm nan
wur da'a. Wu mom'e tə shin ni ruya gip
Bom kə Yami kan tə nəm shirəm nan wur
na ame, ama tə'i mani shirəm da'a.
23 Nan pət mbap gəs pawo, ar ni tə pal
rən bomka.
24 Den kar kə untuwo, kan nagər gəs
Alisabatu ba zam tu'e, ar ni tə ghundər
gam gəska kə kyar nantam gip bomi.
25 Alisabatu wule,<<Yam ni pim untu,
Gip muri jino Babom Yam shin guna gəni,
tə ɗəlim shamka gip mbarəme.>>

Yari gəri kə Yesu

26 Gip kyar kə mukka na zami tu kə
Alisabatuwo, Yam kar mən kartən gəs
Jibra'ilu su gip bən Nazarat kan ra gip atl
kə Galili gwa,
27 kar nye gər kan mom moni wi da'a,
muntu Isubu gəs gal kə Dauda ri o da ti

* **1:5 1.5** Hiridus: Ti ni'e bari muntu kan ri Yesu eka gip wokoci gəs gwa.

gwa, tə pən gip mbatl gəs tə gudləmi nan ti gwa, sun kə nye gəri'e Maryamu.
28 Mən kartən kə Yami ri kar ti tə wul ti'e,
<<Də shirmi ika! Babom Yam ba kum təmi gi, Babom Yam ra nan ki.>>
29 Nan Maryamu kum shirmitən tuwo ar dləkən ti hoyi, tə den damtən den'e unu shirmitən utu untu.
30 Ama mən kartən kə Yami wul ti'e,
<<Ba də bərti ci'i da'a Maryamu, kə zam cirtən cina də Yam wi.
31 Ki zam tu'e, ki gər nya, ki ne ti sun'e Yesu.
32 Ti dəm bar mbarəme, ba wul ti'e nya bar gun kə to yamka, Babom Yam ba bi ti dandi kə bas Dauda.
33 Ti pi mulki gam bom kə Yakubu bat na patəni, mulki gəs ba pa da'a!>>
34 Maryamu wul mən kartən kə Yami'e,
<<Imnu untu ba pi rawu, ami kan a mom momi wi da gwawu?>>
35 Mən kartən kə Yami nəmi ti, tə wule,
<<Ruhu kə Yam ba sur den ki, iko kə Bar Gun kə to Yamka baa ghum kika. Ra untuwo, nya tu ki gəriwo ti nəra na wani pitən da'a, ba wul ti'e Nya Yami.
36 Ar tu erəm gi Alisabatu nan ba wule ti njikən ni ma na korsitən gəsi, kəkən untu təra na tu kyar mukka.
37 Argon ra da'a kan Yam ba mbu pi da gwa.>>
38 Maryamu nəmi ti tə wule, <<Ami zher kə Yam ni, naa ar dəmim untu den yari gi.>> Ar ni mən kartən kə Yami ndara.

Maryamu ri kar Alisabatu

39 Murka njemo, ar ni Maryamu tli na zhotəne tə ri gip bən gon gip atl tləndər kə mən Yahuda,
40 las tu Zakariya ra gwa, tə te gip bomi, tə shirmi Alisabatu.
41 Nan Alisabatu kum shirmitən kə Maryamuwo, ar ni nya kə te tu gəska jiti ti, kan ba la'i Alisabatu na Ruhu kə Yami.
42 Tə shirəm na bar yar tə wule, <<Ki mən albarka ni gip mətli, nya tu ki gəriwo mən albarkani!
43 Unun kem zo bar kən zamən untu, nan nasi Babom gən ba ɗir ra karəm gwa wu?
44 Nan shirmitən gi su kəm damo, arni nya kə te tu gənka jiti ti na ghol mbatli.
45 Mən albarka ni'e muntu nəm'e shirəm tu Yam yari tiwo, ar ba pi untu gwa.>>

Maryamu wuli kon ɗəɗa Yami

46 Arni Maryamu wule,
<<Mbatl gən ba ɗəɗa Babom Yami.
47 Ruhu gən ba pi pighol mbatl gip Yam mən ɗəli gəni.
48 Don tə mom naməni,
ami zher gəs gər mətli ni kan ami argon ni da gwa.
Cina ɗewo mbarəm kup ba wuləm'e, <ki mən albarkani,>
49 den bar ju kan Yam mən nartən pim gwa,
sun gəso dləran ni ar ra.
50 Guna gəs ba ri den mən ju ba bi ti nartən gwa,
zhan ar kop zhan.
51 Ya pi kiri mbap na am gəs mən ndərtən,
tə gəzan mən dlari gamka na kup arjen ju ba se wur gip mbatl gəzən gwa.
52 Ya shu gunka den dandi gəzəni,
kan tə ɗəɗa mun ju kan mom nan wur dagwa.
53 Tə la'i tu kə mən kumi guzum na mbuni bari,
kan ti za mən bar kə am am koni.
54 Tə ne am zher gəs Isra'ila ra,
tə tune na gudləm shirəm gəs kə kumi guna'i
55 den tə pi ga gigi gəmi
Ibərahim na mimir gəs kə kumi guna gəzən an ri patən bari.>>
56 Maryamu dəm na Alisabatu wule kə kyar myakan kan tə pal rən bomka.

Gəri kə Yohana mən Batisma

57 Nan pət mbi rawi kan Alisabatu ba gər nya gəso, ar ni tə gər nye moni
58 Berəm dəmi na mən gəs nan wu kum zo bar tu Yam pi təwo, ar ni wu pi ghol mbatl nan ti.
59 Nan muri wuzupse la'i wo, ar ni wu ɗir kə də wu sər nyayi. Wu ndu far'e wu ne ti sun kə bas Zakariya,
60 ama nas nge gəs tə wule, <<O'o, də la ti bi'e Yohana.>>
61 Wu wul ti'e, <<Murgon ra gip mən gi na sun tu daa.>>
62 Ar ni wu pi bas ame, kə də wu mom unu sun ni tə ndu'e də ne nyayi.

63 Tə liri ba rəshi, ar ni tə rəshi, <<Sun
gəs'e Yohana.>> Bar tu dləkən mbarəm ju
ra lasi gwa.
64 Bartu, ar ni bi kə Zakariya ɓuli, tə
shirəme, kan tə nəm ɗəɗa Yami.
65 Kan bərti ba nəm berəm dəmi gəzən
kup, mbarəm ba nəm yari shirəm den bar
tu nan pi untu gwa, kup gip atl mən tləndər
kə mən Yahuda.
66 Kup muntu kum shirəm tuwo, tə wul
tor gip mbatl gəs'e, <<Imni nya tu bari kə
dəmiwe?>> Den wu momi am kə Yam ra
nan ti.

Zakariya wuli kon ɗəɗa Yami

67 Bas Zakariya laa na Ruhu kə Yami, ar
ni tə yari shirəm kə Yam tə wule,
68 <<Mə ɗəɗani Babom Yam kə Isra'ila
den tə ɗir kar mbarəm gəs tə ɗəli wuri.
69 Tə bi mi mən ɗəli gəmi mən iko
gip bom kə zher gəs Dauda.
70 Kanda tu tə yari terka bi də mən yari
shirəm kə Yam mən tsarki.
71 Den mii zam ɗəltən wi am də mən nge
gəmi,
na mən ju ba ndu mi da gwa.
72 Yam gode kori gəmi guna gere,
kan tə tune na gudlum shirəm gəs kə
far mən tsarki nan tə pi wur gwa.
73 Gudlum shirəm tu nan tə yari kori gəmi
kə far Ibərahim.
74 Tə ɗəli mi am də mən nge gəmi,
kə də mə bote ti bat na bərti.
75 Mə dəm ni dləran na pitən dlat cina də
Yam gip muri gəmi kup.

76 Ki nya gən eso, ba la kibi'e mən yari
shirəm kə bar Gun kə to yamka.
Ki ri cina də Babomi, kə kərkəmi ti
guntəpe.
77 Ki yari mbarəm gəs kandatu wi zam təp
ɗəltən gip dun mbatl
təp kə ba ho'i warwat pitən gəzənka
gwa.
78 Gip womti shini guna kə Yam gəmi,
cirtən kə pət kan ba ɗəl tor gəsi ba ɗəl
sur yam an cir den mi,
†
79 ar ba cir den mən dəmi gip dəməni,
na gip gos kə məshtəni,
ar baa kop nan mi den təp kə dəmi
zhilili.>>
80 Yohana nyayi nari, tə dəm na ndərtən
gip ruhu, tə dəm gəs rən gip ləpka se gastu
kan tə ɗəl ɗir gip mbarəm kə pi mbarəm kə
Isra'ila wazu gwa.

2

Gəri kə Yesu

1 Gip muri jawo, la'i icən ɗəl bi də Kaisar
Augustus, Gun kə Roma, də dləm mbarəm
kə atl kup. *
2 Muntu ni'e la'i gəs dləmi mbarəm kə atl
kup, gip muri ju kan Kiriniyus den dandi
kə Siriya gwa.
3 Arni mbarəm kup pal rən bən dawurka
də rəsh sun gəzəni.
4 Isubu za bən Nazarat gip atl kə Galili
ti pal to gip bən Baitalami gip atl kə
Yahudiya, bən tu kan gər gun Dauda tunka
gwa. Yusufu pal to bar taka ra'e ti mən
bom kə Dauda ni.
5 Ya pal toka na nye gər gəs Maryamu,
muntu kan tə ri o da ti kan ra na tu gwa,
kə də rəsh sun gəzən toka.
6 Wira to Baitalami kawo, ar ni pət gəri
gəs ɗiri.
7 Tə gər nya gəs kə pari, tə ghum tika gip
tutul gəs tə mur ti gip kungələn, tun kan
wira na las muri gip ba shu'i mən dikiyi
da gwa.

Mən le təm na mən kartən kə Yami

8 Rən bi ləp kawo, mən le təm ra den
muri kari, wu den ne ger den təm gəzən
kə gasi.
9 Karap ar ni mən kartən kə Yam gon
cwat kar wuri, gos kə Yam cir den wuro
kan bərti ba nəm wur na nari.
10 Ti ngapo kan tə wul wur'e, <<Ba də
bərti nəm kənni da'a! Amo a ɗiri in na təmi
shirəmi, muntu ba kem mbarəm kup wu pi
ghol mbatl gwa.
11 Sekəno gəri in mən ɗəli mbarəm gip
dun mbatli gip bar bən kə Dauda, Babom
Almasihu.

† **1:78 1.78** Cirtən kə pət: Ar ni'e cwattən kə Almasihu kan ba cir den mi gwa.

* **2:1 2.1** Kaisar Augustus: Bar gunni'e ti. Bən ra na womti kup na gun gəzəni kan atli da ti gwa. Sun Kaisar yiwo sun gəsni da'a, ama sun kə nartən ni kan mən bəni ba bi kup muntu ne ti gun gwan.

12 Kandatu ki mom tiwo, ar ni'e, ki ri
zam nya na ghumi gip tutul gəs ɓom gip
kungələn.>>
13 Wi ra untuwo sai gimətl na womti mən
kartən kə Yam na muntu ra far gwa gip
wuri, wu den ɗəɗa Yam, wu den wultən'e,
14 <<Yam'e bari to yamka!
sur atlo də ghol mbatl kop mən ju kan
Yam ba kum təmi gəzən gwa.>>
15 Nan mən kartən kə Yam ju pal gəzən
to yamkawo, arni mən le təm ju wul ezən'e,
<<Mə rini Baitalami mə shinni argon kən
kan den pitən, kan Yam yari mi gwa.>>
16 Wu zho wur wu te gip bəni wu zam
Yusufu na Maryamu, wu shin nyayi su gip
kungələnka ɓom.
17 Nan mən le təmi shin təwo kan wu bali
wur argon tu kan mən kartən kə Yam tu
yari wur den nyayi gwa.
18 Kup munju kum shirəm tu yariwo, ar
dləkən wuri, kan wu nəm bi na am den
argon tu mən le təm ju yari gwa.
19 Maryamu ngapo tə ne bar ju kup su
mbatl ka, tə den damtən dene.
20 Mən le təm ju pal rən bi ləp ka, wu
den ɗəɗa Yam hoyi den argon tu wu kum
kan wu shin gwa, bar ju kup mən kartən
kə Yam yari wuro ar ni wu shini.

Ne sun Yesu

21 Nan nyayi mur wuzupsewo, ar ni wu
sər ti kan wu ne ti sun'e Yesu, sun tu kano
mən kartən kə Yam bi wur nan zam tu gəs
wi da gwa.
22 Nan muri la kə də pi argon tu kulci
kə Musa yari kə hotən də pal hoyi cina də
Yam kan ba pii ɗiro, kan wu pən ti wu te ti
Urushalima kə də ta ti am də Yami. †
23 Untun kulci kə Yam yari, den kup gəri
kə pari inkan nye moni no də bi Yamka.
24 Wu ɗir pash Maryamu den yari kə
shirəm kə Yam den'e mir kuɓur rop ko mir
tattabara ropni ba mboshi.
25 Gip muri jawo, mbarəm gon ra nan ba
wul ti'e Saminu gwa, tini su Urushalimaka
na dəmi. Ti bar mən bərti Yam ni mən la'i
Yam mbatl ni. Tin den ɓuti gas tu kan Yam
ba ɗəli Isra'ila gwa. Ruhu kə Yam ra nan ti.
26 Ruhu kə Yam yari ti den ti məsh da'a
se tin tə shin Almasihu tu kan Ba-Gun Yam
wule ti kar ti sur kani.
27 Ruhu kə Yam kem ti tetən gip dəbom
Bom kə Yam gas tu kan mən gəri kə nyayi
ɗir ti wu pi ti argon tu shirəm kə Yam yari
də pi nye moni kə pari gwa.
28 Kan Saminu ba nəm ti am dati tə
goode Yami tə wule,
29 << Kəkəno Babomi, na də zher gi məsh
na ghol mbatli den yari gi.
30 Nan ger gən shin mən ɗəli kə Isra'ila wi
gwa,
31 Muntu kə pi ti den ger kə bən kup gwa.
32 Cirtən tuni es ɓul guntəp kə momi Yam
də mən ju kan mən Yahuda ni da
gwa,
tin ti kem mbarəm kə Isra'ila wu pi
sun ra.>>
33 Na kumi untuwo, kan bas na nas ba
nəm bi na am, den bar ju kan Saminu yari
den ti gwa.
34 Kan Saminu ba lir Yam də tə ne am
Yusufu na Maryamu ra, ti wul Maryamu
nas'e, <<Yam zəzar nya tu, ti kem mbarəm
na womti kə jiltəni, ti dəm guntəp kopi Yam
kə mbarəm na womti gip Isra'ila. Tin ti
dəm alama tu ɗəl kar Yam kan mbarəm na
womti ba nge gwa.
35 Na untun arjen ju wu ghundəri su
mbatl da wurka ma ba ɗəl kari, bar tu ba
ci'i mbatl wule tuli ini tu na səɓəri>>.
36 Korsi mən shirəm na Yam tu kan
ba wul ti'e Hannatu, nya Fanuwel, nya
Ashiru. Tə dəm bom kos kə sheti ghon
nyingi katl,
37 kan kos gəs ba məsh ka. Kəkəno sheti
ghon gəs hauya wupse na wupseni. Tə za
Bom kə Yam da'a pət na gasi, tə ne Yam
den ngustin kə liri gəs na guzum male.
38 Saminu pa'i shirəm gəs ituwi arni
Hannatu ter gipi, ti den goode Yam tə
shirəm den nya tu. Tə yari kup munju kan
den ɓuti də Yam ɗəli wur gip dun mbatl
gəzən gwa.
39 Nan ga Isubu na Maryamu pa'i kup
argon tu shirəm kə Yam yari də piwo, kan
wu pal su bən gəzən Nazarat gip atl kə
Galili ka.

† **2:22 2.22** Mən Yahudawo, gərni gər nye moniwo, tə nəra na cirtən cina də Yam da'a. Se tin tə mur hauya rop kan də mbosh mir kuɓur ko tattabara rop, kə pali gəs hoyi cina də Yami (den bi ho'i bəran gərika).

40 Nyayi ba nar na ndərtən gəsi. Yam bi
ti momi bar na nari, ndutən kə Yam kop ti
kari.

Nye Yesu gip Bom kə Yami

41 Sheti ghon kupo, mən gəri kə Yesu ba
kur su Urushalima kə nyel jikat bədlabəni.
‡
42 Nan Yesu ri sheti ghon kutl cet rob na
gəriwo, kan wu su kə nyel jikat bədlabən
kan wu kur pi gwa.
43 Nan wu pa'i nyel jikat bədlabəniwo ar
ni wu nəm təp paltən gəzən su bən da wur
Nazaratka, Yesu nya tu ngapo tə sa gəs
su Urushalima ka, mən gəri gəs ngap wu
mom da'a.
44 Wi ngapo wu wule ti nəra gip mən ju
wu den ritən nan wur gwa, wu nda pət
den ɓomi asəm nan gəzəni. Nan wu shin
ti dawo kan wu nəm ngeni gəs gip ezən na
berəm gəzəni.
45 Nan wu zam ti dawo, ar ni wu pal su
Urushalimaka kə ngeni gəsi.
46 Muri gəzən myakan, kan wu nde zami
gəs gip dlom kə mən kulci shirəm kə Yam
te gip dəbom Bom kə Yamka, ti den kumi
gəzən kan tə pa ngen momi kar wuri.
47 munju kan kum bar ju kup tə bali
nan wuro ar ni momi shirəm gəs na bali
shirəm gəs dləkən wuri.
48 Ar dləkən mən gəri gəs na shini gəs
lasi, kan nas ba wul ti'e, <<Nya gəni, unun
kə pi mi untuwu? Ami na be den ngeni gi
na zoti ger gwa!>>
49 Tə ngen momi kar wur tə wule, <<Kə
ngenəm ni kə unu? Kə mom ni'e ar ndari
a nəra te bom də Banka da'a ya?>>
50 Wi ngapo wu mom gəs kə shirəm tu ti
bali wur gwa da'a.
51 Kan tə tlyam tə kop wur wu pal gəzən
su Nazaratka tə pi ta kumi bi kə mən gəri
gəsi, kup bar juwo nas ne su mbatl da tika.
52 Kan Yesu ba pi ta nartən na ɓatli mbatl
na tlyartəni, tə zam cirtən kar Yam na
mbarəme.

3

Wazu kə Yohana mən Batisma

1 Bar gun Kaisar Tibariya gip sheti ghon
kutl cet nantam den dandi kə atl kə Roma,
Buntu Bilatus ngapo ti ni den dandi kə atl
kə Yahuda, Hirudus ni'e gun kə Galili, Fil-
ibus esi ni'e gun kə Ituriya na Tarakunitas,
Lisaniyas ni'e gun kə Abiliya.
2 Ga Hanana na Kayafawo, wi ni'e kiri
mən keri bar ju ɗiri Yam gwa. Yam shirəm
na Yohana nya Zakariya gip ləpe.
3 Tə kop atl kə bi ɓula Urdun kup, tə
pii wazu mbarəm də wu za warwat pitən
gəzənka, wu kop Yam də pi wur batisma
də Yam pəni wur warwat pitən gəzənka.
4 Untun ar ra na rəshi gip təlankur kə mən
yari shirəm kə Yam Ishaya nan tə wule,

<< Yar kə gon den latən bi gip ləpe,
<Kərkəmi ni Babom guntəp tu kan tii kop
gwa,
ta'i təni ngoyi guntəp gəs ka.
5 Laa'ini dindika kup,
tatlni kiri tləndərka kan kə ngash ni
heli tlənɗərka kup.
Də ta guntəp tu kan ra na ngoyi gwa,
kan də kərkəm gurgəzək guntəpka ar
mbuni.
6 Mbarəm kup baa shin kandatu kan
Yam pəni wur warwat pitən gəzənka
gwa.>>>
7 Yohana shin mbarəm na womti den
ɗirtən kar ti, kə də tə pi wur batismawo
ar ni tə wul wur'e, <<Kən badər kə wonzi!
Won matl kən den kə kətərini lo kə Yam
mən ɗirtənu?
8 Pini argon tu ba shin də wule kə ci atl
gam wu gwa. Ba kə wulni tor gip mbatl
gin'e, Ibərahimo baa gəmi ni da'a. domici
a yari ine, Yam ra na iko tə tlii Ibərahim
mimir gip tat ju.
9 Tare ne bi ndal den gəs kin wi. Kup
kin tu kan gər ho mimir dawo, ba wotlka
də laka gip utu.>>
10 Kan womti mbarəm ju ba wul ti'e,
<<Unun mi pi ituwi?>>
11 Tə bali wur tə wule, <<Muntu kup kan
ra na lulur ropo, naa tə bi muntu kan ra
nari da gwa nəm, muntu na fingal ma naa
tə pi untu.>>

‡ **2:41 2.41** Biki jikat bədlabəni: Nyel ni kan mən Yahuda ba pi kə ghol mbatli, nan Yam dəli wur am də gun kə Masar gwa. Wu pini biki tu kup sheti ghone, las tu wu pi ngapo su bar bən gəzən Urushalima kani.

12 Mən nəmi wurpi bom ɗir pa də Yohana
pi wur batisma, wu wul ti'e, << Ba mən
Kulci, unun mi piwe?>>
13 Tə wul wur'e, <<nəm ni argon tu kan
mən bən wule də nəm gwa katl.>>
14 Mən bi utu ma wu ɗir wu wule, <<mən
ngapo unun mi piwe? >> Ar ni tə wul
wur'e, <<Ba kə getl ni mbarəm den wu
bi'in wurpi da'a, wi ni wu bi'in da ngapo
ba kə ne wur ni lar te gam ka da'a. Nəm ni
ɓatltən gin na mbatl nəm.>>
15 Nan mbarəm den ɓuti na zoti ger kan
wu den pəni tor gip mbatl gəzən den'e,
<<Ko Yohana ni'e Almasihu yi?>>
16 Kan Yohana ba wul kup gəzən'e,
<<Amo a ne in den pi batisma na male,
gon ra kan nar manəm gwa den ɗirtəne,
muntu kan zap kaptəlan gəs ma a kəm pətli
da'a. Ti pi in batisma na Ruhu kə Yam na
utu esi.
17 Tə ra na matanƙadi gəs am da ti, ti
ɗəli gam oka, tə shot gesi su ɓindi da tika,
kəptiyi ngapo ti kerika na utu tu kan ba
məsh da gwa.>>
18 Na dəli kəm jen na womti, Yohana pi
mbarəm wazu kə zo shirəmi.
19 Ama Yohana matl Hirudus gun kə
bəni, na pəni Hirudiya gər kə mən bari gəs
Filibus, na wani bar jen na womti kan tə
pi gwa.
20 Den kariwo kan Hirudus ba li ari ka,
kan tə wule də nəm Yohana də ɓal ti.

Yohana pi Yesu batisma

21 Nan pi mbarəm kup batismawo, kan
ba pi Yesu pa'e, nan ti den shirəm na Yamo,
ar ni yam ɓuli.
22 Ruhu kə Yam ba sur dlər den ti na dli
wule kə kuɓuri. Kan yar gon ba ɗəl sur
yam ba wule, <<Ki ni'e nya gəni, muntu
kan A ndu ti gwa, mbatl gən ba ghol naar
nan ki.>>

Mən kə Yesu

23 Yesu nəm mbap gəs kə kulci na pi
wazuwo, ba shin wule tə ri sheti ghon
hauya nəm na kutl na gəri wi. Mbarəm pali
təka wule nya Isubu ni, nya Heli.
24 Heli nya Matat, Matat nya Lawi, Lawi
nya Malki, Malki nya Yanna, Yanna nya
Isubu,
25 Isubu nya Matatiya, Matatiya nya
Amos, Amos nya Nahum, Nahum nya
Azaliya, Azaliya nya Najaya,
26 Najaya nya Ma'ata, Ma'ata nya
Matatiya, Matatiya nya Shimeya, Shimeya
nya Josek, Josek nya Yahuda.
27 Yahuda nya Yowanan, Yowanan nya
Refaya, Refaya nya Zarubabel, Zarubabel
nya Sheyeltiyel, Sheyeltiyel nya Niri.
28 Niri nya Malki, Malki nya Addi, Addi
nya Kosama, Kosama nya Almadama, Al-
madama nya Er,
29 Er nya Joshuwa, Joshuwa nya
Eliyazar, Eliyazar nya Yorim, Yorim nya
Matat, Matat nya Lawi,
30 Lawi nya Simiyon, Simiyon nya
Yahuda, Yahuda nya Isubu, Isubu nya
Yonam, Yonam nya Eliyakim.
31 Eliyakim nya Malaya, Malaya nya
Mainana, Mainana nya Matata, Matata
nya Natan, Natan nya Dauda,
32 Dauda nya Jesse, Jesse nya Obida,
Obida nya Bo'aza, Bo'aza nya Salmon,
Salmon nya Nashon.
33 Nashon nya Amminadab, Ammi-
nadab nya Aram, Aram nya Hasruna, Has-
runa nya Parisa, Parisa nya Yahuda,
34 Yahuda nya Yakub, Yakub nya Ishaku,
Ishaku nya Ibərahim, Ibərahim nya Tera,
Tera nya Nahor
35 Nahor nya Serug, Serug nya Reyu,
Reyu nya Peleg, Peleg nya Eber, Eber nya
Shela
36 Shela nya Kenan, Kenan nya Arfak-
shad, Arfakshad nya Shem, Shem nya
Nuhu, Nuhu nya Lamek
37 Lamek nya Metusela, Metusela nya
Enok, Enok nya Yared, Yared nya Maha-
lalel, Mahalalel nya Kenan,
38 Kenan nya Enosh, Enosh nya Shitu,
Shitu nya Adamu, Adamu nya Yami.

4

Shetan ndu kemi Yesu ndetəne

1 Yesu pal sur ɓula Jodan laa'i na Ruhu
kə Yami, ar ni Ruhu kop nan ti rən gip
ləpka,
2 lastu tə pi muri hauya rop tə ci argon
da'a, nan wu pawo kan guzum ba ci ti. Ar

ni Shetan, gun dun itər, ɗir kar ti kə də tə
kem ti ndetəne.
3 Tə wul Yesu'e, <<In ki nya Yam no, wul
tat ju'e wu dəm bəredi?>>
4 Ar ni Yesu nəmi ti tə wule, <<Ar ra na
rəshi gip shirəm kə Yam'e, <Mbarəm ba
mani dəmi na ci burodi katl da'a.>>>
5 Bartuwo, kan Shetan ba te ti den tlyari
las goni, kan tə gode ti bən kə duniya kup
wule gip njipkər gere.
6 Kan tə wul ti'e, <<Aa bi'i mulki na
kirtən gəzənka kup gwanni, wu bin kawi.
A mani bi kup muntu kano a adu'i ti bi
gwa.
7 Ki ni kə ngus cina dam kə bim nartəno,
ar ba dəm ge.>>
8 Yesu wul ti'e, <<Ar ra na rəshi, ɗəɗa
Babom Yam gi, ti ni nangəs ki bi ti
nartəni>>
9 Kano Shetan ba si ti gip bən Urushal-
ima, kan tə kem ti tə dlər to den gam Bom
kə Yam kan to den Yam nar gwa, tə wul
ti'e, <<In ki nya Yam no, ɓo tuma su atl ka.
10 Ar ra na rəshi'e, <Yam ba wul mən
kartən gəs'e wu ga ki hoyi,
11 eso, wi nəm ki gip am gəzəni, ki nda
kə ɓo asəm gika den tat da'a.>>>
12 Ar ni Yesu nəmi ti tə wule, <<Shirəm
kə Yam wule, < də kə gode Babom Yam gi
da'a.>>>
13 Nan Shetan pa'i godetən gəs kupo, ar
ni tə ndara tə za Yesu, kə də tə ɓut zo pət
goni.

Mbarəm nge Yesu gip bən Nazarat

14 Yesu pal gip atl kə Galili, iko kə Ruhu
kə Yam ra nan ti. Ar ni shirəm den ti ri gip
bəni kə bi atli kup,
15 kano tə nəm kulci mbarəm gip bom
kumi shirəm kə Yam gəzəni, ar ni mbarəm
pita yari zo shirəm den ti.

18 <<Ruhu kə Babom Yam ra na deməni,
tə zəzarəm kə də a yar zo shirəm kə Yam
də munju kano am ri wur kar da gwa. Tə
karəm kə də a yar shirəm kə ɗəli munju
kan ra na ɓali gwa, kano a ɓuli ger munju
kano tabini gwa. Də za munju kano jen pi
wur hoyi da gwa.
19 Kə də a yari gin kə guna ger kə Babom
Yami.>>
20 Ar ni tə kucum təlankuri ka, kan tə bi
mən mbap kə bom kumi shirəm kə Yami,
kano tə dəm gəs atli. Ger kə mbarəm kup
ngapo ar ra den ti, wu nəm shini gəsi.
21 Ar ni tə wul wur'e, <<Se kəno, argon
tu shirəm kə Yam yariwo ar laa'i wi den
ger gi ni.>>
22 Munju kup kan ra lasiwo, wu yar ho
shirəm den ti, kan wu nəm bi na am na
shirəm mən təmtən kano tə yari gwa, wu
wule, <<Muntuwo nya Isubu ni diya?>>
23 Ar ni Yesu wul wur'e, <<A momi ki
yarim shirəm kolɗa bitu ba yari gwa'e,
<Mən bi uni, warke gam gi>, ki wuləm
es'e, <Pi mi argon tu kan kə pi su gip
Kaparnahumka gwa.>>>
24 Ar ni Yesu wul wur ra'e, <<A yari in ge
shirəmi, tə ci cina na shirəm tə wule, <<ba
nəm shirəm kə mən yari shirəm kə Yam gib
bən gəs da'a.>>
25 <Na ho bi ni a yari ine>, <<gin tu kano
mən yari shirəm kə Yam Iliya rawo, munju
kano kos gəzən məshka gip Israilawo, wu
womti, gini ni pi watlən myakan na kyar
mukka ghon nda da'a, kano ba pi guzum
na nari gip atli.
26 Ama Yam kar Iliya kar ko nəm gəzən
da'a, ar ni Yam kar ti kar guri gon gip bən
Zarifat kan ra gip atl kə Sidon gwa.
27 Eso, mən ndəcci jen ra na womti gip
Israila, wokoci kə mən yari shirəm kə Yam
Elisha. Kup na untuwo, nəm gəzən gon ra
kan Yam warke ti ndəcci gəska gwa da'a,
se mbarəm nəm. ti ni'e Na'aman ba mən
Suriya, muntu kan Yam warke ti ndəcci
gəska gwa.>>
28 Kup mbarəm ju kan ra gip bom kumi
shirəm kə Yamiwo, lo ci wur nan wu kum
shirəm kə Yesu gwa.
29 Ar ni wu tlyam dlor, kano wu ɗəli
Yesuka kar bəni, kan wu te ti den bi zhiki
tu kan tu bən gəzən dene gwa. Wu ndu'e
wu byal ti tə nda su atl ka.
30 Ama Yesu kop gip wuri kan tə ndara
won gəsi.

Yesu ɗəli dun itərka gip mbarəme

31 Kano Yesu ba ndara Kaparnahum bən
gon gip kə Galili, kan tə kulci mbarəm den
pət shukutəni.
32 Ar ni kulci gəsi dləkən mbarəme, den
shirəm gəs ra wule kə gunye.

33 Gip bom kumi shirəm kə Yamo, mbarəm gon ra mən dun itəri, ar ni tə la yar hoyi tə wule,
34 <<Wayi! Ununu ghun ki nam mi, Yesu kə Nazarat? Kə ɗir ni kə də kə pa'ika nam mi ya? A mom ki woni, ki ni'e muntu ɗəl sur kar Yam gwa!>>
35 Kano Yesu ba matl dun itəri, tə wul ti'e, <<Yoni ɗəl ter gip mbarəm tuka!>> Kan dun itəri ba byal ti atl cina də mbarəm ju kan ra lasi gwa, kan dun itəri ba ɗəlka gip mbarəmi tə pi ti argon da'a.
36 Kano mbarəm kə lasi kup ba nəm bi na ame, wu wul ezən'e, <<Unu ndəri shirəmi utu untu? Tə wul dun itər'e wu ɗəl gip mbarəmka, kano wu ɗəli.>>
37 Argon tu kan Yesu piwo, ar ni kem mbarəm nəm yari shirəm den ti gip atli kup.

Yesu warke mbarəm na womti

38 Yesu ɗəl gip bom kumi shirəm kə Yami kan tə ndara bom də Siman. Nakon kə Siman ra hoyi da'a, tə den kumi dli hoyi. Kan wu lir Yesu, də tə warke ti.
39 Ar ni tə ri dlər su gam da tika, kan tə matl kumi dliyi den tə za ti. Ar ni ar za ti, kan tə tlyam na zhotəne, tə turi wur fingal tə bi wuri.
40 Nan pət nda bino, kup munju kan ra na berəm na mən kan ra hoyi dawo, ar ni wu ɗir wur kar Yesu. Kan Yesu ba ne am gəs den wur na nəm nəm den badər kumi dli ju ba ghun wur gwa, kan wu warke.
41 Untu ni'es dun itər ɗəlka gip mbarəm na womti, wu den la'i yare, wu den wultən'e, <<Ki nya Yam ni!>> Ar ni Yesu matl wur tə wule, ba wu shirəm da'a, den wu momi ti ni'e Almasihu.

Yesu pi wazu gip bom kumi shirəm kə Yami

42 Nan bar tlowo, kan Yesu ba za lasi, tə ri gəs las tu kan mbarəm ra hoyi da gwa. Kano mbarəm ba ngen ti ba ngen ti. Nan wu zam tiwo, ar ni wu ndu'e tə i ri las gon'es da'a.
43 Kan tə wul wur'e, <<Ar nəmən te yarka a ri yari mbarəm zo shirəm kə zo dəmi cina də Yam gip bəni jeni, den untuni karəm suri.>>
44 Kan Yesu ba nəm pi wazu gip bom kumi shirəm kə Yam kə mən Yahuda.

5

Yesu labi mən kopi gəs kə pari

1 Gasi gon kan, Yesu ra bi ɓula Jenesaratawo, mbarəm na womti ra kar ti, wu den kumi shirəm kə Yami.
2 Ar ni Yesu shin kungələn jikat mal rop bi ɓula'i, mən nəmi kos ni za lasi, wu den ho'i bar kə nəmi kos gəzənka.
3 Kano Yesu ba to gip kungələn jikat mal kə Siman, nəm gip mən nəmi kos ju, kan tə wul ti'e tə dəl ti te gip malika njem. Ar ni tə dəm gipi. Kan tə kulci mbarəme.
4 Nan tə pa'i shirəmo, ar ni tə wul Siman'e, <<Te kungələn jikat mali kə ba dlyami male, kan kə la bar kə nəmi kos gi kə də kə nəm kose.>>
5 Ar ni Siman wul ti'e, <<Babomi, mə pa mi kə gas kup ɗewi, ko nəm mə nəm argon da'a, kup na untu, tun kan kə yari untuwo, naa la bar kə nəmi kosi suka.>>
6 Nan wu la bar kə nəmi kosi sukawo, kan wu nəm kos na womti, ar kem bar kə nəmi kos gəzən ba nəm tlyattənka.
7 Nan wu shin untuwo, kan wu yiɓəti ezən am kan ra gip kungələn jikat mali gon gwa, də wu ɗir ne wur amra, nan wu ɗiro, ar ni wu la'i kungələn jikat mali kup pa rop, bar tuwo kungələn jikat mal gəzən ba nəm sitənka gəs male na giɓərtən kə womti kose.
8 Nan Siman Bitrus shin untuwo, ar ni tə ngus cina də Yesu, tə wul ti'e, <<Za əm kə ndara, Babomi, ami mən warwat pitən ni!>>
9 Siman na berəm nəmi kos gəs kupo, ar dlikən wur den womtitən kə kos ju kan wu nəm unju gwa.
10 Untun ga Yakubu na Yohana, mimir kə Zabadi, berəm mbap kə Siman ar dləkən wur pa'e. Kano Yesu ba wul ti'e, <<Ba kə kum bərti da'a, cina ɗewo mbarəm ni ki nəmi.>>
11 Ar ni wu dəl kungələn jikat mal gəzən tor den bishidi, wu za kup bar ju wi ra nari gwa, kan wu kop ti.

Yesu warke ba mən ndəcci

12 Nan Yesu ra gip bən gono, mbarəm gon ra kan ndəcci ci ti narka gwa. Nan tə shin Yesuwo, ar ni tə nda cina da ti na ba ger gəs su atlka tə lir ti tə wule, <<Babomi, in kin kə ndu'o ki mani warke gəni.>>

13 Kano Yesu ba ta am gəs tə ne den ti, tə
wul ti'e, <<A ndu'i, da'i warke!>> Ar ri kəti
gon da'a arni ndicciyi za ti.
14 Pi untuwo, ar ni Yesu wul ti'e, <<Ba kə
yari murgon da'a! Ama ri kar ga Ləɓa kə
Yam wu shin ki, kan kə bi bar ju kan Musa
wule də bi kə bi ho'i ndəccika gwa, untu ni
mbarəm ba shin ki kə'i na ndəcci da'a.>>*
15 Kup na untuwo, ar ni shirəm den ti
kərkəm ritən gip barəm ra, kan mbarəm na
womti ba nəm ɗirtən kar ti kə də wu kum
ti, kan tə warke munju kan ra hoyi da gwa.
16 Yesu ngapo tə kur ri gəs las ju kan
mbarəm ra hoyi da gwa kə də tə shirəm
na Yami.

Yesu warke muntu kan itər tle təka gwa

17 Gasi gon kan Yesu ra den kulci
mbarəmo, ar ni mən Parise na mən kulci
mbarəm doka kə Musa, munju kan ɗəl ɗir
gip mir bən kə Galili kup na kə Yahudiya
na gip bən Urushalima ra njon njon lasi.
Iko kə Babom ra nan ti kə də tə warke
mbarəme.
18 Kan mbarəm jen ba ɗir na gon kan itər
tle tika gwa ra ɓom den ba muri gəsi, wu
ndu te gəs gip bom las tu kan Yesu ra gwa.
19 Wu zam təp da'a, nan mbarəm wom-
tika gwa, ar ni wu to den rupi kə bomi
kan wu tul shu wu ne mbarəmi suka gip
dlom kə mbarəm ju den bamuri gəs cina
də Yesu.
20 Nan Yesu shin ngəshtən gəzən den
yam untuwo, ar ni tə wule, <<Berəm, ho'i
i warwat pitən gi kawi.>>
21 Untu piwo, ar ni mən Parise na mən
kulci mbarəm doka kə Musa nəm wultən
gip mbalt gəzəni wu wule, <<Unu mbarəmi
ikən mən mburi Yam we? O fawo, Yam ni
nan gəs ba ho warwat pitənka da'a ya?>>
22 Nan Yesu mom unun wu den damtən
denewo, ar ni tə wul wur'e, <<Unun kem
kə damkən untu rawu?
23 Gongeni ban mani, də wule, <Ho
warwat pitən gi kawa,> ko də wule <Tlyam
kə ndarawe?>
24 Ama kədə kə mom'e, Nya Mbarəm ra
na iko kə də tə ho warwat pitənka gip
duniya ni.>> Ar ni tə wul mbarəm tu kan
itər tle ti kayi gwa, <<Tlyam kə pən ba muri
gi kə ndara bomi!>>
25 Bar tuwo, arni tə tlyam dlor cina
dawuri, tə pən ba muri gəs cina da wuri
kan tə ndara bomi tə den ɗəɗa Yami.
26 Ar dləkən ko gonge mbarəme kan wu
ɗəɗa Yami. Gip bərti na dləkəntən wu nəm
wultən'e, <<Mə shin bar kə dləkəntənwi se
kəni.>>
27 Den kar kə untuwo, ar ni Yesu ɗəli
kan tə shin mbarəm gon mən nəmi wurpi
bom kan ba wul ti'e Lawi gwa, təra njon
kə ba nəmi wurpi bomi. Ar ni Yesu wul
ti'e, <<Kopəni!>>
28 Kan Lawi ba tlyam tə za bar ju kup tə
ra nari gwa kan tə kop ti.
29 Kano Lawi ba pii Yesu bar nyel bom
da ti. Lasiwo mən nəmi wurpi bom na
womti, na mbarəm jen ra lasi den ci bar
kə ci nan wuri.
30 Ama mən Parisa na mən kulci mbarəm
doka Musa nəm zhe'e shirəmi, wu wul mir
mən kulci kar ti'e, <<Ununu kem kən den
ci na tle na mən nəmi wurpi bom na mən
warwat pitən rawu?>>
31 Ar ni Yesu nəmi wur tə wule, <<Munju
kan ra hoyi ni ba ngen mən bi un da'a.
Ama munju kan ra hoyi da gwani ba ngen
mən bi uni.
32 A sur gip duniya kən kə də a labi mən
ho pitən da'a, ama mən warwat pitəne də
wu za warwat pitən gəzənka. >>

Ngen momi kar Yesu den pi guzum mal na shirəm na Yami

33 Kano jen ba wul Yesu'e, <<Mir mən
kulci kar Yohana ba pi guzum mal na
shirəm na Yam ko gəgasi, untuni es mir
mən kulci kar mən Parise ba pi, ama gewo
wu den ci na tle.>>
34 Kano Yesu ba nəmi wur tə wule, <<Kə
shin wule ki hane berəm kə mən pel gud-
lumi ci bar kə cika wi nəra na mən pel
gudlumi gwa ya?
35 Ama pət baa ɗir kan ba pən mən pel
gudlumi tuka kar wuri. Gip muri ja ni wi
pi guzum male.>>
36 Kan tə pa yari wur misali goni, tə
wule, <<Murgon ra kan ba tlyati nye yadi
den pel lulur kan tə bop den gusi da'a. Ti

* **5:14 5.14** Ho'i ndəcci: Murgon nəra na ndəcciwo, mbarəm ba nəm wur gip dlom gəzən da'a. Se Ləɓa kə Yam ni wul wur'e wu bi bar ju kano doka kə Musa yari'e də bi gwa. Wini wu biwo ar ni ga ləɓa kə Yami ba yari mbarəm'e ndəcci gəs za ti wi.

ni tə pi untuwo, ti tlyati pel lulur gəs ka, peli tu kan tə bop den gusi lulur tuwo ar ba mbun da'a.
37 Untu ni esi, murgon ba shoti pel mal kin inabi su gip kor ranka da'a. Ti ni tə pi untuwo, pel mal kin inabi tu ba tatl ran juka kan ar shotka, rani eso ar lika ituwi. †
38 Untuni da'a, pel mal kin inabiwo də shot ti gip pel rani.
39 Murgon ra kan ba ndu'e tin tə tla gus mal kin inabiwo, kan tə pal tə tla peli ra da'a, ti wule < gusiyi njet nari.>>>

6

Kopi pət shukutəni

1 Gasi gon den pət Asabar pət shukutəni, tə den kopi gip kən gerowo, ar ni mir mən kopi gəs nəm ceni gam gero wu den wumi wu den ci gesi.
2 Kan mən Parisa jen ba wul ti'e, <<Unun kem kə pi argon tu kan Doka gəmi ba ndu də pi da gwa den pət Asabar?>>
3 Ar ni Yesu nəmi wur tə wule, <<A, kə shin ni gip tələnkur da'aya? Argon tu gun Dauda pi nan guzum nəm ti tə na berəm ritən gəs gwa.
4 Nan tə te gip bom kə Yami, tə pən zo bəredi kə Yam tu kan ba pən da gwa tə ci, kan tə bi berəm ritən gəs, muntu kan ar hoyi tə ci da'a, bar Ləɓa kə yam ni ba ci katl gwa>>
5 Ar ni tə wul wur'e, <<Nya Mbarəm ni'e Babom kə Asabar.>>

Muntu itər tle ti amka gwa

6 Gasi gono den Asabar, tə te gip bom kumi shirəm kə Yami tə den kulci. Mbarəm gon ra teka muntu kan itər tle ti am shimlika gwa.
7 Ar ni mən momi na kulci mbarəm shirəm kə Yam na mən parise wi ti gere, wu shin imnu ti warke ti gas Asabar zan wu ri ti cina den'e tə jikat doka kə Musa kawi.
8 Yesu ngapo, tə mom damtən gəzənka. Arni tə wul muntu itər tle tə amika gwa, <<Tlyam kə ɗir dlər cina ɗe!>> Ar ni tə tlyam tə ri dlər lasi.
9 Yesu wul wur'e, <<A ɓa tambe ine, unu dlat pitən ni ba pi gas shukutəni, ho pitən na ko wani? Də ɗəli mbarəm ma ko də retl tika?>>
10 Kan tə wi kup gəzən gere, tə wul məri'e,<< ta am gi>>. Tə ta ami, ar ni am gəs pal hoyi.
11 Ama lo ci wur hoyi, kan wu nəm damtən den argon tu wi pi Yesu gwa.

Zəzar mir mən kartən bar kutl cet rop

12 Gasi gon gip muri juwo, Yesu to den tləndər kə shirəm na Yami, tə ci gas tə den shirəm na Yami.
13 Bar tlowo, tə labi mir mən kopi gəsi, tə ɗəli kutl cet rop gip wuri, tə pali wur wu dəm mən kulci kar ti.
14 Wi ni'e, Siman, muntu tə ne ti sun'e Bitrus gwa, na esi Andarawus, na Yakubu, na Yahaya, na Filibus, na Bartalamawus,
15 na Matiyu, na Toma, na Yakubu nya Halfa, na Siman, muntu ba wul ti'e Zaloti gwa,
16 na Yahuda nya Yakub, kan na Yahuda Iskaryoti muntu ɗir la'i Yesu gəs Yam gwa.

Mbarəm na womti kop Yesu

17 Ar ni tə ɗəl sur nan wur kə ba ngəlan lasi. Mbarəm na womti nəm kopi gəsi. Eso mbarəm na womti ɗəl ɗir gip atl kə Yahudiya, na Urushalima, na ba atl kə Taya na Sidon, munju kan bi bar ɓula gwa.
18 Wu ɗir kə kumi gəsi wu ndu tə warke wur gip arjen ju ba ci wur gwa, munju dun itər ba ghun wuro tə ɗəlii wurka.
19 Mbarəm kup den ndu'i ne am den ti, nan iko kə Yam den ɗəltən ter gip ti gwa, tə warke wur kup.

Kumi təmi na kumi dli

20 Yesu bal ti den mən kopi gəs tə wule, <<Kən mən albarka ni, kən kan na argon da gwa, Yamo gun gin ni.
21 Kən mən albarkani kən mən kumi guzum kəkəni cina ɗewo tu gin ba la'i, kən mən albarkani kan den kulu kəkən gwa, ki gyatli.
22 Kən mən albarkani mbarəm ni ba nge in gwa wu ɗəli inka, wu zage ine, wu wule

† **5:37 5.37** Mal inabi: Ar ni wule mati shambər kan ba ghur na ɗapti gwa. Muntuwo gəri kin gon ni kan ba zho mal gəs də shoti su tatka, in le bisika ko ar ni muro se ar matka, ba pi un nari, ama mən ra na kini gip atl gəmi da'a.

kən mən ɗasi tuni den kən mən kopi Nya Mbarəm ni.
23 Pini ghol mbatli, in untu ni zam kən gwa, dlar ni kə pini ghol mbatli, zo ɓatltən gin ra to kar Yamka, untun kori gəzən pi mən yari shirəm kə Yam kan sur cina da in gwa.
24 Ar ba dəm bar kə guna den kəne, kən kan na bar kə am kəkən gwa, kə kum təmi gin ituwi.
25 Ar ba dəm bar kə guna den kəne, kən kan tu gin la kəkən gwa, cina ɗewo guzum ba ci ine. Ar ba dəm bar kə guna den kəne, kəm kan den gyatl kəkən gwa, ki pi dun mbatl kə kuli!
26 Ar ba dəm bar kə guna den kəne, kən kan kə cir kar mbarəm gwa, untun kori gəzən pi munju cen lar'e wi mən yari shirəm kə Yam ni gwa.

Nduni mən nge gini

27 <<A yari ine, kən mən kumi gəni, nduni mən nge gini, pini munju ba ndu kən da gwa ho bari.
28 La'ini mən yari bes shirəm den kən albarka, liri ni mən ghuni gin Yami.
29 Murgon ni la'i in ankayama den gəskəmo bali ti gəskəmi gon esi, muntu nəmi'i bar lulur kawo, tus kə gipi kə bi təka.
30 Muntu liri i baro bi ti, muntu zote i bar kawo ba kə ngen tə pali'i da'a.
31 Pi ni mbarəm bar ju kan kə ndu'e wu pi in gwa.
32 In kə ndu mən ju ba ndu kən katlo, akon ki zam albarka? Mən warwat pitən ba ndu mən ndu'i gəzən pa'e.
33 Kən ni kə pi ho bar munju ba pi'in katlo, im ni ki zam albarka? Untun mən warwat pitən ba pi pa'e.
34 Munju ba mani ɓatli gin ni kə bi wur asəm yam katlo im ni ki zam albarka rawu? Mən warwat pitən ma wu bi asəm yam mbarəme kə də pali wur untu.
35 Kəno ndu ni mən nge gi ni, pi wur ni alheri, bi ni asəm yam ba kə la ni mbatl'e ba pali in da'a. Untun ki zam zo ɓatltən na nari, kən ngapo ki dəm mimir kə Babom Yami. Tiwo mən alheri ni kar mbarəm ju ba goode Yam da gwa, na mən ɗasi tu'e.
36 Dəm ni mən kumi guna'i wule Ba gin mən kumi guna'i.

Shin ni murgon na dun ger da'a

37 Ba kə shin ni murgon na dun ger da'a, kən ma ba shin kən nari da'a. Ba kə hukunte ni murgon da'a, kən ma ba hukunte in da'a. Ho'ini ya'ən warwat pitən gəzən ka, kən ma ba ho'i in gegi ni.
38 Bi ni, kən ma ba bi ine. Shar na la'i də tətə'i har ar ba shotka, baa shoti in gip am luluri. Shar tu kə bi gipi, gipi ni ba bi ine.
39 Yesu pa yari wur misali gon tə wule, <<Tabi ba dəli esi tabi dlo ya? In tə pi untuwo kup gəzən wi nda gip shuka.
40 Nye mən kulci ba man muntu ba kulci ti gwa ya? Ama kup nye mən kulci tun pa'iwo, ti dəm wule muntu ba kulci ti gwa.
41 Unun kem kə shin nye jir tukan te ger də gon ka kan basi nyash tu te ger da ika kə mom nari da'awe?
42 Imni ki mani wuli ya'i'e, <Na ɗəli'i nye jir tukan te ger da'ika gwa,> kan kiwo kə nge shini basi nyash tu te ger da'i ka? Ki bes mbarəme! Dəli basi nyash kə ger da'i ka kani, kan kə'i shin bar hoyi, kə də kə mani ɗəli nye jir tukan te ger də ya'i kagwa.>>

Ba mom kin den gəritən gəsi

43 Ho kin ba gəri wani mimir da'a, untuni es wani kin ba gəri ho mimir da'a.
44 Ba mom kin den gəritən gəsi. Ba kotl nyen den kin ir da'a, ko imbər den kin patl gami.
45 Ho mbarəmo tə pini ho bari, don ho bar ni su gip mbatl da ti ka, ama mən ɗasi tu'o, tə pini warwat pitəne don wani barni gip mbatl gəsi, argon tu su gip mbatl kawo arni bi ba yari.

Mbarəm rop mən tu'i bomi

46 “Unun kem kə wulən'e, <Babomi, Babomi> kan kə nge pi argon tu a wule kə pi gwawu?
47 Kup muntu ɗir karəm tə kum argon tu a yari, tin tə pi argon tu a wul ti'e tə piwo, a yari in unu mbarəm ni'e ti.
48 Ti ni wule mbarəm kan tli kə tu'i bomo, ar ni tə bor shu na dlyami, tə ɓa gəs kushiyi den tate. Nan ɓula la'iwo, mal ɓula'i sur ɓo bomi, ar jiti ti da'a, don ɓa gəsi den tate.
49 Muntu kup kum shirəm gən kan tə pi argon tu a wule tə pi da'a, tin wule

mbarəm kan la gəs bom gəs hoyi da gwa. Nan ɓula la'i mal sur ɓo bomiwo, ar ni ar yaska kup, ndetəniwo ar təm shini da'a.>>

7

Yesu warke zher kə bar mən bi utu

1 Kan Yesu pa'i yari kup argon tu kan tə ndu tə yari mbarəmo, ar ni tə ndara Kaparnahum.
2 Zher kə bar mən bi utu kə Roma den kumi dli, təra bi də məshtəni. Bar mən bi utu kə Romayi ba ndu zher gəsi nari. *
3 Nan tə kum'e Yesu rawo, ar ni tə kar kiri kə mən Yahuda, wu lir ti tə ɗir warke zher gəsi.
4 Kiri yi lir Yesu hoyi, wu wule, <<In murgon ra kan ba ndu ne am rawo, mbarəm tu ni.
5 Tə ndu mbarəm gəmi nari, tini ma tə tu'i mi bom kumi shirəm kə Yami.>>
6 Kan Yesu ba kop wuri, tə dlyam na bom tu kan wuriwi da gwa, ar ni bar mən bi utu tu kar berəm gəs jen rənka, tə wul ti'e, <<Babomi, ba kə ghun gam gi kə ɗirtən da'a, amo a kəm kə ɗir lastu kan a dəm gwa da'a.
7 Amo a pali gam gən argonni da'a nan a ri kar ki gwa. Untuwo, shirəme, zher gən ba warke.
8 Ami ma am də jenni ami ra, na mən bi utu karəmi, a wul muntu'e, <Rəka,> Kan tə ri, gon ngapo, <Ɗiri>, Kan tə ɗiri, a pa wul zher gəni'e, <Pi bar kəni>, Kan tə pi.>>
9 Nan Yesu kum untuwo, ar ni tə nəm bi na ame, kan tə bal ti rən den womti mbarəm ju kan den kopi gəs gwa, tə wule, <<A yari ine, ko gip Isra'ila a zam mən la'i Yam mbatl wule muntu wi da'a!>>
10 Nan munju kar wuri pal rən bomkawo, arni wu zam zheri warke wi.

Yesu tli nya nagər tu kan bakos məshi tika gwa.

11 Ar ri dlyam wi da'a, ar ni Yesu ndara gip bən goni, muntu ba wul ti'e Nayin gwa, mən kopi gəs na mbarəm na womti ndara nan ti.
12 Tə mbi kosak na bədlabən tetən gip bəni ituwi, arni tə zam mbarəm pən məshi mbarəm ɗirwi, tini nəm den nase, bakos gəs məsh kawi pa'e. Mbarəm na womti la ti təpe.
13 Nan Yesu shin tiwo, guna ci ti den ti, arni tə wul ti'e, <<Za kulu.>>
14 Arni tə isha ti teka, tə taɓe bar kə pəni məshi mbarəmi, munju den pəni ngapo kan wu dlər kə ba lasi. Kan Yesu ba wule, <<Nye moni, a wul ki'e kə tlyami!>>
15 Ar ni məshi mbarəmi tlyami tə dəm njon, kan tə nəm shirəmi! Yesu ta ti am də mən gəri gəsi.
16 Ar ni bərti nəm wur kup gəzən na nari, arni wu nəm ɗəɗa Yami, kan wu wule, <<Bar mən shirəm na Yam mbira kar mi wi, sekəno Yam mom na mbarəm gəs wi.>>
17 Shirəm den argon tu Yesu pi gastuwo ar ri kup atl kə Yahudiya na atl ju kano ra markəmi gwa.

Yesu na Yohana mən Batisma

18 Mir mən kulci kar Yohana mən Batisma yari ti kup bar ju kan pi gwa.
19 Ar ni Yohana labi mir mən kulci kar ti mbarəm rop, tə kar wur ri kar Babomi ka, tə den ndu'i'e tə momi ti ni'e mən surtən tu ya, ko də wu ɓut zuti. †
20 Nan mbarəm ju mbu bar kar tiwo, wu wul Yesu'e, <<Yohana mən Batismani kar mi kar ki, tə ndu'e tə momi, <Ki ni'e mən surtən tuya, ko mə ɓut zuti?>>>
21 Gip wokoci yi, ar ni Yesu warke mbarəm na womti munju kan den kumi dli, na arjen ju den ghuni gəzən gwa, na mən dun itəri. Kan tə bi ger tabi na womti.
22 Arni tə wul wur'e, <<Ri yarini Yohana argon tu kə kum kan kə shin gwa. Tabi den shini bari, munju kan na asəm da'a wu den desi, mən ndəcci den zami war-ketəne, munju kan ba kum da'a wu den kumi, məshi mbarəm den tlyamtən lasi, munju am ri wur kar da'a den kumi wazu zo shirəm kə Yami.
23 Albarka ra den muntu kan pat asəmka na sun gən da gwa.>>
24 Kan mən kartən kə Yohana ndarawo, ar ni Yesu shirəm na womti mbarəmi den Yohana, tə wule, <<Kəri gip ləp kə shini unu? Jir jukan itər ba jiti gwaya?
25 Dawo, unun ri ine? Mbarəm mən la'i bar lulura? Shinni! Munju ba la bar lulur,

* **7:2 7.2** Mən Yahuda na mən bəni jen ma wi nəra gəs Bar bən kə Roma. † **7:19 7.19** Muntu wu ɓutiwo tini'e Almasihu

na dəmi kə kumi təmiwo, gip bom kə gunni wura.
26 Untu da'a, kə ri ni kə shini unu? Mən yari shirəm kə Yam na? Untuni, a yari i'ne, tə man mən yari shirəm kə Yami.
27 Ti ni'e muntu rəsh den ti gwa'e, <Aa kar nye mən kartən bar gən cina da'i, muntu kan baa kərkəmi'i guntəp gi gwa.>
28 A yari ine, gip munju kan mətli gəriwo, gon ra kan man Yohana nartən gwa da'a. Kup na untu, muntu kan'e heli gip mulki kə Yamo, tə man ti nartəni.>>
29 Nan mbarəm kup na mən nəmi wurpi bom kum untuwo, ar ni wu nəm'e Yamo mən pitən korni, domici Yohana pi wur batisma wi.
30 Ama Parisawa na mən kulci mbarəm shirəm tu kan Yam bi Musa gwa, nge argon tu Yam ba ndu nan wur gwa, domici wu nge də Yohana pi wur batisma.
31 <<Na unun a ngash mbarəm kə zhan kəni, imni wura?
32 Wule mimirni wura, munju ba dəm kə ba bar pət gwa, wu labi ezən, wu wule, <Mə hori in məzhele, kə dlar da'a, mə la utu bomi, kə kul da'a.>
33 Ar tu Yohana mən batisma ɗiri, tə ci burodi da'a, tə tla mati shambər da'a, kə pal kə wule, <Tə mən itər ni.>
34 Nya Mbarəm ɗir tə ci tə tla, kə pal kə wule, <Bar mən ci, bar mən tle, berəm kə mən nəmi wurpi bom na mən warwat pitəne.>
35 Kup na untu, munju kan nəm hikima kə Yam tor gip mbatl gəzəno, pitən gəzən ba gode'e hikimayi'e ge shirəmi.>>

Nagər mən wani pitən shoti mir den kar asəm kə Yesu

36 Ba Parise gon la tibi kə ci bar kə ci. Ar ni tə ri bom da ti, tə dəm kə ba ci fingali.
37 Kan nagər gon muntu ba pi ho pitən da gwa, kum' e Yesu den ci bar kə ci rən bom də Ba Parise ka, kan tə ɗir na zo mbun let mir mən təmi kasəri.
38 Tə dlər kar da ti, kə ba kar asəm gəsi tə den kulu. Ar ni lun gəs shot den kar asəm gəsi, tə sarka na ta gam gəsi, tə nəm ɓopi, kan tə bərkeka na mir mən təmi kasəri.
39 Gip untuwo, nan Ba Parise tu kan la ti bi shin untuwo, ar ni tə dam ti gip mbatl gəsi, tə wule, <<Mbarəm kəno mən shirəm na Yamni haro, ti mom unu nagər ni'e muntu kan ba ne am den ti gwa, ar tu ti mən ho pitən ni da'a.>>
40 Yesu nəmi ti, tə wule, <<Saminu, a ndu shirəm nan ki.>> Ar ni tə wul ti'e, <<Malam, yari.>>
41 Yesu wul ti'e, <<Mbarəm gon ba kop mbarəm rop wurpi, nəmo wurpi zangu nantam kə zinariya, nəm ngapo hauya rop na kutl. ‡
42 Nan wu mani ɓatli dawo, ar ni tə za'i wurka kup gəzən ropi. Gip wuro woni ba ndu ti mani?>>
43 Saminu nəmi ti tə wule, <<Gip shini gəno, muntu tə za'i ti narika gwa.>> Yesu wul ti'e, <<Kə yari dlat.>>
44 Nan tə bali ger kar nagəriwo, tə wul Saminu'e, <<Kə shən nagər tuya, a ter gip bom gi kə bin mal ho'i kar asəm da'a, təwo tə shot lun gəs den kar asəm gəni, tə sarka na ta gam gəsi.
45 Kiwo kə ɓopən da'a, tiwo, tun nan a tero, tə za ɓopi kar asəm gən da'a. §
46 Kə shotim mir den gam da'a, tiwo, tə shotin mir mən təmi kasər den kar asəm gəni.
47 Ra untuwo, a yari'i, wani bar ju tə piwo kup pəni ti kawi, ar ni kem tiwo tə pi ndutən nari. Ama muntu pəni ti nye heli wani pitənkawo, ndutən njem ni tə pi.>>
48 Ar ni tə wul nagər məri'e, <<Pəni'i wani pitən gi kawi.>>
49 Munju den ci nan tiwo, wu wul ezən'e, <<Muntuwo woni'e ti, mən pəni wani pitənkawe?>>
50 Ar ni Yesu wul gəri'e, <<La'i Yam mbatl gi ɗəli iwi, ndara na ghol mbatli.>>

8

Mətli jen mən kopi Yesu ri na Yesu

1 Den kar kə untuwo, Yesu kop gip bən jen na bi ləpe tə den pi wazu kə zo shirəm kə mulki kə Yami. Mir mən kartən gəs kutl cet rop ra nan ti,

‡ **7:41 7.41** Zinariya: Wurpi kə mən Romani, muntu kan an ri wurpi mbap kə mbarəm kə pət nəm gwa. § **7:45 7.45** Ɓopi: Gip al'ada kə mən Yahudawo ɓopi gəskəme ko goshiwo ar ba nune shirmitənni na ghol mbatli.

2 eso mətli jen ra nan ɗəli wur dun itər
na kumi dli gəzən gwa, Maryamu (nan ba
wul ti'e Magadaliya) muntu nan dun itər
nyingi ɗəl gip ti gwa,
3 Yuwana gər kə Kuza mən dləri bom kə
Hiridus gami, Suzana, na mətliyi jen'es na
womti nan ba ne ga Yesu am ra na bar
gəzən gwa.

Misali kə mən ngani badəre

4 Nan mbarəm na womti den domtən,
wu den ɗəltən ɗir gip bən jen na womti,
wu ɗir kar Yesu ar ni tə bi wur misali tu,
tə wule,
5 <<Mən kori bar gon ri kə ngani badər
gəsi. Tə gip wi badər gəso ar ni jen ro den
təpe kan ba desika, kan yatl ba ɗami wu
zhingeka.
6 Badəri jen ba ro den goca, nan ar yetlo,
kan woli ba landərka nan lasi na yari da
gwa.
7 Badəri jen ba ro gip ire, kan wu nar tor
na badəri kan iri ba tla badərika.
8 Jen eso kan wu nda den ho atli, ar ba
yetli kan an ba wi ho ge hauya nantam
man badər tu ngani gwa.>>
Nan tə yari untuwo, ar ni tə tli yar yam
tə wule, <<Murgon tu na kəm kə kumiwo,
tə kumi!>>
9 Mən kopi gəs tambe ti wu wule,
<<Unun shirəm tu ba yari?>>
10 Tə wule, <<Momi sərri kə mulki kə
Yamo bi'in wi, ama jeno na misalin A
shirəm nan wuri, kə də wu zhuwi, wi shin
da'a, wu kumi, wi mom da'a.
11 <<Argon tu misali tu ba yari gwa utu,
Badəriwo shirəm kə Yamni.
12 Munju den təpo wi ni'e munju kan
kumi, ar ni Shetan ɗir pən shirəmi gip
mbatl gəzənka, kə bəse wu nəmi wu zam
ceto ra.
13 Munju ro den gocawo, wi ni'e munju
kan nəm shirəm kə Yam na ghol mbatli
nan wu kum gwa, ama wi na tlərti da'a, wu
nəm kə mir muri njem. Nan godetən ɗiro,
ar ni wu pal gəzən na kari.
14 Badər ju ro gip iro, wi ni'e munju
kumi, wi gip untuwo ar ni ne mbatl den
bar kə duniya, ngeni nartən na kumi təmi
tla wurka wu pi hoyi da'a.
15 Ama badər ju ro den ho atlo, wini'e
mbarəm mən zo mbatl na ho pitən kan
kum shirəm kə Yami, wu nəm na mbatl
nəm wu ɓal mbatl dlom gami, kan wu pi
ho bari.

Kumni shirəm gən hoyi

16 Murgon ba mbəsh pitila kan tə zupka
na bar gal ko tə neka gəs dandi muri da'a,
ama ti ne to den ba dəmi gəska munju kup
ter gipiwo, wu shin cirtəni.
17 Bar gon ra na ghundəri kan ba ɓulka
da gwa, argon ra nan leka kan ba ɓulka ko
də ɗəlika den kari da gwa.
18 Ngup kən ni na kandatu kə kumi, don
murgon ni ra na baro ba mbəli ti ra, ama
muntu kan na argon dawo, ba nəmi ti nye
argon tu tə kum tə ra nari gwa.>>

Nasi Yesu na mir ezəni ɗir karti

19 Arni nasi Yesu na mir ezən ɗir kar ti,
wu ndu shini gəsi, ama wu mbu tetən kar
ti da'a, nan mbarəm womtika gwa.
20 Kan murgon ba wul Yesu'e, <<Nəna gi
na mir ya'ən ra dlor te karika wu ndu shini
gi.>>
21 Tə nəmi, tə wule, <<Nəna gən na mir
ɓyaro, wini'e munju ba kum shirəm kə
Yam kan wu dlər dene gwa.>>

Yesu matl itər kan itəri ba dləri

22 Gasi gono Yesu shirəm na mir
mən kopi gəs tə wul wur'e, <<Mə teni
te bishidiyi mənta.>> Arni wu to gip
kungələn jikat mal wu nəm tetəne.
23 Wu den tetən den malo anni Yesu nde
umurka. Arni bar itər tli ɗir den bar ɓula'i,
ar kem mal ba su gip kungələn jikat mal
gəzəni wi ra gip hasari.
24 Mir mən kopi gəs ba ri putu ti wu
wule, <<Babomi! Babomi! Mal bari kə tle
mi gam kawi!>> Tə tlyam tə matl itəri na
mal ju den tlitən gwa, kan itəri ba za'i, ko
unu ba sa shot.
25 Tə tambe mir mən kopi gəs tə wule,
<<Akon ne mbatl gin ra?>> Gip bərti na
dləkəntən hoyi wu tambe ezəni, <<Woni'e
muntu? Tə matl itər na mal ma kan wu
kop shirəm gəsi!>>

Yesu warke mən dun itəri

26 Wu nəm tetən gip mali wu mbu bar
gip ba las kə Garasinawa, muntu kan te bi
bar ɓulaka daga Galili gwa.
27 Nan Yesu te ɗəl bi ɓula'iwo, anni tə mo
na mən dun itər gon daga gip bəni, tə zam

muri na womti wi tə la lulur da'a ko tə dəm gip bomi, ama tə dəmni gip shu gam bəci'e.
28 Nan tə shin Yesuwo, tə la yare kan tə nda cina də Yesu tə den la'i yar, tə den wultəm'e, <<Ununu kə ndu kə pi naməni, Yesu, nya Bar Gun Yami? A lir ki, ba kə bin wuya da'a!>>
29 Tə yari ni untu nan Yesu tare matl dun itəriwi kə də tə ɗəl gip mbarəmika gwa. Biyi na womti dun itər kə gip ti ba kem in Mbarəm ni ɓal ti na zap gəlla am na asəm də pal də le tika ma, tə kur ngot zap gəllayika. Dun itəri ba kur kem ti ritən gəs gip ləpe.
30 Yesu tambe ti tə wule, <<Unu'e sun gi? >> <<Womti>> tə wul untu, don dun itər na womti ra kan te gip ti gwa.
31 Wu pi ta liri gəsi, ba tə kar wur wu su gip shu ne dun itər da'a.
32 Lasiwo alade ra na womti nan den ci bar kə ci gəs tləndəre gwa. Dun itəri lir Yesu də tə za wur wu te gip wuri, anni Yesu nəmi wuri.
33 Nan dun itəri ɗəl gip mbarəmiwo, wu te gip alade yi, kan womti alade ju ba tli na kətəre, wu su ro gip ɓula wu tla mal wu məshka.
34 Nan mən le alade yi shin argon tu piwo, wu ri gip bən na bi ləp na kətəre, wu yari bar tu pi gwa.
35 Arni mbarəm ɗəl wu ri zhit argon tu pi gwa, nan wu ɗir kar Yesuwo, wu zam mbarəmi nan dun itər ɗəlka gip ti gwa, təra njon cina də Yesu, təra na lulur den dli na mbatl nəm, ar ni bərti nəm wuri. *
36 Mən ju nan shino anni wu yari mbarəm kanda tu mən dun itəri zam warketən gwa.
37 Arni kup mbarəm kə atl kə Garasinawa wi wul Yesu'e tə ndara tə za wuri, don bərti nəm wur na nari. Arni tə to gip kungələn jikat mal tə ndara.
38 Mbarəm tu dun itəri ɗəl gip tiwo, tə lir Yesu'e ti kop ti, ama Yesu wul ti'e tə ndara, tə wule,
39 <<Pal rən bomka kə yari argon tu Yam pi'i gwa.>> Arni mbarəmi ndara, kan tə yari mbarəm kə bəni kup argon tu Yesu pi ti gwa.

Yesu tli məshi nye gəre kan tə warke gər mən kumi dli

40 Nan Yesu palo, mbarəm na womti pi ɗem nan ti, tunkawo wi ni den ɓuti gəsi.
41 Arni mbarəm gon nan ba wul ti'e Yayirus, gun kə bom kumi shirəm kə Yami, tə ɗir tə ngus cina də Yesu tə den liri gəsi də tə ri bom da ti.
42 Don nya gəs nye gər nan ne ti nəm, nye mən sheti ghon kutl cet rop, ra bi də məshtəni.
Nan Yesu ra den təpo, womti mbarəm tlaa ti nari.
43 Nagər gon gip wur nan bəran den tatltən den ti kə sheti ghon kutl cet rop, ama tə zam muntu nan ba dlərika da gwa.
44 Tə ɗir təp kaar də Yesu kan tə taɓe bi lulur gəsi, bar tu arni shottən kə bəran gəsi dləri.
45 <<Woni taɓem we?>> Yesu tambe. Nan kup mbarəm ju wule wini dawo, arni Bitərus wule, <<Babomi, mbarəm ra na womti nan tlaa ki gwa.>>
46 Ama Yesu wule, <<Murgon ra taɓe mi, A kum iko ɗəl gipəni.>>
47 Nan nagər məri shin baa mom ti kawo, arni tə ɗir nda cina də Yesu gip dədartən na bərti den ger kə mbarəm ju kup ra lasi gwa, tə yar argon tu kem tə taɓe Yesu ra gwa, na kanda tu gip lasiwo tə warke gwa.
48 Yesu wul ti'e, <<Nya gəni, la'i mbatl gi warke iwi, ndara na ghol mbatli.>>
49 Nan Yesu ra den shirəmo, arni nye mən kartən gon ɗəl ɗir bom də Yayirus, gun kə bom kumi shirəm kə Yami tə wul Yayirus'e, <<Ba kə'i ghun ba mən kulciyi da'a, nyayi məsh kawi.>>
50 Na kumi untuwo, arni Yesu wul Yayirus'e, <<Ba kə kum bərti da'a, la mbatli ti warke.>>
51 Nan tə mbu bar bom də Yayiruso, tə za murgon kop ti kar te gip bomika da'a, sai ga Bitərus, Yohana na Yakub na basi nyayi na nase.
52 Ngapo, mbarəm kup ra den la'i yar na kulu məshtən kə nyayi. Yesu wul wur'e, <<Zani kulu, tə məsh nəka da'a, umurni tə dene.>>
53 Arni wu gyatli ti, shini gəzəno tə məsh kawi.

* **8:35 8.35** Dəmi cina den asəm kə gono: Gip al'ada kə mən Yahudawo, ar ni'e dəmi nye mən kulci kar ti. Untuwo, nan mbarəm tu dəm cina də Yesuwo tə wul ni'e ti dəm mən kulci kar Yesu.

54 Kan Yesu ba nəm am gəs, tə wul ti'e,
<<Nya gəni, tlyami.>>
55 Ar ni rai gəs pal gip ti, na zhotəne kan
tə tlyam dlor. Arni Yesu wul wur'e wu bi
ti fingal tə ci.
56 Ar dləkən mən gəri gəsi, ama Yesu dəli
wur kəm den ba wu yari murgon argon tu
pi gwa da'a.

9

Yesu kar mir mən kartən gəs kutl cet ropi

1 Arni Yesu labi mir mən kartən gəs kutl
cet rop wu dom wur kar ti, tə bi wur iko
kə mani pi bar den am gəsi, wu ɗəli dun
itəri na warke kumi dlika kup.
2 Tə kar wur wu pi wazu den Yam ba
ndu mi na dəmi cina da ti, wu pali mən
kumi dli dlat.
3 Tə pa wul wur'e, <<Ba kə pən ni argon
kə ndaratən da'a, ko dlo, ko poshe, ko
fingal, ko wurpi. Ba kə rə ni na lulur rop
da'a.
4 Kup bom tu nəm kəno dəm ni lasi an ri
gastu ki za bəni gwa.
5 Kup bən tu nəm kən dawo, kən ni kə za
bəni wo, bad ni kushka kə asəm ginka zan
kə honi gam ginka kar wuri.>> *
6 Arni wu tlyami, kan wu kop bən na
womti wu den pi wazu zo shirəm kə Yami,
wu den warke mbarəm kup las ju wu ri
gwa.

Hiridus gip damtəne den bar ju Yesu den pi gwa

7 Nan Gun Hiridus kum bar ju den
pitəno ar ghun ti hoyi, den'e jen den
wultən'e Yohana kan məshka gwani tlyam
esi.
8 Jen wule Iliyani mbirawi, jen ngapo
wu wule nəm gip mən yari shirəm kə Yam
kə terkani tlyam esi.
9 Hiridus wule, <<A kotli gam Yohana
mən Batisma kawi, kan woni a kum
shirəm ju den ti esi?>> Tə ndu'e tə shin ti.

Yesu bi fingal mbarəm zangu kutl kə ba lasi nantam

10 Nan mir mən kartən bar kə Yesu pal
ɗiro, wu yari Yesu argon tu kan wu pi gwa.
Ar ni ti yem wur tə ndara nan wur njil
gəzən bən tu ba wul ti'e Betsaida gwa.
11 Nan womti mbarəm mom las tu
tərawo, ar ni wu kop ti, kan tə nəm wuri.
Tə pi wur shirəm den zo dəmi cina də Yami.
Tə pa warke munju den kumi dli gwa.
12 Nan pət ba su bino kan mir mən
kartən gəs kutl cet ropi ba ɗir kar ti wu
wul ti'e, <<Za mbarəmi wu ri gip mir bən
na bi ləp ju kan wi zam bar kə ci gwa, na
las tu wi mur gwa, ɗewo argon ra da'a.>>
13 Ar ni Yesu wul wur'e, <<Kəno bi wur
ni fingal wu ci.>> Arni wu bali ti wu wule,
<<Burodi nantam na kos rop ni katl mən
ra nari in untu no, mi ri wuri wur kup wu
ci.>>
14 Mbarəm ju lasiwo wu pi wule moni
zangu kutl kə ba lasi nantam [500]. Ar
ni Yesu wul mir mən kartən gəs'e, <<Wul
ni mbarəmi'e wu dəm atli, wu dom wur
hauya rop na kutl-kutl.>>
15 Arni mir mən kartən gəsi pi den yari
gəsi, wu kem mbarəm kup wu dəm atli.
16 Kan Yesu ba pən burodi nantam na
kos rop, kan tə la gam yam tə goode Ba gun
Yami, kan tə cetəli tə bi mir mən kartən gəs
wu bi mbarəm kup.
17 Arni kup gəzən ci den bi tu gəzəni! Kan
mir mən kartən gəs ba yem shar kutl cet
rop kə munju mbarəm za gwa.

Bitrus yari woni'e Yesu

18 Gasi gon Yesu den shirəm na Yam tə
nan gəsi, arni mir mən kartən gəs ra kar
ti, kan tə wul wur'e, <<Mbarəm ba wule
ami woni?>>
19 Wu wul ti'e, <<Jen wule Yohana mən
batisma, jen wule Iliyani, jen ngapo wu
wule nəm gip mən shirəm na Yam jen kə
terkani pal lasi.>>
20 Ar ni Yesu wul wur'e, <<Kəno woni kə
wuləm ra?>> Bitrus bali ti tə wule, <<Ki
ni'e Almasihu kan Yam wule ti kar sur
gwa.>>
21 Arni Yesu dəli wur kəm hoyi den'e ba
wu yari murgon shirəm tu da'a.
22 Tə pa wul wur'e, <<Ar nəm ami Nya
Mbarəm te yarka a kum dli hoyi den bar
na womti. Kiri mbarəm na kiri mən keri
bar ju domi Yam gwa, na mən bar momi

* **9:5 9.5** Bati kushka den asəmkawo pitən kə mən Yahudani, ar'e "Ar pa den kəne." Mən bati kushkayi dəli wur kəm utuwi.

shirəm kə Yam wi nge mi, kan wu rin e, gip muri myakan ngapo ba tlim lasi.>>
23 Arni tə wul kup gəzən'e, <<Muntu kan ba ndu kopi gəno, ti nge gam gəs kakani, ti nəm e tə kum dli ko tə məshi den tə mən kopi gən ni se na gəni, kan tə kopəni.
24 Kup muntu ba ndu gam gəso ti i zam da'a. Ngapo muntu nge gam gəs deməno ti zam Yam bomi,
25 unu ho bar ni mbarəm ba zami tin tə zam duniya kup kan tə zam Yam bom da gwa.
26 Muntu kup ba kum sham gən na shirəm gəno, ami Nya Mbarəm a kum sham gəsi gastu a pal sur na nartən gən, na nartən kə Ban na mən kartən kə Yam mən tsarki kan ɗəl sur kar Yam gwa.
27 Na ho bini A yari ine, jen ra gip kən dlor ɗe kan ba məsh da gwa se win wu shin zo dəmi cina də Yami.>>

Yesu cirka

28 Kar də muri wuzupse na yari shirəm tuwo, kan Yesu ba pən Bitrus, na Yohana, kan na Yakubu, ar ni wu to den tləndər kə shirəm na Yami.
29 Ti gip shirəm na Yamo, ar ni bager gəs canze ka, lulur gəs ngapo ar cirka gholi tar.
30 Arni mbarəm rop cwat kan wu nda shirəm nan ti. Mbarəm ropiwo, wi ni'e mən shirəm na Yam Musa na Iliya.
31 Cirtən gəzən nge ger kə shini nan wu cwat gwa, kan wu nəm bali iri məshtən tu ti pi gwa, argon tu Bas ndu gwani'e tə məsh su Urushalima ka.
32 Bitrus na berəm ritən gəso wu nde umurka. Nan wu putu wu shin cirtən kə Yesu na mbarəm rop ju kan dlor kar ti.
33 Nan mbarəm ju ba za lasiwo, katl arni Bitrus nda shirəm na momi arjen ju tə yari da gwa, tə wule, <<Babomi, ar hoyi nan mən ra ɗe gwa ar ndari də tu mir ba shukutən myakan, nəm ge, nəm ngapo kə Musa kan nəm kə Iliya.>>
34 Tə le bi gəs kawi da'a arni dun yam le wurka, nan ar le wur kawo arni bərti nəm wuri.
35 Arni yar ɗəl sur gip dun yam tə wule, <<Muntuwo nya gən ni, muntu a zəzari gwa. Kum ti ni!>>
36 Nan shirəmi pawo, arni wu shin Yesu ni dlor nan gəsi. Mir mən kopi Yesu ngapo wu yon gəzən top, wu yari murgon bar ju wu shin gip muri ju gwa da'a.

Yesu ɗəli dun itər gip nyaka

37 Kan bar tlowo, Yesu na mən kopi gəs wi myakan ju ɗəl sur den tləndəro, anni mbarəm na womti zam Yesu.
38 Anni mbarəm gon gip womti mbarəm ju labi Yesu, tə wule, <<A lir ki ba mən kulci, kum guna kə nya gən tu, ti ni katl tə nem ra.
39 Dun itər ba te gip ti, tə kem ti la'i yar katl untu. Dun itəri ngapo tə kur ɓo ti dli gəs den dədartəni, kan də bi gəs ɗəli hukətkəte. Tə nəra nan ti, gasjen gasjen ni tə za ti, tə kumi tə dli hoyi.
40 A lir mən kopi gi də wu ɗəli ti, ama wu mani da'a.>>
41 Arni Yesu nəmi ti tə wule, <<Kən mbarəm kə zhan kəni munju ba la mbatl da gwa, mən utu tu'e gigasini a dəm nan kəne, kan a mani na pitən gin juwe? Ɗiri nyayi ɗe.>>
42 Nyayi den ɗirtən ituwi kan dun itəri ba byal ti atli, kan dli gəs ba nəm dədartəni. Ama Yesu mbatl itəri, tə ɗəl gip ti, kan tə pali bəbayi nya gəsi.
43 Kup mbarəm ju kan ra lasi nəm bi na ame, wu den shini nartən kə Yami.

Yesu pa shirəm den məshtən gəsi.

Mbarəm ju kup gip nəmi bi na am ijuwi den argon tu kup tə pi gwa, ar ni tə wul mən kopi gəs'e,
44 <<Ba kə məsəni nəka na argon tu kan a yari gwa da'a, baa balin kar ami Nya Mbarəme də la'əm am də mbarəme.>>
45 Wi ngapo wu mom gəs kə shirəmi da'a. Ghundəri wur nəka bəse wu momi. Wi ngapo bərti ci wur kə də wu tambe gəs kə shirəmi.

Woni'e bari cina də Yami

46 Arni shirəm tli gip mən kopi gəs den'e woni baa dəm bari gip wuri.
47 Yesu mom damtən gəzəni, arni tə pən heli nya goni, tə neti markəm dati.
48 Tə wul wur'e, <<Kup muntu nəm heli nya tu gip sun gəno, amin tə nəməni, kup muntu nəmən ngapo, tə nəm ni muntu karəm sur gwa. Muntu kan tini'e heli gip kən kup ti ni'e bari.>>

49 Yohana nəmi ti tə wule, <<Babomi, mə
shin murgon den ɗəli itər gip sun gi, mən
ngapo mə wul ti'e tə za'i, tiyo gip min ti ra
da'a.>>
50 Arni Yesu wul wur'e, <<Za təni, muntu
ba shin kən na dun ger dawo gegin ni.>>

Mbarəm kə nye bən gon gip Samariya nge Yesu

51 Gip untuwo, muri mbirawi kə paltən
gəs to yam kawo, tə kurgəs hoyi də ti su
Urushalima.
52 Tə kar mbarəm jen də wu kur ri
gip nye bən gon gip Samariya kə də wu
kərkəmi ti lasi.
53 Ama wu nge ti nan wu shin tə bətl gam
Urushalima gwa.†
54 Nan mir mən kartən gəs ga Yakubu
na Yohana shin untuwo, arni wu wule,
<<Babomi, kə ndu'e mə labi utu sur yam
ar ker wur kaya?>>
55 Kan tə bal ti den wur tə mbatl wuri.
56 Kan wuri gip nye bəni goni.

Kopi Yesu banyi

57 Wu den ritəno, arni mbarəm gon
wule, <<Aa kop ki kup lastu kə ri gwa.>>
58 Yesu wul ti'e, <<Kusum na shu gəzəni,
yatl kə to yamka na bin gəzəni, ama Ami
Nya Mbarəmo ami ra na ba muri da'a.>>
59 Tə wul gon'e, <<Kopəni.>> Arni
mbarəmi wule, <<Babomi, za'əm a ri kap
bəba gən kani.>>
60 Kan tə wul ti'e, <<Za məshi mbarəm
wuri kap məshi mbarəm gəzəni, kiwo ri la
icən kə zo dəmi cina də Yami.>>
61 Gon ngapo tə wul ti'e, << Aa kop ki
Babomi, in ki za'əm a pali bi mən bom gən
kakan gwa.>>
62 Arni Yesu wul ti'e, <<Kup mbarəm tu
bətl am gəs den yitta tlawo, ti tə bali ger
karo tə ndar tetən gip bom kə Yam da'a.>>

10

Yesu kar hauya myakan na kutl cet rop

1 Gip untuwo Babom Yesu ɗəli mbarəm
jen hauya myakan na kutl cet rop. Tə kar
wur rop-rop də wu kur ri gip bən ju na kup
lastu tə ri gwa.
2 Tə wul wur'e, <<Rishi kəni nari, mən
rəshi ngapo njem ni wura, untuwo shirəm
ni na Yam ba mən kəni, ti kar mən rəshi jen
ra ɗiri wu rəshi ti kəni.
3 Nɗarani, ar tu a kar kən wule mir təm
gip dlom mamale.
4 Ba kə pən ni posh wurpi, ko posh wi
bar da'a, ko kaptəlaye. Shirəmini murgon
den təp da'a.
5 Bom tu kup kə te gipiwo pareni wul
tən'e, <Də muri mbatl kə Yam te gip bom
kəni.>
6 In mən muri mbatl ra gipiwo, muri
mbatl gin ba kop ti. In ar ra dawo, ar ba
pal kar kəne.
7 Dəm ni gip bomi cini kə tlani argon
tu kup wu bi in gwa, mən mbap ndar
ɓatltəne, ba kə kop ni bom-bom da'a.
8 Kup bən tu kə te gipi wu nəm kəno, cini
argon tu wu ne cina da in gwa.
9 Warkeni munju den kumi dli gip lasi
gwa, wul wur ni'e wokoci kə də Yam dəm
Gun gin mbirawi.
10 Bən tu kup kə te gipi wu nəm kən
dawo, kopni guntəp kə gip bəni, wul ni'e,
11 <Ar pa den kəni, kushka kə bən gin
kan nəmi mi asəmka ma mə bati in bargin
wi, kup na untu, mom ni'e wokoci kə də
Yam dəm Gun gin mbira wi.>*
12 A yari ine, gas metən na Yamo guna
baa ci Ba-Gun Yam den Sodom man bən
kəni.>>

Bən ju nge kopiwo wi dəm bar kə guna'i

13 <<Kashto gi Korasinu! Kashto gi Bet-
saida! Də wule gip Taya na Sidon ni pi bar
kə dləkəntən kanda tu pi gip kən gwa, na
wu ci atl gam terka wi, wu la lusguru wu
den wi mudlər sur gami.†
14 Den pət kə gəniwo Yam ba shin guna
kə Taya na Sida man kəne.
15 Ki Kaparnahum ngapo ɗəɗa gi to
yamkan baa pi ya? Ko nəm, kaar ni ba
pali'i də ri'i kəka, las tu məshi mbarəm ba
kum dli gwa.>>

† **9:53 9.53** Mən Yahuda na mən Samariyawo wu mash da'a, 'wu mbur ezəni'. Mən Samariyawo wu na tləndər tu kan wu bote Yam lasi gwa bat na kə mən Yahuda. * **10:11 10.11** Bati kushka den asəmkawo pitən kə mən Yahudani, ar'e "Ar pa den kəne." Mən bati kushkayi dəli wur kəm utuwi. † **10:13 10.13** Lusguru na mudlər gami: Shini ndetən kə mbarəm cina də Yami.

16 Tə wul mən kopi gəs'e, <<Muntu kum
argon tu kə yariwo tə kumən wi, untuni
muntu nge ino, tə ngem ni, ama muntu
ngemo tə nge ni muntu karəm sur gwa.>>

Hauya myakan na kutl cet rop pal wi

17 Wi hauya myakan na kutl cet ropi pal
ɗir na ghol mbatli wu wule, <<Babomi,
dun itər ma wu kumi mi bi gip sun gi!>>
18 Tə wul wur'e, <<A shin Shetan, Gun
dun itər den ndetən sur wule ci bi kə Yami.
19 Kum ni, a bi in iko nan ki des ici na
indəri. Eso, a bi in kup iko kə tle gam kə
Gun dun itəri, warwat bar gon ba zamkən
da'a.
20 Kup na untuwo ba kə pini ghol mbatl
dene'e dun itər ra atli da in da'a, ama
pini ghol mbatli, sun gin ra na rəshi to
yamka.>>

Yesu pi ghol mbatl na argon tu Yam pi gwa

21 Gip untuwo, Yesu la'i na ghol mbatl
hoyi gip Ruhu kə Yami, tə wule, <<A gode i
Bəba, ba mən yam na atli, nan kə ghundər
bar juka də mən ceti gam na momi bar,
Kan kə ɓuli munju kan pali gam gəzən
wule mimir ni gwa. Untu ni a gode i Bəba
ar mbuni i ger kə pi untu.
22 <<Kup bar juwo Bəba bin iko den wur
wi, murgon ra nan mom ko woni'e nyayi
da'a, Bəbani mom ti nan gəsi, untu ni esi,
murgon mom Bəbayi da'a nyayini mom ti
nan gəsi na muntu nyayi ndu tə ɓuli ti
gwa.>>
23 Nan wi ra nan gəzəno arni ti bal ti kar
mən kopi gəsi, tə wul wur'e, <<Albarka ra
den ger tu shin bar ju kə shin gwa.
24 A yari ine, mən yari shirəm kə Yam na
gun na womti ndu'e wu shin argon tu kə
shini gwa, wu zam shini da'a, wu pa kum
bar ju kən den kumi gwa, wu zam kumi
da'a.>>

Ba mən Samariya mən shini guna'i

25 Gasi gono, bar mən kulci mbarəm
shirəm tu kan Yam bi Musa gwa, tə tlyam
dlor tə kum kə bi kə Yesu tə wul ti'e,
<<BaMən kulci, ununu aa pi kan a zam rai
kan ba pa da gwawe?>>
26 Ar ni Yesu wul ti'e, <<Unun shirəm kə
Yam yari, im nu kə momi?>>
27 Mbarəmi wul ti'e, <<Kə ndu Babom
Yam gi na mbatl gi kup, na damtən gi, na
ndərtən gi kan kə ndu berəm dəmi gi kanda
tu kə ndu gam gi gwa.>>
28 Arni Yesu wul ti'e, <<To ar hoyi, kima
pi untu ki məsh da'a.>>
29 Kan tə ndu'e tə ho gam gəso, kan tə
pa tambe Yesu tə wul ti'e, <<Kano woni'e
berəm dəmi gəni?>>
30 Ar'ni Yesu wul ti'e, <<Pi bakos goni tə
ɗəl sur Urushalima tə su Yeriko, kan tə mo
na mur mən dləri den təpe, kan wu ɓo ti
wu nəm bar gəska kup kan wu lati atl wu
za ti bi də məshtəni.
31 Gip untuwo kan mən keri bar ju kan
ɗiri Yam gwa tə kop ɗir den təpi, tə ɗir shin
ti ɓom atli, tə kop markəmi tə ndara.
32 Untu ni'es, mən mbap gip Bom kə
Yam ɗiri tə shin ti ɓom atlo, arni tə kop
markəmi, tə ndara.
33 Den kariwo arni ba mən Samariya
gon ɗir lastu mbarəmi ra gwa, tə shin tiwo
ar ni guna ci ti den ti. ‡
34 Kan tə ri kar ti tə shoti mal inabi na
mir den usu gəsi, tə ɓali tika, tə pən ti tə
ne ti den bar kəm gəsi, kan tə ri ti bom
shukutən goni tə ne ger den ti. §
35 Bar tlowo kan tə yem wurpi dinari
rop, kan ti bi bakos mən lasi tə wul ti'e,
<Da'i nem ger den mbarəm tu, amin a pal
ɗiro, argon tu kə jili den kar kə muntuwo
a ɓatl ki.>>> *
36 Kan Yesu ba tambe ba mən momi
shirəm kə Yami, tə wul ti'e, <<Kəkəno
gip mbarəm myakan juwo, kə kum wule
woni'e berəm dəmi kə muntu tu kan mur
mən dləri den təp ju ɓo ti gwa wu?>>
37 Arni kan ba mən momi shirəm kə
Yami ba wul ti'e, <<Muntu kan shin guna
gəs gwa.>> Arni Yesu wul ti'e, <<Kima ri pi
untu.>>

Yesu ri bom də Marta na Maryamu

38 Nan Yesu na mən kopi gəs ra den təp
gəzən kə sitən Urushalimawo, ar ni wu ri
gip nye bən gon lastu nagər gon mən tu ba
wul ti'e Marta ba nəm ti bom da ti.

---

‡ **10:33 10.33** *Mbarəm kə Samariya* Wini mən Yahuda ba dəɗanyi wuri, den wu yem mətli ɗir kari. § **10:34 10.34** *Mir na mal inabi* Gip muri jawo wu pi un nari. * **10:35 10.35** *Dinari* Wurpi kə mən Romani gudəli nəmo an den bi nde pət nəm kə mən mbapi.

39 Tə na mən gipi gəs ba wul ti'e
Maryamu, muntu dəm cina də Babom
Yesu tə den kumi shirəm gəsi gwa.
40 Ama Martawo, pi fingal pəni ti mbatl
kawi, arni tə ri kar ti, tə wul ti'e,
<<Babomi, kə shin ni diya mən gəpi gən
za'əm nangən ami den pi fingal gwa? Wul
ti'e tə ri nem am ra.>>
41 Ar ni Yesu nəmi ti, tə wul ti'e, <<Marta,
Marta! Mbatl gi tlikawi, kə den damtən
den bar na womti.
42 Bar nəm ni mbarəm ba ndu'i.
Maryamu pən ho bari, baa nəmi təka
da'a.>>

11

Kulci shirəm na Yami

1 Gasi gon Yesu den shirəm na Yam rən
kəti gonka, nan tə pa'iwo, gon gip mən kopi
kə Yesu ba wul ti'e, <<Babomi, kulci mi
shirəm na Yam, kanda tukan Yohana kulci
mən ju kan ba kop ti gwa.>>
2 Yesu wul wur'e, <<Kən ni ki shirəm na
Yamo wul ni'e, <Bəba, də shin nartən kə zo
sun gi, də mulki gi suri.
3 Bi mi fingal gəmi kə se na gəni
4 Ho'i mi warwat pitən gəmi ju kan mə
pi gwa, don mima munju kan pi mi dlat
dawo mə ho'i wuri. Te mi gip argon tu ba
kem mi wani pitən gwa da'a.>>>

Ci cina na kulci shirəm na Yami

5 Yesu wul mən kopi gəs'e ba wule, gon
gin na berəm, ti ri kar ti kə dlom gasi ti wul
ti'e, <<Berəm, bim. rance burodi gudəli
myakan ngapi.
6 Berəm gən gon ɗəl kə ba ɓomi asəm kan
tə kop bom dam kəkən tu ami ngap fingal
nem ra nan a bi ti gwa da'a.>>
7 Muntu te gipika ngapo ti nəm ter gip
kushi ti wule, ba kə ghunəm da'a! Amiwo,
a le bədlabən kawi, ami na mimir gən kup
mə mur gəmi atl wi, a mani tlitən yam a
bi'i argon da'a.
8 Na yari ine, da ma ti tlyam tə bi ti argon
den ti berəm gəs ni dawo, ti tlyam tə bi ti
ko mənen tə ndu'i sabo nan sham ci berəm
gəsi nan pi ta liri gəs da gwa.
9 <<A yari ine, pini ta liri ba bi ine. Ngen
ni ki zami, pini ta ɓe bədlabəni, baa ɓuli
ine.
10 Muntu kup liri, baa bi ti. Muntu
kup ngeno ti zami, untu ni muntu kup ɓo
bədlabəno ba ɓuli ti.
11 Gon ra gip kən in nya gəs ba liri ti kos
kan tə bi ti ici gwa ya?>>
12 Ko də nya gəs liri mbutl kan tə bi ti
indəri we?
13 Kən mən ɗasi tu ma kə mom mbuni
bar ju ki bi mimir gino, balle Ba gin kə to
yamka, ti bi Ruhu kə Yami mən ju kan lir
ti gwa.

Yesu na gun dun itəri Ba'alzabu, Shetan utuwi

14 Yesu den ɗəli dun itər mən bətli ləka
gip mbarəm goni, nan dun itəri ɗəlo ar ni
mbarəmi shirəme, kan mbarəm na womti
ba pi mamaki,
15 jen eso, wu wule, Yesu ɗəli ni dun itər
tu na iko kə Ba'alzabu gun dun itəri.
16 Jen ngapo, wu ndu'e wu gode Yesu,
arni wu wul ti'e, tə pi bar kə dləkəntən kan
mbarəm baa shin'e Yam ra nan ti gwa.
17 Yesu mom mbatl gəzəni, arni tə wul
wur'e, <<Kup mulki tu tatl rop kan den
shini bes kə ezəno, ar ba dlər da'a. Untuni
bom ni tatl bomi rop wu den shini bes kə
ezəno ar ba yas ka.
18 Shetan ni tatl rop kan tə den shini
bes kə gam gəso, imni mulki gəs ba ndər
rawu? Kə wule na iko kə gun dun itər ni a
ɗəli wani itəri.
19 Ami ni a ɗəli wani itər na Ba'alzabulo,
kano mən kopi gino na iko kə woni wu ɗəli
itəri? Untuwo, mir mən kopi gin ni ba nəm
kən na shirəm den bar ju kə yari gwa.
20 Ami ni ngap a ɗəli wani itər na iko kə
Yamo, mulki kə Yam suri in ituwi.
21 Ndəri mbarəm ni dləri bom gəs gam
kan tə ɓut hoyiwo, argon ba zam bar kə
bom gəs da'a.
22 Murgon ni ndər man ti kan tə ɗir ndati
na dlan ngapo, ti man ti tə nəmi ti bar kə
dlan gəska kup kan tə la mbatl dene gwa,
kan tə bi jenka.
23 Muntu ne dli demən dawo tə ngen ni,
muntu kan nem am gip domi dawo ti ni
den gəzanyika.>>
24 <<Dun itərni ɗəlka gip mbarəmo, ti pi
ta nətltən kə ba las tu mal ra da gwa, kə də
tə ngen ba shukutəni, tin tə zam dawo ti

wule a pal rən gip mbarəm tu kan a ɗəl ɗir gwa,
25 tin tə pal ɗir kan tə zam sar lasi kawi pal kərkəmi kawo,
26 ti pa ri yem dun itər jen wi nyingi munju kan manti ɗasi tu gwa kan wu ɗir wu dəm kə ba lasi den kar kə untuwo pa'i dəmi kə mbarəm tu ba man kə lai gəsi wantəni.>>

Yesu kulci den imni mi kum təmi

27 Nan Yesu yari untuwo, arni nagər gon gip womti mbarəmi lati bi, tə wul ti'e, <<mən albarka ni'e nəna tukan gər ki tə luki kan kə nar gwa!>>
28 Yesu nəmi ti tə wul ti'e, <<Albarka mani nartən den munju ba kum shirəm kə Yam kan wu kop gwa!>>

Mbarəm ngen shini alama

29 Nan mbarəm dom wur es na womtiwo, arni Yesu wule, <<Mbarəm kə zhan kəno mən ɗasi tuni, wu den ndu'i shini alama, ngapo wi zam shini alama gon da'a in kə Yunana mən shirəm na Yam ni da gwa.
30 Ar nəra wule Yunana kan dəmi mən Neneba alama gwa, untu ni Nya Mbarəm ba dəmi zhan kəni.*
31 Gas metən na Ba-Gun Yamo, gun kə Sheba gər mətli, ti tlyam na mən zhan kəni, argon tu tə piwo ti byal wur atl den argon tu wu pi gwa. Don tə ɗilni ɗir bango kə duniya kə də tə shin momi bar kə Solomon. Shin ni, muntu man Solomon nartən gwan kəni.
32 Gas metən na Ban-Gun Yamo, mbarəm kə Neneba ba tlyam na mbarəm kə zhan kəni wi byal wur atl den wu ci atl gam na wazu kə Yunana. Shin ni, muntu kan man Yunana nartən gwan kən ɗe.

Yesu kulci den utu shini bari

33 Murgon ba la utu den pitila kan tə ghundərika su shu ka, ko tə ghupka na bar gal da'a. Ama ti ne to den ba dəmi gəska munju te gip kushiyiwo wu shin bari.
34 Ger'e pitila kə dli, in ger gi hoyi no, ki shin bar hoyi. In ger gi ngap hoyini dawo, kup dli gi ba la'i na dəməni, ki shin bar hoyi da'a.
35 Ba shini, cirtən tukan den kiwo dəmən ni da'a,
36 dli gi ni kup la'i na cirtən es dəmən ra kəti gon dawo, ar ba bi cirtən las kup kandatu kan pitila ba bi'i cirtən gwa.>>

Kashto kə Parisawa na mən kulci mbarəm shirəm tukan Yam bi Musa gwa

37 Nan Yesu pa'i shiromo, ar ni ba Parise gon la tə bi kə də wu ci fingali, kan Yesu te gipi, tə dəm kə ci fingali.
38 Ar dləkən ba Pariseyi nan tə shin Yesu dəm kə ci fingali tə ho amka da gwa.
39 Babom Yesu ngapo ar ni tə wul ti'e, <<Kən Parisawawo, kə ho kar gal ka, na wuro male, gipi ngapo, kən ra laa'i na te ger den bar kə mbarəme na ɗasi tu'e.
40 Kən kədləme, o fawo muntu pi kariwo, ti'es ni tə pi gipi diya?
41 Kən ngapo, bar ju kan kən ra nari kupo, bi ni munju kan am ri wur kar da gwa, arni ki cir cina də Yami.

42 <<Kashto gi ni, kən Parisawa, ar tu kə ɗəli zakka kə ga bucumbu na mbəlci na wol oro kup, ngapo kə pi ho bar na ndu'i Yam da'a. Munju ni mbun'e kə pi bat na wi mənja ka.

43 <<Kashto gi ni, kən Parisawa, kə ndu də bi in zo ba dəmi te cina gip ba kumi shirəm kə Yamka, eso, kə ndu də shirəmi in gip bar pəte.
44 Kashto gini, don kən nəra wule gambəci kan ne ti tat da'a, munju mbarəm ba desi na momi gəzən da gwa.>>

45 Arni gon gip mən kulci mbarəm shirəm tu Yam bi Musa gwa nəmi ti tə wule, <<Mən kulci, ki ni kə yari untuwo besini kə yari mi.>>

46 Arni Yesu nəmi ti tə wule, <<Kashto gin pa'e kən mən kulci mbarəm shirəm tu kan Yam bi Musa gwa, kən ni kə bi mbarəm gos gam ju kan man yar gəzən gwa, kən na gam gin ngapo kə ne wur am ra da'a!
47 <<Kashto gini, don kən ni kə tu gambəci kapi mən yari shirəm kə Yami, munju kano ga gigi gin ni ri wur eka gwa.

* **11:30 11.30** *Yunana* Tə ra nəm gip mən shirəm na Yam kə terka tini Yam kar ti də tə yari mən bən Neneba də wu pal kar Yami.

48 Kən ra na momi'e, na ndu'i gin ni
arjen ju ga gigi gin pi gwa wini wu ri wur'e
kan kən den tu'i gam-bəci gəzəni.
49 Ar ni kem Yam gip momi bar gəs wule,
<A kari wur bar suka na mən yari shirəm
kə Yami na mir mən kartən kə Yesu, wi ri
jen eka, wu pal wu tlat jeni.>
50 Untuwo bəran kə mən yari shirəm kə
Yam kup ju kan shoti tun ne gəs kə duniya,
ar kop mbarəm kə zhan kəno ba pali in
yare.
51 Tun den bəran kə Habila ar ɗir den
kə Zakariya muntu kan ri ti eka dlom ba
keri bar ju kan ɗiri Yam na las mən tsarki.
Hoyi ni a yari ine, kup ar ba kop rənka den
mbarəm kə zhan kəni.
52 <<Kashto gini, kən mən kulci mbarəm
shirəm tu Yam bi Musa gwa, den kə pən
bar kə ɓuli ilimika kən na gam gin ngapo
kə te gipi da'a mən ndu'i tetən ngapo kə za
wur wu te da'a. >>
53 Nan Yesu za lasiwo, kan mən kulci
mbarəm shirəm kə Yam na Parisawa wu
nəm tlati gəs hoyi wu den lo'i gəs kə də tə
yar bar na womti,
54 wu den ndu'i'e wu kemi ti gam gəs
male.

12

Yesu dəli kəm mir mən kopi gəs den setəne

1 Gip untu nan mbarəm na womti dom
wur na nari har wu den desi ezəno, arni
Yesu pii shirəm mir mən kopi gəs kakani
tə wul wur'e, <<Pini kula na yisti kə mən
Parisa mən se mbarəme.
2 Argon ra na zupi kan ba ɓulka da
gwaya, eso argon ra na ghundəri kan ba
mom da gwaya?
3 Untuwo kup argon tu kə yari muriwo
ba ɗəl kari. Argon tu kə yari mol ko gip
kushi tukan kə le bədlabən gamkawo ba
yari den gam kushi.

Muntu baa bərti ti gwa

4 <<Kən ga berəm gəni, a yari ine, ba kə
kumni bərti kə munju baa ri dli eka gwa
da'a, den kar kə untuwo wi'i mbu pi argon
dene da gwa.
5 Aa yari in muntu ki kum bərti gəs gwa.
Kumni bərti kə Yami muntu kan tin tə ri dli
ekawo tə ra na iko tə laa kən te utuka gwa.
Ge shirəm ni a yari ine, ti ni ki kum bərti
gəsi.
6 <<Ba wur mir yatl nantamka den
kabarshu rop diya? Kup na untu, Yam
məsənika na ko nəm gəzən da'a.
7 Untuni kup ta gam gino na dləmi ni ar
ra. Untuwo, kumni bərti da'a, kə man mir
yatl na womti daraja.
8 <<A yari in esi, kup murgon tu shedem
cina də womti mbarəmo, ami Nya Mbarəm
ma aa shede ti cina də mən kartən kə Yami.
9 Muntu ngap kan nge momi gən cina də
mbarəmo, ami ma a nge momi gəs cina də
mən kartən kə Yami.
10 Kup muntu pi shirəm mburtən den
ami Nya Mbarəmo, ba ho'i ti wani pitən
gəska, ama kup muntu ngap pi məgən
shirəm den Ruhu kə Yamo, ba ho'i ti wani
pitən gəska da'a.
11 Wi ni wu ɗir kən gip bom kumi shirəm
kə Yami ko cina də mən hukuntetəne ko
cina də mən bəno, ba də təp ɗəli gam gin
ko unun ki yari ghun kən ni da'a.
12 Ruhu kə Yam ba kulci in argon tu ki
yari wokociyi gwa.>>

Yesu pi misali den kədləm mən bar kə ame

13 Arni murgon gip womti mbarəm wul
Yesu'e, <<Ba mən kulci, wul erəm gən'e tə
bim bar gado gən kan bəba gəmi məsh za'i
mi gwa.>>
14 Yesu nəmi ti tə wule, <<Mbarəme,
woni nem mən tloyi shirəm ko mən rabe in
bar ju kan Bəba gin məsh za'i in gwawe?
>>
15 Tə ci cina na shirəmi tə wul wur'e,
<<Lurani, dlyam ni na ndu'i barka na nari.
Ho dəmiwo ar dəm den domi bar na nari
da'a.>>
16 Arni tə bi wur misali goni, tə wule,
<<Pi mbarəm gon mən bar kə ame, tə zam
bar nar den kən gəsi,
17 tə wul gip mbatl gəs'e, <Ununu a pi
we? Ami ra na las tu kan a ne bar kə kən
gənka gwa da'a.>
18 Tə wule, <Argon tu a piwo, a tatl ɓindi
gənka, kano a tu jen kiri, gipini a ne bar kə
kən gənka na bar ju kup kan a zam gwa.
19 Kan a wul gam gən'e, Kira na bar na
womti kan ki neka ar ri'i sheti ghon na
womti gwa. Shukuyi gam gi, kə pi ta ci kə
pi ta tle, ki den kumi təmi.>

20 Ama Yam wul ti'e, <Ki kədləme! Gip
gas kən ni kii məshi, bar ju kə domo kə
woni ar ba dəm we?>>>
21 Untuni ar ba dəmi muntu kan domi
gam gəs bar kə am gwa, təra na argon es
cina də Yam da'a.>>

Yesu wul mir mən kopi gəs'e wu la mbatl den Yami

22 Ar ni Yesu wul mən kopi gəs'e, <<Untu
fawo a yari ine, ghun ni gam gin den dəmi
gin da'a, fingal gini, ko bar kə la'i kə dli
gini.
23 Rai man fingali, dli ngap ar man tutul
dli.
24 Shin ni ghanrati, wu ngani da'a, wu
rəsh da'a, wu ra na ba ne barka ko ɓindi
da'a, kup na untuwo Yam ba bi wur fin-
gali, daraja gin ngap ar man kə yatl na
womti!
25 Woni gip kən gip ghuntən gəso, ti
mani ɓiti awa nəm ra den muri gəswe?
26 Kənni kə mbu pi nye heli bar untu
dawo, unun kem nami bar jen ba ghun
kəne?
27 Shin ni buzən kin kə gip ləpe kanda tu
wu nar gwa, wu pi mbap da'a ko wu dləmi
gam gəzən luluri, kup na untuwo, a yari
ine, ko Solomon kan gun ni na nartən gəs
ma tə taɓe la'i mbuni tutul dli wule kə nəm
gip wur da'a.
28 In untuni Yam pi jir kə gip ləpe na
mbuntəni munju ra sekəni gəniwo kan də
ker wur ka, bare kəne, kən mən heli
ngəshtən den Yami.
29 Ba kə lani mbatl den bar ju ki ci ko ki
tla gwa da'a, ba ar ghun kən ni da'a.
30 Munju mom Yam dama wu ngen bar
ju. Kən ngapo, Ba gin kə to Yamka mom
bar ju ndari kə zam gwa.
31 Ama ngen ni pi bar ju Yam ba ndu
kakani, arni ti bi in bar ju kup ndari kə
zam es gwa.
32 <<Kumni bərti da'a, kən heli garke
gəni, Ba gin kum təmi kə bi in zo dəmi cina
də Yami.
33 Bar ju kən nariwo wurni ka, kə bi ni
munju am ri wur kaar da gwa wurpiyi.
Neni gam gin bar ju ba guska na zo bar
ju ba lika da gwa to yamka, las tu mur ba
pənka da'a, ghughur ma wi lika da gwa.
34 Lastu zo bar kə mbarəm rawo, lasini
mbatl gəs ba nəra.

Yesu ba ndu mən kopi gəs wu dəm gəɗən

35 <<Dəmni gəɗən, də pitəla gin nəra den
cirtəni.
36 Dəmni wule zher ju kan den ɓuti də
babom gəzən pal kə ba domtən kə gudlumi
gwa. Tin tə pal ɗir tə ɓo bədlabəno, wi ɓuli
ti na zhotəne.
37 Ar ba dəmi zher ju bar kə ghol mbatli
kano babomi ni pal tə zam wur wu nde
umur kawi da gwa. Na ho bi ni a yari ine,
ti tus bar lulur gəska tə wul wur'e wu dəm
atli kan tə kop wur na nəm-nəm tə bi wur
fingali.
38 Ar ba mbuni zher ju, tin tə pal kə dlom
gas ko kə bətloni, tə zam wur den ɓuti gwa.
39 <<Momni na untu, babom ni mom pət
tu mur ba ɗiri ti gamo, ti za də muri te ti
gip bom tə yemi ti barka da'a.
40 Kən ma dəmni gəɗən don Nya Mbarəm
ba sur den pət tu kə la mbatl da gwa.>>

Zher mən aminci na muntu ra na aminci da gwa

41 Bitrus wule, <<Babomi, mənni kə yari
mi misali tuya ko mbarəm kup ni?>>
42 Arni Babom Yesu nəmi ti tə wule,
<<Woni'e zher mən aminci na momi pi
bari? Ti ni'e muntu babom gəs ne ti bari tə
ɓuti ti bom gəsi, kan tə bi nami zheri fingal
gəzən hoyi gwa.
43 Ar ba mbuni zher tu kan babom gəs
ni pal tə zam ti tə den pi mbap gəs gwa.
44 Ge shirəm ni a yari ine, ti ne ti gam
bar ju təra nari kup gwa.
45 <<Ama zher tuni wul gip mbatl gəs'e,
<Babom gən pal bəle da'a,> kano tə nda gip
ɓe nami zher mən mbapi mətli na moni,
kan tə nda gip ci na tle ar kem də ɗu tlo ti.
46 Babom kə zher tu ba pal den pət tu
kan tə la mbatl paltən gəs da gwa, ti tlyat
ti tə cetəl ti kan tə pi ti hukunci na munju
ba pi hoyi da gwa.
47 Zher tukan mom argon tu babom gəs
ba ndu'e tə pi kan tə pi shiri da'a, ko tə nge
pi argon tu babom gəs ndu'e tə piwo, ba pi
ti ɓotən kə tle masi.
48 Muntu na dəmən gam den argon tu
babom gəs ba ndu'e də pi, kan tə pi wani
pitəno, ba ɓo ti njem. Kup muntu bi ti nari
baro ba ngen nari bar kar ti. Muntu kup

bi ti bar na womti ba ngen bar na womti es kar ti.

Surtən kə Yesu ba ɗiri tatltən kə bomi

49 <<Untuni a ɗir kə la'i utu gip duniya. Ndu'i gənno na ar nəm wi.
50 Ami ra na batisma kə kumi dli tukan ba pim gwa, fawo ar den ghuni gəni in pim wi da gwa.
51 Kə kum wule a ɗiri ni ghol mbatl gip duniya ya? Ako! A yari ine, rabe gamni a ɗiri.
52 De cina, gip bom nəmo, mbarəm nantam ba tatl bomi rop, myakan den shini bes kə rop, rop den shini bes kə myakan.
53 Wi tatli, bəba ba shin bes kə nya, nya ba shin bes kə base. Nəna ba shin bes kə nya gəsi, nyayi ba shin bes kə nas pa'e. Nakon ba shin bes kə nye kon gəsi, nye kon ba shin bes kə nakon gəs pa'e.>>
54 Yesu wul domtən kə mbarəmi es'e, <<Kən ni kə shin dun yam ni tli tor təp yemmawo, kə kur wule, <Ghon ba nda,> kan ar ndayi. *
55 Kənni es kə kum itər den tlitən tor kuduwo, kə wule, <Pət ba mati,> kan ar mati.
56 Kən mən se mbarəme, kə mani momi pitən kə dun yam na wultən kə itər den atli, ngapo, momi zhan kəno kə mbu da'a.

Ngash gos na mən ri gi cina

57 <<Ununu kem kə nge mani momi bar ju mbun kə pi gwawu?
58 Gonni ri shirəm gi bom tloyi shirəmo, zho i kə kərkəmika nan ti den təpe, kin kə nge giwo, ti ri'i cina də mən tloyi shirəmi, ti ngapo ti taki am də mən ɓaltən kə dlomi, mən ɓaltən kə dlom ngapo ti laki gip bom kə moni.
59 A yari i, ki ɗəl da'a, se kin kə ɓatl argon tukan tloyi i kup gwa.>>

13

1 Gip wokociyi munju ra lasiwo, kan wu yari Yesu argon tu kan zam mən Galili jen kan Bilatus kem də ri wur eka nan wi den mboshi bar ju kan wi bi Yam gəzən su Urushalimaka gwa.
2 Yesu nəmi wur tə wule, <<Kə wule munju ri wur'e na kumi dli untuwo wu man ni kup nami mbarəm kə Galili warwat pitəna?
3 Untuni da'a! Na yari inni, kənni kə za warwat pitən ginka dawo untun kup gin ki məsh wule gwazini.
4 Untu eso mbarəm kutl cet wuzupse ju nan pike nda den wur ka, kan wu məshka su Siluwam kawo, kə wule wini wu man mən Isra'ila kup warwat pitəna?
5 Untuni da'a! Na yari in ra, kənni kə za warwat pitən gin ju kə pal kar Yam dawo, kən ma untun ki məshi.>>

Turum kan ba gəri da gwa

6 Kan Yesu ba pi wur misali tə wule, <<Bakos gon ra na kin turum gip kən gəsi. Ya ri kə kotli nyeni, arni tə zam ko nəm dene da'a.
7 Kan tə wul muntu ba ne ti ger den kəni'e, <'Ba shini! Sheti ghon kə myakan ikən wi ami den ɗirtən kə kotli nyen turum kəni, gastu kup a ɗiro a zam argon dene da'a. Wotl ti ka! Imni ba za ti tə tla laska katlu?>
8 Kan mən ne ger den kəni ba nəmi ti tə wule, <Babomi, za ti kə sheti ghon nəm ra, a domi ti atl gəse a wi ti ghop.
9 Doro tin tə gər gwa ar mbuni, tin tə gər da ngapo se də wotl təka.> >>

Yesu warke nagər gon den pət shukutəni

10 Gasi gon den pət shukutəni, Yesu den kulci mbarəm te gip bom kumi shirəm kə Yam gonka,
11 nagər gon ra lasi muntu kan dun itər tle təka gwa, kup tə ngonka wi, sheti ghon gəs kutl cet wuzupse tə mani tlitən yam da'a,
12 Yesu na shini gəso, arni tə la tə bi tə wule, <<Nagər mbarəme, A pəni i kumi dli gi kawi!>>
13 Kan Yesu ba ne am den ti, arni nagər məri workəca tlyam dlor kan tə ɗəɗa Yami.
14 Argon tu ci lo bari kə bom kumi shirəm kə Yam nar den'e Yesu warke nagər tu den pət shukutəni. Arni tə wul nami mbarəm'e, <<Muri mukka ra nan ar dlat də pi mbap gwa, ɗir ni gip wur də warke ine, bat na pət shukutəni.>>

* **12:54 12.54** Gip atl kə Palasɗinuwo, dun yam tu ba ɗiri ghono, təp yemmani tə ɗəl suri arni wule kə atl gəmi, kan ba tli tor gabəs gwa da'a.

15 Arni Babom nəmi ti tə wule, <<Kən mən se mbarəme! Woni gip kən ba pətl tla gəs ko bar kəm gəs kə ba ɓali gəs tə ri bi ti mal den pət shukutən dawu?
16 Nagər kəno, gəs gal kə Ibərahim ni, muntu kan Shetan ne ti kəba lasi sheti ghon kutl cet wuzupse gwa, ar ndari də pətl ti am də argon tu kan ɓal tika den pət shukutən da'a ya?>>
17 Nan tə yari untuwo, munju kan ba ndu shini gəs dawo arni sham nəm wuri. Nami mbarəm ngapo, kup wu pita ghol mbatl na bar mən dləkəntən ju kan tə den pi gwa.

Misali kə ge danzi

18 Kan Yesu ba wule, <<Wule unun mulki kə Yam rawu? Na unun es a ngash tə we?
19 Mulki kə Yamo wule ge dənti ni ar ra, muntu kan man badər kup kaltən gwa, nan murgon ngani gip kən gəs ar ba nari tə pi bar kini, kan yatl ba tu bin gəzən den am kini gwa.>>

Misali kə yisti

20 Yesu wul es'e, <<Na unun a ngash mulki kə Yamu?
21 Ar nəra wule yisti kan nagər gon kurtli gip ɗapti alkama kwano myakan gwa, kan yistiyi ba nga ɗaptiyi kup.>>

Guntəp kə Yamo metni ar ra

22 Nan Yesu den təp gəs kə sitən Urushalimawo, tə rat gip mir bən jen tə pi ta kulci mən bəni shirəm kə Yam.
23 Mbarəm gon tambe ti tə wule, <<Babomi, mbarəm njemni ba zam tetən gip mulki kə Yama?>> Tə wul wur'e,
24 <<Metini kə teni gipi təp kəba heli bədlabəni, domici mbarəm ra na womti munju ba ndu tetən gipi kan ba mani da gwa.
25 Ba mən bomni tlyam tə le bədlabən bomika, kən ngapo ki dlər kari kə pita ɓe bədlabəni, ki liri kə wule, <Babomi, ɓuli mi bədlabən ngapi!> Ama ti nəmi in tə wule, <A mom kən da'a, ko las tu kə ɗəl ɗir gwa! >
26 Kən ngapo kan kə wule, <Mən kan mə ngas fingal mə pal mə tla gip gal nəm nan ki fa gwaya, ki ngapo kə kulci rən gip bən gəmi ka.>
27 Ti ngapo ti wule, <A yari ine, a mom kən da'a, ko lastu kə ɗəl gwa. Tlinni kə ba ger ka, kən mən warwat pitəne.>
28 Ki kul na ngasi shine, gastu kan kənni kə shin Ibərahim, na Ishaku, na Yakubu, na kup munju kan Yam kar wur den am gəs mbiwi gip Mulki kə Yami, ama kəno də kar kən kagwa.
29 Mbarəm ba ɗir daga gip atl kundərəndlip, wi dəm kə ci nyel gip mulki kə Yami.
30 Bartuni munju kan kaar haro wi pal kə cina, kə cina ngapo wi pal kə kaari."

Dun mbatl kə Yesu den Urushalima

31 Wi ra gip untuwo, kan mən Parisa jen ba ɗir wu wul Yesu'e, <<Tli gi ɗe ca, Hirudus den ndu'i tə ri i eka.>>
32 Kan tə wul wur'e, <<Ri nəka kə wulni ba mən ceni lar tu'e, <Ami den ɗəli dun itər sekəni na ɗəli kumi dli kə mbarəmka, gəni ma untu, mburni a pa'i mbap gəni.>
33 Ar nəmən də a pi ta nətltən gən sekəni, gəni na mburi. Ar ba təm kumi da'a də mən shirəm na Yam məsh rən kəti gonka, ba'e gip Urushalimani ri ti eka da gwa!
34 Kashto, Urushalima, Urushalima, kən mən ri mən yari shirəm kə Yam eka, mən la'i munju kan Yam kar wur sur kar kən gwa na tate, bisi mənen a ndu domi gin wule nas kor kan ba ghum mimir gəs gip bibako gəs gwa, arni kə nge gini.
35 Ar tu Yam za'i in bom gin koni wi, ki i shimən da'a, se gas tu kan kə wule, <Mən albarkani, muntu kan ba sur gip sun kə Babom Yam gwa.> >>

14

1 Den pət shukutən gon kan Yesu ri bom də bari gon kə mən Parisa kə də tə ci fingalo, arni mbarəm ne ti gere.
2 Cina da ti eso mbarəm gon ra mən kəmi asəm na ame.
3 Kan Yesu ba tambe mən kulci doka na mən Parisa tə wul wur'e, <<Doka gəmi wule də warke mbarəm gas shukutəna, ko ar wulra da'a?>>
4 Wu wule argon da'a. Yesu ngapo kan tə ne am den ba məri, tə ɗəli ti kumi dli gəs ka, tə wul ti'e, <<Ndara ndaratin gi.>>
5 Kan tə wul wur'e, <<Woni gip kən na nya ko tla kan ba nda shuka den pət

shukutəni, kan ba ɗəli ti torka bəle-bəle da gwawu?>>
6 Wi ngapo wu zam argon kə yari da'a.

Pali gam gi argonni da'a

7 Nan Yesu shin munju kan yari wur ɗirtən kə ci fingali den zhotən kə nəmi kiri ba dəmiwo, arni tə yari wur shirəm tə wule,
8 <<Murgon ni lakən bi kə gudlumiwo, ba kə nəmi ni gam gin ba dəmi kə kiri da'a, kə mom da'a ko mən gudlumiyi yari muntu kan nar man ki gwa.
9 Kə shino, ba mən gudlumi ba wul ki'e, <Tləka də mənkən dəm kəba dəmi gi tu.> Na shamni ki tli kə pal kə ba heli ba dəmi.
10 Ra untuwo, dəmni kəba heli badəmi, muntu kan dom kənni shin kiwo, ti wul ki'e, <Berəm, ɗir ɗe,> ti bi'i ho ba dəmi. Ar ba kem kə cir cina də munju kan tə laa kən bi nan wur gwa.
11 Muntu kup ɗəɗa gam gəso, ba pali tə den ti argonni da'a, kup muntu pali gam gəs tə argonni dawo, ba ɗəɗa ti.>>
12 Yesu wul babom tu kan la tə bi gwa'e, <<Kini ki la bi murgon kə ci fingal, kan kə la bi jen kə biki gwa, ba kə la bi berəm, ko ya'ən, ko mən gi, ko berəm dəmi gi mən bar kə am katl da'a. Munjuwo, gas jeno wi la ki bi pa. Bar tuwo wi ɓatl ki argon tu kə pi wur gwa ituwi.
13 Kin ki la bi mən ci fingal gwa, yari munju am ri wur kar da gwa, na kurki, na muju itər tle wur am ko asəmka gwa na tabi.
14 Na untun ki zam Albarka, kə mom'e munjuwo wi mbu ɓatli gi da'a. Yamni ba ɓatl ki gas tu kan mən zo mbatl kan məshka ba tlyam gwa.>>

Yesu shirəm nan wur den bar biki

15 Nan wu kum untuwo, gon gip mən ju kan den ci fingal na Yesu ba wule, <<Mən albarkani'e muntu zam tə ci fingal gip mulki kə Yam gwa.>>
16 Yesu nəmi ti tə wule, <<Mbarəm gon ra kan ne pət bar biki gəsi, arni tə yari mbarəm na womti.
17 Nan an mbi kə ci bikiyiwo, tə kar zher gəs gon tə ri la bi munju tə yari wur gwa den'e ko unu piwi, ar mbi'e wu ɗir wi.
18 Ama kup na bi nəm wu nəm la'i asəm gipi ka, nəm wule, <A wur pel kən kan nəmən te yarka a ri kə zhuwi gwa, pi hakkuri ka.>
19 Gon ba wule, <A'i wur tla gi kən gudəli kutl, a ri kə ɓomi gəzən den kən ituwi, pi hakkuri ka.>
20 Untu esi gon ba wule, <I gudlumin ni, a zam ritən da'a.>
21 Zheri pal ɗir tə bali babom gəs bar ju wu yari kup gwa. Kan lo ba ci babomi, kan tə wul zher gəsi es'e, <Zho'i kə kop guntəp kə gip bən kup, kə ɗirim munju kan ra na bar kə am da gwa, na kurki, na tabi, na munju itər tle wur amka ko asəmka gwa.>
22 Zheri pal ɗir tə wul babom gəsi'e, <Argon tu kə yarimo a piwi, artu nami las i.>
23 Babomi ba wul zher tu es'e, <Pal rən den guntəp kə gip bən na kə bi ləpka kə la bi mbarəm ɗiri, də ba dəmi ju la'i.>
24 Na yari ine, mbarəm nəm ra gip munju kan yari wur biki kən kan ba la ləka den fingal gən gwa da'a.> >>

Kopi Yesu banyi

25 Bar womti mbarəm den ritən na Yesu, kan tə bal ti den wur tə wule,
26 << Murgon tu ba kopən kup, tin tə ndu'əm nar man bas ko nas ko gər gəs, na mimir gəsi, na mən gəs mətli na moni, har ma tə nge gam gəs dawo, ti mani dəmi mən kopi gən da'a.
27 Muntu kup pən gicciye gəs tə kopən dawo, ti mani dəmi mən kopi gən da'a.
28 Də wule gon gip kənni ba ndu tu'i tlyari bino, ti dəm tə shin mənen ti jili den tu'i bini kakani, ti shin ko təra na wurpi tu ba tu'i ti gwa diya.
29 Tin tə la gəs tu'i kan tə mani pa'i tu'i dawo, mbarəm ba gyatli ti.
30 Wi wule, <Mbarəm kən la gəs tu'i bine, artu tə mbu pa'i da'a.>
31 <<Ko də wule, gun ni ba ɗəl kə dlan na esi gunye, ai ti dəm ti shin kakani mən bi utu gəs dubu kutl ba mani dlan na kə esi gun kan ra na dubu hauya nəma?
32 Tin tə shin ti mani dawo, ti kar mir mən kartən gəs wu ri ngen dəmi zhilələ tun mənja ira na dliyami.

33 Untuwo, muntu kup za argon tu təra narika tə kopən dawo, ti mani dəmi mən kopi gən da'a.

Misali ki masi

34 Maso ho barni, ama təmtən gəsni ɗəlkawo, ba'i mani pali gəs masa?
35 Ar ba'i pi argon gip kən da'a, ba'i dəm ghop da'a, sai də shotika katl. Muntu na kəm kumi gwa naa tə kumi.>>

15

1 Mən nəmi wurpi bom na nami mən warwat pitən na womti den ɗirtən kar ti kə kumi kulci gəsi.
2 Arni Parisiyawa na mən kulci mbarəm doka kə Musa ngwar wu wule, <<Mbarəm kən ba nəm mən warwat pitən tə ci tor gip gal nəm nan wuri.>>
3 Tə yari wur shirəm tə wule,
4 <<Də wule gon ra na təm hauya nan-tam kan nəm gip wur ba jilka. Ti za hauya wupse na kutl cet ghwanəm ju rən bi ləpka tə nəm ngeni muntu kan jilka se tin tə zam ti kan diya?
5 Tin tə zam ti ngapo, ti pən ti den bibyala na ghol mbatli.
6 Na ɗirtən gəs bomo ti la bi ga berəm, na berəm dəmi gəs tə wul wur'e, <Tayem ni ghol mbatli, təm gən kan jil kawo a zam tə wi.>
7 Ne ɓa yari ine, untuni es ba pi ghol mbatl na nari to yamka, den mən warwat pitən nəm kan ci atl gam tə pal kar Yam gwa, ar man kə mbarəm hauya wupse na kutl cet ghwanəm mən ho pitən ju kan ra na argon kə ci atl gam də pal kar Yam da gwa.

Misali kə wurpi kan jilka gwa

8 <<Də wule nagər gon ra na wurpi gəs bar gəlla kutl, kan də nəm jilka. Ti mbəsh utu, tə sar kushi gəska tə ngen wurpiyi hoyi se tin tə zam wurpi gəs tu kan jilka gwa diya? *
9 Tin tə zam ngapo, ti dom ga berəm na berəm dəmi gəs tə wul wur'e, <Tayem ni ghol mbatli, a zam wurpi gən wi nan jilka gwa.>
10 Nəm barni, a yari ine, untuni ghol mbatl ba nəra cina də mən kartən kə Yami den mən warwat pitən nəm kan ci atl gam tə pal kar Yam den wani pitən gəs gwa.>>

Bəba mən zo mbatli

11 Tə pa wul ra'e, <<Pi bakos gon mən mir moni rop.
12 Nye mən gəpiyi wul bas'e, <Bəba, bim argon tu ndari də bin gip bar kə am gi nan ba bim kini kə məshka gwa.> Ti ngapo tə tatli wur kup argon tu tə ra nari gwa.
13 Ar murka gho da'a, kan nye mən gəpiyi ba dom kup bar ju tə zam gwa, tə ndara atl gon na dlyami tə jili bar gəska kup den kumi dəɗəm katl.
14 Nan tə jili bar kə am gəska kupo, kan guzum ba nda gip atli na nari, tin tu tə sa wi am koni.
15 Kan tə pal nye mən tle oro kə mbarəm gon gip atli, muntu kan ne ti mən le alade gəs gwa.
16 Tə ndu ma də bi ti fingal kə alade ju ti ma tə ci, ko nəm murgon ra kan bi ti argon gwa da'a.
17 <<Kan tə tla bəram kə dli gəs tə wule, <Mir mən tle oro kə ban mənəni na fingal har wu ne gemi, amin kən ɗe ari kə məshtən wi na guzum wop!
18 Naa nəm təp a pal rən bom də ban ka a wul ti'e, <Bəba, a pi wani pitən cina də Yam na cina da'i wi.
19 Kəkəno a'i ndari də wuləm'e nya gi da'a, se de də palin nəm na mir mən tle oro da'i.>
20 Se tə tlyam tə nəm təp də base. Ama tun tə'i na dlyami, arni basi shin ti kan guna ba citi den ti, tə kətər tə mbor ti, tə la'i ti am ɗir yar tə pi ti sumba. †
21 Nyayi ba wul ti'e, <Bəba, a pi warwat pitən wi cina də Yam na cina da'i . Kəkəno a'i ndari də wuləm'e nya gi da'a.'
22 Ama basi wul zher gəs'e, <Pənni zo lulur na zhotəne, kə la'ini nya gəni. Kemi təni zobi te amka, kə kemi təni kaptəlan te asəmka.
23 Nəm ni basi tla kə mboshni. Na mə pini biki mə ci mə tla ni.

* **15:8 15.8** Wurpiyiwo ho wurpini wule bargəlla tu mə jili gwa. † **15:20 15.20** *Sumba:* Gip al'ada kə mən Yahudawo, sumbawo arni'e nune ghol mbatl na nari den metən na ezəni.

24 Nya gən kəno ya məshnəka hari artu ya pal wi, ya jilka artu zamti wi.> Kan wu nəm ci na tle.
25 <<Bar ju kup piwo, mən bari kə nya tu rən gip kənka. Nan tə mbira ɗir kar bomo, se tə kum gangan na dlarni ba tli.
26 Kan tə la bi zher kə bas gon tə tambe ti tə wule, <Unun ba ratlu?>
27 Tə wul ti'e, <Mən gəpi gi ni pali, arni be mbosh basi tla den'e nya gəs pal bom lau.>
28 Argon tu ci lo nye mən bariyi, arni tə nge tetən gip bomka. Kan bas ba ɗəl ter kari tə pi ti shirəm, tə lir ti.
29 Ama tə nəmi basi tə wule, <Ɓa shini! Sheti ghon na womti a ne'i den pi mbapi, a taɓe nge shirəm gi da'a. Kup na untu kə taɓen bi nye mar nan mi ci mə tla na mir berəm gən gwa da'a.
30 Ama nya gi kən kan yem bar kə am gi ri lika den mətli mən dəmi kə gam gəzən pal bomo, arni kə mboshi ti basi tla!>
31 Bas ba wule, <Nya gəni, kiwo ki nəra dlakət naməni, kup bar ju ami ra nariwo geni.
32 Ama ar ndari mə pi biki mə pi ghol mbatli, den'e mən gipi gi məshka kan tə pal lasi, ya jilka kan ba zam ti.>> >

16

1 Yesu wul mir mən kopi gəs'e, <<Pi mən bar kə am gon kan bi wakili gəs gos gam tə ne ger dene gwa. Den kariwo ceti tə gamka den kandatu wakili gəs den cetka na gos gam gəsi gwa.
2 Arni babomi la təbi, tə wul ti'e, <Unun a kum mbarəm ba yari den ki untu? Dləmin bar ju am da'i gwa, ki'i dəm wakili gən da'a.>
3 Arni wakiliyi wul tor mbatl da ti'e, <Kəkən kan, Babom gən ba karəmka den mbap kəno unun a pi? Artu a mbu kori bar da'a, esi a kum sham kə liri bari.
4 A mom bar kə pi wi in karəmka den mbap kən kan mbarəm baa nəmən bom da wur gwa.>
5 Arni tə labi kup mbarəm ju babom gəs ba kop wur asəm yam gwa na nəm-nəm. Kan tə tambe nəm tə wul ti'e, <Mənen babom gən ba kop kiwe?>
6 Tə wule, tə nəmi ti tə wule, <Mbunlet mir zangu wuzupse.> Arni wakiliyi wul ti'e, <Nəm tələnkuri zho'i kə rəsh zangu wupse.>
7 Tə pa wul gon'e, <Kiwo mənen tə kop ki?> Tə nəmi ti tə wule, <Shar o kə alkama hauya nantam.> Wakiliyi wul ti'e, <Tələnkur tu rəsh hauya wupse.>
8 Arni babomi yar zo shirəm den wayo kə wakili mən utu tu tu. Mbarəm kə zhan kən mani kopi na ezən man mbarəm kə cirtəni.>>
9 Yesu pa wule, <<A yari ine, maninə kopi na bar kə am gin kə zamni berəmi. Untuni in bar kə am gin pa kawo ba nəm kən gip bom kə dəmi kan ba pa da gwa.
10 Muntu kup la ne mbatl den ti den heli baro ba la mbatl den ti den nari. Muntu na gaskiya den heli bar dawo, ti mani dəmi mən gaskiya den bari da'a.
11 In ne mbatl den kən den bar kə duniya kən dawo, woni ba ne mbatl den kən den ho bar we?
12 Eso in kə mani nəmi bar kə mbarəm hoyi dawo, woni ba bi in bar jen ra kan gegin nigwa.
13 Zher gon ra kan ba mani bote babom rop gwa da'a, ko tə nge nəmi, tə ndu nəmi, ko tə pi nəmi ho pitəne, tə mbur nəmi. Arba pi da'a kə bote Yam na wurpi.>>

Yesu shirəm na Parisawa

14 Kan Parisawa mən ndu'i wurpino, na kumi argon tu Yesu yariwo, arni wu desi ti njipe.
15 Arni Yesu wul wur'e, <<Kən ni'e mən ndu'i də mbarəm mom'e kən mən pitən dlat ni, Yamo ti ni tə mom mbatl gini. Bar ju mbarəm ba bi wur nartəno, arni Yam ba nge shini.
16 Doka kə Musa na tələnkur kə mən shirəm na Yamni mbarəm pi ta kopi ndekes ar ri ɗirtən kə Yohana mən pi batisma. Tun lokociyi den pi wazu kə zo shirəm kə Yam kə dəmi cina da ti ko gonge den ndotən tə zam totəne.
17 Kup na untu, ar ba mani pitən də yam na atl paka, na də wule la ko njemka gip doka kə Musa.
18 <<Kup muntu kar gər gəska kan ɓal na gono tə pi zəna ituwi, eso, kup muntu gudlumi na gər tu bakos gəs kar ti kawo, zənan tə den pi nan ti pa'e.>>

Shirəm den mən bar kə am na muntu kan am ri ti kar da gwa

19 Yesu wule, <<Pi mən bar kə am gon
muntu ba la lulur mən wurpi gwa, tə ci ho
fingal se na gəni.
20 Bədlabən da ti ngapo ba kur ne mən
liri bar goni, sun gəs'e Li'azaru, muntu dli
gəs kup usuni gwa.
21 Tə ndu'e tə kur ci mir roɓəs fingal ju
ba ro sur am də mən bar kə ami gwa. Yer
ma wu kur ɗir ləpti usu gəsi.
22 <<Gip untuwo, arni mən liri bari
məshka, kan mən kartən kə Yam ba te ti
kar Ibərahim. Mən bar kə ami ngapo, nan
ti məsho kan ba kap ti ka.
23 Ti te gip utu kawo, tə den ngasi kur bi,
kan ti la ger yamo arni tə shin Ibərahim na
dlyami na Li'azaru kar ti.
24 Kan tə laa bi tə wule, <Bəba Ibərahim,
kum guna gən kə kar Li'azaru tə kem nye
gam yasa gəs gip mal tə la'in den ləka gən
a kum iɗatəni. Gip utu kəno ami den kumi
dli.>
25 Ama Ibərahim wul ti'e, <Nya gəni, tune,
nan kira gip duniyawo, ki na ho bar na
womti, Li'azaru ngapo təra na argon da'a.
Kəkən eso, tə den kumi təmi ɗe, ki ngapo
kə den kumi dli.
26 Untu dama, Yam la bar shu gip dlom
dami, den'e munju ba ndu tertən kar kəno,
wi mani da'a. Kən ma ki mani jikati ter
da'a.>
27 Arni mən bar kə am tu wule, <A lir ki
Bəba, kar ti su bom də mən gəri gən ka.
28 Ami ra na mir byar nantam, tə dəli
wur kəm ba wu ɗir kə ba las dun mbatl
kən da'a.>
29 Arni Ibərahim wul ti'e, <Wi ra na Musa
na mən yar shirəm kə Yami, wu kum
shirəm gəzəni.>
30 Mən bar kə ami wule, <O'o, Bəba
Ibərahim, in məshi mbarəm ni tli tə ri yari
wuro, wi ci atl gam wu pal kar Yami.>
31 Kano Ibərahim ba wul ti'e, <In wu kum
yari kə Musa na mən shirəm na Yam dawo,
ko gon tlyam gip gam-bəci ma wi kum ti
da'a.>> >

17

1 Yesu wul mir mən kopi gəs'e, <<Bar ju
ba kem mbarəm kə wani pitəno ar ba ɗiri,
untuwo, ar ba dəm bar kə guna den muntu
pi təp kə ɗirtən kə wani pitəni gwa!
2 Na də gon kem mimir ju wani pitəno,
ar ba mani məri də ɓali ti ghun ɗir yare,
kan də la ti su gip bar ɓulaka!
3 Pini lura na gam gini, ya'ini pi'i hoyi
dawo, matl ti, tin tə ci atl gamo, nəmi ti.
4 Tin tə pi'i laifi bisi nyingi den pət nəm,
kan tə ci atl gamo, nəmi ti.>> *

Mbəli mi la'i mbatli

5 Arni mir mən kartən kə Yesu wule,
<<Mbəli mi la'i mbatli.>>
6 Arni tə wul wur'e, <<In kən ra na la'i
mbatl wule ge dəntiwo, ki wul bar kin
dləngari tu'e, <Tus na gəs gi kə su ɓa su gip
ɓula ka,> ti kum yari gini.
7 Gon ra gip kən kan na zher kan ba kori
ti bari, ko ba le ti təme nan tin tə pal ɗir
gip kəno, ti wul ti'e, <Zho'i, kə dəm kə ci
bar gwaya?>
8 Ti wul untu da'a, ti wul ti'e, <Pənin
fingal gən, dlər den asəm gi kə win cina
kakani, a ci a tla, kan kə'i ci ge diya?>
9 Ti gode zher tu den mbap tu tə wul ti'e
tə pi gwaya? Ba pi untu da'a!
10 Untuni, kənni kə kop bar ju kup wul
kən'e kə pi, ki wule, <Miyo zherni katl.
Miyo mənni den pi argon tu wul mi'e mə
pi gwa.>> >

Yesu warke mən ndəcci kutl

11 Den təp ritən Urushalimawo, tə kop
den iyaka gip dlom kə Samariya na Galili.
12 Tə te gip nye bən gono, arni tə mo na
mən ndəci kutl, wu dlər teka jen.
13 Arni wu la bi na bar yare wu wule,
<<Babom Yesu! Kum guna gəmi.>>
14 Nan tə shən wuro, tə wul wur e,
<<Rənəka kar mən keri bar ju ɗiri Yam
gwa, wu shən kəne.>> Nan wu den təp
ritəno, arni wu warke.
15 Nan nəm gip wur shin tə warkewo,
kan tə pal ɗir tə den ɗəɗa Yam na bar yare.
16 Tə ɗir nda cina də Yesu, tə gode ti, ba
mən Samariya ni'e ti.
17 Yesu wule, <<Mbarəm kutlni a warke
wur diya? Akon ghwanəmi ra?

* **17:4 17.4** Laifi bisi nyingi: Nyingiwo lamba kə mən Yahudani. Ar ni'e bar lamba. Wu shin ya'ini pi'i hoyi da'a kə bisi nyingiwo ar nar utuwi. Arni man untu, mbarəmni ci atl gamo, ba nəmi ti.

18 Unun kem mən diki tun pal ɗir katl tə
gode Yami?>>
19 Yesu wul ti'e, <<Tlyam kə ndara
wongi, ngəshtən gi den Yam warke iwi.>>

Surtən kə mulki kə Yami

20 Nan Parisawa ndu wu mom gigasi ni
zo dəmi cina də Yam ba cwatu, tə wul
wur'e, <<Dəmi cina də Yamo ba shin ti na
ger da'a.
21 Murgon ba wule, <Ar kəni!> ko <Arta!
> da'a, gip dlom ginni ar ra.>>
22 Yesu pa wul mir mən kopi gəs'e,
<<wokoci den ɗirtəne kan ki ndu shini pət
nəm gip pət kə Nya Mbarəme, ama ki shin
da'a.
23 Mbarəm na womti ba wul kən'e,
<Shinni barta>, ko <Shinni ɗe,> ama kop
wurni da'a.
24 Gastu kan Nya Mbarəm ba pal suro, ti
sur wule ci bi kə Yami, kan ba cir tor gəsi,
kan ar nda bin gwa.
25 Ama ti kum dli hoyi kakani kan də
mbarəm kə zhan kən nge ti.
26 <<Wule argon tu pi kə zhan kə Nuhu
gwa, untuni ba pi den gastu kan Nya
Mbarəm ba pal sur gwa.
27 Mbarəm den ci na tle, moni den gud-
lumi, den bi mətli kə gudlumi ar ri gastu
Nuhu te gip bar kungələn jikat mal gəs
gwa, kan bar mal ba sur pən wurka kup.
28 Untuni gip muri kə Lutu, mbarəm den
ci na tle, wu den wuri na wurika, wu den
ngani na tu'i bine.
29 Ama den pət tukan Lutu za Sodomo,
arni shot bələm utu na gəzhən utu sur
yami, kan ba ri wur eka kup.
30 Untuni ba pi den pət tu Nya Mbarəm
pal gwa.
31 <<Gasiwo, muntu den gam kushiwo,
ba tə ɗəl sur kə yemi gos gam gəs gip bom
da'a. Untuni, kup muntu kan ri bi ləp
kawo, bat na paltən bomi.
32 Tuneni nagər kə Lutu! †
33 Muntu kup ba ghundər mbatl
gəskawo, ar ba jilka, ama muntu la mbatl
gəskawo, ti zami.
34 A yari ine, gastawo mbarəm rop ba
nde umur den dandi nəm, ba pən nəmka
də za nəmi.
35 Mətli rop bani den lu'i bari, ba pən
nəmka də za nəmi.
36 Mbarəm rop bani gip kəne ba pən
nəmka də za nəmi.>>‡
37 Mir mən kopi gəs tambe ti, wu
wule, <<A koni, Babomi?>> Ti wul wur'e,
<<Lastu məshi bar rawo, lasini zhipki ba
dom wuri.>>

18

Shirəm den nagər gon guri mən ndotəne

1 Yesu pa shirəm na mir mən kopi gəsi, tə
bi wur misali gon tə wule, <<Pini ta shirəm
na Yam ba kə cenni mbatlka da'a.>>
2 Tə wule, <<Rən gip bən gon ka alkali
gon ra, muntu kan laa Yam mbatl da'a, tə
ra na guna ger den murgon da'a.
3 Nagər gon ra guri gip bəni, muntu kan
meti ritən kar ti tə kuli ti, <Nem am ra də
bin argon tu ndarəm gwa am də mən nge
gəni.>
4 Gip muri njemo ya nge, ama den
kariwo, tə wul tor mbatl da ti'e, <A mom'e
a bərti Yam da'a, eso, a shin guna kə
murgon da'a,
5 kup na untuwo, guri kən ghunəm
narwi, a ɓal mbatl dlom gam a ne ti shim
ame, a zam a shuku ra na ɗirtən gəs se na
gəni kə ghuni gəni.>> >
6 Kan Yesu ba wule, <<Ba kumni argon
tu alkali tu kan ba bərti Yam da'a yari gwa.
7 Yam ba pi dlat munju tə la wur bi wu
dəm mbarəm gəs, munju ba kuli ti pət na
gas gwa diya? Ti zhoti tə pi wur argon tu
ndar wur gwa diya?
8 A yari ine, ti pi wur dlat, na zhotəne.
Ama, gas tu Nya Mbarəm ni suro, ti zam
la'i mbatl den atl kama?>>

Ba Parise na mən nəmi wurpi Bom kə Yam

9 Yesu ba pa yari wur misali, mən ju kan
ba pali gam gəzən mən la'i Yam mbatlni,
har wu mbur jenka gwa,

† **17:32 17.32** Nagər kə Lutu: Tini'e muntu nan Yam wul Lutu e tə ɗəl tə za Sodom, nan wu ɗəlo, anni tə bali ger kari, kan tə dəmka masi. ‡ **17:36 17.36** Aya kə hauya nəm na kutl cet mukka tuwo, an ra gip kor tələnkur kə Yam ɓe kə pari da'a. Ama pənni gip Matta 24:40 kan ba la gipi kə də ar ri kor.

10 <<Mbarəm jen rop te gip Bom kə Yam
zam wu shirəm na Yami, mən nəm ba
Parise, gon ngapo mən nəmi wurpi bom ni.
11 Ba Parise tu tlyam kan tə shirəm na
Yam den gam gəsi, tə wule, <Yami, a
goode'i nan ami wule nami mbarəm da'a,
wule mən nəmi bar mbarəmka, mən wani
pitəne, ko mən kopi mətli, ko wule mən
nəmi wurpi bom tu.
12 A pi guzum mal bisi rop gip muri
nyingi kup, kan a bi nəm gip kutl kə argon
tu kup a zam gwa.>
13 Ama mən nəmi wurpi bom tu dlər teka
jen. Tə mbu la'i gam to yamka dama, ama
tə ɓo am den ngetl tə wule, <Yami, ami
mən wani pitənni, shin guna gən ngapi.>
14 A yari in den'e, mbarəm tu ri bomo
Yam pəni ti warwat pitən gəs ka, ar man
mən nəm tu nan zam da gwa. Muntu
kup ɗəɗa gam gəso ba pali ti argoni da'a,
muntu ngap pali gam gəs argonni dawo ba
ɗəɗa ti.>>

Dəmi wule heli mimiri

15 Mbarəm ne den ɗiri Yesu mimir tə
ne am den wuri. Nan mən kopi gəs shin
untuwo, arni wu matl wuri.
16 Ama Yesu la wur bi tə wule, <<Zani
mimir wu ɗir karəmi, hane wur nəka da'a,
zami zo dəmi cina də Yamo kə iri gəzən ni.
17 Na ho bini a yari ine, kup muntu nəm
zo dəmi cina də Yam tor mbatl wule heli
nya dawo, ti te gipi da'a.>>

Nduni Yam man bar kup

18 Bar mbarəm gon tambe Yesu, tə wule,
<<Zo mən kulci, unun a pi nan a zam rai
kan ba pa da gwawe?>>
19 Yesu wul ti'e, <<Imni kə wuləm'e
zo'iwe? Zo'i ra da'a se Yam nan gəsi.
20 Kə mom doka tu Yam bi Musa, <Ba kə
kop mətli da'a, ba kə ri mbarəm eka da'a,
ba kə pi mur da'a, ba kə kop kar kə lar
da'a, ngusi gam bəba gi na nəna gi.>> >
21 <<A kop mən ju wi kup nan a'i heli
gwa har sekəni, tə wul untu.>>
22 Nan Yesu kum untuwo, tə wul ti'e,
<<Har kəkən ma kə'i hol bar nəm. Wur kup
bar ju ki nari ka, kan kə bi munju nan am
ri wur kar da gwa, ki zam zo bar to Yamka.
Kan kə ɗir, kə kopəni.>>
23 Nan tə kumo, arni dun mbatl nəm ti
na nari, don ti mən bar kə am ni naari.
24 Yesu wi ti ger kan tə wule, <<An ban
nar wule unu də mən bar kə am zam zo
dəmi cina də Ba Gun Yami.
25 Zami zo dəmi cina də Ba Gun Yam kə
mən bar kə am ban man də rakumi ɗəl gip
shu alura.>>
26 Munju kumo, kan wu tambe, <<Kan
woni ba zam ɗəltən ituwe?>>
27 Yesu wule, <<Argon tu mbarəm ba
mani pi dawo, Yam ba mani pi.>>
28 Bitrus ba wul ti'e, <<Mə za kup bar ju
mən narika mə kop ki wi!>>
29 <<A yari in na ho bi,>> Yesu wul wur
ra'e, <Gon ra gip kən kan za bomka, ko
nagər gəsi, ko mən bari na mən gəpi, ko
mən gəri gəsi, ko mimiri den bi zo dəmi
cina də Ba Gun Yam,
30 kan ba hol nəmi gucipi na womti den
duniya, to yamka ngapo mbatl tu ba məsh
da gwa.>

Yesu pa yar kanda tu ti məsh gwa

31 Yesu ɗəli kutl cet rop ju kəti nəm tə wul
wur'e, <<Mə toni Urushalima, toka ni bar
ju kup mən shirəm na Yam rəsh den Nya
Mbarəmo ba la'i.
32 Wi bi ti am də mən ju kan mən
Yahudani da gwa. Wi lo ti, wi zage ti, wi
bəse ti mo'əmi, wi ɓo ti kan də ri ti eka.
33 Den pət kə myakano ti tlyam lasi.>>
34 Mir mən kopi gəs mom argon tu tə
shirəm dene gwa da'a. Ghundəri wur nəka,
arni kem wu mom argon tu tə shirəm dene
gwa da'a.

Yesu ɓuli ger tabi mən liri bari

35 Nan Yesu pi kusa na Jerikowo, ba tabi
gon ra ba dəm bi guntəp kə liri bari.
36 Nan tə kum womti mbarəm den kopi
kartiwo, tə tambe ko unun ba ratlu.
37 Wu wul ti'e, <<Yesu ba mən Nazaratni
den shigetəni.>>
38 Tə la bi tə wule,<<Yesu nya Dauda,
shin guna gəni!>>
39 Munju ra cina gip mbarəmiwo wu
matl ti, wu wule, <<Yon shot!>> Ama tə la
yar ra na naari, <<Nya Dauda, shin guna
gəni!>>
40 Yesu dləri, kan tə bi bi'e də ɗiri ba
tabiyi kar ti, nan tə mbira kosakwo, Yesu
tambe ti,
41 <<Unun kə ndu'e a pi'i we?>> Tə wule,
<<Babomi, a ndu'e a shin bari!>>

42 Kan Yesu ba wul ti'e, <<Shin bari!
Ngəshtən den Yam gi warke iwi.>>
43 Kə lasi tə zam shini bari, kan tə kop
Yesu, tə den ɗəɗa Yami. Kup munju shino,
wu ɗəɗa Yami.

19

Zakka mən nəmi wurpi bom kan nəm kopi Yesu gwa

1 Yesu te gip Yeriko, tə den shigetən gip
bəni.
2 Mbarəm gon ra nan ba wul ti'e Zakka
gwa, bari kə mən nəmi wurpi bom ni mən
bar kə ame. *
3 Tə ndu'e tə shin woni'e Yesu, ama tə
mani da'a nan mbarəm womtika lasi gwa,
kan tə tlyar da'a.
4 Ra'untuwo, tə nda cina na kətəre tə to
den bar kin dləngari goni bi təp tu Yesu den
kopi gwa kə tə shin ti.
5 Nan Yesu ɗir lasiwo, tə tli ger yam tə
wule, <<Zakka, zho'i kə ɗəl suri, sekəno an
nəmən te yarka a dəm bom da'i.>>
6 Zakka zhoti tə ɗəl suri, tə nəm Yesu
bom da ti na ghol mbatli.
7 Na shini untuwo, ar ni mbarəmi kup
ngwar wu wule, <<Tə ri kə dəmi mən diki
bom də mən warwat pitəne.>>
8 Ar ni Zakka tlyam tə wul Babom'e,
<<Shini Babomi, a bi tatli kə argon tu ami
nari gwa, də munju kan am ri wur kar
da gwa. In a cuce murgon ngap, a pali ti
gucipi wupse.>>
9 Yesu wul ti'e, <<Sekəno ceto ɗir gip
bom kən wi, tunkan mbarəm tu ma nya
Ibərahim ni gwa.
10 Ami Nya Mbarəm surni kə ngeni kan
a ɗəli munju jilka wule Zakka gwa.>>

Shirəm den zher kutl kan bi wur wurpi gwa

11 Nan wu den kumi bar ju tə yari
wuro, kan tə yari wur shirəmi, domici tə
mbi kosak na tetən Urushalima wi, kan
mbarəm ngapo wu neka den mulki kə Yam
ba cwat ituwi bəle-bəle.
12 Tə wule, <<Bar mbarəm gon ri gip
dlyami bən gon kə də bi ti gun kan tə pal
ɗir lasi.
13 Bitu ti ndarawo, tə labi zher gəs wi
kutl tə bi wur wurpi bali na nari, tə wul
wur'e, <Balini wurpi tu an ri paltən gəni.>
14 Ama kan mbarəm kə bən gəs ba nge
ti, wu kar jen rənka wu wule, <Miwo mə
ndu mbarəm tu kə gun gəmi da'a.>
15 Kup na untu, wu bi ti gunyi, tə pal ɗir
bomi. Kan tə kar bar də domi ti zher gəs
kutl ju kan tə bi wur wurpi gwa, tə mom
tu kə bar ju wu zam den wurpiyi gwa.
16 Kə nəm ter tə wule, <Babomi, a zam
gucupi kutl den muntu kan kə bin gwa.>
17 Arni Babomi wul ti'e, <Ar mbuni zo
zhere, tun kan kə pi dlat den heli baro a
bi'i gun kə bən kutl.>
18 Zher kə ropi ter tə wule, <Babomi, a
zam gucupi nantam den muntu kan kə bin
gwa.>
19 Babomi wul muntu'e, <Ki dəm gun kə
bən nantam.>
20 Ama zher gon ɗir esi tə wule,
<Babomi, wurpi gin kəni, a ghundərika gip
tutule.
21 Amo a kum bərti gi, ki mbarəm gon ni
mən bantəni. Mən ndu'i ci nguɓuk ni, kə
rəsh kən tu kin kə ngani da gwa.>
22 Arni tə wul ti'e, <Ki warwat zhere! Aa
si'i gam gəs mal den argon tu kə yari gwa.
Kə mom den ami mbarəm mən bantən ni, a
pən argon tu kan a ne da gwa, a rəsh argon
tu a ngani dawo?
23 Unun kem kə nem wurpi gənka gip
bom ne wurpi da'a, in a pal ɗiro a zam mal
dene ra gwa?>
24 Tə wul munju ɗir markəm da ti'e,
<Nəm ni wurpi kə am da tika, kə bi ni
muntu kan na gucipi kutl gwa.>
25 Arni wu nəmi ti wu wule, <Babomi, tə
ra na wurpi na nariwi ca!>
26 Tə wul wur'e, <A yari ine, muntu
nariwo ba bi ti ra, ama muntu nari dawo
nye argon tu am dati ma ba nəmka.
27 Ama mən nge gən ju nan ba ndu'e a
dəm gun gəzən dawo, ɗir wurni ɗe də ri
wur eka cina dami.> >>

Yesu te Urushalima

28 Nan Yesu yari shirəm juwo, arni tə
nda cina tə ne gam Urushalima.

* **19:2 19.2** Mən nəmi wurpi bomi: Mən Yahuda ba nge wur nari den wu pi mən Roma mbapi, eso wu nəm wurpi den wur narka.

29 Nan tə ɗir kar mir bən jen nan ba
wul wur'e Betfaji na Betanya nan markəm
tləndər kə Zaitunwo, tə kar mir mən kopi
gəsi wi rop,
30 tə wul wur'e, <<Teni gip nye bən kə
cina tu, in kə mbu baro, ki zam nye bar
kəm gon na ɓali nan taɓe totən den tiwi da
gwa. Pətl təni kə ɗir təni ɗe.
31 In murgon wul kən'e, <Unun kem
kə pətl tiwo?> wul ti ni'e, <Babom ni ba
ndu'i.> >>
32 Munju nan kar wuro wu ri zam kanda
tu tə yari wur gwa.
33 Wu den pətli nye bar kəmi ituwi, arni
mən bar kəmi wul wur'e, <<Unun kem kə
pətl tiwu?>>
34 Wu wule, <<Babom ni ba ndu'i.>>
35 Wu ɗir ti kar Yesu, nan wu wi lulur
gəzən den tiwo kan wu pən Yesu wu ne ti
dene.
36 Tə den ritəno, arni mbarəm la lulur
gəzən den təpe. †
37 Nan tə ɗir dap na təp tu ɗəl kar tləndər
kə Zaitun, arni kup mən kopi gəs nəm ɗəɗa
Yam na bar yar na ghol mbatl, den kup bar
mən dləkəntən nan wu shin gwa.
38 Wu den wul tən'e,
<<Mən albarkani'e gun tu den surtən gip
sun kə Babom Yam gwa! Salama ra to
yamka, nartən ngapo kə Yam ni.>>
39 Arni mən Parisa jen gip womti
mbarəmi wul ti'e, <<Ba mən kulci, matl mir
mən kopi gi wu yoni!>>
40 Tə nəmi wur tə wule, <<A yari ine, in
munju yon gəzəno, tat ju na gam gəzən ba
tli na la'i yare.>>

Yesu kuli Urushalima gami

41 Nan tə ɗir kosak tə shin bən Urushali-
mawo, arni tə kuli ti gami.
42 Tə wule, <<Də wule kə mom ni den pət
kəno argon tu ba ɗiri in dəmi zhilələ ma,
ama kəkəno ghundəri in kawi.
43 Pət jen ba ɗiri in gami kan mən nge
gin ba tu panye, wu gandəl kəne, wu tla
kən wu pi dlan nan kən cina na kari.
44 Wi byal kən atli kən na mimir gin gip
bəni, kan wu ri in eka. Ba za tat gon den
esi da'a, domici ba zam kən den kə nge la'i
Yam mbatl den'e Yam sur kə ɗəli gin gwa.

Yesu kulci mbarəm gip Bom kə Yami

45 Arni tə te gip dəbom Bom kə Yami, tə
nəm ɗəli mən ju den wuri barka gwa.
46 Tə wul wur'e, <<Ar ra na rəshi,>>
<Bom gən ba dəm ba shirəm na Yami,>
ama kə pali ba dəmi kə mur wi.>>‡
47 Se na gəni tə pi ta kulci te gip Bom kə
Yamka, ama kiri mən keri bar ju ɗiri Yam,
na mən kulci mbarəm doka kə Musa, na
kiri kə bəni ngen təp tu wi ri ti eka gwa.
48 Ama wu zam təp nəmi gəs da'a, domici
mbarəm kup den ndu'i kumi shirəm gəs
nari.

20

1 Gasi gon nan Yesu ra den kulci mbarəm
gip dəbom Bom kə Yam, tə den pi wazu kə
zo shirəm kə Yami, kiri mən keri bar ju ɗiri
Yam, na mən kulci mbarəm shirəm tu kan
Yam bi Musa gwa, na kiri babomi wu ɗir
kar ti.
2 Wu wule, <<Yari mi, na unu ikoni kə
den pi bar ju, woni bi'i bi?>>
3 Tə nəmi wur tə wule, <<Am ma a tambe
ine, kəkəno yarin ni,
4 batisma kə Yohanawo kar Yam ni ɗəl
sura ko kar mbarəm ni?>>
5 Arni wu bali shirəm tu gip dlom gəzəni,
wu wule, <<Mən ni mə wule sur yam no, ti
wule, unun kem kə nəm shirəm gəs da'a?
6 Ama mən ni mə wule, kar mbarəm no,
mbarəm kup ba la mi na tate domici wu
nəm'e Yohana mən shirəm na Yamni.>>
7 Ar ni wu nəm wu wule, <<Mə mom las
tu ar ɗəl sur gwa da'a.>>
8 Kan Yesu ba wul wur'e, <<Ami ma a
yari in na ikoyi gongeni a pi bar ju da'a.>>

Shirəm den mən mbap mən ɗasi tu'e

9 Arni tə nəm yari mbarəm shirəmi, <<Pi
mbarəm gon kan pi kən inabi, kan tə bi jen
də wu zam ɓomi dene, kan tə ndara gip
bən goni, tə dəm rənka kə sheti ghon na
womti.
10 Nan pət kotli inabiyi ɗiro, kan tə kar
zher gəs gon rən kar mən mbap den kən

† **19:36 19.36** Wu wi lulur gəzən den təpe: Muntuwo al'ada kə mən Yahudani, ar ba gode'e bi nartən mbarəm utuwi.

‡ **19:46 19.46** Bom gən ba dəm ba shirəm na Yami: Lastuwo pən tini gip tələnkur kə mən shirəm na Yam Ishaya 56:7.

gəs tuka, də wu bi ti inabiyi jeni. Ama arni mən mbap ja ɓo zher tu wu kar ti am koni.
11 Tə pa kar zher goni, ti esi wu ɓo ti, wu
bi ti shame, wu kar ti am koni.
12 Esi, tə pa kar mbarəm kə myakan,
muntuwo arni wu kumi tə dli, wu la təka.
13 Arni mən kən inabi tu wule, <Unun a
piwu? Aa kar nya gən nan a ndu ti gwa,
wolo wi shin nartən gəsi.>
14 Ama nan mən mbap ja shin tiwo, arni
wu wul ezən'e, <<Nya tu baa nəm gəs bar
kə bas tu rawi, na mə ri ti eka, də kəni dəm
gwagəmi ra.>>
15 Arni wu byal ti kar kən inabiyi kan wu
ri ti eka. Unu ari ni ba mən kən tu ba pi
wurwe?
16 Mən ɓomi zami den kən gəs juwo ti
ri wur eka, kan tə bi jen kən inabiyika.>>
Nan mbarəm kum untuwo, arni wu wule,
<<Ar ba pi da'a.>>
17 Ama tə wi wur gere, tə wule, <<Unun
shirəm kə Yam yariwe? <Tat tu mən tu'i
bom ngewo ar ni'e ho tat kan ne ti den bi
tu'i bin gwa!'
18 Kup na untu, muntu kan nda den
tat tuwo ti ceccenka, ama tati ni nda den
murgono ar ba lu tika tə dəm wule ɗapti.>>
19 Mən kulci mbarəm na kiri mən keri
bar ju ɗiri Yam ndu'e wu nəm Yesu bartu,
ama wu kum bərti kə mbarəme, shini
gəzəno den wurni tə yari shirəm tu.

Ar ndari də bi Kaisar wurpi boma?

20 Arni wu wi ti gere, wu yem mbarəm
jen mən pəni asəm wu pi wule ho mbarəm
ni, kə də wu kem Yesu tə yari wani shirəmi,
zan wu ri ti cina də bar mən dandi kə bəni.
21 Wu tambe ti wu wule, <<Ba mən kulci,
mə mom'e shirəm gi na kulci giwo dlatni
ar ra, eso kə pi bar kə ndu'i gam da'a,
ama kə kulci mbarəm ho shirəm kə Yam
ndekes.
22 Ar ndari mə bi Kaisar wurpi boma ko
ar dlat da'a?>>*
23 Ama tə mom pitən gəzənka, kan tə wul
wur'e,
24 <<Nunen ni kabarshu, shishidər na
sun kə woni dene? Wu wule, <<Kə Kaisar
ni.>>†
25 Tə wul wur'e, <<Bi ni Kaisar bar tu
kan kə Kaisarni gwa, kan kə bi ni Yam bar
ju kan kə Yam ni gwa.>>
26 Bartuwo, wu'i mbu nəmi gəs na
shirəm den argon tu tə yari cina də
mbarəm gwa da'a. Shirəmi dləkən wuri,
arni wu yon shot.

Shirəm den tli məshi mbarəme

27 Arni Sadukiyawa jen munju kan la
mbatl den'e tli məshi mbarəm ra da gwa,
wu ɗir kar Yesu.
28 Wu tambe ti wu wule, <<Ba mən
kulci, Musa rəshi mi'e, erəm kə mbarəm ni
məshka kan tə ra na gər nan gər dawo, ar
mbun'e də məri pən gəri kə də tə zami erəm
gəs tu nya.
29 Mbarəm jen ra wi nyingi, nan bi
nyin nəm gwa, bariyi gudlumi na gəre tə
məshka tə zam nya da'a.
30 Kə rop ma untu,
31 kan kə myakani ba pən gəri. Untuni
kup gəzən nyingiyi wu məshka wu zam
gəri nan ti da'a.
32 Den kariwo, kan gər tu ba məshka.
33 Gas tli məshi mbarəmo gər kə woni ti
dəm gip wuri we? O fawo, kup gəzəno wu
gudlumi nan tigwa!>>
34 Arni Yesu wul wur'e, <<Mimir kə zhan
kən baa gudlumi eso baa ri wur gip kushi.
35 Ama munju ndar tlitən bi də məshtəno
wini wi dəm gip zhan mən ɗirtəne, wi
gudlumi da'a ba ri wurka gip kushi da'a.
36 Wi'i məsh da'a, wi ni nəm na mən
kartən kə Yami, wi mimir kə Yam ni
domici wu tli bi də məshtən wi.
37 Eso, Musa nune tetla'e mən ju məsho
wi tlyami, nan tə yar shirəm kə lundum
nan utu nəm ama ar kerka da'a. Kan tə
labi Babom Yam ti ni'e Yam kə Ibərahim,
Yam kə Ishaku, Yam kə Yakubu.
38 Tə Yam kə məshi mbarəmni da'a, tə
Yam kə munju ra na rai gwani, kar tiwo,
kup munju wini rawo mən rai ni.>>
39 Arni mən kulci doka kə Musa jen
nəmi wu wule, <<Ba mən kulci, kə pi ho
shirəmi.>>
40 Bartuwo, mbatl dləri wur kə wu i
tambe ti argon da'a.

---

* **20:22 20.22** Kaisar: Sunni kan ba ne bar gun kə Roma gwa. Kup muntu to den danda kə Roma gip zhan tawo ba lati bi nari. † **20:24 20.24** Kabarshu: Ba wulni wurpiyi'e Dinari, wurpi kə mən Romani. Muntu kan na shishidər na sun kə bar mən dandi kə Romayi dene gwa.

Woni'e Almasihu?

41 Yesu wul wur'e, <<Imni ba wule Almasihuwo nya Dauda niwe? ‡
42 Dauda ngap na gam gəs tə yari gip Zabura'e,
<<Babom wul Babom gən'e,
<Dəm den am shimli gəni, §
43 se amin a kem mən nge gi
dəm ba ne asəm gi.> >>
44 Dauda la ti bi'e <Babomi,> imni es ti dəm nya gəs rawu?>>
45 Nan mbarəm kup den kumi gəso, arni tə wul mir mən kopi gəs'e,
46 <<Pini hankali na mən kulci mbarəm doka kə Musa, mən ndu'i ndətltən gip kiri luluri, mən ndu'i e də shirmi wur gip bar pəte, mən ndu'i də bi wur zo ba dəmi gip bom kumi shirəm kə Yami na ho ba dəmi kə ba biki.
47 Wini'e mən ci bar kə mətli ju nan moni gəzən məshka gwa, kan wu pi tlyari shirəm na Yami kə də shin wi ho mbarəm ni. Wini ngap wi zam wani ɓatltən mən nartəni.>>

21

Nagər gon guri bi kup argon tu tə ra nari gwa

1 Nan Yesu ra gip Bom kə Yamo, tə shin mən bar kə am den wi baiko gəzən gip pantimota ba domi wurpi.
2 Arni tə shin nagər gon nan guri kan am ri ti kar da gwa, tə wi kabarshu rop. *
3 Arni tə wule, <<Na ho bini a yari ine, nagər tu kan am ri ti kar da'a, wi bar nan man kə mbarəm kup gwa.
4 Wiwo wu yemni gip womti bar kə am gəzən kan wu bi, ama tiwo gip argon tu təra nari da gwan tə bi kup bar tu tə ra nari gwa.>>

Yesu shirəm den yastən kə Bom kə Yam na ndoltən kə zhan

5 Mir mən kopi gəs jen ra nəm shirəm den Bom kə Yami, na mbuni tat ju nan tu bomi nari na mbuni bar ju nan pi ti bar kə mbuntən nari gwa. Arni Yesu wule,
6 <<Bar ju kan kə shino, pət ba ɗiri nan ba za tat gon den esi gwa da'a, kup ba yasi ka.>>
7 Arni wu tambe ti wu wule, <<Ba mən kulci, gəgasi ni untu ba piwu, kan ununu ba dəm alama bar juni ba pi gwa we?>>
8 Arni tə wule, <<Neni gere, ba də murgon jili in nəka da'a, jen ra na womti nan ba ɗir na sun gəni wu wule, <Ami ni'e Almasihu!> kan, <Pət ngap an mbirawi kosak!,> kop wurni da'a.
9 Kən ni kə kum shirəm kə dlan na meti tli mbatlo, ba kə kumni bərti da'a. Dole bar ju ba pi kakani, ama pa'i bar kup mbira na zhotən wi da'a.>>
10 Arni tə wul wur'e, <<Atl ba tli esi atl gami. Mulki ba tli esi mulki gami.
11 Atl ba jirkət na nari, ba pi guzum na aloba kə ba las na womti. Ba shin bar kə bərti na womti na kiri alama den ɗəltən sur yami.
12 Ama kapən də bar ju kup piwo, baa nəm kən də kumi in dli, wi ri in gip bom kumi shirəm kə Yami, na bom kə moni, ba ɗir kən cina də mən bəni na kiri kə atli den kən gwanni.
13 Bartuni ki zam bi yari shirəm deməni.
14 Dlərəni mbatl gini, ba ar ghun kənni kafin də ri in cina da wur kanda tu ki bali wur gwa da'a.
15 Domici aa bi in shirəm na bobya, nan mən nge gin gon ra kan ba mbu kemi in gam gəs mal gwa da'a.
16 Mən gəri gin na ya'ən pa, mən gin na berəm gin ba la'i in gəs yami, wi kem də ri jen eka.
17 Mbarəm kup ba nge ine den bi sun gəni.
18 Ama ta gam gin nəm ra nan ba jilka gwa da'a.
19 Kən ni kə ɓa mbatl dlom gamo, ki zam zo dəmi cina də Yami.
20 Ama kən ni kə shin mən bi utu gandəl Urushalima kawo, mom ni'e bari kə yasika ituwi.
21 Munju kan ra su Yahudiya kawo, wu kətər wu to gəzən gip tləndəre, kan munju

‡ **20:41 20.41** Kəristi/Almasihu: Kəristi na Almasihuwo kup bar nəm ni, sede Almasihuwo na bi kə Girikni Almasihu ngapo na Ibraniyancini. Tini terkawo mbarəm den ɓuti surtən gəsi. Tini mən shirəm na Yam yari'e ti sur ɗəli mbarəm gip dun mbatl gəzəni. § **20:42 20.42** Dəm den am shimli: Ar ni'e dəmi gip nartən kə kumi təmi kar Yami. * **21:2 21.2** Kabarshu rop: Gip bəniwo kabarshuni wu pi mbap nari da'a. Wurpi tu pi mbap nari ɗewo heli wurpini.

ra gip bar bəno wu ɗəli, munju ra rən bi ləpka ngapo ba wu su gip bar bən da'a.
22 wokoci tuwo wokoci hukuntetən ni,
kə də laa'i bar ju kup rəsh gip shirəm kə
Yam gwa.
23 Kashto kə mətli mən tu'e na munju den
bi mimir nyin gwa, gas tle wuya na nari
gip atlo, lo kə Yam ba sur den mbarəm ju.
24 Ba ri jen eka na bar səɓəri də nəm
jen də pali wur zher gip atl kup, muntu
kan mən Yahudani da gwa wi tsanante
Urushalima ar ri patən kə muri mulki kə
munju kan mən Yahudani da gwa.
25 Ba shin bar ju taɓe shini da gwa den
pəte na kyare na zingesi, gip duniya ngap
mbarəm kup ba dam wur na bərti den mən
zhe'e mal na wultən kə bar ɓula'i.
26 Mbarəm ba sumaka na bərti, mbatl
ba tari wur na shini bar ju den pitən gip
duniya gwa, domici ba jirkət kiri bar ju
nan to Yamka gwa.
27 Bartuni wi shin Nya Mbarəm den
paltən sur gip dun yami, na iko na cirtən
mən nartəni.
28 Bar juni nəm pitəno, tlini yam kə lani
gam yami, pət ɗəltən gin mbirawi kosak.>>
29 Arni Yesu yari wur shirəm gon tə
wule, <<Shinni kin turume na kin kup.
30 Wini wu pare gilitəno, kən na gam gin,
ki mom'e lurpi mbirawi.
31 Untu esi, kənni kə shin bar ju den
pitəno, ki mom'e zo dəmi cina də Yam
mbirawi kosak.
32 Na ho bi ni a yari ine, mbarəm kə zhan
kən ba məsh da'a se bar juni kup pi kani.
33 Yam na atl ba pa'i, ama ko njem
shirəm gən ba pa da'a.

Yesu shirəm den dəmi gəɗən

34 Dəm ni gəɗən, ba kə za ni la'i tu gin
na huli bar na zhe'e pitəne, na ghuntən kə
dəmi kə duniya ar tla gam ginka da'a. Ba
də pət tu ɗir bat na momi gin ar nəm kən
wule tarko da'a.
35 Domici ar ba ɗir ni den mbarəm kup
nan ra den kar atl gwa.
36 Ama dəmni gəɗən ko gəgasi, kən den
shirəm na Yami, kə də kə zamni ndəri
mbatl nan ki ɗəl gip bar ju kup kan ba
pi gwa, kə də kə zamni dləri cina də Nya
Mbarəm ra.>>
37 Den pət kup, tə den kulci mbarəm gip
dəbom Bom kə Yami, kə gas ngapo, tə kur
ɗəl tə to mur də bar tloyi ti den tləndər nan
ba wul ti'e Tləndər Zaitun gwa.
38 Kə cigəni eso, mbarəm kup ba ɗir kar ti
gip dəbom Bom kə Yam kə kumi kulci gəsi.

22

1 Nan biki kə burodi nan ba wi ti yisti
da'a, muntu ba wul ti'e biki jikat bədlabən
mbirawo. *
2 Nan kiri mən keri bar ju ɗiri Yam, na
mən momi shirəm tu Yam bi Musa den
ngeni təp tu kan wi ri Yesu eka gwa, ama
bərti ba ci wur den mbarəmi.
3 Kan Shetan ba te gip Yahuda kan ba
wul ti'e Iskaryoti gwa, nəm gip kutl cet rop
ju.
4 Kan Yahuda ba ri kar kiri mən keri bar
ju nan ɗiri Yam na kiri gip mən ne ger
den Bom kə Yami, kan tə bali nan wur den
kanda tu kan ti bali kar Yesu gwa.
5 Ar gholi wur mbatli, kan bi ba nde wur
nəm den wi bi ti wurpi.
6 Tə nəmi wuri, kan tə pi ta ngeni guntəp
tu kan ti bi Yesu am dawur nan mbarəm
ba nəra lasi na womti da gwa.

Yesu ci fingal kə pa'i bisi na mir mən kartən gəsi

7 Nan pət burodi nan na yisti da'a ɗiro,
pət tu kan ba mbosh bagala pashi bədlabən
dene gwa,
8 Yesu kar Bitərus na Yohana, tə wul
wur'e, <<Rənəka kə pi mini bar kə jikat
bədlabən mə cini.>>
9 Wu wul ti'e, <<Akon kə ndu'e mə pi we?
>>
10 Tə wul wur'e, <<Kən ni kə te gip bəno,
mbarəm gon ra na tat mal ba mo nan kəne,
kop təni kə rəni bom tu tə te gipi gwa.
11 Kan kə wulni ba mən bomi'e, <Ba mən
kulci wul ki'e, <<Kushi shu'i mən diki nəko,
las tu ami na mir mən kartən gən ba ci
fingal jikat bədlabən gwa we?>> >
12 Ti ta'i in am den bar kushi kə to yami
ka, na bar ju kup kə ndu gwa gipi. Pi ni
lasi.>>

* **22:1 22.1** Biki kə burodi nan ba witi yisti gwa da'a: Bikini kan mən Yahuda ba pi, kan ba tune wur na ɗəltən gəzən ter Masar, bom bota. Ɗəltəni ne wurka na zhotəne, wu zam pi burodi gəzən kanda tu wu kur pi gwa da'a.

13 Wu ndara wu ri zam kup bar ju nan
Yesu yari wur gwa. Kan wu pi bar kə jikat
bədlabəni.
14 Nan bar mbi denewo, Yesu na mir
mən kartən gəs ba dəm bi gali.
15 Kan tə wul wur'e, <<A ndu na ghol
mbatl na nari A ci biki jikat bədlabən kən
nan kən kan a nde kumi dli.
16 A yari ine, A'i ci biki jikat bədlabən
da'a, se argon tu ba ci bikiyi den am gəsni
la'i gip mulki kə Yam wu gwa.>>†
17 Kan tə pən wuro mal inabi, tə goode
Yam tə wule, <<Nəm ni kə ghorti ni kup
gini.
18 A yari ine, A'i tla mal gəri kin inabi
da'a se mulki kə Yam ni sur kani.>>
19 Kan tə pən burodi, tə goode Yam, tə
cettəli, kan tə bi wuri, tə wule, <<Dli gən
kan bi sabo nan kən gwa utu, pini ta pi
untu kə tuneni naməni.>>
20 Untuni esi, kar də fingal kə gaso, tə
pən wuro mal inabi, tə wule, <<Wuro mal
kəno pel alkawari kə bəran gən ni, muntu
shoti sabo nan kən gwa,
21 ama mən den si am gip gal nəm na
muntu kan ba rin kə la'i gəs yam gwa.
22 Nya Mbarəm ba məsh den argon tu
Yam ne bi dene gwa, ama kashto kə
mbarəm tu kan la'i ti gəs yam gwa!>>
23 Kan wu nəm tambe ezən den'e, woni
gip wur ba dəm'e tin ti pi argon tuwu.
24 Kan musu ba tli gip dlom gəzən den'e
woni ba dəm bari gip wuri.
25 Yesu wul wur'e, <<Gun kə munju
kan mom Yam da'a ma, wu gode mbarəm
gəzən iko, kup na untuwo mən cina ja ba
ne gam gəzən mən pitən dlatni.
26 Ama kəno untun ki pi da'a. Kəno, bari
gip kəno tə pali gam gəs wule ti'e heli, kə
cina gin ngapo wu pali gam gəzən wule
zhere.
27 Ofawo woni'e bari, muntu kan na
fingal cina da ti gwaya ko muntu bi fingali
gwa? Muntu kan na fingal cina da ti gwani
diya? Ama kup na ami'e bari gip kəno, ami
nəra wule mən pi fingal gini.
28 Kənni kə ndem kaari gip goji gəni.
29 A bi in iko kə pini mulki wule gunye,
kanda tu kan Ba-Gun Yam bim gwa,
30 don kə ci kə tlani den tebur gən gip
mulki gəni, kə dəm den dandi kə sarauta
kə pini sharia bom kutl cet rop kə Isra'ila.
31 Siman, Siman, kumi, Shetan tambe'e
də za ti tə gode ine, tə bətke in wule
alkama.
32 Ama a shirəm na Yam den am gin wi,
Siman, ba də la'i mbatl gi ɗatka da'a. Kin
kə ci atl gam kə bali wani pitən gi kar gwa,
ɓa'i bigul ya'əni.>>
33 Siman nəmi ti tə wule, <<Babomi, a
pəni mbatl gən a tə nan ki gip bom kə moni,
ko a məsh nan ki.>>
34 Yesu wul ti'e, <<A yari'i, Bitərus,
kamin də tus kor laa yar sekəno, ki wule
kə momən da'a bisi myakan.>>
35 Arni Yesu wul mir mən kartən gəs'e,
<<Gas tu a kar kən am koni, kə pən posh
wurpi, ko bar posh, ko kaptəlan dawo
unun kə holu?>> Wu wule, <<Ko nəm.>>
36 Tə wul wur'e, <<Ama kəkəno, kənni na
bar posh na posh wurpiwo pənni, muntu
na bar suɓur dawo, ya wur lulur gəska tə
wur nəm.
37 Ar ra na rəshi gip shirəm kə Yami,
<Dləm ti gip mən warwat pitəne,> A yari
inra, shirəm tu ba pa deməni. Untuni es
kup bar ju rəsh deməno, demənni ba la'i.>>
‡
38 Mir mən kopi gəs ba wule, <<Ba shini,
Babomi, bar suɓur rop ni jini.>> Tə wul
wur'e, <<Ar kəmwi.>>

Yesu shirəm na Yam den tləndər zaitun

39 Yesu ɗəl tə to gəs den tləndər kən
zaitun kanda tu tə kur pi gwa, kan mir
mən kopi gəs ba kop ti.
40 Na mbu'i bar lasiwo, ar ni tə wul
wur'e, <<Shirəmni na Yam bəse kə ndani
gip godetəne.>>
41 Tə isha təka kar wuri den bi dlyamtən
kə la'i tate, tə ngus atl tə shirəm na Yami.
42 <<Bəba, arni pəni'i mbatlo, pənim kumi
dli kənka, kup na untuwo, də kop pəni kə
mbatl gi ba'e gwan da'a.>>
43 Kan mən kartən kə Yam ba cwat sur
yam tə ɓa'i ti bigule.

† **22:16 22.16** Mulki kə Yam: Mulki kə Yamo ba'e barni kan ba shin na ger da gwa, ama ar ba zamni gastu mə pali Yesu dəm gun gəmi gwa. ‡ **22:37 22.37** Dləm ti gip mən wani pitəne: Aya tuwo zamni gip tələnkur kə mən shirəm na Yam Ishaya 53:12.

44 Tə mbi gip dun mbatl na nari wi, ar ni
tə meti shirəm na Yam hoyi, kan bangani
ba nəm ɗəltən den ti wule gudəl bəran ba
ro atli.
45 Nan tə shirəm na Yam tə tlyam tə pal
ɗir kar mir mən kopi gəso, Yesu zam wur
den nde umuri, nan dun mbatl nari wurka
gwa.
46 Tə tambe wur, tə wule, <<Imni kə nde
umurka wu? Tlini yam kə shirəmni na
Yami bəse kə ndanika gip godetəne.>>

Mbarəm ɗir kə nəmi Yesu

47 Yesu'i gip shirəmo ar ni mbarəm na
womti ɗiri, kan mbarəm tu ba wul ti'e
Yahuda, nəm gip kutl cet ropi, tin tə nde
wur cina. Tə te kar Yesu tə shirəmi ti na
sumba den shirmitən kə mən Yahuda. §
48 Ama Yesu tambe ti tə wule, <<Yahuda,
ki bali kar Nya Mbarəm na sumba ya?>>
49 Nan mən kopi Yesu shin argon tu kan
ba ri kə pitəno, ar ni wu wule, <<Babomi,
an mbi'e mə wotl na bar suɓur gəmiwa?>>
50 Kan gon gip wur ba wotl zher kə bar
mən keri bar ju kan ɗiri Yam gwa, tə pəni
ti kəm kə shimli den gamka.
51 Ama Yesu nəmi wur tə wule, <<Zani
untu!>> Kan Yesu ba ne am den kəm kə
məri tə warke ti.
52 Kan Yesu ba wul kiri mən keri bar ju
ɗiri Yam gwa, na kiri mən ne ger den Bom
kə Yam, na kiri kə bəni, mən ju ɗir kə nəmi
gəs gwa, <<Kə ɗir na bar suɓur na dlo kə
nəmi gəno ami mur mən dləri den təp na?
53 Ko gonge pəte ami ra nan kən gip bom
kə Yami, kə nəmən da'a. Ama kəkən ni'e
wokoci gini na iko kə dəməni.>>

Bitərus wule tə mom Yesu da'a

54 Wu nəm Yesu, wu ndara nan ti wu te
ti gip bom də bar mən keri bar ju ɗiri Yam
gwa. Bitərus kop wur nye pərsi nye pərsiyi.
55 Ama wokoci tu wu hor utu dlom
dəbom bomiwo kan wu dəm atl kup gəzəni,
Bitərus dəm atl nan wuri.
56 Nye mən bom gon nye gər shin Bitərus
njon atl lasi gip cirtən kə utu. Tə shin ti
zhetzhet tə wule, <<Mbarəm tu ma tə ra
nan ti.>>
57 Ama tə nge, tə wule, <<Nye gəre, a
mom ti da'a.>>
58 Ɓom dəmika njemo, bakos gon ba
pa shin ti kan tə wule, <<Ki ma kin
gip wuri.>> Ama Bitərus nəmi ti tə wule,
<<Bakos mbarəme, ami ra gip wur da'a.>>
59 Bar kə awa nəm den kariwo, bakos
gon ba dlər den yari'e, <<Na ho bi ni
mbarəm tu ra nan ti, domici tə ma ba mən
Galili ni.>>
60 Bitərus bali ti tə wule, <<Bakos
mbarəme, a mom argon tu nan kə shirəm
dene da gwa!>> Gip lasi tə gip shirəm
ituwi, ar ni tus kor laa yare.
61 Kan Babom ba bal ti tə wi ger
ndər te den Bitərus ka. Kan Bitərus ba
dami shirəm tu Babom yari ti gwa den'e,
<<Kapən də tus kor laa yar sekəno, ki wule
kə momən da'a bisi myakan.>>
62 Ar ni tə ɗəl gəs te karika kan tə kul na
nari.

Mbarəm yari Yesu zhe'e shirəmi

63 Mbarəm ju kan den ne ger den Yesu
ba nəmi ti yari zhe'e shirəm kan wu den
ɓe gəsi.
64 Wu ɓali ti bagerka kan wu wul ti'e
<<Pi mi anapci, woni ɓo iwe?>>
65 Wu yari ti wani shirəm jen'es na
womti.

Yesu cina də mən bəni

66 Nan bartlowo, ar ni domtən kə kiri kə
bən kə mən Yahuda na kiri mən keri bar
ju nan ɗiri Yam gwa, kup na mən momi
shirəm tu nan Yam bi Musa gwa, wu dom
wuri, kan ba ri Yesu cina da wuri.
67 Wu wul ti'e, <<Yari mi, ko ki ni'e Al-
masihu?>> Yesu nəmi wur tə wule, <<Amin
a yari in ma ar ba nəmi in mbatl da'a,
68 amin a tambe in eso ki mani kə balin
da'a.
69 Ama kəkən na cina ɗewo, Nya
Mbarəm ba dəm den am shimli kə Yam
mən iko.>>
70 Kan wu tambe kup gəzən wu wule,
<<Ki nya Yam na?>>

Tə nəmi wur tə wule, <<Untun kə yari'e
amini.>>
71 Ar ni wu wule, <<Kə unun mə'i ngen
seda jen ra wu? Ar tu mə kum bi da ti wi
gwa.>>

---

§ **22:47 22.47** Sumba: Sumbawo, shirmitən kə mən Yahudani, arni'e la'i ləka den gəskəm kə ya'i gip zhan kə Yesu.

23

Ri Yesu cina də Bilatus

1 Kan kiri kə bən kup ba la Yesu cina wu
ri ti cina də Bilatus gun kə Roma.
2 Kan wu nəm gadlər gəsi, wu wule,
<<Mə zam mbarəm kən ne mi den guzəl
mbarəm kə atl gəmi ka. Tə wul wur'e, <Ba
wu ɓatl wurpi bom də Kaisar da'a,> Eso tə
wule, ti ni'e Almasihu gunye.> >>*
3 Kan Bilatus ba tambe Yesu, tə wule,
<<Ki ni'e gun kə mən Yahuda ya?>> Yesu
nəmi ti, tə wule, <<Yari gi utu.>>
4 Kan Bilatus ba yari kiri mən keri bar
ju ɗiri Yam gwa, na mbarəm ju nan ra lasi
gwa, <<Amiwo a zam mbarəm kən na jiltən
gon da'a.>>
5 Arni wu hori ti utu ra, wu wule, <<Na
kulci gəs ni tə tli mbatl mbarəm kə atl kə
Yahuda kup. Ya nəm ni tor Galili, tə kop
las har tor ɗe.>>
6 Na kumi untuwo, arni kan Bilatus ba
tambe ko ti ba mən Galili ni.
7 Nan ya kum'e ti ni gip atl kə Hiriduso,
arni tə wule də ri ti cina də Hiridus, muntu
kan ra su Urushalimaka gip muri ju gwa.
8 Nan Hiridus shin Yesuwo, ar gholi ti
mbatl nari, domicin tunkani ya den ndu'i
shini kə Yesu, don tə ɓom muri na kumi
shirəm den təwi, ndu'i gəso də Yesu pi bar
kə dləkəntən jen tə shini.
9 Kan Hirudus ba tambe ti bar na womti,
ama Yesu yon gəs top.
10 Kiri mən keri bar ju kan ɗiri Yam na
mən kulci doka tu Yam bi Musa gwa ra
dlor-dlor, kan wu pi ta ɗiri shirəm li gam
mən ndərtən den Yesu na womti.
11 Kan Hirudus na mən bi'utu gəs ba
nəmi ti yari usun shirəm na shini shu, kan
wu la'i ti bar lulur kə gunye, wu pali ti rən
kar Bilatus ka.
12 Ter kawo Hirudus na Bilatus ba kum
gos kə ezən da'a, ama daga gastuwo arni
wu dəm berəmi.
13 Bilatus la bi kiri mən keri bar ju
ɗiri Yam gwa, na kiri kə bəni na nami
mbarəme,
14 kan tə wul wur'e, <<Kə ɗirim mbarəm
kən den tə tli mbatl mbarəme. A ngen
momi bar ju kə yari den ti cina da'ine, ar
tu a zam ti na am gip bar ju kə yari den ti
gwa da'a.
15 Hiridus ma untu ni, ar tu ya pali ti ɗir
am dami wi, ar tu kə shin ya pi argon nan
ndari də ri ti e gwa da'a.
16 Ra untuwo, a ɓo ti a za ti tə ndara.
17 †
18 Arni kup gəzən wu la yar na bi nəm,
wu wule, <<Pika na mbarəm tu, kan kə
pətli mi Barabas!>>
19 (Barabas kan ɓal ti bom-moni den tə
kem də tli mbatl mbarəm kə bən kan ba ri
gon eka gwa).
20 Bilatus ndu'e tə pətl Yesu ka, arni tə
shirəm nan wur ra esi.
21 Ama wu tli na womi bari, wu wule,
<<Də giciye ti ka! Də giciye tə ka!>>
22 Kə myakani, Bilatus ba wul wur'e,
<<Den unu? Unun mbarəm kən pi wani
wu? A zam argon den ti nan ndari də ri ti
eka gwa da'a. Ra untuwo, a kem də ɓo ti
kan a pətl tə ka.>>
23 Ama la'i yar gəzən na nari den liri də
ri ti ekawo, ar kem tə kopi wuri.
24 Arni Bilatus gudlumi tor mbatl den ti
pi wur argon tu wu ndu gwa.
25 Kan tə pətli wur mbarəm tu kan la ti
bom-moni den tə tli mbatl bən yam kan ba
ri gon eka gwa, muntu wu wul ra gwa, tə
bi wur Yesu wu pi ti argon tu wu ndu gwa.

Wu giciye Yesu ka

26 Nan wu den ritən na Yesuwo, arni wu
nəm Siman ba mən Sayirin, muntu ɗəl ɗir
bi ləp tə te gip bən utuwi gwa. Wu ne ti
giciye kə Yesu yar wu wul ti'e, tə kop Yesu
kari.
27 Mbarəm na womti ba kop tə kari, na
mətli gip wur munju den kulu na ɓe ngetl
guna den ti gwa.
28 Yesu bali ger kaar tə wul wur'e,
<<Mətli kə Urushalima, kulim ni gam da'a,
ama kuli ni gam gin na mimir gini.
29 Don pət jen ba ɗir lokoci tu ki wule,
<njikən na mətli ju kan zam gəri da'a, na
nyin ju kan tle wur da ma wu mani ghol
mbatli.>
30 Untuwo, mbarəm ba wul tləndər'e,
<Nde mi ni gamka!> wu wul zhiki'e, <Kup
mi nika!>

---

* **23:2 23.2** Kaisar: Tini'e bar gun kə atl kə Roma kup.

† **23:17 23.17** Tələnkuri jenni la aya tu, ama an ra gip jen da'a. Aya 17: An nəm ti te yar ka, tə pətli wur mbarəm nəm gip muri kə biki jikat bədlabəni.

31 Mbarəm ni pii yari kin untuwo, imnu
ba ndo na koni we?>>
32 Mbarəm jen rop, kup gəzən mən wani
pitəne, ba laa wur cina də ri ri wur eka
nan ti.
33 Nan wu ɗir las tu ba wul ti'e Kula-
gamo, kan wu ɓa ti den giciye bartu, nan
ti na mən warwat pitən ju, nəm den am
shimli, nəm am yali gəsi.
34 Yesu wule, <<Bəba, gafarte wuri,
domici wu mom argon tu wu den pi gwa
da'a.>> Kan wu pi caca den lulur gəs wu
rabe.
35 Mbarəm dlər wu den shini, kiri kə bən
ma wu yari ti zhe'e shirəmi, wu wule, <<Tə
ɗəli jen wi tə ɗəli gam gəs la, in zəzar ti den
ti'e Almasihu kə Yam gwa.> >>
36 Mən bi utuyi ma wu ɗir yari ti zhe'e
shirəmi, wu ta'i ti mati male.
37 Wu wul es'e, <<Dəli gam gi, in ki ni'e
gun kə mən Yahuda gwa.>>
38 To gami da ti kawo arni wu rəsh'e,
MƏNKƏN NI'E GUN KƏ MƏN YAHUDA
39 Mən nəm gip mən warwat pitən ju kan
giciye wur lasi, ba yari tə məgən shirəm
tə wule, <<Ki ni'e Kəristi diya? Dəli gam gi
nam mi mana!>>
40 Ama esi tu ba matl ti, tə wul ti'e, <<Kə
bərti Yam diya, ar tu kə ri e nan ti nan pi
in shari'a nəm nan ti gwa ya?
41 Miwo hukunte mi dlat. Mən den
nəmi argon tu ndar pitən gəmi gwa. Ama
mbarəm tuwo tə pi warwat bar gon
da'a.>>
42 Kan tə wule, <<Yesu, daa mom namən
kin kə mbi gip mulki giwi gwa.>>
43 Yesu ba nəmi ti tə wule, <<Na hobini
a yari i, sekən tu ma ki nəra namən to
yamka.>>

Məshtən kə Yesu

44 Bar ju ba piwo pət to dlom yamwi,
arni dəmən nda gip atl kup ar ba ri gəlla
am myakan kə siti.
45 Don pət za cirtənka, kan labəle kə Bom
kə Yam ba tarka gip dlomi. ‡
46 Yesu ba la yar na nari, tə laa bi tə wule,
<<Bəba, gip am da'ini a bi rai gəni!>> Nan
tə yari untuwo, kan tə dli shukutən tə kotl
mbatlka.
47 Nan bar mən bi utu tu shin argon tu
kan piwo, arni tə ɗəɗa Yam tə wule, <<Na
ho bi mbarəm tuwo mən warwat pitənni
da'a.>>
48 Nan kup mbarəm ju dom wur kə shini
bar ju shin argon tu piwo, wu ɓo am den
ngetl wu ndara. §
49 Ama kup munju mom ti, mətli ju kop
ti kar tor Galili, wu dlər na dlyami wu den
shini bar ju den pitən gwa.

Kapi kə Yesu

50 Ho mbarəm mən zo pitən gon ra nan
ba wul ti'e Yusufu gwa, ti ni gip kiri kə
bəni. *
51 Tə la am gip arjen ju wu gudlumi kan
wu pi gwa da'a. Tə mən atl kə Yahudiya
gip bən Arimatiyani. Tini den ɓuti mulki
kə Yami.
52 Tə ri kar Bilatus, tə lir dli kə Yesu.
53 Kan tə shu suri, tə ghumka gip tutul
ghumi məshi mbarəme, tə ne gip gam-bəci
kan bor gip tat nan ne murgon gipi wi da
gwa.
54 Gas kərkəm barni, ar sawi njem də te
gip pət shukutən kə mən Yahuda. (Asabar)
55 Mətli ju kan kop Yesu tor daga Galili ba
kop Yusufu wu shin gam-bəci'i, na kanda
tu muri dli gəs su gipika gwa.
56 Kan wu ndara wu ri gəzən bom
wu kərkəm mir mən təmi kasər na mir
bərketəne. Ama wu kop doka kə Musa,
kan wu shuku den pət shukutən kə mən
Yahuda.

24

Yesu məsh kan tə tli lasi

1 Gasi kə cigəni den pət lahadi, mətli ju
ri kə ba gam-bəci'i na mir mən təmi kasəri
kan wu pi gwa.
2 Arni wu zam tat tu kan bi gam-bəci'iwo
kutəli kawi.
3 Nan wu te gipiwo, wu shin dli kə
Babom Yesu da'a.
4 Nan wi gip damtən gip mbatl gəzən den
bar tuwo, arni parat wu shin mbarəm rop
cwat kar wur dlor, na ghol lulur kə dli da
wur mən cirtəni.

---

‡ **23:45 23.45** Labəle: Giɓər tutulni kan ba le bədlabən bin kari kə Bom kə Yami. § **23:48 23.48** Be ngetle: Shini gunani na dun mbatli. * **23:50 23.50** Kiri kə bəni: Kiri mbarəmni kə mən Yahuda.

5 Wi gip bərtiwo, arni wu ɓa gam atli.
Kan mbarəmi ba wul wur'e, <<Unun kem
kə ngen mbarəm mən rai gip məshi we?
6 Tə'i da'a, tə tli wi! Dam kən ni den
argon tu tə yari in nan tə'i nan kən su
Galilika gwa.
7 Den'e baa bi Nya Mbarəm am də mən
warwat pitəne, wi ɓa ti den kini, den pət
kə myakan ngapo ti tli lasi.>>
8 Arni wu dam shirəm gəsi.
9 Nan wu pal ɗiro, arni wu yari kutl cet
nəmi na mbarəm jen kan ra lasi gwa.
10 Mətli ju kan yari mir mən kartən
gəs kutl cet nəmiwo, wi ni'e, Maryamu
Magadala, na Yowanna, na Maryamu nasi
Yakubu, na mətli jen kan ra nan wur gwa.
11 Ama mir mən kartən gəsi pali shirəm
kə mətliyika zhe'e shiriəmi, wu la mbatl
da'a.
12 Ama Bitərus tlyam kenja, tə ri kə
ba gam-bəci'i na kətəre tə te gipi, tə shin
tutul ghumi məshi mbarəm tu ghum ti gipi
gwa markəme, arni tə pal ɗir bom tə den
damtən den argon tu pi gwa.

Mbarəm rop den təp Imawus

13 Den pət nəmi eso, rop gip mir mən kopi
Yesu ra den təp gəzən kə ritən nye bən gon
kan ba wul ti'e Imawus, muntu dlyamtən
gəs na Urushalimawo bar kə mil nyingi ni
gwa. *
14 Wi den shirəm na ezən den argon tu
pi gwa.
15 Wi den shirəm na bali da wuri, ar ni
Yesu na gam gəs ri kar wuri tə nəm ritən
nan wuri.
16 Ama wi ra gip dəmən gami wu mom'e
ti ni da'a.
17 Tə wul wur'e, <<Unun kə bali na ya'ən
untuwu?>> Arni wu dlər kə ba lasi na dun
mbatli.
18 Nəm gip wur muntu ba wul ti'e Kiliy-
obas nəmi ti tə wule, <<Ki ni'e mən diki
nangi gip Urushalima kan mom bar ju pi
gip mir muri jin gwaya?>>
19 Tə wul wur'e, <<Unu ari uju we?>>
Wu nəmi ti wu wule, <<Bar ju pi den Yesu
kə Nazare gwa. Mən shirəm na Yamni
hari, mən ndərtən gip pitən na shirəm cina
də Yam na mbarəme.
20 Muntu kan kiri mən keri bar ju ɗiri
Yam na kiri mbarəm gəmi la'i ti gəs yam
wu hukumte ti kə də tə məshi, wu pa giciye
tə ka.
21 Mə la mbatl den tin ti ɗəli Isra'ila, ar
tu sekəno muri myakan ikənwi na pitən kə
bar tu.
22 Eso, mətli jen gip mi dləkən mi, wu ri
kə ba gam bəci'i kə cigəni,
23 ama wu zam dli gəs da'a. Nan wu pal
ɗiro, wu wule wu shin mir mən kartən kan
ɗəl sur kar Yam nan wul wur'e Yesu ra na
rai gwa!
24 Jen gip mi kətər rənka kə də wu shini
ger gəzəni, arni wu zam kanda tu mətli ju
yari gwa, ama tiwo wu shin ti da'a.>>
25 Arni Yesu wul wur'e, <<Kən kədləme!
Mən iɗa mbatl kə nəmi bar ju kup mən
shirəm na Yam yari gwa.
26 Kə mom'e ar nəm Almasihu te yarka
də tə kum dli den bar ju kup kan tə to gəs
gip nartən gəs da'aya?>>
27 Pare den rəshi kə Musa na mən shirəm
na Yam kup, tə ɓuli wur argon tu rəsh gip
Shirəm kə Yam kup den ti gwa.
28 Nan wu ɗir kar nye bən tu wu riwo,
Yesu pi wule ti ɓeni cina,
29 ama wu lir ti wu wule, <<Dəm nan mi,
sit pi wi, pət ba ri kə ndetən bin wi.>> Kan
tə ri bom nan wuri.
30 Nan wu dəm kə ci fingalo, arni tə pən
burodi, tə lir Yam, tə cetəli kan tə nəmi wur
bi.
31 Kan ger gəzən ba ɓuli, nan wu mom
tiwo, ar ni tə jili wur gerka.
32 Wu wul ezən'e <<Mbatl gəmi ker gip
mi bitu tə shirəm nan mi den təp nan tə
ɓuli mi Shirəm kə Yam gwa diya?
33 Workəca, arni wu pal su Urushalima
ka, kan wu zam kutl cet nəm ju kan dom
wur kəba las nəm gwa, na nami mbarəmi.
34 Wu den wultən'e, <<Na ho bini Babom
tli wi, tə ɗəl kar Biturus!>>
35 Wi ropi ngapo wu yar argon tu pi den
təp gwa, na kanda tu wu mom ti nan tə
cetəli wur burodi gwa.

Yesu cwat kar mir mən kopi gəsi

36 Wu'i gip shirəm dene ituwi, arni Yesu
dlər dlor gip dlom da wur tə wule, <<Də
ghol mbatl dəm nankəne.>>

* **24:13 24.13** Mil nyingi: Gip Girikwo, wi na bar kə gode dlyamtən gəzəni ‘stadia’, milni wu gode nari da’a.

37 Bərti nəm wuri dli gəzən den dədartəni,
wu wule tlonni wu shini.
38 Arni tə wul wur'e, <<Unun kem bərti
nəm kəne, kə kum wule untuni pi dawu?
39 Shin ni am gən na kar asəm gəni, ami
ni na gam gəni, neni am deməni kə shin ni
na gam gi ni, ai tlon ra na tlu dli na gul
da'a, amo kə shin ami ra nari.>>
40 Nan tə wul untuwo, tə gode wur am
na kar asəm gəsi.
41 Kan wu den ghol mbatl hoyi na nəmi
bi na amo, ama wu den shinni, wule
untuni pi dawo, arni tə wul wur'e, <<Kən
ra na bar kə ci ɗeya?>>
42 Wu bi ti bo'i kose,
43 arni tə nəm kan tə ci cina da wuri.
44 Tə wul wur'e, <<Bar ju kan a yari in
gwa uju, nan a'i nan kən gwa, den'e, doleni
də laa'i kup bar ju nan rəsh demən gip
Doka kə Musa na tələnkur kə mən shirəm
na Yam na Zabura gwa.>>
45 Arni tə ceti wur gamka də wu mom
rəshi Shirəm kə Yami.
46 Tə pa wul wur'e, <<Ar ra na rəshi
terka'e, Almasihu ba kum dli den kar muri
kə myakano tə tli lasi.
47 Eso, gip sun gəs ni ba pii atl
kundərəndlip wazu kə paltən kar Yami, na
ho'i wani pitənka, pare gip Urushalima.
48 Kən ni kə shin bar ju pi gwa.
49 Ar tu aa kari in bar sur na bar ju Ba
gən wule ti bi gwa. Ama dəmni gip bən də
bi'in iko sur yam kani.

Yesu to gəs yami

50 Ar ni Yesu ɗəli wur kar bən Baitanya,
lasini tə tli am yami, tə la'i wur albarka.
51 Tə den la'i wur albarka ituwi, arni tə
za wur kan ba pən tika to yamka.
52 Wi eso, arni wu ngus, wu ɗəɗa ti, kan
wu pal su Urushalima ka, laa'i na ghol
mbatl na nari.
53 Se na gəni wi ra te gip Bom kə Yamka,
wu den ɗəɗa Yami.

Yohana

Gabate tələnkuri

Muntu rəsh tələnkuri yari sun gəs gip tələnkuri da'a. Ama tabbate'e Yohana nye mən kartən kə Yesu <<muntu Yesu ba ndu gwa>> ni rəsh tələnkuri (Zhit gip 13.23; 19.26; 20.2; 21.7,20). Ba shino rəsh ni sheti ghon 85 den kaar kə gəri kə Yesu. Rəsh ni tələnkur kən kə də gode kandatu Yesu kalma kə Yam kan ra na pare ko patən da'a dəm mbarəm kan də dəm gip dlom gəmi gwa. Ti ni'e mən ɗəli mbarəm kan Yam yari'e tii cwat gwa, ti ni es'e Almasihu Nya Yami. Kano təp kəba ngəshtən den ti ni mbarəm baa zam rai (20.31). Tələnkuri pa yari ra den ba zam ni rai kan baa pa da gwa təp kəba ngəshtən den Almasihu. Munju kan nəm'e Yesu ni'e təpe, ti ni'e ge shirəmi, ti ni es'e rai, baa zam bi bar kə Yam tu kəkəni. Bar ho bar gip tələnkur kəno ar ni'e kandatu mən rəshiyi pi ampani na bar ju kan ba pi se na gəni gwa na ngashi na bar ju kan kə ruhu ni gwa. Bar juwo ar ni'e ga male, na bəredi, na cirtəni, na mən le təm na təm gəsi, na shirəm kən'e, <<Ami ni,>> kan es na kin inabi na mir gəri kini.

Bar ju kan ra gip tələnkuri gwa

Gabate tələnkuri 1.1-18
Pare pi mbap kə Yesu 1.19-51
Pi mbap kə Yesu na kulci mbarəm gip pili 2.1-12.50
Dəmi kə Yesu den bi məshtəni 13.1-17.26
Məshtən kə Yesu 18.1-19.42
Tlitən kə Yesu gip məshi mbarəme 20.1-21.25

Kalmayi dəmka mbarəme

1 Na la'i gəs kə pi ko unu na un-uwo Kalma ra, Kalmayi ra na Yami, kan Kalmayiwo Yam ni.
2 Ti nəra na Yam terka kapən də pi bar kup.
3 Təp kar ti ni pi bar kup, argon ra kan Yam pi gip bar ju tə pi bat nan ti gwa da'a.
4 Ti ni'e mən bi ge mbatli, ge mbatl tu ngapo ar ni'e cirtən kə mbarəmi.
5 Cirtəni ba cir ni gip dəməni, ama dəməni mani tle gam kə cirtəni da'a.
6 Mbarəm gon ra kan Yam kar ti ɗir gwa, mən sun'e Yohana.
7 Tə ɗir ni kə də tə yari mbarəm ge shirəm den cirtəni, kə də mbarəm kup ngəsh wur den cirtən tu.
8 Yohana na gam gəs ni'e cirtən tu da'a, tə ɗir ni kə də tə yari mbarəm ge shirəm den cirtəni.
9 Ho cirtən tu kan ba bi cirtən ko gonge mbarəm ra den ɗirtən gip atl kundərəndlip.
10 Tə ra far den kaar atli, kup na təp kar ti ni pi atl kundərəndlip, ama mbarəm den kaar atl mani momi gəs da'a.
11 Tə ɗir ni kar mbarəm gəsi, ama mbarəm gəsi nəm ti da'a.
12 Ama munju kup kan nəm ti, munju kan ngəsh wur den sun gəso, tə bi wur bi kə dəmi mimir kə Yam wi.
13 Ba'e mimir ju kan gəri gəzən nəra kandatu mbarəm ba gəri, ko kə ba metən kə gər na kosi, ko kə ndu'i kə mbarəm gwa da'a, ama gəri kə Yam ni.
14 Kalmayi palka mbarəme kan tə dəm gip dlom gəmi. Mə shin ɗəɗatən gəsi, ɗəɗatən kə nya nəm tonngəlan kə Yam kan bom, muntu ɗəl sur kar Bəbayi gwa, laa'i na zo mbatl kə Yam na ge shirəmi.
15 (Yohana shirəm den ti. Tə tli yar yam tə wule, <<Muntu ni'e mbarəm tu kan a wule, <Mən ɗirtən den kaar da'əmi manəmi, domici təra kapən də gəri mi.
16 Təp kar laa'i zo mbatl gəs ni mə zam zo mbatl gon ra den goni.
17 Domici kulciwo təp kar Musa ni bi, ama zo mbatl kə Yam na ge shirəm ɗir ni təp kar Yesu Almasihu.
18 Murgon ra kan bot shini Yam gwa da'a, ama nya gəs nəmi kan bom, muntu kan ti ni'e Yam kan ra na Bəbayi gwa, ti ni tə gode mi Yami.> >>

Yohana wule ti ni'e Almasihu da'a

19 Seda kə Yohana ikən nan mən Yahuda kə Urshalima kar mən keri bar ju ɗiri Yam na mən gəsgal kə Lawi kə wu ngen momi den ko ti woni gwa.
20 Tə nge yari da'a, ama tə ɓul bi tə wule, <<Ami ni'e Almasihu da'a.>>
21 Wu ngen momi kar ti wu wule, <<To ki ni'e wowe? Ki ni'e Iliya ya?>> Tə wul wur'e, <<Ami ni da'a.>> Wu wul ti'e,<<Ki

ni'e mən yari shirəm kə Yam tu ya?>> Ar ni tə nəmi wur tə wule, <<O'o.>>
22 Kan wu pa'i na wultən'e, <<Ki ni'e wowe? Yari mi argon tu kan mii bali munju kan kar mi ɗir gwa. Unun kə wul gam gi rawe?>>
23 Yohana bali wur gip shirəm kə mən yari shirəm kə Yam Ishaya tə wule, <<Ami ni'e yar mən latən bi gip ləpe, <Kərkəmi ni guntəp Babom ar dəm sat.> >>*
24 Ar ni mən Parise jen kan kar wur gwa
25 ngen momi kar Yohana wu wule, <<Kan unun kem kə pi mbarəm batisma nan ki ni'e Almasihu ko Iliya, ko mən yari shirəm kə Yam tu da gwa?>>
26 Yohana nəmi wur tə wule, <<A pini mbarəm batisma na male, ama gip kəno gon ra kan kə mom ti da gwa.
27 Ti ni'e muntu kan ba ɗir kaar da'əmi, muntu zap kaptəlan gəs ma a kəm pətli da gwa.>>
28 Muntu kup pini gip nye bən kə Betanya den kəti bi ɓula kə Urdun, las tu kan Yohana den pi mbarəm batisma gwa.

Yesu ni'e nye Təm kə Yami

29 Bar tlowo ar ni Yohana shin Yesu den tertən kar ti, kan tə wule, <<Shin ni nye təm kə Yami, muntu kan ra na warwat pitən kə mbarəm kə atl kundərəndlip gam da ti gwa!
30 Ti ni'e muntu kan a shirəm den ti gwa nan a wule, <Mən ɗirtən den kaar da'əmi manəmi, domici təra kapən də gəri mi.>
31 Kup na ami na gam gən ma a mom ti da'a, ama argon tu kem a ɗir ami den pi mbarəm batisma na mal gwa ni'e kə də mom ti ra gip Isra'ila.>>
32 Kan Yohana ba bi seda'e, <<A shin ruhu kə Yam den surtən na dli wule kə kuɓuri kan ba dlər den ti.
33 Faro, a mom ti da'a, ama muntu kan karəm kə pi batisma na mali yarim'e, <Mbarəm tu kan kə shin Ruhu sur kan ba dəm den ti ni'e muntu kan baa pi mbarəm batisma na Ruhu kə Yam gwa.>
34 A shin wi kan a yari den'e muntuwo Nya Yam ni.>>

Mir mən kulci kar Yesu kə pari

35 Bar tlo eso Yohana ra dlor na rop gip mir mən kulci kar ti.
36 Nan tə shin Yesu den wucetəno, ar ni tə wule, <<Shin ni! Nye Təm kə Yam ta!>>
37 Nan mir mən kulci kar ti ropi kum tə yari untuwo, ar ni wu kop Yesu kaari.
38 Yesu bali ger kaaro ar ni tə shin wur den kopi gəsi, kan tə ngen momi kar wur tə wule, <<Unun kə ndu we?>> Ar ni wu wule, <<Rabbi, (Ba mən kulci ituwi), a ko ni kə dəm we?>>
39 Yesu nəmi wur tə wule, <<Ɗir shin ni.>> Ar ni wu ri nan ti kan wu shin las tu tə dəm gwa, wokociyiwo bar kə gəlla am wupse ni kə siti, kan wu pa'i nde pət nan ti.
40 Andərawus, erəm kə Siman Bitərus ni'e nəm gip ropi kan kum argon tu Yohana yari kan wu kop Yesu gwa.
41 Argon tu Andərawus pare piwo ar ni'e, tə zam erəm gəs Siman kan tə wul ti'e, <<Mə zam Almasihu wi>> (Zəzari kə Yam ituwi).
42 Kan tə ɗir nan ti kar Yesu. Ar ni Yesu shin ti, kan tə wule, <<Ki ni'e Siman nya Yohana. Baa la ki bi'e Kepas>> (na bi gono Bitərus, tat ituwi†).

Yesu la bi Filibus na Natanayilu

43 Bar tlowo, ar ni Yesu pən gip mbatl gəs den'e tii ndara Galili. Ar ni tə zam Filibus, kan tə wul ti'e, <<Kopəni.>>
44 Filibus nye mən Betsaida ni, bən kə ga Andərawus na Bitərus.
45 Filibus zam Nataniyel kan tə wul ti'e, <<Mə zam mbarəm tu kan Musa mən yari shirəm kə Yam rəsh den ti gip təlankur kulci gəs gwawi, muntu kan ga mən yari shirəm kə Yam ma rəsh den ti gwa'e, Yesu kə Nazarat, nya Isubu.>>
46 Nataniyel ngen momi tə wule, <<Baa mani zami ho bar gon gip Nazarata?>> Filibus wul ti'e, <<Ɗir kə shini.>>
47 Nan Yesu shin Nataniyel den tertəno, ar ni tə shirəm den ti tə wule, <<Ho nye mən Isra'ilan kəni, muntu kan setən ra gip pitən gəs da gwa.>>
48 Nataniyel ngen momi kar ti tə wule, <<Im ni kə momən rawu?>> Yesu nəmi ti'e, <<A shin ki nan ki ra gəs kin turum kapən də Filibus la ki bi gwa.>>

* **1:23 1.23** Ishaya 40.3 † **1:42 1.42** Kepas (na bi kə mən Arameik ni) kano Bitərus (na bi mə mən Hellas) kup rop juwo tat ni ar ba pi nupi.

49 Kan Nataniyel ba wul Yesu'e, <<Ba mən kulci, ki ni'e Nya Yami! Ki ni'e Gun kə Isra'ila.>>
50 Yesu wul Nataniyel'e, <<Kə ngəsh ki ni demən nan a yari'i den a shin ki gəs kin turum gwa ya? Kii shin kiri bar ju kan man muntu gwa.>>
51 Ar ni tə pa wul wur'e, <<Na ho bi ni a yari ine, kii shin dlom yam ɓuli, na mir mən kartən kə Yam den totən na surtən den‡ Nya Mbarəme.>>

2

Yesu pali koni mal dəm njeti mal Inabi

1 Den pət kə myakano nyel gudlumi ra gip bən kə Kana gip kəti atl kə Galili. Nasi Yesu ra lasi,
2 Yesu na mir mən kulci kar ti ma la wur bi kə ba gudlumiyi.
3 Nan mal kin inabi gəzən pakawo, ar ni nasi Yesu wul ti'e, <<Wu'i na mal kin inabi da'a.>>
4 Yesu bali ti tə wul ti'e, <<Nəna, unun kem kə ɗir karəm rawe? Wokoci gən piwi da'a.>>
5 Ar ni nas wul mən pi mbapi'e, <<Pi ni argon tu kup tə yari in gwa.>>
6 Kosak na lasiwo kiri ran kə tat jen ra guduli mukka, nari ni mən Yahuda ba pi mbap ju kan Yam ba nəm gwa təp kə ba hotəne, ko gonge gip tati ba mani shoti ti mal bar kə tat mal mukka.*
7 Ar ni Yesu wul ga mən pi mbapi'e, <<Laa'i ni ran ju na male.>> Kan wu la'i har bisi.
8 Kan Yesu ba wul wur'e, <<Kəkəno nge ni kə ri ni mbarəm tu kan ne ti gam nyeli gwa.>> Ar ni wu pi untuyi,
9 kan mbarəm tu ne gam nyeli ba ɓom mali kan palika mal inabi gwa. Tə mom las tu ar ɗəl gwa da'a, mən mbap ju kan nge mali gwa ni momi. Kan tə la bi ba mən gudlumiyi markəme
10 tə wule, <<Ko gonge mbarəm ba ɗəli ni mal inabi kan mani təmtən gwa kakani, den kaariwo kan də ɗəli muntu kan ri məntayi da'a wokoci tu məndəkiyi tla ar kəm wur wi gwa, ama kiwo kə ne muntu mani təmtən gwa se kəkəni.>>
11 Muntu ni'e halama bar kə dləkəntən kə Yesu kə nəm, tə pini muntu gip bən kə Kana gip kəti atl kə Galili. Na untu ni tə gode ɗəɗatən gəsi, kan mir mən kulci kar ti ba ngəsh wur den ti.

Yesu kar mən wuri barka gip bom kə Yami

12 Den kaar kə untuwo, ar ni Yesu ndara Kaparnahum nan ti na nase na mir mən gəpi gəs na mir mən kulci kar ti. Wu dəm suka kə mir muri jeni.
13 Nan wokoci Nyel Jikat Bədlabən kə mən Yahuda piwo, ar ni Yesu to gəs Urshalima.
14 Te gip dəbom bom kə Yam kawo, ar ni tə zam mbarəm den ta wuri ga tla, təm na kuɓərka, kan na jen njon den tebər wu den bali wurpi.
15 Ar ni tə miri zap tə pi rəɓa nari, kan tə kar wurka gip bom kə Yami, kup na təm na tlayi, kan tə jirkət ga tebər gəzənka tə wi ge wurpi kə mən bali wurpiyika.
16 Ar ni tə wul munju kan ba wur ga kuɓərika gwa'e, <<Dəli ni bar ju ɗeka! Ba kə pali ni bom kə Ban ka ba bar pət da'a! >>
17 Ar ni mir mən kulci kar ti dami den ar ra na rəshi gip shirəm kə Yam'e, <<Ghuve kə ndu'i bom gi baa cim mbatl naari.>>†
18 Ar ni kiri kə mən Yahuda ngen momi wu wule, <<Unu bar kə dləkəntən ni kii pi kan baa gode iko gi kə pi bar tu gwawu? >>
19 Yesu nəmi wur tə wule, <<Yas ni bom kə Yam kənka, ami ngapo aa tu lasi gip muri myakan.>>
20 Mən Yahudayi bali ti wu wule, <<Ar pən sheti ghon hauya rop na mukka kan ba'i pa'i tu'i bom kə Yam kəni, ama kə ri kə tu'i gəs ra lasi gip muri myakana?>>
21 Ama bom kə Yam tu Yesu ba shirəm denewo dli gəs ni.
22 Den kaar kə tli gəska gip məshi mbarəm ni mir mən kulci kar ti dami argon tu tə yari gwa. Kano wu ngəsh wur den shirəm kə Yam kan ra na rəshi na shirəm ju Yesu yari gwa.
23 Nan Yesu ra gip bən Urshalima wokoci kə Nyel Jikat Bədlabəno, ar ni mbarəm na

‡ **1:51 1.51** Pare pi bari 28.12 * **2:6 2.6** Bar kə galan hauya nəm na kutl ko lita hauya nantam. † **2:17 2.17** Zabura 69.9 ‡ **2:23 2.23** sun gəsi

womti shin bar kə dləkəntən ju tə den pi gwa kan wu ngəsh wur den ti.‡
24 Ama Yesu ne dli den wur da'a, domici
tə mom mbarəm kup.
25 Tə pa ndu də mbarəm yari ti argon
den nya mbarəm da'a, domici tə mom
argon tu gip mbatl kə ko gonge mbarəm
gwa.

3

Nikodimu ri kar Yesu

1 Mbarəm gon ra gip mən Parise, mən
sun'e Nikodimu, təra nəm gip mən domtən
kə kiri kə mən Yahuda.
2 Ar ni mbarəmi ɗir kar Yesu gip gasi kan
tə wule, <<Ba mən kulci, mə mom ki mən
kulci mbarəm kan ɗəl sur kar Yam gwa
ni. Domici murgon ra kan baa mani pi
halama bar kə nəmi bi na am ju kan kə pi
gwa da'a Yam ni ra nan ti da gwa.>>
3 Yesu nəmi ti tə wule, <<Ge shirəm ni a
yari'i, o gər ki ni es* dawo, kii shin mulki
kə Yam da'a.>>
4 Nikodimu ngen momi kar ti tə wule,
<<Imnu baa pa mani gəri mbarəm kan
korsika gwawu? Rawo, tii mani paltən te
gip tu də naska də gər ti ra dak!>>
5 Yesu nəmi ti tə wule, <<Ge shirəm ni a
yari'i, ko nəm murgon ra kan baa te gip
mulki kə Yam da'a, e gər təni təp kə ba mal
na ruhu da gwa.
6 Mbarəmo, mbarəm ni tə gəri, Ruhu
ngapo Ruhu ni tə gəri.
7 Ba də argon tu a yari'i'e, <Ar nəm
mbarəm te yarka də gər ti esi> dəmi'i bar
kə nəmi bi na am da'a.
8 Itər ba bətl ni gam las tu ar ndu kopi
gwa. Kə kum wultən gəsi, ama kii mani
yari las tu ar ɗəl ɗir na las tu ar ba ri gwa
dak. Untu ni ar ra na ko gonge mbarəm tu
kan Ruhu ni gər ti †gwa.>>
9 Ar ni Nikodimu pa ngen momi kar Yesu
tə wule, <<Imni untu baa pi rawu?>>
10 Kan Yesu ba nəmi ti tə wule, <<Bar
mən kulci mbarəm kə Isra'ila ni'e ki, ama
kə mani momi bar ju da'a ya?>>
11 Ge shirəm ni a yari'i'e mə yari ni argon
tu mə mom gwa, kan mə shirəm ni den
argon tu mə shin gwa, ama kup na untu
kə nge nəmi argon tu mə yari in kagwa.
12 A shirəm ni nan kən den bar ju kan kə
atl ni gwa ama kə nəm da'a, imni kii nəm
ami ni a yari in bar ju kan kə to yamka ni
gwawu?
13 Murgon ra kan taɓe totən yam gwa
da'a se de Nya Mbarəm kan ɗəl sur yam
gwa.
14 Kandatu Musa tli ici ka zili gəlla den
dlo gip ləpo, untu ni ar nəm də tli Nya
Mbarəm yami,
15 kə də muntu kup ngəsh ti den tiwo, tə
zam ge mbatl tu kan baa pa dagwa.
16 <<Domici Yam ndu atl kundərəndlip
naaro, ar ni tə bi nya gəs nəm kan ra bom
gwa, den'e muntu kup ngəsh den tiwo, ba
də tə liika katl da'a ama tə zam ge mbatl
tu kan baa pa dagwa.
17 Domici Yam kar ni nya gəs sur atl kə
də tə hukunte atl kundərəndlip da'a, ama
kə də mbarəm den kaar atl kundərəndlip
zam ɗəltən ra təp kar ti.
18 Murgon tu kup ngəsh den Nya Yamo
baa tloyi ti shirəm da'a, ama muntu kup
ngəsh den ti dawo, tare tloyi ti shirəm wi
domici tə ngəsh ti den sun kə Nya Yam kan
ne ti nəm kan ra bom gwa da'a.
19 Tloyi shirəmi ni'e cirtən ɗir gip
atl kundərəndlip wi, ama mbarəm ndu
dəmənka man cirtəni, domici pitən gəzəno
kə ɗasi tu ni.
20 Murgon tu kup ba pi bar kə ɗasi tu'o tə
nge ni cirtəni, kan tii ndu ɗirtən kar cirtən
da'a, bəse də pitən gəs ɗəlka den kaari.
21 Ama kup mən pitən koro, tə ɗir ni kar
cirtəni, kə də shin ra hoyi den'e argon tu tə
piwo, tə pi ni gip kopi shirəm kə Yami.>>

Shirəm kə Yohana mən pi batisma den Yesu

22 Den kaar kə untuwo, ar ni Yesu na mir
mən kulci kar ti ndara kəti atl kə Yahuda,
las tu kan tə ɓom dəmi nan wur gwa, tə
den pi mbarəm batisma.
23 Wokociyiwo Yohana ra den pi
mbarəm batisma gip Ainon kan ra kosak
na Salim, nan mal ra na naari lasi gwa,
kan mbarəm ba pi ta ɗirtən ba pi wur
batisma.

* **3:3 3.3** gər ki ni esi: Kandatu bali gip rəshi jeno ar ni'e, <<Se in gər ki ni sur yam gwa.>> † **3:8 3.8** Gip bi kən Hellaso na Ruhu na itər, kup sun nəm ni.

24 Muntu pi ni kapən də la Yohana gip
bom moni.
25 Kan shirəm ba gadlərka gip dlom kə
mir mən kulci kar Yohana na mən Yahuda
goni‡ den shirəm kə al'ada hotən ju kan
mən Yahuda ba pi kə dəmi dləran den bi
doka gəzən gwa.
26 Ar ni wu ɗir kar Yohana kan wu wul
ti'e, <<Ba mən kulci, mbarəm tu kan ra nan
ki den kəti ɓula Jodan, muntu kan kə bi
seda den ti gwa, tin tu den pi batisma pa'e,
mbarəm ngap den ta ritən kar ti.>>
27 Den muntuwo ar ni Yohana bali wur
tə wule, <<Mbarəm baa mani ni zami
argon tu kan bi ti sur yam gwa katl.
28 Kən na gam gin kii mani yari den'e a
wule, <Ami ni'e Almasihu da'a, ama karəm
ni cina da ti.>
29 Pel gəro kə Ba mən pel gudlumi ni. Bar
berəm kə mən pel gudlumiyi ba ɓut ni kə
də tə kum yar kə Ba mən pel gudlumiyi. Ti
ni tə kum yar kə Ba mən pel gudlumiyiwo,
tə laa'i na ghol mbatl naari. Təp untu ni a
pi ghol mbatl hoyi.
30 Ar nəm də mbarəm tu pi ta naartəni,
ami ngapo a pi ta catənka.>>

Muntu kan ɗəl sur Yam gwa

31 <<Ti muntu kan ɗəl sur yamo, tə naar
man kup ka. Muntu kup kan atl ni tə ɗəlo
kə atl ni təra, kan tə shirəm ni den bar ju
kan kə atl ni gwa. Ti muntu kan ɗəl sur
yamo tə naar man kup ka.
32 Tə shirəm ni den argon tu tə kum
kan tə pal tə shin gwa, ama kup na untu
murgon kan ra nəm argon tu tə yari gwa
da'a.
33 Ama muntu kup nəm shirəmiwo, tə
tabbate wi den'e Yam mən dləri den shirəm
gəs ni.
34 Domici muntu kan Yam kar suro,
shirəm kə Yam ni tə yari, nan Yam bi ti ni
Ruhu gəs baa patən gwa.
35 Bəbayi ba ndu Nyayi, ar ni tə bi bar
kup gip am gəsi.
36 Muntu kup ci cina gip ngəshtən den
Nyayiwo təra na ge mbatl tu kan baa pa
da gwa. Ama muntu kup nge Nyayiwo, tii
zam ge mbatl tu kan baa pa da'i da'a, se lo
kə Yam kan ra den gam gəs gwa.>>

4

Yesu na nagər mən Samariya

1 Mən Parise kum den'e Yesu den pi
mbarəm batisma na zami mir mən kulci
kar ti man Yohana,
2 kup na Yesu na gam gəs ni ba pi
batismayi da'a, ama mir mən kulci kar ti
ni den pi.
3 Nan Babom Yesu kum muntuwo, tə za
atl kə Yahudaka kan tə pal na kaar tə te
gip atl kə Galili.
4 Ra untuwo ar nəm tə kop gip kəti atl kə
Samariya.
5 Ar ni tə mbubar gip bən kə mən
Samariya gon kan ba la ti bi'e Sika, kosak
na atl tu kan Yakubu bi nya gəs Isubu gwa.
6 Shu mal kə Yakubu ra lasi. Nan ar
banyi Yesu na ɓomi asəmo, ar ni tə dəm atl
den bi shu mali. Wokociyiwo pət to dlom
yam wi.
7 Ar ni nagər mən Samariya gon ɗir kə
nge male, ar ni Yesu wul ti'e, <<Bim mal
ngap a tla.>>
8 (Mir mən kopi gəs te gip bən kə wuri
fingali.)
9 Nagər mən Samariyayi wul Yesu'e,
<<Ki mən Yahuda ni, kan amo nagər mən
Samariya ni. Imnu kə lirim mal rawu?>>
(Domici mən Yahuda ba mo gam kə ba lasi
nəm na mən Samariya da'a.*)
10 Yesu nəmi ti tə wule, <<O na kə mom
ni bi bar kə Yami na muntu kan ba lir ki
maliwo, na kə lir ti tə bi'i mal mən bi ge
mbatl wi.>>
11 Nagər mbarəmi wule, <<Mən nartəni,
ki ra na bar kə dəli mali da'a kan shu mali
dlyam ngap. Ako ni kii zam mal mən bi ge
mbatl tuwe?
12 Rawo kə man ni kori gəmi Yakubu,
muntu kan za'i mi shu mali kan tə tla mali
na gam gəs, mimir gəs ma wu tla kup na
ga dabba gəsa?>>
13 Yesu nəmi ti tə wule, <<Murgon tu kup
tla mal kəno, tii pa kum guzum mal ra,

‡ **3:25 3.25** Gip kor rəshi tulankuri jen na amo <<Mən Yahuda jen>> ni lasi. * **4:9 4.9** Domici mən Yahuda ba mo gam kə ba lasi nəm na mən Samariya da'a: Ba bali shirəm tu'e <<Mən Yahuda ba tla bar gip gal nəm na mən Samariya da'a.>>

14 ama murgon tu kup tla mal tu a biwo,
ti'i kum guzum mal ra da'a. Mal tu kan aa
bi ti baa dəm ger mal gip ti kan baa pi ta
ɗəltən ar ri zami ge mbatl tu kan baa pa da
gwa.>>
15 Nagər məri wul ti'e, <<Babomi, bim
mal tu ngapi, kan guzum mal baa pi ta
kemi gən kə ɗirtən ɗe kə nge mal da gwa.>>
16 Yesu wul ti'e, <<Ri la bi bakos gi kə ɗir
ni nan ti.>>
17 Ar ni nagər məri bali ti tə wule, <<Ami
na kos da'a.>> Yesu wul ti'e, <<Kə yari dlat
nan kə wule ki na kos da gwa.
18 Ge shirəm ni kə yari. Kə pi moni
nantam, kan mbarəm tu ki ra nan ti kəkən
ma kos gi ni da'a.>>
19 Nagər məri wule <<Mən nartəni, a
shino ki mən yari shirəm kə Yam ni.
20 Ga kori gəmi bote Yam den tləndər tu.
Ama kən mən Yahuda wule gip bən Urshal-
ima ni ndari də mbarəm bote Yami.>>
21 Yesu wul ti'e, <<Nagər mbarəme,
ngəsh ki deməni, wokoci ra den ɗirtən nan
kii bote Bəba ba'e den tləndər tu ko su
Urshalimaka da'a.
22 Kən mən Samariya ba bote ni argon tu
kə mom dagwa. Ama min mən Yahudawo,
mə bote ni argon tu mə mom gwa, domici
zami ɗəltəno təp kar mən Yahuda ni ar ɗiri.
23 Ama wokoci ra den ɗirtəne, kəkən ma
ar ɗir wi nan mən pi bota hoyi ba bote
Bəba gip Ruhu na ho mbatl gwa, domici
badər mbarəm ju ni Bəba ba ngen wu bote
ti.
24 Yamo Ruhu ni, rawo ar nəm də munju
ba bote tiwo, wu bote ti gip ruhu na ho
mbatli.>>
25 Ar ni nagər məri wule, <<A mom'e
Almasihu (kan ba la ti bi'e Kəristi) den
ɗirtəne. Wokoci tu tə mbərawo, tii ceti mi
gamka den bar kup.>>
26 Ar ni Yesu yari ti'e, <<Ami mən shirəm
nan ki kən ni'e ti.>>

Mir mən kulci kar Yesu pa mo nan tiwi

27 Wi gip shirəmo se mir mən kulci kar ti
ba pali, ar ni ar dəmi wur bar kə nəmi bi na
am nan wu zam ti den shirəm na gər mətli
gwa. Ama ko nəm gon ngen momi kar
nagər məri da'a tə wule, <<Unun kə ndu'i?
>> Ko də gon wul Yesu'e, <<Unun kem kə
shirəm nan tiwu?>>
28 Ar ni nagər məri za tat mal gəs lasi, tə
pal te gip bənka tə wul mbarəm'e,
29 <<Dir shin ni mbarəm tu kan yarim
bar ju kup a pi gwa. Ko ti ni'e Almasihuyi?
>>
30 Ar ni mbarəm ɗəl ter gip bəni wu ne
gam kar Yesu.
31 Gip untuwo ar ni mir mən kulci kar ti
lir ti wu wule, <<Ba mən kulci, ci fingali.>>
32 Ama Yesu wul wur'e, <<Ami ra na
fingal tu kan kə mom argon dene da
gwa.>>
33 Ar ni mir mən kulci kar tiyi wul ezən'e,
<<Rawo murgon ɗiri təni fingala?>>
34 Ama Yesu wule, <<Fingal gən ni'e a pi
argon tu muntu kan karəm sur ba ndu a
pi gwa, kan a pa pa'i mbap gəsi.
35 Kə kur wule, <Ar sawi kyar wupse də
rəsh kən diya?> A yari in den kə ɓul ni ger
gin kə shin ni bar kə gip kəne! Wu nyo wi
den bi rəshi.
36 Kəkən tu ma nye mən pi mbap den
zami ɓatltən gəs wi, ti den rəshi bar kə kən
tə den ri gip ge mbatl tu kan baa pa da
gwa, kə də mən ngani na mən rəshi kup
pi ghol mbatli.
37 Ra untuwo, shirəm tu'e, <Gon ngani
kan gon ba rəsho> untu ni ar ra.
38 A kar kən kə rəsh argon tu kən ni kə
pi mbapi da gwa. Jen ni pi mbap hoyi, kan
kəno kə zam ra gip mbap gəzəni.>>

Mən Samariya na womti ngəsh wur den Yesu

39 Na womti kə mən Samariya kan gip
bən ta ngəsh wur den Yesu den argon tu
kan nagər məri yari gwa'e, <<Tə yarim bar
ju kup a pi gwa.>>
40 Nan mən Samariyayi ɗir kar tiwo, ar
ni wu lir ti den tə dəm nan wur ngapi, kan
tə dəm kə muri rop.
41 Mbarəm na womti ngəsh wur den
Yesu den shirəm gəsi.
42 Ar ni wu wul nagər məri'e, <<Ba'e mə
nəm ni den argon tu kə yari katl gwa da'a
ama kəkəno mə kum wi na gam gəmi, kan
mə mom wi den mbarəm tu ni'e Mən ɗəli
mbarəm kə atl kundərəndlip.>>

Yesu warke nya bar mbarəm goni

43 Den kaar kə muri ropiwo ar ni tə za
kəti atl kə Samariya tə ndara Galili.

44 (Yesu tare yari wur wi den'e ba shin
nartən kə mən yari shirəm kə Yam gip bən
gəs da'a.)
45 Nan tə mbubar gip Galiliwo, mən
Galiliyi pi ti ɗem na ɗirtəne. Wu shin bar
ju kup tə pi gwa gip Urshalima wokoci kə
Nyel Jikat Bədlabəni, domici wu ma wu ra
lasi.
46 Kan tə pa te gip bən kə Kana kan ra gip
atl kə Galili, las tu kan tə pali koni mal ka
mal inabi gwa. Lasiwo nya bar mbarəm
gon ra den kumi dli gip Kaparnahum.
47 Nan mbarəm tu kum'e Yesu za atl kə
Yahuda tə cwat gip Galiliwo, ar ni tə ri lir
ti den də tə ri warke nya gəs nye moni,
muntu kan ra bi də məshtən gwa.
48 Yesu wul ti'e, <<Kən ni kə shin bar
kə halama na bar kə dləkəntən dawo, kii
ngəsh kən den Yam da'a.>>
49 Bar mbarəmi lir Yesu tə wule, <<Mən
nartəni, sur kapən də nya gən məshka.>>
50 Yesu bali ti tə wule, <<Ndara, nya gi
baa sa ra na ge mbatli.>> Mbarəmi nəm
shirəm kə Yesu kan tə ndara.
51 Nan tə'i den təpo ar ni zher gəs
jen mbor ti na shirəm den'e nya gəs pal
gingələn wi.
52 Nan tə ngen momi wokoci tu kumi
dli kə nyayi pa'o, ar ni zher gəsi wul ti'e,
<<Ghur bar kə gəlla nəm kə pət ni kumi
dliyi za ti.>>
53 Ar ni bas mom'e wokociyi ni Yesu wul
ti'e, <<Nya gi ba sa ra na ge mbatli.>> Ar ni
mbarəmi na mbarəm kə shu bom gəs kup
ngəsh wur den Yesu.
54 Muntu ni'e halama bar kə nəmi bi na
am kə rop kan Yesu pi nan tə za gip atl kə
Yahuda tə mbubar gip atl kə Galili gwa.

5

Yesu warke kurki gon bi male

1 Den kaariwo, ar ni Yesu to Urshalima
kə nyel gon kə mən Yahuda.
2 Kosak na Bədlabən Təm kan gip Urshal-
imawo shu gurku mal gon ra, muntu kan
na bi kə mən Aram ba la ti bi'e Betesda
gwa*, lasi ra na gandəli na kop gudəli
nantam.
3 Lasi ni ba ne mbarəm na womti kan
kəti dli gəzən ra hoyi da'a, ga tabi, na kurki,
na munju kətə dli gəzən itər tlaka gwa.
4 Wu ɓut ni kə də gudər mali. Domici
mən kartən kə Yam ba kur sur gip mali, tə
gudəri. Ar ba dəm'e muntu kup kan zho
ti kə la'i asəm gip mali kan gudəri gwa ba
zam warketən den argon tu kan ba ghun
ti gwa.
5 Gon ra lasi kan den kumi dli kə sheti
ghon hauya nəm na kutl cet wuzupse gwa.
6 Nan Yesu shin ti ɓomo, tə mom'e untu
ni təra den kumi dli kə tlyari wokoci, ar ni
Yesu ngen momi kar ti tə wule, <<Kə ndu
kə pal lauwa?>>
7 Mbarəmi kan ba kum təmi kə dli gəs
da'ayi nəmi ti tə wule, <<Babomi, ami ra na
murgon kan baa nem am a su gip mali gwa
da'a wokoci tu gudər mali gwa. Ami ni
den kərce kə sitən gipiwo, se də gon ɓotlka
deməni.>>
8 Ar ni Yesu wul ti'e, <<Tlyami! Pən
bamuri gi kə ndara.>>
9 Ar ri kətigon da'a, ar ni mbarəmi warke,
kan tə pən bamuri gəs tə ndara. Den pət
Asabar pət shukətən kə mən Yahuda ni
muntu pi.
10 Ar ni mən Yahudayi wul mbarəmi
kan Yesu warke tiyi gwa'e,<<Sekəno pət
shukətən ni, den Kulci kə Musawo ar ndari
kə pən bamuri gi da'a.>>
11 Ama tə bali wur tə wule, <<Mbarəm
tu kan palim lau gwa ni wuləm'e, <Pən
bamuri gi kə ndara.> >>
12 Ar ni wu ngen momi kar ti wu wule,
<<Wo ni'e mbarəm tu kan wul ki'e kə pən
bamuri gi kə ndara gwayi?>>
13 Mbarəmi kan warke ti gwa mom wo ni
warke tiyi da'a, nan Yesu jilka gip womti
mbarəm kan ra lasi gwa.
14 Den kaariwo ar ni Yesu zam ti te gip
bom kə Yamka kan tə wul ti'e, <<Shin ca,
kə pal lau wi. Za pi warwat pitəne, bəse
də wani bar gon kan man muntu gwa zam
ki.>>
15 Ar ni mbarəmi ndara kan tə yari kiri
kə mən Yahudayi'e Yesu ni pali ti lau.
16 Ar dəm'e, nan Yesu ba pi ni bar ju den
pət shukutəno, ar ni mən Yahudayi pare
sanante ti.

* **5:2 5.2** Gip tələnkuri jeno Betzata ni. Nami tələnkuriwo ngapo Betseda

17 Yesu wul wur'e, <<Ban den ta pi mbap
ko gigasi har sekəni, untuni ami den pi
pa'e.>>
18 Den shirəm tuwo ar ni mən Yahudayi
meti ra gip ngeni ri gəs eka, wu wule ba'e
den warke mbarəm den pət shukutən ni
katl da'a ama den'e tə den la'i bi Yam'e bas
ni, tə pali gam gəs nəm na Yam ituwi.

Iko tu Yesu Nya Yam ra nari gwa

19 Ar ni Yesu nəmi wur tə wule, <<Ge
shirəm ni a yari in'e Nyayi ba pi argon kə
gam gəs da'a, se de argon tu tə shin bas
den pi gwa, domici kup argon tu Bəbayi ba
piwo ar ni Nyayi ba pi pa'e.>>
20 Rawo Bəbayi ba ndu Nyayi kan tə gode
ti ni bar ju kup tə pi gwa. Aan, kə də kə
nəm bi na amo, tii gode ti bar ju ma kan
naar man munju gwa.
21 Domici kandatu Bəbayi ba tli məshi
mbarəm gip gambəci tə bi wur ge mbatl
gwa, untu ni Nyayi ba bi ge mbatl muntu
kup tə ndu'i ti bi gwa.
22 Bəbayi ba tloyi shirəm murgon da'a,
ama tə la kup iko kə tloyi shirəm mbarəm
gip am də Nyayi wi,
23 kə də mbarəm kup ɗəɗa Nyayi kan-
datu ba ɗəɗa Bəbayi gwa. Muntu kup ba
ɗəɗa Nyayi dawo, tə ɗəɗa Bəbayi kan kar
ti sur gwa ituwi.
24 <<Ge shirəm ni a yari in den'e murgon
tu kup ba kum shirəm gən kan tə ngəsh ti
den muntu kan karəm gwa ra na ge mbatl
tu kan baa pa da gwa. Eso, baa hukunte
ti da'a, domici tə jikat məshtən tə te gip ge
mbatl wi.
25 Ge shirəm ni a yari ine, wokoci gon
den ɗirtəne, kəkən ma ar ɗir wi, nan məshi
mbarəm baa kum yar kə Nya Yam gwa,
munju kum ngap baa zam dəmi ra na ge
mbatli.
26 Domici kandatu Bəbayi na gam gəs
mən bi ge mbatl no, untu ni pa tə kem də
Nyayi dəm mən bi ge mbatli.
27 Tə pa bi ti bi kə tloyi mbarəm shirəm
domici tə Nya Mbarəm ni.
28 <<Ba də muntu dləkən kən ni da'a,
rawo wokoci gon ra den ɗirtən nan kup
muntu kan ra məshi gip gambəci baa kum
yar gəs
29 kan wu dəl tori, munju kan pi mbuni
baro, wii tlyam wu zam ge mbatli, kan
munju kan pi wani baro, wii tli də
hukunte wuri.
30 Aa mani pi argon ami nan gən da'a, a
tlo ni shirəm den kandatu Yam wule a pi
gwa. Ra untuwo tloyi shirəm gəno dlat ni
ar ra, nan argon tu a ndu'i gam gən ni a pi
dagwa, ama kə muntu kan karəm sur gwa
ni.

Seda den Yesu

31 <<Ami ni a shirəm den gam gəno,
argon tu a yari deməno baa nəm da'a.
32 Gon ra kan ba shirəm demən gwa, kan
a mom'e argon tu tə yari deməno untun ar
ra.
33 <<Kə kar bar den Yohana kano tə bi
seda den ge shirəmi.
34 Ba'e den a nəm ni argon tu kan
mbarəm ba sede gwa ni da'a. Ama a yari
ni den kə zam ni ɗəltən ra.
35 Yohana ni'e pitila tu kan pi ta ci kan
ba bi cirtən gwa, ama kə pən kə kum təmi
kə cirtən gəs kə nye wokoci njem katl.
36 <<Ami ra na seda kan man muntu
Yohana pi demən gwa. Domici mbap ju
kan a piwo, Bəbayi ni bim kə də a pi, kan
bar ju ami den pi gwa ni ba bi seda den'e
Bəba ni karəmi.
37 Kan Bəbayi kan karəm na gam gəs ni'e
seda gəni. Kə taɓe kumi yar gəs ko kə shin
kandatu təra gwa dak,
38 eso shirəm gəs ra gip mbatl gin da'a,
domici kə ngəsh kən den muntu kan
Bəbayi kar sur gwa da'a.
39 Kən den ta ngeni gip shirəm kə Yam
domici kə shin wule gip wuro kii zam ge
mbatl tu kan baa pa da gwa. Ama shirəm
kə Yam ju ni ba bi seda deməni.
40 Ama kup na untu kə nge ɗirtən karəm
kə də kə zam ge mbatl ra.
41 <<A nəm ɗəɗatən kə mbarəm da'a.
42 Ama a mom kəne. A mom'e kən ra na
ndu'i Yam gip mbatl gin da'a.
43 A sur ni gip iko kə Ban, ama kə nəmən
da'a, ama murgon ni ɗir kə gam gəso, kii
nəm ti.
44 Imni fa kii ngəsh kən den Yam kən
ni kə ngen ɗəɗatən gip dlom gini, ama
kə ngen zami ɗəɗatən tu kan ba ɗəl sur
kar Yam muntu kan ti ni nəm nan gəs da
gwawu?
45 <<Ama ba kə pən ni'e aa ri in cina
də Bəba da'a. Mən ri gin cina ni'e Musa,

muntu kan kə la mbatl den tii ne in am ra gwa.
46 Na kə ngəsh kən ni den Musawo,
kii ngəsh kən demən pa'e, domici tə rəsh
demən gip təlankur gəsi.
47 Ama kən ni kə ngəsh kən den argon
tu kan tə rəsh gwa dawo, imni fa kii ngəsh
kən den shirəm gən we?>>

6

Yesu ci na moni mbarəm zangu nantam

1 Den kaariwo, ar ni Yesu jikat bar ɓula
kə Galili, bar ɓula kə Tiberiya ituwi,
2 kan mbarəm na womti ba kop ti kaari,
domici wu shin halama kə bar kə nəmi bi
na am ju kan tə pi den mən kumi dli gwa.
3 Wokociyiwo ar ni Yesu to gəs won gəs
den tləndər kan tə dəm atl na mir mən kulci
kar ti.
4 Wokociyiwo ar sawi njem də pi Nyel
Jikat Bədlabən kə mən Yahuda.
5 Nan Yesu tli ger tə shin mbarəm na
womti ba te kar tiwo, ar ni tə wul Filibus'e,
<<Ako ni mii wur bəredi kan mbarəm ju
baa ci gwawe?>>
6 Tə ngen ni kumi kə bi gəsi, domici tor
mbatl gəso tə mom argon tu kan tə ri kə pi
gwa.
7 Filibus nəmi ti tə wule, <<Wurpi pi
mbap kə muri hauya kutl* ba ri kə kəmi
də wur bəredi tu kan ko gonge gəzən baa
zam njem gwa da'a!>>
8 Nəm gip mir mən kulci kar ti mən sun'e
Andərawus, erəm kə Bitərus, shirəm tə wul
Yesu'e,
9 <<Nya gon kən ra na mir bəredi nantam
kan pi na ɗapti bale† gwa na mir kos rop,
ama unun ar ba pi mbarəm na womti
untuwe?>>
10 Yesu wul mir mən kulci kar tiyi'e,
<<Wul ni mbarəm'e wu dəm atli.>> Lasiwo
jir ra hoyi, kan mbarəm ba dəm atli, ama
moni kan dəm atl ri mbarəm zangu nan-
tam.
11 Ar ni Yesu pən bərediyi, tə goode Yami,
kan tə kem ba rabe munju kan dəm atli
gwa kan ar ba kəm wuri. Untu ni es tə pi
na kosi.
12 Nan kup gəzən ci ar kəm wuro, ar ni
tə wul mir mən kulci kar ti'e, <<Dom ni
roɓəsi ju kan sa gwa. Ba də za argon ar
liika da'a.>>
13 Ar ni mir mən kulci kar ti dom roɓəsi
ba laa'i shar kutl cet rop kə bəredi ju kan
pi na ɗapti bale nantam ju kan mbarəm ci
wu za gwa.
14 Nan mbarəm shin halama kə bar kə
nəmi bi na am tu kan Yesu piwo, ar ni wu
nəm wultən'e, <<Na ho bi ni, muntu ni'e
mən yari shirəm kə Yam tu kan baa cwat
den atl gwa.>>
15 Yesu momka den wu ndu ni'e na
ndərtən kə bi gul wu ɗir pali ti gunye, ar
ni ti na gam gəs tə dəlka na kaar tə pa to
gəs den tləndəre.

Yesu desi den gam male

16 Nan sit piwo, ar ni mir mən kulci kar
ti su bi bar ɓula'i,
17 las tu wu to gip kungələn jikat mal kan
wu jikat bar ɓula'i wu ndara Kaparnahum
gwa. Wokociyiwo dəmən ndawi, ngapo
Yesu mbira kar wur wi da'a.
18 Ar ni bar itər gon ɓe tori kan mal bar
ɓula'i ba pare zhe'e pitəne.
19 Nan wu te den gam mal bar kə mil
myakan ko wupsewo,‡ ar ni wu shin Yesu
den tertən kar kungələnyi, tə den desi den
gam male, kan mbatl ba tari wurka.
20 Ama tə wul wur'e, <<Ami ni, kum ni
bərti da'a.>>
21 Kan ar ba gholi wur mbatl kə wu pən
ti gip kungələn jikat mali. Ar ri kətigon da'a
kan wu mbubar den bishidi tu kan wu te
gwa.

Mbarəm ngen Yesu

22 Bar tlowo ar ni womti mbarəmi kan ra
den kəti bishidi bar ɓula'i zamka na momi
den'e kungələn jikat mal nəm ni katl sa
lasi, kan Yesu to gipi na mir mən kulci kar
ti da'a, ama mir mən kulci kar ti ni ndara
nan gəzəni.
23 Ar ni kungələn jikat mal jen kə bən
kə Tiberiya ba cwat wu dlər kosak na las
tu kan mbarəm ci bəredi nan Babom Yesu
goode Yam gwa.
24 Nan womti mbarəmi momka'e Yesu
ko mir mən kulci kar ti ra lasi dawo, ar
ni wu to gip kungələn jikat mal wu ndara
Kaparnahum kə ngeni Yesu.

* **6:7 6.7** Gip bi Kə Mən Hellaso dinari hauya kutl
† **6:9 6.9** *bale* balewo ar ni ra wule ge jir dlyari ko alkama
‡ **6:19 6.19** Ko bar kə kilomita nantam ko mukka

Yesu ni'e bəredi mən bi ge mbatli

25 Nan wu zam ti den nəm kəti bar ɓula'iwo, ar ni wu ngen momi kar ti wu
wule, <<Ba mən kulci, gigasi ni kə mbubar ɗewu?>>
26 Yesu nəmi wur tə wule, <<Ge shirəm ni
a yari ine, kən ni den ngeni gən, ba'e nan
kə shin halama kə bar kə nəmi bi na am ju
a pi gwa ni da'a, ama domici kə ci kə laa'i
tu gin na bəredi gwa ni.
27 Ba kə pini ta ndotən kə ngeni fingal
kan ba liika gwa da'a, ama den fingal mən
bi ge mbatl tu kan baa pa dagwa, muntu
Nya Mbarəm baa bi in gwa. Den ti ni Bəba
la am kə gode'e tə yerda nan ti.>>
28 Kano wu ngen momi kar ti wu wule,
<<Unun ar nəm mi kə pi kə də mə pi mbap
tu kan Yam ba ndu gwawe?>>
29 Yesu nəmi wur tə wule, <<Argon tu
Yam ba ndu'e kə piwo ar ni'e kə ngəsh kən
ni den muntu kan tə kar ti sur gwa.>>
30 Ar ni wu ngen momi kar ti wu wule,
<<Unu halama kə bar kə nəmi bi na am ni
kii pi mi kə də mə shin kan mə ngəsh mi
den ki rawu? Unu arin kii piwe?
31 Ga kori gəmi ci manna gip ləpe, kan-
datu ar ra na rəshi gip shirəm kə Yam
gwa'e, <Tə bi wur bəredi kan ɗəl sur yam
gwa.> §>>
32 Yesu wul wur'e, <<Na ho bi ni a yari
ine, Musa ni'e muntu kan bi in bərediyi kan
ɗəl sur yam gwa da'a, ama Ban ni'e muntu
kan bi in ho bəredi kan ɗəl sur yam gwa.
33 Domici bəredi kə Yamo ti ni'e muntu
kan ɗəl sur yam kan ba bi atl kundərəndlip
ge mbatl gwa.>>
34 Ar ni wu wule, <<Mən nartəni, pi mi
ta bi bəredi tu.>>
35 Ar ni Yesu nəmi wur tə wule, <<Ami
ni'e bəredi mən bi ge mbatli. Muntu kup
kan ɗir karəmo, ti'i kum guzum da'a, kan
muntu ngəsh ti deməno ti'i kum guzum
mal da'a.
36 Ama kandatu a yari in gwa ni, kə
shimən wi ama kup na untu kə nge
ngəshtən demənka.
37 Munju kup Bəba bimo wii ɗir karəmi,
kan muntu kup ɗir karəmo aa kar tika
da'a.
38 Domici sur yam ni a ɗəli, ba'e kə də a
pi argon tu a ndu gwa ni da'a, ama kə də a
pi argon tu muntu karəm ba ndu gwa ni.
39 Kan argon tu muntu karəm ba ndu
gwa ni'e den ba a hol ko nəm gip munju
kan tə bim gwa da'a, ama kə də a tli wur
ra na ge mbatl tu kan baa pa da gwa den
pət kə pa'i bar kup.
40 Domici argon tu Ban ba ndu gwa itu,
den də kup muntu shin Nyayi kan tə pi ta
ngəshtən den tiwo tə zam ge mbatl tu kan
baa pa dagwa, ami ngapo aa tli ti den pət
kə pa'i bar kup.>>
41 Den untuwo ar ni mən Yahudayi nəm
ngwartən den ti nan tə wule, <<Ami ni'e
bəredi kan ɗəl sur yam gwa.>>
42 Wu wule, <<Yesu ni'e muntu diya, nya
Isubu, muntu mə mom bas na nas gwa?
Imnu kəkəno tə wul'e, <A dəl ni sur yam
we>?>>
43 Yesu nəmi wur tə wule, <<Za ni ng-
wartən gip dlom gini.
44 Murgon baa mani ɗirtən karəm da'a se
in Bəba kan karəm gwa ni dəl ti ɗir karəm
gwa, kano aa tli ti ra den pət kə pa'i bar
kup.
45 Ar ra na rəshi gip tələnkur kə ga mən
yari shirəm kə Yam'e, <Yam ni baa kulci
kup gəzəni.>* Murgon tu kup ne kəm den
shirəm kə Bəba kan tə kulci kar ti baa ɗir
karəmi.
46 Ko nəm murgon ra kan taɓe shini
Bəbayi gwa da'a, muntu kan ɗəl sur kar
Yam gwa ni katl, ti ni nan gəs tə shin
Bəbayi.
47 Ge shirəm ni a yari ine, muntu kup
kan ngəsh ti den Yamo, təra na ge mbatl
tu kan baa pa da gwa.
48 Ami ni'e bəredi mən bi ge mbatli.
49 Ga kori gin ci manna gip ləpe, ama
kup na untu wu məshka.
50 Ama bəredi tu kan ɗəl sur yam gwan
kəni, mbarəm tu kup ciwo tii məshka da'a.
51 Ami ni'e bəredi mən bi ge mbatl kan
ɗəl sur yam gwa. Muntu kup kan ci bəredi
tuwo, tii zam ge mbatl kan baa pa da gwa.
Bəredi tuwo, tlu dli gən ni, muntu kan ari
kə bi kə də atl kundərəndlip zam ge mbatl
ra gwa.>>

§ **6:31 6.31** Dəltəne 16.4, Nehemiya 9.15, Zabura 78.24,25

* **6:45 6.45** Ishaya 54.13

52 Ar ni mən Yahudayi nəm bali shirəm gip nge kumi ezən gip dlom gəzən na wultən'e, <<Imni mbarəm kən baa bi mi dli gəs mə ci wu?>>
53 Yesu wul wur'e, <<Ge shirəm ni a yari ine, kən ni kə ci tlu dli kə Nya Mbarəm kan kə pa tla bəran gəs dawo, kən ra na ge mbatl gip kən da'a.
54 Muntu kup kan ba ci tlu dli gən kan tə tla bəran gəno, təra na ge mbatl tu kan baa pa da gwa, eso aa tli ti den pət kə pa'i bar kup.
55 Domici dli gəno ho tlu ni kan bəran gəno ho bar kə tle ni.
56 Muntu kup kan ba ci dli gən tə pa tla bəran gəno təra gipəni, eso ami ra gip ti.
57 Kandatu Bəba mən ge mbatl karəm sur kan a pa dəm ni na ge mbatl domici gəso, untu ni es muntu kan palim fingal gəs baa dəm ra na ge mbatl domici gəni.
58 Ami ni'e bəredi tu kan ɗəl sur yam gwa. Ga kori gin ci manna kan wu məsh ka, ama muntu kan ci bəredi kəno tii dəm ra na ge mbatl kan baa pa da gwa.>>
59 Tə yari ni muntu nan ti den kulci mbarəm gip bom domtən kə mən Yahuda kan ra gip bən kə Kaparnahum gwa.

Mir mən kopi Yesu na womti za kopi gəska

60 Na kumi untuwo, ar ni na womti gip mir mən kopi gəs wule, <<Banyi kulci ni'e muntu, wo ni baa mani nəmi we?>>
61 Nan Yesu mom'e mən kopi gəs den ngwartən den kulci tu tə piwo, ar ni tə wul wur'e, <<Kulci tu dəmi in nika bar kə tli mbatla?
62 Im ni baa dəmi ine kən ni kə shin Nya Mbarəm den totən las tu tə ɗəl sur gwawu?
63 Ruhu ni ba bi ge mbatl kan baa pa da gwa, dli baa mani pi argon da'a. Shirəm ju a yari ino Ruhu ni na ge mbatli.
64 Kup na untuwo, jen gip kən ngəsh wur den Yam da'a.>> Domici na pare baro Yesu mom munju kan ngəsh wur den ti da'a na muntu kan ba ri kə bali ti kaar gwa.
65 Tə ci cina na wultən'e, <<Ar ni kem a yari in'e murgon ra kan baa ɗir karəm gwa da'a se Bəba ni bii ti mani pi untuyi gwa.>>
66 Den kaar kə yari shirəm tuwo ar ni na womti gip mir mən kopi gəs dəlka na kaari, wu za kopi gəsi.
67 Ar ni Yesu ngen momi kar kutl cet ropi, tə wule, <<Kən ma kə ndu ni'e kə ndara ya?>>
68 Siman Bitərus nəmi ti tə wule, <<Babomi, kar wo ni mi riwe? Ki ni'e mən shirəm bi ge mbatl tu kan baa pa da gwa.
69 Mə ngəsh mi den ki wi, mə pa mom wi'e ki ni'e Dləranyi kə Yami.>>
70 Kan Yesu ba bali wur tə wule, <<Ami ni a zəzar kən kutl cet ropi diya? Kup na untu nəm gip kəno shetan ni!>>
71 (Yahuda nya Siman Iskariyoti ni tə shirəm den ti, muntu ba ri kə bi gəska gwa, kup na təra nəm gip Kutl cet ropi.)

7

Mir erəm kə Yesu ngəsh wur den ti da'a

1 Den kaar kə muntuwo, ar ni Yesu kop gip las kə Galili, ama tə ndu tə kop gip las kə mən Yahuda da'a, domici mən Yahuda kə lasi den ngeni wu ri ti eka.
2 Nan Nyel kə dəmi gip mir bukka* kə mən Yahuda mbi kosakwo,
3 ar ni mir erəm kə Yesu wul ti'e, <<Ar mbun kə za ɗe kə te gip atl kə Yahuda, kə də mir mən kulci kar ki shin bar kə nəmi bi na am ju kə pi gwa.
4 Murgon tu kup ba ndu də mbarəm mom ti təra hoyiwo, tə pi bar muri da'a. Tun nan kə pi bar juwo, ar mbun kə gode mbarəm bar ju kə pi gwa də mom ki ra.>>
5 Rawo, ko mir mən gəpi gəs ma wu ngəsh wur den ti wi da'a.
6 Ar ni Yesu wul wur'e,<<Wokoci gən kə pi untu pi wi da'a, ama kar kəno ko gonge wokoci ndari in kə pi untu.
7 Kəno, mbarəm kə atl baa nge in da'a, ama ami ni wu nge domici a yari wur den wani bar ni wu pi.
8 Kəno rəni kə ba Nyeli. Amo, aa ri wi da'a, domici wokoci gən piwi da'a.>>
9 Nan tə pa'i yari shirəm tuwo ar ni tə sa gəs gip las kə Galili.
10 Rawo, den kaar kə ndaratən kə mir mən gəpi gəs kə ba Nyeliwo, ar ni ti ma tə

* **7:2 7.2** Nyel kə dəmi gip mir bukka: Zhit ma'ana kə kalmayi jeni. 7.2 Livitikus 23.34; Bi Doka kə Rop 16.13

ndara, ama muri ni tə ndara, ba'e den ger kə mbarəm da'a.
11 Kə ba Nyeliwo kiri kə mən Yahuda den ne ger gəs na ngeni momi kar mbarəm na wultən'e, <<Ako ni mbarəm tu ra?>>
12 Gip womti mbarəmiwo ar ni shirəm den ti pi ta tlitən gip dlom gəzən muri. Jen ba wule, <<Ti ho mbarəm ni.>> Jen ngapo wu wule, <<O'o, tə jili ni mbarəm ka.>>
13 Ama murgon ra kan mani shirəm den ti kandatu womti mbarəmi baa kum gwa da'a den bi bərti kə kiri kə mən Yahudayi.

Yesu kulci mbarəm kə ba Nyeli

14 Nan te dlom gip muri kə pi Nyeliwo, ar ni Yesu te gip dəbom bom kə Yam tə nəm kulci mbarəme.
15 Ar dləkən mən Yahudayi kan wu ngen momi wu wule, <<Imni mbarəm kən mom bar naar untuwu? Ar tu ngap tə ri kə ba kulci da'a.>>
16 Yesu nəmi wur tə wule, <<Kulci gəno kə gam gən ni da'a. Ar ɗəl ni kar muntu kan karəm sur gwa.
17 Murgon tu kup pən tii pi argon tu Yam ba ndu'o, tii mani momi'e kulci gən ɗəl ni sur kar Yami, ba'e kə gam gən ni da'a.
18 Muntu kan ba kulci ni mbarəm bar kə gam gəso, tə pi ni kə də tə zami gam gəs nartən kar mbarəme, ama muntu kan ba ndu ni tə ɗəɗa muntu kan kar tiwo, tə mbarəm mən dləri den shirəm gəs ni, kan lar ra gip ti da'a.
19 Musa ni bi in kulciyi diya? Kup na untu ko nəm gin gon ra kan ba kop kulciyi gwa da'a. Unun kem kə ndu ri gən eka rawu?>>
20 Ar ni womti mbarəmi wul ti'e, <<Ki mən itər ni, woni den ndu'i ri gi ekayi?>>
21 Yesu wul wur'e, <<Bar kə nəmi bi na am nəm ni katl a pi, kan ar ba dəmi inka bar kə dləkəntəne.
22 Ama domici Musa yari in'e kə pini sərtəne, kup na ti ni tə la gəsi da'a, ga kori gin ni, kup na untu kə sər nya den pət shukutəni.
23 Ar dəm'e kə mani səri nya den pət shukutən den bi kopi kulci kə Musa. To, ununu ba kem kən kə pi lo namən den warke dli kə mbarəm kup den pət shukutən we?
24 Za ni tloyi shirəm den kandatu kə shin bar ra gwa, zam kə tlo ni shirəm den argon tu kan kor ni ar ra gwa.>>

Yesu ni'e Almasihu

25 Ar ni mbarəm kə Urshalima jen nəm ngeni momi wu wule, <<Mbarəm tu ni wu ndu ri gəs eka diya?
26 Tin kən den shirəm gip mbarəme, kan ko nəm wu wul ti'e argon da'a. Ko mən bəni nəm ni wi den ti ni'e Almasihuyi?
27 Ama mə mom las tu kan mbarəm tu ɗəl ɗir gwa, ama wokoci tu ho Almasihu baa ɗiro murgon ra kan baa mani momi las tu kan tii ɗəl ɗir gwa da'a.>>
28 Nan Yesu gip kulci mbarəm gip dəbom bom kə Yamo, ar ni tə tli yar yam tə wule, <<Aan, kə moməni, kə pal kə mom las tu a ɗəl ɗir gwa. Ba'e na iko kə gam gən ni a sur da'a, ama muntu kan karəmo mən dləri den shirəm gəs ni, ama kəno kə mom ti da'a
29 ama amo a mom ti domici kar ti ni a ɗəl suri, kan ti ni tə karəmi.>>
30 Den muntuwo ar ni wu ndu wu nəm ti, ama murgon ra kan mani ne am den ti gwa da'a, nan wokoci gəs piwi dagwa.
31 Kup na untu, na womti gip womti mbarəmi ngəsh wur den Yesu. Wu wule, <<Almasihu ni cwato ti pini halama bar kə nəmi bi na am ar man kə mbarəm kəna?>>

Kiri kə mən Yahuda ndu nəmi Yesu

32 Mən Pariseyi kum mbarəm den shirəm shep shep den Yesu gip dlom gəzəno, ar ni kiri mən keri bar ju ɗiri Yam na mən Pariseyi kar mən ɓuti bom kə Yam den wu ri nəm ti ɗiri.
33 Yesu wul wur'e, <<Wokoci kə dəmi gən nan kən sawi njem, kan a nde ndaratən kar muntu kan karəm gwa.
34 Kii ngenəm, ama kii zamən da'a, kan las tu aa riyiwo, kii mani ritən da'a.>>
35 Ar ni mən Yahudayi wul ezən'e, <<A ko ni mbarəm kən ba ndu ritən kan mii mani zami gəs da gwawu? Tii ndara ni kar mbarəm gəmi kan gəzənka gip mən Hellas tə kulci wur na?
36 Ununu mbarəm tu ba pi nupi nan tə wule, <Kii ngenəmi, ama kii mani zami gən da'a?> Kan unun tə pa yari na wultən'e, <Las tu aa riyiwo, kii mani ritən da'ayi?> >>

Yesu wule tii bi mal mən bi ge mbatli

37 Den pət kə pa'i Nyeliwo, muntu kan
ar ni'e bar pət kə domtəni gwa, ar ni Yesu
tlyam dlor kan tə tli yar yam tə wule,
<<Murgon tu kup ba kum guzum malo,
naa tə ɗir karəm tə tla.
38 Murgon tu kup ngəsh ti deməno, mir
ɓula mal mən bi ge mbatl baa ɗəl tor gip
mbatl gəzəni, kandatu Shirəm kə Yam yari
gwa.>>
39 Ama Ruhu kə Yam ni tə den shirəm
dene, muntu kan munju ngəsh wur den ti
ba ri kə nəmi gwa, domici wokociwo tare
pi Ruhu kə Yam wi da'a nan Yesu to gip
ɗəɗatən gəs wi da gwa.

Bi nde mbarəm nəm den bi kopi Yesu da'a

40 Na kumi muntuwo ar ni jen gip
mbarəmi wule, <<Na ho bi, mbarəm tuwo
mən yari shirəm kə Yam tu kan ba ɗir gwa
ni.>>
41 Jen wule, <<Ti ni'e Almasihu.>> Ar
ni jen ngapo wu nge wu wule, <<Imnu
Almasihu baa cwat tor Galili we?
42 Shirəm kə Yam yari ni'e Almasihu baa
ɗəl ni gip gəsgal kə Dauda diya? Kan gip
Baitalami bən tu kan gər Dauda gwa ni tii
ɗir diya?>>
43 Rawo, ar ni gam kə mbarəm tatlka den
Yesu, jen gip womti mbarəmi kop kaar kə
shirəm kə Yesu, jen ngapo wu pi məgən
shirəm den ti.
44 Jen ndu wu nəm ti, ama murgon ra
kan mani ne am den ti gwa da'a.

Mən cina kə mən Yahuda hol ngəshtən den Yesu

45 Kə pa'i bisiwo, nan ga mən ɓuti bom
kə Yam pal rin kawo, ar ni ga kiri mən keri
bar ju ɗiri Yam na mən Pariseyi wul wur'e,
<<Unun kem kə ɗir nan ti dawu?>>
46 Ar ni ga mən ɓuti bom kə Yami bali
wur wu wule, <<Murgon ra kan taɓe
shirəm kandatu mbarəm tu shirəm gwa
da'a.>>
47 Ar ni men Pariseyi wule, <<Anyi! Kən
ma tə jili in kawa?
48 Kə shin ni ko nəm gip kə cina ko gip
mən Parise kan ngəsh den ti gwaya?
49 Ama me gam kə mən tli mbarəm
mbatl tu kan mom argon den kulci kə
Musa da'awo, mbarəm ni kan bi nəm wur
wi gwa.>>
50 Ama Nikodimu, muntu kan far ri kar
Yesu gwa ra nəm gip wuri, ar ni tə wul
wur'e,
51 <<Kulci gəmi wul ni'e də hukunte
murgon bat na kumi kə bi kə mbarəmi
kakani zam də mbarəm mom argon tu tə
pi gwa da'aya?>>
52 Ar ni wu bali ti wu wule, <<Ki ma mən
Galili na? Zhit gip shirəm kə Yam kə shini,
kii zam'e mən yari shirəm kə Yam gon baa
tli gip Galili da'a.>>
53 Kano ko gonge gəzən ba ndara bomi.

8

Nagər tu kan nəm ti den muri na moni kaari gwa

1 Ar ni Yesu to gəs den Tləndər mən kin
Zaitun.
2 Bar tlo kə bi cigəniwo, kan tə pa te gip
dəbom bom kə Yami, ar ni mbarəm kup
dom wur kar ti, kan tə dəm atl tə kulci
wuri.
3 Ar ni mən kulci mbarəm den kulci kə
Musa na mən Parise ɗiri ti nagər gon kan
nəm ti den muri na moni kaari gwa. Wu
kem tə dlər cina də mbarəme
4 kan wu wul Yesu'e, <<Ba mən kulci,
nagər kəno nəm təni den muri na moni
kaari.
5 Gip kulci kə Musawo tə bi mi bi den mə
ri badər mbarəm ju eka təp kə ba la'i gəzən
na tate. Kiwo unun kə wul rawu?>>
6 Wu ngen ni kumi kə bi gəs kə də wu
zam wu nəm ti gip shirəm wu ri ti cina ra.
Ama Yesu ngus atl kan tə pi ta rəshi argon
den atl na yasa gəsi.
7 Nan wu ci cina na ngeni momi kar
tiwo, ar ni tə tlyam dlor kan tə wul wur'e,
<<Naa də muntu kan taɓe pi warwat pitən
da'a gip kən pare la'i gəs na tate.>>
8 Kan Yesu ba pa ngus atl es tə ci cina na
rəshi argon den atli.
9 Nan wu kum untuwo ar ni wu nəm
ndaratəni, argon tu pən den bari gəzən ba
ri den heli gip wuri, ba za Yesu nan gəs na
nagər məri dlor cina da ti.
10 Ar ni Yesu tlyam dlor kan tə wul nagər
məri'e, <<Nagər mbarəme, ako ni mən ɗiri
gi cinayi rawe? Murgon ra kan hukunte'i
gwa diya?>>

11 Kan nagər mbarəmi ba nəmi tə wule,
<<Mən nartəni, ko nəm.>> Ar ni Yesu wul
ti'e, <<Ami ma aa hukunte'i da'a, kəkəno
ndara ama ba kə pa pi warwat pitən
da'a.>>

Yesu ni'e cirtən kə atl kundərəndlip

12 Nan Yesu pa shirəm na mbarəmo, ar ni
tə wule, <<Ami ni'e cirtən kə mbarəm gip
atl kundərəndlip. Murgon tu kup kopəno tii
dəm gip dəmən da'a ama tii zam cirtən kə
ge mbatli.>>
13 Mən Pariseyi ba wul ti'e, <<Ki den bi
seda den gam gi, seda giwo untun ar ra
da'a.>>
14 Yesu nəmi wur tə wule, <<Ko ami ni a
bi seda den gam gəno, seda gəno kor ni ar
ra, domici a mom las tu kan a ɗəl sur na
las tu kan a ri gwa. Ama kəno, kə mom las
tu kan a ɗəl ɗiri ko las tu kan a ri gwa da'a.
15 Kə tlo ni shirəm den argon tu mbarəm
ba shin gwa, ama amo aa tloyi murgon
shirəm da'a.
16 Ama ami ni aa tlo shirəm den baro,
tloyi shirəm gəno kor ni ar ra, domici ami
nangən ni da'a. Ban kan karəm sur gwa ra
nəməni.
17 Ar ra na rəshi gip kulci gin'e, mbarəm
rop ni bi seda den bar nəmo, seda gəzəno
ar ndər kə də nəmi.
18 Ar tu a bi seda den gam gən wi, Ban
muntu kan karəm sur gwa ni'e mən bi seda
gən kə ropi.>>
19 Ar ni wu ngen momi kar ti wu wule,
<<Ako ni beyi ra?>> Kan Yesu ba bali wur
tə wule, <<Kə momən ko Ban da'a. O kə
momən faro, kii mom Ban pa'e.>>
20 Tə yari ni shirəm ju nan tə den kulci
mbarəm gip dəbom bom kə Yam kosak na
las tu ba ne wurpi kan ba bi gwa. Ama
murgon mani nəmi gəs da'a nan wokoci
gəs piwu dagwa.

Las tu a riwo, kii mani ritən da'a

21 Yesu pa wul wur ra'e, <<A ri kə
ndaratəni, kii ngenəmi, kii məsh gip war-
wat pitən gi ni. Las tu a riwo, kii mani ritən
da'a.>>
22 Muntu kem mən Yahudayi ngen momi
wu wule, <<Tə rəni kə ri gam gəs ekaya?
Nan tə wule, <Las tu a riwo, kii mani ritən
da'a gwa>?>>
23 Ama Yesu ci cina na shirəm tə wule,
<<Kəno, kə atl ni, ami ngapo a ɗəl ni sur
yami. Kəno kə den kaar atl kən ni, ami
ngapo kə den kaar atl kən ni da'a.
24 Ar ni kem a yari in den kii məsh gip
warwat pitən gi ni, kən ni kə ngəsh kən den
ami'e muntu kan a yari in'e Amiyi ni'e ti
dawo, na ho bi, kii məsh gip warwat pitən
gi ni.>>
25 Ar ni mən Yahudayi ngen momi kar ti
wu wule, <<Ki ni'e wowe?>> Yesu bali wur
tə wule, <<Amiyi ni'e muntu kan a pare
yari in gwa.
26 Ami ra na bar na womti kə yari kə
hukunte gini. Ama ti muntu kan karəmo
ge shirəm ni tə yari, ami ngapo argon tu a
kum kar ti gwa ni a yari mbarəme.>>
27 Wu mani momi'e den Bas ni tə shirəm
da'a.
28 Ar ni Yesu wule, <<Wokoci tu kə tli*
Nya Mbarəm yamo, ar ni kii mom den Ami
ni'e ti, kan kii pa mom es'e a pi argon kə
gam gən da'a, ama a yari ni argon tu Ban
kulcim gwa katl.
29 Muntu kan karəm gwa ra nəməni. Tə
za'əm nangən da'a, domici ko gigasi a pi ni
argon tu kan tə ndu gwa.>>
30 Nan tə den yari shirəm juwo ar ni
mbarəm na womti ngəsh wur den ti.

Ho zami gami

31 Yesu wul mən Yahuda ju kan ngəsh
wur den ti gwa'e, <<Kən ni kə dəm dlakət
na kulci gəno, na ho bi, kən ni'e ho mən
kopi gəni.
32 Ar ni kii mom ge shirəmi, ge shirəmi
ngap baa ɗiri in zami gam gi ni.>>
33 Wu nəmi ti wu wule, <<Mən gəsgal
kə Ibərahim ni kan mə taɓe dəmi zher kə
murgon da'a. Imni ki wule mii zam gam
gəmi rawu?>>
34 Yesu bali wur tə wule, <<Na ho bi ni
a yari ine, murgon tu kup ba pi warwat
pitəno, zher kə warwat pitən ni.
35 Zher baa pi ta dəmi gip bom ko gigasi
da'a, ama nyawo, kə bomi ni ko gigasi.
36 Ra untuwo, Nyayi ni bi in zami gam
gino, na ho bi, ar dəm'e kə zam gam gin
ituwi.

* **8:28 8.28** Gip bi kə mən Hellaso <<tli Nya Mbarəm yamo,>> ar ni'e ɗəɗatəne.

37 A mom'e kən gəsgal kə Ibərahim ni. Kup na untu kən den ndu'i kə rim eka, domici kə nge nəmi kulci gən ka.
38 A yari in ni argon tu a shin kar Ban gwa, kən ma argon tu kə kum kar ba gin gwa ni kə pi.>>

Shetan ni'e ba gi ni

39 Wu nəmi ti wu wule, <<Ba gəmi ni'e Ibərahim.>> Yesu nəmi wur tə wule, <<Kən mimir kə Ibərahim ni fawo, na kii pi bar ju Ibərahim pi gwa.
40 Ami mbarəm ni kan yari in ge shirəm tu a kum kar Yam gwa, ama kən den ndu'i'e kə rim eka. Ibərahim pi bar unju da'a.
41 Ra untuwo kən ni den pi bar ju kan ba gin ba pi gwa.>> Ar ni wu bali ti wu wule, <<Mən gəri kə kaari ni da'a, Ba gəmi nəm ni, ti ni'e Yam na gam gəsi.>>
42 Kan Yesu ba wul wur'e, <<Də wule Yam ni'e Ba gino, na kə ndu'əm wi, domici kar Yam ni a ɗəl suri, kan kəkəno amin kən ɗe. Ami ni ra ɗe kə gam gən da'a, ama Yam ni karəmi.
43 Unun kem kə mom argon tu a yari gwa da'awe? Domici kə nge kumi kulci gən ka ni.
44 Kən kə ba gin Shetan gun dun itər ni, kan kən den ndu'i kə pi argon tu ba gin ba ndu gwa. Tə mən ri mbarəm eka ni na ne gəs kə pi bari. Tə mani nəmi ge shirəm da'a, domici ge shirəm ra gip ti da'a. Wokoci tu kup tə cen laro, gəs ləka gəs ni tə yari, domici ti mən ceni lar ni, basi lar esi.
45 Ama nan ge shirəm ni a yariwo, ar ni kə nge ngəshtən demənka.
46 Gon ra gip kən kan baa bi seda den'e a taɓe pi warwat pitəna? Ge shirəm ni pa a yariwo, unun kem kə nge ngəshtən demən kawu?
47 Muntu kup kan kə Yamno tə kum argon tu kan Yam ba yari gwa. Ama kəno, kə kum argon tu Yam ba yari gwa da'a nan kən kə Yam ni da gwa.>>

Yesu man Ibərahim

48 Mən Yahudayi nəmi ti wu wule, <<Dlat ni mə yari da'aya den ki ba mən Samariya ni, kan ki ra na itər gwa.>>
49 Yesu wul wur'e, <<Ami ra na itər gipən da'a, ama a bi ni nartən Ban, kən ngapo, kə bim nartən da'a.
50 A ngeni ni gam gən ɗəɗatən da'a, ama gon ra kan ba ngenim gwa, kan tə ni'e mən tloyi mbarəm shirəmi.
51 Na ho bi ni a yari in den'e kup muntu kan ba kop shirəm gəno, ko njem tii məshka da'a.>>
52 Den muntuwo ar ni mən Yahudayi wule, <<Kəkəno mə mom wi den ki mən itər ni! Ibərahim məshka, untu ni es ga mən yari shirəm kə Yami, ama kə wule muntu kop kulci giwo, ko njem tii məshka da'a.
53 Gip shini giwo kə man ni ba gəmi Ibərahima? Tə məshka, untu ni ma ga mən yari shirəm kə Yami. Kə kum wule ki woni we?>>
54 Yesu bali wur tə wule, <<Ami ni a ɗəɗa gam gəno, ɗəɗa gam gəniwo argon ni da'a. Ban ni, muntu kan kə wule Yam gin ni gwa, ti ni'e mən ɗəɗa gəni.
55 Kup na kə mom ti da'a, ama amo, a mom ti. Ami ni a wule a mom ti dawo, a dəm mən ceni lar wi wule kəne, ama a mom ti, kan ti ni a kop shirəm gəsi.
56 Ba gin Ibərahim pi ghol mbatl kə tə zam shini zhan gəni, tə shini kan tə pi ghol mbatli.>>
57 Mən Yahudayi wul ti'e, <<Kə ri sheti ghon hauya rop na kutl na gəriwi da'a, ama kə wule kə shin Ibərahima?>>
58 Yesu nəmi wur tə wule, <<Na ho bi ni a yari ine, kapən də gər Ibərahimo Ami ra.>>
59 Den muntuwo ar ni wu yem tat kə la'i gəsi. Ama Yesu ghun gəsi, kan tə ɗəl tə za gip bom kə Yamika.

9

Yesu ɓul ger kə mbarəm gon kan gər ti tabi gwa

1 Nan Yesu ci cinawo, ar ni tə shin mbarəm gon tabi tun gəri gəsi.
2 Mir mən kulci kar ti ngen momi kar ti wu wule, <<Ba mən kulci, warwat pitən kə wo ni kem kan ba gər mbarəm tu tabiyi, gwas na, ko kə ga mən gəri gəs ni?>>
3 Ar ni Yesu wule, <<Mbarəm tu ko mən gəri gəs ni pi warwat pitən da'a, ama muntu pini kə də mbarəm shin mbap ju kan Yam ni nangəs ba pi gwa den ti.

4 Ar nəm mi te yarka mə ci cina na pi
mbap kə muntu kan karəm gwa kə pəte.
Gas den ɗirtəne, nan mbarəm baa mani pi
mbap da gwa.
5 Ami ni ra den kaar atlo, ami ni'e cirtən
kə atl kundərəndlip.>>
6 Nan ti yari untuwo, ar ni tə bəse mo'əm
den atli, tə liiti, kan tə zaapi den ger kə
mbarəmi.
7 Ar ni tə wul ti'e, <<Mbəri, ri ho gerka
gip mal kə Silowam>> (Kartən ituwi). Ar
ni mbarəmi ndara kan tə ho gerka, kan tə
pal na mani shini bar gəsi.
8 Ga berəm dəmi gəs na munju ba kur
shin ti den liri bar ngen momi wu wule,
<<Muntu ni'e mbarəm tu kan ba kur dəm
kə liri bar gwa diya?>>
9 Jen wule <<Ti ni.>> Nami ngapo wu
wule, <<O'o, tə pini kama nan ti.>> Ama
mbarəmi na gam gəs wule, <<Ami ni'e
mbarəmi.>>
10 Wu ngen momi na wultən'e, <<Imni pi
kan ger gi ba ɓul rawu?>>
11 Ar ni tə bali wur tə wule, <<Mbarəm tu
ba la ti bi Yesu gwa ni liiti gurku na mo'əm
gəs kan tə zaapi den ger gəni. Tə wuləm'e
a su Silowam a ho gerka. Ar ni a ndara
kan a ho gerka, kan a nəm shini bari.>>
12 Wu ngen momi kar ti wu wule, <<Ako
ni mbarəmi ra?>> Ar ni tə wul wur'e, <<A
mom da'a.>>

Mən Pariseyi kop gəs kə mani shini bar kə tabiyi

13 Ar ni ga mbarəmi ndara na mbarəmi
kan far tabi ni gwa kar mən Parise.
14 Den pət Asabar, pət shukutən ni Yesu
liiti gurku kan tə ɓul ger kə mbarəmi.
15 Ar ni mən Pariseyi pa ngen momi kar
ti den kandatu pi kan mani shini bar gəs
ba pal gwa. Ar ni tə bali wur'e, <<Tə zaapi
ni gurku den ger gəni, kan a ho gerka, ar
tu kəkəno a shin bar wi.>>
16 Jen gip mən Pariseyi wule, <<Mbarəm
tu kan pi muntuwo kar Yam ni tə ɗəl da'a,
domici tə nge kop doka kə ba də pi mbap
den pət shukutən da'a.>> Ama nami wule,
<<Imni mən warwat pitən baa mani pi
halama bar kə nəmi bi na am untuwu?>>
Ar ni wu zam tatli gam den shirəmiyi.
17 Ar ni wu pa bal wur kar muntu far
tabiyi gwa wu ngen momi kar ti wu wule,
<<Unun kii yari den mbarəmi? Ki ni tə ɓul
ger gi.>> Mbarəmi bali wur tə wule, <<Ti
mən yari shirəm kə Yam ni.>>
18 Kup na untu mən Yahudayi nəm den'e
gər təni tabiyi kan kəkəno tə zam shini bar
da'a, ar ni wu kar bar den ga mən gəri kə
mbarəmi.
19 Kan wu ngen momi kar wur wu wule,
<<Muntuwo nya gin na? Kə wule gər təni
tabiyi? Imni pi kəkəno tə mani shini bar
rawu?>>
20 Ar ni ga mən gəri gəs nəmi wur wu
wule, <<Mə mom'e nya gəmi ni, kan mə
mom'e mə gər təni tabiyi.
21 Ama imni pi kəkəno tə shin bari ko
muntu ɓul ger gəso, mə mom da'a. Ngen
ni momi kar ti. Tə kəm las kə mbarəm wi,
tii yari in na gam gəsi.>>
22 Ga mən gəri gəs yari ni untu den
kumi bərti kə mən Yahuda, domici mən
Yahudayi tare ne bi dene wi den'e kup
murgon tu kan wule tə ngəsh ti den Yesu
ni'e Almasihuwo baa ɗəli təka gip bom
domtən kə mən Yahuda.
23 Ar ni kem ga mən gəri gəs wule, <<Tə
kəm las kə mbarəm wi, ngen ni momi kar
ti.>>
24 Ar ni mən Pariseyi pa la bi mbarəmi
kan far tabi gwa, wu ngen momi kar ti wu
wule, <<Yari mi argon tu kan pi gwa kə bi
Yam nartəni. Mə mom'e mbarəm tu kan
warke'i tuwo mən warwat pitən ni.>>
25 Ar ni tə bali wur tə wule, <<Ko mən
warwat pitən ni ma, amo a mom da'a. Bar
nəm ni a momi. Faro gərəm ni tabiyi ama
kəkəno a shin bar wi.>>
26 Kan wu pa ngen momi kar ti wu wule,
<<Unun tə pi'iwe? Təp imnu tə ɓul ger
giwu?>>
27 Tə nəmi wur tə wule, <<A yari in wi
ama kə nge kumi gənka. Unun kem kə ndu
kə kum ra esi? Kən ma kə ndu ni'e kə pal
mir mən kulci kar ti pa'a?>>
28 Ar ni wu yari ti məgən shirəm wu
wule, <<Ki ni'e nye mən kulci kar ti, miwo,
mən mir mən kopi kulci kə Musa ni.
29 Mə mom'e Yam shirəm na Musa, ama
mbarəm tuwo, mə mom ako ni tə ɗəl ɗir
da'a.>>
30 Kan mbarəmi ba nəmi wur tə wule,
<<Unu fa utu untu! Kə mom las tu kan tə

ɗəl ɗir gwa da'a, ama ar tu tə ɓul ger gən wi!
31 Mə mom'e Yam ba kum mən warwat pitən da'a. Tə kum ni mbarəm tu kan ba bote ti na pi argon tu tə ndu gwa.
32 Ar tu na la'i gəs kə pi atlo mə taɓe kumi den'e ɓul ger kə mbarəm gon kan gər ti tabi gwa da'a.
33 O na mbarəm tuwo kar Yam ni tə ɗəl dawo, tii mani pi argon da'a.>>
34 Den muntuwo ar ni wu bali ti wu wule, <<Ki kan gər ki gip warwat pitən gwa ni kəkəno kə ri kə kulci miya?>> Ar ni wu kar tika.

Dəmi tabi gip ruhu

35 Yesu zam na kumi den'e wu kar mbarəmika. Ar ni nan tə zam tiwo, kan tə ngen momi kar ti tə wule, <<Kə ngəsh ki den Nya Mbarəma?>>
36 Ar ni mbarəmi ngen momi kar ti tə wule, <<Mən nartəni, wo ni'e Nya Mbarəmiyi? Yarim kə də a ngəshim den ti ra.>>
37 Kan Yesu ba nəmi ti tə wule, <<Kə shin ti wi, ti ni den shirəm nan ki.>>
38 Ar ni mbarəmi wule, <<Babomi, a ngəshim den ti wi,>> kan tə ngus cina də Yesu tə bote ti.
39 Yesu wule, <<A sur ni atl kə tloyi shirəmi, kə də munju tabino wu zam shini bari, kan munju kan ba shin baro wu palka tabiyi.>>
40 Nan mən Pariseyi jen kan ra kosak nan ti gwa kum untuwo, ar ni wu ngen momi kar ti wu wule, <<Mən ma tabi ijuwa?>>
41 Kan Yesu ba bali wur tə wule, <<Də wule kən tabino, na kii nəra na warwat pitən da'a. Ama kəkən kan kə kum den kə shin baro, warwat pitən gin ra dlakət nan kəne.>>

10

Shirəm den mən le təm na təm gəsi

1 <<Ge shirəm ni a yari in kən mən Parise, mbarəm tu kan kop təp bədlabən bin təm kan tə te gipi da'a, ama tə kop təp gon tə te gipiwo, mur ni na mur mən dləri den təpe.
2 Muntu kan te gipi təp bədlabən bin təmiwo, ti ni'e mən le təmi.
3 Mən ɓuti bomi baa ɓuli ti bədlabəni. Təmi baa kum yar kə mən le gəzəni. Tə la bi təm gəs na sun gəzəni kan tə nde wur cina wu ɗəl kaari.
4 Ti ni tə ɗəli wur kup kaariwo, tə nde wur ni cina, təmi den kopi gəsi domici wu mom yar gəsi.
5 Wii kop mən dəki da'a, se de wu kətəri ti domici wu mom yar kə mən dəki da'a.>>
6 Yesu yari wur untu, ama wu mani momi argon tu tə yari wur gwa da'a.

Yesu ni'e ho mən le təme

7 Ra untuwo, ar ni Yesu pa yari wur ra'e, <<Na ho bi ni a yari ine, ami ni'e bədlabən bin təmi.
8 Munju kup kan nda ɗir cina da'əmo mur ni na mur mən dləri den təpe, ama təmi nge kumi gəzənka.
9 Ami ni'e bədlabəni, kup muntu kop təp karəmo, tii zam ɗəltəne. Tii ɗir te gipi tə pal tə ɗəli, tə zam yari jir kə ci.
10 Mur ba ɗir ni katl kə də tə pi mure, tə ri eka, tə pa liika. Ama a ɗir ni kə də wu zam ge mbatl tu kan baa pa da gwa, kan wu zam ti na laa'i.
11 <<Ami ni'e ho mən le təme. Ho mən le təm ba bi ge mbatl gəs den bi təmi.
12 Mən le təm kə wurpiwo, təmiwo gwas ni da'a. Ra untuwo, ti ni tə shin yer ləp den ɗirtəno, tii za təmika tə kətər gəs kan də yer ləpi tli den təmi tə gəzan wurka.
13 Mbarəmi kətər ni gəs domici tə mən le təm kə də ɓatl ti ni katl, ko njem argon ghun ti na təmi da'a.
14 <<Ami ni'e ho mən le təme, a mom təm gəni, kan təm gən moməni.
15 Kandatu Ban momən kan a mom Ban gwa itu, kan ami den bi ge mbatl gən den bi təmi.
16 Ami ra na nami təmi kan ra gip garke təmi mənkən da gwa. Ar nəmən te yarka wu ma a ɗir wuri. Wu ma wii kum yar gəni, kan wu dəm garke nəm, mən le gəzən ma nəm.
17 Argon tu kem Ban ba ndu'əm gwa ni'e a bi ge mbatl gən kə də a pa pən ar gən esi.
18 Murgon baa mani pənim nge mbatl gənka da'a, domici ami ni a bi ge mbatl gən na gam gəni. Ami na iko kə a bi ge mbatl gəni, untu ni es ami ra na iko kə pali gəs ra. Argon tu Ban yarəm kə də a pi gwa itu.>>

19 Den shirəm tuwo ar ni bi i'nde mən Yahudayi nəm da'a.
20 Na womti gəzən wule, <<Ti mən itər ni, ar ni tə pi zhe'e pitən ra. Unun kem kə kum ti rawu?>>
21 Ama nami wule, <<Shirəm kə mbarəm mən itər itu da'a. Mən itər ba mani ɓuli ger kə tabi ya?>>

Mən Yahuda nge Yesu

22 Gip wokoci sanyi, kan den pi Nyel kə ta'i Yam Bom kə Yam* su Urshalimaka.
23 Yesu ngap ra gip bom kə Yam den ɓomi asəm gip las tu ba la ti bi'e Dlabən Shukutən kə Solomon gwa.
24 Ar ni mən Yahuda dom wur wu gandəl ti, kan wu wul ti'e, <<Har gigasi ni kii za mi gip dəmən gami? Ki ni'e Almasihu fawo, yari mi tetla tetla.>>
25 Kan Yesu ba nəmi wur tə wule, <<A tare a yari in wi, ama kə nge ngəshtənka dene. Mbap ju kan a pi gip sun kə Ban gwa ni ba bi seda deməni.
26 Ama kə ngəsh kən den untu ni da'a, nan kən təm gən ni da gwa.
27 Təm gən ba pi ni argon tu a yari gwa. A mom wuri, kan wu kopəni.
28 A bi wur bi wur ge mbatl tu kan baa pa da gwa wi, kan ko njem wii məshka da'a. Murgon ra kan baa mani ɗəli gəzənka gip am gən gwa da'a.
29 Ban tu kan bim wuro, tə naar man kup, murgon ra kan baa mani ɗəli gəzənka gip am gəs gwa da'a.
30 Ami na Banwo, nəm ni.>>
31 Ar ni mən Yahudayi pa yem tat kə la'i gəsi.
32 Kan Yesu ba wul wur'e,<<A pi mbuni bar na womti təp kar Ban. Kəkəno den gonge ni gip wur kə ri kə la'i gin na tatwe? >>
33 Ar ni mən Yahudayi bali ti wu wule, <<Mə ri kə la'i gi na tat den ko nəm gip mbuni mbap ju kan kə pi gwa da'a, ama den mburi Yami, domici ki mbarəm ni katl, ama kə pali gam gika Yami.>>
34 Yesu nəmi wur tə wule, <<Ar ra na rəshi gip Kulci gin'e, <A wule kən mir yam ni.>†
35 Mə mom'e rəshi Shirəm kə Yam baa cen lar da'a. Babom ni wul munju kan kum shirəm gəs gwa <mir yami>
36 im nu na ami kan Bəba ne den ami gwas ni kan tə karəm sur atl gwawu? Unun ɗiri shirəm den'e a mbur Yam nan a wule, <Ami Nya Yam ni gwa?>
37 Ba kə ngəsh kən ni demən da'a, mbap ju Ban den pi gwa ni fa a pi da gwa.
38 Ama ar ni a pi fawo, kup na kə ngəsh kən demən dawo, ngəsh kən ni den mbap ju, kə də kə mom ni, kan kə ngəsh kən den'e Bəba ra gipi ni, kan ami ra gip Bəbayi.>>
39 Ar ni wu pa ndu wu nəm ti, ama tə ɗəli wur amka.
40 Kan Yesu ba pa jikat ɓula kə Urdun tə mbubar las tu kan Yohana den pi batisma na pare bar gwa, tə dəm gəs barta.
41 Ar ni mbarəm na womti ɗir kar ti. Wu wule, <<Rawo Yohana pi halama bar kə nəmi bi na am gon da'a, ama argon tu kup tə yari den mbarəm tuwo, untu ni ar ra.>>
42 Kan mbarəm na womti kan ra lasi gwa ba ngəsh wur den Yesu.

11

Məshtən kə Li'azaru

1 Mbarəm gon mən sun Li'azaru ra den kumi dli. Ti mbarəm kə Betanya ni, nye bən kə ga Maryamu na erəm gəs Marta.
2 Maryamu tu, muntu erəm gəs Li'azaru ra ɓom atl den kumi dliwo, nəm ti ni'e muntu kan shoti mir den kaar asəm kə Babom kan tə sarka na ta gam gəs gwa.
3 Ar ni ga erəm gəs mir mətliyi kar bar den Yesu wu wul ti'e, <<Babomi, muntu kan kə ndu gwa ra den kumi dli.>>
4 Nan tə kum untuwo, ar ni Yesu wule, <<Kumi dli gəs tu baa ri ga məshtən da'a. O'o, den bi ɗəɗa Yam ni, kə də Nya Yam zam ɗəɗatən təp kar untuyi.>>
5 Yesu ba ndu Marta na ga erəm gəs Maryamu na Li'azaru.
6 Kup na untu, nan tə kum'e Li'azaru ra den kumi dliwo, ar ni tə dəm gəs las tu təra gwa kə muri rop ra.
7 Kan tə wul mir mən kulci kar ti'e, <<Mə pa pal ni gip atl kə Yahuda.>>

* **10:22 10.22** Nyel Hanukkah ituwi na bi kə mən Yahuda † **10:34 10.34** Zabura 82.6

8 Wu wul ti'e, <<Ba mən kulci, ar dlyam
wi da'a kan mən Yahuda ndu wu la ki na
tat gwa, kup na untuwo kə ndu kə pa pal
bartaya?>>
9 Yesu nəmi wur tə wule, <<Awa kutl cet
rop ni gip nde pət nəm diya? Mbarəm tu
kup ba ɓom asəm gip pəto, tii pat asəmka
da'a, domici tə shin bar na cirtən kə den
atl kəni.
10 Ama muntu kup ba ɓom asəm gip gas
gwa ni ba pat asəme, nan cirtən ra kar ti
dagwa.>>
11 Nan tə yari muntuwo, ar ni tə ci cina
tə yari wur'e, <<Berəm gəmi Li'azaru nde
umur kawi, ama aa ri putu tika.>>
12 Mir mən kulci kar ti bali ti'e,
<<Babomi, umur ni fa tə ndewo, tii kum
təmi kə dli gəsi.>>
13 Yesu ni den shirəm den'e Li'azaru
məsh kawi, ama mir mən kulci kar ti pən'e
nde umur kə shukutən ni ti dene.
14 Ar ni tə yari wur ghon tə wule,
<<Li'azaru məsh kawi.
15 Ar gholim mbatl domici gin nan ami
ra lasi da gwa, kə də kə ngəsh kən den Yam
ra. Ama mə rəni kar ti.>>
16 Ar ni Toma (kan ba la ti bi'e nye
Ngumci* gwa) wul nami mir mən kulci kar
Yesuyi'e <<Mən ma mə su nəka, kə də mə
məsh ni nan ti pa'e.>>

Yesu ni'e tlitən gip məshi mbarəme na ge mbatli

17 Nan Yesu mbubaro, ar ni tə zam na
momi den Li'azaru pi muri wupse na kapi
wi.
18 Betanyawo kosak na Urshalima ni ar
ra, bar kə mil rop†,
19 Mən Yahuda na womti ɗir wi kə kulu
keti na ga Marta na Maryamu den məshtən
kə erəm gəzəni.
20 Nan Marta kum'e Yesu den ɗirtəno, ar
ni tə ɗəl tə ri kə mbori gəsi, ama Maryamu
dəm gəs bomi.
21 Marta wul Yesu'e, <<Babomi, kira far
ɗewo, erəm gən ba ri kə məshtən da'a.
22 Ama a mom'e kəkən ma Yam baa bi'i
argon tu kup kə liri gwa.>>
23 Yesu wul ti'e, <<Erəm gi baa tli ra
esi.>>
24 Marta nəmi ti'e, <<A mom'e ti tli ra es
gas pa'i bar kup kan məshi mbarəm baa tli
ra na ge mbatl gwa.>>
25 Yesu wul ti'e, <<Ami ni'e tlitən kə
məshi mbarəm kan ami ni'e ge mbatli.
Muntu kan ngəsh ti deməno, tii dəm na ra
na ge mbatli, ko ma tə məsh nika.
26 Muntu kan ra na ge mbatli kan ngəsh
ti deməno, tii məsh da'a. Kə ngəsh ki den
muntu ya?>>
27 Marta wul ti'e, <<Aan, Babomi, a nəm
wi den ki ni'e Almasihu, Nya Yami, muntu
kan ba sur gip atl gwa.>>
28 Nan tə pa'i yari muntuwo ar ni tə pal
rin bomka kan tə la bi erəm gəs Maryamu
markəm tə wul ti'e, <<Ba mən kulci mbi-
rawi, tə den ngeni gi.>>
29 Nan Maryamu kum muntuwo, ar ni tə
tlyam na zhotən tə ri kar ti.
30 Ar dəm'e Yesu mbubar gip bəni wi
da'a, ama tə'i las tu Marta mo nan ti gwa.
31 Nan mən Yahuda kan ra na Maryamu
gip bom den damtən nan ti shin tə tlyam
na zhotən kan tə ɗəlo ar ni wu pən den'e tə
rəni kə ba gambəci'i kə kulu lasi.
32 Nan Maryamu mbubar las tu Yesu ra,
nan tə shin tiwo, ar ni tə nda atl cina da ti
tə wul ti'e, <<Babomi, na də wule ki ra far
ɗewo, erəm gən baa məshka da'a.>>
33 Nan Yesu shin ti den kulu, na mən
Yahuda ju kan ɗir nan ti ma den kuluwo,
ar ghun ti gip ruhu kan tə dam ti hoyi gip
mbatl gəsi.
34 Ar ni tə wule, <<Ako ni kə kap tiwe?
>> Kan wu bali ti'e, <<Babomi, ɗir shini.>>
35 Ar ni Yesu kuli.
36 Ar ni mən Yahudayi wule, <<Shin
kandatu tə ndu ti gwa!>>
37 Ama jen gip wur wule, <<Muntu
kan ɓul ger kə batabi tu baa mani hane
mbarəm tu məshtən diya?>>

Yesu tli Li'azaru gip məshi mbarəme

38 Nan Yesu ra gip damtən den
məshtəniwo, ar ni tə ri kar gambəci'i.
Gambəci'iwo shu ni kan bor gip tat gwa
kan ba le bisika na tat goni.
39 Yesu wul wur'e, <<Jirkət ni tatika
markəme.>> Ama Marta, erəm kə məshiyi
wule, <<Ama Babomi, kəkəno usuntən ni

* **11:16 11.16** Didimus (na bi kə mən Hellas) kup rop ju ba pi nupi'e ngumci † **11:18 11.18** Bar kə kilomita myakan ituwi.

katl bani, domici muri gəs wupse ituwi na məshtəni.>>
40 Ar ni Yesu wule, <<A yari'i ni da'aya? E den ki ni kə la Yam mbatlo, kii shin ɗəɗatən kə Yami?>>
41 Ar ni wu kutəl tatika markəme. Yesu tli ger yami, kan tə wule, <<Bəba, a goode'i den kə kuməni.
42 A mom'e kə kumən ko gigasi, ama a yari ni untu den bi kə munju kan dlor ɗegwa, kə də wu nəm den'e ki ni kə karəmi.>>
43 Nan tə yari muntuwo, ar ni Yesu tli yar yam tə wule, <<Li'azaru, ɗəl tori!>>
44 Ar ni məshi mbarəmi ɗəl tor, am gəs na asəm gəs na ɓali na tutul ghumi məshi mbarəme, na ba ger gəs ɓali na tutule. Yesu wul wur'e,<<Pətl ni tutul ghumi məshi mbarəm tuka kə za təni tə ndara.>>

Gudlumi kə ri Yesu eka

45 Ra untuwo, ar ni na womti kə mən Yahuda kan ɗir kə shirmi Maryamu shin argon tu Yesu pi gwa, kan wu ngəsh wur den ti.
46 Ama jen gəzən ri kar mən Parise kan wu yari wur argon tu Yesu pi gwa.
47 Ar ni kiri mən keri bar ju ɗiri Yam na mən Pariseyi la bi domtən kə mən tloyi shirəm kə mən Isra'ila. Wu ngen momi wu wule, <<Ununu mii pi den muntu we? Ar tu mbarəm tu den ta pi halama bar kə nəmi bi na am na womti.
48 Mən ni mə za ti tə ci cina na untuwo, mbarəm kup ba ngəsh wur den ti, kan də mən Roma ɗir nəm atl gəmika na Bom kə Yam gəmi.>>
49 Ar ni nəm gip wur mən sun Kayafas, bar mən keri bar ju ɗiri Yam kə sheti ghoni, shirəm tə wule, <<Ko nəm kə mom argon da'a!
50 Kə mom ni'e ar mani də mbarəm nəm məshka na də mbarəm kə atl kup liika gwa da'a ya?>>
51 Tə yari ni untu gip bopya kə gam gəs da'a, ama nan ti ni'e bar mən keri bar ju ɗiri Yam kə sheti ghon tawo, tə yari ni ge shirəm kan ɗəl sur kar Yam gwa den Yesu baa məsh den am kə atl kə mən Yahuda kup,
52 ba'e den am kə atl kə mən Yahuda ni katl da'a ama kə də tə dom mimir kə Yam kan gəzan ko ako gwa wu dəm nəm.
53 Argon tu kan pən den gas tawo ar ni wu pi ta ngeni təp kə ri Yesu eka.
54 Ra untuwo ar ni Yesu i'ci cina na ɗəltən gip mbarəm kə mən Yahuda gip pili da'a, ar ni tə za lasika tə ndara atl kan kosak na bi ləpe, gip bən tu kan ba la ti bi'e Ifraimu gwa, lasi ni tə dəm na mir mən kulci kar ti.
55 Nan ar mbi kosak na Nyel Jikat Bədlabən kə mən Yahudawo, ar ni mbarəm na womti za mir heli bən wu to Urshalima kə pi bar ju ba pi kə pali mbarəm dləran cina də Yam gwa kapən Nyeli.
56 Wu pi ta ngeni Yesu, wu ra dlor gip bom kə Yam wu den ngeni momi kar ezən'e, <<Unun kə shinwe? Tii ɗir ni kə ba Nyeli diya?>>
57 Rawo kiri mən keri bar ju ɗiri Yam na mən Pariseyi bi biwi den murgon tu kup zam na momi las tu Yesu rawo, tə ɗir yari kə də wu nəm ti.

12

Bərke Yesu mir gip Betanya

1 Muri mukka kapən Nyel Jikat Bədlabəniwo, ar ni Yesu mbubar gip Betanya, las tu Li'azaru, muntu Yesu tli ti gip məshi mbarəmi ba dəm gwa.
2 Kan ba pi Yesu bar kə ci kə gas lasi. Marta bi wur fingali, Li'azaru ngapo təra gip munju dəm kə ci fingal na Yesu gwa.
3 Ar ni Maryamu pən tulare kə nardi, mən wurpi na naari, tə shoti den kaar asəm kə Yesu kan tə sari ti asəmka na ta gam gəsi.* Ar ni bomi kup nga lasi na təmi kasəri.
4 Ama Yahuda Iskariyoti, nəm gip mir mən kulci kar ti, muntu kan ba ri kə bi Yesu kagwa nge na wultən'e,
5 <<Unun kem baa wur mir tuka den wurpi nan baa kəm ɓatli mən mbap kə sheti ghon nəm gwa† də bi wurpiyi munju am ri wur kaar da gwawu?>>
6 Tə yari ni untu ba'e den argon tu ba ndo na munju am ri wur kaar da'a ba

* **12:3 12.3** Bərke Yesu tulare bisi rop. Tulare bar kə rabi lita ni Maryamu gip Betani shoti ti (Matta 26.7; Markus 14.3), kan nəmi ngapo gip kəti atl kə Galili ni nagər gon pi (Luka 7.37,38). † **12:5 12.5** Gip bi kə mən Hellaso dinari hauya kutl cet nantam (300).

ghun təni da'a, ama domici ti mur ni, ti ni'e mən ne posh wurpi gəzəni, kan tə kur yem gip wurpiyi tə pi bar kə gam gəs nari.
7 Yesu bali wur'e, <<Za təni, tə ne ni mir tuka ra den bi pət kapi gəni.
8 Kii nəra na munju am ri wur kaar dagwa nan kən ko gigasi,‡ ama kii nəra namən ko gigasi da'a.>>
9 Nan womti mbarəm kə mən Yahuda mom ka'e Yesu ra bartawo kan wu ri, ba'e kə də wu shin ti ni katl da'a ama wu pa shin Li'azaru, muntu Yesu tli ti gip məshi mbarəm gwa.
10 Ar ni kiri mən keri bar ju ɗiri Yam gwa gudlumi kə də wu ri Li'azaru eka esi,
11 den'e domici gəso mən Yahuda na womti den za'i gəzənka wu den ritən gəzən kar Yesu wu den ngəshtən den ti.

Dəɗa Yesu nan tə te gip bən Urshalima gwa

12 Bar tlowo, ar ni womti mbarəmi kan ɗir kə Nyel Jikat Bədlabəni ba kum'e Yesu ra den təp gəs kə tetən gip bən Urshalima.
13 Ar ni wu yem am kin dabino kan wu ɗəl kə metən nan ti wu den tli yar na wultən'e,
<<Hosana!§ Mən albarka ni'e muntu kan
ba ɗir gip sun kə Babom gwa!
Mən albarka ni'e gun kə Isra'ila!>>*
14 Nan Yesu zam nye bar kəm gono, kan tə to den ti, kandatu ar ra na rəshi gwa'e,
15 <<Kum ni bərti da'a, mbarəm kə Urshal-
ima.
Shini, gun gin kən den ɗirtəne, njon den
nye bar kəme.>>†
16 Wokoci tu bar ju ba piwo mir mən kulci kar ti mom unun munju ba pi nupi da'a. Ama den kaar kə ɗəɗa Yesu na tli gəs gip məshi mbarəmo, ar ni wu mom den'e bar ju kan pi tiwo untun ar ra na rəshi terka den ti.
17 Womti mbarəmi kan kar ti nan tə la bi Li'azaru gip gambəci kan tə tli tika gip məshi mbarəm ci cina na yari mbarəm argon tu Yesu pi gwa.
18 Mbarəm na womti ɗəl ni kə metən na Yesu domici wu kum den halama bar kə nəmi bi na am tu kan tə pi gwa.
19 Ar ni mən Parise wul ezən'e, <<Kə shin capo mii mani pi argon da'a. Shin ni kandatu mbarəm kup ba kop ti gwa!>>

Yesu yari kandatu tə ri kə məshtən gwa

20 Rawo, mən Hellas jen ra gip munju kan te Urshalima kə bote Yam wokoci nyel jikat bədlabəni gwa.
21 Ar ni wu ri kar Filibus, mbarəm kə Betsaida gip atl kə Galili, wu wul ti'e, <<Mən nartəni, mə ndu mə shin Yesu.>>
22 Filibus ri yari Andərawus, kan Andərawus na Filibus ba ri yari Yesu.
23 Yesu bali wur tə wule, <<Wokoci ɗir wi kə də ɗəɗa Nya Mbarəme.
24 Ge shirəm ni a yari ine, ge o ni nda atl kan ar məsh dawo, ar ba pi ta dəmi ge o nəm katl. Ama ar ni məsho, ar ba bi mimir na womti.
25 Murgon tu kup kan gam gəs ni tə ndu'o, tii hol ge mbatl gəsi. Ama muntu kan nge ge mbatl gəs den kaar bar atl kən baa zam ge mbatl tu kan baa pa da gwa.
26 Murgon tu kup ba ndu a dəm Babom gəso, tii kopən kə də las tu ami rawo, də mən pim mbapi nəra lasi. Ban ngap baa ɗəɗa muntu kup kan ba pim mbap gwa.
27 <<Kəkəno mbatl gən tlika wi kan unun aa wul ra? Bəba, ba kə za də argon tu ba pi gip wokoci kən zamən da'aya? O'o, kə də untu pi namən ni a sur ra.
28 Bəba, ɗəɗa sun gi!>> Kan yar gon ba ɗəl sur yam ba wule, <<A ɗəɗa'i wi, kan a ri kə ɗəɗa'i ra.>>
29 Nan womti mbarəmi kan ra lasi gwa kum untuwo ar ni wu wule Yam ɓo gam wi, nami ngapo ar ni wu wule nye mən kartən kə Yam gon ni shirəm nan ti.
30 Yesu wul wur'e, <<Yar tuwo den bi gin ni, ba'e gwan da'a.
31 Kəkən ni'e wokoci kə hukunte atli, kəkən ni ba ri kə byali muntu kan den dandi kə atl kən gwa atli.
32 Ama amo, wokoci tu tlimka‡ den kaar atlo, aa dəl mbarəmka kup karəmi.>>
33 Tə yari ni muntu kə də tə gode kandatu tə ri kə məshtən gwa.
34 Womti mbarəmi shirəm wu wule, <<Gip kulci gəmiwo mə kum'e Almasihu

‡ **12:8 12.8** Bi doka kə rop 15.11 § **12:13 12.13** Gip bi kə mən Yahudawo ar ba nupi'e (Ɗəltəne) ama muntu palka shirəm kə ɗəɗatəne (Zabura 118.25,26). * **12:13 12.13** Zabura 12.25,26 † **12:15 12.15** Zakariya 9.9 ‡ **12:32 12.32** Gip bi kə mən Hellaso tlimkawo ɗəɗatən ituwi.

baa dəm baa patəni, ra imnu kə wule, <Ar nəm də tli Nya Mbarəm yamwe? Wo ni'e Nya Mbarəm tuwe>?>>
35 Ar ni Yesu wul wur'e, <<Cirtən baa nəra nan kən cina njem ɗe. Ɓom ni asəm kəkən nan kən ra na cirtəni gwa, kapən də dəmən tla gam ginka. Mbarəm tu kan den ɓomi asəm gip dəmən ba mom las tu kan tə ri gwa da'a.
36 Ngəsh kən ni den cirtəni nan kən ra nan ti gwa, kə də kə dəm mimir kə cirtən ra.>> Nan Yesu pa'i shirəmo, ar ni tə ndara kan tə ghuuni wurka.

Ci cina na holi ngəshtən den Yam kə mən Yahuda

37 Kup na halama bar kə nəmi bi na am ju kan Yesu pi den ger gəzəni, ama ar ni wu nge ngəshtən den tika.
38 Muntu pi ni kə də ar laa'i shirəm tu kan mən yari shirəm kə Yam Ishaya yari gwa'e,
<<Babomi, wo ni nəm argon tu kan mə
yari gwawe,
də wo ni Yam ɓuli ti bar ju kan Babom pi
gwawu?>>§
39 Muntu ni kem wu ngəsh wur den Yam da'a, kandatu Ishaya yari las gon gwa'e,
40 <<Yam pali wurka tabiyi wi
kan tə lati mbatl gəzənka
den ba wu'i mani shini bar na ger gəzəni,
ko də mbatl gəzən mani nəmi bari,
kə də wu pal karəm zam a warke wur
ra.>>*
41 Ishaya yari ni untu domici tə shin ɗəɗatən kə Yesu, kan tə shirəm den ti.
42 Kup na untu jen gip kiri kə cina gəzən ngəsh wur den ti. Ama gip bərti kə mən Parisewo wu mani shirəm den ngəshtən den Yam gəzən da'a gip bərti den ba də ɗəli wurka gip bom domtən kə mən Yahuda da'a.
43 Rawo, wu paye ndu'i argon tu wii pi də mbarəm ɗəɗa wur ra man argon tu wii pi də Yam ɗəɗa wur gwa.

Shirəm kə Yesu baa hukunte mbarəme

44 Ar ni Yesu tli yar yam tə wule, <<Mbarəm ni ngəsh ti deməno, demən ni katl tə ngəsh ti da'a, ama na muntu kan karəm gwa pa'e.
45 Muntu kup shiməno, tə shin ni muntu kan karəm gwa.
46 A sur ni atl kə də a ɗiri atl kundərəndlip cirtəni, den ba də ko nəm gip munju kan ngəsh wur demən dəm gip dəmən da'a.>>
47 Muntu kan kum shirəm gən ama tə pi argon tu a yari gwa dawo, aa hukunte ti da'a. Domici a sur ni atl kə hukunte mbarəm da'a, ama kə də a ɗəli mbarəme.
48 Mən tloyi shirəm muntu ngem kan ba nəm shirəm gən da'a ra. Shirəm tu kan a yari gwa ni baa hukunte ti gas pa'i bar kup.
49 Bar ju a kulci mbarəmo karəm ni ar ɗəl da'a. Ama Ban kan karəm gwa ni yarim argon tu aa yari na kandatu aa yari gwa.
50 A mom'e argon tu tə wule də pi baa kem də zam ge mbatl tu kan baa pa da gwa. Ra untuwo argon tu kup a yariwo ar ni'e argon tu Bəba yarim kə də a yari gwa.

13

Yesu ho'i asəm mir mən kulci kar ti

1 Gip untu kapən də pi Nyel Jikat Bədlabəno, Yesu mom den wokoci piwi kan tii za kaar bar atl kən tə ndara kar Base. Nan tə ndu gwas kan ra den kaar atlo, ar ni tə gode wur den tə ndu wur ar ri patən kə bari.
2 Wokoci tu ni Yesu na mir mən kulci kar ti den ci fingal kə gasi, kan Shetan tare la wi gip mbatl kə Yahuda Iskariyoti, nya Siman, kə də tə bi Yesu ka.
3 Yesu mom den Bəbayi la bar kup gip am da ti wi, kan tə ɗəl ni sur kar Yami, kan kar Yam ni tii palo,
4 ar ni tə tli gəs bi fingali, tə tus lulur gəs kə den kaarika, kan tə ɓal tutul hotən ter gəs da ti.
5 Ar ni tə shoti mal gip bar gali, kan tə nəm ho'i asəm kə mir mən kulci kar tiyi, tə den sarika na tutul hotəni nan tə ɓal ter gəs gwa.
6 Nan tə ɗir den Siman Bitəruso ar ni Bitərus wul ti'e, <<Babomi, ki ni kə ri kə ho'im asəma?>>
7 Yesu bali ti tə wule, <<Kə mom argon tu kan ami den pi kəkən gwa da'a, ama den kariwo kii momi.>>

§ **12:38 12.38** Ishaya 53.1 * **12:40 12.40** Ishaya 6.10

8 Bitərus wul ti'e, <<O'o, Babomi, ko
njem, kii ho'im asəm da'a.>> Yesu nəmi ti
tə wule, <<Ami ni a ho ki dawo, ki gwan
ni da'a.>>
9 Bitərus bali ti tə wule, <<Babomi, ba'e
asəm gən ni katl kii ho da'a ama na am gən
na gam gən ma.>>
10 Yesu nəmi ti tə wule, <<Muntu kan
ho ti kawo, asəm gəs ni katl baa ndu ho'i,
rawo dli gəs kupo dləran ni ar ra. Dləran
ni kən ra, ama ba'e kup gin ni da'a.>>
11 Domici tə mom muntu kan ba ri kə bi
gəs ka gwa, ar ni kem tə wule ba'e kup gin
ni ra dləran da'a.
12 Nan tə pa'i ho'i wur asəmo, ar ni tə la
tutul dli gəs kan tə pal kə ba dəmi gəs tə
ngen momi kar wur tə wule, <<Kə mani
momi argon tu kan a pi in gwaya?>>
13 Kə la'əm bi <<Ba mən kulci>> na
<<Babomi>> kan untu ni ar ra, domici
argon tu ami ra gwa itu.
14 Kəkəno ami, Babom na Mən kulci ine,
ho asəm ginka, kən ma ar ndari kə ho'i ni
ya'ən asəmka.
15 A gode in ni den kə pi ni kandatu a pi
in gwa.
16 Ge shirəm ni a yari ine, zher ba man
babom gəs da'a, ko də nye mən kartən man
muntu kan kar tiyi gwa.
17 Kəkən kan kə mom bar juwo, kii dəm
mən albarka kən ni kə pi gwa.

Yesu yari den'e baa bali ti kaari

18 <<Ba'e a shirəm ni den kup gin da'a,
a mom munju kan a zəzari gwa. Ama
muntuwo kə də laa'i argon tu shirəm kə
Yam yari gwa ni den'e, <Muntu kan den ci
fingal namən balim kaarwi.>*
19 <<A yari in ni kəkən kapən ar pi, den
wokoci tu ar ni piwo kə ngəsh kən ni den
ami ni'e ti.
20 Ge shirəm ni a yari ine, murgon tu kup
kan nəm muntu a karo, ami ni tə nəmi.
Murgon tu kup nəməno tə nəm ni muntu
kan karəm gwa.>>
21 Den kaar kə yari muntuwo, Yesu dam
ti gip ruhu kan tə wule, <<Ge shirəm ni
a yari ine, nəm gip kən ba ri kə balim
kaari.>>
22 Mir mən kulci kar ti shin ezən gip
damtən den murgon tu tə shirəm den ti
gwa.
23 Nəm gip mir mən kulci kar ti, muntu
Yesu ba ndu gwa ra njon kosak na Yesu.
24 Siman Bitərus pi am nye mən kulciyi
tə wul ti'e, <<Ngen momi kar ti den muntu
tə shirəm gwa.>>
25 Ar ni nye mən kulci kar ti kan dəm
kosak na Yesu gwa ngen momi kar ti tə
wule, <<Babomi, wo ni ba ri kə pi ituwe?
>>
26 Yesu nəmi ti tə wule, <<Ti ni'e muntu
kan a cen nye bəredi a si gip gal a ri ti
kə bi gwa.>> Ar ni nan tə si nye bərediyi
gip galiwo kan tə bi Yahuda Iskariyoti, nya
Siman.
27 Na zhotəne nan Yahuda ci bəredi
tuwo, ar ni Shetan te gip ti. Ar ni Yesu wul
ti'e, <<Yahuda, argon tu kə ri kə piwo, pi
na zhotəne.>>
28 Ama murgon ra gip munju kan Yesu bi
wur fingali mom argon tu kem Yesu yari ti
untu gwa da'a.
29 Jen pən'e nan Yahuda ni na posh
wurpi gəzəno, Yesu ba yari ti ni den tə ri
wur argon tu ba ndu kə pi Nyeli, ko den tə
bi argon munju am ri wur kaar da gwa ni.
30 Na zhotəne nan Yahuda ci bəredi
tuwo, ar ni tə ɗəl te kaarika. Ar tu ngap
gas ni.

Yesu yari den'e Bitərus baa nge momi gəsi

31 Nan Yahuda ndarawo, ar ni Yesu
wule, <<Kəkən ni Nya Mbarəm zam
ɗəɗatən kan Yam ba zam ɗəɗatən təp kar
ti ra gwa.
32 Yam ni zam ɗəɗatən təp kar tiwo,†
Yam baa ɗəɗa Nyayi gip gam gəsi, ar ba
dlyam da'a tii zam ɗəɗatəni.
33 <<Mimir gəni, aa dəm nan kən cina ɗe
njem. Kii ngenəmi, ama kandatu a yari
mən Yahuda gwa'e, <Las tu a riwo, kii
mani ritən da'a,> untu ni a yari in kəkən
pa.
34 <<Pel kulci ni a bi ine. Ndu ni ya'əni.
Kandatu a ndu kən gwa, untun kən ma ar
nəm kə ndu ni ya'əni.

* **13:18 13.18** Zabura 41.9 † **13:32 13.32** Kor rəshi tulankuri jen ra na Yam ni zam ɗəɗatən təp kar tiwo da'a

35 Na untun mbarəm kup baa mom'e kən
mir mən kulci karəm ni, kən ni kə ndu
ya'ən gwa.>>
36 Siman Bitərus ngen momi kar ti tə
wule, <<Babomi, ako ni kə riwe?>> Yesu
bali ti tə wule, <<Las tu a riwo, kəkəno kii
mani kopi gən da'a, ama den kariwo kii
mani kopi gəni.>>
37 Bitərus ngen momi kar ti tə wule,
<<Babomi, ununu kem aa mani kopi gi
kəkən da'awu? Aa bi gam gən a məsh den
bi gi.>>
38 Ar ni Yesu nəmi ti tə wule, <<Kii bi gam
gi kə məsh den bi gəna? Ge shirəm ni a
yari'i, kapən də tus kor la yar kə bətloniwo,
kii wule kə momən da'a bisi myakan!

14

Yesu ni'e təp kə ritən kar Bəba

1 <<Ba kə za ni də argon ghun kən da'a.
Ngəsh kən ni den Yami, kə pa ngəsh kən ni
deməni.
2 Gip bom də Banwo kushi ra na womti.
Untu ni fa dawo, na a yari in wi. A ndara
ni barta kə kərkəmi in lasi.
3 Ami ni a ndara a kərkəmi in laso, aa pal
sur kə pəni gin karəmi, kən ma kə dəm ni
las tu ami ra gwa.
4 Kə mom təp ritən las tu a ri gwa.>>
5 Ar ni Toma wul ti'e, <<Babomi, mə
mom las tu kə ri gwa da'a, imni mii mom
təpi rawe?>>
6 Yesu nəmi ti tə wule, <<Ami ni'e
guntəpe, ge shirəmi, na ge mbatli. Təp
karəm nangən ni mbarəm baa kop wu ri
kar Bəba.
7 O Kə momən fawo, kii mom Ban pa'e.
Kəkən na cina ɗewo, kə mom ti kə pal kə
shin tiwi.>>
8 Filibus wul ti'e, <<Babomi, gode mi
Bəbayi, argon ra kan baa mani mi untu
gwa da'a.>>
9 Yesu nəmi ti tə wule, <<Filibus, kup na
a dəm nan kən kə tlyari wokoci untu ama
har kəkən kə momən diya? Kup murgon
tu shiməno, tə shin Bəba wi. Imni kii wule,
<Gode mi Bəbayi>?
10 Kə ngəsh ki den'e ami ra gip Bəbayi,
kan Bəbayi ra gipən da'aya? Shirəm ju
a yariwo gwan kə gam gən ni da'a, ama
Bəbayi kan ba dəm gipən ni'e muntu ba pi
mbap gəs gwa.
11 Ngəsh ki deməm nan a wule ami ra
gip Bəba kan Bəbayi ra gipən gwa. Untu
ni dawo ngəsh kən ni den bar kə nəmi bi
na am ju kan a pi gwa.
12 Ge shirəm ni a yari ine, murgon tu kup
kan ngəsh ti deməno tii pi argon tu kan
ami den pi gwa. Tii pi bar ju kan man
munju ma gwa, domici a ndara kar Bəba
wi.
13 Kano aa pi argon tu kup kə liri gip sun
gən gwa, kə də Nyayi ɗiri Bəbayi ɗəɗatən
kar mbarəme.
14 Ko unun kə liri gip sun gəno, aa pi ine.

Yesu gudlum shirəm kə bi mbarəm Ruhu kə Yami

15 <<Kən ni kə ndu'əmo, kii pi argon tu a
wule kə pi gwa.
16 Aa liri Bəba, ti ngapo tii bi in gon Mən
Ne Am ra tə dəm nan kən baa patəni.
17 Ti ni'e Ruhu mən ɓuli də mom ge
shirəm den Yami. Mbarəm kə atl baa mani
nəmi gəs da'a, domici wu bot shini gəs
ko momi gəs da'a. Ama kəno kə mom ti,
domici təra den dəmi nan kəne, kan tə pa
dəm gip mbatl gini.
18 Aa za kən wule mir maraya da'a, ama
aa ɗir kar kəne.
19 Cina ɗe njemo, mbarəm kan den kaar
bar atl kən ba'i shimən da'a, ama kəno kii
shiməni. Domici ami kan ra na ge mbatlo,
kən ma kii nəra na ge mbatli.
20 Gas ta ni kii mom'e ami ra gip Ban, kən
ngap ra gipəni, kan ami ra gip kəne.
21 Murgon tu kup kan kum kulci gən kan
tə piwo, ti ni'e muntu kan ba ndu'əm gwa.
Muntu ba ndu'əmo Ban baa ndu ti pa'e,
kan ami ma aa ndu ti kan a ɓuli ti momi
ko ami wo ni.>>
22 Ar ni Yahuda (ba'e Yahuda Iskariyoti
da'a) wule, <<Ama Babomi, ununu kem kii
gode mi ko ki wo ni ama kii gode nami
mbarəm kan den kaar bar atl dawu?>>
23 Yesu bali ti tə wule, <<Murgon tu kup
ba ndu'əmo, tii kop argon tu a kulci gwa.
Ban baa ndu ti, kan mə ɗir kar ti mə pi
dəmi gəmi nan ti.
24 Muntu kan ba ndu'əm dawo, tii kop
kulci gən da'a. Shirəm ju kə kumo gwan

kə gam gən ni da'a, kə Bəbayi kan karəm gwa ni.
25 <<A yari in ni kup muntu nan a'i ra nan kən gwa.
26 Ama Mən Ne Am mbarəmi, Ruhu kə Yami, muntu kan Bəba baa kar sur gip sun gəno, tii kulci in bar kup, tə pa ne in gip mbatl kup argon tu a yari in gwa.
27 Dəmi zhəlili ni a za nan kəne, dəmi zhəlili gən ni a bi ine. A bi in ni ba'e kandatu mbarəm kə atl ba bi gwa da'a. Ba də argon ghun kən ni da'a, eso ba kə kum ni bərti da'a.
28 <<Kə kum a wule, <Aa ndara kan a pa pal ɗir kar kəne.> Kən ni kə ndu'əmo, kii pi ghol mbatl nan a ndara kar Bəba gwa, domici Bəbayi manəmi.
29 A yari in wi kəkəni kapən ar ɗir pi untuyi, wokoci tu ar ni piwo kə ngəsh kən ni den Yami.
30 Aa'i shirəm naar nan kən da'a, domici muntu kan den dandi atl kən den ɗirtəne. Tə ra na argon kan tii mani pim gwa da'a.
31 Ama tə ɗir ni kə də mbarəm kan den kaar bar atl mom'e a ndu Bəba kan a pi argon tu kan Ban ba ndu a pi gwa. Tli ni yam mə za ni ɗe.>>

15

Yesu ni'e ho kin inabi

1 <<Ami ni'e ho kin inabi, kan Ban ni'e mən pi mbap dene.
2 Ko gonge am kin tu gipən kan ba gəri mimir dawo tii wotlka, kan tə kərkəm am kin tu kan ba gəri gwa, kə də ar gər ra hoyi.
3 Kəkən ma ngəlan ni kən ra domici kə shirəm tu kan a yari in gwa.
4 Sa ni gipəni, kandatu ami ma a sa gip kən gwa. Am kin gon ra kan baa mani gəri mimir nan gəs gwa da'a, se ti ni tə sa den nas kin inabiyi. Untu ni kən ma kii mani gəri mimir da'a se kən ni kə sa gipən gwa.
5 <<Ami ni'e kin inabiyi, kən ni'e ga am kini. Mbarəm ni sa gipən kan ami gip tiwo, tii gəri mimir na womti, domici bat naməno kii mani pi argon da'a.
6 Murgon tu kup kan ba sa gipən dawo, ti ni wule am kin tu kan wotl laka kan ba konka gwa, mbarəm baa dom am kin ju, də wika gip utu, də keri ka.
7 Kən ni kə sa gipən kan shirəm gən ba sa gip kəno, argon tu kup kə liriwo baa bi ine.
8 Ban baa zam ɗəɗatəni, kən ni kə pi dəmi tu kan ba gode'e kən mir mən kulci karəm ni, wule kin kan ba gəri mbuni mimir gwa.
9 <<Kandatu Bəba ba ndu'əmo, untu ni a ndu kən pa'e. Ra untuwo sa ni gip ndutən kan a gode in gwa.
10 A kop bar ju Ban yari gwa, kan a sa gip ndutən gəsi. Untu ni esi, kən ni kə kop bar ju a yari ino, kii sa gip ndutən gəni.
11 A yari in ni muntu kə də ghol mbatl gən dəm gip kəne, kan kən ma də ghol mbatl gin laa'i ra.
12 Argon tu a wule kə pi gwa ni'e kə ndu ni ya'əni kandatu a ndu kən gwa.
13 Ndutən gon ra kan naar man də mbarəm bi ge mbatl gəs den bi kə ga berəm gəs gwa da'a.
14 Kən ga berəm gən ni kən ni kə pi argon tu a wul kən'e kə pi gwa.
15 Aa'i la kən bi'e mir mən pi mbap da'a, domici nye mən pi mbap mom argon tu babom gəs ba pi gwa da'a. Ama a la kin bi'e ga berəm gəni, nan a yari in ko unu na unu kan a kulci kar Ban gwa.
16 Kən ni kə zəzarəm da'a, ama ami ni a zəzar kən kan a bi in mbap'e kə ri gəri ni mimiri, wule kin kan ba gəri mimiri, mimir ju kan baa pa dagwa. Ra untu ni Bəba baa bi in argon tu kup kə liri gip sun gən gwa.
17 Argon tu a wule kə pi gwa ni'e kə ndu ni ya'əni.>>

Mbarəm nge mir mən kartən kə Yesu

18 <<Mbarəm kə atl ni nge ino, mom ni'e ami ni wu pare nge.
19 Kən kə atl ni faro, atl baa ndu mimir gəsi. Ama nan kən kə atl ni da'a, a zəzar kən ni gip mbarəm kan den atl gwa. Muntu ni kem mbarəm kə atl ba nge ine.
20 Dami ni shirəm tu a yari in gwa'e, <Zher ba man babom* gəs da'a.> Wi ni wu kumim dliwo, wii kumi in dli pa'e. Na wu kop ni kulci gəno, wii kop kulci gin pa'e.
21 Wii pi in ni untu den bi sun gəni, domici wu mom muntu kan karəm sur gwa da'a.

* **15:20 15.20** Yohana 13.16

22 Də wule a sur shirəm ni nan wur dawo, wii nəra na warwat pitən da'a. Ama kəkəno, wu ra na argon tu wii yari den pi warwat pitən gəzən gwa da'a.
23 Murgon tu ngemo, tə nge ni Ban pa'e.
24 A pi mbap gip dlom gəzən kan murgon taɓe pi da gwa. Də wule a pi ni mbap ju far dawo, wii nəra na warwat pitən da'a. Ama kəkəno wu shin bar kə nəmi bi na am ju a pi gwa, kup na untu wu nge mi, wu nge Ban pa'e.
25 Ama ar pini untu kə də laa'i argon tu kan ra na rəshi gip Kulci gəzən gwa'e, <Wu nge mi, ama gəs kə nge gəni ra da'a.>†
26 <<Aa kari in bar sur na Mən Ne Mbarəm Am kan ɗəl sur kar Bəba gwa. Ti ni'e Ruhu kə ge shirəm kan ɗəl sur kar Bəba gwa, ti ni tii bi seda deməni.
27 Kən ma mən bi seda ni deməni, rawo kən ra namən na pare pi bari.>>

16

1 <<A yari in ni bar ju den ba də jili in nika da'a.
2 Wii ɗəli inka gip bom domtən kə mən Yahuda. Na ho bi, wokoci den ɗirtən nan murgon tu kup ri in ekawo, tii pən'e mbap kə Yam ni tə den pi.
3 Wii pini untu domici wu tare wu mom Bəba ko ami wi da'a.
4 A yari in ni muntu den'e wokociyi ni ɗiro kə dami ni'e faro a yari ine.>> A yari in ni bar ju na pare pi bar da'a domici a'i ra nan kəne.

Mbap kə Ruhu kə Yami

5 <<Ama kəkəno a ndara ni kar muntu kan karəm sur gwa. Kup na untu gon gin ngen momi da'a tə wule, <Ako ni kə riwe?>
6 Kə laa'i na dun mbatl wi nan a yari in bar ju gwa.
7 Ama ge shirəm ni a yari in den ar mani in mbuntən də a ndara. Ami ni a ndara dawo, Mən Ne Mbarəmi Am baa sur kar kən da'a. Ama ami ni a ndarawo, aa kari in bar sur nan ti.
8 Ti ni tə mbirawo, tii kem də mbarəm kə atl kup mom den təp gəzən ra kor da'a den pi warwat pitəne, na den pitən dlat, na kandatu Yam baa hukunte mbarəm gwa.
9 Den shirəm kə warwat pitəno, domici mbarəm ngəsh wur demən da'a.
10 Den shirəm kə pitən dlato, domici a ndara kar Ban wi, las tu ki'i shimən da gwa.
11 Kan den shirəm kə hukuntetən ngapo, domici hukunte muntu kan den dandi kə atl kən gwa wi.
12 <<Ami ra na bar na womti kə yari ine, ama kii mani pəni kəkən da'a.
13 Ama wokoci tu ti Ruhu kə ge shirəmi mbirawo, tii kop nan kən gip bar ju kup kə ge shirəm ni gwa. Tii shirəm kə gam gəs da'a, ama argon tu tə kum gwa ni katl tii yari, kan tə yari in bar ju kan baa pi gwa.
14 Tii ɗirəm ɗəɗatəne, nan argon tu kan a yari in ni tii yari in gwa.
15 Bar ju kup kan Bəba nariwo gwan ni. Ar ni kem a wule Ruhuyi baa pən argon tu kan a yari gwa tə yari ine.>>
16 <<Gip nye wokoci njemo ki'i shimən da'a, kan den kaari njemo kə pa shiməni.>>

Dun mbatl baa pal ghol mbatli

17 Ar ni jen gip mir mən kulci kar tiyi wul ezən'e, <<Ununu tə pi nupi na wultən'e, <Gip nye wokoci njemo ki'i shimən da'a, kan den kaar kə wokoci njemo kii pa shiməni> na es <Domici aa ndara kar Bəba wu?> >>
18 Wu ci cina na ngeni momi wu wule, <<Unun tə pi nupi na gip nye wokoci njem we? Mə mom unun tə yari da'a.>>
19 Yesu mom'e mir mən kulci kar ti den ndu'i wu ngen momi kar ti den muntu, ar ni tə wul wur'e, <<Kə ngen ni momi kar ya'ən den argon tu a pi nupi nan a wule, <Gip nye wokoci njemo ki'i shimən da'a, kan den kaar kə nye wokoci njemo kii pa shiməna?>
20 Ge shirəm ni a yari ine, kii kul kə pi dun mbatli, ama mbarəm kə atlo ghol mbatl ni wii pi. Kii pi dun mbatli, ama dun mbatl gin baa palka ghol mbatli.
21 Gər mətli ni den gəriwo, tə kum dli hoyi domici wokoci gəs piwi, ama ti ni tə ɗəl amo tə məsənika na kumi dli tu tə kum gwa domici təra laa'i na ghol mbatl nan tə ɗiri pel mbarəm den kaar atl wi gwa.

† **15:25 15.25** Zabura 35.19; 69.4

22 Untu ni ar ra nan kəne, kəkən ni'e
wokoci kə dun mbatl gi ni, ama aa shin
kən ra kan kə pi ni ghol mbatli. Murgon
baa mani kemi də ghol mbatl gin paka
da'a.
23 Gas tawo ki'i liri argon karəm da'a. Ge
shirəm ni a yari ine, Ban baa bi in argon
tu kup kə liri gip sun gən gwa.
24 Har kəkən ma kə liri argon gip sun gən
wi da'a. Liri ni, kii zami, kə də ghol mbatl
gin laa'i ra.
25 <<A shirəm ni nan kən na kolɗa bi.
Ama wokoci ra den ɗirtən kan aa'i shirəm
nan kən na kolɗa bi gwa da'a, ama aa yari
in tetla tetla den Ban gwa.
26 <<Gas ta ni ɗiro, kii liri bar gip sun
gəni. A wul ni'e kii liri Bəba na gam gini,
ba'e ami ni aa liri den am gin da'a.
27 Bəbayi na gam gəs ba ndu kəne domici
kə ndu'əmi kan kə nəm wi den a ɗəl ni sur
kar Yami.
28 A ɗəl ni sur kar Bəbayi kan a sur atli.
Kəkəno ari kə za'i atl kən wi, kan a pal gən
to kar Bəbayi ka.>>
29 Ar ni mir mən kulci kar tiyi wule,
<<Kəkəno ki den shirəm kandatu mii mom
gwawi, ba'e gip kolɗa bi da'a.
30 Kəkəno mə mom wi den'e kə mom bar
kup. Kə mani bali mbarəm kapən tə ngen
momi kar ki. Muntu kem mə ngəsh mi den
kiwi den'e kar Yam ni kə ɗəl suri.>>
31 Yesu nəmi wur tə wule,<<Kəkəno kə
ngəsh kən den Yam wi?
32 Ama Wokoci den ɗirtəne, ar mbirawi
ma, nan kii gəzanka, də ko gonge gip kən
ndara bom gəs kə za'əm nan gən gwa. Kup
na untu ami nangən ni da'a, domici Bəba
ra naməni.
33 <<A yari in ni bar ju den gipəno kə
zam ni dəmi zhəlili ra. Den kaar bar atl
kəno, kii zam bar ju baa ghun kən gwa.
Ama dəm ni na ndəri mbatli, a tare a tla
gam kə warwat pitən kə den kaar atl wi.>>

17

Yesu shirən na Yam den gam gəsi

1 Den kaar kə yari muntuwo, ar ni Yesu
tli gam yam kan tə shirəm na Yam tə wule,
<<Bəba, wokoci piwi. Ɗəɗa Nya gi, kə
də Nyayi ma tə ɗəɗa ki ra.
2 Domici ki ni kə bi ti iko den mbarəm
kup kə də tə bi ge mbatl tu kan baa pa da'a
kup munju kə bi ti gwa.
3 Ge mbatl kan baa pa da gwawo ar
ni'e də mbarəm mom ki, ki kan ki ni'e Yam
nan gi gwa, kə wu pa mom Yesu Almasihu
muntu kan kə kar gwa.
4 A ɗiri'i ɗəɗatən den kaar atl wi təp kə
ba pa'i pi mbap tu kan kə bim a pi gwa.
5 Kəkəno, Bəba, ɗəɗa'əm na ɗəɗatən
tu ami nari cina da'i kapən də pi atl
kundərəndlip gwa.>>

Yesu shirəm na Yam den am kə mir mən kulci kar ti

6 <<A gode munju kan kə bim gip
mbarəm den kaar atl kə wu mom ki*
gwa wi. Terkawo ge ni, ama ki ni kə bim
wuri, ar tu wu kop shirəm giwi.
7 Kəkəno wu mom wi den kup argon
tu kə bimo kar kin ar ɗəli.
8 Rawo a bi wur ni shirəm tu kan kə
bim gwa kan wu nəm wi. Wu mom wi
den'e na ho bi kar ki ni a ɗəl suri, kan
wu ngəsh wur den Yam wi den'e ki ni kə
karəmi.
9 Wi ni a shirəm nan ki den am
gəzəni. A shirəm ni nan ki den am kə
nami mbarəm kan den kaar atl gwa da'a,
ama den bi kə munju kan kə bim gwa ni,
domici ge ni.
10 Argon tu kup ami ra nariwo ge ni,
kan argon tu kup kan kira nariwo gwan
ni. A zam ɗəɗatən wi təp kar wuri.
11 A'i ri kə dəmi den kaar atl da'a, ama
wiwo wu'i ra den kaar atli, kan ami den
totən kar ki. Bəba, ki kan dləran ni kira
gwa, gandəl wurka na iko kə† sun gi, sun
tu kan kə bim gwa ituwi, kə də wu dəm
nəm kandatu mən ra nan ki nəm gwa.
12 Nan ami ra nan wuro, a gandəl wur
kan a ne wurka bat na də argon zam wuri
təp kə ba sun tu kə bim gwa. Ko nəm gəzən
jilka da'a bat na nəm tu kan məshtən ni'e
patən gəs gwa kə də rəshi Shirəm kə Yam
laa'i ra.>>
13 <<Kəkəno kar ki ni a to, ama a yari
ni bar ju nan a'i ra den kaar atl gwa, kə də
wu nəra laa'i na ghol mbatl gən gip mbatl
gəzəni.

* **17:6 17.6** Gip bi kə mən Hellaso *sun gi* † **17:11 17.11** Ko, *Bəba, kem wu dəm mən pitən dlat gip*

14 A yari wur shirəm giwi kan munju
kan kə atl ni gwa ba nge wuri, domici
wiwo kə atl ni wu'i da'a, kandatu ami ma
kə atl ni da gwa.
15 Shirəm gən nan kiwo ba'e kə də kə
pən wur ka den kaar atl ni da'a, ama a lir
ki ni kə də kə gandəl wurka ba də mən ɗasi
tu tu zam wur da'a.
16 Wi kə atl ni da'a, kandatu ami ma
kə atl ni da gwa.
17 Pali wur dlat təp kə ba‡ ge shirəm gi,
argon tu kə yari gwa ni'e ge shirəmi.
18 Kandatu kə karəm sur gip atlo, untu
ni a kar wur rin gip atl ka pa'e.
19 Domici gəzən ni a ne gam gən
markəme den bi gi, kə də wu ma də ne
wurka markəm gip ge shirəm gi.>>

Yesu shirəm na Yam den am kə mən kopi kup

20 <<Munju ni katl a shirəm nan ki
den am gəzən da'a. Ama a pa shirəm
ni nan ki den am kə munju kan ba ri
kə ngəshtən den ki təp kə ba kulci gəzən
gwa.
21 Bəba, a liri kə də kup gəzən dəm
nəm. Kandatu ki ra gipən kan ami ra gip
ki gwa ar ni a liri kə də wu ma wu dəm
gip mi den də mbarəm kup ngəsh wur den
Yam den'e ki ni kə karəmi.
22 A tare a bi wur ɗəɗatən tu kan kə
bim gwa wi, kə də wu dəm nəm kandatu
min ra nəm nan ki gwa.
23 Aa dəm gip wuri ki ngapo kə dəm
gipəni, kə də wu dəm ra nəm hoyi, kə də
mbarəm kup kan den kaar atl mom'e ki ni
kə karəmi, kan'e kə ndu wur kandatu kə
ndu'əm gwa.>>
24 <<Bəba, a ndu'e mbarəm ju kan kə
bimo wu nəra las tu ami ra gwa. A ndu'e
wu shin ɗəɗatən gəni, ɗəɗatən tu kan kə
bim gwa domici kə ndu'əm kapən ne gəs
kə pi atl kundərəndlip.>>
25 <<Bəba mən pitən dlat, kup na
mbarəm kə den kaar atl mom ki da'a, ama
amo a mom ki, kan wu mom'e ki ni kə
karəm suri.
26 A kem wur wu mom kiwi §aa ci cina
na kemi gəzən wu mom ki ra, kə də ndutən
tu kan kə pimo ar dəm gip wuri, kan ami
ma a dəm gip wuri.>>

18

Bi Yesu ka kan ba nəm ti

1 Nan Yesu pa'i shirəm na Yamo, ar ni
Yesu na mir mən kulci kar ti ndara kan wu
jikat dəndi kə Kidəron. Den kəti kə ɓula'iwo
dlyar kən zaitun gon ra, ar ni ti na mir mən
kulci kar ti te gipi.
2 Yahuda, muntu kan bi tikayi mom lasi,
domici Yesu na mir mən kulci kar ti ba kur
mo barta.
3 Ar ni Yahuda nde womti mən bi utuyi
cina, ga mən ɓuti bom kə Yami, kiri mən
keri bar ju ɗiri Yami na mən Parise ba te
gip dlyari. Wu ɗir na ga toci, pitəla, dlo na
bar kə dlanye.
4 Yesu na momi argon tu baa ndo nan
tiwo, ar ni tə tli ter kar wur tə ngen momi
tə wule, <<Wo ni kə ngeni?>>
5 Wu nəmi ti wu wule, <<Yesu kə Nazarat
ni.>> Yesu wul wur'e, <<Ami ni.>> (Yahuda
mən bi gəsika ra tlor nan wuri.)
6 Nan Yesu wul wur'e, <<Ami ni'e ti,>> ar
ni wu dəlka na kaar kan wu nda atlka.
7 Ar ni tə pa ngen momi kar wur tə
wule, <<Wo ni kə ngeni?>> Kan wu wul
ti'e, <<Yesu kə Nazarat ni.>>
8 Yesu nəmi wur tə wule, <<A yari in'e
ami ni'e ti. Ami ni fa kən den ngeniwo, to
za ni mbarəm ju wu ndara.>>
9 Muntu pi ni untu kə də shirəm tu kan
Yesu yari gwa laa'i, den'e, <<A hol ko nəm
gip munju kan kə bim gwa da'a.>>*
10 Ar ni Siman Bitərus, muntu kan ra
na bar səɓər gwa, dli bar səɓər gəs kan tə
wotl kəm kə zher kə bar mən keri bar ju
ɗiri Yam gwa, tə pəni ti kəm kə shimli den
gamka. (Sun kə zheri ni'e Malkus).
11 Yesu wul Bitərus'e, <<Pali bar səɓər
gika gip kumti gəsi! Kə kum wule ar nəm
a tla gip gal tu kan Bəba bim kə a tla gwa
diya?>>

Ri na Yesu bom də Hanana

12 Ar ni domtən kə mən bi utu kə Roma
na komanda gəzən na ga mən ɓuti bom kə
Yam ba nəm Yesu. Wu ɓal tika.

---

‡ **17:17 17.17** Ko *kə wu dəm den kandatu* § **17:26 17.26** Gip bi kə mən Hellaso *sun gi* * **18:9 18.9** Yohana 6.39

13 Kan wu pare ri gəs cina də Hanana,
muntu kan bakon kə Kayafa, bar mən keri
bar ju ɗiri Yam kə sheti ghoni ni gwa.
14 Kayafa ni'e muntu wokoci gon pi
shirəm kiri kə mən Yahuda den ar mani
mbuntən də gon məsh den am kə mbarəm
kup gwa.

Bitərus nge'e tə mom Yesu kə nəm

15 Siman Bitərus na nye mən kulci kar
Yesu gon den kopi Yesu kaari. Domici nye
mən kulci kar Yesu tuwo bar mən keri bar
ju ɗiri Yam gwa mom ti, ar ni tə kop Yesu
tə te gip dəbom bom kə bar mən keri bar
ju ɗiri Yami gwa.
16 Ama Bitərus dlər te bədlabən kaarika.
Nye mən kulci kar Yesu goniyi, muntu kan
bar mən keri bar ju ɗiri Yami mom ti gwa,
pal ter na kaari, tə shirəm na nye gər tu
kan den mbap ɓuti bədlabən bomi gwa,
kan ba ter na Bitərus gipi.
17 Nye gər tu kan den ɓuti bədlabəni ngen
momi kar Bitərus tə wule, <<Ki ma nəm gip
mir mən kulci kar mbarəm tu ni diya?>>
Bitərus bali ti tə wule, <<Ami ra gip wur
da'a.>>
18 <<Wokoci iɗatən kə las ni, ar ni ga
zher kə bar mən keri bar ju ɗiri Yami na ga
mən ɓuti bom kə Yam dlər kə kumi gəzhin
mən utu kan wu hor gwa. Bitərus ma təra
dlor nan wuri, tə den kumi utuyi.>>

Bar mən keri bar ju ɗiri Yam ngen momi kar Yesu

19 Ar ni bar mən keri bar ju ɗiri Yam
ngen momi kar Yesu den mir mən kulci
kar ti na den kulci gəsi.
20 Yesu bali ti tə wule, <<A shirəm na
mbarəm na ghundər argonka da'a, a pi
ta kulci mbarəm gip bom domtən kə mən
Yahuda na gip bom kə Yami, las tu mən
Yahuda kup ba kur dom wur gwa. A yari
argon muri da'a.
21 Unun kem kə ngen momi karəm
rawe? Ngen momi kar munju kan kumən
gwa, ai wu mom argon tu a yari gwa.>>
22 Nan Yesu yari muntuwo, ar ni gon gip
kə cina gəzən kan kosak na Yesu gwa ɓe ti
amkayama. Tə wul Yesu'e, <<Untu ni kii
bali shirəm bar mən keri bar ju ɗiri Yama?
>>
23 Yesu bali ti tə wule, <<O argon ra a
yarika məgəniwo, yari. Ama e ge shirəm
ni a yari fawo, unun kem kə ɓom we?
24 Ar ni Hanana kar bar na Yesu na ɓali
də Kayafa, bar mən keri bar ju ɗiri Yam
gwa.>>

Bitərus nge'e tə mom Yesu biyi rop na kə myakan

25 Bitərus ra dlor den kumi utu, ar ni jen
ngen momi wu wul ti'e, <<Ki ma nəm gip
mir mən kulci kar mbarəm tu ni diya?>>
Ar ni Bitərus nge, tə wule, <<Ami ra gip
wur da'a.>>
26 Nəm gip zher kə bar mən keri bar ju
ɗiri Yam, mən kə mbarəm tu kan Bitərus
wotli ti kəmika shirəm tə wule, <<A shin ki
na Yesu gip dlyar kən zaituni diya?>>
27 Ar ni Bitərus pa wule untu ni da'a, gip
untuwo ar ni tus kor la yare.

Yesu cina də Bilatus

28 Kə bi cigəni ar ni kiri kə mən Yahudayi
ɗəl na Yesu wu za bom kə Kayafa wu ndara
nan ti bom kə gobna kə Roma. Ama ar ni
wu nge tetən gip bomika bəse wu li gam
gəzənka cina də Yam kan ar hane wur ci
fingal Jikat Bədlabəni.
29 Ar ni Bilatus ɗəl ter kaari tə ngen
momi kar wur tə wule, <<Unu shirəm ni
kə ɗiri mbarəm kən cina dene we?>>
30 Wu bali ti'e, <<Də wule mbarəm kən
pi wani bar gon dawo, o na mə ɗir ti cina
da'i da'a.>>
31 Bilatus wule, <<Pən təni na gam gin kə
tloyi təni shirəm den bi kulci gi ni.>> Ar ni
mən Yahudayi wul ti'e, <<Mən ra na iko kə
hukunte mbarəm də ri ti eka da'a.>>
32 Muntu pi ni kə də argon tu kan Yesu
yari den kandatu tə ri kə məshtən gwa
laa'i.
33 Bilatus pal te gip bomka, kan tə la bi
Yesu tə ngen momi kar ti tə wule, <<Ki ni'e
gun kə mən Yahuda ya?>>
34 Yesu ngen momi kar ti tə wule,
<<Muntuwo yari kə gam gi na ko jen ni
yari'i untu deməni?>>
35 Bilatus bali ti tə wule, <<Ami mən
Yahuda na? Mbarəm gin na ga kiri mən
keri bar ju ɗiri Yam ni ɗir ki cina da'əmi.
Ununu kə piwe?>>
36 Yesu wule, <<Dəmi gən gunwo kə den
kaar atl kən ni da'a. Na untuno, ga zher

gən baa dlan wur wu hane kiri kə mən Yahudayi nəmi gəni. Ama dəmi gun gəno kə ɗe ni da'a.>>
37 Bilatus wule, <<Rawo ki gun na?>> Yesu nəmi ti tə wule, <<Kə yari dlat na wultən'e ami gun ni. Na ho bi, den untu ni gəri mi, kan den untu ni a sur gip atl, kə də a yari shirəm den ge shirəmi. Murgon tu kup kan den kopi kaar kə ge shirəmi baa kumənі.>>
38 Bilatus ngen momi tə wule, <<Ununu ni'e ge shirəmi?>> Ra untuwo ar ni tə ɗəl te kaarika es kar mən Yahudayi tə wul wur'e, <<A zam argon tu kan baa nəm mbarəm kən dene gwa da'a.
39 Ama kandatu kə kur pi gwa ni kə də pətli in nye mən bom moni nəm wokoci kə Nyel Jikat Bədlabəni. Kə ndu a pətli in Gun kə mən Yahuda ya?>>
40 Ar ni wu tli na la'i yar es wu wule, <<O'o, ba'e ti da'a! Bi mi Barabas! >> Barabaso mən tli bən mbatl ni.

19

Tloyi Yesu shirəm den də ɓa tika den kini

1 Ar ni Bilatus pən Yesu kan tə kem ba ɓo ti.
2 Mən bi utuyi pi lish kə gun ka ire kan wu kemi ti sur gami. Wu kemi ti tlyari lulur mən mal galura.
3 Kan wu pi ta ritən kar ti wu den wultən'e, <<Də shirmi ika, gun kə mən Yahuda!>> Kan wu ɓeɓɓe ti ankiyama.
4 Bilatus pa ɗəl ter kaari tə wul wur'e, <<Shin ni, a ɗəli ti ni ter kar kən kə də kə mom'e a zam ti na argon kə hukuntetən da'a.>>
5 Nan Yesu ɗəl ter kaari na lish kə gun ka ir gam dati na tlyari lulur mən mal galu-rawo, ar ni Bilatus wul wur'e, <<Mbarəmin kəni!>>
6 Nan kiri mən keri bar ju ɗiri Yam na ga mən ɓuti bom kə Yam shin Yesuwo, ar ni wu tli yar yam wu wule, <<Ɓa tika den kini! Ɓa tika den kini!>> Ama Bilatus nəmi wur tə wule, <<Kəno pən təni na gam gin kə ɓa tinəka den kini. Amiwo a zam argon kan tə pi kan ndari də hukunte ti gwa da'a.>>
7 Ar ni mən Yahudayi nəmi ti wu wule, <<Mən ra na kulci, kan den kulci gəmiwo tə ndar məshtəni, domici tə la bi gam gəs'e Nya Yami.>>
8 Nan Bilatus kum untuwo ar ni tə kum bərti ka ra naari,
9 kan tə pal te gip bomka tə ngen momi kar Yesu tə wule, <<Ako ni kə ɗəl ɗiru?>> Ama Yesu nəmi ti da'a.
10 Bilatus wul ti'e, <<Kə nge shirəm namən kaya, kə mom'e ami ra na iko a za ki kə ndara ko a ɓa kika den kin da'a ya? >>
11 Ar ni Yesu nəmi ti tə wule, <<Rawo, iko tu kan ki ra na ri deməno muntu kan Yam bi'i gwa ni katl. Warwat pitən kə muntu kan la'əm gip am da'i naar man ge.>>
12 Den shirəm tuwo, ar ni Bilatus ndu tə za Yesu tə ndara, ama mən Yahudayi pi ta la'i yar wu wule, <<Ki ni kə za mbarəm tu tə ndarawo, ki berəm kə Kaisar ni da'a. Murgon tu kup kan ba pən gam gəs ti gunno, gapa ni tə pi na Kaisar.>>
13 Nan Bilatus kum muntuwo, ar ni tə ɗəli Yesu ter kaari kan tə dəm den dandi tloyi shirəm gəs kan ba la ti bi'e Deɓe kə Tate (na bi kə Arameik ngapo Gabbata).
14 Den pət kərkəm bar kə nyel Jikat Bədlabən ni, pət to dlom gam wi. Bilatus wul mən Yahudayi'e, <<Gun gin tu.>>
15 Ama mən Yahudayi la yar wu wule, <<Ndara nan ti! Ndara nan ti! Ɓa tika den kini!>> Bilatus ngen momi kar wur tə wule, <<A ɓa gun ginka den kina?>> Ar ni kiri mən keri bar ju ɗiri Yami nəmi ti wu wule, <<Mən ra na gun gon bom na Kaisar da'a.>>
16 Ar ni Bilatus bi wur Yesu kə wu ɓa tika den kini.

Ɓa Yesuka den kini

17 Ar ni mən bi utuyi ndara na Yesu. Tə pən kin kan baa ɓa tika dene gwa tə ɗəl gip bəni, tə ndara las kə Kula Gami (na bi kə Arameik ar ni'e Golgota).
18 Lasi ni wu ɓa tika den kini, kan na jen rop, nəm den am shimli gon ngapo den am yali kan Yesu te dlom da wurka.
19 Bilatus rəsh argon kan tə ɓa to gami da tika. Argon tu rəsh gwa ni'e, YESU KƏ NAZARAT, GUN KƏ MƏN YAHUDA.
20 Mən Yahuda na womti zhit argon tu rəsh gwa, domici las tu ɓa Yesuka den kino kosak na gip bən ni ar ra, kan argon tu

rəshiwo, rəsh ni gip bi kə Arameik, Latin na Hellas.
21 Kan kiri mən keri bar ju ɗiri Yam ba
wul Bilatus'e, <<Ba kə rəsh'e <Gun kə mən
Yahuda> da'a, ama rəsh'e <Mbarəm kən
wule ti gun kə mən Yahuda ni.> >>
22 Bilatus nəmi wur tə wule, <<Argon tu
a rəsho, a rəsh wi.>>
23 Nan mən bi utuyi ɓa Yesuka den kino,
ar ni wu yem tutul dli gəs kan wu tatl bomi
wupse, ko gonge gəzən na nəm, kan wu za
nye lulur kə gipi untu. Nye luluriwo dləmi
ni dləm da'a, zəluw ni ar ra argon tu nəm
den yari har ba su atl gwa.
24 Wu wul ezən'e, <<Ba mə tlyati nika
da'a. Mə la ni guri'a dene mə shin ni wo ni
baa zami.>>* Muntu pini kə də laa'i argon
tu kan ra na rəshi gip shirəm kə Yam gwa'e,
<<Kan wu tlyati lulur gən gip dlom gəzəni,
kan wu la guri'a den lulur gən kə gipi.>>
Argon tu mən bi utuyi pi gwa utu.
25 Gip munju dlor kosak na kin tu ɓa
Yesuka denewo nas ra, na nye mən gəpi kə
nase, na Maryamu nagər kə Kəlopas, kan
na Maryamu kə Magdala.
26 Nan Yesu shin nas lasi, kan na nye
mən kulci kar ti kan tə ndu gwa dlor
kosako, ar ni tə wul nas'e, <<Nana, nya gin
tu!>>
27 Kan tə wul nye mən kulci kar tiyi'e,
<<Nana gin tu.>> Argon tu kan pən den gas
tuwo ar ni nye mən kopi gəsi pən nana kə
Yesu gip bom gəs tə dəm nan ti.

Məshtən kə Yesu

28 Den kaar kə untuwo, nan Yesu mom'e
bar kup piwi, kə də argon tu kan ra na
rəshi gip shirəm kə Yam laa'iwo, ar ni tə
wule, <<A kum guzum male.>>
29 Zurum gon ra lasi laa'i na mati mal
kin inabi. Ar ni wu gi soso gip mati mal
kin inabiyi, wu kem sosoyi den dlo kan wu
ta'i Yesu toka wu ne ti den bi.
30 Nan Yesu ɓom mati mal kin in-
abiyiwo, ar ni tə wule, <<Ar pa wi.>> Na
yari untuwo ar ni tə la gam atl kan tə kotl
mbatlka.
31 Den pət Kərkəm bar ni, kan bar ni
tlo gwa'e pət Shukutəni. Domici wu mən
Yahudayi ba ndu wu za dli den kin den pət
Shukutən da'a, kan wu liri Bilatus den də
cen asəm gəzənka, kan də shu dli gəzənka
sur den rati kini.
32 Ar ni ga mən bi utuyi ba ɗir kar
mbarəm ju kan ɓa wurka den kin na Yesu
gwa, kan wu cen asəm kə mbarəm kə
nəmika na kə mən nəmi.
33 Ama nan wu ɗir den Yesu kan wu zam
tə tare tə məshkawo, ar ni wu'i cen asəm
gəska da'a.
34 Nan wu pi untuwo, ar ni nəm gip
mən bi utuyi tul markəm ngetl kə Yesu na
geshe, se car bəran na mal ba nəm shottəni.
35 Mbarəm tu kan shin argon tu kan pi
gwa ni yari muntu, kan argon tu tə yariwo
untu ni ar ra. Tə mom'e ge shirəm ni tə
yari, kan tə yari ni kə də kən ma kə ngəsh
kən ni den Yesu.
36 Bar ju pi ni untu kə də shirəm kə Yam
laa'i, muntu kan wule, <<Baa cen ko nəm
gip gul gəs da'a.>>†
37 Shirəm kə Yam pa yari las gon'e, <<Wii
shin muntu kan wu tul ti gwa.>>‡

Kapi kə Yesu

38 Den kaariwo, Isubu kə Arimatiya
ngen den də Bilatus bi ti dli kə Yesu. Isubu
kə Arimatiyayiwo, nye mən kopi Yesu ni,
ama muri ni tə pi domici tə bərti mən
Yahuda. Bilatus bi ti bi kə pi untu, kan tə
ɗir pən dli kə Yesu tə ndara nari.
39 Nikodimu, mbarəm tu kan far ri kar
Yesu gip gas gwa ri na Isubu. Nikodimu
ɗir na mir mur na alos kan kurtli gwa, bar
kə kilo hauya nəm na kutl.
40 Mbarəm rop ju ba pən dli kə Yesu,
wu bərke ti mir mən təmi kasəri, kan wu
ghumka na tutul ghumi məshi mbarəme.
Muntuwo den kandatu mən Yahuda ba
kap məshi mbarəm gwa ni.
41 Las tu kan ɓa Yesu den kino dlyar gon
ra lasi, gip dlyari ngapo pel bori gambəci
gon ra, muntu kan kap murgon gipi wi
dagwa.
42 Domici pət Kərkəm bar kə mən Yahuda
ni kan gambəci'i ra kosak nan wuro, ar ni
wu kap dli kə Yesuka lasi.

20

Tlitən kə Yesu gip məshi mbarəme

* **19:24 19.24 Shirəmi ba zam ni gip Zabura 22.18** † **19:36 19.36** Ɗəltəne 12.46; Dləmi Mbarəme 9.12; Zabura 34.20 ‡ **19:37 19.37** Zakariya 12.10

1 Den pət Lahadi kə cigəni, tun bar'i pələu, ar ni Maryamu nye mən bən kə
Magdala ri kar gambəci kə Yesu kan tə
shin kutəl tat tu kan le bi gambəci'ika nari
gwawi.
2 Ar ni tə ɗir na kətər kar Siman Bitərus
na nye mən kulci kar Yesu nəmi, muntu
kan Yesu ba ndu gwa, tə wul wur'e, <<Wu
pən Babomka gip gambəci'i wi, ngapo mə
mom las tu wu ne ti gwa da'a!>>
3 Ar ni Bitərus na nye mən kulci kar
Yesuyi mən nəmi ri na kətəre kə ba
gambəci'i.
4 Kup gəzən ropi den kətəre, ama nye
mən kulci kar Yesu nəmi wuce Bitərus, kan
tə pare mbu'i bar gambəci'i.
5 Tə ngus tə la ger su gipika kan tə shin
tutul ghumi məshi mbarəmi lasi markəme,
ama tə su gipi da'a.
6 Den kaariwo kan Bitərus ba mbubari,
tə su gip gambəci'i. Tə shin tutul ghumi
məshi mbarəmi lasi markəme.
7 Tə pa shin tutul tu kan ɓali Yesu ɗir
gam gwa na kucimi las nəm, markəmi na
ghol mayaniyi.
8 Den kaariwo ar ni nye mən kulci kar
Yesu mən nəmi, muntu kan pare mbu'i bar
bi gambəci'i gwa, tə ma tə su gipi. Tə shin
kan tə ngəsh ti den Yesu.
9 (Ama kup na untu wu mani momi
argon tu shirəm kə Yam yari den ar nəm
də Yesu tli gip məshi mbarəm da'a.)
10 Ar ni mir mən kulci kar Yesuyi pal
gəzən rən bomka.

Yesu ɗəl kar Maryamu kə Magdala

11 Ama Maryamu dlər bi gambəci'i tə den
kulu. Ti gip kuluwo ar ni tə ngus kan tə la
ger su gip gambəci'ika
12 ar ni tə shin mir mən kartən kə Yam
rop na ghol tutul dli, njon las tu far dli kə
Yesu ra gwa, nəm kə ba gami kan nəm təp
kar asəme.
13 Ar ni mir mən kartən kə Yami ngen
momi kar ti wu wule, <<Nagəre, unun kem
ki den kulu we?>> Ar ni tə wul wur'e,
<<Wu pən Babom gən kawi, kan a mom las
tu wu ne ti gwa da'a.>>
14 Tə pa'i yari muntuwo ar ni tə bal ti,
se tə shin Yesu dlor, ama tə mani momi'e
Yesu ni da'a.
15 Ar ni Yesu ngen momi tə wul ti'e,
<<Nagəre, unun kem kə den kulu we? Wo
ni kə den ngeni we?>> Maryamu pən'e
ti ni'e mən kəni, ar ni tə wul ti'e, <<Bar
mbarəme, ki ni fa kə pən tikawo, yarim las
tu kə ne ti gwa, aa ri pən ti.>>
16 Yesu la ti bi tə wul ti'e, <<Maryamu!>>
Ar ni tə bal ti rən den tika kan tə shirəm
gip bi kə mən Yahuda tə wule, <<Rabboni!
>> (Ba mən kulci ituwi).
17 Yesu wul ti'e, <<Ba kə nəm dli gən da'a,
domici a pal to kar Banka wu da'a. Ama ri
yari mir ɓyar'e, a ri kə paltən kar Ban kan
Be gini, kar Yam gəni kan Yam gini.>>
18 Ar ni Maryamu nye mən bən kə Mag-
dalayi ri kar mir mən kulci kar Yesuyi na
zo shirəm kən'e, <<A shin Babom wi!>>
Kan tə yari wur argon tu Yesu yari gwa.

Yesu ɗəl kar mir mən kulci kar ti

19 Gas Lahadi kə sit nan mir mən kulci
kar Yesu ra kəba lasi nəm, na bədlabən
kushi gəzən kup na le den bərti kə mən
Yahudawo, ar ni Yesu ɗir kan tə dlər gip
dlom gəzən tə wule, <<Də dəmi zhəlili kop
kəne!>>
20 Den kaar kə yari muntuwo ar ni tə
gode wur am gəs na markəm tu gəsi. Mir
mən kopi gəsi pi ghol mbatl naar na shini
Babomi.
21 Yesu pa wul wur'e, <<Nəm ni dəmi
zhəlili! Kandatu Bəba karəm gwa untu ni
a kar kən pa'e.>>
22 Nan tə yari untuwo ar ni tə hori wur
kuskənu gəsi kan tə wul wur'e, <<Nəm ni
Ruhu kə Yami.
23 Murgon tu kup kə gaparte ti warwat
pitən gəs kawo, gaparte ti ituwi, kan mur-
gon tu kup kə gaparte tika dawo, gaparte
ti da'a ituwi.>>

Yesu ɗəl kar Toma

24 Rawo, Toma, nəm gip mir mən kulci
kutl cet ropi (kan ba la ti bi'e Nye Ngumci*)
ra gip wur da'a nan Yesu ri kar wur gwa.
25 Ar ni nami mir mən kulciyi yari ti'e,
<<Mə shin Babom wi.>> Ama tə wul wur'e,
<<Ami ni a shin shu kusa ju den am gəsi,
a kem yasa gən gip shu kusayi, kan a ne

* **20:24 20.24** Toma (na bi kə Arameik) na Didimus (na bi kə mən Hellas) kup rop ju ba pi nupi'e ngumci

am gən den markəm tu gəs dawo, aa nəm da'a!>>
26 Muri wusupse den kaar kə muntuwo, mir mən kulci kar Yesuyi ra gip bom esi, kan Toma ra nan wuri. Kup na bədlabən kushiyi kup ra na le, ama Yesu ɗir kan tə dlər gip dlom gəzən tə wule, <<Nəm ni dəmi zhəlili!>>
27 Ar ni tə wul Toma'e, <<Kem yasa gi ɗe, shin am gəni. Ta am gi kə kem gip markəm tu gəni. Za damtən kə ngəsh ki deməni.>>
28 Toma nəmi Yesu tə wule, <<Babom gəni, na Yam gəni!>>
29 Kan Yesu ba wul ti'e, <<Nan kə shiməno, kə ngəsh ki demən wi. Mən albarka ni'e munju kan shimən da'a ama kup na untu wu ngəsh wur demən gwa.>>

Argon tu kem rəsh təlankur kən gwa

30 Yesu pi halama bar kə nəmi bi na am jen na womti den ger kə mir mən kulci kar ti, munju kan rəsh gip təlankur kən da gwa.
31 Ama rəsh ni mənjən kə də kə ngəsh† kən ni den Yesu ni'e Almasihu, Nya Yami. Kan təp kə ba ngəshtən den tiwo kə zam ni ge mbatl gip sun gəsi.

21

Yesu pi bar kə dləkəntən nəmi kose

1 Den kaar kə untuwo, ar ni Yesu pa ɗəl kar mir mən kulci kar ti bi bar ɓula kə Tiberiya.* Kandatu ar pi gwa ikəni.
2 Siman Bitərus, Toma (kan ba la ti bi'e Nye ngumci† gwa), Natanayilu mbarəm kə Kana gip atl kə Galili, mimir kə Zabadi, na mir mən kulci kar Yesu jen rop ra lasi nan wuri.
3 Siman Bitərus wul wur'e, <<A ri kə nəmi kose.>> Ar ni nami mir mən kulci kar Yesuyi wule, <<Mən ma mii ri nan ki.>> Ar ni wu ndara kan wu to gip kungələn jikat male, ama gip gastawo wu nəm argon da'a.
4 Kə bi cigəniwo ar ni Yesu dlər den bishidi bar ɓula'i, ama mir mən kulci kar tiyi mani momi'e Yesu ni da'a.
5 Ar ni tə la wur bi tə wule, <<Mir moni, kən ra na kosa?>> Kan wu nəmi ti wu wule, <<O'o.>>
6 Yesu wul wur'e, <<La ni bar kə nəmi kos gin den am shimli kə kungələn jikat mali, kii nəm jeni.>> Nan wu piwo, kan wu nəm kos na womti har wu'i mbu dəli bar kə nəmi kosi tor gip kungələn jikat mali da'a.
7 Ar ni nye mən kulci tu Yesu ba ndu gwa wul Bitərus'e, <<Babom ni ca!>> Nan Siman Bitərus kum'e Babomno ar ni tə pən tutul dli gəs tə la'i, (domici tə tuska wi den bi mbapi) kan tə nda su gip malika.
8 Nami mir mən kulci kar ti gip kungələnyi ɗiri, kan wu dəl bar kə nəmi kosi tor laa'i na kose. Rawo, wu dlyam na gam bishidi bar ɓula'i da'a, bar kə desi asəm hauya kutl cet nantam (300) ni.
9 Nan wu ɗəl tor gip maliwo, ar ni wu shin gəzhin mən utu gon lasi, na kos dene, kan na bəredi jeni.
10 Yesu wul wur'e, <<Ɗiri ni jen gip kos ju kan kə'i nəm gwa.>>
11 Ar ni Siman Bitərus to gip kungələn jikat mali kan tə dəl bar kə nəmi kosi tor den bishidi. Laa'i na kiri kos gudəli hauya nyingi na kutl cet myakan (153), ama kup na womtitən gəzən juwo bar kə nəmi kosi tlyatka da'a.
12 Yesu wul wur'e, <<Ɗir karye ni.>> Gon ra da'a gip mir mən kulci kar Yesuyi kan kərce kə wuli gəs'e, <<Ki wo ni we?>> Nan wu mom'e Babom ni gwa.
13 Ar ni Yesu ɗir kan tə pən bəredi tə bi wuri, kan tə pa pən kosi tə bi wuri.
14 Muntu ni'e ɗəltən kə Yesu kə myakan kar mir mən kulci kar ti den kaar kə tlitən gəs gip məshi mbarəme.

Yesu shirəm na Bitərus

15 Nan wu pa'i ci baro, ar ni Yesu wul Siman Bitərus'e, <<Siman nya Yohana, na ho bi kə ndu'əm man munju ya?>> Siman nəmi ti tə wule, <<Aan, Babomi, kə mom'e a ndu ki.>> Yesu wul ti'e, <<Bi təm gən fingali.>>
16 Yesu pa ngen momi kar ti kə ropi tə wule, <<Siman nya Yohana, na ho bi kə ndu'əma?>> Siman nəmi ti tə wule, <<Aan, Babomi, kə mom'e a ndu ki.>> Yesu wul ti'e, <<Ne ger den təm gəni.>>

† **20:31 20.31** Ko *kə də kə ci cina na ngəshtən* * **21:1 21.1** Ɓula kə Galili, nəm ar ni'e ɓula kə Tiberiya na bi kə mən Hellas † **21:2 21.2** Didimus (na bi kə mən Hellas) kup rop ju ba pi nupi'e ngumci

17 Yesu pa ngen momi kar ti kə bisi
myakani, tə wule, <<Siman nya Yohana, kə
ndu'əma?>> Ar ni ar ghun Bitərus domici
bisi myakan ituwi tə ngen momi kar ti na
wultən'e, <<Kə ndu'əma?>> Ar ni tə wul
ti'e, <<Babomi, kə mom ko unu, kə mom'e
a ndu ki.>> Yesu wul ti'e, <<Bi təm gən
fingali.
18 Ge shirəm ni a yari'i, nan kə'i ɗaliwo
kə kem tutul dli gi kə ndara las tu kə ndu
gwa, ama wokoci tu kə korsiwo kii ta am
gi, kan də murgon kemi'i tutul dli kan tə
ri'i las tu kan kə ndu ritən da gwa.>>
19 Yesu yari ni untu kə də tə gode wur
kandatu Bitərus ba ri kə məshtən kan
baa ɗəɗa Yam gwa. Ar ni Yesu wul ti'e,
<<Kopəni!>>
20 Nan Bitərus bal tiwo, ar ni tə shin
nye mən kulci tu kan Yesu ba ndu ti gwa
ra den kopi gəzəni. (Ti ni'e muntu kan
dəm kosak na Yesu wokoci ci fingal kə
Nyel Jikat Bədlabən gwa. Ti ni'e muntu
kan ngen momi kar Yesu gwa tə wule,
<<Babomi, wo ni ba ri kə bi gi kayi?>>)
21 Nan Bitərus shin tiwo, ar ni tə ngen
momi kar Yesu tə wule, <<Babomi, im nu
baa ndo na mbarəm tuwe?>>
22 Yesu nəmi ti tə wule, <<Ami ni a ndu
tə dəm ra ar ri paltən gən suro, unun ghun
kiwe? Ki de kopəni!>>
23 Yari untu kem shirəm tu nga las gip
mir mən kopi den'e nye mən kulci kar Yesu
tu baa məsh da'a. Ama rawo ba'e Yesu
wul ni'e tii məsh da'i da'a, ama tə wul ni'e,
<<Ami ni a ndu tə dəm ra ar ri paltən gən
suro, unun ghun kiwe.>>
24 Ti ni'e nye mən kulci kar Yesu tu kan
bi seda den bar ju, kan tə pa rəsh gwa. Mə
mom'e seda gəs den Yesuwo untun ar ra.
25 Bar ra na womti kan Yesu pi gwa.
Də wule baa rəsh ni kupo, a shin atl
kundərəndlip baa zam ba ne tələnkur ju kan
baa rəsh gwa da'a.

ACT

Muntu kan rəsh gwa na wokoci rəshiyi: Tələnkur kəno Luka ni rəshi, kan arni wule kopi kaar kə Zo shirəm kə Yesu kan tə rəsh gwa. Luka kari ni bar mbarəm gon mən sun Tiyopilus na shirəm kə Yesu. Jen ba shin wule rəsh ni tələnkuri bar kə AD 63, jen ngapo wu shin rəsh ni gip AD 70.

Argon tu gipi gwa: Luka pa'i ni shirəm gəs den argon tu Yesu pi den kaar kə tlitən gəs gip məshi mbarəm gwa. Tə pare ni tələnkuri den mbap kə mir mən kartən kə Yesu na totən kə Yesu yami. Kan ar ba shirəm den kandatu mir mən kartən kə Yesu na nami mən kopi ɓut gip Urushalima den bi la'itən kə argon tu Yesu wule ti bi wur gwa. Den gas Pentikos, muri kutl den kaar kə totən gəs yamo, Ruhu kə Yam sur den wur kan ba laa'i wur na mani pi bari. Bar tu pən den gas tawo ar ni mən kopi Yesu pi ta womtitən bəle-bəle, argon tu nəm gip bən kə Urushalima ar ba te Samariya na <<gip atl kundərəndlip gwa.>> Sura 1.8.

Gip kəti kə nəm kə tələnkuriwo, shirəmi bətl ni gam den Bitərus nye mən kartən kə Yesu na den domtən kə mən kopi gip bən kə Urushalima. Argon tu nəm sura kə 9 ar ba ri cinawo arni den ɓomi asəm bisi myakan kə Bulus nye mən kartən kə Yesu gip atl kə Roma, na ɓomi asəm gəs kə sitən cina də bom tloyi shirəm kə bar gun kə Roma.

Argon tu arba yari gwa: Tələnkur kəno ar yari ni kandatu domtən kə mən kopi pare gwa na bar ju ar kop gipi gip nartən gəsi, den ngashi gam kə mən kopi na kumi dli. Ar pa shirəm den kandatu mbarəm na womti den ta bi gam gəzən kə də Yesu dəm gun gip mbatl gəzəni na ndərtən gip mbap kə Ruhu kə Yam gip ga domtən kə mən kopi na gip dəmi kə kogonge mən kopi Yesu.

Totən kə Yesu yami

1 Mən nartən Tiyopilus, gip tələnkur gən
kə pari kan a rəsho, a rəsh ni den kup bar
ju Yesu pare pi na kulci mbarəm gwa,
2 ar ba ri den pət tu kan pən təka to
yamka gwa. Kapən tə ndarawo, tə yari mir
mən kartən gəs kan tə zəzari bar ju wi pi
nan Ruhu kə Yam ba ne wur amra wu pi
gwa.
3 Den kaar kə kumi dli na məshtən gəso,
tə ɗəl kar mir mən kartən gəs ju den təp
na womti nan ba mom'e tə ra na rai gwa.
Tə ɗəl kar wur gip muri hauya rop kan tə
shirəm nan wur den dəmi kə Yam gun gip
mbatl kə mbarəme.
4 Den pəti gon nan tə ɗəl kar wur tə den ci
fingal nan wuro, tə wul wur'e, <<Ba kə za
ni Urushalimawu da'a, ama ɓutni də Bəba
la'i in na Ruhu kə Yam kan tə wule ti bi
ine, muntu kə kum a shirəm dene gwa.
5 Yohana pini mbarəm batisma na male,
ama gip muri njem cina ɗewo, baa pi in
batisma na Ruhu kə Yami.>>
6 Nan wu mo gam kə ba lasi nəmo, arni
wu ngen momi kar ti'e, <<Babomi, kəkən
ni kə ri kə pali Isra'ila dəmi na gun kə gam
gəsa?>>
7 Yesu wul wur'e, <<Momi pət na woko-
ciwo gegin ni da'a, domici Bəba ni gip
mani pi bar gəs ne gam gəs momi muntu.
8 Ama ki zam mani pi bari, Ruhu kə Yam
ni sur den kən wu gwa. Ki dəm mən yari
bar ju kə shin demən gip bən Urushalima,
na atl kə mən Yahuda kup na Samariya, an
ri gip atl kundərəndlip.>>
9 Nan tə pa'i yari muntuwo, kan Yam ba
pən tika to gip dun yamka den ger gəzəni
wu den shini ar bari wu'i mani shini gəs
da'a.
10 Wu gip zhiti ndekeke to yamka nan
Yesu den totəno, arni curut mbarəm rop
jen ni jən dlor markəm dawur na ghol
tutul dli.
11 Wu wule, <<Mən Galili, unun kem kə
dəm den wi ger to yamkawu? Yesu tu kan
pən təka kar kən ba te ti yamkawo, baa pal
den nəm təp tu kə shin pən təka to yamka
gwa.>>

Zəzar Matiyas den am kə Yahuda Iskaryoti

12 Kano mir mən kartəni ba za Tləndər
mən kin Zaitun wu pal su Urushalimaka,
ɓomi asəm bar kə tatli dlom kə mil nəm.
13 Nan wu mbubar gip bən kə Urushal-
imawo, arni wu to gəzən gip ɓiti kushi
kə to yamika las tu kan wu dəm gwa.

Munju ra lasi gwani'e Bitərus, Yohana, Yakubu, Andərawus, Filibus na Toma, Bartilamawus na Matta. Yakubu nya Halfa, Simon mən ghuve den bən gəsi, na Yahuda nya Yakubu.

14 Kup gəzən ci cina na me gam na shirəm na Yam na mbatl nəm, na mətliyi, na Maryamu mən gəri kə Yesu na mir mən gəpi gəsi.

15 Gip muri jawo, Bitərus tlyam dlor gip mir ɓyar mən kopi Yesu (womtitən gəzən ri hauya mukka)

16 kan tə wule, <<Mir ɓyari, ar nəm də Təlankur laa'i den shirəm tu Ruhu kə Yam yari terka bi də gun Dauda den Yahuda, muntu kan pii təp munju nəm Yesu gwa.

17 Tə Yahuda ma nəm gip mi ni, kan ra na am gip mbap gəmi kən gwa.>>

18 (Mbarəm tu Yahuda wur ni las na wurpi tu tə zam den ɗasi tu gəs gwa, las tu tə nda sur atl na dlom gam, tu gəs ba mbutlka, kan wot gəs kup ba ɗəlka kari.

19 Mbarəm kə Urushalima kup kum bar tu, kan wu labi lasi na bi gəzən'e Akeldama, <<Las tu kan shot bəran gwa ituwi.>>)

20 Bitərus ci cina tə wule, <<Untuni anra na rəshi gip təlankur Zabura'e, <Naa də bom gəs sa koni, ba də zam murgon kan ba dəm gipi gwa da'a.> Eso, <Naa də gon nəm mbap gəsi.>

21 <<Untuno, ar nəm də zəzar nəm gip mbarəm ju nan ra nan mi kup wokoci tu mən den ritən na Babom gəmi Yesu,

22 pare den batisma gəs kan Yohana pi ti, an ri gas tu pən təka kar mi gwa. Nəm gip munju zəzariwo, ti dəm nan mi gip yari mbarəm kandatu mə shin Yesu tli gip məshi mbarəm gwa.>>

23 Arni wu bi sun kə mbarəm rop: Isubu mən sun Barsabas (kan mom ti na Yustus gwa) na Matiyas.

24 Kano wu shirəm na Yam wu wule, <<Babomi, kini kə mom mbatl kə mbarəm kup. Nune mi gonge ni kə zəzari gip rop ju

25 kan baa pən las mbap kə mir mən kartən gi kən, muntu Yahuda zaka tə ndara las gəs gwa.>>

26 Kan wu zəzar ti təp kə ba la'i guri'a, arni ar nda den Matiyas. Arni wu la ti gip wur tə dəm nye mən kartən nəm na kutl cet nəmi.

2

Surtən kə Ruhu kə Yam den gas Pentikos

1 Nan gas nyel kan ba wul ti'e Pentikos ɗiro, arni kup mən kopi mo gam kəba lasi nəm.

2 Karap, se ba kum ghughughu sur yam wule hortən kə bar itəri, kan arba laa'i kup bomi ka las tu wu dəm gwa.

3 Arni wu shin argon wule bələm utu ɗəl ba gəzan den gam kə kogonge gip wuri.

4 Kan ba laa'i kup gəzən na Ruhu kə Yam kan wu nəm shirəm na bi jeni, kandatu Ruhu bi wur mani pi gwa.

5 Gip muri jawo mən Yahuda mən kopi kulci kə Musa asəm na gəs nan ɗəl ɗir gip atl kundərəndlip ra su Urushalimaka.

6 Nan wu kum bar larəmtən tuwo, wu dom wur kəba lasi nəm ghiru-ghiru, domici kogonge gəzən kum wur den shirəm gip bi gəsi.

7 Na bar dləkəntəne arni wu wule, <<Kup mbarəm mən shirəm juwo mən Galili ni diya?

8 Ra imni fa kogonge gəmi ba kum wur den shirəm na bi gəmiwu?

9 Mən ni jin mən Partiya, na mən Midiya, mən Elama, mən dəmi gip Mesopotamiya, mən Yahuda, mbarəm kə Kapadokiya, na Pontus, na Asiya,

10 mən Pirijiya, mən Pamfiliya, mbarəm kə Masar, na kəti jen gip Libəya kosak na Sairin, mən dəki kan ɗəl tor Roma gwa.

11 Gip miwo mən Yahuda ra na datemi gip kopi Yam kə mən Yahuda, mən Karita ra, na mbarəm kə Arab. Kup gəmi den kumi gəzən den yari kiri bar ju Yam pi gwa gip bi gəmi.>>

12 Kan wu dlər gip nəmi bi na am na damtəne, wu wul ezən'e, <<Ununu ba pi untuwe?>>

13 Ama jen gip womti mbarəmi mbur wurka kan wu wule, <<Wu laa'i tu na zili mal wi.>>

Wazu kə Bitərus gas nyel Pentikos

14 Kan Bitərus ba tlyam dlor na nami mir mən kartən kutl-cet nəmi, tə tli yar tə shirəm na womti mbarəmi tə wul wur'e, <<Mir ɓyar mən Yahuda na kup gin kan

ba dəm gip Urushalima gwa, na də ceti in gamka. Neni kəm gin ɗe kə kumni shirəm gəni.
15 Mbarəm juwo wu tla ni zili mal kandatu kə pən gwa da'a. Gəlla am ghanum ni'i kə cigəni katl.
16 O'o, muntu ni'e argon tu mən yari shirəm kə Yam Yowel yari gwa'e,
17 Yam wule, <Gip muri kə pa'i baro,
Aa shoti Ruhu gən den mbarəm gən kup.
Mimir gin moni na mətli ba shin ge shirəm kan ɗəl sur kar Yam gwa,
Ɗal mir moni gin ba shin ruya,
Mir korsi gin ba tloni tlone.
18 Kup na zher gin moni na mətli ma,
Aa shoti wur Ruhu gən gip muri ja,
kan wu yari shirəm gəni.
19 Aa pi bar kə dləkəntən to gip dlom yamka,
Na bar kə nəmi bi na am sur den atli,
Bəran na utu na dun kunu.
20 Pət ba palka dəməni
kan də kyar palka bərani
kapən də bar pət kə Babom Yam ɗiri.
21 Kup murgon tu ba la bi
sun kə Babom kə zami ɗəltəno, ti zam ɗəltəne.>
22 <<Mir ɓyar mən Isra'ila, kum ni shirəm tu. Yesu kə Nazarato mbarəm ni kan Yam pi kiri bar kə nəmi bi na am na dləkəntən gip dlom gin təp kar ti, kandatu kən na gam gin mom gwa.
23 Bi mbarəm tuka gip am gin kandatu Yam ne terka den untun ba pi gwa, kan kən na ne amra kə mbarəm mən ɗasi tu ba kem tə məsh təp kə ba ɓa'i gəs den kini.
24 Ama Yam tli tika gip məshi mbarəme, ba ɗəli təka gip dun mbatl kə məshtəni, domici məshtən baa mani nəmi gəs da'a.
25 Gun Dauda yari den ti'e,
<A shin Babom Yam ra cina da'əm ko gəgasi.
Domici tə ra naməni,
a jərkətka da'a.
26 Ra'untuwo, mbatl gən gholi kan bi gən ba pi shirəm ɗəɗa gəsi.
Aa pa dəm na la'i mbatli,
27 Domici ki za'əmka gip gambəci'e,
ko kə za Zo'i gi kan kə ne markəm gwa tə moka da'a.
28 Kə kem a mom təp kopi də zam rai wi,
ki la im na ghol mbatl cina da'i.>
29 <<Mir ɓyari, ami na bigul kə shirəm nan kən den'e kori gəmi Dauda məshka kan ba kap təka, gambəci gəs ra ɗe har sekəni.
30 Ama tə mən yari shirəm kə Yam ni kan mom den Yam yari na ɓe am atl den'e ti ne nəm gip gəsgal gəs tə dəm den dandi gəsi.
31 Gip shini bar tu kan baa pi cina ɗewo, Dauda shirəm den tlitən gip məshi mbarəm kə Almasihu, den Yam za Almasihu gip gambəci'e, ko tə za dli gəs ar moka da'a.
32 Yam tli Yesu tu gip məshi mbarəme, mən ngapo mə shin muntu na ger gəmi ar ni mə yari ine.
33 Yam ɗəɗa ti na ne gəs den am shimli gəsi, nan tə nəm Ruhu kan Yam wule ti bi gwa, arni tə shoti den mi, muntu kə shin kan kə pa kum kəkən gwa.
34 Yam pənni Dauda to yamka kandatu tə pi Yesu gwa da'a, ngapo tə wule,
<Babom wul Babom gən'e, Dəm den am shimli gəni,
35 Se amin a kem mən nge gi dəm ba ne asəm gi.>
36 <<Den untuwo, naa də mən Isra'ila kup mom'e, Yam ni pali Yesu tu, muntu kan kə ɓa den kin gwa, tə dəm ti ni'e Babomi na Almasihu!>>
37 Nan womti mbarəmi kum shirəm tuwo, ar nəm mbatl gəzəni kan wu wul Bitərus na nami mir mən kartəni'e, <<Mir ɓyari, ununu mi piwu?>>
38 Bitərus nəmi wur'e, <<Cini atl gam kar Yam kan də pi kogonge gin batisma gip sun kə Yesu Almasihu kə də pən warwat pitən gin ka. Untuni Yam ba bi in Ruhu gəsi.
39 Domici argon tu Yam wule ti pi in kən na mimir gini, na kup munju kan bən gəzən dlyam nar na kup munju Babom Yam gəmi ba la wur bi gwani.>>
40 Na shirəm jen na womti arni Bitərus dəli wur kəme, kan tə lir wur tə wule, <<Ɗəli ni gam ginka gip wani pitən kə zhan kəni.>>
41 Munju kan nəm shirəm tu Bitərus yariwo, arni pi wur batisma, bar kə mbarəm zangu myakan ni mbəl wur ra den womtitən kə mən kopi gas ta.

Dəmi kə mən kopi kə ba lasi nəm

42 Wu bi gam gəzən gip zami kulci kar
mir mən kartəni, na me gami, na gip ci
fingal gip bom kə ezən na shirəm na Yami.
43 Bərti nəm nami mbarəmi naari, kan
mir mən kartəni ba pi bar kə nəmi bi na
am gip dləkəntən na womti.
44 Kup mən ngəshtən den Yesu ra kə
ba lasi nəm na bi bar ezən kandatu bi
kogonge gwa.
45 Arni jen wur bar gəzənka kan wu bi
wurpiyi də rabe gip dlom gəzən den bi
argon tu kogonge gip wur ba ndu gwa.
46 Den pət kupo wu ci cina na me gam
gip dəbom bom kə Yami. Wu ci fingal kə
Babom gip bom kə ezən na ghol mbatli, na
mbatl nəm,
47 wu den ɗəɗa Yami na zami cirtən kar
mbarəm kup. Den kogonge pəto Babom
Yesu pi ta mbəli ra den womtitən gəzən na
munju kan zam ɗəltən gwa.

3

Bitərus pali kurki mbarəm lau

1 Gasi gono, Bitərus na Yohana ra
bədlabən Bom kə Yam wokoci kə shirəm na
Yam bar kə gəlla am myakan kə pəte.
2 Kurki mbarəm gon ra kan gər ti untu
muntu ba ne ti bədlabən Bom kə Yam kan
ba wul ti'e Mbuni Bədlabəni. Ba kur ne
tə ni lasi den kogonge pət kə liri bar kar
munju kan ba te gip Bom kə Yami gwa.
3 Nan tə shin Bitərus na Yohana den
tetən gipiwo, arni tə lir wur wurpi.
4 Arni wu wi ti ger ndekeke, kan Bitərus
ba wule, <<Shin mi!>>
5 Kan kurkuyi ba wi wur ger tə shin
wule tə ri kə zami argon kar wur ituwi.
6 Bitərus wul ti'e, <<Wurpiyo ami nari
da'a, ama argon tu aa mani pi'iwo ar
ni'e, gip sun kə Yesu Almasihu kə Nazarat,
tlyam kə desi!>>
7 Kano Bitərus ba nəm ti na am shimli,
ba tli ti yami, lasi, arni yar asəm gəs na
gamghurəm kə mbarəmi ndəri.
8 Kan tə ɓo tuma, tə nəm desi. Kan tə te
gip bədlabən bom kə Yam nan wur tə den
desi na tumatən tə den ɗəɗa Yami.
9 Nan mbarəm kup shin ti den desi atl na
ɗəɗa Yamo,
10 kan wu mom den ti ni'e muntu kan
ba kur dəm kə liri bar bi bədlabən Bom kə
Yam kan ba la ti bi Mbuni Bədlabən gwa.
Arni mbarəm nəm bi na am gip dləkəntən
den argon tu zam mbarəmi gwa.

Wazu kə Bitərus gip Bom kə Yami

11 Nan mən liri bari ra dlakət na ga
Bitərus na Yohanawo, arni kup mbarəmi
kan gip nəmi bi na am ba kətər su las tu
kan ba la ti bi'e ba shukutən kə Solomon
gwa.
12 Nan Bitərus shin untuwo, arni tə wul
wur'e, <<Mbarəm kə Isra'ila, unu ni'e bar
ki nəmi bi na am den muntu wu? Kan
unun kem kə wi mi ger untu wule na
ndərtən ko ho pitən gəmi ni mbarəm kən
mani desi esi?
13 Yam kə ga Ibərahim, Ishaku, na
Yakubu, Yam kə ga kori gəmi, tin tə ɗəɗa
zher gəs Yesu. Kən ni kə kem də ri ti eka
na nge gəs den'e mən wani pitən ni cina də
Bilatus, kup na Bilatus pən tor gip mbatl
gəs den ti za ti tə ndara gwa.
14 Kə nge Yesu muntu bi Yam gam gəs
kan ba pi dlat gwa. Kə ngen də pətli in mən
ri mbarəm eka.
15 Kə ri muntu ba kop na mbarəm wu
zam rai kan ba pa dagwa eka, ama Yam tli
təka gip məshi. Miwo mə yarini bar ju mə
shin na ger gəmi gwa.
16 Ngəshtən den Yam den argon tu sun
kə Yesu ba pi gwani kem mbarəm kən kan
kə shin kə pa mom gwa kə ndərtəni. Na ho
bi, ngəshtən den Yam gip sun kə Yesu ni bi
mbarəm kən paltən lau, kandatu kə shin
gwa.
17 <<Kəkəno, mir ɓyari, a mom'e kən na
kiri kə bən gin pini untu gip dəmən gam
momi'e Yesu ni'e Almasihu.
18 Ama na untuni Yam laa'i argon tu tə
yari terka təp bi də kup mən yari shirəm
kə Yami, den'e Almasihu gəs ba kum dli.
19 Cini atl gam kəkəni, kə palni kar Yami,
kə də tə pash kənka den warwat pitən gini.
Na untuni wokoci ba ɗir kan ti ndəri in
bigul hoyi,
20 kan də Yam kari in bar na Almasihu,
muntu kan tə zəzari in terka den tə dəm
gun gip mbatl gin gwa.
21 Ar nəm tə dəm to yamka an ri wokoci
tu Yam ba pali bar kup peli kandatu tə
yari terka bi də mən yari shirəm kə Yam
ju tə zəzari kə də wu yari mbarəm mbatl
gəs gwa.

22 Kum ni argon tu Musa yari gwa,
<Babom Yam gin ba tli in mən yari shirəm
kə Yam gon wule ami gip ya'əni. Ar nəm
kən kə kop ni kup argon tu tə yari in gwa.
23 Kup murgon tu nge kopi gəso ba ɗəli
tika gip mbarəm kə Yami.>
24 <<Untuni, kup nami mən yari shirəm
kə Yam pare den Sama'ila shirəm den
argon tu den pitən gip muri jin gwa.
25 Kən nan mi ni'e munju kan Yam kari
wur bar na Almasihu kandatu mən shirəm
na Yam wule ti pi, gip gudlum shirəm
tu kan Yam pi ga kori gəmi kan nan mi
ma. Yam yari Ibərahim den Almasihu'e,
<Aa ɗəɗa mbarəm kə atl kundərəndlip den
argon tu gəsgal gi ba pi gwa.>
26 Nan Yam tli zher gəso, kan tə pare kari
gəs kar kən kə də tə ne am kogonge gip kən
kan za pitən kə ɗasi tu den bi pi argon tu
baa gholi Yam mbatl gwa.>>

4

Bitərus na Yohana cina də mən tloyi shirəm mən Yahuda

1 Mən keri bar ju ɗiri Yam na bari kə mən
ɓuti Bom kə Yam na mən me gam kə mən
Sadukiya ɗir nan Bitərus na Yohana ra gip
shirəm na mbarəm gwa.
2 Lo ci wur nar den ga Bitərus na Yohana
den kulci mbarəm na wazu den'e Yesu tli
gip məshi mbarəme. Untu ni ba gode'e
məshi mbarəm ba tli na rai esi.
3 Kan wu nəm ga Bitərus na Yohana, ama
domici sit piwo, kan wu la wur gip bom kə
moni wu mur lasi.
4 Ama na womti gip mbarəmi kan kum
wazu gəzən ngəsh wur den Yesu, kan
womtitən gəzən ba ri mbarəm zangu nan-
tam (5,000).
5 Bar tlowo arni kiri kə bəni, mir korsi
na mən kulci mbarəm den kulci kə Musa
mo gam su Urushalima ka.
6 Hanana bar mən keri bar ju ɗiri Yam
gwa ra lasi, na Kayafa, na Yohana, na
Alekzanda na kup mbarəm kə bom kə bar
mən keri bar ju ɗiri Yam gwa.
7 Kan wu ɗəli Bitərus na Yohana ter dlom
da wur kan wu wul wur'e, <<Imni kə mani
pi muntuwu? Na sun kə woni kə pi bar
tuwe?>>
8 Bitərus laa'i na Ruhu kə Yami, arni tə
wul wur'e, <<Mən bən na kiri kə bəni!
9 Sekəno, kin den ngeni momi kar mi
den ho bar tu pi kurki tu kan tə pal lau
gwa.
10 Mə ndu kən na nami mən Isra'ila kup
mom'e sun kə Yesu Almasihu kə Nazarat
ni pəni ti kumi dli gəska kan tə mani dləri
cina da'ine. Kən ni kə kem də ri ti eka təp
kə ba ɓa'i gəs den kini, ama Yam tli ti na
rai lasi.
11 Yesu ni shirəm den ti gip Təlankur'e,
<Tat tu kan kən mən tu'i bin nge, muntu
kan pal bar ho tat gip tati kup gwa.>
12 Zami ɗəltəno təp kar Yesu ni nan
gəsi. Sun gon ra es den kaar bar atl
kən kundərəndlip kan bi mbarəm kə zami
ɗəltən gwa da'a.>>
13 Nan mən domtən kə tloyi shirəmi shin
ɓa'i mbatl dlom gam kə Bitərus na Yohana
kə shirəm bat na bərtiwo ar kem wur kə
nəmi bi na ame. Wu mom'e wu pi kushi
rəshi gip Shirəm kə Yam da'a, mbarəm ni
kan pən wur den argon ni dawo, arni wu
mom'e wu zamni dəmi na Yesu.
14 Ama nan wu shin mbarəm tu kan pəni
ti kumi dliyika dlor nan wuro, wu'i mbu
yari argon məgəni da'a.
15 Arni wu ɗəli wurka kə ba domtəni, kan
wu bali gip dlom gəzəni.
16 Wu wule, <<Imni mi pi na mbarəm
juwe? Artu kup muntu kan ba dəm gip
Urushalima mom'e mbarəm ju pi bar kə
nəmi bi na am kan mi mani nge mə wule
larni gwa da'a.
17 Ama kə də kem ba də mbarəm kup
kum shirəm tu dawo, mi dəli wur kəme ba
wu'i shirəm na murgon gip sun tu da'a.>>
18 Kan wu la wur bi ter gipi es kan wu
wul wur'e ba wu'i shirəm ko kulci mbarəm
gip sun kə Yesu da'a.
19 Ama Bitərus na Yohana nəmi wur'e,
<<Tloni shirəm tu kən na gam gini, in dlat
ni anra cina də Yam mə kop shirəm gin
man kə Yam gwa.
20 Mən ngapo mi za shirəm den argon tu
mən na gam gəmi shin kan mə pa kum gwa
da'a.>>
21 Nan wu dəli wur kəm rawo, arni mən
tloyi shirəmi za wur wu ndara domici
mbarəm kup den ta ɗəɗa Yam den argon
tu kan pi gwa.
22 Mbarəm tu kan bar kə nəmi bi na am
tu pi den ti kə pali gəs lauwo, sheti ghon

gəs man hauya rop na gəri wi.

Mən ngəshtən den Yam gip Yesu shirəm na Yami

23 Nan za ga Bitərus na Yohana wu ndarawo, kan wu pal rən kar mbarəm gəzənka. Arni wu yari wur kup argon tu kiri mən keri bar ju ɗiri Yam na kiri kə bən yari wur gwa.
24 Nan wu kum argon tu piwo, arni wu tli yar yam na bi nəm gip shirəm na Yam wu wule, <<Bar Gun Babomi, ki ni kə pi yam na atli, na bar ɓula na kup bar ju ra gipi gwa.
25 Kə shirəm gip Ruhu kə Yam təp bi də zher gi, ba gəmi Dauda, kan tə wule,
<Unun kem munju kan mən Yahuda ni
da'a ba kum lo na Yamwu?
Unun kem mbarəm gip kədləm pitən
ba dlər kə dlan na Yamwu?
26 Gun kə atl kup ne bi den bar nəm wi,
kan mən bən mo gam wi
den gapa na Babom Yam
na Almasihu gəsi.> >>
27 <<Na ho bi ni ga Buntus Bilatus na munju kan mən Yahuda ni da'a, na Hiridus na mbarəm kə Isra'ila dom wur gip bən kən kan wu ɓal bika gip gapa na Yesu, zher gi mən tsarki, muntu kan kə zəzari Almasihu gwa.
28 Ama kup bar ju wu piwo kə tare kə ne wi gip pi bar na ndu'i gi den untuni ba pi.
29 Kəkəno, Babomi, kum argon tu wu pi mi gwa, kə ɓa'i mi bigul mən ga zher gi kə də mə mani yari Shirəm gi bat na bərti.
30 Ta am gi gip mani pi bar gi kə pəni mbarəm kumi dlika na pi bar kə nəmi bi na am na dləkəntən gip sun kə Yesu Zher gi kan ba pi argon tu kə ndu gwa.>>
31 Nan wu pa'i shirəm na Yamo, arni las tu wu dom wur gwa jiti ti. Kan ba laa'i wur kup na Ruhu kə Yami, arni wu nəm yari shirəm kə Yam bat na bərti.

Bi bar gip mən kopi gəsi nəm

32 Kup mən kopi kan ngəsh wur den Yesu dəm nəm gip mbatl na ruhu. Ko nəm gon ba le gerka den bar ju təra nari gwa da'a, ama wu tatl ni ko unu kan wu ra nari gwa gip dlom gəzəni.
33 Mir mən kartəni pi wazu tlitən gip məshi mbarəm kə Babom Yesu na ndərtən tu Yam bi wur gwa. Mbarəm mom'e Yam den ta ɗəɗa gəzəni.
34 Murgon ra gip wur kan hol argon gwa da'a. Munju kan na kən ko bomo wu kur wurka, wu ɗiri wurpi kə bar ju wu wurka gwa.
35 Kan wu ne cina də mir mən kartəni. Mir mən kartəni ba bi ni mbarəm den bi argon tu kogonge gip wur ba ndu gwa.
36 Mbarəm wule ga Isubu. Tə mən bom kə Lawi kan gip atl kə Saipəros ni.
Muntu mir mən kartəniyi ba la ti bi'e Barnaba (muntu gəs kə sunyi'e, Nye mən ɓa'i bigule).
37 Tə wur kən gəska, kan tə ɗir na wurpiyi tə ne kar asəm kə mir mən kartən kə Yesuyi.

5

Hukunte Hananiya na Sapiratu

1 Mbarəm gon ra mən sun Hananiya, tə na nagər gəs Sapiratu wur nye pili atl gəzənka.
2 Na momi kə nagər gəsi, arni tə ne nami wurpiyika markəme ama tə ɗiri nami tə ne cina də mir mən kartəni.
3 Kan Bitərus ba wule, <<Hananiya, imni Shetan laa'i mbatl gika kan kə ceni lar Ruhu kə Yam na ne gamgi nami wurpi tu kə zam den wuri atl gi kagwa?
4 Kapən kə wurkawo, ge ni diya? Nan kan kə wurka eso, wurpiyi ra gip am gi diya? Unun kem kə la muntu tor gip mbatl gi kə pi untuwu? Mbarəm ni kə ceni wur lar da a, ama Yam ni.>>
5 Nan Hananiya kum shirəm tuwo, arni tə nda atl tə məshka. Bərti nəm kup munju kum argon tu pigwa na naari.
6 Kan mir moni ba ter gipi, wu ghumtəka, wu ɗəli ti te karika kan wu kap təka.
7 Bar kə awa myakan den kaar kə untuwo, kan nagər gəs Sapiratu ba ter gipi, ama tə mom argon tu kan ndo na bakos gəs gwa da'a.
8 Bitərus ngen momi kar ti na wuli gəs'e, <<Yari mi, untuni wurpi tu nan ki na Hananiya wur pili atl ginka raya?>> Arni tə nəmi ti'e, <<Aan wurpiyi ituwi.>>
9 Kan Bitərus ba wul ti'e, <<Unun kem kə pən tor gip mbatl gin kə ceni lar Ruhu kə

Yam den argon ba zam kən da'a? Ɓashini! Kum desi asəm kə mir moni ju kan kap bakos gi gwa bədlabəni, wi pən ki te karika pa'e.>>

10 Bartu cina da wur arni tə nda atl tə məshka. Kan mir moniyi ter gipi wu zam ti ɓom məshiwo, kan wu te ti kari wu kap ti markəm də bakos gəsi.

11 Bərti nəm domtən kə mən kopiyi na naari na kup munju kan kum bar ju pi gwa.

Mir mən kartən ɗəli kumi dli mbarəm na womti ka

12 Mir mən kartən bar kə Yesuyi pi bar kə nəmi bi na am na dləkəntən na womti gip mbarəme. Kup mən kopi Yesu ba kur mo gam gip las tu ba la ti bi'e ba shukutən kə Solomon gwa.

13 Ko nəm murgon ra gip nami mbarəm kan ngəsh wur den Yesuwu da'a kan zam ɓa'i bigul kə me gam nan wur gwa. Kup na untu, mbarəm kup ba shin nartən gəzəni.

14 Kup na untuwo, mətli na moni na womti ngəsh wur den Babom Yesu kan me gam kə mən kopiyi ba nar ra.

15 Den bar kə nəmi bi na am na dləkəntən ju kan mir mən kartəni ba piwo, mbarəm pi ta ɗiri mən kumi dli bi guntəpe, ɓom den bamuri gəzəni. Wu pini untu kə də pəni jen kumi dli gəzənka in shishidər kə Bitərus kop den wur tin tə kop lasi gwa.

16 Kan mbarəm na womti ba pi ta ɗəltən ɗir gip mir bən kan kosak na Urushalima gwa, wu ɗiri mən kumi dli na munju dun itər ba ghun wur gwa, kan kup ba pəni wur kumi dli gəzənka.

Nge mir mən kartən kə Yesu

17 Arni bar mən keri bar ju ɗiri Yam na kup ga berəm mbap gəs kan gip me gam kə mən Sadukiya nəm na ghuve.

18 Arni wu nəm mir mən kartəni kan wu la wur gip bom kə moni kə gip bəni.

19 Ama gip dlom gaso nye mən kartən kə Yam gon ɓul bədlabən bom kə moniyika kup kan tə ɗəli wur ter kari.

20 Tə wul wur'e, <<Mbərni kə ri dlərni gip Bom kə Yam kə yari ni mbarəm kup shirəm kə pel rai kəni.>>

21 Bar tlowo arni wu te gip Bom kə Yam kandatu yari wur gwa, wu nəm kulci mbarəme.

Nan bar mən keri bar ju ɗiri Yam na ezən mbirawo, wu la bi domtən kə Mən tloyi shirəm kə mən Yahuda muntu kan haɗe na kup kiri kə atl kə Isra'ila gwa. Arni wu kar bar rən bom kə moniyika den də ter na mir mən kartəni.

22 Ama nan mən ne ger den bom kə Yami mbubar bom kə moniyiwo, wu zam wur te gipika da'a. Arni wu pal rin kar domtən kə mən tloyi shirəmika wu yari wur'e,

23 <<Mə ri zam bom kə moniyi dlep na le, na mir mən ɓuti bomi dlor ter kari bi kup bədlabəni, ama nan mə ɓulo, mə zam murgon gipi da'a.>>

24 Nan wu kum argon tu yari wuro, arni bari kə mən ɓuti Bom kə Yami, na kiri mən keri bar ju ɗiri Yam dam wur den argon tu muntu baa gəri wur gwa.

25 Gon kan kum kulci kə mir mən kartəni ter gipi tə wule, <<Shinni! Mbarəm ju kan kə la wur gip bom kə moni gwan ja dlor te gip Bom kə Yamka wu den kulci mbarəme.>>

26 Den muntuwo, arni bari kə mən ɓuti Bom kə Yam na ezən ri nəm mir mən kartəni ɗiri. Wu getl mir mən kartəni da'a, domici wu kum bərti den mbarəm baa la wur na tate.

27 Nan ɗir na mir mən kartəniwo, anni dləri wur cina də domtən kə mən tloyi shirəm kə mən Yahudayi kə də bar mən keri bar ju ɗiri Yam tambe wuri.

28 Kan tə wule, <<Mə dəli in kəm hoyi den ba kə'i kulci ni mbarəm gip sun kə mbarəm tu da'a. Kup na untu, kə nga Urushalima kup wi na kulci gini, kan kən den ndu'i mə dəm na am gip shoti bəran kə mbarəm tu.>>

29 Ama Bitərus nəmi wur den am kə nami mir mən kartəni tə wule, <<Ar nəm mi te yarka mə kop shirəm kə Yam na mə kop shirəm kə mbarəm gwa!

30 Yam kə ga bəba gəmi tli Yesu gip məshi mbarəme, muntu kan kə ri ti eka təp kə ba ɓa'i gəs den kini.

31 Yam ɗəɗa Yesu nar na ne gəs den am shimli gəsi. Tə ne təni tə dəm ti ni'e mən ɗəli gəmi na gun gip dəmi gəmi. Yam pini muntu kə də mən mbarəm kə Isra'ilawo tə ɓuli mi guntəp kan mi bali kaar warwat dəmi gəmi kə də tə pəni mi warwat pitən gəmika.

32 Mən ni'e munju shin bar ju kan pi gwa na ger gəmi, untuni es Ruhu kə Yami, muntu kan Yam bi kup munju kan ba kop shirəm gəs gwa.>>

33 Nan wu kum shirəm tuwo, arni lo ci wur nar kan wu ndu wu ri wur eka.
34 Ama Ba mən Parise gon mən sun Gamaliyel, mən kulci mbarəm den kulci kə Musa kan mbarəm kup ba shin nartən gəs gwa tlyam tlor cina də domtən kə mən tloyi shirəmi. Tə wule də kur ɗəli mir mən kartəniyi kari kakani.
35 Kan tə wul wur'e, <<Mən Isra'ila, ne ni ger ndin kə zhit ni argon tu kə ndu pi mbarəm ju gwa.
36 Wokoci gon ter kawo, mbarəm gon mən sun Tudas cwati, tə pən gam gəs ti murgon ni bari har tə zam mən kopi gəs bar kə mbarəm hauya kəba lasi hauya nəm (400). Ama ri ti eka, ndoltən kə muntu ituwi.
37 Den kaar gəso, Yahuda mən Galili cwat gip muri kə dləmi mbarəme kan tə dəl mbarəm na womti kaar dati gip bətli asəmka gip bari. Tiyi ma ri ti eka, kan kup mir mən kopi gəs ba gəzanka.
38 Ra'untuwo, den mənkən tuwo na yari ine, za ni mbarəm ju! Za wur ni wu ndara! In argon tu wu ndu piwo kə gam gəzən ni katlo, arba ri kətəgon da'a.
39 Ama in kar Yam ni ar ɗəlo, ki mani kemi mbarəm ju kə za'i da'a, arba dəm'e ki zam gam gin den dlan na Yam ituwi.>>
40 Nami kop kaar kə shirəm gəsi. Kan wu la bi mir mən kartəni ter gipi, wu kem ba ɓo wuri. Kan wu dəli wur kəm den ba wu'i shirəm gip sun kə Yesu da'a, kan wu za wur wu ndara.
41 Mir mən kartəniyi za Domtən kə mən tloyi shirəm kə mən Yahudayi wu den ghol mbatl den'e la wur gip munju kan tla sham den bi kə sun kə Yesu wi.
42 Den pət kupo wu te gip Bom kə Yamka, na kopi bom kə ezəni, wu za kulci mbarəm na yari Zo Shirəm den Yesu ni'e Almasihu da'a.

6

Zəzar mbarəm nyingi kə ne ger den bi fingali

1 Gip muri jawo mən kopi Yesu pi ta womtitəni. Arni mən Yahuda kan ba shirəm na bi kə mən Hellas kan gip wur ba ngwar den mən Yahuda kan ba shirəm na bi kə mən Yahuda gwa. Mən Yahuda kan ba shirəm na bi kə mən Hellasi ngwar den'e ba bi mətli gəzən kan guri gwa fingal kan ba bi den pət kup nəm na ezən gwa da'a.
2 Arni mir mən kartən kə Yesu kutl cet ropi la bi domi gam kə kup mən kopi, kan wu wule, <<Ar ba ndari mə za mbap yari shirəm kə Yamka mə dəm den shirəm kə fingal na bi bar mbarəm da'a.
3 Mir ɓyari, untuno zəzarni mbarəm nyingi gip kəne, munju kan mom wura laa'i na Ruhu kə Yam na bopya gwa. Mi ne wur gam mbapi muntu
4 kan mə bi gam gəmi gip shirəm na Yam na mbap kə kulci na yari mbarəm zo shirəm den Yesu.>>
5 Argon tu mir mən kartən kə Yesuyi yari təmi bi kup nami mən kopi. Arni wu zəzar Istipanus. Ti mbarəm mən ndəri ngəshtən den Yesu kan Ruhu kə Yam ba kop nan ti gwa ni. Wu pa zəzar Filibus, Pərokoras, Nikano, Timon, Paminas, na Nikolas, mbarəm kə Antakiya. Nikolas faro datemi gip ngəshtən den Yam kə mən Yahuda ni kan pal mən kopi Yesu gwa.
6 Arni wu ri na mbarəm nyingi ju cina də mir mən kartəni. Kan wu shirəm na Yam den wur na ne am gəzən den gam kə kogonge gip wur kə də wu pi mbap tu.
7 Mir mən kopiyi pita yari mbarəm na womti Shirəm kə Yami. Womtitən kə mən kopi gip Urushalima nar bəle-bəle. Mən keri bar ju ɗiri Yam na womti ma ngəsh wur den Yesu.

Nəm Istipanus

8 Yam bi Istipanus mani pi bar na womti təp kə ba mani pi bar kə Yami. Tə pi kiri bar kə nəmi bi na am na dləkəntən na womti gip mbarəme.
9 Ama ngetən ɗir nan mbarəm jen kə domi gam kə zher ju kan zam gam gəzən (kandatu ba la wur bi gwa) mən Yahuda kə Sairin na kə Alekzandəriya, na kə gip atl kə Kilikiya na Asiya. Mbarəm ju pare tli yar yam na Istipanus,

10 ama wu mani wu tabbate ti'e argon tu tə yariwo untuni anra da'i da'a, nan Ruhu kə Yam bi ti mani shirəm na bopya gwa.
11 Arni wu kop jen shep shep, wu co wur kə də wu cen lar wu wule, <<Mə kum Istipanus den pi məgən shirəm den Musa na Yami.>>
12 Arni wu tli mbarəm mbatl na kiri kə bən, na mən kulci mbarəm den kulci kə Musa. Kan wu nəm Istipanus wu ri nan ti cina də domtən kə mən tloyi shirəm kə mən Yahuda.
13 Wu ɗiri mən ceni lari, munju kan wule, <<Erəm kən za yari məgən shirəm den bom kə Yam kən na kulci kə Musa da'a.
14 Mə kum ti den wultən'e, Yesu kə Nazarat tu baa yas las kən ka kan tə zhimbəl bar ju kan Musa bi mi mə kop gwa.>>
15 Kup munju kan njon gip ba domtən kə mən tloyi shirəmi wii ger Istipanus ndər, kan wu shin bager gəs ba cirka wule bager kə mən kartən kə Yam goni.

7

Shirəm kə Istipanus cina də domtən kə mən tloyi shirəm kə mən Yahuda

1 Arni bar mən keri bar ju ɗiri Yam ngen momi kar Istipanus'e, <<Bar ju wu yari den kiwo unjun anra ya?>>
2 Den muntuwo arni Istipanus bali wur tə wule, <<Mir ɓyar na ga ba gəmi, kumən ni! Yam mən nartən ɗəl kar ba gəmi Ibərahim nan tə'i gip Mesopotamiya gwa, kapən tə dəm gip Haran.*
3 Yam wul ti'e, <Za atl gəri gi na mbarəm ginka, kə ri gip atl tu a ta'i'i am dene gwa.>
4 Arni tə za atl kə mən Kaldiya ka, kan tə dəm gip Haran. Den kaar məshtən kə baso, arni Yam kar ti ɗe gip atl kən kan kə dəm sekən gwa.
5 <<Yam bi ti atl ko ma ba ne asəm gip atli da'a. Ama Yam yari ti den'e ti bi ti atli, nan ti na gəsgal gəs kaar dati ar dəm gwazini, kup na Ibərahim ra na nyawi da'a.
6 Yam yari ti'e, <Gəsgal gi baa dəm məndəki gip atl tu kan gwazin ni dagwa, las tu baa pali wurka zheri, wu pi bota kə sheti ghon hauya kəba lasi hauya nəm (400) gwa.>
7 Yam wule, <Ama aa hukunte atl tu kan wu pi ti botayi gwa. Den kaar kə untuwo, wi ɗəl ter gip atl ta wu botem gip las kəni.> >>
8 Kano Yam ba yari Ibərahim'e tə sər ko-gonge moni kan gip bom gəs gwa. Muntu ba gode'e wi kop gudlum shirəm tu kan Yam pi nan wur gwa ituwi. Nan Ibərahim dəm basi Ishakuwo arni tə sər tika den pət kə wuzupse na gəri. Denkariwo Ishaku sər nya gəs Yakubu, kan Yakubu ba sər mimir gəs ga kori gəmi kutl-cet ropi.

9 Nan ga kori gəmi na ghuve den erəm gəzən Isubuwo, arni wu wur tika tə dəm zher gip Masar. Ama Yam ra nan ti
10 kan tə ɗəli ti gip kup damtən gəsi. Tə bi Isubu bopya na ghol bəran kar Fir'auna gun kə Masar. Kan Fir'auna ba ne ti den gam atl kə Masar na bom gəs kup.

11 Kano guzəm ba nda gip atl kə Masar na atl kə Kan'ana kan ba ɗiri bar kumi dli, arni ga ba gəmi hol fingali.
12 Nan Yakubu kum'e o ra Masaro, tə kar ga ba gəmi barta, tetən kə nəm.
13 Den tetən gəzən kə ropo, arni Isubu yari mir ezən ko ti woni, kan Fir'auna ba mom mbarəm kə shu bom kə ga Isubu.
14 Den kaar kə untuwo, Isubu kari bar bas Yakubu na kup mbarəm kə shu bom gəsi, wu mbarəm hauya myakan na kutl cet nantam.
15 Kan Yakubu ba su Masar, las tu ti na ga ba gəmi məshka gwa.
16 Kan ba pal na gul gəzən Shekem ba kap gip gambəci tu kan Ibərahim wur den bi wurpi jen kar mimir kə Hamor gip Shekem gwa.

17 Ama nan wokoci ɗir kosak kan Yam ba pi argon tu tə wule ti pi Ibərahimo, arni mbarəm gəmi gip Masar womti na naari.
18 Kano gun gon muntu kan mom argon den Isubu da'a ba dəm gun kə Masar.
19 Tə pali mbarəm gəmi ka zhere. Tə kem ga kori gəmi kə pi banyi mbapi təp kə ba kemi gəzən wu byal pel gəri mimir gəzənka kə də wu məshi.

* **7:2 7.2** Mesopotamiya faro arni gip atl tu kan səkən ba la ti bi'e Iraki gwa. Haran faro bar bən ni gip atl tu səkən ba la ti bi'e Siriya gwa.

20 Wokoci ta ni gər Musa, mbuni nya ni
den ger kə Yami. Ket ti kə kyar myakan
gip bom də base.
21 Nan byal ti kawo, nya Fir'auna, nye
gər pən ti tə ket ti tə dəm nya gəsi.
22 Untuni kulci Musa bopya momi bar kə
mən Masar kup, kan tə dəm bar mbarəm
gip shirəm na argon tu tə pi gwa.
23 Nan Musa ri sheti ghon hauya rop na
gəriwo, tə pən tor gip mbatl gəs tə ri shin
mir ezəni, mbarəm kə Isra'ila.
24 Kan tə shin mən Masar gon den ɓe
mən Isra'ila goni, arni Musa ri ne ti am tə
rame mbarəmi, kan tə ɓo mən Masari tə ri
tə eka.
25 Musa ba wule mbarəm gəzən baa
mom'e Yam ni den kopi nan ti kə də tə ɗəli
wuri, ama wu mom da'a.
26 Bar tlowo Musa pa ri kar wuri, arni tə
zam mən Isra'ila mbarəm rop den dlanye.
Tə ndu wu za ka, kan tə wul wur'e, <<Mir
mbarəme, kən ɓyar ni ca, unun kem kə
dlan kən na ya'ən we?>>
27 Ama muntu kan den ɓe esəyi ture
Musa ka markəme, kan tə wule, <<Woni
ne'i gami da mi na mən tloyi shirəm gip
dlom gəmiwe?
28 Kə ndu ni'e kə rim eka kandatu kə ri
ba mən Masar tu eka ghur gwaya?>>
29 Nan Musa kum muntuwo, arni tə
kətər gəs atl kə Midiyan, las tu tə dəm
məndəki gwa. Bartani tə gudlumi kan tə
gər mir moni rop.
30 Den kaar kə sheti ghon hauya ropo
Yam ɗəl kar Musa wule mən kartən kə
Yam goni. Yam shirəm nan ti təp kar mən
kartən kə Yami. Tə ɗəli tini gip bələm utu
gip ləp kan kosak na tləndər kə Sinai gwa.
31 Nan tə shin untuwo, ar ni tə nəm bi
na ame. Nan tə te kosak kə zhitiwo, arni
tə kum yar kə Babom Yam ba wul ti'e,
32 <<Ami ni'e Yam kə ga ba gi, Yam kə ga
Ibərahim, Ishaku na Yakubu.>> Arni Musa
nəm dədartən gip bərti, tə'i zam ɓa'i bigul kə
shini da'a.
33 Kan Babom ba wul ti'e, <<Tus kaptəlan
gi ka domici las tu kira dloro gwan ni.
34 Na hobi, a shin kandatu mbarəm gən
ba kum dli gip Masar wu gwa. A kum
ngwartən gəzən wi, arni a sur kə ɗəli
gəzəni. Kəkəno ɗiri, aa kar ki su Masar
ka.>>
35 Muntu ni'e nəm Musa tu wu nge ti na
wultən'e, <<Woni ne'i gami da mi na mən
tloyi shirəm gip dlom gəmiwe?>> Ti ni Yam
kar ti tə dəmi wur mən cina na mən ɗəli
gəzən, təp kar mən kartən kə Yam tu kan
ɗəl kar ti gip ləp gwa.
36 Tə ɗəli wur gip Masar na pi bar kə
dləkəntən na nəmi bi na am gip Masar. Nan
wu mbubar bar Zili Ɓula'i, na gip ləp kə
sheti ghon hauya rop gwa.
37 Musa tu ni yari mbarəm kə Isra'ila'e,
<<Yam baa kari in bar na mən yari shirəm
kə Yam gon wule ami gip mbarəm gini.>>
38 Musa ni'e mbarəm tu kan dom
mbarəm kə Isra'ila gip ləp gwa. Tə ra na
ga ba gəmi na mən kartən kə Yam tu kan
shirəm nan ti den Tləndər Sinai gwa. Tini
es tə nəm shirəm kar Yam muntu kan yari
kandatu mi dəm baa patən tu tə bi mi gwa.
39 Ama ga ba gəmi nge kopi shirəm kə
Musa ka. Nan wu pi untuwo, arni wu nge
ti kan mbatl gəzən ba pal su Masarka.
40 Arni wu wul Haruna'e, <<Pi mi mir
yam jen kan ba nde mi cina gwa. Musa
tu kan ɗəli mi ter Masaro, mə mom unun
zam ti da'a!>>
41 Wokoci ta ni wu pi argon tu wi bote
ti gwa wule nye tla. Wu ɗiri dabba wu
mboshi ti na ghol mbatl gip bota den
argon tu kan wu pi na am gəzən gwa.
42 Ama Yam bali wur kaari, kan tə za
wur wu bote ga zənges kə to yamka.
Muntu ɗir nəm na argon tu ra na rəshi
gip təlankur kə ga mən yari shirəm kə Yam
gwa'e,
<<Kən mən Isra'ila, nan kə mbosh ga
dabba gin kan kə ta'im gip bota kə
sheti ghon hauya rop ju kan kən
gip ləpo, kə mom'e ami ni da'a kə
ta'ima?
43 Kən mbarəm kə Isra'ila, ami ni kə botem
da'a. Ama Molek ni kə bote ti, na
zənges kə yam gin Refan, na bar ju
kə pən kə də kə bote wur gwa.
Ra'untuwo, aa kem də ndara nan kən kə ba
bota na dlyami, cina na Babila.>>
44 Nan ga ba gəmi ra gip ləpo, wu bote
ni Yam gip tenti kan ba gode'e Yam ra nan
wur gwa. Pi təni kandatu Yam wul Musa'e
tə pi gwa, kandatu tə shin anra gwani tə
pi.

45 Sheti ghon na womti den kariwo,
nami ga ba gəmi pən tentiyi nan wur nan
Joshuwa den kopi nan wur gwa. Wu ter
gip atl kən nari nan wu dəm mən atl ju kan
Yam kar wur ka cina da wur gwa. Ar dəm
gip atli ba ri wokoci kə Dauda.
46 Tə pi bar ju kem kan Yam pi ti mbuni
gwa. Arni tə liri kə də tə tu'i Yam bom
dəmi. Gip bom tu ni mbarəm kə Isra'ila
baa bote ti.
47 Ama Solomon nya Dauda ni Yam pi tə
tu'i ti bomi.
48 Rawo, mə mom'e Yam nar man ko-
unu, kano tə dəm gip bom ju kan mbarəm
pi gwa da'a. Kandatu mən yari shirəm kə
Yam yari'e Babom Yam wule,
49 <<To yamka ni'e las tu a dəm kə pi mulki
gwa.
Atl ni'e ba ne asəm gəni.
Imni bom tu ki tu im gwa ba ni rawu?
Ako ni ba mani kəmi gən ar dəm'e bom gən
we?
50 Kə shina, ami ni'e muntu kan pi bar ju
kup gwa.>>
51 <<Kən mbarəm mən lati gami, mən
mbatl kə tat na kəm mən nge kumi shirəm
kə Yami! Kən ni wule ga ba gini. Kən den
ta nge Ruhu kə Yami!
52 Mən yari shirəm kə Yam gon ni ra kan
ga ba gin kumi ti dli dagwaya? Wu ri mən
yari shirəm kə Yam kan yari shirəm den
surtən kə mən pi argon tu Yam ba ndu gwa
eka. Antu kə bali ti kaar kan kə ri ti eka!
53 Kə nəm kulciyi. Yam ni bi ga ba gəmi
kulci tu təp kar mən kartən bar gəsi. Ama
kə nge kopi ka.>>

Laa Istipanus na tate

54 Nan wu kum muntuwo, arni lo ci wur
den ti, kan wu ngas kur bi kə gəsi wu tli
den ti.
55 Ama Istipanus laa'i na Ruhu kə Yam
wi ger to yamka kan tə shin cirtən kə Yami,
na Yesu dlor den am shimli kə Yami.
56 Arni tə wule, <<Shinni, a shin yam
ɓuli na Nya Mbarəm dlor den am shimli
kə Yami!>>
57 Den muntuwo arni wu kesh kəm
gəzənka kan wu wom bar na la'i yare, wu
tli den ti,
58 wu dəl ti su kaar bənika, kan wu nəm
la'i gəs na tate. Mən ri gəs cinayi tus
tutul dli gəzənka wu ne kar asəm kə nye
mbarəm gon mən sun Shawulu.
59 Nan wu den la'i gəs na tato arni Isti-
panus shirəm na Yam tə wule, <<Babom
Yesu nəm ruhu gəni!>>
60 Kano tə ngus den gam ghurəm gəsi,
tə la yar tə wule, <<Babom Yesu, ba kə
hukunte wur den warwat pitən tu da'a.>>
Tə yari untuwo, kan tə məshka.

8

1 Shawulu ra lasi gip kopi kaar kə ri
Istipanus eka.

Kumi dli mən kopi kan wu gəzanka

Gas ta ni tli domtən kə mən kopi kə
gip Urushalima gami, arni kup mən kopi
Babom Yesu gəzanka ko-ako gip atl kə mən
Yahuda na Samariya, mir mən kartəni ni
katl za wur gip Urushalima.
2 Mən bərti Yam kap Istipanuska na pi
dun mbatl na naari den məshtən gəsi.
3 Ama Shawulu pi ta kumi dli domtən kə
mən kopi. Tə kop bom-bom kə dəli mətli na
moni tə den la'i gəzən gip bom kə moni.

Wazu kə Filibus gip Samariya

4 Munju kan gəzan wurka pi wazu zo
shirəm kə Yesu kup las ju wu rigwa.
5 Filibus te gip bar bən kə Samariya kan
tə pi shirəm den Almasihu lasi.
6 Nan womti mbarəmi kum shirəm kə
Filibus na shini bar kə nəmi bi na am ju
tə piwo, arni kup gəzən ne kəm hoyi den
argon tu tə yari gwa.
7 Na la'i yare arni dun itər ɗəlka gip
mbarəm na womti, na munju itər tle wur
dlika na kurki na womti ra kan pəni wur
kumi dli kagwa.
8 Bar tu ɗiri ghol mbatl na naari gip bəni.

Simon mən ware

9 Mbarəm gon ra gip bəni mən sun
Simon, mən war ni kan ɓom muri den
dləkən mən Samariya gwa. Tə ɓo ngetl den
tə murgon ni bari.
10 Mbarəm kup, bari na heli, ba kum
shirəm gəs na wultən'e, <<Mbarəm kən
Simon ba pini kiri bar domici Yam ni kem
tə dəm Mən Nartəni.>>
11 Wu kop ti domici tə ɓom muri nar wi
den pi bar kə dləkəntən təp kə ba war gəsi.

12 Mbarəm kə bəni ngəsh wur den Yesu
na pi wazu kə Filibus den dəmi kə Yam
Gun gip mbatl kə mbarəm na den'e Yesu
ni'e Almasihu. Arni tə pi wur batisma,
mətli na moni kup.
13 Simon na gam gəs ma tə ngəsh ti den
Yesu kan ba pi ti batisma. Arni tə kop
Filibus kup las tu tə ri gwa. Nan tə shin
bar kə dləkəntən ju den piwo arni tə nəm
bi na ame.
14 Nan mir mən kartəni kan su Urushali-
maka kum'e mən Samariya nəm shirəm kə
Yamwo, arni wu kari wur bar na Bitərus
na Yohana.
15 Nan wu mbubaro, wu shirəm na Yam
den am gəzən den də pel mən ngəshtən den
Yesu ju nəm Ruhu kə Yami.
16 Wokoci tawo Ruhu kə Yam sur den ko
nəm gəzənwi da'a, batisma ni katl pi wur
gip sun kə Babom Yesu.
17 Arni Bitərus na Yohana ne am den
wuri, kan wu nəm Ruhu kə Yami.
18 Nan Simon shin'e bini Ruhu na ne am
kə mir mən kartəni den mbarəmo, arni tə
bi wur wurpi.
19 Tə wule, <<Ami ma bim ni mani pi bar
tu, kə də kup muntu a ne am den tiwo tə
nəm Ruhu kə Yami.>>
20 Arni Bitərus nəmi ti tə wule, <<Naa də
wurpi gi nan ki liika, domici kə pən tor gip
mbatl gi den ki mani wuri bar tu Yam ba
bi gwa na wurpi!
21 Ki na argon kə pi gip mbap kən da'a,
domici mbatl gi ra dlat cina də Yam da'a.
22 Ci atl gam kar Babom Yam den ɗasi tu
gi tu kan kə shirəm na Babomi. Ti mani'i
pəni warwat pitən gika den argon tu kan
kə ɓal tor gip mbatl gi gwa.
23 A ne ger den ki ndinwo a shin ki ra
laa'i na ɗasi tu'e, kano warwat pitən ɓal ki
kawi.>>
24 Kan Simon ba nəmi ti tə wule,
<<Shirəm na Babom Yam den am gəni den
ba də ko nəm gip argon tu kə yari zamən
da'a.>>
25 Nan wu pi wazu shirəm kə Babomo,
arni Bitərus na Yohana pal su Urushali-
maka. Wu kop gip mir bən kə Samariya
na womti na pi wazu kə Zo Shirəmi.

Filibus na Ba mən Habasha

26 Mən kartən kə Babom Yam gon wul
Filibus'e, <<Su təp kudu, təp gip ləpe, kan
tli sur Urushalima ba su Gaza gwa.>>
27 Arni tə tlyam tə ndara. Nan tə den
təpo arni tə mo na bar mbarəm gon mən ne
wurpi kə Kandakatu, gər mətli gun kə mən
Habasha. Mbarəm tu su ni Urushalima kə
bote Yami.
28 Ti den təp gəs kə paltən bom, njon den
karusa gəs tə den zhiti tələnkur kə mən yari
shirəm kə Yam Ishaya.
29 Arni Ruhu kə Yam wul Filibus'e, <<Ri
kar karusa tu kə dlər kosak nari.>>
30 Arni Filibus kətər tə ri kar karusayi
kan tə kum mbarəmi den zhiti gip tələnkur
kə mən yari shirəm kə Yam Ishaya. Filibus
ngen momi kar ti'e, <<Kə mani momi
argon tu kə den zhiti gwaya?>>
31 Mbarəmi nəmi ti tə wule, <<Imni fa a
mani momi murgon nəra kan baa cetim
gamka dagwawu?>> Arni tə lir Filibus den
tə to dəm kar ti den karusayi.
32 Las tu mbarəmi den zhiti gip Shirəm
kə Yam gwa ikəni,
<<La ti cina koɗak wule təm kan ba ri kə
mboshi gwa,
Wule təm tu pili ti taka ra shot
Cina də mən njetəl gəsi, ama tə ɓul bi
da'a.
33 Gip mburi gəso tloyi ti shirəm kan kor
den təp gwa da'a.
Woni ba mani shirəm den gəsgal
gəswe?
Domici dəmi gəs den kaar bar atl
pawi.>>
34 Arni mbarəmi ngen momi kar Fil-
ibus'e, <<Kustu, yari mi, woni mən yari
shirəm kə Yam tu ba shirəm den tiwe, den
gam gəs na ko den murgon ni?>>
35 Arni Filibus pəni ti yari shirəm kə Yam
den muntu na jen es na womti, kan tə yari
ti Zo Shirəm kə Yesu.
36 Nan wu den ritəno wu ri zam male,
arni tə wule, <<Ba shini, mal kən ɗe! Unun
ba hane də pim batismawu?>>
37 (Arni Filibus wul ti'e, <<Kini kə ngəsh
ki den Yam gip Yesu na kup mbatl giwo ba
pi'i.>> Kan tə bali ti tə wule, <<A ngəshəm
den Yam wi den Yesu Nya Yam ni.>>)
38 Kan mbarəmi ba kem də dləri
karusayi. Arni kup gəzən ropi su gip mali,
kan Filibus ba pi ti batisma.

39 Nan wu ɗəl tor gip maliwo, bartu, arni
Ruhu kə Babom pən Filibuska. Mbarəmi'i
shin ti da'a, ama tə laa'i na ghol mbatl nan
ti den təp gəsgwa.
40 Filibus ngapo, arni tə ɗəl gip bən kə
Azotus tə den kopi las na pi wazu kə Zo
Shirəmi gip bən ju kup kan den təp gəs gwa
har tə mbubar gip bən Kaisariya.

9

Shawulu dəm mən kopi Yesuwi

1 Ama Shawulu den ta kumi dli mən kopi
Babom Yesu. Arni tə ri kar bar mən keri
bar ju ɗiri Yam gwa.
2 Tə ngen den tə bi ti rəshi təlankur kan ti
si kiri kə bom domtən kə mən Yahuda kan
gip Dimashka gwa. Tin tə zam kup mətli
na moni mən kopi təp kə Yesuwo tə nəm
wur tə si wur Urushalima na ɓali.
3 Nan tə mbi kosak na Dimashka den
ɓomi asəm gəso, arni pələt cirtən gon ɗəl
sur yam ba cir kar ti.
4 Arni tə nda atlka kan tə kum yar gon ba
wul ti'e, <<Shawulu, Shawulu, unun kem
kə kumim dli rawu?>>
5 Kan tə wule, <<Ki ni'e wowe, Babomi?
>> Arni yari nəmi ti'e, <<Ami ni'e Yesu.
Ami ni kə kumim dli nan kə kumi dli mən
kopi gən gwa.
6 Kəkəno, tlyam kə te gip bəni, lasini ba
yari'i argon tu nəm ki te yarka kə pi gwa.>>
7 Mbarəm ju nan den ɓomi asəm nan ti
kum bərti, arni wu dlər lasi shot wu mani
shirəm da'a. Wu den kumi yari ama wu
shin murgon da'a.
8 Kan Shawulu ba tli tor atli, ama nan
tə ɓul gero tə mani shini argon da'a. Arni
munju kan ra nan ti nəmi ti am wu te ti gip
bən Dimashka.
9 Tə mani shini argon da'a kə muri
myakan, eso tə ci ko tə tla argon da'a.
10 Gip Dimashkawo, mən kopi gon ra
mən sun'e Hananiya. Babom la ti bi gip
ruya tə wule, <<Hananiya!>> Kan tə nəmi
ti'e, <<Amin kəni, Babomi.>>
11 Arni Babom wul ti'e, <<Tlyam kə kop
rən bom də Yahudaka den təp tu kan ba
wul ti'e Sat Təp gwa. Kini kə mbu baro,
ngen momi gəs kə mbarəm kə Tarsus gon
mən sun Shawulu. Tə ra den shirəm na
Yami.
12 Gip ruyawo tə shin mbarəm gon mən
sun Hananiya ter kar ti kan tə ne am den
ti kə də tə pali ti mani shini bar gəsi.>>
13 Arni Hananiya bali shirəm'e,
<<Babomi, a kum ni shirəm na womti den
mbarəm tu wi den kandatu tə kumi dli
mbarəm gi kan su Urushalima kagwa.
14 Kəkəno tə terni ɗe na bi kə kiri mən
keri bar ju ɗiri Yam gwa, kə nəmi kup mən
la'i bi sun gi.>>
15 Ama Babom Yesu wul Hananiyayi'e,
<<Mbəri! Shawulu dəm zəzar bar kə mbap
gən kə pi wazu shirəm gən də munju kan
mən Yahuda ni da'a na ga gun gəzəni, na
cina də mbarəm kə Isra'ila wi.
16 Aa gode ti kandatu ti kum dli naar den
bi sun gən gwa.>>
17 Kan Hananiya ba ri bomi tə te gipi. Tə
ne am gəs den Shawulu, tə wule, <<Erəm
Shawulu, Babom Yesu, muntu kan ɗəl kar
ki den təp nan kə ter ɗe gwani karəm kar
ki kə də kə zam mani shini bar gi esi na də
kə pa laa na Ruhu kə Yami.>>
18 An ri kətəgon da'a, arni argon wule
kər kos ɗəl ter ger də Shawulu, kan tə
mani shini bar esi. Tə tlyami kan ba pi ti
batisma.
19 Nan tə ci fingalo, arni bigul pali ti.

Shawulu gip Dimashka na Urushalima

Shawulu ɓom muri na mən kopi kə gip
Dimashka.
20 Arni tə nəm pi wazu gip bom domtən
kə mən Yahuda den'e Yesu nya Yam ni.
21 Kup munju kum ti nəm bi na ame, kan
wu wule, <<Ti ni'e mbarəm tu kan kem
kumi dli mən la'i bi den sun kə Yesu kan
gip Urushalima gwa diya? Annya tə ter ni
ɗe kə nəmi gəmi tə pali mi mir mən bom kə
moni kə kiri mən keri bar ju ɗiri Yam gwa
diya?>>
22 Ra'untuwo, ci cina na ndərtən kə
Shawulu gip shirəm den'e Yesu ni'e Al-
masihu kem mən Yahuda ju kan gip Di-
mashka gwa mani zami argon tu wi bali
ti gwa da'a.
23 Den kaar kə muri na womtiwo, arni
mən Yahuda jen gudlumi den wu ri ti eka,
24 ama Shawulu zam kumi argon tu wu
gudlumi kagwa. Arni wu ne ger gəs pət na
gas su bədlabən kə bəni ka, kə də wu ri ti
eka.

25 Ama mir mən kopi gəs ne ti gip bar shar gip gasi kan wu shu ti sur atl təp kə ba tuli shu gon den panye.

26 Nan Shawulu mbubar Urushalimawo, tə ndu me gam na mən kopi, ama kup wu kum bərti gəsi. Wu nəm den'e tə dəm ho mən kopi wi da'a.

27 Ama Barnaba ɗir nan ti kar mir mən kartəni, kan tə yari wur kandatu Shawulu shin Babom Yesu den təp gəs kə tetən Dimashka na kandatu Babom shirəm nan ti gwa. Tə pa yari wur kandatu Shawulu pi wazu gip Dimashka gip sun kə Yesu bat na bərti gwa.

28 Shawulu dəm na mir mən kartəni tə den kopi gəzən gip bən Urushalima na pi wazu gip sun kə Babom Yesu bat na bərti.

29 Shirəm gadləri wurka, ti na mən Yahuda jen mən shirəm na bi kə mən Hellas, arni wu ndu ri gəs eka.

30 Nan mir ɓyar zam na momi kawo, arni wu su nan ti Kaisariya kan wu la ti təp tə ndara bən gəs Tarsus.

31 Arni domtən kə mən kopi Yesu ko ako gip atl kə mən Yahuda, na Galili na Samariya zam dəmi zhəlili. Wu zam ndərtəni, na ɓa'i bigul kə Ruhu kə Yami. Mən kopi Yesu pi ta womtitən na dəmi gip bərti kə Babomi.

Iniyasu na Tabita

32 Ar dəm'e nan Bitərus den ɓomi asəm na kopi laso, kan tə ri kar mən kopi kan gip bən kə Lidda gwa.

33 Barta ni tə zam mbarəm gon mən sun'e Iniyasu, muntu kan pi sheti ghon wuzupse tə mani tlitən yam da'a.

34 Bitərus wul ti'e, <<Iniyasu, Yesu Almasihu pəni'i kumi dli gika kəkənwi. Tlyam kə kucəm bamuri gika.>> Kenja arni Iniyasu tlyam dlor.

35 Kup mbarəm ju kan ba dəm gip Lidda na Sarona nan wu shin Iniyasuwo kan wu dəm mən kopi Babom Yesu.

36 Gip Yapawo nagər mən kopi gon ra mən sun'e Tabita (muntu kan na bi kə mən Hellaso ar ni'e Dokas gwa). Tə pi ta pi mbarəm ho bar na ne am munju am ri wur kaar dagwa.

37 Wokoci ta ni tə mur atl tə kum təmi kə dli gəs da'a kan tə məshka. Mir mən kopi Yesu ho dli gəska, ba ne to gip ɓiti kushi kə to yamika.

38 Lidda dlyam na Yapa da'a, arni nan mən kopi kum'e Bitərus ra gip Liddawo, wu kar mbarəm rop kə də wu lir ti'e, <<Kustu, ɗir nan mi ba kə dəm gi da'a!>>

39 Arni Bitərus ri nan wuri. Nan tə mbubaro arni wu te ti kushi kə to yami ka. Kup mətli kan guri gwa la ti dlomi, wu den kulu na ta'i am den tlyari lulur na tutul dli jen kan Dokas pi nan tə'i ra nan wur gwa.

40 Ama Bitərus wul wur'e wu za kushiyi. Tə ngus den gam ghurəm tə shirəm na Yami. Tə bal ti rin kar dli kə Tabitaka, kan tə wule, <<Tabita, tlyami!>> Arni tə ɓul gere, nan tə shin Bitəruso, kan tə dəm njon atli.

41 Bitərus ta'i ti am gəs kan tə tli ti yami. Kan tə la bi mən kopiyi na guri ju kan tə bi wur Tabita na rai.

42 Kum shirəm tu ko ako gip bən Yapa, kan mbarəm na womti ba ngəsh wur den Babom Yesu.

43 Arni Bitərus dəm gip Yapa kə muri jen gip bom kə mən luti kur gon mən sun Simon.

10

Karniliyus kar bar də la bi Bitərus

1 Gip Kaisariyawo mbarəm gon ra mən sun'e Karniliyus. Ti ni'e mən kopi na mən bi-utu zangu kutl kə Italiya.

2 Ti na kup mbarəm kə bom gəso mən bota na bərti Yam ni. Tə bi bar kə am gəs munju am ri wur kaar da'a, kan ti mən meti shirəm na Yam ni ko gigasi.

3 Gasi gon bar kə gəlla am myakan kə pəto, tə shin ruya. Tə shin mən kartən kə Yam ɗir kar ti kan tə wul ti'e, <<Karniliyus.>>

4 Arni gip bərti Karniliyus wi ti gere. Kan tə ngen momi tə wule, <<Ununu Babomi?>> Mən kartən kə Yami nəmi ti'e, <<Shirəm na Yam gi ju na bi bar kə am gi də munju am ri wur kaar da'a ju dəm bar kə tune cina də Yam wi.

5 Kəkəno kar mbarəm te Yapaka wu ter na mbarəm gon mən sun Simon muntu ba la ti bi'e Bitərus gwa.

6 Tə ra bom də Simon mən luti kuri, muntu kan bom gəs ra bi ɓula gwa.>>

7 Nan mən kartən kə Yami kan shirəm
nan ti ndarawo, arni Karniliyus la bi rop
gip zher gəsi, na mən bi-utu gon mən bote
Yami, nəm gip munju ba pi ti mbap gwa.
8 Arni tə yari wur kup argon tu pigwa,
kan tə kar wur te Yapa ka.

Bitərus shin Ruya

9 Bar tlo kə dlom pəte, nan ɓomi asəm
gəzən mbi kosak na gip bən Yapawo,
Bitərus to gəs den rupi gam bom kə shirəm
na Yami.
10 Kan guzəm ba nəm ti, tə den ndu'i tə
zam argon tə ci. Ama nan tə den ɓuti də
pa'i pi fingalo arni tə shin ruya.
11 Tə shin dlom yam ɓuli na argon wule
bar bamuri kan la sur atl mən bi wupse
gwa.
12 Den bamuriyiwo kup ga dabba ni kə
mən asəm wupse na badər ici na ga ləgandi
na yatl kə to yamka.
13 Kan yar gon ba wul ti'e, <<Bitərus,
tlyam kə mbosh kə ci.>>
14 Ama Bitərus nəm'e, <<O'o Babomi, a
taɓe ci argon tu kan den kulci gəmi kə mən
Yahudawo ar dləran da'a ko wani ni gwa
da'a.>>
15 Yari pa wul ti'e, <<Ba kə la bi argon'e
dləran ni anra da'i da'a muntu kan Yam
paliwi hoyi kə ci gwa.>>
16 Muntu pi kə bisi myakan, kan wule
gip njibkər gere ba pən bamuriyi to yam
ka ra lasi.
17 Nan Bitərus gip damtən den ununu
ruya tu ba pi nupiwo, arni mbarəm ju kan
Karniliyus kar wur ba mbubar bom də
Simon wu dlər bədlabəni.
18 Wu ngen momi ko Simon muntu kan
mom ti na Bitərus ra lasi.
19 Nan Bitərus ra gip damtən den ruya
tuwo, arni Ruhu kə Yam yari ti'e, <<Simon,
mbarəm myakan cwat den ngeni gi.
20 Tlyam kə ɗəl suka. Ba kə ndu kə nge
ritən nan wur da'a, domici ami ni a kar
wuri.>>
21 Kan Bitərus ba ɗəl sur tə wul wur'e,
<<Ami ni'e mbarəm tu kan kən den ngeni
gwa. Ununu ɗir kən we?>>
22 Arni wu nəmi ti'e, <<Karniliyus, bar
mən bi-utu gon ni kar mi. Mbarəm mən
pitən dlat na bərti Yam ni. Kup mən
Yahuda ba shin nartən gəsi. Mən kartən kə
Yam gon ni yari ti'e tə la ki bi rən bom da
tika, kə də tə kum argon tu ki yari gwa.>>
23 Arni tə ter na mən dəkiyi gip bom gəs
wu mur lasi.

Bitərus gip bom də Karniliyus

Bar tlowo, kan Bitərus ba ri nan wuri, na
ezən mən kopi jen kan ɗəl ter Yapa gwa.
24 Zut bar tlowo kan tə mbubar gip
Kaisariya. Nan Karniliyus den ɓuti
cwattən gəzəno arni tə dom mən gəs na ga
berəm gəs kan kosak nan ti gwa.
25 Nan tə te gip bomiwo, arni Karniliyus
mbor ti tə nda atl cina da ti gip bi tə
nartəni.
26 Ama Bitərus tli ti yamka kan tə wul
ti'e, <<Tlyami, ami ma mbarəm ni katl.>>
27 Bitərus shirəm nan ti kan tə te gip
bomi kan tə zam mbarəm na womti dom
wur wi.
28 Tə wul ti'e, <<Kə mom'e den kulci
gəmiwo mən Yahuda ba ngash gam ko tə
ri bom kə muntu kan mən Yahuda ni da'i
da'a. Ama Yam ɓul ger gən a shin wi den
ba a la bi murgon'e Yam baa nəm ti da'a
ko tə wan nar kə də mən Yahuda me gam
nan ti gwa.
29 Arni kem nan karim baro, ko njem a
dəl shirəm den ɗirtəni da'a. Yari mi, unun
kem kə karim bar rawu?>>
30 Karniliyus nəmi ti tə wule, <<Muri
wupse karo, ami gip bom gən den shirəm
na Yam bar nan kəni, bar kə gəlla am
myakan kə pəte. An ri kətəgon da'a se
mbarəm gon kən gip tutul dli mən cirtən
dlor cina da'əmi.
31 Tə wule, <Karniliyus, Yam kum
shirəm na Yam gi, tə pa shin bi bar kə am
gi də munju am ri wur kaar dagwa wi.
32 Kar bar Yapa den Simon muntu ba la
ti bi'e Bitərus gwa. Mən dəki kə Simon mən
luti kur ni, muntu bom gəs ra bi bar ɓula
gwa.>
33 Arni a dəm da'a kan a kar bar den ki,
ar mbun kan kə ter gwa. Kəkəno mən ni
jin kup ɗe cina də Yam kə də mə kum kup
argon tu Babom wul ki'e kə yari mi gwa.>>

Munju mən Yahuda ni da'a kum Zo Shirəm kə Yam wi

34 Kan Bitərus ba nəm shirəm na
wultən'e, <<Kəkəno a momwi den'e na ho
bi Yam ba ndu murgon man gon da'a

35 ama tə nəm kup munju kan ba bərti ti
na pi argon tu kan dlat gwa na kup atl ju
wu ra gwa.
36 Kə mom shirəm tu Yam kari bar mən
Isra'ila kə pi wazu Zo Shirəm kə zami
dəmi zhəlili na Yam təp kar Yesu Almasihu.
Mbarəm tu Yesuwo Babom kə mən Isra'ila
ni katl da'a ama Babom kə mbarəm kup ni.
37 Kə mom na argon tu kan pi gip atl kə
Yahuda kup, argon tu nəm gip Galili nan
kop kaar kə wazu pi batisma kə Yohana
gwa.
38 Kə mom kandatu Yam bi Ruhu gəs
Yesu kə Nazarat gwa. Tə pa bi ti mani pi
bar kə nəmi bi na ame. Kə mom kandatu
tə kop las ko ako tə den pi mbarəm ho bar
na pəni kumi dli kup munju kan gəs də
Shetan gun dun itər gwa. Ti pini muntu
kup domici Yam ra nan ti.
39 <<Mən ngapo mə shin kup bar ju
tə pi gip atl kə mən Yahuda na gip bən
Urushalima ma. Kup na untu, kiri mən
bən kə Urushalima ri tə eka təp kə ba ɓa'i
gəs den kini.
40 Ama Yam tli təka gip məshi mbarəm
den pət kə myakan, kan tə kem ba shin ti.
41 Ba'e kup mbarəm ni shin ti da'a, ama
Yam zəzar mi mə shin ti, arni kəkəno mə
yari jen shirəm den ti. Mən kan mə ci mə
pal mə tla nan ti den kaar kə tlitən gəs gip
məshi mbarəm gwa.
42 Kan tə bi mi bi kə də mə pi wazu
mbarəm kan mə dəli wur kəm kə də wu
mom'e Yesu ni'e muntu kan Yam zəzari tə
dəm mən tloyi shirəm kə mbarəm munju
ra den kaar atl gwa na məshi kup.
43 Mən yari shirəm kə Yam kup shirəm
den ti den'e kup muntu kan ngəsh den
Yesu ba zam də pəni ti warwat pitən gəska
gip sun gəsi.>>

Munju kan mən Yahuda ni da'a nəm Ruhu kə Yamwi

44 Nan Bitərus ra gip shiremo, arni Ruhu
kə Yam sur den kup munju kan kum
shirəm gəs gwa.
45 Mən Yahuda ju kan ngəsh wur den
Yesu kan kop Bitərus kaaro wu nəm bi na
ame den bi Ruhu kə Yam munju ma kan
mən Yahuda ni dagwa.
46 Kumi gəzən den shirəm gip bi jen na
ɗəɗa Yam ni kem wu mom muntu.
Arni Bitərus wule,
47 <<Woni ba hane də pi mbarəm ju
batisma na male? Wu nəm Ruhu kə
Yamwi kandatu mən ma mə nəm gwa.>>
48 Kan wu bi wur bi den də pi wur
batisma gip sun kə Yesu Almasihu. Arni
wu lir Bitərus kə də tə ɓom muri nan wuri.

11

Bitərus yari nami mir mən kartəni argon tu tə pi gwa

1 Mir mən kartən kə Yesu na nami mən
kopi kan gip atl kə Yahuda kum den'e
munju kan mən Yahuda ni da ma wu nəm
shirəm kə Yam den Yesu wi.
2 Nan Bitərus mbubar Urushalimawo,
arni mən Yahuda kan ngəsh wur den Yesu
gwa ngwar den ti.
3 Wu wule, <<Kə ri bom kə munju kan
mən Yahuda ni da'a, kə pal kə ci fingal nan
wuri.>>
4 Arni Bitərus yari wur kup argon tu
pigwa ter den gəsi, tə wule,
5 <<Ami ra gip bən kə Yapa den shirəm
na Yami, arni a shin ruya. A shin argon
wule bar bamuri kan la sur yam na bi
wupse, kan ba sur atl las tu ami ra gwa.
6 Nan a zhit gipiwo, arni a shin ga dabba
kə gip ləp, mən asəm wupse, badər kə ga ici
na ga ləgandi, na yatl kə to yamka.
7 Kan a kum yar ba wuləm'e, <Bitərus,
tlyami. Mbosh kə ci.>
8 <<Ama a nəmi ti'e, <O'o Babomi, a taɓe
ci argon tu kan den kulci gəmi kə mən
Yahudawo ar dləran da'a ko wani ni gwa
da'a.>
9 <<Yari pa wul sur yam'e, <Ba kə la bi
argon'e dləran ni anra da'i da'a muntu kan
Yam paliwi hoyi kə ci gwa.>
10 Muntu pi bisi myakan, kan ba dəlka to
yamka esi.
11 <<Lasi, se mbarəm myakan kan kar
wur karəm ter Kaisariya gwa ni jin bom
tu kan a dəm gwa.
12 Arni Ruhu kə Yam yarim den a ri nan
wur bat na dəli shirəm den ritəni. Mir ɓyar
mukka ju ma wu kopən kan mə te gip bom
kə Karniliyus nan wuri.
13 Tə yari mi kandatu tə shin mən kartən
kə Yam gon dlor gip bom gəsi, kan wul ti'e,

<Kar bar Yapa də Simon muntu ba la ti bi'e Bitərus gwa.
14 Ti yari'i na kup munju kan gip bom gi kandatu Yam ba ɗəli ine kan ti hukunte in den warwat pitən gin dagwa.>
15 <<Nan a pare shirəmo arni Ruhu kə Yam sur den wur kandatu ar sur den mi na ne gəs kə pi bar gwa.
16 Kan a dam argon tu Babom yari gwa'e, <Yohana pini mbarəm batisma na male, ama gip muri njem cina ɗewo, baa pi in batisma na Ruhu kə Yami.>
17 Ra'untuwo, nan wu ngəsh wur den Yesu Almasihuwo kan Yam ba bi wur nəm bar tu tə bi mi kan ngəsh den Yesu Almasihu gwa, wo ni'e ami kan a pi gapa na Yam gwa?>>
18 Nan wu kum untuwo, arni wu za ngwartən gəzən den Bitərus kan wu ɗəɗa Yam wu den wultən'e, <<Rawo, Yam ni bi munju kan mən Yahuda ni da'a təp kan wu ci atl gam wu zam rai kan ba pa da gwa.>>

Mən kopi kə Antakiya gip Siriya

19 Munju kan gəzanka den bi kumi dli pare den ri Istipanus eka ɓom asəm na dlyami ba ri atl kə Finiks, na Saipəros, na Antakiya gip Siriya. Wu pi wazu shirəm kə Yam də mən Yahuda katl.
20 Jen gip wuro mən Saipəros na Sairin ni. Wu te gip bən kə Antakiya wu den pi wazu də mən Yahuda na munju mən Yahuda ni dagwa, wu den yari wur Zo Shirəm kə Babom Yesu.
21 Am kə Babom Yam ra den wuri, kan mbarəm na womti ba nəm shirəm gəzən wu ngəsh wur den Babom Yesu.
22 Shirəm kə bar tu kan piwo ar nda kəm də domtən kə mən kopi kə gip Urushalima, arni wu kar Barnaba bən kə Antakiya.
23 Nan tə mbubar tə shin argon tu Yam pi mbarəm juwo, ar gholi ti mbatli kan tə ɓa'i wur bi-gul kə də kup gəzən dəm mən kopi shirəm kə Babom na mbatl gəzən kup.
24 Barnabawo ho mbarəm ni kan ra laa'i na Ruhu kə Yam na ngəshtən den Yesu gwa. Den argon tu tə pi gwawo arni mbarəm na womti pal mən kopi Babom Yesu.
25 Kan Barnaba ba ne gam Tarsus kə ngeni Shawulu.
26 Nan tə zam tiwo, tə te nan ti Antakiya. Arni Barnaba na Shawulu dəm nan wur kə sheti ghon nəm den metən na domtən kə mən kopi na kulci mbarəm na womti. Gip Antakiya ni pare la'i bi mən kopi Yesu'e Kərista.
27 Gip wokoci ta ni mən mani yari bar ju baa pi cina ɗegwa jen za Urushalima kan wu ndara Antakiya.
28 Nəm gip wur mən sun Agabus tlyam dlor, gip Ruhu kə Yami arni tə shirəm den bar guzəm kan ba nda ɗir den atl kundərəndlip gwa. (Muntu ɗir pini wokoci tu Kəlaudiya ra bar Gun kə Roma gwa).
29 Arni mən kopi kan gip Antakiya gwa pən tor gip mbatl gəzən den kogonge gip wuri, den bi argon tu tə mani pi gwa, baa ne am ɓyari kan ba dəm gip atl kə mən Yahuda gwa.
30 Wu pi muntu, kan wu kar bar na bar ju wu dom gwa də si kiri kə mən kopiyi təp am də Barnaba na Shawulu.

12

Təp tu kan Bitərus zam ɗəltən gip bom kə moni gwa

1 Wokoci ta ni Gun Hiridus Agəripa nəm jen gip mir mən kopi, tə den ndu'i tə kumi wur dli.
2 Tə ri Yakubu, yas kə Yohana eka na bar səɓəri.
3 Nan tə shin'e mən Yahuda kum təmi kə bar tu tə piwo, arni tə pa nəm Bitərus. Muntu pini wokoci kə Nyel Jikat Bədlabəni.
4 Den kaar kə nəmi gəso, arni tə la ti gip bom kə moni, ba la ti am də me gam kə mən bi-utu gudəli wupse. Hiridus pən tor gip mbatl gəs den tə ɗəli Bitərus kə tloyi ti shirəm cina də mbarəm den kaar kə Nyel Jikat Bədlabəni.
5 Nan Bitərus ra na le gip bom kə moniyiwo, arni mən kopi kur gəs gip shirəm na Yam domici gəsi.
6 Kə gasi, ba wule gəni Hiridus ba ɗəli ti də tloyi ti shirəmo, Bitərus den nde umur gip dlom kə mən bi-utu rop. Ɓal təka na sarsari rop, kan na mən ne ger den ti dlor bədlabən bom kə moniyi.
7 Bat na momi, arni mən kartən kə Yam gon ɗəl kar Bitərus, kan gip bom kə moniyi ba cirka. Mən kartən kə Yami ɓo Bitərus

den bəbyala tə putu təka. Kan tə wule, <<Zho'i kə tlyami!>> Arni sarsariyi pətl ter am də Bitərus ka.
8 Mən kartən kə Yami wul ti'e, <<Kem tutul dli na kaptəlan gi.>> Nan Bitərus pi untuwo, arni mən kartən kə Yami wul ti'e, <<Dləmat bar lulur gika kə kopəni.>>
9 Kan Bitərus ba kop ti wu ɗəl ter kari, ama tə mom dyatləm argon tu mən kartən kə Yami ba pi gwa da'a, tə wule ko ruya ni tə shini.
10 Kan wu bi kaar mən ɓuti bədlabən kə nəm na kə ropi, wu mbubar kar bədlabən kə gəlla kan ba kop də su gip bən gwa. Arni bədlabəni ɓuli wur na gam gəsi, kan wu ɗəl kaari. Nan wu kop tlyartən kə təpewo, wule gip njibkər gere, arni mən kartən kə Yami za ti.
11 Nan gam ceti Bitəruso arni tə wule, <<Kəkəno a mom wi'e Babom Yam ni kar mən kartən bar gəs kan tə ɗəlim am də Hiridus na kup argon tu mən Yahuda ba ndu pim gwa.>>
12 Nan Bitərus mom untuwo, arni tə ri bom də Maryamu nasi Yohana, muntu ba la ti bi'e Markus gwa, las tu mbarəm dom wur wu den shirəm na Yam gwa.
13 Bitərus ɓo bədlabən tetən gip bomi, kan zher nye gər gon mən sun'e Roda ba ɗəl ter kə ɓuli bədlabəni.
14 Nan tə kum yar kə Bitərusno, tə laa na ghol mbatl naari, arni ma tə'i ɓul bədlabəni da'a kan tə pal na kətər te gipi ka, tə wule, <<Bitərus ni dlor te kaari ka!>>
15 Arni wu wul ti'e, <<Gam pətli ika wi!>> Ama nan tə kərceka den untuno, arni wu wule, <<Ar ba ni'e mən kartən kə Yam kan ra nan ti gwa ni!>>
16 Ama Bitərus pi ta ɓe bədlabəni. Nan wu ɓul bədlabən wu shin təwo, arni wu nəm bi na ame.
17 Bitərus pi wur am kə də wu yoni, arni tə yari wur kandatu Babom ɗəli ti gip bom kə moniyi gwa. Kan tə wul wur'e, <<Yarini Yakubu* na nami mir ɓyar argon tu pi gwa.>> Kan tə za lasi tə ndara kətəgoni.
18 Kə cigəniwo, bərti na ghuntən nda gip dlom kə mən bi-utuyi naari, den argon tu nan ndo na Bitərus gwa.
19 Hiridus Agəripa kem ba kop las kup kə ngeni Bitərus ama wu zam ti da'a, arni tə ngen momi kar mən ɓutiyi kan tə tloyi wur shirəm den də ri wur eka.

Məshtən kə Hiridus Agəripa

Arni Hiridus za atl kə Yahudaka tə ndara Kaisariya, tə nye dəm lasi.
20 Hiridus na mbarəm kə Taya na mən Sidon den ta tli yar yami, arni wu mo gam kan wu ngen dəmi nan ti. Nan wu zam Bəlastus, bar zher kə gunyi nde wur kaaro, arni wu ngen dəmi zhəlili, domici atl kə Hiridus ni ba zami atl gəzən fingali.
21 Den pət tu kan newo, arni Hiridus la bar lulur gəs kə Gunye, tə dəm den badəmi gəsi kan tə shirəm na mbarəme.
22 Arni wu la yar wu wule, <<Yar kə yam gon utu, kə mbarəm ni da'a.>>
23 An ri kətəgon da'a, nan Hiridus bi nartən Yam dawo, arni mən kartən kə Babom Yam gon ɓo ti atli, zhimbər ba ci dli gəska kan tə məshka.
24 Ama mir mən kopi Yesu ci cina na yari shirəm kə Yam ko-ako kan mbarəm na womti ba ngəsh wur den Yesu.
25 Gip wokoci tu nan Barnaba na Shawulu pa'i argon tu si wur Urushalimawo arni wu pal gəzən to Antakiyaka, kan wu pən Yohana nan wuri, muntu kan ba pa la ti bi'e Markus gwa.

13

Ne am kaar ga Barnaba na Shawulu kə pi mbapi

1 Gip domtən kə mən kopi kə Antakiyawo mən yari Zo Shirəm kə Yam na mir mən kulci mbarəm ra. Wi ni'e ga Barnaba, na Simon kan ba la ti bi'e Dun Mbarəm gwa. Na ga Lukiyas mbarəm kə Sairin, Manayan (muntu kan nar na Hiridus Antipas gwa) na Shawulu.
2 Nan wu den bote Babom na guzum malo, arni Ruhu kə Yam wule, <<Nem ni Barnaba na Shawulu markəme kə pi mbap tu kan a la wur bi ragwa.>>
3 Nan wu pa'i guzum maliwo, kan wu shirəm na Yami, arni wu ne wur am den gami kan wu za wur wu ndara.

Ritən kə wazu kə Bulus kə nəm

* **12:17 12.17** Yakubuyi muntuwo erəm kə Yesu ni muntu wu nəna nəm nan ti gwa.

4 Wi rop juwo Ruhu kə Yam ni kar wuri,
kan wu su Salukiya wu to gip kungələn
jikat mal wu te den atl kə Saipəros.
5 Nan wu mbubar gip bən Salamiso,
arni wu pi wazu shirəm kə Yam te gip
bom domtən kə mən Yahudaka. Yohana
Markus mən ne wur am ra nan wuri.
6 Kan wu kop gip bəni kan te dlom
bar ɓula kagwa wu mbubar bən kə Pafos.
Barta ni wu mo na mbarəm kə Yahuda
mən war goni, mən yari shirəm kə Yam kə
lar gon mən sun'e Bar-Yeshu'a.
7 Tə ngash gam gəs na gobna Sarjiyas
Bulus. Gobnayi mom bar naari, arni tə kar
bar den ga Barnaba na Shawulu domici tə
ndu tə kum shirəm kə Yami.
8 Ama Elimas mən wari (domici untun
sun gəs ra na bi kə mən Hellas) nge wuri.
Tə pi ta ngeni təp den ba də gobnayi
ngəsh ti den Yesu den argon tu Barnaba
na Shawulu kulci mbarəm gwa da'a.
9 Arni Shawulu muntu ba pa la ti bi'e
Bulus gwa, laa'i na Ruhu kə Yam wi ger
mən wari kan tə wule,
10 <<Kiwo wule Shetan ni kira, mən gapa
na kup argon tu kan dlat gwa! Kə laa'i wi
na kup təp kə ɗasi tu na setəne. Ki za ndu'i
zhimbəl bar kə Yam kan untun anra na
yari argon den Yam kan untun anra gwa
da'aya?
11 Kəkəno am kə Babom Yam kə hukun-
tetən baa sur den ki. Ki te tabi ka. Ki
hol mani shini pət kə wokoci goni.>> An
ri kətəgon da'a, arni argon wule ɓondi na
dəmən nəmi tə gerka. Tə nəm kari ame, tə
den ngeni muntu ba nəmi ti am gwa.
12 Nan gobnayi shin argon tu kan piwo,
arni tə ngəsh ti den Yesu, domici kulci den
Yesuyi dləkən ti.

Wazu kə Bulus gip Antakiya kə Pisidiya

13 Nan Bulus na ga berəm ɓomi asəm gəs
za Pafosa gip kungələn jikat malo, arni wu
ndara bən kə Paga kan gip atl kə Pamfiliya
gwa. Lasi ni Yohana Markus za wur kan tə
pal gəs su Urushalimaka.
14 Nan wu za bən kə Pagawo, arni wu
ndara bən kə Antakiya gip atl kə Pisidiya.
Den pət Asabaro wu te gip bom domtən kə
mən Yahuda wu dəmi.
15 Den kaar zhiti gip Kulci kə Musa na
gip rəshi tələnkur kə mən yari shirəm kə
Yamo, arni kiri kə bom domtən kə mən
Yahudayi kar gon tə wul wur'e, <<Mir
ɓyari, kən nəra na shirəm kə ɓa'i mbarəm
bigulo, mə lir kən kə yarini.>>
16 Arni Bulus tlyami, tə pi am kə də wu
yoni, kan tə wule, <<Mir ɓyar mbarəm kə
Isra'ila nan kən kan mən Yahuda ni da'a
kan ba bote Yam gwa, kumən ni!
17 Yam kə mbarəm gəmi mən Isra'ila
zəzar ga ba gəmi. Tə kem wur kə womtitən
wokoci dəmi gəzən gip Masar, kan na bar
ndərtən kə yar am tə ɗəli wur ter gip atl ta.
18 Kup na wu pi ta nge kopi shirəm
gəska, tə pi ta ne ger den wur gip ləp tu
kan murgon ba dəm da'a bar kə sheti ghon
hauya-rop.
19 Den kaar kə untuwo, tə piika na atl
nyingi kə gip Kan'ana. Tə bi atl gəzən
mbarəm gəs kə də ar dəm gwazini.
20 Kup munju pi ni gip sheti ghon hauya
kəba lasi hauya nəm na rop na kutl (450).
<<Den kaar kə untuwo, Yam bi wur mən
tloyi shirəm kan baa nde wur cina gwa ar
ba ri wokoci kə mən yari shirəm kə Yam
Sama'ila.
21 Kan wu liri den də bi wur gunye, arni
Yam bi wur Saul nya Kish. Tə kə gip gəsgal
kə Bilyaminu ni, kan tə dəm gun gəzən kə
sheti ghon hauya rop.
22 Den kar kə shu'i Saul den dəmi gun
kawo, tə pali Dauda tə dəm gun gəzəni.
Yam yari den ti'e, <A zam Dauda nya Jesse
wi. Ti badər mbarəm mən mbatl tu a ndu
gwani. Ti pi kup argon tu a ndu tə pi gwa.>
>>
23 <<Təp kar gəsgal kə mbarəm tu ni
Yam ɗiri Isra'ila Yesu Mən Ɗəli Mbarəme,
kandatu tə wule ti pi gwa.
24 Kapən ɗirtən kə Yesuwo, Yohana pi
kup mbarəm kə Isra'ila wazu kə ci atl gam
kar Yam wi kan tə pi wur batisma.
25 Nan Yohana mbi kosak na pa'i mbap
gəso, tə wule, <Kə wulem'e ami woni?
Ami ni'e Almasihu da'a. O'o, ama tə den
ɗirtən den kaar gən njem. A kəm pətli zap
kaptələn gəs ter asəm da tika da'a.>
26 <<Mir ɓyar gəsgal kə Ibərahim, na kup
gin kan mən Yahuda ni da'a kan ba bərti
Yam gwa, mən ni kari mi bar na shirəm kə
zami ɗəltəne.
27 Kup na wu kur zhit argon tu mən yari
shirəm kə Yam rəsh kup wokoci tu wu dom

wur kə ba bota gwa ama wu mani momi
argon tu mən yari shirəm kə Yam ju yari
gwa da'a. Arni kiri kə mən Yahuda ju wule
də ri ti eka. Na untuni wu kem argon tu ga
mən yari shirəm kə Yami yari'e ba pi gwa
laa'i.
28 Kup na wu mani zami argon tu baa
kem də ri ti eka gwa da'a, ama wu lir
Bilatus den wu ndu də ri ti eka.
29 <<Nan wu pa'i pi kup bar ju shirəm kə
Yam yari den tiwo, wu shu ti sur den rati
kini kan ɓa ti dene gwa, kan wu la ti gip
gambəci'e.
30 Ama Yam tli tika gip məshi mbarəme.
31 Kə muri na womti munju ɓom asəm
nan ti, argon tu pən gip atl kə Galili ba
su Urushalima gwa shin ti. Kəkəno wi ni'e
mən yari mbarəm gəmi bar ju wu shin na
ger gəzən gwa.
32 <<Mə yari in ni Zo Shirəmi. Argon tu
Yam wule ti pii ga ba gəmi wo
33 tə pi mi wi, mən mimir gəzəni, təp kə
ba tli Yesu gip məshi mbarəme. Kandatu
anra na rəshi gip Zabura kə rop'e,
<Ki nya gən ni,
Sekən ni a dəmi'i Bəba.>
34 Yam tli Almasihu gip məshi mbarəme,
ti'i məsh da'a. Den kən ni ar ba shirəm'e,
<Na ho bi, aa ne in am ra kandatu a wul
Dauda'e aa pi ti gwa.>
35 Tə pa yari den Almasihu gip Zabura
gon'e,
<Ki za Zo'i gi kan kə ne markəm gwa tə
moka gip gambəci da'a.>
36 <<Nan Dauda pi argon tu Yam ndu
tə pi gip zhan gəso, kan tə məshka. Tə
es wule ga base, kap təka kan dli gəs ba
moka.
37 Ama muntu kan Yam tli ti gip
məshiyiwo tə moka da'a.
38 <<Ra'untuwo, mir ɓyari, kum ni! Gip
mbarəm tu Yesu ni pəni warwat pitən
ginka ra.
39 Kup muntu kan ngəsh den tiwo wi
zam ɗəltən gip kup bar ju Kulci kə Musa
hol ɗəli gin gipi gwawi.
40 Ngup kənni, ba də argon tu ga mən
yari shirəm kə Yam yari laa'i den kən da'a.
Domici wu wule,
41 <Kum ni, kən kan kə mburəmka gwa,
nəm ni bi na am gip dləkəntəne kə
məsh nika!
Ari kə pi argon gip muri gini.
Ki nəm den aa pi da'a
ko murgon ni yari in gwa.>
42 <<Nan Bulus na Barnaba den za'i bom
domtən kə mən Yahudayiwo, arni mbarəm
lir wur den wu ɗir den zut Asabar wu
shirəm ra den bar ju.
43 Nan mbarəm ju dom wur gwa ba za
lasiwo, arni na womti kə mən Yahuda
na munju ba bote Yam kan mən Yahuda
ni da'a kop Bulus na Barnaba. Arni wu
shirəm nan wur kan wu ɓa'i wur bigul den
wu ci cina na ngəshtən den zo mbatl kə
Yam kup na wu ndari də Yam pi wur untu
dagwa.

Bulus pal gəs kar munju kan mən Yahuda ni da gwa

44 <<Den zut pət Asabaro, njem ni də
wule kup bəni dom wur kə kumi shirəm
den Babom Yesu.
45 Nan mən Yahuda shin womtitən kə
mbarəmo, arni ghuve nəm wuri kan wu
pi zhe'e shirəm den argon tu Bulus ba yari
gwa.
46 <<Kano Bulus na Barnaba ba nəmi
wur bat na bərti wu wule, <Ar nəm den kən
ni mi pare yari in shirəm kə Yami. Ama
kən den nge shirəm kə Yami. Na pi untuwo
kə gode'e kə ndari zami rai kan ba pa da'i
da gwa. Mə za kən mə pal kar munju kan
mən Yahuda ni dagwawi.
47 Domici argon tu Babom wule mə pi
gwa ni'e,
<<Aa pali in kə dəm cirtən kar munju kan
mən Yahuda ni dagwa,
kə də atl kundərəndlip zam ɗəltəne.>>
48 Nan kup munju kan mən Yahuda ni
da'a kum shirəm tuwo, wu pi ghol mbatli.
Wu ɗəɗa shirəm kə Babom Yesu, na kup
munju kan mən Yahuda ni da'a kan Yam
ne wur kə zami rai kan ba pa dagwa ngəsh
wur den Yesu.
49 Shirəm kə Babom ri ko ako gip kəti
atliyi.
50 Ama mən Yahudayi tli mbatl mətli mən
bərti Yam kan ba kum nan wur gwa na kiri
kə bəni. Wu tli ga Bulus na Barnaba gami,
kan wu ɗəli wur gip atl gəzənka.

51 Arni wu bat kushka kə den asəm gəzənka gip seda den nge wur wi, kan wu ndara Ikoniya.
52 Kup mən kopi Yesu laa'i na ghol mbatl na Ruhu kə Yami.

14

Bulus na Barnaba gip Ikoniya

1 Bulus na Barnaba ra gip Ikoniyawo arni wu te gip bom domtən kə mən Yahuda kandatu wu kur pi gwa. Kan wu pi wazu hoyi kan kem mən Yahuda na munju kan mən Yahuda ni da'a na womti pal mən ngəshtən den Yesu gwa.
2 Ama mən Yahuda ju kan nge ngəshtən den Yesu tli mbatl yam munju kan mən Yahuda ni dagwa, zam wu shin mir ɓyari na dun gere.
3 Ra'untuwo arni Bulus na Barnaba dəm lasi kə muri na womti, wu den shirəm bat na bərti den Babom Yesu muntu kop kar kə wazu kə zo mbatl gəs təp kə ba bi wur mani pi bar kə nəmi bi na am na dləkəntən gwa.
4 Arni mbarəm kə bəni tatlka bomi rop, jen den kopi kaar kə argon tu mən Yahudayi yari gwa, jen ngapo wu den kopi kar kə argon tu mir mən kartəni yari gwa.
5 Arni jen gip mən Yahuda na jen munju kan mən Yahuda ni da'a, na kə cina gəzən ba gudlumi kə də wu pi zhe'e mbap mir mən kartəni kan wu la wur na tate.
6 Ama mir mən kartəni zam na momika kan wu kətər gəzən gip bən kə Listəra na kə Darba gip Likoniya na bi ləp gəzəni.
7 Lasi ni wu ci cina na pi wazu kə Zo Shirəm kə Babom Yesu.

Bulus na Barnaba gip Listəra na Darba

8 Gip Listərawo, kurki gon ra ba kur dəm muntu ra untu na gəri gəs gwa tə mani desi atl da'a.
9 Tə kum Bulus nan ti den shirəm gwa. Arni Bulus wi ti gere kan tə shin mbarəmi na ngəshtən den Yesu kan baa mani pəni ti kumi dli gəska gwa.
10 Kan Bulus ba tli yar tə wule, <<Tlyam kə dlər den asəm gi! >> Warkəca arni mbarəmi tlyam tə nəm desi atli.
11 Nan womti mbarəmi shin argon tu Bulus piwo, arni wu tli yar yam gip bi gəzən kə mən Likoniya wu wule, <<Ga yam sur kar miwi na dli kə mbarəme!>>
12 Kan wu la bi Barnaba Zeyus, Bulus ngapo wu la ti bi Hames, domici ti ni'e gun shirəmi.
13 Arni ləɓa kə yam Zeyus, muntu kan bom kə bote ti ra kaar bəni, ba ɗiri ga tla na ga buzən kin bədlabən bəni, domici ti na kup womti mbarəmi ni den ndu'i wi mbosh dabba gip bote mir mən kartəni.
14 Ama nan Barnaba na Bulus mir mən kartəni kum untuwo, arni wu tlyati tutul dli gəzənka. Wu kop gip dlom womti mbarəmi na kətəre wu den la'i yar na wultən'e,
15 <<Unun kem kə pi untuwu? Mən ma mbarəm ni katl, mən dli wule kəne. Mə ɗiri in ni Zo Shirəmi, mə yari in den kə bali ni kar bar ju kan argon ni da'a kə pal ni kar Yam mən rai. Ti ni'e muntu kan pi yam na atl na bar ɓula, na kup bar ju gip wurgwa.
16 Terkawo, tə za mbarəm kan den kar bar atl kup wu kop təp tu kan wu shin mbuni wur gwa.
17 Ama kup na untu tə za gam gəs bat na seda tu kan baa mom'e təra gwa da'a. Tə gode mbarəm zo mbatl gəs təp kə ba bi in ghon sur yami na bar kə gip kən den wokoci gəzəni. Ti ni tə bi in fingal ar kəm kən kan tə laa'i in na ghol mbatli.>>
18 Kup na shirəm juwo, njem ni arsa də womti mbarəmi mboshi wur dabba gip bote wuri.
19 Kan mən Yahuda jen ba tli tor Antakiya na Ikoniya gip atl kə Pisidiya kan wu zam gam kə womti mbarəmi. Wu la Bulus na tat wu dəl ti kaar bəni, wu pən'e tə məsh kawi.
20 Ama nan mən kopi dom wur wu la ti dlomo, arni tə tlyam tə pal te gip bənika. Bar tlowo arni wu ndara Darba nan ti na Barnaba.

Bulus na Barnaba pal Antakiyaka gip atl kə Siriya

21 Wu pi wazu Zo Shirəm kə Yesu gip Darba kan wu zam mir mən kulci kar wur na womti. Arni wu pal gip bən Listəra na Ikoniya na Antakiyaka gip atl kə Pisidiya.
22 Wu pi ta ndəri na ɓa'i wur bigul gip ngəshtən den Yam gəzəni. Wu wule, <<Ar

nəm mi mə kop gip kumi dli na womti kan mə mani zami tetən gip las tu Yam baa dəm gun gəmi baa patən gwa.>>
23 Bulus na Barnaba ne wur kiri mən kopi nan wur gip kogonge ba domtən kə mən kopi. Na shirəm na Yam na guzum male, arni wu la wur am də ne ger kə Babom Yesu, muntu wu ngəsh wur den ti gwa.
24 Den kar kə kopi gip atl kə Pisidiyawo, arni wu mbubar Pamfiliya.
25 Nan wu pi wazu shirəmi gip bən Pagawo, kan wu ndara Ataliya.
26 Nan wu za Pagawo kan wu pal na kar su Antakiyaka gip kungələn jikat male, las tu wu la wur gip zo mbatl kə Yam den mbap tu kan wu'i pa'i gwa.
27 Nan wu mbubar gip bən Antakiyawo, arni wu dom mən kopi kə ba lasi nəm. Wu yari wur kup bar ju Yam pi təp kar wur gwa, na kandatu Yam ɓuli bədlabən ngəshtən den Yam munju kan mən Yahuda ni dagwa.
28 Kan wu dəm lasi na mən kopi Yesu kə muri na womti.

15

Me gam su Urushalimaka

1 Wokoci tu Bulus na Barnaba ra gip bən kə Antakiya gip atl kə Siriyawo, arni mən Yahuda jen kan ba kop Yesu ba tli tor Yahuda wu su Antakiya kan wu nəmi kulci mir ɓyar'e, <<In sər kini den kandatu Kulci kə Musa yari gwa dawo, ki zam ɗəltən gip warwat pitən kar Yam da'a.>>
2 Muntu ɗiri Bulus na Barnaba musu nar na bali shirəm nan wuri. Arni mir mən kopi ne bi den də Bulus na Barnaba, na mən kopi jen gip Antakiya su Urushalima wu shin mir mən kartəni na kiri mən cina kə mən kopi den shirəm tu.
3 Domtən kə mən kopi la wur təpe, arni den təp gəzəno wu kop gip bən Finiks na Samariya, kan wu yari wur kandatu munju kan mən Yahuda ni da'a pal kar Yamwu gwa. Shirəm tu gholi mbatl mir ɓyar kup kə mir bən ju.
4 Nan wu mbubar gip Urushalimawo, arni mir mən kopi na mir mən kartəni na kiri mən cina kə domtən kə mən kopi pi ɗem nan wuri. Wu yari wur bar ju kup Yam pi təp kar wur gip munju kan mən Yahuda ni dagwa.
5 Ama jen gip mən kopi Yesu kan gip me gam kə mən Parise tlyam dlor kan wu wule, <<Munju mən Yahuda ni da'a kan ngəsh wur den Yesuwo, ar nəm wur te yarka də sər wuri kan wu kop Kulci kə Musa.>>
6 Arni mir mən kartəni na kiri mən cina kə mən kopi mo gam den bi zhiti shirəm tu.
7 Den kar kə tlyari bali shirəmo, kan Bitərus ba tlyam tə shirəm nan wur nan kəni, <<Mir ɓyari, kə mom'e wokoci gon terkawo Yam zəzarəm gip kən kə də a pi wazu kə Zo Shirəm kə Yesu də munju kan mən Yahuda ni dagwa, kə də wu ngəsh wur den tira.
8 Yam kan mom mbatl kə mbarəm gwa gode'e tə nəm munju kan mən Yahuda ni da'a təp kə ba bi wur Ruhu gəsi, kandatu tə bi mi gwa.
9 Tə pali mbatl gəzən dləran təp kə ba ngəshtən den Yesu wi. Na untun tə gode'e bom ni mən ra nan wur da'a.
10 Kəkəno, unun kem kə ndu kə kem Yam kə pi lo'e, təp kə ba ne mən kopiyi gosgam muntu kan min na ga ba gəmi mani pəni dagwawu?
11 O'o! Mə mom'e Yam ɗəli ni kup gəmi təp kar zo mbatl kə Babom gəmi Yesu. Nəm untuni Yam ɗəli munju kan mən Yahuda ni dagwa.>>
12 Kup munju ra lasi sa shot wu den damtən den argon tu Bitərus yari gwa. Den kariwo kan Barnaba na Bulus ba yari bar kə nəmi bi na am na dləkəntən ju kup kan Yam pi təp am da wur də munju kan mən Yahuda ni dagwa.
13 Nan wu pa'i shirəmo, arni Yakubu shirəm tə wule, <<Mir ɓyari, kumən ni!
14 Simon Bitərus yari mi kandatu Yam gode'e tə ra na munju kan mən Yahuda ni da'a su mbatlka təp kə ba yemi gip wur den wu dəm mbarəm gəsi.
15 Shirəm kə ga mən yari shirəm kə Yam kop kaar kə mənkəni, kandatu anra na rəshi gwa'e,
16 <Den kaar kə muntuwo aa pali,
kan a tli bom kə Dauda kan ndaka gwa,
Aa pa tu nami dli bini,

Aa tli ti peli esi,
17 Kə də nami mbarəm kan sa gwa ngen Babomi,
na kup munju kan mən Yahuda ni da'a kan ba la wur bi na sun gən gwa,
Babom ni yari,
18 Muntu kan kem ba mom bar ju terka gwa.>
19 <<Gi shini gəno, ba mə kem ar dəm banyi bar kar munju kan mən Yahuda ni da'a kan den paltən kar Yam gwa.
20 Mən de mə rəshi wur ni təlankuri. Gip təlankuriwo mə yari wur den ba wu ci fingal tu kan ta'i tat war gwa da'a. Ba wu la gam gəzən gip muri na mətli ko moni kari da'a. Ba wu ci tlu kə dabba tu kan ceni ti yarka gwa da'a, na ci tlu na bərani.
21 A yari ni untu domici den pi wazu kə kulci kə Musa gip kogonge bən terka kan ba zhit gip bom domtən kə mən Yahuda den pət Asabar kup gwa.>>

Təlankur tu kan rəshi munju kan mən Yahuda ni dagwa

22 Kano mir mən kartən kə Yesu na kiri mən cina kə domtən kə mən kopi na kup mir mən kopi ba kop kar kə argon tu Yakubu yari gwa. Kan wu pən gip mbatl gəzən den wu zəzar mbarəm rop kan wu kar wur gip bən Antakiya gip atl kə Siriya na ga Bulus na Barnaba. Munju wu zəzari gwa ni'e Yahuda (kan ba la ti bi'e Barsaba gwa) na Sila, rop gip kiri mən cina kə domtən kə mən kopiyi.
23 Kan wu kar wur na təlankur kəni.
Mir mən kartən kə Yesu na kiri mən cina kə domtən kə mən kopi, mir ya'əni,
Də si munju kan mən Yahuda ni da'a kan ngəsh wur den Yesu kan gip Antakiya, Siriya na Kilikiya gwa.
Mə shirmi inka.
24 Mə kum den'e jen ra kan ɗəl gip mi ba'e na bi gəmi ni da'a kan wu ghun kəne. Wu tli in mbatl na argon tu wu yari gwa.
25 Arni kem mə me bi den mə zəzar mbarəm jen kan mə kar wur kar kəne na ga berəm gəmi Barnaba na Bulus,
26 mbarəm ju kan wur mbatl gəzənka den bi kə Babom gəmi Yesu Almasihu gwa.
27 Ra'untuwo, arni mə kari in bar na Yahuda na Sila kə də wu kop kari na yari in argon tu mə rəsh gwa.
28 Ruhu kə Yam kop nan mi den ba də mə ne in argon gam bom na mənjin kan ba ndu kar kən gwa da'a.
29 Dəm ni bat na ci fingal tu kan ta'i tat war gwa, na ci tlu na mbərani. Ba kə cini tlu kə dabba tu kan ceni ti yarka gwa da'a. Ba kə la ni gam gin gip muri na mətli na moni ko moni na mətli kari da'a. Arba mbuni ine kən ni kə pi munju gwa. Də ar mbuni ine.
30 Kan ba la munju kan kar wuri gwa təpe wu ndara Antakiya, las tu mir mən kopiyi dom wur gwa kan wu bi wur rəshi təlankuri.
31 Wu zhit gipiwo ar gholi wur mbatl na shirəm ɓa'i bigul tu kan ra gipi gwa.
32 Arni Yahuda na Sila, munju kan mən yari shirəm kə Yam ni, pi tlyari shirəmi, den bi ɓa'i wur bigul na ndərtən kə mir ɓyar gip ngəshtən gəzən den Yesu.
33 Nan wu ɓom dəmi nan wur lasiwo, arni mir ɓyari la wur təp na ghol mbatl kə dəmi zhəlili kan wu pal rin kar munju kan kar wur gwa.
34 (Ama Sila shin ar mbun tə dəm lasi)*
35 Ama Bulus na Barnaba dəm gip bən Antakiya, las tu wi na jen na womti kulci mbarəm na pi wazu shirəm kə Babom gwa.

Bi nde Bulus na Barnaba nəm da'a

36 Den kaar kə wokoci gono Bulus wul Barnaba'e, <<Naa mə kop kaar kə mir ɓyar gip bən ju kup mə pi wazu shirəm kə Babom gwa, mə shin ci cina kə ngəshtən den Yesu gəzəni.>>
37 Barnaba ndu wu pən Yohana, kan ba pa la ti bi'e Markus gwa, nan wuri.
38 Ama Bulus shino ar mbun də ri nan ti da'a, domici tə ndara tə za wur ka gip Pamfiliya, tə mani ci cina gip mbap nan wur da'a.
39 Wu tli yar yam naar den shirəm tu, kan kogonge ba pən təp gəsi. Barnaba pən Markus kan wu to gip kungələn jikat mal wu ndara Saipəros.

* **15:34 15.34** Tələnkuri jen ra na shirəm tu gipi da'a

40 Bulus ngapo tə pən Sila kan wu ndara,
nan mir ɓyar la wur gip am na ne ger kə
zo mbatl kə Babom gwa.
41 Tə kop gip atl kə Siriya na Kilikiya tə
den ndəri dləri kə domtən kə mən kopi.

16

Ritən kə mbap kə Bulus kə rop

1 Bulus mbubar Darba kan tə ndara
Listəra, las tu mən kopi gon ra mən
sun'e Timoti. Naso mən Yahuda ni, mən
ngəshtən den Yesu, ama baso mən Hellas
ni.
2 Mir ɓyar kan gip bən Listəra na Ikoniya
pi shirəm kə ho bar den ti.
3 Bulus ndu tə ri na Timoti gip ɓomi
asəm gəsi, arni tə sər təka den bi kə mən
Yahuda kan ba dəm lasi gwa, domici kup
gəzən mom den'e baso mən Hellas ni.
4 Nan wu den kopi bən bəno, arni wu
yari mbarəm argon tu mir mən kartəni na
kiri mən cina kə domtən kə mən kopi kə
Urushalima mo bi dene kan wi kop gwa.
5 Muntu ɗiri domtən kə mən kopi ndərtən
gip ngəshtən gəzən den Yesu na womtitən
den pət kup.

Bulus shin ruya kə mbarəm kə Makidoniya

6 Bulus na ga berəm ɓomi asəm gəs kop
gip atl kə Pirijiya na atl kə Galatiya, nan
Ruhu kə Yam za wur wu pi wazu gip atl
kə Asiya dagwa.
7 Nan wu mbubar den bi atl kə
Misiyawo, wu ndu wu bətl gam Arewa gip
atl kə Bitiniya, ama Ruhu kə Yesu za wur
da'a.
8 Arni wu kop gip Misiya kan wu ndara
Tərowasa.
9 Gip dlom gaso arni Bulus shin ruya kə
Ba mən Makidoniya gon dlor den liri gəs
ba wule, <<Ter ɗe Makidoniya kə ne mi am
ra.>>
10 Nan Bulus shin ruya tuwo, tə pən'e
Yam ni ba la mi bi kə pi wazu Zo Shirəm
kə Yesu gip Makidoniya, arni mə dəm daˈa
kan mə ndara.

Lidiya gip Filibi nəm Yesu wi

11 Mə za Tərowasa gip kungələn jikat mal
kan kor mə ndara Samotəras. Bar tlowo
kan mə mbubar Niyapolis.
12 Mə za barta kan mə mbubar Filibbi,
bar bən gip atl kə Makidoniya. Mən Roma
ni ba dəm lasi. Kan mə mur na womti gip
bəni.
13 Den pət Asabaro mə ɗəl gip bəni mə ri
bi ɓula'i, las tu mə pən'e mi zam ba shirəm
na Yam gwa. Mə dəm atl kan mə shirəm
na mətli jen kan dom wur lasi gwa.
14 Nəm gip mətliyi kan kum miwo sun
gəs ni'e Lidiya. Mən Tiyatira ni kan ba
wur tutul dli mən bar wurpi kagwa, mən
bote Yami. Babom ɓul mbatl gəs kə nəmi
shirəm tu Bulus yari gwa kan tə ngəsh ti
den Yesu.
15 Nan pi ti batisma na mbarəm kə bom
gəso, arni tə la mi bi rin bom da tika na
wultən'e, <<Kə mom a ngəshim den Babom
Yesuwi, a lir kən kə ɗir dəm ni gip bom
gəni.>> Kan tə meti mi se nan mə nəmi ti.

Bulus na Sila gip bom kə moni

16 Gasi gon nan mən den ritən kə ba
shirəm na Yamo, mə mo na zher nye gər
gon kan na dun itər kan ba kem tə mani
yari argon tu ba pi cina ɗegwa. Tə zami
babom gəs wurpi nar təp kə ba yari bar ju
ba pi cina ɗegwa.
17 Nye gər tu kop Bulus na nami gəmi tə
den la'i yar na wultən'e, <<Mbarəm jəno
zher kə Yam tu kan nar man kup nami
yam gwani. Wu yari in ni təp kə zami
ɗəltən gip warwat pitəne.>>
18 Tə pi ta pi untu kə muri na womti. Ar
pi untu har ba ghun Bulus kan tə bal ti rən
den tika, tə wul dun itəri kan gip ti'e, <<Gip
sun kə Yesu Almasihu ni a wul ki'e kə ɗəl
ter gip ti!>> Lasi, arni dun itəri za ti.
19 Ama nan mən nye gər zheriyi shin'e
təp zami wurpi gəzən i'dawo, arni wu nəm
Bulus na Sila kan wu dəl wur rin bi bar
pətka, cina də mən bəni.
20 Wu ri wur cina də mən tloyi shirəm
kan wu wule, <<Mbarəm jən pali bən gəmi
ka ghiruwi.
21 Wi mən Yahuda ni kan ba kulci den
mə pi bar ju kan ndari da'a den kulci gəmi
kə mən Roma kan mə nəm ko mə pi gwa.>>
22 Arni womti mbarəmi tli den Bulus na
Sila wu nəm ɓe gəzəni. Mən tloyi shirəmi
kem də tus tutul dli gəzənka də ɓo wuri.
23 Den kaar kə ɓe gəzən hoyiwo, kan ba
la wur gip bom kə moni, na yari mən ne

ger den bom kə moniyi den tə ne ger den wur hoyi, ba wu mani ɗəltən da'a.

24 Nan yari untuwo, arni mən ne ger den bom kə moniyi la wur gip kushi kan te gipi kagwa, kan tə tlat asəm gəzənka gip dlom giɓər basi nyash rop.

25 Gip dlom gaso, Bulus na Sila den shirəm na Yam na tli yar wuli kon ɗəɗa Yami, nami mir mən bom kə moniyi den kumi gəzəni.

26 Bat na momi, arni atl jirkət ti hoyi, kan ba kem gatl bin bom kə moniyi ba jiti ti. Biyi nəm arni kup bədlabən bom kə moniyi ɓulka, kano sarsari ju ɓal kogonge nari ba pətlka.

27 Nan mən ne ger den bom kə moniyi putu tə shin kup bədlabən bom kə moniyi na ɓuliwo, arni tə dlii bar səbər gəs tə ri kə ri gam gəs eka. Tə ndu ni pi untu domici tə pən'e mir mən bom kə moniyi kətər gəzən wi.

28 Ama Bulus tli yar tə wule, <<Ba kə kumi dli gi da'a! Mən ra kup ɗe!>>

29 Kan mən ne ger den bom kə moniyi ba wule də teri ti utu, tə kətər te gipika kan tə nda atl cina də Bulus na Sila tə den dədartəni.

30 Kan tə ɗəli wur ter kari tə wule, <<Kiri mbarəme, unun a pi kan a zam ɗəltən bi də məshtən gwawe?>>

31 Wu nəmi tə'e, <<Ngəsh ki den Babom Yesu, ki zam ɗəltəne, ki na kup munju gip bom da'i gwa.>>

32 Kan wu pi ti wazu zo shirəm kə Babom Yesu na kup mbarəm ju kan gip bom gəs gwa.

33 Gip gasi arni mən ne ger den bom kə moniyi yem wur tə ho'i wur usu gəzənka. Bartu anni pi ti batisma na mbarəm kə bom gəs kup.

34 Tə laa'i na ghol mbatli domici tə ngəsh ti den Yesu wi, ti na mən bom gəs kup. Kan tə yem ga Bulus na Sila tə te wur gip bom gəs tə bi wur fingal wu ci.

35 Nan bar tlowo, arni mən bom tloyi shirəmi kar mən ɓaltən kə dlom gəzən kar mən ne ger den bom kə moniyi na shirəm'e, <<Za mbarəm ju wu ndara!>>

36 Mən ne ger den bom kə moniyi wul Bulus'e, <<Mən bom tloyi shirəmi wule nan ki na Silawo də za kən kə ndara. Kəkəno ki mani ndaratəni. Mbərni zhəlili.>>

37 Ama Bulus bali mən ɓaltən kə dlomi'e, <<Wu ɓo mi gip dlom mbarəme kup na wu kum kə bi gəmi da'a, kup na mən mir mən atl kə Roma ni, kan wu la mi gip bom kə moni. Kəkəno wu ndu wu za mi mə ndara muri ituwa? Ba pi untu da'a! Se wini wu ɗir na gamgəzəni, wu la mi təp mə ndara.>>

38 Kan mir mən ɓaltən kə dlomi ba ri mən bom tloyi shirəmi na shirəm tu. Nan wu kum'e Bulus na Sila mən atl kə Romano, bərti nəm wur naari.

39 Arni wu ri bi wur bi, wu ɗəli wur ter gip bom kə moniyi kan wu lir wur den wu za bəni.

40 Den kar kə ɗəltən kə Bulus na Sila gip bom kə moniyiwo, arni wu pal rin bom də Lidiyaka las tu wu zam mir ɓyari, wu ɓa'i wur bigule. Kan wu nde ndaratəni.

17

Bulus pi wazu gip Tasalonika

1 Nan Bulus na Sila kop gip bən kə Amfibolis na Apoloniyawo, arni wu mbubar Tasalonika, las tu bom domtən kə mən Yahuda gon ra gwa.

2 Kandatu Bulus ba kur pigwa, tə te gip bom domtən kə mən Yahuda, den pət Asabar myakan tə den bali shirəm nan wur gip shirəm kə Yami.

3 Tə ceti wur gamka na yari wur tetlatetla den ar nəm Almasihu te yarka tə kum dli tə məshi, kan tə tli gip məshi mbarəme. Bulus wul wur'e, <<Yesu tu kan a pi in shirəm den ti tu ni'e Almasihu.>>

4 Jen gip mən Yahudayiwo shirəmi nəm wuri kan wu nde Bulus na Sila kari. Untu ni es jen na womti kan mən Yahuda ni da'a kan ba bərti Yam gwa, na mətli jen kan mom wur nar gip bəni gwa.

5 Ama mən Yahudayi nəm na ghuve, kan wu dom bes mbarəm kə ba bar pəte, wu dəm mən me gam kə gəzan bar na tli bən mbatli. Kan wu nde bom kə Yason gami wu den ngeni də ɗəli Bulus na Sila ter kari kar mbarəme.

6 Ama nan wu zam wur dawo, arni wu dəl Yason na mir ɓyar jen wu ri wur cina də mən tloyi mbarəm shirəm kə bəni. Wu tli yar wu wule, <<Mbarəm jin kan tli

mbatl mbarəm ko-ako gip atl kundərəndlip ni jin kəkən mbubar ɗewi,
7 kan Yason ba shu wur gip bom gəsi. Wi ni den nge kopi kulci kə Bar Gun kə Roma, wu den wultən'e gun gon ra esi, muntu ba la ti bi'e Yesu gwa.>>
8 Nan wu kum muntuwo, arni womti mbarəmi na kiri kə bəni palka ghiru-ghiru.
9 Kan wu kem Yason na nami kə ɓatli wurpi gon kə də za wur wu ndara ra, kan wu za wur wu ndara.

Bulus na Sila gip Biriya

10 Nan gas ndawo, arni mir ɓyari kar Bulus na Sila su Biriyaka. Nan wu mbubaro, arni wu te gip bom domtən kə mən Yahuda.
11 Mbarəm kə Biriya ra na ɓuli mbatl man mbarəm kə Tasalonika, domici wu nəm shirəm tu Bulus yari den Yesu gwa na ghol mbatl naari. Arni wu zhit gip Shirəm kə Yam den kogonge pəte, kə də wu shin ko argon tu Bulus yari wuro untuni anra.
12 Mən Yahuda na womti ngəsh wur den Yesu na kiri mətli jen kan mən Yahuda ni da'a kan mom wur nar gwa na moni jen kan mən Yahuda ni da'a na womti.
13 Nan mən Yahuda kan gip Tasalonika kum'e Bulus den pi wazu kə shirəm kə Yesu gip Biriyawo, arni wu ma wu ndara barta. Wu co womti mbarəmi kan wu tli bən mbatli.
14 Arni mir ɓyar tli dene bəle-bəle, kan wu la Bulus təp wu si ti bi bar ɓula'i, ama Sila na Timoti sa kaar gip Biriya.
15 Mbarəm ju kan la Bulus təp te nan ti gip Atina kan wu nde paltən Biriya. Wu pal na shirəm tu kan Bulus kari bar Sila na Timoti gwa den'e wu zho wur wu zam ti.

Bulus pi wazu gip Atina

16 Nan Bulus ra gip bən Atina den ɓuti cwattən kə Sila na Timotiwo, ar ghun ti nar nan tə shin tat war ju mən Atina ba bote wur ko təp ako gip bəni gwa.
17 Kan tə bali shirəm gip bom domtən kə mən Yahuda na mən Yahuda na mən bərti Yam kan mən Yahuda ni dagwa. Tə pa bali shirəm na mbarəm gip bar pət se na gəni na munju kan ra lasi gwa.
18 Me gam kə mən kulci kə Ipikuriya na mən kulci kə Sətokiya jen pare bali shirəm nan ti. Jen gip wur ngen momi na wultən'e, <<Unun mbarəm mən ndu'i shirəm den argon tu tə mom da'a tu den ndu'i yariwe?>> Jen ngapo wu wule, <<Mə kum wule ti ni den shirəm den mən dəki yam jeni.>> Wu yari ni untu domici Bulus ni den pi wazu zo shirəm kə Yesu na tlitən kə məshi mbarəme.
19 Kan wu pən Bulus wu su nan ti kə ba me gam kə Aropagus, las tu wu wul ti'e, <<Mi mani momi unun kulci tu kə ɗiri mi ba yari gwaya?
20 Pel bar ni kə ɗiri mi, mə ndu mə mom unun ar ba kulci.>>
21 Kup mbarəm kə Atina na mən dəki kan ba dəm barta ba pa'ini wokoci gəzən den pi argon da'a bom na yari ko kumi shirəm den pel bari.

22 Bulus dlər cina də me gam kə Aropagus tə wule, <<Mən Atina! A shin ko təp ako'e kən mbarəm ni mən pəni adini hoyi.
23 Nan a kop gip bən gino a zhit tat war ju kə bote wur gwa. Den nəm gip las juwo a zam rəsh'e, KƏ YAM TU KAN MOM TI DAGWA. Kəkəno argon tu kə bote ti bat na momi gəs gwa ni a shirəm den ti.

24 <<Yam muntu kan pi atl kundərəndlip na kup bar ju gipi gwa ni'e Babom kə yam na atli. Eso tə dəm gip bom kə yam ju kan mbarəm tu na am gəzən gwa dak.
25 Tə pa ngen argon kan mi mani pi na am gəmi, mə pi ti argon tu tə hol gwa dak, domici ti na gam gəs ni ba bi mbarəm kup rai na dli'i shukutəni na ko unu esi.
26 Təp kar mbarəm nəm kan tə pi gwa ni tə pi mbarəm kə atl kundərəndlip. Tə tlowi kan tə'i nde pi gəzən den ko gigasi ni na ko ako ni wi dəmi.
27 Yam pi ni untu kə də mbarəm ngen ti den ko wi zam ti wi ni wu kar am gwa, kup na tə dlyam na kogonge gip mi da'a.
28 <Domici gip mani pi bar gəs ni mə dəmi, mə mani pi bari, kan mə zam gəs kə dəmi ra.> Kandatu mən kon gin jen wule, <Mən mimir gəs ni.>

29 <<Tun nan mən mimir kə Yamno, ba mə pən ni'e ti nəra wule argon tu pi na zənariya ko azurpa ko tate, kan mbarəm gip mani pi bar gəs pi gwa da'a.
30 Terkawo, Yam bali gerka den holi momi bar ju, ama kəkəno tə kem də

mbarəm kup ko-ako ci atl gam kar ti den warwat pitən gəzən wu pal kar ti.
31 A yari in ni muntu domici tə ne pət gon kan ti tloyi atl kundərəndlip shirəm kan ra dlat təp kar mbarəm tu tə zəzari gwa. Tə kem də mbarəm kup mom muntu təp kə ba tli mbarəmi gip məshi mbarəme.>>
32 Nan wu kum shirəm den tlitən kə məshi mbarəmo, arni jen pali ka bar kə gyatl gip nge, ama jen wule, <<Mi ndu mə kum ki ra den bar ju gas jen esi.>>
33 Na yari untuwo, arni Bulus za ba me gami.
34 Mbarəm jen pal mir mən kopi Bulus kan wu ngəsh wur den Yesu. Gip wuro Diyonisiyus ra, nəm gip ba me gam kə Aropagus, na nagər gon es mən sun Damaris, na mbarəm jen esi.

18

Bulus mo na Bəriskila na Akila gip Korinti

1 Den kar kə muntuwo, arni Bulus za Atina tə ndara Korinti.
2 Barta ni tə mo na mən Yahuda gon mən sun Akila, mən Pontus goni, muntu kan iza ni Italiya na nagər gəs Bəriskila gwa. Wu za ni Italiyaka nan Kaisar Kəlaudiya kem den də mbarəm kə Yahuda kup za atl kə Roma gwa. Bulus ri kə shini gəzəni,
3 domici tə mən pi tenti ni wule wi, arni tə dəm tə pi mbap nan wuri.
4 Den kup pət Asabaro, Bulus ba bali shirəm na mən Yahuda na munju kan mən Yahuda ni da'a gip bom domtən kə mən Yahuda, kə də wu nəm den'e Yesu ni'e Almasihu.
5 Nan Sila na Timoti tli sur Makidoniyawo, arni Bulus bi wokoci gəs kup den pi wazu, tə den yari mən Yahuda den Yesu ni'e Almasihu.
6 Ama nan mən Yahudayi nge shirəm kə Bulus na yari ti məgən shirəmo, arni tə bat kushka kə den tutul dli gəska kan tə wul wur'e, <<Na də bəran gin sa den gam gini! Amo a ho gam gən wi. Pare'e kəkəni, aa pi ni wazu munju kan mən Yahuda ni dagwa.>>
7 Kan Bulus ba za bom domtən kə mən Yahudayi tə ndara bom kə Titiyus Yustus, muntu mən Yahuda ni da'a kan ba bote Yam gwa. Bom gəs ni kosak na bom domtən kə mən Yahudayi.
8 Kərisɓus, bari kə bom domtən kə mən Yahudayi, na kup munju kan gip bom gəs ngəsh wur den Babom Yesu. Mən Korinti na womti kan kum Buluso wu ngəsh wur den Yesu, kan ba pi wur batisma.
9 Den pət gon gip gaso, Babom shirəm na Bulus gip ruya, tə wul ti'e, <<Ba kə kum bərti da'a, ci cina na shirəmi, ba kə yon gi da'a.
10 Ami ra nan ki. Ko nəm murgon ba mani ɗirtən tə pi dlan nan ki tə kumi'i dli da'a. Mbarəm ra na womti gip bən kən kan baa pal mbarəm gən gwa.>>
11 Arni Bulus dəm lasi kə sheti ghon nəm na kyar mukka, tə den kulci wur shirəm kə Yam den Yesu.
12 Ama nan Galiyo dəm gobna kə Akayawo, arni mən Yahuda mo gam wu nəm Bulus kan wu ri ti bom tloyi shirəmi.
13 Arni wu wule, <<Mbarəm kən den ndu'i tə kem mbarəm gəmi wu bote Yam bom na den təp tu kulci gəmi yari gwa.>>
14 Ama nan Bulus ba ri kə shirəmo arni Galiyo wul mən Yahudayi'e, <<Kən mən Yahuda, də wule shirəm gin tuwo den wani bar gon ni tə pi ko ceni doka kawo, da aa zam bar kə nəmi gip shirəm gin tu, a kum kəne.
15 Ama nan shirəm ni den ga kalma na sunye na den kulci gino, pa'ini shirəm tu kən na gam gini. Aa dəm mən tloyi shirəm den bar ju da'a.>>
16 Arni tə kar wurka ter gip bom tloyi shirəmi.
17 Arni kup wu bal wur den Sostanisu, bari kə bom domtən kə mən Yahudayi kan wu ɓo ti te bədlabən bom tloyi shirəmika. Ama Galiyo pi wule tə shin ni da'a.

Bəriskila, Akila na Apolos

18 Bulus dəm gip Korinti kə wokoci goni. Kan tə za mir ɓyari tə to gip kungələn jikat mal tə ndara gip atl kə Siriya, nan ti na Bəriskila na Akila. Kapən tə ndarawo, tə fili gamka gip bən kə Kankəriya, den kandatu mən Yahuda ba pigwa, kə nune pa'i pi argon tu tə wule ti pi gwa ituwi.
19 Wu mbubar gip bən kə Afisa, las tu Bulus za ga Bəriskila na Akila gwa. Tə te

gip bom domtən kə mən Yahuda kə bali shirəm na mən Yahudayi.
20 Nan wu lir ti kə də tə dəm ra nan wuro arni tə nge gəsi.
21 Ama tə ndarawo tə wul wur'e, <<Aa pal ra ɗir gas jen esi, Yam ni ndu gwa.>> Kan tə to gip kungələn jikat mal tə za bən kə Afisa.
22 Nan tə mbubar Kaisariyawo, arni tə su Urushalima tə shirmi domtən kə mən kopi kan tə su gip bən Antakiya.
23 Nan tə ɓom dəmi gip bən Antakiyawo, arni Bulus ndara kan tə pi ta kopi las gip atl kə Galatiya na kə Pirijiya, tə den ndəri la'i mbatl kə mir mən kopi.
24 Wokoci tawo mən Yahuda gon ra mən sun Apolos, mən Alekzandəriya, tə ɗir Afisa. Mbarəm ni kan kulci bar nar gwa, na momi shirəm kə Yam hoyi.
25 Tə zam kulci den təp kə Babom Yesu, kan tə kulci mbarəm hoyi den Yesu kan-datu muntu kan mom'e argon tu tə yariwo hoyi ni gwa. Ama batisma kə Yohana ni katl tə momi.
26 Tə pare shirəm bat na bərti gip bom domtən kə mən Yahuda. Ama nan Bəriskila na Akila kum tiwo, wu la ti bi rin bom da wurka kan wu yari tə ra hoyi den təp kə Yami.
27 Nan Apolos pən ti te gip atl kə Akayawo, arni mir ɓyar gip Afisa ɓa'i ti bigul den tə ndara, kan wu rəshi mir mən kopi kan gip Akaya gwa tələnkuri, na liri gəzən den wu nəm ti na am rop-rop. Nan tə mbubaro, tə pi bar ju baa gode wur'e ti bar mən ne am ra ni kar munju kan ngəsh wur den Yesu gwa təp kə ba zo mbatl kə Yami.
28 Tə bali shirəm nar na mən Yahuda cina də mbarəme, na yari wur dyatləm gip shirəm kə Yam den Yesu ni'e Almasihu.

19

Bulus gip Afisa den ritən kə wazu gəs kə myakan

1 Nan Apolos ra gip Korintiwo, arni Bulus kop gip dlom atli tə mbubar Afisa. Barta ni tə zam mən kopi jeni,
2 kan tə ngen momi kar wur tə wule, <<Kə nəm Ruhu kə Yam wokoci tu kə ngəsh kən den Yesu gwaya?>> Arni wu nəmi ti'e, <<O'o, mə taɓe kumi den'e Ruhu kə Yam gon ra da'a.>>
3 Kan Bulus ba ngen momi tə wule, <<Untuno, unu batisma ni pi ine?>> Kan wu bali ti'e, <<Batisma kə Yohana ni.>>
4 Bulus wule, <<Batisma kə Yohanawo kə munju kan bali kar warwat pitən gəzən gwani. Tə yari mbarəm kə Isra'ila den wu ngəsh wur den Yesu kan ba ɗir den kar gəs gwa.>>
5 Nan wu kum muntuwo, arni pi wur batisma gip sun kə Babom Yesu.
6 Bulus ne am den wuro, arni Ruhu kə Yam sur den wuri, kan wu shirəm na dəki bi jeni, wu den yari shirəm tu kan Yam bi wur kə də wu yari gwa.
7 Bar kə mbarəm kutl-cet rop ni kup gəzəni.
8 Kano Bulus ba te gip bom domtən kə mən Yahuda tə pi wazu bat na bərti kə kyar myakan. Tə bali shirəm nan wur den dəmi kə Yam gun gip mbatl kə mbarəme na ndu'i tə dəl wuri.
9 Ama jen gip wur na lati gami kan wu nge ngəshtən den Yesu ka. Cina də mbarəm kup arni wu yari məgən shirəm den təp kə Yesu. Arni Bulus za wuri. Tə ndara na mən kopiyi kan tə pi ta bali shirəm nan wur den kogonge pət gip bar kushi kan Tiranus ba kulci mbarəm gwa.
10 Untuni tə ci cina nari kə sheti ghon rop, ar ba kem kup mən Yahuda na munju kan mən Yahuda ni da'a kan ba dəm gip atl kə Asiya gwa ba kum shirəm kə Babom Yesu.

Mimir mir moni kə Siva

11 Yam pi bar kə nəmi bi na am bom na munju kan ba kur shin gwa təp kar Bulus.
12 Ba kur yem tutul sari bangani na ga lulur la'i kə pi mbap gəs də ri mən kumi dli, kan də kumi dli gəzən pa'i. Dun itər ma wu ɗəl gip mbarəm ka.
13 Wokoci tawo mən Yahuda jen ra kan ba kop las na ɗəli dun itər ter gip mbarəm ka ra. Wu ndu wu pi ta nəmi sun kə Yesu kə ɗəli dun itərka gip mbarəme, arni wu wule, <<Gip sun kə Babom Yesu, muntu Bulus ba pi wazu gəs gwa, a wul ki'e kə ɗəl teri.>>

14 Gip wuro mir moni jen nyingi kə Siva,
bari kə mən keri bar ju ɗiri Yam gwa kə
mən Yahuda, den pi untu.
15 Gasi gono wu ndu wu pi untu, arni
dun itəri nəmi wur tə wule, <<A mom Yesu,
kan a pal a mom Bulus, ama kən ga woni?
>>
16 Arni mbarəm mən dun itəri zop wur,
tə tli nan wuri. Tə bi wur ish na ɓe kan wu
yem na asəm wu za gip bomi gəs koni na
bəran bətə-bətə.
17 Nan mən Yahuda na munju kan mən
Yahuda ni da'a kan ba dəm gip Afisa kum
shirəm tuwo, bərti nəm wur naari. Kan sun
kə Babom Yesu ba zam ɗəɗatən hoyi.
18 Na womti gip munju kan ngəsh wur
den Yesu ɗir gip dlom mbarəme, kan wu
yari warwat pitən gəzəni.
19 Na womti kə munju kan pi bar
kə dləkəntən far ɗiri təlankur gəzən kə
ba lasi nəm kan wu kerika den ger kə
mbarəm kup. Nan wu dom wurpi kə kup
təlankuriwo, an ri zangu hauya rop na tatli
(50,000) kə azurpa.
20 Təp untuni shirəm kə Babom Yesu ri
na dlyami kan ba nar gip ndərtən gəsi.
21 Den kaar kə pitən tuwo, Bulus pən
tor gip mbatl gəs den tə su Urushalima,
tə kop gip Makidoniya na Akaya. Kan tə
wule, <<Den kaar kə sutən bartawo aa pa
te Roma.>>
22 Kan tə kar mir mən ne ti am ra
mbarəm rop, Timoti na Erastus Maki-
doniya, ama ti ngapo kan tə mur na womti
gip atl kə Asiya.

Tli mbatl gip Afisa

23 Wokoci tani bar tli mbatl ra gip Afisa
gip nge Təp kə Yesu.
24 Mən desi gəlla azurpa gon mən sun
Dimitəris des mir bom kə mutli-yam Ar-
timis na azurpa kandatu bariyi ra gip bom
gəs gwa. Muntu ba ɗiri ti na nami mən pi
mbapi wurpi na naari.
25 Tə dom wur kə ba las nəm, na jen es
munju ba pi mbap kan wule gwazin gwa.
Tə wul wur'e, <<Mir moni, kə mom'e mə
zam wurpi nar den mbap kəni.
26 Kən den shini na kumi kandatu
mbarəm tu Bulus tla gam kan tə jili
mbarəm na womti ɗe gip Afisa na ko-ako
gip atl kə Asiya gwa. Tə wule yam ju kan
mbarəm pi na amo yam ni da'a ko njem.
27 Bar kə tli mbatliwo ar ni'e ba'e təp kə
zami wurpi gəmi ni katl baa zam wani sun
da'a, ama bom kə naari mutli-yam Artimis
ma baa dəm den bi argon ni da'a. Mutli-
yami na gam gəsi, muntu kan kup mbarəm
kə Asiya ba bote ti na atl kundərəndlip, ba
hol zami nartən den ger kə mbarəme.>>
28 Nan wu kum shirəm tuwo, lo ci wuri
kan wu nəm la'i yar na wultən'e, <<Naari
ni Artimis kə Afisa ra!>>
29 An ri kətəgon da'a, arni bəni palka
ghiru-ghiru. Mbarəm kə bəni nəm Gayus
na Aristarkus, berəm ɓomi asəm kə Bulus
kan tli tor Makidoniya gwa, kan wu zho
wur biyi nəm wu ne gam las tu mbarəm
kə bəni ba dom wur gwa.
30 Bulus ndu tə ri cina də womti
mbarəmi, ama mən kopi za ti da'a.
31 Jen gip mən bəni ma, mir berəm kə
Bulus, kari ti bar na shirəm wu den liri gəs
den ba də tə te las tu mbarəm dom wuri
gwa da'a.
32 Domtəni pika ghiru-ghiru, jen den la'i
yar na yari mənkəni, kan jen ngapo mənta.
Na womti gəzən ma wu mom utun dom
wur lasi da'a.
33 Mən Yahudayi dəl Alekzanda te
cinaka, kan jen gip womti mbarəmi ba la
yar den argon tu tə pi gwa. Tə pi am den
də yoni, kan tə pare shirəm ho'i gam gəs
cina də mbarəme.
34 Ama nan wu momka'e ti mən Yahu-
dano, arni wu wom bar biyi nəm kə bar
kə awa rop wu den wultən'e, <<Naari ni
Artimis kə Afisa ra!>>
35 Mən yari argon tu kan baa pi gip bəni
tla gam kə womti mbarəmi kan wu yoni.
Arni tə wule, <<Mbarəm kə Afisa, mbarəm
kə atl kundərəndlip mom'e bən kə Afisa
ni'e mən ne ger den bom kə Artimis mən
nartəni, na tat mən nartən gəsi, muntu kan
nda sur yam gwa.
36 Ra'untuwo, tun nan murgon baa mani
nge munju dawo, te ni mbatl kaarka, ba kə
pəni bar na zhotən da'a.
37 Kə ɗiri mbarəm jən ɗe, kup na wu pini
mur kə bar mən tsarki jen gip bom kə yam
ko yari məgən shirəm den mutli-yam gəmi
da'a.

38 <<Dimitəris na mən pi mbap kan nəm
na gwas ni ra na shirəm den murgono,
bom tloyi shirəm ju na mən tloyi shirəm
lasi. Wi mani ri shirəm gəzən barta.
39 Argon ni ra es kan kə ndu ɗiriwo, baa
mani pa'i shirəmi gip me gam kə mir mən
atl kan yerda na doka gwa.
40 Kandatu ar rawo, mən ra gip tli mbatl
kə də nəm mi den mə tli mbatl bən den
argon tu pi sekən gwa. Den muntuwo mi
mani yari argon tu kan pi gwa da'a, tun
nan gəs kə pitən gəs ra dagwa.>>
41 Nan tə pa'i yari muntuwo, arni tə wul
mbarəm kan dom wur gwa'e wu ndara.

20

Bulus gip Makidoniya na Hellas

1 Nan mbatl murwo, kan Bulus ba kar
bar den mən kopi, den kaar kə pi wur
shirəm ɓa'i bigule. Arni tə pali wur bi tə
ndara Makidoniya.
2 Tə kop gip atli tə den ta yari shirəm ɓa'i
bigul mən kopi, har tə mbubar Akaya gip
atl kə Hellas,
3 las tu tə dəm kə kyar myakan gwa. Mən
Yahuda gudlumi wu pi ti məgən pitən nan
tə den bi totən gip kungələn jikat mal tə
ndara Siriya gwa, arni tə pən gip mbatl gəs
tə kop təp gip Makidoniya.
4 Munju kan den ɓomi asəm nan ti gwa
ni'e ga Supataras nya Pirus mən Biriya, na
Aristarkus, na Sikundus mən Tasalonika,
Gayus mən Darba, na Timoti, na Tikikus
na Tərofimus mən atl kə Asiya.
5 Mbarəm ju ci cina kan wu ɓut mi gip
Tərowasa.
6 Ama mə za Filibbi mə jikat mal den kar
kə Nyel Jikat Bədlabəni, arni muri nantam
den kariwo kan mə zam wur gip Tərowasa,
las tu mə dəm kə muri nyingi gwa.

Tli Yutikus gip məshi mbarəm gip bən Tərowasa

7 Den pət Asabar kə sito mə dom mi
las nəm kə də mə ci fingal na fingal
kə Babomi. Bulus shirəm na mbarəme,
domici tə ndu ndaratən bar ni tlo gwa, tə
pi ta shirəm ar bari dlom gasi.
8 Utu pitila ra na womti den ci gip kushi
kə to yami ka, las tu mə dom mi gwa.
9 Njon den tagawo nye mbarəm gon ra
mən sun Yutikus, ger umur nəm ti kan
umur ba pən tika nan Bulus den ta shirəm
gwa. Nan tə den umur to den ɓiti kushi kə
myakan to yami kawo, arni tə nda sur atl
kan ba pən ti məshi.
10 Bulus ɗəl sur atl tə ngus kar nyayi, tə
la am den ti, kan tə wule, <<Ba də ar ghun
kən ni da'a. Tə ra na rai.>>
11 Kan tə pal to kushi kə yamiyi ka tə
njetəl bərədi tə bi mbarəm wu ci. Den kar
kə tlyari shirəm kə Bulus bari tlotən kə
baro, arni tə ndara.
12 Mbarəm kan lasi gwa pən nye
mbarəmi wu ri ti bom na rai, kan kup wu
shem dene hoyi.

Bulus pali bi kiri mən cina kə domtən kə mən Kopi kə Afisa

13 Mə nda cina mə to gip kungələn jikat
male kan mə ndara bən kə Asos, las tu mə
ri kə pəni Bulus gwa. Untu ni tə wule mə
pi domici ti ndara ni den asəme.
14 Nan tə zam mi gip Asoswo, arni mə
pən ti gip kungələn jikat mali mə ndara gip
bən kə Mitilini.
15 Bar tlowo arni mə to gip kungələn
jikat mal kan mə ne gam den bishidi
bən kə Kiyos. Zut bar tlowo, arni mə
ndara kan mə te den bishidi bən kə Samos.
Den zut pəto kan mə mbubar gip bən kə
Militus.
16 Bulus pən tor gip mbatl gəs kə də tə
to gip kungələn jikat mal tə bi kaar bən kə
Afisa den tə ndu tə dəm gip atl kə Asiya
da'a. Ti ni den zhotən tə mbubar Urushal-
ima, arni ba piwo, tə mbubar wokoci kə
nyel Pentikos.
17 Nan Bulus ra gip Milituso, arni tə kar
bar den də kiri mən cina kə domtən kə mən
kopi kə gip bən Afisa zam ti.
18 Nan wu mbubar kar tiwo, tə wul
wur'e, <<Kə mom kandatu a pi dəmi gən
nan ami ra nan kəne, pare den gas tu kan
a cwat ɗe gip atl kə Asiya gwa.
19 A bote Babom na pali gam gən ami
argon ni da'a na lune, kup na a tla godetən
nar den bar ju mən Yahuda gudlumi den
wi pim gwa.
20 Kə mom'e a za argon kaar gip wazu
gən kan baa ne in am ra gwa da'a ama a

kulci in gip dlom mbarəme na kopi bom bomi.
21 A yari kup mən Yahuda na munju kan mən Yahuda ni da'a den ar nəm wur te yarka wu pal kar Yam gip ci atl gami, də wu ngəsh wur den Babom gəmi Yesu.

22 <<Artu kəkəno, na kopi kə Ruhu kə Yami, a su ni Urushalima. A mom unun ba zamən suka da'a.
23 Argon tu a momwo ar ni'e, gip ko-gonge bəno Ruhu kə Yam dəlim kəm den ɓaltən gip bom kə moni na kumi dli den ɓuti gəni.
24 Kup na untu, amo a pən dəmi gən na rai den bi argon ni karəm da'a, kan ri kə də a pa'i totən kə zami bar kə də a pa'i mbap tu kan Babom Yesu bim gwa. Mbap yari Zo Shirəm den zo mbatl kə Yami.

25 <<Kəkəno a mom'e ko nəm ra gip kən kan a kop na pi wazu den dəmi kə Yam gun gip mbatl kə mbarəm kan baa'i shin ger gən es gwa.
26 Ra'untuwo, a yari in sekən den a ɗəlka gip bəran kə mbarəm kup wi.
27 Na ho bi, a hol yari in kup bar ju kan Yam ba ndu kə mom gwa da'a.
28 Ra untuwo, neni ger den pitən gini na mbarəm ju kan Ruhu kə Yam bi in kə ne ger den wur gwa. Dəm ni mən ne ger den domtən kə mən kopi Yami, muntu kan tə pali gwas təp kar bəran kə nya gəs gwa.
29 A mom'e ami ni a ndarawo, mən kulci kə lar wule mamal ba ɗir gip dlom gini, kano wi za mən kopiyi da'a.
30 Jen gip kən ma ba tlyam na ceni lar kə zhimbəl argon tu kan untun anra gwa kə də wu dom mir mən kulci kar wuri.
31 Untuwo, dəm ni gəɗin! Mom ni'e a za dəli kəm kogonge gip kən da'a kə sheti ghon myakan, na kumi dli nar gip pi in wazu.

32 <<Kəkəno a taa kən am də Yami na shirəm kə zo mbatl gəsi. Shirəm tu kan baa kem kən kə nartən kan tə bi in ho bar tu kan gegin ni, kan Yam ba bi mbarəm gəs kup gwa.
33 A ndu də azurpa ko zənariya ko tutul dli kə ko nəm gin ar dəm gwan da'a.
34 Kən na gam gin mom den a pi mbap na am gən kən kə zami kup bar ju ami na ga berəm ɓomi asəm gən ba ndu gwa.

35 Gip kup argon tu a piwo, a nune in wi den na pi mbap hoyiwo ar nəm mi te yarka mi ne am munju kan ndər dagwa. Mə tune ni shirəm tu Babom Yesu na gam gəs yari gwa'e, <Mbarəm ba zam nartən wokoci tu tə bi bar mbarəm gwa ar man wokoci tu tə nəm kar murgon gwa.> >>
36 Nan tə pa'i yari muntuwo arni tə ngus den gam ghurəm na kup gəzəni kan tə shirəm na Yami.
37 Kup gəzən kul nan wu den nəmi gəs ɗir gip dlom kə pali ti bi gwa.
38 Argon tu ɗiri wur dun mbatl naaro ar ni'e shirəm tu tə yari gwa den'e wi'i shin ti da'a. Kan wu la ti təp su kar kungələn jikat mali ka.

21

Sitən kə Bulus Urushalima

1 Nan mə pali wur biwo, arni mə to gip kungələn jikat mal mə bətl gam atl kə Kos kan te dlom malka gwa. Bar tlowo kan mə ndara bən kə Rodusa kan mə za barta mə ne gam bən kə Patara.
2 Mə zam kungələn jikat mal kan ba ri kə jikat mal nari də te atl kə Finiks gwa, arni mə to gipi mə ndara.
3 Nan mə mbubar las gon kan mə mani shini Saipəroso, kan mə ne gam kudu na bəni mə ndara Siriya. Mə te den bishidi kə Taya mə dləri, las tu ba ri kə shu'i gosgam kə gip kungələn jikat mal gəmi gwa.
4 Mə zam mən kopi kə lasi kan mə dəm nan wur kə muri nyingi. Təp kar Ruhu kə Yamo arni wu lir Bulus den ba də tə su Urushalima da'a.
5 Ama nan muri ju mə yem den mi pi lasi pawo, arni mə za wur kan mə ci cina na ɓomi asəm gəmi. Kup mir mən kopiyi, mətli gəzən na mimir gəzən la mi təp wu ɗəli mi gip bən wu si mi bi ɓula'i. Arni mə ngus den gam ghurəm gəmi mə shirəm na Yam kan mə pali bi ɓyari.
6 Den kar kə pali bi na ɓyaro, arni mə to gip kungələn jikat male, wu ngapo kan wu pal gəzən bomi.
7 Mə ci cina na ɓomi asəm gəmi, mə za Taya mə mbubar Tolimayis, las tu mə shirmi mir ɓyar kan mə dəm nan wur kə nde pət nəm.

8 Bar tlowo arni mə ndara, mə mbubar Kaisariya kan mə dəm gip bom kə Filibus mən pi wazu kə Zo Shirəmi, nəm ni gip mbarəm nyingi ja.*
9 Tə ra na mimir mir mətli wupse kan gudlumi wu dagwa. Kogonge gip wur ba mani yari argon tu Ruhu kə Yam ɓuli wur ger wu shin gwa.
10 Nan mən ra barta kə muri na womtiwo, mən yari shirəm kə Yam gon mən sun Agabus tli sur Yahuda.
11 Tə sur kar miwo, arni tə pətl zap ɓali tutul tli kə Bulus kan tə ɓal asəm na am gəs nari. Kan tə wule, <<Ruhu kə Yam wule, <Untuni mən Yahuda kə gip Urushalima ba ɓal mən zap ɓali tutul tli kəni kan wu la ti am də munju kan mən Yahuda ni dagwa.> >>
12 Nan mə kum muntuwo, arni min na mbarəm kan lasi gwa lir Bulus den ba də tə to Urushalima da'a.
13 Kan Bulus ba nəmi mi'e, <<Unun kem kə kuli, kə də kə cenim mbatl kaya? A ɓa mbatl dlom gamwi ba'e də ɓaləm katl da'a, ama kə də a məsh gip Urushalima den bi sun kə Babom Yesu.>>
14 Nan mə mani tle gam gəs dawo, arni mə za ti kan mə wule, <<Na də ndu'i kə Babom ndol untuyi.>>
15 Den kar kə muntuwo, arni mə dləri mbatl kə ndaratən Urushalima.
16 Jen gip mən kopi kan tli ter Kaisariya kop mi kari, kan ba ri mi bom kə mbarəm gon mən sun'e Mənason, las tu mə dəm gwa. Tə mbarəm kə Saipəros kan nəm gip mən kopi kə parko gwani.

Bulus Mbubar Urushalima wi

17 Nan mə mbubar gip Urushalimawo, mir ɓyar nəm mi na am rop-rop.
18 Bar tlowo arni Bulus na nami gəmi ri kə shini Yakubu, kup kiri mən cina kə mən kopi ra lasi.
19 Bulus shirmi wur kan tə yari wur ndekes bar ju kan Yam pi munju kan mən Yahuda ni da'a gip mbap gəs gwa.
20 Nan wu pa'i kumi gəso, arni wu ɗəɗa Yami. Kan wu wul Bulus'e, <<Erəmi, ɓa shin kandatu mən Yahuda na womti ngəsh wur den Yesu gwa, kup gəzən ngapo mən bi gam gip kopi kulci kə Musa ni.
21 Yari wur wi den'e kə kulci kup mən Yahuda kan ba dəm gip munju kan mən Yahuda ni da'a den wu za kopi kulci kə Musa ka, na yari wur den ba də wu sər mimir gəzən ko wu kop bar ju mən kan mən Yahuda ni ba kop gwa da'a.
22 Unun mi piwe? Wi kum den'e kə mbəra wi.
23 Ra untuwo pi argon tu mi yari'i gwa. Mbarəm wupse ra ɗe nan mi kan pəni gam gəzən den argon tu wi pi Yam gwa.
24 Ri na mbarəm ju. Mo gam nan wur gip pi bar ju kan ba pi kə pali mbarəm dləran cina də Yam gwa. Ɓatl kup argon tu ar nəm gwa kə də fili wur gamka. Na untuni mbarəm kup ba mom'e bar ju ba yari den kiwo larni, ama den ki na gamgi den dəmi na kopi kulci kə Musa.
25 Den bi kə munju kan mən Yahuda ni da'a kan ngəsh wur den Yamo, mə rəshi wur tələnkur wi den argon tu mə ne bi dene gwa'e ba wu ci argon tu ta'i tat ware, ko tlu na mbərani gipi, ko tlu kə dabba tu kan ceni tini yarka gwa, na də ba wu la gam gəzən gip muri na mətli na moni kari da'a.>>
26 Bar tlowo arni Bulus yem mbarəm ju kan ba pi wur bar ju kan ba pi kə pali mbarəm dləran cina də Yam gwa kup nan ti. Kano tə te gip bom kə Yami kə də yari gip mbarəm den muri ju ba pən kə pali mbarəm dləran cina də Yami na mboshi Yam dabba den am kə kogonge gip wur gwa.

Nəm Bulus gip Bom kə Yam gip Urushalima

27 Nan muri nyingiyi ba ri kə patəno, arni mən Yahuda jen kan tli tor gip atl kə Asiya gwa ba shin Bulus gip Bom kə Yami. Wu tli mbatl kə womti mbarəmi kan wu nəm ti
28 wu den la'i yar na wultən'e, <<Mbarəm kə Isra'ila, ne məni amra! Mbarəm kən ni ba kulci mbarəm ko-ako na məgən shirəm den mbarəm gəmi, na kulci kə Musa, na Bom kə Yam kəni. Untu dama, tə ɗir na mbarəm jen kan mən Yahuda ni

* **21:8 21.8** Nəm gip nyingi ju kan zəzari kə ne ger den bi fingal gip Urushalima gwa. Shin gip Tələnkur Mbap kə Mir Mən Kartəne 6.1-6.

da'a gip Bom kə Yami kan ba li las kənka kan dlәran gwa.>>
29 Wu yari ni muntu domici wu shin Tərofimus mən Afisa na Bulus gip bəni, arni wu pən'e Bulus te ni nan ti gip Bom kə Yami.
30 Arni kup gip bəni pika ghiru-ghiru, kan mbarəm ko təp ako ba ɗəl ɗir na kətəre. Wu nəm Bulus, wu dəl ti ter kaar Bom kə Yami, kan wu zho wur wu le bədlabəni ka kup.
31 Nan wu den ndu'i ri gəs ekawo, arni komanda kə mən bi-utu kə Roma zam na kumi shirəmika den'e bən Urushalima kup ra gip tli mbatli.
32 Tə dəm da'a arni komandiyi yem mir kiri kə mən bi-utu na mən bi-utu jen kan wu zho wur su kar womti mbarəmika. Nan mən tli bən mbatli shin komandayi na mən bi-utu gəso, arni wu za ɓe Bulus.
33 Komandayi ri kar Bulus tə nəm ti, kan tə bi bi'e də ɓal təka na sarsari rop. Kan tə ngen momi ko ti woni kan ununu tə pi.
34 Jen gip womti mbarəmi den yari mənkəni, jen ngapo argon esi. Muntu kem komandayi mani momi gam kə shirəmi da'a nan mbatl tli kawi gwa. Arni tə wule də te na Bulus las tu mən bi-utuyi ba dəm gwa.
35 Nan Bulus ne asəm den ba ne asəm kə totən gip kushiyiwo, arni mən tli bən mbatli tli den Bulus na naari kan mən bi-utuyi ba pən təka.
36 Womti mbarəm kan nde wur kar den la'i yar na wultən'e, <<Pi nəka nan ti!>>

Bulus shirəm na womti mbarəmi

37 Nan mən bi-utuyi ba ri kə tetən las tu mən bi-utuyi ba dəm na Buluso, arni ti ngen momi kar komandayi'e, <<Aa mani shirəm nan ki ya?>> Komandayi nəmi ti'e, <<Kə mani ni bi kə mən Hellasa?
38 Ki ni'e mən Masar tu kan wokoci gon terka tli gobnati gam na dlan kan kə yem mbarəm zangu wupse (4,000) mən dlan na gobnati kan ba ndara gip ləp gwa diya?>>
39 Bulus nəmi ti'e, <<O'o, amo mən Yahuda ni, gəri kə Tarsus gip Kilikiya, nye mən atl kə bar ho bən ni. Kustu, za'əm a shirəm na mbarəm ju.>>
40 Nan komandayi bi ti biwo, arni Bulus dlər to den ba ne asəm kə totən gip kushi kə yamika kan tə pi am womti mbarəmi den wu yoni. Nan wu sa shotwo, arni tə shirəm na mbarəm na bi kə mən Yahuda.

22

1 <<Mir ɓyar mən Yahuda na ga ba gəmi, kum ni shirəm ho'i gam gəni.>>
2 Nan wu kum ti den shirəm na bi gəzən kə mən Yahudawo, arni wu sa shot ra. Kano Bulus ba wule,
3 <<Ami mən Yahuda ni, gərəm ni gip Tarsus kə gip atl kə Kilikiya ama a nar ni gip bən kəni. Cina də Gamaliyel ni a zam kulci den kopi kulci kə ga ba gəmi asəm na gəs gip bi Yam gam gən wule kandatu kup gin kan ra ɗe sekən gwa.
4 A kumi dli mən kopi Təp kə Yesu kən na nəmi mətli na moni kup a kem də la wur gip bom kə moni na ɓali. Jen gip wur məshka.
5 Bar mən keri bar ju ɗiri Yami na kup munju kan gip domtən kə mən tloyi shirəm kə mən Yahuda mom muntu. Kar wur ni a nəm təlankur kan rəshi mir ɓyar mən Yahuda kan gip Dimashka gwa. A te barta kə də a nəm mbarəm ju a ter nan wur Urushalima na ɓali kə də hukunte wuri.

Bulus yari kandatu tə pal mən kopi Yesu gwa

6 <<Kə dlom pəte, nan a mbi kosak na Dimashkawo, arni pələt bar cirtən gon ɗəl sur yam kan ba cir karəmi.
7 Arni a nda atlka kan a kum yar gon ba wuləm'e, <Shawulu, Shawulu! Unun kem kə kumim dli rawu?>
8 <<Arni a ngen momi kar ti a wule, <Ki ni'e wowe, Babomi?> Kan tə balim'e, <Ami ni'e Yesu kə Nazarat, muntu kan kə kumi ti dli gwa.> >>
9 Mbarəm ju kan den ɓomi asəm namən shin cirtəni, ama wu mani momi yar kə mən shirəm na məni da'a.
10 <<Kan a ngen momi kar ti a wule, <Ununu a piwe, Babomi?> Arni Babom Yesu wuləm'e, <Tlyam kə te gip bən Dimashka. Barta ni ba yari'i bar ju kup kan nəm ki te yerka kə pi gwa.>
11 Mir mən ɓomi asəm na mən nəmim am wu tem gip Dimashka, domici bar cirtəni kem a'i mani shini bar da'a.
12 <<Mbarəm gon mən sun'e Hananiya ɗir kə shini gəni. Mbarəm mən bi gam gip

kopi kulci kə Musa ni kan kup mən Yahuda kan gip Dimashka ba shin nartən gəs gwa.
13 Tə dlər markəm da'əm kan tə wule, <Erəm Shawulu, zam mani shini bar gi!> Nəm wokoci ta ni mani shini bar gən pali kan a shin ti.
14 <<Kan tə wule, <Yam kə ga ba gəmi ni zəzar ki kə də kə mom argon tu tə ndu gwa, kan kə shin mən pi argon tu Yam ba ndu gwa, kə pa kum shirəm kə bi gəsi.
15 Ki dəm mən yari mbarəm kup shirəm den ti kə argon tu kə shin kə pa kum gwa.
16 Kəkəno, unun kə ɓutwu? Tlyami, də pi'i batisma kə zam də pəni'i warwat pitən gika, təp kə ba la'i bi den sun gəsi.>
17 <<Nan a pal su Urushalimaka den shirəm na Yam gip Bom kə Yamo, a shin ruya.
18 A shin Babom den shirəm na wuli gən'e, <Za Urushalima na zhotəne, domici wi nəm argon tu kə yari demən gwa da'a.>
19 <<Arni a nəmi ti'e, <Babomi, mbarəm ju mom'e a kop bom domtən kə mən Yahuda na nəm-nəm na la'i gəzən gip bom kə moni na ɓe munju kan ngəsh wur den ki gwa.
20 Wokoci tu kan ri mən yari shirəm gi Istipanus ekawo, ami ra lasi gip kopi kaari na ne ger den tutul dli kə munju kan den ri gəs eka gwa.>
21 <<Kano tə wuləm'e, <Mbəri, aa kar ki na dlyami kar munju kan mən Yahuda ni dagwa.> >>

Bulus Nye Mən Atl kə Roma

22 Womti mbarəmi ne kəm den shirəm kə Bulus har tə yari muntu. Kan wu tli na la'i yar wu wule, <<Də pika nan ti! Tə ndar ci cina na dəmi da'a!>>
23 Nan wu den la'i yaro, arni wu tus lulur gəzən wu byali ka kan wu wi atl to yamka.*
24 Komanda kə Romayi kem də ter na Bulus gip las tu mən bi-utuyi ba dəm gwa. Tə kem wu ɓo Bulus kə də tə mom unun kem mbarəm ba la'i ti yar gam untu.
25 Nan wu ɓal Bulus ba ri kə ɓe gəso, arni tə wul bar mən bi-utu kan dlor lasi gwa'e, <<Doka bi'i bi den kə ɓo nye mən atl kə Roma tu kan zam ti na wani pitən gon gwa da'aya?>>
26 Nan bar mən bi-utuyi kum untuwo, arni tə ri kar komandayi tə yari ti, kan tə ngen momi kar ti'e, <<Unun kə ri kə piwu? Mbarəm tu capo nye mən atl kə Roma ni! >>
27 Kan komandayi ba ri kar Bulus tə ngen momi kar ti'e, <<Yari mi, ki nye mən atl kə Roma na?>> Bulus bali ti'e, <<Aan, untuni.>>
28 Kan komandayi ba wule, <<Na ɓatli wurpi na naari ni kan a dəm nye mən atli.>> Bulus bali ti'e, <<Ama amo təp kə ba gəri ni a dəm nye mən atli.>>
29 Munju kan far ba ri kə gadlər Bulus gip shirəm na kumi untuwo arni wu dəlka na kari. Komandayi na gam gəs ma ar ghun ti domici tə ɓal Bulus, nye mən atl kə Roma na sarsari.

Bulus cina də domtən kə mən tloyi shirəm kə mən Yahuda

30 Komandayi den ndu'i tə mom ununu Bulus pi kan mən Yahudayi ba ɗir ti cina də mən bəni. Bar tlowo arni tə bi bi den də kiri mən keri bar ju ɗiri Yam na kup kan gip domtən kə mən tloyi shirəm kə mən Yahudayi dom wur cina da ti. Kan tə pətl Bulus tə kem tə dlər cina da wuri.

23

1 Bulus wi ger domtən kə mən tloyi shirəm kə mən Yahudayi, kan tə wule, <<Mir ɓyari, mbatl gən kemən kə ngeni momi kandatu a dəm cina də Yam gip kup dəmi gən da'a.>>
2 Den yari muntu ni Hananiya, bar mən keri bar ju ɗiri Yam kem munju kan dlor kosak na Bulus gwa wu ɓo bi gəsi.
3 Arni Bulus wul ti'e, <<Yam ba ɓo'i, ki mən se mbarəme! Kə dəm ɗe kə tloyi shirəm mbarəm den təp kə doka, ama kə cen doka ka na kemi də ɓo mi!>>
4 Arni munju kan ra kosak na Bulus wul ti'e, <<Kə pi məgən shirəm bar mən keri bar ju ɗiri Yama?>>
5 Bulus nəmi wur tə wule, <<Mir ɓyari, a mom den ti ni'e bar mən keri bar ju ɗiri Yam gwada'a, domici shirəm kə Yam wule,

* **22:23 22.23** Tusi lulur gəzənka na wi atl to yamkawo kə wu gode'e lo ci wur nar ni.

<Ba kə yari wani shirəm den bari kə bən gin da'a.> >>

6 Nan Bulus momka'e jen gip domtən kə mən tloyi shirəm kə mən Yahudayiwo wini gip me gam kə mən Sadukiya, kan jen ngapo wini gip me gam kə mən Parisewo, arni tə tli yar tə wule, <<Mir ɓyari, ami ma Ba mən Parise ni, nya Ba mən Parise. Ɗirəm cina kə də kumən den bi la'i mbatl gən den Yam baa tli məshi mbarəm na rai esi.>>

7 Nan wu kum untuwo, arni mən me gam kə mən Pariseyi na mən me gam kə mən Sadukiya nəm pali shirəm musu gip dlom dawuri. Arni wu tatlka bomi rop.

8 (Me gam kə mən Sadukiya ba nge den məshi mbarəm ba tli na rai esi, kan mir mən kartən kə Yami ko ga dun itər ra da'a, ama mən me gam kə mən Pariseyi la mbatl den kup myakan ju.)

9 La'i yari naarka, kan jen gip mən kulci mbarəm den kulci kə Musa kan gip me gam kə mən Parise ba tlyam wu zili gerka den shirəm tu wu wule, <<Mə shin wani bar gon na mbarəm tu da'a! Woni mom ko ruhu gon ni ko mən kartən kə Yam gon ni shirəm nan ti gwa?>>

10 Arni bali shirəmi gip dlom da wur palka wule dlanye har komandayi kum bərti den ba wu tlyat Bulus gip dlom da'a. Kan tə kem mən bi-utu gəs wu ri ɗəli tika am da wur na ndərtən kə bigul wu pali ti gip las tu ga mən bi-utuyi ba dəm gwa.

11 Zut gaso Babom Yesu dlər kosak na Bulus kan tə wule, <<Zam ɓa'i bigule! Kandatu kə yar shirəm demən gip Urushalimawo, ki pa yari shirəm demən gip Roma esi.>>

Mən Yahuda ngen təp kə ri Bulus eka

12 Bar tlowo, mən Yahuda ɓal bika na ɓali gam gəzən gip shirəm den wi ci ko tla argon da'a se wini wu ri Bulus eka.

13 Mbarəm kan mo bi den gudlum shirəm tuwo wu man hauya rop.

14 Arni wu ri kar kiri mən keri bar ju ɗiri Yam gwa na kiri kə bən wu wule, <<Mə ɓal gam gəmi gip shirəm wi den mi ci ko mə tla argon da'a se mənni mə ri Bulus eka.

15 Kəkəno, mə ndu kən na domtən kə mən tloyi shirəm kə mən Yahuda kə kar ni bar na shirəm den komanda den də ɗiri Bulus kar kəne wule kə ndu ni kə zam ndəri shirəm jen ra gip shirəm gəsi. Mi ri ti eka den təpe kapən tə mbubar ɗe.>>

16 Ama nye kawu kə Bulus kum argon tu wu gudlumi gwa, kan tə te gip las tu mən bi-utuyi ba dəm gwa tə yari Bulus ka.

17 Arni Bulus la bi nəm gip mir kiri kə mən bi-utuyi kan tə wul ti'e, <<Ri na nye mbarəm tu kar komanda. Tə na ar gon kan tə ri kə yari ti gwa.>>

18 Kan tə ri na nyayi kar komandayi. Nye bari kə mən bi-utuyi wule, <<Bulus, ɓali gip bom kə moni tu ni karim bar kan tə wuləm'e a ɗiri nya mbarəm kən kar ki domici tə na argon kan ti yari'i gwa.>>

19 Arni komandayi nəm am kə nye mbarəmi, tə dəl ti markəm kan tə ngen momi kar ti'e, <<Unun kə ndu kə yarim we?>>

20 Nye kawu kə Bulusiyi wule, <<Mən Yahuda ne bi den'e gəniwo wi ndu kə za də si wur na Bulus cina də domtən kə mən tloyi shirəm kə mən Yahuda, wule wu ndu ni wu zam ndəri shirəm jen ra den ti.

21 Ama ba kə nəmi wur da'a, domici mbarəm ra kan man hauya rop kan ghun gəzən wu den ɓuti gəs gwa. Wu pəni gam gəzən wi den wi ci barkəci ko wu tla mal da'a se wi ni wu ri Bulus eka. Kəkəno wu ra gəɗən, wu den ɓuti kə kopi wur kar kə argon tu wu ndu gwa.>>

22 Arni komandayi wul nye mbarəm'e tə ndara na dəli ti kəm'e, <<Ba kə yari murgon'e kə yarim shirəm tu da'a.>>

Ndara na Bulus Kaisariya cina də Gobna Feliks

23 Arni komandayi la bi rop gip mən bi-utu kan atli nan ti gwa, kan tə bi wur bi tə wule, <<Yemni mən bi-utu hauya kutl, mən totən den pərsi mbarəm hauya myakan na kutl, na mən bi-utu mən dlan na gesh hauya kutl den bi tetən Kaisariya bar kə gəlla am ghanum kə gas kəni.

24 Zami Bulus pərsi kan ti to dene gwa, kə mbubar nan ti kar Gobna Feliks ba də argon zam ti da'a.>>

25 Kan komandayi ba rəsh tələnkur na shirəm nan kəni.

26 Ar ɗəl kar Kəlaudiya Lisiyas. Də si Mən Nartəni, Gobna Feliks: A shirmi ika.

27 Mən Yahuda ni nəm mbarəm kən wu ndu ri gəs eka ama a ri na mən bi-utu a ɗəli ti, domici a zam na momi'e tə nye mən atl kə Roma ni.
28 A ndu a mom den ununu wu ri ti cina ra, kan a su nan ti kar domtən kə mən tloyi shirəm gəzən kə mən Yahuda.
29 Arni a zam bar ju wu ri ti cina denewo shirəm ni den kulci gəzəni, ama tə pi argon muntu kan ndari də ri ti eka ko də ɓal ti gip bom kə moni gwa da'a.
30 Nan yarimka den jen gudlum wani bar gon kan wu ndu wu pi tiwo, a dəm kə argon da'a ama a ture'i ti teka. A yari mən ri gəs cina den wu ri'i bar ju kan wu ri ti cina dene gwa.
31 Arni mən bi-utuyi pi argon tu wul wur ragwa, kan wu pən Bulus gip gasi wu ndara na dlyami har Antipatəris.
32 Bar tlowo, mən bi-utu kan su den asəm pal gəzən kə ba dəmi gəzən gip Urushalima kan wu za mən totən den pərsi wu su na Bulus Kaisariya.
33 Nan wu mbubar Kaisariyawo, arni wu bi gobna Feliks tələnkuri kan wu bi Bulus am da ti.
34 Gobnayi zhit tələnkuriyi kan tə ngen momi kar Bulus den kəti kə atli kan təra gwa. Nan tə kum'e Bulus mən Kilikiyano,
35 arni tə wule, <<Aa kum shirəm gi wokoci tu mən ri gi cinayi mbira gwa.>> Kan tə wule də ne ger den Bulus gip bom kə gun Hiridus.

24

Bulus cina də Feliks

1 Muri nantam den kariwo, arni Hananiya bar mən Keri bar ju ɗiri Yam su Kaisariya, nan ti na kiri kə bən jen na mən momi doka kə mən Roma gon mən sun Tatulus. Kan wu ri shirəm gəzən den Bulus cina də Gobna Feliks.
2 Nan la bi Bulus ter gipiwo, arni Tatulus yari argon tu kan wu ri Bulus cina dene gwa nan kəni, <<Mən Nartəni! Mani kopi na mbarəm gi na bopya ɗiri mi dəmi zhəlili kə tlyari wokoci, na sanje bar na womti kan ɗiri atl gəmi mbuni bar gwa.
3 Mən Nartən Feliks, gip kogonge las na təp ko ako mə goode'i naari.
4 Ama kə də ba a li'i wokoci nar dawo, a lir ki den kə kum nye argon tu mə ri kə yari gwa.
5 <<Mə zam mbarəm kəno mən tli bən mbatl yam ni, tə den tli mbatl mən Yahuda gip atl kundərəndlip. Ti ni'e mən kopi na me gam kə munju kan Naziri ni gwa.
6 Ra eso, tə ndu tə li bom kə Yamka, arni mə nəm ti.
7 Mə ndu mə tloyi ti shirəm den təp tu kan kulci gəmi yari gwa, ama komanda Lisiyas ter na ndərtən kə bigule tə pən tika kar mi.*
8 Kini kə ngen momi kar ti na gam giwo, ki zam ge shirəm den kup bar ju mə ri ti cina ra dene gwa.>>
9 Kan nami mən Yahudayi ba nda gipi na ɗiri shirəm gəzən, den'e kup bar ju Tatulus yariwo untuni anra.
10 Nan gobnayi pi am Bulus kə də tə shirəmo, arni tə wule, <<A mom kə pi ta tloyi shirəm mən atl kən kə sheti ghon na womti wi. A kum təmi kə yari shirəm ho'i gam gən cina da'i.
11 Ki mani momi na gamgi den gip mir muri kan man kutl-cet rop da'a ter karo, a su Urushalima kə bote Yami.
12 Mən ɗiri gən cinayi zamən den bali shirəm na murgon gip bom kə Yami, ko tli mbatl kə womti mbarəm kan gip bom domtən kə mən Yahuda ko nəm gip las gon gip bəni da'a.
13 Ko nəm wi mani tabbate'i bar ju wu ɗirim cina dene gwa dak.
14 Ama a yari'i den a bote Yam kə ga ba gəmi kandatu mən kopi Təp kə Yesu kan ba la wur bi'e me gam kə mən lar gon gwa. A nəm kup argon tu Kulci kə ga ba gəmi na kup bar ju rəsh gip tələnkur kə ga mən yari shirəm kə Yam gwa.
15 Ami ra na la'i mbatl den Yam kandatu munju nari, den tlitən kə məshi mbarəm kə kup mən pitən dlat na mən ɗasi tu gwa.
16 Den untuni mbatl gən kemən kə ngeni momi kandatu a dəm cina də Yam gip dəmi gən na cina də mbarəm kup da'a.
17 <<Den kar kə sheti ghon na womti kan ami ra dawo, a pal su Urushalimaka na bar kə ne am mbarəm gən kan am ri wur

* **24:7 24.7** Kor tələnkuri jen ra na aya kən da'a.

kaar dagwa, na kə mboshi dabba kan ba bi Yam gip bota gwa.
18 Nan wu zamən gip Bom kə Yamo, a pa'i pi bar ju ba pi kə pali mbarəm dlat cina də Yam gwa wi. Womti mbarəm ra na mən dak, kan za mən gip guzəl-guzəl pitən gon dak.
19 Ama mən Yahuda jen kan tli tor gip atl kə Asiya ra lasi, wu ma ar mbun wu nəra ɗe cina da'i wu ɗiri shirəm gəzəni wi nəra na shirəm gon demən gwa.
20 Ko mbarəm jən kan ɗe ba mani yari wani bar tu wu zamən nari nan a dlər cina də domtən kə mən tloyi shirəm kə mən Yahuda gwa,
21 nan man yar kan a tli nan ami cina da wur kan a wule, <Den shirəm kə tlitən kə məshi mbarəm na rai kan a la mbatl dene gwani ami cina da in sekəni.> >>

22 Arni Feliks, kan yari ti shirəm nar den Təp kə Yesu wi, ne zut dəmi kə kumi shirəmi na wultən'e, <<Wokoci tu Lisiyas komanda mbirawo aa mom argon tu a pi den shirəm gi tu gwa.>>
23 Kan tə wul mən bi-utu kan Bulus gip am dati gwa den də ne ger den ti, ama də za ti tə mani ɗəltən na tetən gip bom kə moniyi, kan də pa za ga berəm gəs wu shin ti wu bi ti argon tu tə ndu gwa.

Bulus cina də Feliks na nagər gəs Dərusila

24 Den kar kə muri na womtiwo, Feliks ter na nagər gəs Dərusila muntu kan mən Yahuda ni gwa. Tə kar bar den Bulus kan tə kum shirəm gəs den ngəshtən gəs den Almasihu Yesu.
25 Ama nan Bulus ci cina na shirəm den pitən dlat, nəmi gami, na pət tu kan Yam baa tloyi mbarəm shirəmo, arni Feliks kum bərti kan tə wule, <<Ar kəm untuwi! Ki mani ndaratəni. Ami ni a zam mbul gono, aa la ki bi esi.>>
26 Ti ni den la'i mbatl den də Bulus bi ti ci icine. Ra untuwo, arni tə meti la'i bi Bulus kə shirəm nan ti.
27 Den kar kə sheti-ghon rop den untuwo, kan Porkiyas Festus ba pal gobna den am kə Feliks. Nan Feliks den ndu'i də mən Yahuda ndu təwo, arni tə za Bulus gip bom kə moni.

25

Bulus cina də Festus

1 Nan Festus mbubar gip atl kə Kaisariya kə nəmi pi mbap gəs kə gobna na muri myakano, arni tə ndara Urushalima.
2 Kiri mən keri bar ju ɗiri Yam na kiri mən bən kə Yahuda mo nan ti lasi kan wu ɗiri ti shirəm den Bulus.
3 Wu lir Festus den tə nəmi wur kə də pali wur na Bulus su Urushalimaka, domici wu gudlumi ni kə ri gəs eka den təpe.
4 Festus nəmi wur'e, <<Buluso le tənika nye mən bom kə moni gip Kaisariya, ami na gam gən ma ar baa dlyam da'a aa te barta.
5 Naa də kiri mən bən gin te Kaisariya na məni kan wu ɗiri shirəm gəs in tə pi wani bar gon gwa.>>
6 Festus dəm kə muri wuzupse ko kutl nan wuri, kan tə nde ndaratən Kaisariya. Bar tlowo, kan tə dəm den dandi tloyi shirəm gəs tə wule də teri ti Bulus.
7 Nan Bulus ter gipiwo, mən Yahuda ju kan tli tor Urushalima la ti te dlom ka. Wu nəm ɗiri ndəri shirəm gəzən na womti den ti. Shirəm ju kan wi mani tabbate dagwa.
8 Kano Bulus ba pi shirəm ho'i gam gəs nan kəni, <<A pi argon məgəni na kulci kə mən Yahuda ko Bom kə Yami ko bar gun kə Roma da'a.>>
9 Ama nan Festus den ndu'i tə gholi mbatl mən Yahudawo, kan tə ngen momi kar Bulus tə wule, <<Kə ndu kə to Urushalima də kum shirəm gi den bar ju ɗiri den ki barta cina da'əma?>>
10 Ama Bulus nəmi ti'e, <<Ami ni dlor cina də bom tloyi shirəm kə Bar Gun kə Roma, las tu ar ndari də tloyim shirəm gwa. A pi wani bar gon mən Yahuda da'a, kandatu ki na gam gi mom gwa.
11 Amin a cen doka gonka kan ndari də rin ewo, a nge a məsh da'a. Ama bar ju mən Yahuda ju ba yari demən in untun anra dawo, murgon ra kan baa mani bi gən am də mbarəm ju gwa da'a. A liri də si shirəm gən cina də Bar Gun kə Roma!>>
12 Arni Festus den kaar kə bali na mən bali gəso, kan tə wul ti'e, <<Kə liri den də si shirəm gi cina də Bar gun kə Roma, kar Bar Gun kə Romayi ni ngap baa si'i!>>

Festus ngen momi ununu ti pi kar Gun Agəripa

13 Mir muri jem den kariwo Gun Agəripa
na nye mən gəpi gəs gər mətli mən sun'e
Banis te Kaisariya kar Festus kə pi ti ɗem
na cwattəni.
14 Nan wu mur barta na womtiwo, Fes-
tus yari gunyi argon tu Bulus ra gipi gwa.
Tə wule, <<Mbarəm gon ra kan Feliks za
im tə ɗe gip bom kə moni gwa.
15 Nan a su Urushalimawo, arni kiri mən
keri bar ju ɗiri Yam na kiri mən bən kə
Yahuda ɗiri shirəm den ti kan wu lirəm
den a tloyi ti shirəm'e də hukunte ti.
16 <<A yari wur'e doka kə Roma wule
də tloyi mbarəm shirəm hukuntetən bat na
me ger na mən ri gəs cinayi da'a. Ar pa
wule də za ti tə ho gam gəs den bar ju ne
ti te gamka gwa.
17 Nan wu ter ɗe na məno, a dəl den
shirəmi da'a, arni bar tlowo a dəm den
dandi tloyi shirəm gən kan a wule də ter
na mbarəmi gipi.
18 Nan mən ri gəs cinayi dlər kə shirəmo,
ko nəm wani bar gon ra kan tə pi wule
kandatu a pən gwa da'a.
19 Kup bar ju wu yariwo dəli shirəm ni
den adini gəzən na den mbarəm gon mən
sun'e Yesu, muntu kan məshka, ama Bulus
wule təra na rai gwa.
20 A mom argon tu aa pi gwa da'a nan
gam gudluminka den kandatu aa kop kar
kə shirəm ju gwa. Ra untuwo, arni a ngen
momi kar Bulus in ti ndu tə su Urushalima
də kum shirəm gəs barta den bar ju gwa.
21 Ama Bulus liri den Mən Nartəni, Bar
Gun kə Roma ni ba tloyi ti shirəmi. Arni a
kem də ne ger den ti kə də a pi təp tu kan
ba si ti kar Bar Gun kə Romayi gwa.>>
22 Arni Agəripa wul Festus'e, <<Aa ndu
a kum mbarəm tu na gam gəni.>> Festus
nəmi ti'e, <<Gəniwo ki kum ti.>>

Bulus cina də Agəripa

23 Bar tlowo arni mbarəm na womti dom
wur kə pi Agəripa na Banis bar na womti
gip shini nartən gəzəni. Wu te gip bar
kushi gon kan mbarəm ba dom wur lasi
gwa na ga kiri mən bi-utu na mbarəm kan
mom wur nar gip bəni gwa. Kan Festus ba
bi bi'e də ɗəli Bulus teri.
24 Festus wule, <<Gun Agəripa, na kup
munju kan ra nan mi ɗegwa, shin ni
mbarəm kəni! Kup mbarəm kə Yahuda
ɗirim shirəm den ti na gip Urushalima na
ɗe gip Kaisariya, wu den la'i yar den ba də
za ti den kaar bar atl da'a.
25 Ama a mani zami argon kan tə pi nan
ndari də ri ti eka gwa da'a. Ama nan tə
wule də si shirəm gəs kar Mən Nartən Bar
Gun kə Romawo, arni a pən tor gip mbatl
gin den də si ti Romayi.
26 Ama ami na ko argon nəm kan a rəshi
Bar Gun kə Roma tələnkur den ti gwa da'a.
Ra untuwo arni a ɗir ti ɗe cina da in kup,
na cina da'i, Gun Agəripa, den min ni mə
ngen momi bar jen kar tiwo, a zam argon
tu kan a rəsh gwa.
27 A shino ar den təp da'a də kar bar na
nye mən bom kə moni də Bar Gun kə Roma
bat na yari argon tu ba ri məri cina dene
gwa.>>

26

Bulus ho gam gəs cina də Agəripa

1 Kan Agəripa ba wul Bulus'e, <<Ki mani
yari shirəm ho'i gam gi.>> Arni Bulus
tlyam tə pi am kə bi nartən kiri kan tə nəm
shirəm ho'i gam gəs nan kəni.
2 Tə wule, <<Gun Agəripa, ar təmim bi
nan sekəno ari kə pi shirəm ho'i gam gən
den bar ju kup mən Yahuda ba wule a pi
gwa.
3 A yari ni untu bi tu nan kiwo kə mom
hoyi kandatu mən Yahuda ba dəm na təp
ju wura bom na ezən gwa. Kəkəno, kustu,
a lir ki den kə kumən na te mbatl karka.
4 <<Mən Yahuda kup mom kandatu a
dəm tun a'i nyayi, den dəmi gən gip atl gəni,
na gip Urushalima es gwa.
5 Wu momən terka, kan wi pa mani yari,
arni pəni mbatl gəzən gwa, den a dəm ni
den təp kə banyi me gam kə kopi Yam
gəmi, a pi ni dəmi kə Ba mən Parise.
6 Kəkəno, domici la'i mbatl tu ami nari
den argon tu Yam wule ti pi ga ba gəmi
gwani ami ɗe sekən kə də tloyim shirəmi.
7 Muntu ni'e argon tu Yam wule ti pi
gəsgal gəmi kutl cet rop kan ba la mbatl kə
shini latən gəs nan wu bote Yam na mbatl
nəm pət na gas gwa. Mən Nartəni, den la'i

mbatl tuni mən Yahuda ɗirəm cina də mən bən ra.
8 Unun kem gon gip kən ba shin'e bar mən pitən ni da'a den'e Yam ba tli məshi mbarəme?
9 <<Ami ma faro a pən den a mani pi kup argon tu a mani kə nge sun kə Yesu kə Nazarat tu.
10 Argon tu a pi gip Urushalima gwa utu. Nan a zam bi kə ga kiri mən keri bar ju ɗiri Yam gwa, a kem ɓal mən ngəshtən den Yesu na womti gip bom kə moni. Nan ba ri wur ekawo, ami ra gip mən kopi kaar kə də pi wur untuyi.
11 Biyi na womti a kop bom domtən kə mən Yahuda na nəm nəm den hukunte gəzəni, kə də a kem wur kə paltən na kaar gip ngəshtən gəzən den Yesu. Gip kumi lo gən den wuro a kop gip kiri bən kə kari ma kə kumi wur dli.

Bulus yari gəs kə paltən gəs mən kopi Yesu

12 <<Bulus ci cina tə wule, <Mən Nartəni, gasi gon gip ɓomi asəm juni a su Dimashka na rəshi tələnkur kan yari'e a mani pi na bii bi kə kiri mən keri bar ju ɗiri Yam gwa.
13 Gunye, ami den təp gən nan pət to dlom yamo, arni pələt a shin bar cirtən sur yami. Cirtən tu kan man kə pət gwa, kan ba cir karəm na ga berəm ɓomi asəm gəni.
14 Arni kup gəmi mə nda atlka, kan a kum yar gon ba wuləm gip bi kə mən Yahuda'e, <<Shawulu, Shawulu, unun kem kə kumim dli rawu? Kədləm pitən ni kə dlan ki naməni.>>
15 <<Arni a ngen momi a wule, <Wo ni'e ki, Babomi?> Kan Babom ba nəmim'e, <Ami ni'e Yesu, muntu kə kumi ti dli gwa.
16 Kəkəno tlyami kə dlər den asəm gi. A ɗəl ni kar ki kə də a pali'i zher mən yari argon tu kə shin demən kan aa pal a gode'i cina ɗe gwa.
17 Aa ɗəli'i gip am də mbarəm gin mən Isra'ila na munju kan mən Yahuda ni da gwa. Aa kar ki ni kar wur
18 kə də kə ɓul ger gəzən wu mani shini bari. Wu bali kaar shini bar gip dəmən wu mani shini gip cirtəni. Wu ɗəlka gip am də Shetan wu pal kar Yami tə dəm gun gip mbatl gəzəni. Untu ni wi zam də pəni wur warwat pitən gəzənka kan də Yam bi wur las gip munju kan pali wur dlat təp kə ba ngəshtən deməni.>>

Bulus shirəm den mbap gəsi

19 <<Bulus ci cina na shirəm tə wule, <Gun Agəripa, arni kem a nge kopi ruya tu a shin sur yam gwa da'a.
20 A pi munju kan gip Dimashka wazu gən kə nəm, kano munju kan gip bən Urushalima gwa na gip atl kə Yahuda kup, na munju kan mən Yahuda ni da ma. A pi wur wazu den wu ci atl gam wu pal kar Yami, kan wu pi bar ju baa gode'e wu ci atl gam wi təp kə ba mbap gəzəni.
21 Muntu ni kem mən Yahuda nəmən nan ami gip Bom kə Yam gwa, wu ndu rigən eka.
22 Ama Yam ni pi ta nem am ra ar ba ɗir sekən kan a dlər ɗe kə yari kogonge mbarəm ko-ako gwa. Argon ni a yari bom na muntu kan ga mən yari shirəm kə Yam na Musa yari den baa pi gwa da'a.
23 Ar nəm den də Almasihu kum dli, kan tə dəm kə nəm gip tlitən gip məshi mbarəme. Tə yari shirəm den cirtən kə zami ɗəltən kə mbarəm gəs mən Isra'ila na munju kan mən Yahuda ni dagwa.> >>
24 Nan ar ɗir den muntuwo, arni Festus la yar tə wule, <<Bulus gam ɓuli'i kawi! Kulci gi na naari kem kə te mən zhe'e kawi.>>
25 Ama Bulus nəmi ti'e, <<Mən Nartən Festus, ami mən zhe'e ni da'a! Ge shirəm ni a yari.
26 Bar ju pini na ghuuni da'a. A mom'e Gun Agəripa mom bar ju. Ar ni kem a shirəm nan ti bat na bərti.
27 Gun Agəripa, kə ngəsh ki den shirəm kə ga mən yari shirən kə Yama? A mom kə pi.>>
28 Arni Agəripa wul Bulus'e, <<Kə shin wule gip nye wokoci kəno ki palim Kəristaya?>>
29 Bulus nəmi ti'e, <<Ko kə heli ko tlyari wokoci ni ma, shirəm na Yam gən den ki na nami gin kup kan den kumi gən sekən gwa ni'e kə pal ni kandatu ami ra gwa, bat na sarsari jəni!>>
30 Arni gunyi, na gobna, na Banis na kup munju njon nan wur tlyami.
31 Arni wu za kushiyi, nan wu den shirəm na ezəno, arni wu wule, <<Mbarəm

kən den pi argon tu baa kem də ri ti eka ko də la ti gip bom kə moni gwa da'a.>>
32 Kan Agəripa ba wul Festus'e, <<Tə wule də pən shirəmi tə si Bar Gun Kə Roma gwani dawo, da za mbarəm kən tə ndara wi.>>

27

Bulus to gip kungələn jikat mal kə ndaratən Roma

1 Nan wu ne den mi to gip kungələn jikat mal mə ndara Italiyawo, arni wu la Bulus na mir mən bom kə moni jen am də bar mən bi-utu kə Roma gon mən sun'e Yuliyas, muntu kan ra gip Me gam kə Mən Bi-utu Kə Bar Gun kə Roma gwa.
2 Kan mə to gip kungələn jikat mal gon kə Adəramitiyum, muntu kan ne den ti dlər kə ba shu'i na yemi gosgam bi-ɓula na womti gip atl kə Asiya gwa, kan mə ɓe cina. Aristarkus, mbarəm kə gip bən kə Tasalonika kan gip atl kə Makidoniya ra nan mi.
3 Bar tlowo arni mə mbubar gip Sidon. Yuliyas pi Bulus mbuni bar na za'i gəs tə ri shin ga berəm gəs kə də wu bi ti bar ju tə ndu gwa.
4 Mə za barta kan mə kop den gam mal esi. Mə mbubar kosak na atl kə Saipəros nan itər za mi mə ri las tu mə ndu ritən gwa da'a.
5 Nan mə jikat bar dlyami ɓula kan kosak na Kilikiya na Pamfiliyawo, kan mə ter gip bən kə Mira gip atl kə Likiya.
6 Barta ni bar mən bi-utuyi zam kungələn jikat mal kə Alekzandəriya kan ne gam Italiya gwa, arni tə la mi gipi.
7 Mə kop na kungələn jikat mali ɗem-ɗem kə muri na womti, den ta ndotən na itəri kan mə mbubar kosak na bən kə Kənidus. Nan itər baa za mi mə mani ci cina dawo, arni mə kop təp markəm atl kə Kərita kan te dlom bar ɓulaka kosak na bən kə Salmoni.
8 Mə kop bi mal kə Kəritayi na banyi mə mbubar las gon kan ba la ti bi'e Mbuni Badəmi, kosak na bən kə Lasiya.
9 Ɓomi asəm gəmi dəl naari, nan ar dəm'e den kaar Pət Guzum Mal ni*kan ci cina gəmi den gam mali dəm bar kə bərti gwa. Arni Bulus wul wur'e,
10 <<Mir ɓyari, a shin'e ci cina na ɓomi asəm gəmi ra gip tli mbatli. Ar ba dəmi ho bar kungələnyi da'a na holi zami gosgam kə gipi, kan na holi zami dəmi gəmi na rai.>>
11 Ama bar mən bi utuyi ne kəm den argon tu Bulus yari gwa da'a, kan tə kop shirəm kə mən dəli kungələn jikat mali na ba-mən kungələnyi.
12 Nan bane kungələn jikat mal kan argon baa zam da'ayi mbun hoyi kə ci watlən gipi dawo, arni na womti gip mən mbap kə kungələnyi pən gip mbatl gəzən den mə ci cina na tetən den gam male. La'i mbatli ni'e kə də mə mbubar Finiks də ci watlən barta. Finikswo ho ba ne kungələn jikat mal kan argon baa zam da'a gwa ni gip atl kə Kərita, kan ɓuli bar ɓula təp kudu kan ba shin Yemma na Arewa kan ba shin Yemma katl gwa.

Zhe'e tlitən kə mal bar ɓula'i

13 Nan nye itər nəm ɓe tor təp kuduwo, arni mən dəli kungələn jikat mali pən'e wi ci cina na argon tu wu ndu pi gwawi. Arni wu dəl bar gəlla tu kan ba kem də kungələn jikat mali dlər kə ba lasi nəm gwa kan wu kop na kungələnyi markəm bi ɓula kosak na atl kə Kərita.
14 Ko njem arri kətəgon da'a anni bar itər gon kan ba la ti bi Arewa kan ba shin Gabas ba ɓe ter den gam mali.
15 Kan itəri ba ɓo kungələn jikat mali ar ba dəm'e mən dəliyi i'mbu tari təp gip itəri da'a, arni wu za ti katl tə nde itəri kari.
16 Nan mə kop den bishidi gon kan ba la bi lasi'e Kaudawo, mə mani zami ɗəli nye heli kungələn jikat mali kan ɓal den kaar kə bar kungələn jikat mali bəse ar cenka gwa, ama na banyi.
17 Nan wu tli tikawo arni wu ne to den bar kungələn jikat mali ka. Bəse də kungələn jikat mali likawo arni wu ngen zap ra kan wu ɓalka. Wu kum bərti kə də itəri byal wur den sənges kə Sirtis kosak na atl kə Libəya, arni wu dəl gəlla kan ba la gip mal ar kem kungələn jikat mali kə

* **27:9 27.9** Gas tu kan ba mbosh mar den bi pəni warwat pitən kə mbarəm kə Isra'ila gwa. Ba pi ni gip pa'i muri kə kyar ghanum (Satumba) ar te gip kyar kə kutl (Oktoba). Wokoci tuwo ba pi itər nar gip bar ɓula'i.

tetən ɗem-ɗem den gam mal gwa, kan wu za kungələn jikat mali itər den dəli gəsi.
18 Bar tlowo, nan bar itəri ci cina ar ba dəm'e ar den pi ta bali kungələn jikat mali ɗe na bartawo, arni wu nəm byali gosgam kan gipi gwa gip male.
19 Den pət kə myakano, arni mir mən mbap den kungələn jikat mali yem jen gip bar kə mbap kə kungələn jikat mali wu wika.
20 Mə mani shini pət na ga zənges da'a kə muri na womti, kan itər den ta zhe'e pitəno, arni kup mə ɗəli mbatlka den zami ɗəltəne.
21 Gip muri ju kupo murgon ra kan la argon bi gwa da'a. Bulus dlər cina da wur tə wul wur'e, <<Mir moni, də wule kə kumən far den ba mə zani Kərita dawo, litən kə bar na holi bar ju ba ri kə zami gəmi da'a.
22 Ama kəkəno a lir kən den kə ɓa ni mbatl dlom gami. Murgon ra gip mi kan baa hol rai gəs gwa da'a. Kungələn jikat mali ni katl mi holi.
23 Ghur kə gaso mən kartən kə Yam gon ɗəl karəmi, muntu ami gwas ni, tin es a bote ti.
24 Tə wuləm'e, <Bulus, ba də kə kum bərti da'a, domici ki dlər cina də Bar Gun kə Roma. Yam gip pi'i mbuni bar gəs bi'i kup munju kan gip kungələn jikat mal kən kan nan ki gwawi.>
25 Ra untuwo, dləri ni mbatl gini, domici a ngəshəm den Yam'e untuni ar ba pi kandatu tə yarim gwa.
26 Ama itər baa byal mi den bar atl kə te dlom mal gonka.>>

Litən kə Kungələn jikat mali

27 Gip dlom gas kə muri kutl-cet wupse kə zhe'e pitən kə itər kan den ta dəli gəmi gip bar ɓula Baharo, mir mən dəli gəmi gip kungələn jikat mali kum den mə mbi kosak na atlwi.
28 Arni wu gode dlyamtən kə mali kan wu zam an ri desi asəm hauya mukka. Cina njemo wu pa gode kan wu zam dlyamtən kə mali ri desi asəm hauya wupse na kutl.
29 Wu kum bərti kə də itər kar kungələn jikat mali ar byal mi den tat bi ɓula'i. Ra untuwo arni wu shu giɓər bar jen wupse təp kaar kungələn jikat mali kan ba dəl ti kaar gwa kə də ar ci cina na kətər den gam male. Kan wu ndu nar den də bar tlo bəle.
30 Gip ndu'i wu za kungələn jikat mali wu kətər gəzəno, arni jen gip mən dəliyi si nye heli kungələn jikat mali gəs male. Den ba də mbarəm mom unun wu ndu pi dawo arni wu pi wule wuri ni kə la'i bar gəlla kan ba kem kungələn jikat mali kə dləri gwa cina də kungələn jikat mali.
31 Arni Bulus wul komanda kə mən bi-utu na mən bi-utuyi'e, <<Ga mən dəli kungələn jikat mali ni dəm gipi dawo, ki mani zami ɗəltən na rai da'a.>>
32 Arni mən bi-utuyi tlo zap ju kan ɓal den nye heli kungələn jikat mali kan wu za ti ar kop male.
33 Kapən də bartlowo, Bulus lir kup gəzən den wu ci fingali, tə wule, <<Kən den ta damtən gip muri kutl-cet wupse ju kə ci argon da'a.
34 A lir kən den kə cini fingali. Ki ndu untu, kə sa nəra. Ko nəm ta gam kə gon baa jilka da'a.>>
35 Nan tə pa'i yari muntuwo, arni tə pən bəredi, kan ti goode Yam cina da wuri, tə cen kan tə nəm ci.
36 Kano kup gəzən ba zam ɓa'i bigule, kan wu ci fingali.
37 Mbarəm zangu rop na hauya kutl cet myakan na kutl cet mukka (276) ni'e womtitən gəmi kan gip kungələn jikat mali gwa.
38 Nan kup ci fingal ar kəm wuro, kan ba ca giɓərtən kə gip kungələn jikat mali na wi gosgam kə alkama kan gipi gwa su malka.
39 Nan bar tlowo, wu mani momi atli da'a, ama wu shin nye tlorkoko gon na bishidi mən singesi, arni wu pən wule wi mani kətər na kungələn jikat mali den atl wu mbubar den singes bi-ɓula'i.
40 Arni wu tlo zap ɓali bar gəlla ju kan ba dəl kungələn jikat mali kaar gwa, wu za wur su malka. Kan wu pa pətl las tu ba ɓal bar tu kan ba bali kungələn jikat mali gwa, kan wu tli bibako kə kungələn jikat mali kə cina dede den təp itəri kan wu ne gam den bishidi.
41 Ama nan kungələn jikat mali den tetəno, arni an ɓo tu bar atl kə ba motən kə ɓula rop kan ba dlər gəsi. Gam kungələn

jikat mali ba te njuka den bishidi, ba'i jiti ti da'a. Ndərtən kə zap mal bar ɓula'i kem təp kaar kungələn jikat mali ba nəm roɓəstənka.
42 Mən bi-utuyi gudlumi kə ri mir mən bom kə moniyi kup eka, den ba də wu mani jeti mal kan wi ni wu mbubar bishidiwo wu kətər gəzən da'a.
43 Ama komanda kə mən bi-utuyi ba ndu tə za Bulus na rai. Arni tə za wur wu pi argon tu kan wu gudlumi gwa da'a. Arni ma tə bi bi den'e kup munju mani jeti malo, wu nda gip mal wu te den bishidi.
44 Nami ba kop kaari na nəmi katako ko ceni bar jen kə dli kungələn jikat mali. Na untuni kup gəmi mbubar bishidi argon zam mi da'a.

28

Bulus den bishidi kə Malta

1 Nan mə zam mə mbubar den bishidi argon zam mi dawo, kan mə zam na momi den ba la ni bi atl kə te dlom bar ɓula'i ka'e Malta.
2 Mən atli nəm mi na am rop-rop. Nan wokociyi ghon den ndetəne kan las ra na iɗatəno, arni wu pi mi ɗem nan kən na hori mi utu.
3 Bulus dom gam nyash ɗiri. Nan tə den wi gam nyashi te gip utu kawo, arni utu ghughup karndi gon kan tə ɗəl ter tə ngas Bulus den ame.
4 Nan mbarəm kə bəni shin ici'i den am kə Buluso, arni wu wul ezən'e, <<Mbarəm tu ba ni mən ri mbarəm eka ni, domici kup na zhe'e pitən kə bar ɓula ri ti eka da'a, Fate, yam mən tloyi mbarəm shirəm kor den argon tu wu pi gwa, baa za ti na rai da'a.>>
5 Ama Bulus byal ici'i te gip utuka, ko njem argon zam ti da'a.
6 Mbarəm kə bəni den ne ger wu shin ko ti nda atl məshi ama nan wu shin ar dəm narwi ama argon zam ti dawo, arni wu sanje mbatl gəzənka kan wu wule, tə nye yam gon ni.
7 Kosak na lasiwo atl kə bari kə atl kə te dlom malika gon ni mən sun Pobəliyas. Tə pi mi ɗem na ɗirtən rən bom da tika, kan tə pi mi ho bar kə muri myakan.
8 Basi Pobəliyas ra ɓom atl den kumi dli zazzaɓi na kətər ləpe. Bulus te kə shini gəsi, kan tə shirəm na Yam tə ne am den ti, kan tə pəni ti kumi dliyika.
9 Nan muntu piwo, arni nami mən kumi dli kə atli kan te dlom malika ɗir kan ba pəni wur kumi dli gəzən ka.
10 Wu bi mi nartən den təp na womti. Nan mə ri kə totən gip kungələn jikat mal mə ndarawo, arni wu bi mi bar ju kup kan mə ndu gwa.

Bulus mbubar Roma

11 Den kaar kə kyar myakan na litən kə kungələn jikat maliwo, arni mə jikat mali gip kungələn jikat mali gon kə atl kə Alekzandəriya kan ci watlən lasi gwa. Ba la ni bi kungələn jikat mali'e, Mir Ngumci yam Kasto na Poluks.
12 Mə mbubar bən kə Sirakusa kan mə dəm lasi kə muri myakan.
13 Mə za barta kan mə ci cina na ɓomi asəm den gam mal mə mbubar gip bən kə Rigiyom. Bar tlowo, arni itər ɓe tor təp kudu, kan mə mbubar Putiyoli den pət kə rop.
14 Lasi ni mə zam mir ɓyar jen kan lir mi den mə dəm nan wur kə muri nyingi gwa. Na untu ni mə mbubar Roma.
15 Nan mir ɓyar kə gip Roma kum den mən den təpo, arni wu ɓom asəm har wu mbubar Bar Pət kə Abiyus, jen eso wu mbubar las tu kan ba la ti bi'e Ba Ci Fingal Myakan gwa gip mbori gəmi. Nan Bulus shin wuro ar ɓa'i ti bigule kan tə goode Yami.
16 Nan mə te gip Romawo, kan ba za Bulus tə dəm gip kushi kə gam gəsi, na mən bi-utu gon mən ne ger den ti.

Bulus pi wazu gip Roma

17 Nan mə mbubar na muri myakano, arni Bulus la bi domtən kə kiri kə mən Yahuda. Nan wu dom wuro, tə wul wur'e, <<Mir ɓyari, a pi mbarəm gəmi wani bar gon da'a ko argon məgəni na bar ju mə zam kar ga kori gəmi gwa. Ama wu nəmən gip Urushalima kan ba la'əm am də mən Roma.
18 Den kaar kə ngeni momi karəm den unun a piwo, mən Romayi ndu wu za'əm a ndara, domici wu zam den a pi argon kan ndari də rim eka da'a.
19 Ama nan mən Yahudayi ngewo, muntuni kem a pən shirəm gənka a ri cina

də Bar Gun kə Roma. Ba'e den ami na shirəm kan aa ri mbarəm gən cina dene gwa ni da'a.
20 Muntu ni kem a liri kə də a shin kən kan a pa shirəm nan kəne. Amin kən ɓali na sarsari domici a momwi den'e muntu kan mbarəm kə Isra'ila ba la mbatl den ti mbirawi.>>
21 Kan wu nəmi ti'e, <<Mə zam rəshi tələnkur gon tor Yahuda den ki da'a. Gon ra es gip mir ɓyar kan tor na pel shirəm kə wani bar gon ko yari argon den ki da'a.
22 Mə mom den'e ko-ako mbarəm den shirəm nge me gam gin tu, ama mi ndu mə kum argon tu kə shin den təp gin tu gwa.>>
23 Arni wu ne pət gon kə metən na Bulus, kan mbarəm na womti ba dom wur las tu Bulus ba dəm gwa. Tun kə cigəni ar ba ri gasi tə ceti wur gamka na yari wur den dəmi kə Yam gun gip mbatl kə mbarəme. Ndu'i gəs ni'e tə dəl mbatl gəzən den Yesu na yari wur gip Kulci kə Musa na rəshi tələnkur kə ga mən yari shirəm kə Yami.
24 Jen gip wur nəm argon tu tə yari gwa, ama jeno wu nge nəmika.
25 Wu nge gəzən kan wu nəm ndaratən nan Bulus pa'i yari shirəm kən gwa, <<Ruhu kə Yam yari dlat nan tə wul ga kori gin təp bi də mən yari shirəm kə Yam Ishaya gwa'e,
26 <Rə kar mbarəm ju kə yari wur'e,
Ki pi ta kumi ama ki mom da'a.
Ki pi ta zhuwi ama ki mani gane dak.
27 Domici mbatl kə mbarəm ju ba'i pən bar da'a,
Wi mani kumi bar na kəm gəzən da'a,
Wu mbəsh ger gəzən kawi.
Untuni dawo, wi mani shini bar na ger gəzəni,
Wu kum bar na kəm gəzəni,
də mbatl gəzən mani momi bari,
Kan wu pal karəm, kə də a pəni wur kumi dli gəzənka.>
28 <<Ra untuwo, a ndu kə mom'e, shirəm kə Yam kə zami ɗəltən gip warwat pitən tuwo an ri kar munju kan mən Yahuda ni da gwawi, eso wi kumi!>>
29 (Nan tə yar muntuwo, arni mən Yahudayi tlyam wu pi ta nge shirəm kə ezəni.)*
30 Bulus dəm kə sheti ghon rop gip bom tu kan tə ɓatl kə nye dəmi gəsi gwa. Tə pi ta nəmi kup munju ɗir kə shini gəs gwa.
31 Tə shirəm na mbarəm den dəmi kə Yam Gun gip mbatl kə mbarəme. Tə kulci wur den Babom Yesu Almasihu. Tə shirəm bat na bərti kan ko nəm murgon ngen tə wul ti'e tə za da'a.

* **28:29 28.29** Gip kor tələnkur jeno aya tu ra da'a.

Korintiyawa kə nəm

Shirmitəne

1 Təlankur kən ɗəl ni am də Bulus kan
Yam gip ndu'i gəs la ti bi tə dəm nye
mən kartən kə Babom Yesu na erəm gəmi
Sastanisu,
2 də rii domtən kə mən kopi Yam nan gip
Koranti, munju kan Yam ne wur markəm
gip Almasihu Yesu nan la wur bi kə dəmi
dləran, na kup munju kan ko ako den
shirəm na Yam gip sun kə Babom gəmi
Yesu Almasihu, Babom gəzən na gwagəmi
kup gwa.
3 Naa də zo mbatl na dəmi zhəlili kə Ba
gəmi Yam na kə Babom Yesu Almasihu
dəm nan kəne.

Bulus goode Yam den bar ju Ruhu ba bi gwa

4 A kur goode Yam gən ko gigasi den
kəne, den zo mbatl kə Yam tu kan bi in gip
Almasihu Yesu gwa.
5 Gip ko unuwo, Yam bi in bar nar na
womti təp ko ako gip shirəm na momi bar
kup wi.
6 Bar ju kən ra nari gode'e shirəm tu mə
yari in den Yesuwo untun ar ra.
7 Den untuwo, kə hol zo bi bar kə Yam
gon da'a, nan kən den wi ger gip ɓuti
surtən kə Babom Yesu gwa.
8 Ti ni tii ɓa'i in bigul ar ri patən kə bari,
kə də kə dəm munju baa nəm kən den
məgən pitən gin da'a den pət kə babom
gəmi Yesu Almasihu gwa.
9 Yam mən dləri den shirəm gəs ni, ti ni'es
tə lakən bi kə də kə mo ni gam na nya gəsi,
Babom gəmi Yesu Almasihu.

Bi nde mən kopi nəm da'a

10 A lir kən mir ɓyar gip sun kə Babom
gəmi Yesu Almasihu kə də bi gin dəm nəm,
ba də tatli gam gon te gip dlom gin da'a
se de kə ngash ni gami, kən na mbatl nəm,
damtən gin nəm.
11 Mir ɓyari, jen gip bom kə Kuluwi
yarim den'e tli yar yam ra gip dlom gini.
12 Argon tu a yariwo ar ni'e, gon gip kən
ba wule, <<Ami kə Bulus ni, gono ami kə
Apolos ni, gono ami kə Kepas ni, gon eso
ami kə Almasihu ni.>>
13 Almasihu tatl nəka bomi-bomi ya?
Ɓani Bulus den kin den ami gina? Pi in ni
batisma gip sun kə Bulusa?
14 A pi ghol mbatl na Yam kan a pii ko
nəm gip kən batisma da'a se Kərispus na
Gayus gwa.
15 Ra untuwo, murgon ra kan ba wule pi
ti Batisma na sun gən gwa da'a.
16 (An, a pi batisma mən bom kə Isti-
panus, den kaar kə untuwo a'i ne kəm ko
a pi murgon es batisma da'a.)
17 Ba'e Almasihu karəm ni kə də a pi
batisma da'a, ama kə də a pi wazu kə
zo shirəm kə Yesu, ba'e na mani bi kə
mbarəm ni da'a bəse də məshtən kə Al-
masihu den kin hol ndərtən gəsi.

Batən kə Almasihu den kino ndərtən na bobya kə Yam ni

18 Shirəm kə ɓatən den kino kədləm
shirəm ni kar munju den kopi təp məshtən
gwa, ama kar mi kan den ɗəli gəmi bi də
məshtəno, ndərtən kə Yam ni.
19 Nan ar ra na rəshi gwa'e,
<<Aa pali bobya kə mən bobya argon ni
da'a.
Eso, aa sar ceti gam kə mən ceti gam
ka.>>
20 To akon mən bobya ra? Akon es mən
momi bar ra? Akon mən kulci mbarəm
kulci kə Musa ra? Akon munju ba kum
wule wu mom bar kup gwa ra? Ase Yam
pali bobya kə atl kən den kədləm pitən ni
da'aya?
21 Nan gip bobya kə Yam mbarəm den
kaar atl mani momi Yam təp kar bobya
gəzən dawo, ar gholi mbatl Yam den tə ɗəli
munju ngəsh wur den Yam təp kə ba wazu
kan pən'e kədləm shirəm ni gwa.
22 Mən Yahuda ni den ngeni shini bar kə
nəmi bi na ame, munju kan mən Yahuda
ni da ngapo wini den ngeni bobya.
23 Miwo mə pi ni wazu kə Almasihu kan
ɓa ti den kin gwa, bar kə pati asəm də mən
Yahuda kan kədləm shirəm kar munju kan
mən Yahuda ni da gwa.
24 Ama də munju Yam la wur bi, mən
Yahuda na munju mən Yahuda ni da'a,
Almasihuwo ndərtən na bobya kə Yam ni.

25 Domici argon tu kan Yam pi kan
mbarəm ba shin wule kədləm pitənno, ar
nar man bobya kə mbarəme, eso argon tu
Yam pi kan ba shin wule holi ndərtənno ar
man ndərtən kə bigul kə mbarəme.
26 Mir ɓyari, dam kən ni den kandatu
kən ra nan lakən bi gwa. Kup gin ni na
bobya gip dli nan lakən bi gwa da'a. Kup
gin ni'e kiri mbarəm da'a, kan kup gin ni'e
mimir kə kiri mbarəm da'a.
27 Ama Yam zəzar ni bar ju kan kədləmi
ni den ger kə mbarəm gwa kə də tə bi mən
bobya shame. Yam zəzar ni bar ju kan
ndər da'a den ger kə mbarəm kə də tə bi
ndəri mbarəm shame.
28 Yam zəzar ni bar ju ba ɓite argon da'a
na bar ju ba mbur ka na bar ju kan argon
ni da'a kə də tə sar bar ju kan mbarəm ba
shin'e hoyi ni gwa.
29 Tə pi ni untu bəse də murgon ɓo ngetl
cina də Yami.
30 Yam ni pi kə dəm gwas gip Almasihu
Yesu. Ti ni tə kem Almasihu dəmi mi
bobya, pitən dlat, ne markəm den bi kə
Yam na zami ɗəltən gəmi.
31 Ra untuwo, ar dəm wi kandatu kan
rəsh gwa'e, <<Muntu baa ɓo ngetlo, tə ɓo
ngetl gip Babomi.>>

2

Shirəm den Yesu kan ɓa den kin gwa

1 Mir ɓyari, nan a ɗir kar kən kə də a yari
in bar ju kan na ghuuni kan Yam godemo,
ba'e a yari in ni shirəmi na mani bi ko na
bobya gən da'a.
2 Nan ami ra nan kəno a ɓalni tor gip
mbatl gən'e a mom argon gip kən da'a, se
de Yesu Almasihu, ti tu kan ɓaa den kin
gwa.
3 A ɗir ni kar kən gip holi ndərtən, na bərti
na dədartən na nari.
4 Shirəm gən ngap na wazu gəno ba'e na
bobya kə dəli mbatl kə mbarəm na mani
shirəm ni da'a, ama a dəl ni mbatl kə
mbarəm təp kar ndərtən kə Ruhu.
5 Ba kə ngəsh kən ni den bobya kə
mbarəm da'a ama gip ndərtən kə Yami.

Bobya kə Yam kan Ruhu ba bi gwa

6 Kup na untu, mə shirəm na bobya də
munju kan kəm mbarəm wugwa, ama ba'e
bobya kə zhan kən ni da'a, ko də mən cina
kə atl munju baa palka argon ni da gwa.
7 Ama mən ni den shirəm den bobya kə
Yam kan ra na ghuuni gwa. Bobya kə Yam
tuwo tə neni terka den bi ɗəɗatən gəmi.
8 Ko nəm gip mən cina kə atl
kundərəndlip mom da'a, o wu mom ni
fawo, na wu ɓa Babom mən nartən den
kin da'a.
9 Ama ar ra na rəshi'e,
<<Bar tu ger shin da'a, kəm kum da'a,
ar si mbarəm mbatl da'a,
Argon tu kan Yam ne munju ba ndu ti
baa zam gwa.>>
10 Yam ɓuli miwi təp kar Ruhu. Ruhu kə
Yam ba ngen tə ɓul bar kup, kup na dlyami
bar kə Yami.
11 Gip mbarəmo, woni mom damtən kə
mbarəme, se ruhu kə mbarəmi nan ra gip
ti gwani da'aya? Untuni es damtən kə
Yamo murgon baa mani momi da'a se de
Ruhu kə Yami.
12 Miwo ruhu kə den kaar atl ni mə nəm
da'a, ama Ruhu tu kan ɗəl kar Yam gwa ni,
kə də mə mani momi bar ju kan Yam bi mi
ləngət gwa.
13 Bar ju ni ca mə shirəm dene ba'e na
bobya tu kan mbarəm ba kulci gwa ni da'a,
ama təp kar bobya muntu kan Ruhu ba
kulci gwa. Təp untu ni mə yari bar ju
kan kə Ruhu ni tetla-tetla də munju kan
kə Ruhu ni gwa.
14 Muntu kan na Ruhuyi dawo tə nəm
bar ju kə Ruhu kə Yam ni gwa da'a den
kədləm bar ni kar ti. Tii mani momi gəzən
dak nan təp kar Ruhu ni ba mani momi
gwa.
15 Muntu kan mən Ruhuno tə tlo shirəm
den bar kup, ti na gam gəs ngapo murgon
baa tloyi ti shirəm da'a.
16 <<O fawo woni mom damtən kə
Babom nan ti kulci ti gwawe?>> Ama
damtən gəmiwo kə Almasihu ni.

3

Domtən kə mən kopi na kə cina gəzəni

1 Mir ɓyari, a mani in pi shirəm wule
munju Ruhu ba kop nan wur gwa da'a, se
de wule kə dli, pel gəri gip Almasihu.

2 Mal nyin ni a bi in den bi fingal gini,
ba'e fingal mən latitən da'a, den kə ndər wi
da'a. Aan, kəkən ma kə ndər kə ciwi da'a.
3 Pitən kə mbarəm kə dli'i gip kəne,
ghuve na tli yar yam ra gip dlom gini. Ra
untuwo, kən ni wule mbarəm kə atli, kən
ni den pitən wule mbarəm kə dli diya?
4 O fa, nan gon den wultən'e, <<Ami
kə Bulus ni,>> gon es, <<Ami kə Apolos
ni,>> kən ni den pitən wule mbarəm ni katl
da'aya?
5 Woni fa'e Apolos? Woni es'e Bulus?
Mən mbap ni katl munju kan kə ngəsh kən
den Yam təp kar wur kandatu Babom bi ko
gonge mbarəm mbap gəs gwa.
6 Ami ni a dləri, Apolos ni bi male, ama
Yam ni kem kan ar ba nari.
7 Ra untuwo, muntu kan dləriyi na
muntu bi maliwo den bi argon ni wura
da'a, ama Yam muntu kan kem ar nar gwa.
8 Muntu dləri na muntu bi malo nəm
ni wura, kano ko gonge gəzən baa zam
ɓatltən den bi mbap gəsi.
9 Domici mən berəm ni gip mbap kə
Yami, kən ngapo kən ni kə Yami, tu'i bin
kə Yami.
10 Den bi zo mbatl kə Yam nan bi miwo,
wule mən mani tu'i bine, a la gəsi, gon
ngap den tu'i dene. Ama də ko gonge
mbarəm ngup ti na iri bin tu tə tu dene
gwa.
11 Den murgon ra es kan baa ɓa gəs bin
gon bom na muntu kan ɓa wi gwa da'a,
Yesu Almasihu ituwi.
12 Ama murgon ni tu bin den gəs bin tu
na zinariya ko na ghol gəlla ko na zo tate
ko nyashi, ko jiri ko mommowo,
13 mbap kə ko gonge mbarəm baa ɓuli.
Gasiwo baa ɗəli kari, nan gip utun ba gode
ti gwa, utu ngap na gam gəs baa gode
mbap tu ko gonge mbarəm pi gwa.
14 Argon tu mbarəm tu'iyi ni dləro, ti nəm
ɓatltən gəsi.
15 Ar ni ngap ker kawo, mən tu'iyi ba
zam ndetəne, kup na ti na gam gəso, ti zam
ɗəltəne ama wule muntu kan ɗəl gip bələm
utu gwa.
16 Kə mom ni'e kən bom kə Yam ni, kan
Ruhu kə Yam ba dəm gip kən da'aya?
17 Muntu kup li bom kə Yam kawo, Yam
baa li təka. Bom kə Yamo dləran ni ar ra,
kən ni ngap'e bom kə Yam tu.
18 Ba kə seni gam gin da'a. Gon gip kən
ni ba shin wule ti mən bobya ni gip zhan
kəno, naa tə pali gam gəs kədləmi, kə də tə
dəm mən bobya ra.
19 Bobya tu kan kə den kaar bar atl ni
katlo, kədləm pitən ni kar Yami. Ar ra na
rəshi'e, <<Tii nəm mən bobya kə atl kən təp
kə ba bobya gəzəni.>>
20 Eso, <<Babom Yam mom'e damtən kə
mən bobya kə pi məgən baro argon ni
da'a.>>
21 Ra untuwo, ba də murgon ɓo ngetl na
mbarəm da'a. Bar kupo gegin ni.
22 Ko Bulus ni ko Apolos, ko Kepas ko atl
kundərəndlip, ko zami dəmi den kaar atli
ko məshtəni, ko bar kə kəkəni, ko bar ju baa
pi cina ɗe, bar kupo gegin ni.
23 Kən ngapo kə Almasihu ni, Almasihu
ngapo kə Yam ni.

4

Mbap kə nye mən kartən kə Yesu

1 Untun ar ndari kə pən mi den mir mən
pi mbap kə Almasihu ni, munju Yam bi
wur ge shirəm gəs kan ra na ghuuni gwa.
2 Den untuwo, ba ndu'e munju ne wur
gam baro wu dəm mən pitən dlat.
3 Karəmo, banyi bar ni da'a də wule kən
ni ki tloyim shirəmi, untu dama, ko bom
ba tloyi shirəmi. Ami ma a tloyi gam gən
shirəm da'a.
4 Amo sor ni ami ra, ama untu ba gode
ni'e a hol məgən pitən gon da'a. Babom ni
ba tloyim shirəmi.
5 Ra untuwo ba kə zho in ni kə tloyi
shirəm den argon kapən də pəti ɗir da'a.
But ni cwattən kə Babomi. Gas ta ni ti ɓul
bar ju kup kan ra na ghuuni gip dəmən
gwa. Ti ɗəli bar ju kan gip mbatl kə
mbarəm gwa də momi. Ar ni ko gonge
mbarəm ba zam də Yam ɗəɗa ti den mbap
gəsi.
6 Kəkəno, mir ɓyari, a cingər ni bar ju
den gam gən na erim Apolos den bi zami
gin kə də kə kulci ni kar mi den argon tu
shirəm kən ba yari gwa'e, <<Ba kə dlyam
ni ka na bar ju kan ra na rəshi gip shirəm
kə Yam gwa da'a.>> Ra untuwo ba də gon
gip kən pi tlora den mən kulci gəs man kə
gon da'a.

7 Woni pali'i bom na jen we? Unun ki
nari, muntu kan bi ni bi'i da gwawu? In
bi i'no unun kem kə ɓo ngetl wule bini bi'i
dagwa?
8 Kən ra na kup bar ju kə ndu gwawi! Kə
dəm mən bar kə am wi! Kən den dəmi wule
ga gun wi, mən ngapo den bi argon ni mən
ra da'a! Də ma wule kən ga gunyi ni mən
ma se mə dəm gun nan kene.
9 Gip shini gəno Yam gode'e mən mir
mən kartən gəs ni'e kə kaar gip ko unu,
wule mun ju tloyi wur shirəm kə də ri wur
eka. Atl kundərəndlip nemi ger wi na mir
mən kartən kə Yam na mbarəme.
10 Mən kədləm ni den bi kə Almasihu,
ama kəno mən bobya ni gip Almasihu, mə
hol bigul wi ama kəno mən ndərtən ni!
Dəɗa kənwi mən ngapo mbur mika!
11 Kəkən untu ma mən den kumi guzəm,
na guzəm male, mən ra gip lusguru, den ci
cina na ɓe gəmi mən ra na ba dəmi da'a.
12 Mə pi mbap hoyi na am gəmi. In pi mi
biwo, mə la'i mbarəm albarka. In kumi mi
dliwo, mə ɓa mbatl dlom gəmi.
13 In yari mi məgən shirəmo mə nəmi
wur na iɗa mbatli. Kup na untu mə dəm
bar kə nge wi den kaar atli. Mə dəm bəci
bar kə dəɗan wi kar mbarəme, kəkən ma
untun ar ra.

Lirtən na dəli kəm kə Bulus

14 Ba'e a rəshi in ni kə də a la kən gip
sham da'a, ama kə də a dəli in kəme den
kən mimir gən kə ndu'i ni.
15 Kən nəra na mən kulci na womti gip
Almasihu, ama kən ra na bəba na womti
da'a, na ho bi gip Almasihu Yesu ni a dəmi
in bəba təp kəba ri in zo shirəm kə Yesu.
16 Ra untuwo a lir kən də kə kop ni pitən
gəni.
17 Ra untuwo, a kari in bar na Timoti
nya gən muntu a ndu gwa, mən pitən dlat
gip Babomi. Ti yari in ra den kanda kə
dəmi gən gip Almasihu Yesu muntu kan
dəm nəm na argon tu a kulci ko ako kə ba
domtən kə mən kopi gwa.
18 Jeno wu den hori icin, wu shin wule
aa'i ɗir kar kən da'a.
19 Ama aa ɗir kar kən bəle-bəle, na ndu'i
kə Babomi, kan a ngen momi ba'e katl
kandatu mən hori icin ju ba shirəm gwa
da'a, ama ndərtən tu wura nari gwa.
20 Dəmi kə Yam gun gip mbatl kə
mbarəmo den shirəm kə bini katl da'a,
ama kə ndərtən ni.
21 Na unun kə ndu a ɗir kar kənu? A ɗir
na rəɓa kə dəli in kəma ko a ɗir gip ruhu
kə ndutən na iɗa mbatli?

5

Tloyi shirəm den mən muri na mətli na moni kari

1 A kum'e muri na mətli na moni kari
narka gip dlom gini, munju ba zam da'a
ko gip mbarəm ju kan mom Yam da'a gwa.
Də wule mbarəm ba mur na gər kə base.
2 Na untun kən den ɓe ngetle! Ki pi dun
mbatli, kə ɗəli ni mbarəm mən pi untu gip
domtən gin diya?
3 Kup na ami ra nan kən gip dli da'a
ama ami ra nan kən gip ruhu. A tare a tlo
shirəm wi den badər mbarəm tu gip sun kə
Babom Yesu wule ami nəra lasi.
4 Ra untuwo, kup wokoci tu kə dom kən
kan ami ra nan kən gip ruhu, kan ndərtən
kə Babom Yesu ra lasi,
5 ta'i ni Shetan mən warwat pitən tu də
ri dli gəs e, kə də ruhu gəs zam ɗəltən ra
den pət kə Babom.
6 Ɓe ngetl gino ar hoyi da'a. Kə mom ni'e
nye yisti njem ni ba kem də bəredi tli diya?
7 Ɗəli ni kor yisti tu ka, kə də kə dəm pel
bəredi, kandatu kən ra bəredi bat na yisti
gwa itu. Almasihu wule nye bagala jikat
bədlabən gəmiwo tare mbosh wi.
8 Ra untuwo mə pini nyel gəmi bat na
kor bəredi mən yisti, bəredi kə ngarci na
ɗastəni, ama kə pi bar dlat na ge shirəm.
9 A rəshi in gip təlankur gən'e ba kə ngash
ni gam na mən muri na mətli kari da'a.
10 Ba'e mən muri na mətli kə den kaar
atl ni a yari da'a ko mən ndu'i bar kə
mbarəme, na mure, ko mən ware. In
untuno ki za dəmi den kaar bar atl ituwi.
11 Kəkəno a rəshi in ni den ba kə meni
gam na kup muntu ba la bi gam gəs'e mən
kopi ni, ama mən muri na mətli kari na
mən ndu'i bar kə mbarəme na mən ware,
na mən usən shirəmi ko mən tle ɗu'e ko
mure. Ba kə cini fingal na badər mbarəm
ju da'a.
12 Unun mo'əm na munju kan kari kan a
tloyi wur shirəm gwawu? Munju gip mən
kopi gwani ki tloyi wur shirəm diya?

13 Yam ni baa tloyi shirəm munju nan
gwagəmi ni da'a gwa. Ɗəli ni mən ɗasi tu
tuka gip kəne.

6

Ba də mən kopi ri ezən cina də mən bən da'a

1 Gon gin nəra na shirəm den esiwo kə
kur ri cina də mən bən kan mom Yam da'a
də tloyi in shirəm ba'e cina də ya'ən mən
kopi da'aya?
2 O fawo kə mom ni'e mbarəm kə Babom
ni baa tloyi mbarəm den kaar atl shirəm
diya? Tun kan kən ni ki tloyi mbarəm
shirəm den kaar atlo, ki mani tloyi shirəm
den mir shirəm ju kan gip dlom gin gwa
diya?
3 Kə mom ni'e mi tloyi shirəm mir mən
kartən bar kə Yam diya? Bare mir bar ju
kan kə den kaar atl kən gwa?
4 Kən ni na bar ju ki ri cinawo, unun
kem kə ri kar mbarəm ju kan argon ni də
mbarəm kə Yam da'a we?
5 A yari ni untu ra kə də a bi in shame.
Kə shin wule gip kəno mən bobya gon ra
kan ba mani tle gam kə bar ju gwa diya?
6 Ama də wule mən kopi bari erim gəs
cina də mən bən kə tloyi shirəm, cina də
munju kan mən kopi ni da'a!
7 Pi shirəm den bar ju nan baa ri in cina
də mən bən ma ndetən ni kar kəne. Unun
kem kii mani te mbatl karka in pi in wani
bar da'a we? Unun kem kii mani za'i də
zote in bar gin ka dawu?
8 Ar tu kən ma na gam gin kə pi mbarəm
wani bari. Kə pa nəmi mbarəmka bar ju
kan gwazin ni gwa. Untu ni kə pi ya'ən
pa'e.
9 Kə mom ni'e munju ba pi dlat dawo
wii zam də Yam dəm gun gip mbatl gəzən
da'aya? Ba də jili in nəka da'a, mən muri
na mətli ko moni kari gon ra, ko mən ware,
ko muntu kan mur na muntu gudlumi wi,
ko mən muri na moni ko mətli den təp tu
kan ra kor dagwa,
10 ko mure, ko mən ndu'i bar kə
mbarəme, ko mən tle ɗu'e, ko mən bes
shirəmi, ko mən ngarci gon kan ba zam
totən gip bom las tu Yam'e gun gwa da'a.
11 Jen gip kən faro unjun wura. Ama
kəkəno ho kən kawi, Yam ne in markəm
kə dəm gwas wi, kə'i na warwat pitən
da'a cina də Yam gip sun kə Babom Yesu
Almasihu na təp kə ba Ruhu kə Yam gəmi.

Ɗəɗa ni Yam na dli gini

12 Kə wule, <<Aa mani pi bar kup,>> ama
bar kup ni baa nem am ra gip dəmi gən
da'a. <<Aa mani pi bar kup,>> ama aa dəm
zher kə argon da'a.
13 Kə wule, <<Fingalo, pi ni den bi kə
tu'e, tu'i ngapo den bi kə fingali, kan Yam
baa li kup ropi ka.>> Dliwo pi ti ni kə pi
muri na moni ko mətli kaari da'a ama pi ti
ni kə Babomi, Babom ngapo kə dli.
14 Yam, tli Babom gip məshi mbarəm təp
kə ba ndərtən gəsi, untuni tii tli mi pa'e.
15 Kə mom ni'e dli gino kətə dli kə
Almasihu ni diya? Imni a pən kətə dli kə
Almasihu kan a ngash na kə gər mən bi gəs
kari we? Ba pi da'a!
16 Kə mom ni'e muntu ngash dli gəs na
gər mən bi gəs kariwo wu dəm dli nəm nan
ti ituwi diya? Ar ra na rəshi gip shirəm
kə Yam'e, <<Ropiwo wu wi dəm dli nəm
ituwi.>>
17 Ama kup muntu nan me gam na
Babomo, wu dəm nəm nan ti gip ruhu
ituwi.
18 Kətəri ni muri na mətli ko moni kari!
Kup nami warwat pitən ju mbarəm ba
piwo kə den kar dli ni, ama kup muntu
mur na mətli ko moni kariwo, warwat
pitən ni tə pi dli gəsi.
19 Kə mom ni'e dli gino ba dəmi kə Ruhu
kə Yam ni kan gip kən gwa, muntu nan kə
zam kar Yam gwa diya? Dəmi kə gam gin
ni kən dene da'a.
20 Yam wur kən ni na zo bari. Ra untuwo
ɗəɗa ni Yam na dli gini.

7

Ghuntən den dəmi kə gudlumi

1 Den bar ju kə rəshimo, ar mbun'e də
mbarəm dəm tə ra na gudlumi da'a.
2 Ama kə də kətəri muri na mətli kari kan
den ta piwo, də ko gonge mbarəm nəra na
gər kə gam gəsi, kan ko gonge gərmətli tə
nəra na bakos gəsi.
3 Də kos pi bar ju kan nəm ti den tə pii
gər gəs gwa. Untuni es gəri ma tə pi bakos
untu.

4 Gəri ra na shirəm kə yari den dli gəs da'a ama tə bi bakos gəsi. Untu ni es bakos ma tə ra na shirəm kə yari den dli gəs da'a ama tə bi gəri.
5 Ba də gon gin saari esi dli gəska da'a, se de na bali gip dlom gəzən kə mir muri njem kə də kə zam kə kurni gəs gip shirəm na Yami. Den kar kə untuwo kan kə pali ni muri na ya'əni bəse də Shetan gode in den holi mani nəmi gam gini.
6 A yari ni untu gip shini argon tu baa mbuuni in gwa, ba'e Yam ni wuləm'e a yari in untu da'a.
7 Ndu'i gəno də wule kup gino wule ami ni kən ra. Ama ko gonge mbarəm na bar tu Yam bi ti gwa. Gono bi ti mənkəni, gon ngapo mənta.
8 Də munju kan gudlumi wi da'a na guriwo, a wule, ar mbun wu dəm untu kandatu ami ra na gudlumi da'a gwa.
9 Ama wini wi mani nəmi gam gəzən dawo, wu gudlumi, ar mani də gudlumi na də warwat ndutən ci mbatli.
10 Munju na gudlumi ngapo a yari in shirəm tu, ba'e ami ni da'a, ama Babom ni, den'e ba də gər za ba bakos gəs ka da'a,
11 Tin tə za bakos gəs ka ngapo, ti'i gudlumi na gon da'a, ar mani tə pal kar bakos gəs. Kosi ngapo ba tə kar gər gəs ka da'a.
12 Namiwo, ami ni a yari, ba'e Babom ni da'a. Gon gin nəra na gər gəs nan mən kopi ni da'a, ama gəri ni pən ti dəm nan tiwo, to, ba tə kar ti ka da'a.
13 Gər tu kan bakos gəs mən kopi ni dawo, kosi ni pən ti dəm nan ti ngapo, ba də gəri za təka da'a.
14 Kos tu kan mən kopi ni dawo dləran ni təra təp kar gər gəs kan mən kopi ni gwa, kan gər tu kan mən kopi ni dawo, tə dəm dləran wi təp kar kos gəs kan mən kopi ni gwa. Untuni dawo, mimir gin ba hol dəmi dləran, ama wini wu pi untuwo mimir gəzəno dləran ni wura.
15 Ama muntu kan mən kopi da'ayi ni ndara tə za mən kopiyiwo, ti mani ndaratəni. Ar ni dəm untuwo erəm mətli ko moniyi'i ɓali na zap gudlumi da'a. Yam la mi ni bi kə dəmi zhəlili.
16 Ki gəri mən kopiwo, kə moma ko kin ki ɗəli bakos gi gwa? Ko ki kosi mən kopiwo, kə moma ko ki ni ki ɗəli nagər gi gwa?

Dəmi tu kan Babom ba ndu gwa

17 Ra untuwo, ar mbun də ko gonge mən kopi tə pi dəmi gəs kandatu Yam ne ti nan la ti bi gwa. Muntu ni'e argon tu a yari den də kop gwa gip kup ba domtən kə mən kopi Yesu.
18 Mbarəm nəra na səri wokoci tu Yam la ti bi gwaya? Ba də tə ngen tə dəm nduɓuli da'a. Mbarəm nəra nduɓuli wokoci tu Yam la ti bi gwaya? Ba tə ngen də sər ti da'a.
19 Sərtən ko dəmi nduɓuli ɓite argon da'a. Pi argon tu Yam wule də pi gwani ni'e argon tu kan mani gwa.
20 Ra untuwo, na də ko gonge mbarəm dəm las tu kan Yam ne təra nan la ti bi gwa.
21 Kən zher ni nan Yam lakən bi gwaya? Ba də ar ghun kən ni da'a, ama in ki mani zami dəmi kə gam giwo, da'i ngeni.
22 Zher tu kan Yam la ti bi kə ngəshtən den Babomo, gip Babomo mən dəmi kə zami gam gəs ni. Untuni esi, muntu kan den dəmi kə zami gam nan Yam la ti biwo, zher kə Almasihu ni.
23 Na wurpi na nari ni wur kəne, ba kə dəm ni zher kə mbarəm da'a.
24 Mir ɓyari, na də ko gonge mbarəm kan kə Yam ni gwa, na tə dəm kandatu kan Yam la kən bi gwa.

Munju na gudlumi da'a na mətli ju kan guri gwa

25 Den shirəm kə munju kan na gudlumi dawo, Babom pim shirəm den argon tu wi pi gwa da'a, ama a yar ni shini gən den ami mbarəm ni kan ba kum shirəm gən gwa den Yam wim mal atl wi gip zo mbatl gəsi.
26 Den bar kə tli mbatl kə zhan kən kan den ɗirtəno, a shin ar ndari də mbarəm dəm untuyi.
27 Ki ni na gudlumi ya? Ba kə kar gərika da'a. Kə gudlumi wi da'aya? Ba kə ngen gudlumi na gər da'a.
28 Ama ki ni kə gudlumi wo kə pi warwat pitən da'a. Nye gər ni gudlumi ngapo, tə pi warwat pitən da'a. Ama munju kan gudlumiwo wi kum dli den bar na womti kan baa ghun wur gip dəmi gəzən den kaar atl kəni. Muntu ni'e argon tu a shini in gwa den ba kum ni dli da'a.
29 Mir ɓyari, argon tu a ndu yariwo ar ni'e wokoci nar da'a. Cina ɗewo munju

kan na mətliwo, wu dəm wule wi ni na mətli da'a.
30 Munju den pi dun mbatlo wu dəm wule wu pini dun mbatl da'a. Munju den ghol mbatl ba pal wule wu pini ghol mbatl da'a. Munju wur bar ngapo wule wi ni na argon gwazin da'a.
31 Munju kan den baltən na bar kə den kaar atlo, ba də wu ne mbatl gəzən dene da'a. Kandatu atl kundərəndlip rawo ar ba paka.
32 A ndu'e ba də argon ghun kən ni da'a. Muntu na gudlumi dawo, bar kə Babom ni'e ghuntən gəsi, kandatu ti gholi mbatl Babom gwa.
33 Ama muntu kan gudlumiwo bar ju ba ghun tiwo kə atl ni, kandatu ti gholi gər gəs mbatl gwa.
34 Damtən gəs rapdlan ka ituwi, gər tu kan gudlumiwi da'a ko nye gəro, wu dam wur ni den Babom hoyi kandatu wi dəm dləran gip dli na ruhu gwa. Ama munju na moniwo bar kə atl ni ba ghun wuri, domici wu ndu'e wu gholi moni gəzən mbatli.
35 A yari ni muntu den ar mbuni in ra ni, ba'e də a tlat kən deni ni da'a, kə də a kərkəmi in dəmi gin ni, də kə kur ni gəs gip bote Babom, ba'e na rapdlan mbatl da'a.
36 Murgon ni shin wu ne na nye gər den'e wi gudlumi, kan tə shin'e tə den pi argon tu kan ndari da'a, ama tə ndu ti hoyiwo, se tə gudlumi nan ti. Ti ni tə pi untuwo, tə pi warwat pitən da'a.
37 Ama mbarəm tu ni pəni mbatl gəs den'e ti'i gudlumi nan ti da'a, kan ti mbu nəmi gam gəsi, ar nəm ti te yarka tə gudlumi nan ti da'a, muntuwo dlat ni tə pi.
38 Ra untuwo, muntu kan gudlumi na nye gər tu kan wu ne den wi gudlumi nan tiwo, tə pi dlat. Ama muntu kan gudlumi nan tiyi dawo, tə pi argon tu kan mani mbuntən gwa.
39 Gər mətli ba za bakos gəs da'a kosi ni ra na ge mbatl gwa, ama bakos gəsi ni məsh kawo, ti mani gudlumi na muntu tə ndu gwa, ama də məri nə ra gip mən kopi Babomi.
40 Ama gip shini gəno, dəmi gəs untu baa gholi ti mbatl mani. Gip shini gəno ami na Ruhu kə Yami.

8

Fingal tu kan ba ta'i bar ju ba bote wur gwa

1 Kəkəno den fingal tu kan ba ta'i bar ju ba bote wuro, mə mom'e kup gəmiwo mən ra na momi bari. Momi bar ngapo ar ba kem tlora, ndutən ngapo ar ba kem ne am mbarəm kup.
2 Munju kan ba kum'e wu mom argono, wu mom kanda tu ar ndari wu mom gwawi da'a.
3 Ama Yam mom kup muntu ba ndu ti gwa.
4 Untuwo, den bi ci fingal tu kan ta'i bar ju kan ba bote wuro, mə mom'e, bar ju kan ba bote wuro argon ni da'a ko njem gip atl kup, eso mə mom'e, <<Yamo nəm ni gon'i da'a.>>
5 Kup na bar jen ra nan ba wul wur'e yam gwa to yamka ko sur atli, untuni, ga yam na babom ra na womti,
6 kup na untu, kar miwo Yam nəm ni. Ti ni'e Bəba, muntu təp kar ti ni bar kup zam dəmi, muntu kan gip ti ni mə zam dəmi gwa, Babomo nəm ni Yesu Almasihu, təp kar tini bar kup zam gəs dəmi, kan gip tini mə zam dəmi.
7 Ama kup mbarəm ni mom untu da'a. Jen kan ba bote bar ju ba bote wur dəmi dliwo, wini wu ci fingal wariwo, wu kum wule fingal tu wu ciwo fingal kə argon tu ba bote ti gwa ni. Damtən gəzən ndər da'a, wu shin wule wu dəm bar kə dəɗan wi, se ar ghun wuri.
8 Fingal ba ɗir mi kosak na Yam da'a, mən ni mə ci da ma mə ca ka da'a, mənni mə ci ma ar mbəli mi argon da'a.
9 Ama Ngup kənni ba də zami gam gin tu kem kə dəm tat pati asəm də munju damtən gəzən ndər da gwa.
10 Ama gon nəra, kan damtən gəs ndər da'ani shin ki, ki kan kə mom bar gwa, den ci te bin war kawo, muntu baa ndəri ti bigul kə ci fingal tu ta'i bar tu ba bote ti gwa diya?
11 Untuwo, momi bar gi tu baa kem ndetən kə muntu kan Almasihu məsh den bi gəs gwa.
12 Kənni kə pii munju damtən gəzən ndər dawo, Almasihu ni kə pi ti warwat pitəne.

13 Untuwo, argon tu a ci ni baa kem erəm
kə ndetən gip warwat pitəno, ko njem a'i ci
tlu da'a, bəse a kem erəm gən ndetəne.

9

Bar ju ar nəm də pi mən kartən kə Yesu gwa.

1 Ami ni na enci diya? Ami nye mən
kartən kə Yesu ni diya? A shinni Yesu
Babom gəmi diya? Kən ni'e argon tu kan
mbap gən gip Babom gəri gwa diya?
2 In ami nye mən kartən kə Yesu ni kar
jen dawo, na ho bi ami nye mən kartən kə
Yesu ni kar kəne! Domici kən ni'e seda kə
dəmi gən nye mən kartən gip Babomi.
3 Na muntun a ho gam gən cina də
munju kan ndu tloyi shirəm demən gwa.
4 Mə ndari ni də bimi ci na tle diya?
5 Mi mani ni pəni gər kushi kan ngəsh
ti den Yesuwi nan mi kandatu nami mir
mən kartən kə Yesu na erəm kə Babom na
Kepas ba pi gwa diya?
6 Ko ami na Barnaba ni katl ar nəm mə
pi mbap kə də mə ci na gam gəmi wu?
7 Woni den pi mbap kə mən bi'utu, kan
də wule tini tə ci na gam gəsu? Woni baa
ngani kən inabi kan də wule ti ci gəri kini
dawu? Woni baa le tla kan də wule ti tla
mal nyini dawu?
8 A yari ni untu den kopi kə mbatl kə
mbarəm na? Untu ni ma kulci kə Musa
yari diya?
9 Anra na rəshi gip kulci kə Musa'e, <<Ba
kə la'i mbutum tla kan den co'i o gwa
da'a.>> Tla ni katl Yam ba mom nan wura?
10 Den mini tə shirəm da'aya? Na ho bi
den mini rəsh muntu. Ar mbuni də mən
kori bar na mən co'i o la mbatl zami argon
tu ndar wur gwa gip bar kə kəni.
11 In mə ngani ni badər kə ruhu su mbatl
gin kawo, bar argon ni mən ni mə zam bar
kə atl kar kən gwaya?
12 Jenni baa mani zami ne am rawo,
məwo mə man wur diya? Kup na untu mə
pi ampani na zami də pi mi untu da'a ama
mə ɓa mbatl dlom gam gip bar kup na də
zam argon tu kan ba la asəm gip pi mbap
zo shirəm kə Almasihu gwa.
13 Kə mom ni'e mən pi mbap gip bom kə
Yamo lasi ni wu zam fingal gəzən da'aya?
Mən mbap kə ba las tu ba ta'i Yam baro,
wu zam ni gwazin gip bar ju mbosh gwa
diya?
14 Untuni Babom yari den'e mən wazu
zo shirəmo, wi zam bar kə fingal gəzən təp
kə mbap tu.
15 Ama a pi ampani na ko nəm gip bar
ju kan ar ndari də pim gwa da'a, ba'e a
rəshi in ni muntu kə də kə pim untu da'a.
Ar manim a məshka, na a hol ɓe ngetl na
muntu.
16 Kup na ami den wazu zo shirəm mən
təmtəni, ar dəmim bar kə ɓe ngetl da'a, nan
ar nəmən te yarka kə pi gwa. Kashto gəni,
ami ni a pi wazu zo shirəmi da gwa.
17 Də wule kə ndu'i kə mbatl gən ni a
piwo, aa zam ɓatltəne, ama nan kə ndu'i
kə mbatl gən ni dawo, ar dəm wi'e mbap
gən ni'e a ne ger dene.
18 To, ununu'e ɓatltən gənwe? Ɓatltən
gən ni'e a pi wazu zo shirəm kə Yesu
ngələk. A pi ampani na kup bar ju ar ndari
də pim gip mbap yari zo shirəmi da'a.
19 Kup na ami zher kə murgon ni da'a
ama a pali gam gənka zher kə mbarəm
kup, kə də a dəl mbarəm na womti.
20 Kar mən Yahudawo a dəm wule Ba
mən Yahuda kə də a dəl mən Yahudayi.
Kar munju kan ba kop kulci kə Musawo, a
pali gam gən wule mən kopi kulci kə Musa
(kup na ami ni den kopi kulci kə Musa
da'a), kə də a dəl munju kan den kopi kulci
kə Musa gwa.
21 Kar munju kan ba kop kulci kə Musa
dawo, a dəm wule muntu ba kop kulciyi da
gwa (ba'e Kulci kə Yam to gam gən da'i da'a
ni ama ami ni gəs də kulci kə Almasihu),
kə də a tla gam kə munju kan ba kop kulci
kə Musa dagwa.
22 Kar mən ro'i bigulo gip ngəshtən gəzən
den Yesuwo, a dəm wule mən ro'i bigule,
kə də a dəl wur ra. A dəm bar kup wi kar
ko gonge badər mbarəm wi, kə də ko təp
imni a zam ɗəli jeni.
23 A pini untu kup den bi zo shirəmi kə
də a zam albarka kə zo shirəmi.
24 Kə mom'e kə ba pəni sanwo kup
mbarəm ni ba kətəre ama nəm ni ba ci gam
ɓaali diya? Ra untuwo, kətərni kə də kə
zamni ci gam ɓaali.
25 Mir mən cet ba lutini dli gəzən hoyi
gip ko-unu. Wu pini kə də wu zam ci gam

ɓaal tu kan baa nuləm ka gwa, ama miwo kə ci gam ɓaal tu kan baa nuləmka da gwa ni.
26 Den untuwo, a kətər ni katl da'a. Dluptən gəno itər ni a dlup da'a.
27 O'o, a lutəni dli gəni, kə də a pali ti zher gəni, bəse den kaar kə pii jen wazuwo, ami na gam gən ngapo də byaləmka a hol zami ci gam ɓaali.

10

Dəli kəm den argon tu kan zam mən Isra'ila gwa

1 Mir ɓyari, a ndu kə hol momi da'a kori gəmi terkawo wu kop gəs dun yami, kan kup gəzən wu kop gip bar ɓula'i.
2 Pi batisma kup gəzən gip kopi Musa gəs dun yam na gip bar ɓula'i.
3 Kup gəzən wu ci nəm fingal kə Ruhu tu,
4 kan kup wu tla nəm mal kə Ruhu tu. Mali kan wu tlawo, kar tləndər kə ruhu ni kan den ritən nan wurgwa, kan tləndəriwo Almasihu ni.
5 Kup na untuwo Yam pi ghol mbatl na womti gəzən da'a, kan ba ri wur eka gip ləpe.
6 Kup bar ju zam wuro dəli kəm ni ne mi den ba mə pini laam wani bar ju wu pi gwa da'a.
7 Ba kə dəmni mən bote bar ju ba bote wur gwa da'a, kandatu jen gəzən pi gwa. Kandatu ar ra na rəshi gwa'e <<Mbarəm dəm gəzən kə ci na tle na dlar na muri na mutli kari.>>
8 Ba mə pini warwat pitən kə muri na mətli kandatu jen gəzən pi gwa da'a, kan mbarəm zangu hauya nəm na myakan ba məshka (23,000) pəti nəm.
9 Ba mə gode ni Almasihu kandatu jen gəzən pi gwa da'a, kan ici ba ri wur eka.
10 Ba mə ngwar ni kandatu jen pi gwa da'a kan mən ri mbarəm e ba ri wur eka gwa.
11 Bar ju kup zam wurni kə də shini kan ba rəsh kə də dəli mi kəme, mən munju kan patən kə zhan ɗir den mi kosak wu gwa.
12 Ra untuwo, kup muntu kan ba kum wule təra dloro, tə zhit ndər, ba tə ndaka da'a!
13 Godetən gon ra da'a nan zam kən wu kan taɓe zami nya mbarəm wu gwa da'a. Yamo mən pitən dlat ni, ti za kən də gode in ar man dərtən kə bigul gin da'a. Ama wokoci tu den gode gino, ti pi in guntəp ɗəltəne kandatu ki mani kuri gəs gipi gwa.
14 Ra untuwo, kən berəm gən kə ndu'i, kətərini bar ju ba bote wur kan Yam ni dagwa.
15 A shirəm ni nan kən den kən munju kan mom kə pi gwa ni, zhit ni gam gin kə shin ni argon tu kan a yari in gwa.
16 Gal godiya muntu kan mə gode Yam nariwo, arni kem mi dəmi nəm gip bəran kə Almasihu diya? Kan bəredi kan mə ceno, arni ba kem mə dəm nəm gip dli kə Almasihu diya?
17 Nan bərediwo nəmno, eso mən kan ra na womti ma dli nəm ni, domici kup gəmi bəredi nəm tu ni mə ci.
18 Kulci ni den pitən kə mən Isra'ila, munju ba ci fingal ju ba ta'i Yamo ngashi gam ni wu pi na ba keri bar ju ɗiri Yam gwa diya?
19 Argon tu a yariwo ar ni'e bar tu mboshi bar tu ba bote tiyi ni'e argona, ko bar tu ba bote tiyi ni'e argoni?
20 O'o, ama argon tu munju kan mom Yam da'a ba mbosho, dun itər ni wu mboshi wuri, ba'e Yam ni wu mboshi ti da'a. A ndu'e kə ngash gam na dun itər da'a.
21 Ar ba pi da'a, kə tla gip gal kə Babom kə pal kə tla gip gal kə dun itəri. Arba pi da'a, kə ci fingal den tebər kə Babomi kan kə pa ci den tebər kə dun itər da'a.
22 Kə wo ni Yam kə pi ghuve ya? Mə man təni ndərtəna?

Pini bar kup den bi ɗəɗa Yami

23 <<Aa mani pi kup argon tu a ndu gwa,>> ama bar kup ni ba ɓitem argon da'a. <<Aa mani pi kup argon tu a ndu gwa,>> ama bar kup ni ba ne'i am ra da'a.
24 Ba də mbarəm pi ho bar gam gəs katl da'a, ama tə pi argon tu ba mbuni nami gwa.
25 Cini tlu tu kan ba wurka kə ba bar pət gwa, ba kə ngenni momi dene da'a, den bi damtən kə mbatl gini.
26 Anra na rəshi'e <<Atl kundərəndlipo kə Babom ni, na kup bar ju gipi gwa.>>
27 Muntu kan ngəsh ti den Yesu da'a gon ni lakən bi kə ci fingalo, kən ni kə riwo, cini

fingal tu ne cina da in gwa, bat na momi ngeni dene den bi damtən gini.
28 Ama murgon ni wul kən'e, <<Tlu kəno kə bar ju ba bote wur gwa ni,>> ba kə cini da'a, den bi damtən kə muntu kan yari'i gwa bəse də damtən gin byal kəne.
29 Damtən kə mbarəmi ni a yari, ba'e ge da'a. Gon gin baa mani wultən'e, <<im nifa damtən kə gon ba kem də enci gən pakawe?>>
30 Ami ni a goode den fingal gəno, unun kem baa shimən na dun ger den ci argon tu a goode Yam gwawu?
31 Kup argon tu kə pi ko ci ko tlewo, pini kup den bi ɗəɗa Yami.
32 Ba kə dəmini jen bar kə pati asəm da'a ko mən Yahuda ni, ko də munju kan mən Yahuda ni dagwa, ko də mən kopi Yami.
33 Pini kandatu a pi gwa. A pini argon tu mbarəm baa kum təmi gip kup argon tu a pi gwa. Gam gən ni katl a ngeni ti ho bar da'a ama də mbarəm na womti zam ɗəltən ra.

11

1 Kulci ni argon tu a pi gwa kandatu kan a kulci argon tu Almasihu pi gwa.

Kulci den ghumi gami.

2 A ɗəɗa kəne, domici kə tune namən gip bar kup, kən ra dlakət na bar ju a kulci in kandatu a wul kən'e kə pi gwa.
3 Ama a ndu kə mom'e, gam kə ko gonge moniwo Almasihu ni, gam kə gər mətli ngapo moni ni, kan gam kə Almasihu ngapo Yam ni.
4 Kup moni tu shirəm na Yam ko tə yari shirəm kə Yam na gam gəs na ghumiwo, tə mbur ni kə cina da ti.
5 Ama gər mətli tu kup ba shirəm na Yam ko tə pi yari shirəm na gam gəs na ɓuliwo, tə mbur ni bakos gəsi. Nəm ni ar ra na də fili ti gam ka.
6 Gər mətli ni baa ghum gam gəska dawo, se də fili gamka. Ama ti ni tə shin'e bar kə sham ni də fili ko də mboshi ti ta gamkawo, se tə ghum gam gəska.
7 Ar ndari də moni ghum gam gəska da'a, nan ti kama na naartən kə Yam ni gwa, ama gər mətliwo den bi naartən kə moni ni.
8 Moniwo ɗəli ti ni gip gər mətli da'a, ama gər mətliwo ɗəli tə ni gip moni.
9 Domici pi ni moni den bi kə gər mətli da'a, ama gər mətliwo pi tə ni den bi kə moni.
10 Ra untuwo, ar ndari də gər mətli ghum gam gəska. Pi untu baa gode'e ti nə ra atli na moni, den bi kə mir mən kartən kə Yami.
11 Kup na gip Babomo, gər mətliwo bom ni təra na moni da'a, untu ni es moniwo bom ni təra na gər mətli da'a.
12 Kandatu gər mətli ɗəl ni gip moniwo, untu ni es moniwo gər mətli ni gər ti, ama bar kupo kar Yam ni ar ɗəli.
13 Se kə tlo ni shirəmi na gam gini, ar ndari də gər mətli shirəm na Yam gam gəs ra na ɓuli ya?
14 Kandatu Yam pi ma ar gode'e moni nəra na tlyari ta gamo bar kə sham ni kar ti.
15 Ama gər mətli ni na tlyari ta gamo, bar kə tlora ni kar ti diya? Bi ti ni tlyari ta gam kə də ar dəmi ti bar kə ghumi gam gəsi.
16 Murgon ni ba ndu dəli shirəm den muntuwo, mən ra na təp gon kan mə kop gwa da'a, ko gip domtən kə mən kopi kup.

Ghuntən den ci fingal kə Babomi

17 Den shirəm tu ari kə yari kəkəno a ɗəɗa kən da'a, den domtən gino kə kərkəm bar ni da'a ama kə liika ni.
18 Na parewo, a kum'e, gip domtən gin kə mən kopiwo, gam gin ba dəm nəm da'a. Har a pare nəmi shirəmi wi.
19 Ar nəm də zam tatli gam gip kəne, kə də mani momi munju ba kop Yam hoyi gip kən gwa.
20 Ase kən ni kə dom kən kə ba lasi nəmo fingal kə Babom ni kə ci da'a!
21 Domici kə ba ci fingalo, ko gonge ba neni ger den gal gəsi, gono guzum ni tə kumi, gon ngapo tə tla ar tlo tiwi.
22 A! Kən ni ra na bom kan kii ci kə tla gwa diya? Ko kən ni den mburi domtən kə mən kopi Yam ka, təp kəba bi sham munju am ri wur kaar da gwa? Unun aa wul kən rawu? A ɗəɗa kəna? O'o, aa ɗəɗa kən da'a.
23 Argon tu kan a nəm kar babom gwa ni a yari ine, Babom Yesu gas tu kan bi təkawo, tə pən bəredi,

24 nan tə goode Yamo, ar ni tə ngetəli, kan tə wule, <<Mun tuwo dli gən ni, muntu ra den bi gin gwa, cini cina na pi untu den bi tune naməni.>>
25 Den kaar fingaliwo, ar ni tə pən gali, kan tə wule, <<Gal kəno pel gudlum shirəm ni muntu tabbate in na bəran gən gwa. Pi ni untu kup wokoci tu kan kən den tle gwa, den bi tune naməni.>>
26 Gas tu kup kən den ci fingal tu, kən ni es den tle gip gal tuwo, kən den yari məshtən kə Babom ituwi ar ri gas tu tii pal sur gwa.
27 Den untuwo, muntu kup ci fingal tu, ko tə tla gip gal kə Babomi, den təp tu kan ndari da'awo, tə pi ni warwat pitən kə mburi dli na bəran kə Babom Yesu.
28 Ar mbun də mbarəm zhit gam gəs kakani, kan tə nde ci bəredi kan tə tla gip gali.
29 Muntu kup ci tə tla na ɗəɗa dli kə Babom dawo, hukunci ni tə ci na tle gam gəsi.
30 Argon tu kem na womti gin ndər da'a na kumi dli gwa itu. Na womti gin ngapo wu nde umur kawi, wu məsh ka ituwi.
31 Ama mən ni mə zhit gam gəmi na gam gəmi hoyiwo, mii nda gip hukunci da'a.
32 Babom ni tloyi mi shirəmo, mən den zami horo ituwi, den ba də hukunte mi na nami mbarəm kə den kaar atl da'a.
33 Ra untuwo, mir ɓyari, kən ni kə mo gam kə ci filgalo, ɓut ni ya'əni.
34 Murgon tu ra na guzumo, tə ci rən bomka, kə də kən ni kə dom kəno, ba ar dəli in hukunci da'a. Den nami shirəm ngapo, ami ni a cwato, aa yari in bari jen kan kii kop gwa.

12

Bar ju Ruhu kə Yam ba bi gwa

1 Mir ɓyari, kəkəno den shirəm kə bar ju Ruhu ba biwo, a ndu'e kə hol momi da'a.
2 Kə mom'e nan kə dəm mən kopiwi dawo, jili inka den kopi bar ju ba bote wur kan na bi da gwa.
3 Ra untuwo, a ndu kə mom'e murgon ra da'a kan ba shirəm təp kar Ruhu kə Yam kan baa wule, <<Yesu ra na bi gip ti! >> Untu ni es murgon ra kan baa mani wultən'e, <<Yesu Babom ni,>> se təp gip ndərtən kə Ruhu kə Yami.
4 Bi bar ra na womti, ama Ruhuwo nəm ni.
5 Mbap kə pi ra na womti, ama Babom nəm ni ba pi ti.
6 Mbap ra na womti, ama kup gəzəno Yam nəm ni ba bii ko gonge mbarəm tə pi.
7 Yam bi ko gonge mbarəm bi bar kə Ruhu den də ne am mbarəm kup ra.
8 Gono bi ti ni bi bar kə Ruhu kə shirəm na bopya. Gon ngapo bi ti ni bi bar kə shirəm kə momi bari, təp kar nəm Ruhu tu.
9 Gono bi ti ni mani ngəshtən den Yam təp kar Ruhu tu. Gon ngapo kə mani pəni mbarəm kumi dlika təp kar Ruhu tu.
10 Gono pi bar kə dləkəntəne. Gono bi bar kə yari shirəm kə Yami. Gon ngap momi Ruhu na dun itəri. Gono mani pi shirəm gip bi na womti, gon eso pasare bi na womti.
11 Bar ju kupo Ruhu nəm ni ba kem wur kə pitəne. Tə bii ni ko gonge gəzən kandatu tə ndu gwa.

Kup gəmi kəti kə dli nəm ni.

12 Kandatu kan dli ra nəm, təra es na kəti na womti. Wi kətiyi ngap, kup na wi ra na womtiyo, dli nəm ni. To, untu ni Almasihu ra.
13 Kup gəmiwo pi mi ni batisma gip Ruhu nəm mə dəm dli nəmwi, mən Yahuda ko munju mən Yahuda ni da'a, ko zhere ko mimiri, kup gəmiwo mə tla ni gip Ruhu nəm.
14 Dliwo kəti nəm ni da'a, kəti ni na womti.
15 Asəm ni wule, <<Tun kan ami am ni dawo, ami kəti kə dli ni da'a.>> Yari untu ni baa kem də ɗəli tika gip kəti kə dli da'a.
16 O kəm baa wule, <<Tun kan ami ger ni dawo, ami kəti kə dli ni da'a.>> Yari untu ni ba ɗəli tika gip kəti kə dli da'a.
17 Də wule dli kup gerno, na unun baa kumi? Də wule dli kup kəmno, na unun ba usun bari?
18 Ar tu Yam kərkəm kəti kə dli kup, ko gonge kəti kə dliyi kandatu tə ndu gwa.
19 Də wule kup dli kəti nəmno ako ni nami dli ba nəra we?
20 Ama ar tu kəti ra na womti, dli ngap nəm.

21 Ger baa mani wuli am e, <<Argon
mom nan ki da'i da'a.>> Ko də gam wul
asəm'e, <<Argon mom nan kən da'a.>>
22 Untu ni ar ra da'a, kəti kə dli ju ba shin
wule wu ndər da ma, wi ni'e mən pi mbap
hoyi.
23 Kəti kə dli ju kan ba shin wu ri jen
naartən dawo, wi ni mə mani bi wur
naartəni. Den untu ni kəti kə dli gəmi kan
təm shini da'a, ba mbəl ra den mbuntən
gəzəni.
24 Kəti kə dli gəmi ju kan təm shini ngapo,
ba se pi wur argon ra da'a. Ama Yam ni
mo dli, tə pali kəti tu kan naar da'a, ar dəm
mən pi mbap hoyi.
25 Ba də tatli gam zam gip dli da'a, se de
də kəti kə dli ne am ezən ra biyi nəm.
26 Den untu ni kup kəti tu ba kum dliwo,
se wu kum dli biyi nəm. In ɗəɗa gono, se
kup gəzən wu pi ghol mbatli.
27 Kəkəno kən dli kə Almasihu ni, ko
gonge gin kəti kə dli gəs ni.
28 Gip domtən kə mən kopiwo, Yam kem
də jen dəm kə nəm, mir mən kartəne, kə
rop, mən yari shirəm kə Yami, kə myakan,
mən kulci mbarəme, se mən pi bar kə
dləkəntəne. Se mən mani pəni kumi dli kə
mbarəm ka, na mən ne mbarəm am ra, na
mən kopi na domtən kə mən kopi, na mən
shirəm na bi kə jen na womti.
29 Kupo, mən kartən na? Ko kup kani'e
mən yari shirəm kə Yami? Ko kup mən
kulci mbarəm ni? Kup ka ni'e mən pi bar
kə dləkəntəna?
30 Kup kan ba mani pəni kumi dli
mbarəm ka ya? Kup kani na mani shirəm
na bi kə jena? Ko kup ka ni ba pasare?
31 Se kə kərce ni kə ngen ni bi bar tu kan
man kup gwa. Har aa gode in təpi gon kan
mani kup gwa.

13

Təp kə ndutəne

1 Ami ni a shirəm na bi kə mbarəme ko
na kə mən kartən kə Yami, ama ar dəm'e
ami ra na ndutən dawo, a dəm ngulan mən
yar ko gangan mən larəmtən ituwi.
2 Ami ni a mani yari shirəm kə Yami har
a mom bar kan na ghuuni, na momi bar
kup gwa, kan ami ra na ngəshtən den Yam
hoyi kan a mani tli ga tləndər ka ama ami
ra na ndutən dawo, ami argon ni da'a.
3 Ko a mani bi kup bar ju ami nari gwa
kan a bi dli gən də keri ka ama ami ra na
ndutən dawo, ar ɓitem argon da'a.
4 Ndutən ba te mbatl kar ka, ndutən ba
kem də pi ho bar mbarəme. Ndutən ba pi
ghuve da'a, ar ba kem ɓe ngetl da'a, ar ba
kem giɓər gam da'a.
5 Ndutən na nge kumi jen da'a, təra na
ndu'i gam da'a, tə pi lo na murgon da'a, tə
ne gem kə wani bar da'a.
6 Ndutən ba pi ghol mbatl na ɗasi tu da'a,
ama tə pi ghol mbatl na argon tu kan ge
shirəm ni gwa.
7 Ndutən na te mbatl kar ka gip bar kup,
ndutən ba kem yerda na bar kup, ndutən
na la'i mbatl gip bar kup, ndutən ra na ɓali
mbatl dom gami gip bar kup.
8 Ndutən ba pa da'a. Ama yari shirəm kə
Yam ba paka, mani shirəm gip bi na womti
ba jilka, las tu momi bar rawo ar ba paka.
9 Momi bar gəmiwo laa'i ni da'a, yari
shirəm kə Yam gəmi ma laa'i ni da'a.
10 Ama wokoci tu kan laa'iyi ni cwato,
muntu kan laa'i ni dawo ba jilka.
11 Nan a'i nyayiwo, shirəm gən bani wule
kə nya, damtən gən bani wule kə nya, a
kur yari gəs kə pi bar gən wule kə nya.
Nan a kəm mbarəmo, arni a za pitən kə
mimir ka.
12 Kəkəno mə bot ni shini bar wule gip
boka, gastawo mi shin bar ger na gere.
Kəkəno momi bar gəno laa'i ni da'a, gasi
ngapo momi bar gən baa dəm laa'i hoyi
kandatu momən hoyi gwa.
13 Kəkəno bar myakan ju dəm na gəs
wi, ngəshtən den Yami na la'i mbatli na
ndutəne, ama bari gip wuro ndutən ni.

14

Shirəm na bi jeni na yari shirəm kə Yami

1 Kur ni gəs gip ndutəne, ama kə pa
ngenni bar ju Ruhu ba bi gwa, tun ba kə
yari shirəm kə Yam gwa.
2 Kup murgon tu ba shirəm gip bi jeno,
na mbarəm ni ti den shirəm da'a, na Yam
ni ti dene, ko nəm murgon ba mani momi
gəs kə shirəmi da'a, domici bar ju kan ra

na ghuni gwani tə yari den kandatu Ruhu kop nan ti gwa.
3 Murgon tu kan ba yari shirəm kə Yamo, tə pini mbarəm, kə də tə tu wuri, tə ɓa'i wur bigule kə wu zam shemtəni.
4 Kup murgon tu ba mani shirəm gip bi jeno, gam gəs ni tə tu'i. Mən yari shirəm Yam ngapo domtən kə mən kopi ni tə tu'i.
5 A ndu'e də kup gin shirəm gip bi jeni, ama a paye ndu'i kə yari shirəm kə Yami. Murgon tu ba yari shirəm kə Yamo tə man muntu ba shirəm gip bi kə jen gwa, se murgon nəra lasi nan baa mani bali gwa, kə də domtən kə mən kopi bədli ra.
6 Mir ɓyari, ami ni a ɗir kar kən den shirəm gip bi jeni, ununu aa ɓite'inu in a ɗiri in na bali gəs kə shirəmi, ko momi bari, ko yari shirəm kə Yami, ko kulci mbarəm shirəm kə Yam da gwa?
7 In bar ju kan ra na rai da'a wule məzhele na molo, yar gəzən ni ɗəl hoyi dawo, imni mbarəm ba mani momi argon tu ba ɓe ko hor gwawu?
8 In hor nyo hoyi dawo, woni ba ɗəl bi ləp kə dlanye?
9 Untuni es nan kəne, kənni kə shirəm gip bi jen, shirəm tu kan mom dagwa, imni gon baa mom argon tu kə yari gwawe? Kə shirəm katl ituwi.
10 Bi kə mbarəm ra na womti gip atl kundərəndlip, ko gonge gip biyi eso ba mom argon tu yari gwa.
11 Ama ami ni a kum argon ba yari gip biyi dawo, a dəm mən dəki kar muntu ba pi shirəmi gwawi, muntu kan ba pi shirəmi eso tə dəm mən dəki karəmwi.
12 Kən ma untuni an ra nan kəne. Tun nan kə ndu zami bar ju Ruhu ba bi gwawo, se kə kərceni ngeni bi bar ju baa kem domtən kə mən kopi kə nartən gwa.
13 Den untuwo, kup murgon tu ba shirəm gip bi jeno, se tə shirəm na Yam kə də tə bi ti mani bali shirəmi.
14 Ami ni a shirəm na Yam gip bi gono, ruhu gən ni den shirəm na Yami ama ar ɓite damtən gən argon da'a.
15 Untuwo, ununu a piwe? Aa shirəm na Yam gip ruhu gəni, a pa shirəm na Yam na momi argon tu a yari gwa. Aa wuli kon ɗəɗa Yam gip ruhu gəni, a pa wuli na momi argon tu a yari gwa.
16 Untu ni dawo, kini den ɗəɗa Yam gip Ruhuwo, imni muntu kan den kumi gi, kan tə mani momi bar ju kə yari dagwa, ba wule amin nan ki rawu den goode Yam tu ki dene gwawu?
17 Kii ni den goode Yam hoyi, ama ar baa mbəli erəm gi argon da'a.
18 A goode Yami den a man kən kup shirəm gip bi jeni.
19 Ama gip domtən kə mən kopiwo, a pa'i ndu'i yari kalma nantam kan a mom gwa, kə də a kulci jeni, na a yari kalma zangu kutl (10,000) gip biyi goni.
20 Mir ɓyari, ba kə dəm ni wule mimir gip damtən gin da'a, kə ba ɗasi tu'o, dəm ni wule mimiri, ama gip damtən gino dəm ni kiri mbarəme.
21 Anra na rəshi gip shirəm kə Yam'e, <<Aa shirəm na mbarəm gən na bi jeni, na ləka kə məndəki ama kup na untuwo, wi kumən da'a.>>
22 Untuno, ase shirəm gip bi jeno halama ni, ba'e də mən kopi ni da'a ama də munju kan mən kopi ni da gwa. Yari shirəm kə Yam ngapo, kə mən kopi ni, ba'e kə munju kan mən kopi ni da'a gwa.
23 Ra untuwo, mən kopi ni dom wuri, kan ko gonge gip wur den shirəm gip bi jeni, kano mən dəmən gam jen ko munju ngəsh ti den Yam wu da'a ter gipiwo, ti wule kə te mən zhe'e kawi diya?
24 Ama kup ni den yari shirəm kə Yami, kano gon kan ngəsh ti den Yam wi da'a, ko mən dəmən gam gon ter gipiwo, se də shirəmi su gip mbatl gəsi, tə shin warwat pitən gəsi, har tə ci atl gam kar Yami.
25 Bar ju na ghundəri su gip mbatl gəska ba ɓuli. Den untuni ti nda atl cina də yam ti bote ti, ti wule, <<Na hobi Yam ra nan kəne.>>

Də pi bar tu dlat gwa gip domtən kə mən kopi

26 Mir ɓyari imni mi piwe? Kənni kə mo gamo, ko gonge gin ra na kon ɗəɗa Yami, ko kulci mbarəme, ko yari mbarəm argon tu Yam ɓuli, ko shirəm gip bi jeni, ko bali argon tu yari gwa. Bar nəmo ar ni'e, də pi bar kup kandatu baa tu ɓyar gwa.
27 Jenni baa shirəm gip bi jeno, ba wu man mbarəm rop ko myakan da'a. Də pi

na nəm-nəm, kano də zam murgon kan baa mani bali gwa.
28 Arni dəm'e murgon ra kan baa mani bali argon tu wu yari dawo, wu sa shot gip domtən kə mən kopi, wii mani shirəm na gamgəzəni na Yami.
29 Naa də mbarəm rop ko myakan yari shirəm kə Yami, kan də jen zhit bar ju wu yari gwa.
30 Yam ni ɓuli gon kan njon gwa argono, muntu pare shirəmiwo se tə yon gəsi.
31 Kup gino ki mani yari shirəm kə Yam na nəm-nəm, har kup kə kulci, kə pa ɓa'i ni bigul ya'əni.
32 Mom ni'e munju ba yari shirəm kə Yam ba mani kopi na Ruhu gəzən, wu pi na nəm-nəm.
33 Domici Yam gəmiwo Yam kə guzul-guzul pitənni da'a, ama kə dəmi zhəlili ni, kandatu anra gip domtən kə mən kopi kup gwa.
34 Naa də mətli sa shot gip domtən kə mən kopi. Bi wur bi kə shirəm da'a, se de wu pi argon tu wule wu pi kandatu anra gip doka gwa.
35 Wi nəra na argon tu wu ndu momiwo, wu ngen momi kar moni gəzən rən bomka. Ar ndari da'a, kan bar kə sham ni də mətli shirəm gip domtən kə mən kopi.
36 Kə kum ni wule shirəm kə Yam pare ni kar kəna? Ko kənni katl kə pare nəmi?
37 Gonni ba kum ti mən yari shirəm kə Yam ni, ko təra na bi bar kə Ruhuwo, na tə mom'e, bar ju a yariwo Yam ni yari.
38 Gon gin ni nge nəmi muntuwo, ti ma baa nge nəmi gəsi.
39 Ra untuwo mir ɓyari, to kənni den zami yari shirəm kə Yami, ama ba də wule ba də gon shirəm gip bi jen da'i da'a.
40 Se də pi ko unu den təp tu mbun gwa na nəm-nəm.

15

Tlitən kə Almasihu gip məshi mbarəme

1 Kəkəno mir ɓyari, na tune in na zo shirəm tu kan a ɗiri in muntu kan kə nəmi, kan kən den kopi gwa.
2 Muntu ni'e zo shirəm tu kan ɗəli in gwa, in har kən ra dlakət na shirəm tu a yari in gwa. Untuni dawo ngəshtən gin den Almasihuwo katl ni ar ra.
3 Bar tu mani ampani kan a yari ine, muntu kan a nəm gwa'e, Almasihu məsh den bi warwat pitən gəmi, kandatu anra na rəshi gip təlankur gwa'e,
4 kap ti ka, tli ti ka gip məshi mbarəme den pət kə myakan, kandatu kan təlankur yari gwa.
5 Tə cwat kar Kepas. Kan tə ɗəl kar Kutl cen ropi.
6 Den kar kə muntuwo, tə cwat kar ɓyar tatli kə zangu (500) wokoci nəm na womti gip wur ra har sekəni, jen ngapo wu nde umur kawi.
7 Kan tə pa ɗəl kar Yakubu, kan tə pa ɗəl kar kup mir mən kartən gəsi.
8 Kə pa'i bisi kupo, ami ma tə ɗəl karəmi, ami kan ra wule nye tu kan gəri den kyar dagwa.
9 Domici ami ni'e nya heli kup gip mir mən kartən kə Yesuyi, a kəm ma də wuləm'e nye mən kartən da'a, den a kumi dli domtən kə mən kopi.
10 Ama den zo mbatl kə Yam ni kem ami ra untu, kan zo mbatl gəs demeno katl ni da'a. Artu ma a man kup mir mən kartən kə Yesuyi mbapi, kup na ami ni dama, zo mbatl kə Yam ni kan ra namən gwa.
11 Ko amini ko wini wu pi wazu, kup shirəmi nəm ni, təp untuni es kə ngəsh kən den Yesu.

Tlitən gip məshi mbarəme

12 Kəkəno den pi wazu kə tlitən kə Almasihu gip məshi mbarəme, imni es jen gin ba wule tlitən kə məshi mbarəm ra dawu?
13 In tlitən gip məshi mbarəm ra dawo, Almasihu ma tə tli da'a ituwi.
14 In tli Almasihu dawo kup wazu gəmi ju dəm katl ituwi, ngəshtən den Yesu gin ngapo katl ni anra.
15 Ar ba dəm'e mə pi sheda kə lar den Yam ituwi, domici mə bi sheda den'e Yam tli Almasihu gip məshi mbarəme, muntu kan tə tli dagwa in har tlitən bi də məshtən ra da gwa.
16 In tlitən bi də məshtən ra dawo, Almasihu eso tli ti da'a ituwi.
17 In tli Almasihu gip məshi mbarəm da ngapo, ngəshtən den Yam gin dəm katl wi, kano warwat pitən gin ra nan kəne.

18 Untu fawo, kup munju məshka kan wi
kə Kəristino, wu jilka ituwi.
19 La'i mbatl gəmi den Almasihu in kə
dəmi kənni katlo, mə man mbarəm kup
dəmi bar kə guna wi.
20 Na ho bi, tli Almasihu gip məshi
mbarəme. Ti ni tə dəmi mi kə nəm kə tlitən
gip məshi mbarəme.
21 Tun nan məshtən ɗir ni gip atl
kundərəndlip təp kar mbarəm nəmo, un-
tuni tlitən gip məshi mbarəm ɗir ni təp kar
mbarəm nəm esi.
22 Kandatu mbarəm kup baa məsh
sabona Adamu gwa, untuni es baa tli
mbarəm kup sabona Almasihu.
23 Ama baa tli ko gonge mbarəm na nəm-
nəm. Almasihu ni'e nyoyi kə nəm kə tlitəni,
den kariwo kup munju kan gwasno ba tli
wur gas tu ti pal sur gwa.
24 Den kar kə untuwo, patən kə bar kup
ba ɗiri, pət tu ti pali Bəba Yam mulki gwa,
den kar kə pa'ika na ga gunye, na ga mən
cina na ga babomi.
25 Untuni Almasihu baa pi mulki, se tin
tə kem mən nge gəs kum shame, nan ti des
wurka na asəm gəs gwa.
26 Mən ngeyi kə pa'i bisi kan ti pi ka nan
təwo, tini'e məshtəni.
27 Shirəm kə Yam wule, <<Yam kem
tə dəm gun den gam bar kup.>> Nan ar
wule, <<Yam kem tə dəm gun den gam
bar kupo,>> muntu ba nune'e kup na Yam
muntu kan ne Almasihu den gam bar
kupiyi ra gipi da'a.
28 Den kar tu kan Yam pali bar kup gip
iko gəs gwa, nyayi ba za gam gəs atli na
iko kə Yami, kə də Yam muntu bi nya gəs
iko den bar kup, tə dəm tini'e bari gip ko
unu.
29 In ko njem baa tli məshi wu pal na
rai dawo, ununu munju kan ba pi wur
batisma den am kə məshi ba ɓite? In ko
njem tlitən gip məshi mbarəm ra dawo,
unun kem ba pi batisma mbarəm den am
gəzənwe?
30 Unun kem mi za dəmi gəmi gip tari
mbatl ko gigasi?
31 A momi ami ra bi də məshtən ko
gigasi. Untun ar ra mir ɓyari, na ho bi nan
kən ni a ɓo ngetl gip Yesu Almasihu Babom
gəmi.
32 Ami ni a dlamən na bar kə gip ləp kə
Afisa den bi damtən kə mbarəmo, ununu
ari kə zami? Tlitən gip məshi mbarəm nəra
dagwa. <<Ba se mə ci mə tla diya, gəniwo
mə məshka.>>
33 Ba də jili innəka da'a, <<Dəmi na mən
ɗasi tu ba li ho mbarəm ka.>>
34 Pal ni den ho damtəne, kə za ni pi
warwat pitəne. Jen gino wu mom Yam
da'a. A yari ni muntu kə də kə kum shame.

Dli tu baa tli nari gip məshi mbarəm gwa

35 Gon baa tambe'e, <<Imni məshi ba tli
rawu? Imni dli gəzən ba ni ra?>>
36 Ki kədləme! Ki ni kə ngan baro ar ba
yatl da'a se arni məsh kakani.
37 Argon tu kə nganiwo ar ba yetl da'a,
nye ge bar ni katl kə ngani ko alkama ko
kə kup badər tu kə ngani gwa.
38 Ama Yam ni ba bi ti dli tu kan tə ndu
gwa. Ko gonge geyi na dli gəsi.
39 Kup dli ni biyi nəm da'a, mbarəm ra
na gwazini, dabba na gwazini, yatl na
gwazini, kos ma na gwazini.
40 Bar jen ra na womti to yamka, kan bar
ra na womti kə atli, kan nartən tu ba bi
bar kə to yamka ra bom, eso nartən tu ba
bi bar kə atl ma bom ni ar ra.
41 Nartən kə pət bom, kə kyar es untu, kə
zənges ma bom ni ar ra. zəngesi ma wura
bom na jen kə ba nartəni.
42 Untu ni ar ra na tlitən gip məshi
mbarəme. Ba kap ni dli kə mbarəm na
motəni ama ba tli təni bat na motəni.
43 Ba ngani ni wop katl, kan ba tli ti na
nartəni. Ba ngani ni na holi bigule, ba tli
tə ni na ndərtəni.
44 Ba ngani na dli mən məshtəni, kan ba
tli təni gip ruhu. Nan ar dəm'e dli ra mən
məshtəno, untu ni es dli ra kə ruhu.
45 Shirəm kə Yam wule, <<Mbarəm kə
pari, Adamu dəmwi mbarəm mən rai.>>
Ama Adamu kə pa'i bisiwo ruhu mən bi
rai ni.
46 Kə ruhu tuni pare cwattən da'a, kə dli
tuni, den kariwo kan kə ruhuyi ba cwati.
47 Mbarəm kə pariwo atl ni pi ti nari, kə
ropi ngapo sur yam ni tə ɗəli.
48 Kandatu pi kə pari tu na atlo untuni
munju kə atlo wura. Kandatu mbarəm
kə yami rawo untuni munju kan kə yamo
wura.

49 Kandatu mənra wule mbarəm kə atl kəkəno, untun mi pa dəm wule mbarəm kə yami.
50 Mir ɓyari, argon tu a yariwo, ar ni'e, ar baa pi da'a də dli na bəran mən məshtən kən baa dəm mən gaje mulki kə Yami gwa. Untuni es bar mən motən baa gaje bar tu baa moka da'a gwa.
51 Kumni, aa yari in bar kano na ghundəri ka gwa. Kup gəmi ni mi məsh ka da'a, ama ba canje dli gəmi ka kup.
52 Zhutngəl wule njipkər gere, na kumi hori nyo kə pa'i bisi, domici ba hor nyo, ba tli munju kan məshka gwa na dli ju kan baa mo da'a kan də canje kama gəmika.
53 Untuni dli muntu baa mo da'a ba canje dli muntu baa moka gwa, kan də dli mən məshtəni canje ar dəm muntu baa məsh dagwa.
54 Wokoci tu dli mən motən kən dəm muntu baa mo da'a, kan dli mən məshtən kən dəm dli tu kan baa məsh dagwawo, arni shirəm kə Yam ba laa'i'e, <<Pa'ika na məshtən wi, ci nasara den ti wi.>>
55 <<Məshtəni, nasara gi ni ko? O məshtəni, akoni dapi gi rawe?>>
56 Dapi kə məshtəno ar ni'e warwat pitəne, kan ndərtən kə warwat pitən ni'e doka.
57 Ama mə gode Yami. Ti ni tə bi mi nasara təp kar Babom gəmi Yesu Almasihu.
58 Mir ɓyar kə ndu'i, dlər ni hoyi ba də jirkət kənka da'a. Kərceni hoyi den pi mbap kə Babomi, domici kə mom'e ndotən gin na mbap kə Babomo ar ba dəm katl da'a.

16

Domi bar kan baa ne am mən kopi ra gwa

1 Kəkəno den domi bar den bi kə mən kopiwo, pini argon tu a yari domtən kə mə mən kopi kə mən Galatiya wu pi gwa.
2 Den pət kə nəm kə ko gonge satiwo, də ko gonge gin ne wurpi jen ka markəm gip argon tu tə mani zami gwa. Ba kə ɓutni se ami ni a su kan də a'i nde domi da'a.
3 Ami ni a mbubaro, a kar mbarəm ju kan kə yerda nan wur gwa na tələnkur kə gabatetəne, kan a kar wur na bar ju bi in gwa wu si Urushalima.
4 Ami ni a shin ar ndari ami ma a suwo, se wu su naməni.

Pi bar den bi ndaratəni

5 Ami ni a pa'i kopi gip atl kə makidoniyawo, aa su kar kəne, domici ami den ndu'i kopi təp gip Makidoniya.
6 Wolo a ɓom dəmi nan kəne, ko a ci watlən lasi, kə də kə nem ni am ra gip ɓomi asəm gən kup las tu a ri gwa.
7 Ndu'i gən ni'e a shin kən kəkən katl a ndara da'a. O'o, a la mbatl kə a ɓom mir muri jen nan kəne, in Babom ni ndu gwa.
8 Ama aa dlər gip Afisa an ri gas Pentikos,
9 domici ɓulim bar təp gon wi kə pi mbap hoyi kup na mən nge ra na womti.
10 Timoti ni mbubaro, pi təni kandatu ti zam dəmi candan ti nəra nan kən gwa. Ti mən pi mbap kə Babom ni wule kandatu ami ra gwa.
11 Ba də murgon mbur təka da'a. Laa təni təp tə pal ɗir karəm lau. Ami ni den ne ger kə paltən gəs na mir ɓyari.
12 Kəkəno den erəm gəmi Apolos eso, a lir ti hoyi kə də tə ri kar kən nan ti na mir ɓyari. Ama tə den ndu'i ndaratən kəkənwi da'a, ama ti ɗiri ti ni tə zam wokoci gwa.

Dəli kəm na shirmitəne.

13 Dəmni gəɗən, dlər ni gip ngəshtən gin den Yesu hoyi, zam ni ɓa'i bigule, na ndərtən esi.
14 Kup argon tu kə piwo, pi ni gip ndutəne.
15 Kəkəno mir ɓyari, kə mom'e mir mən bom kə Stifanas ni pare ci atl gam kar Yam gip Akaya, wu pa bi gam gəzən kə pi mbarəm kə Yam mbapi.
16 Mir ɓyari, a lir kəne, kə də kə kop ni shirəm kə mbarəm ju na kup munju kan berəm mbap gəmi na ndotən gəmi gwa.
17 A pi ghol mbatl nar na cwattən kə ga Istafanus na Fartunatus na Akaikus. Wini wu pim ta ne amra nan kən ra dagwa.
18 Wu gholim mbatl nari, ami nan kəne. Ar nəm də ɗəɗa badər mbarəm ju.
19 Mən kopi kup kə gip atl kə Asiya ba shirmi inka. Akila na Balkisu na mən kopi kan ba dom wur gip bom gəzən ba shirmi inka hoyi gip Babomi.

20 Mir ɓyar kup ba shirmi inka. Shirmi
ni ɓyar na shirmitən kə ndutən kan dlərən
gwa.
21 Ami Bulus na am gən ni a rəshi in
shirmitən kəni.
22 Kup murgon tu ba ndu Babom dawo
də bi nəm ti! Suri, Babomi!
23 Də zo mbatl kə Babom gəmi Yesu dəm
nan kəne.
24 Naa də ndutən gən dəm nan kən kup
gip Almasihu Yesu. Ar dəm untu.

Tələnkur kə Bulus kə rop də Mən Koranti

Shirmitəne

1 Tələnkur kən ɗəl ni təp karəm ami Bulus, nye mən kartən kə Almasihu Yesu na ndu'i kə Yami, na erəm gəmi Timoti, də ri Ikəlisiya kə Yam gip bən kə Korinti na munju Yam la wur bi gip bən Akaya kup gwa.

2 Də zo mbatl kə Yam na murtən kə mbatl tu nan ɗəl təp kar Yam Ba gəmi na babom gəmi Yesu Almasihu dəm nan kəne.

Yam mən iɗa'i mbarəm mbatli

3 Də bi Yam na Bəba kə Babom gəmi Yesu Almasihu ɗəɗatəne. Bəba mən guna ger ni, Yam mən bi ko gonge iɗa mbatl ni.

4 Yam mən iɗa'i mi mbatl gip ghuntən gəmi kup ni kə də mən ma mə iɗa'i ni jen mbatl gip ghuntən gəzən kup. Wini gip ghuntəno, mə iɗa'i wur ni mbatl na iɗa mbatl tu kan yam bi mi gwa.

5 Tunkan mən den kumi dli kandatu Almasihu kum dli gwa, untu ni es təp kar Almasihu ni mi zam bar iɗatən kə mbatl kar Yami.

6 Kup na kan ghuntən ne mi asəm gamkawo, kup na mən den kumi dli, mən ni den kumi dli kə də iɗa'i in mbatli kədə kə ndər ni gip ruhu gini! In iɗa mbatl ni ba pi miwo, kən ma kə zam iɗa mbatl ituwi. Arni ki zam ndərtən gip kumi dli tu kan mən ma mən den kumi gwa.

7 La'i mbatl gəmi den kəno mən ndərtən ni, domici in kən ni den kumi dli ju mən den kumi gwawo, ki zam iɗa mbatl ju kan mən ma mə zam gwa.

8 Mir ɓyari, mə ndu kə hol momi da'a den kumi dli tu kan mə kum gip atl kə Asiya gwa. Mə zam gam gəmi gip ghuntən tu kan giɓəri mika kan kem mə ɗəli mbatl kə setən ra na rai gwa.

9 Mə kum ma wule tloyi mini shirəm kə də ri mi e ka. Pi ni untu, kə bəse mə dlər den ndərtən gəmi ama den ndərtən kə Yami muntu kan ba tli mbarəm ju kan məshka gwa.

10 Ti ni tə ɗəli mi bi də mberdlatən tu kan zam mi gwa, mə tabbate ti ni ti ɗəli mi esi. Den ti ni mə la mbatl kə də tə ɗəli mi.

11 Ne mini amra gip shirəm na Yam gi ni. Ar ni mbarəm na womti baa goode Yam domici gəmi, domici kə womtitən kə albarka ju mi zam təp kəba nəmi shirəm na Yam kə mbarəm na womti gwa.

Bulus sanje pət tu kan ti ɓom asəm gwa

12 Be getl gəmiwo ar ni'e, mbatl gəmi ba yari mi den'e mə dəm dləran gip duniya na mbatl nəm, tun ba'e dəmi tu mə pi nan kən gwa da'a. Ar baa gode'e mə pi ni na mbatl nəm na Yam gəmi. Mə pi ni təp kəba bopya kə mbarəm da'a ama təp kə ba zo mbatl kə Yami. Yari'e mə pi ni untu gip ge shirəm pitən kə Yami təp kar zo mbatl kə Yami.

13 Ba'e mə rəshi in ni argon tu ki hol zhiti ko momi gwa da'a. Ama a la mbatl den'e kə mom kup kanda tu kan kə mom nami gwa.

14 Kandatu kə mani momi gəmi te den yamka kəkən gwa, ki ɗir mom mi hoyi. Ki ɓo ngetl nam mi kandatu mi ɓo ngetl nan kən gas tu Babom Yesu baa pal sur gwa.

15 A mom na untu, ar ni kem a ndu a ɗir kar kən na bəle, kə də kə zamni albarka gip ɗirtən gən kə ropi.

16 A ɓal gip mbatl gən den a ri kar kən den təp gən kə tetən gip atl kə makidoniya. Den təp kə paltən gən ɗiro, a pa kop təp kar kəne kan kə nem ni amra kə də a te atl kə Yahuda.

17 Kə shin wule a mom ni argon tu a pi gwa diya wokoci tu a ndu ɓomi asəmi gwa. Kə shin wule a pi ni gip dli ya muntu kan ba kem a pi ləka dəkər gwa? Ami ni a wule aan wo kan a pa wule o'o gwa?

18 Kanda tu kan Yam ba pi argon tu tə yari wo untuni mən ma mə pi argon tu mə yari gwa, eso mə wule aan na o'o da'a.

19 Domici Yesu Almasihu Nya Yam muntu mə pi in wazu gəs ami na Sila na Timoti gwa, ama tiwo kə aan na o'o ni da'a, ama gip tiwo <<Aan>> ni ko gigasi.

20 Domici Yam laa'ini kup argon tu tə wule ti pi gwa təp kar ti. kup gəzəno <<Aan>> Ra untuni gip Almasihuwo, <Ar dəm untu> gəmiwo ar ba toni kar Yam den bi ɗəɗatən gəsi.

21 Kəkəno Yam ni kem nam mi nan kəne,
mə ɓa gip Almasihu. Ti ni tə pash mi kə də
mə dəm gwasi,
22 tə la'i mi bar tu ba kem də shin mən
gwas ni gwa, kan tə ne Ruhu gəs gip mbatl
gəmi ngələk. kə də tə tabbate mi na argon
tu baa pi cina ɗe gwa.
23 Yam ni'e seda gəni, argon tu kem kan
a pal su Korinti ka dawo ar ni'e, ba də a ne
in gos gam narka da'a.
24 Mə ndu'e mə dəmi in gamka den
ngəshtən den Yam gin da'a, mə ndu ni'e
mə pi mbap nan kəne kə də kə laa'i na ghol
mbatli, domici təp kə ba ngəshtən den Yam
ni kə dlər na ndərtəni.

2

1 Untuni a ɓal gip mbatl gən den a'i ɗir
kar kən a kem kən kə dun mbatl da'a.
2 Ami ni a kem kən kə dun mbatlo, woni
ba gholim mbatl we, kən kan a li in mbatli
gwani diya?
3 Argon tu kem a rəshi in terkawo ar ni'e,
də ami ni a cwato, ba'a zam munju ndari
wu bim ghol mbatlo kan a zam dun mbatl
kar wur da'a. Domici a tabbate'e mi ɗir pi
ghol mbatl nan kəne.
4 A rəsh ni tulankur tu gip mberdla
mbatl na dun mbatl na nari, ami den shoti
lun gən ɗək-ɗək na nari, ama a pi ni untu
kədə a li in mbatl da'a. A pi ni untu kədə
kə mom'e a ndu kən naari.

Gafarte mən warwat pitənka

5 Gon ni bor bar kə tli mbatlo ami
nangən ni tə pim da'a ama kup nan kənni,
a yari ni untu ba'e kədə a tlat kən ni da'a.
6 Kumi dli tu kan mbarəm tu tla am də
mbarəm na womtiwo ar kəm untuwi.
7 Kəkəno ar ndari kə gafarte ti ni ka kan
kə iɗa'i ti ni mbatli, ba də li mbatl man
bigul gəska da'a.
8 Ra untuwo, a lir kən də kə gode təni
ndutən hoyi.
9 A rəshi in ni kə də a shin ko ki mani
kopi bar ju a wul kən'e kə pi gwa ko gigasi.
10 Kup muntu gafarte gon tin tə pi ar-
gono, ami ma a gafarte ti ituwi. Kan argon
tu a gafarte yi, in argon ra kə gafarte tiyi
ma, a gafarte ti ni domici gi ni den bi kə
Almasihu,
11 kə ba də shetan zam təp kə jili gəmi ka
da'a, domici mə mom təp ɗasi tu gəsi.

Damtən kə Bulus gip bən taruwasa

12 Nan a cwat kə pi wazu kə Almasihu
gip bən Taruwasawo, Babom ni ɓulim təp
kə pi mbapi.
13 Ama ar ghunum naar domici a zam
erəm Titus lasi da'a. Ar ni a pali wur bi
kan a ndara bən Makidoniya.

Ci bən təp kar Almasihu

14 Ama a gode Yam, muntu kan ba kop
nam mi ko gigasi gwa kə də a ci bən təp
kar Almasihu. Tə pi mbap nam mi domici
kə də mə ri pi wazu kə Almasihu ko ako
wule mir mən təmi kasər kan nga ko ako
gwani.
15 Mən nəra wule mir mən təmi kasər tu
kan Almasihu ta'i Yam gwa, gip munju kan
den ɗəli gəzən munju kan den təp məshtən
gwa.
16 Də munju kan den təp məshtəno,
kasər tuwo kasər kə mbarəm ni mən ɗiri
məshtəni, Ama də munju kan den zami
ɗəltəno kasər tuwo ge mbatl ni mən bi rai.
Kan woni baa mani pi mbap tuwe?
17 Mən jino wule nami mbarəm ni mən
ra da'a mən pi wazu kə shirəm kə Yam
kədə wu zam məli ra. Nan Yamni kar
miwo, mə yari ni ge shirəmi cina da ti, gip
dəmi gəmi mən pi mbap kə Almasihu.

3

Mən mbap kə pel gudlum shirəmi

1 Mi pa ɗəɗa ni gam gəmi esa? Ko mə
ngen ni tələnkur tu kan ba sede mi kar kən
gwa. Ko də bi mi tələnkur tu kan ba sede
in kar mi kandatu jen ba pi gwaya?
2 Ai kən na gam gin ni'e tələnkur gəmi.
Muntu kan rəsh gip mbatl gəmi gwa
domici də ko gonge zhit wu momi.
3 Kə gode'e kən tələnkur kan ɗəl kar
Almasihu gwani, muntu mbap gəmi ni
kem kə dəm untu gwa. Tələnkur tuwo ba'e
rəsh ni na bar kə rəshi da'a, ama na Ruhu
kə Yam mən rai ni. Ba'e tlar ni den allo kə
tat da'a, ama den mbatl kə mbarəm ni.
4 Mə yari ni untu domici mə mom'e
bariwo untuni ar ra cina də Yami təp kar
Almasihu.
5 Argon ra kan gode'e mən ni den pi
mbap tu na mani kə gam gəmi gwa da'a.
Mani bar gəmi ba ɗəl ni sur kar Yami.

6 Yam ni kem mə dəm mən mbap kə
pel gudlum shirəmi, Ba'e təp kar gudlum
shirəm tu kan rəsh gwani da'a, ama təp kar
Ruhu kə Yamni. Doka tu kan rəsh gwani
ba ɗiri məshtəni, ama Ruhu ni ba bi rai.
7 In kulci tu kan ɗiri məshtəni, muntu
kan rəshni den tlari tate ar ɗir na ɗəɗa
Yamo, ɗəɗatəni kem mən Isra'ila i mbu
shini bager kə Musa da'a kup na cirtəni
den ndoltən ka gwa.
8 To ɗəɗatən tu kan ba ɗəl təp kar
mbap kə Ruhuyi gwa, imnu womtitəni ba
nərawu?
9 In argon tu ɗiri məshtən baa dəm na
ɗəɗatəno, argon tu ɗiri mbap kə Yam kan
ra dlat fa, ar ni baa mani ɗəɗatən nar cina
na mənta!
10 Untuwo kor gudlum shirəmiwo den bi
argon ni ar ra da'a mən ni mə ngash na pel
gudlum shirəmi gwa.
11 Kano bar tu den jiltən ka ni zam
ɗəɗatəno, imnu nartən kə ɗəɗatən kə bar
tu kan baa pa da gwawu?
12 La'i mbatl tu kan mən ra nari untu
gwa ni kem mən ra na ndəri mbatl naari.
13 Mən nəra wule Musa da'a, muntu
ghum bager gəs ka na tutul bəse də
mbarəm kə Isra'ila shin ndoltən kə cirtən
mən ɗəɗatəni ra.
14 Ama wura na dəmən gami domici har
sekən ma argon ra kan ba hane wur shini
ge shirəm tu kan ra gip kor gudlum shirəm
tu wokoci tu wu den zhiti gwa. Muntu
gode'e har sekən ma pən argon tu kan
ghum bager gəzən ka gwa da'a, domici
Almasihu nangəs ni ba pən bar kə ghumi
bagerika.
15 Untuni, sekən tu ma wini wu zhit rəshi
kə Musa wo, se də tutul ta le mbatl gəzən
ka.
16 Ama baa pən tutul tuka mbarəmni pal
ɗir kar Babom gwa.
17 Babomo ti ni'e Ruhu yi, kano kup las
tu Ruhu kə Babom rawo, zami gam ra.
18 Untu wo kup gəmi kan pəni mi tutul
ghumi bager tu kawo, mə godeni cirtən kə
ɗəɗatən kə Babom wule gip boka, ar ba
sanje mi mə dəm wule ti. Sanjetən tu kan
mən den piwo ar den bidlitən tu kan ɗəl
təp kar Babom gwa. Kano Babomi muntu
kan Ruhuno, tə pali mi mə pi ta dəmi wule
ti kandatu ba pali mi gip dli dəɗatən gəs
gwa.

4

Bar kə am gip tat gurku

1 Nan təp kə ba iɗa mbatl kə Yami ar ni
bi mi mbap kəno, mə cen mbatl ka da'a.
2 Mə nge pi bar ju kan ra na ghuuni na
bar kə ɗasi tu ju kan ba ɗiri sham gwa.
Mə se murgon da'a, mə yari ni ge shirəmi
ghon, kup kani ba sede ge shirəm gəmi
cina də Yam gip mbatl gəzəni.
3 Zo shirəm tu kan mə pi wazu gəs nəra
na ghuuniwo, ar dəm ni na ghuuni kar
munju kan ra den təp məshtən gwa.
4 Wu nəm zo shirəm mən təmtəniyi da'a,
domici shetan bar kə bote kə mbarəm
kə zhan kən kem mbatl gəzən dəmən ka.
Ar hane wur shini cirtən tu kan baa cir
den wur gwa, muntu kan ar ni'e cirtən
kə zo shirəm mən təmtən kə ɗəɗatən kə
Almasihu muntu kan ar ni'e kama kə Yam
gwa.
5 Ba e mə pi ni wazu kə gam gəmi da'a,
mə pi ni wazu den e Yesu Almasihu wo
Babom ni, mən na gam gəmi ngapo mən
zher gin ni den bi kə Yesu.
6 Domici Yam muntu wule, <<Də zam
cirtən gip dəməni,>> ti ni tə kem də cirtən
gəs cir gip mbatl gəmi kə də ar cir den
mbarəme wu mom'e mbarəm ba zam ni
ɗəɗatən kə Yam təp kar Almasihu.
7 Kup na untu mən kan bar kə am kə
Ruhu tu ra gip mi wo, mən nəra wule tat ka
gurku. Mə dəm ni untu kəde gode'e Yam ni
na iko kə ko unu, mən ra na argo gipi da'a.
8 Tlat mika nar den ko gonge təp na
ghuntəne, ama kup na untu wu ro'i mi
bigul ka kə də mə za mbapi da'a. Gas gono
mə cen mbatlka ama mə ɗəli mbatl da'a.
9 Nemi den kumi dli, ama ko njem Yam
za mika da'a. Ba byal mi atlka, ama mə
məshka da'a.
10 Mən ra bi də məshtən ko gigasi kan-
datu kan pi Yesu gwa, kə də shin pitən kə
Yesu gip dli gəmi mən məshtəni.
11 Dəmi tu kan mən den pi gip duniya
kəno, mən nəra bi də məshtən ko gigasi
domici kə Yesu kə də shin pitən kə Yesu
gip dli gəmi mən məshtəni.
12 Ar ni mən ra bi də məshtən kədə kə
zam rai.
13 Rəshi shirəm kə Yam wule <<A nəm ni
tor gip mbatl gəni ar ni kem a yari.>> Nan
mən ra na Ruhu kə ngəshtən den Yam biyi

nəm, mən ma mə nəmi ar ni kem mən den shirəmi.
14 Mə mom'e Yam tu kan tli Babom
Yesuwo, ti ni tii tli mi na Yesu kan tə ɗir
mi cina dati nan kəne.
15 Kup muntuwo den bi zami gin ni, kə
də mbarəm na womti shin ɓittən kə zo bi
bar kə Yami wu pa goode təra, kədə ɗəɗa
ti.

Dəmi təp kar ngəshtən den Yami

16 Ar ni kem mə cen mbatlka da'a. Kup
na dli gəmi den məshtəno, nemi den pali
ruhu gəmi peli den ko gonge pəte.
17 Nye kumi dli gəmi kan mən den ku-
miwo ar baa ri dlyam da'a. Kup na
untuwo, ar ba zami mi ɗəɗatən tu kan nar
mani kan ba dəm baa patən gwa!
18 Ra untuwo, mə lani ger den argontu
mbarəm ba shin na ger gwa da'a, ama mə
lani ger den bar ju ba mani shini na ger
gwa. Domici argontu mbarəm ba shin na
gero ar ba paka bəle, ama bar ju ba shin
dawo ar baa pa da'a.

5

Buti pel dli

1 Mə mom'e in yasi bom kə atl kən kan
mən ra gipiwo, dli kan mə pi mbap nari
gip duniya, Yam na gam gəs ba tu'i mi bom
to yamka. Tun nan yam ni tu bom tuwo ar
baa dəm ba patəni, ar baa yaska da'a.
2 Kəkəno mən den ɓuti na te mbatl karka,
mən den ndu'i mə zam dli tu kan baa la'i
mi to Yamka gwa.
3 In la'i mi dli tawo baa'i zam mi gəs koni
da'a.
4 Wokoci tu kan mən ra gip kushi atl tu,
muntu kan ar ni'e dli gəmi kə duniya, mən
den ɓuti na te mbatl karka. Mə ndu'e mə
za dli gəmi kə duniya kən da'a, ama mə
nduni'e də la'i mi kə to yamika, domici
argon tu ba məshi dawo ar ghum mən
məshtəni ka kup.
5 Yam na gam gəsni pi təp kə sanjetən tu
ba zam mi gwa, tə bi mi Ruhu gəsi kədə tə
pi mi argontu baa zam mi ɗe cina gwa.
6 Ar ni kem mən ra na ndəri bigule, mə
mom'e in mən nəra gip dli kə duniya kəno,
mən ra dlyami na bom gəmi kan ra to kar
Yam ka gwa.
7 Dəmi tu kan mə piwo dəmi kə ngəshtən
den Yam ni, ba'e argon tu ger ba shin
gwani da'a.
8 Mə paye ndu'i mə za dli kəni kə də mə
dəm na Babom to yamka.
9 Man untu ma mə ndu ni'e də Babom
kum təmi gəmi, ko mən ra gip duniya kəni
ko mən ra to yamka.
10 Kup gəmi mi dlər cina də dandi
tloyi shirəm kə Almasihu kədə tə tloyi mi
shirəmi, kə də ko gonge nəm ɓatltən kə
mbap gəs kan tə pi gip dli wokoci tu təra
gip duniya gwa, ko mbuni ko wani ni.

Mbap kə sitən gip dlom kə Yam na mbarəme

11 Nan mə mom ununu bapi nupi na
bərti Yamo ar ni kem mən den ndotən kə tle
gam kə mbarəm wu bərti ti. Yam mom kup,
a shin wule kə mom na untu gip mbatl gi
ni.
12 Ba'e mə ɗəɗa ni gam gəmi cina da'in
da'a. Ama mə ndu ni'e kə mom bar ju kan
baa kem kə ɓo ngetl nam mi gwa, kə də kə
mani bali munju ba ɓo ngetl na bar ju wu
shin kar mi gwa, ama bar ju wu piwo ar
ghun wur da'a.
13 Ko mə dəm ni wule mən zhe'e ma, mə
pi ni kə də mə ɗəɗa Yami. Mən nəra gip
mbatl gəmi hoyi ngapo mə pi ni den bi gi
ni.
14 Ko unun mə pi, ndutən kə Almasihu
ni ba kop nam mi. Ar ni kem mə nəm'e
mbarəm nəm məsh den bi gəmi kup, ra
untuwo kup gəmi məsh nan ti.
15 Domici munju kan ra na raiwo ba wu'i
pi dəmi kə gam gəzən da'a ɗe cina, sede wu
pi dəmi kə muntu məsh den bi gəzən kan
ba tli ti'es den bi gəzəni gwa.
16 Ra untuwo mə za shini mbarəm wi
gip dli wule kandatu nami mbarəm kə
duniya ba shin wur gwa, kup na mə shin
Almasihu far untuwo, ama mi i shin ti
untu es da'a.
17 Domici kup muntu kan ra gip Almasi-
huwo pel mbarəm ni. Gus baro ar ndol
gamkawi, ar tu bar kupo, ar dəm peliwi.
18 Kup bar juwo Yam ni pi, ti ni tə pali mi
ɗir kar ti gip Almasihu kan tə bi mi mbap
kə sitən gip dlom gəs na mbarəme.
19 Yam ni ba su gip dlom kə gam gəs na
mbarəm kə duniya kəni təp kar Almasihu.

Ama tə bi mi shirəm kə sitən gip dlom kə mbarəm nan ti.
20 Ra untuwo, mən ni'e mən pi mbap den am kə Almasihu, wule Yam ni den shirəm na gam gəs təp kar mi. Mə lir kən den gip sun kə Almasihu, kə kərkəm ni dlom gin na Yami.
21 Almasihu taɓe pi warwat pitən da'a, Yam pali ti wule mən pi warwat pitən den bi gəmi, ar ni kem mə dəm mən pitən dlat kar Yam təp kar Almasihu.

6

1 Den bi dəmi gəmi gip mbap tu mən den pi na Yamo, ba kə nəm ni zo bi bar kə Yam katl da'a.
2 Domici Yam wule, <<Gip wokoci kə zo mbatl gəno a kum kəne, gip wokoci ɗəli gino a ne in am ra.>> Kum ni! Kəkən ni'e wokoci kə zami zo bi bar kə yami, Sekən ni'e pət zami ɗəltəni.

Kumi dli kə Bulus

3 Mə dəmi murgon bar kə pati asəm da'a. Ba də murgon zam məgən pitən gip mbap gəmi da'a.
4 Ra untuwo, təp ko ako mə gode mbarəm e min mən pi mbap kə Yam ni den ko gonge təpe. Gip ɓali mbatl dlom gam naari, gip kumi dli na ko unu ghuntən na banyitəne.
5 Pita ɓe gəmi ba la mi bom moni, kumi mi dli gip tli mbatli, mə pi mbap tu kan man ndərtən kə bigul gəmi gwa, mə mani zami umur da'a gas kup, kan mə dəm na guzumi.
6 Təp kəba dəmi na dləran mbatl ni, na momi tu mən ra nari gwa, na te mbatl kaar gəmi kani mə gode'e min mən mbap kə Yam ni təp kar Ruhu kə Yami, na ho ndutən gəmi.
7 Mə gode'e min mən pi mbap kə Yam ni təp kəba yari ge shirəmi na iko kə Yami. Mə pi argon tu kan dlat ni gwa muntu kan ar ni wule bar kə dlan den am shimli na den am yali gəmi gwa.
8 Ba bi mi nartəni kan ba pa mbur mika, ba yari ho shirəm den mi, ba pa pi məgən shirəm den mi. Pali mi mən ceni lare, kup na untu miwo ge shirəm ni mə yari.
9 Ar ni wule mbarəm mom mini da'a ama mom mi hoyi. Wule bi də məshtən ni mən ra ama mən ra na rai. Ɓo mi narka, ama ri mi eka da'a.
10 Mən ra gip dun mbatli, ama mən ra na ghol mbatl ko gigasi. Kup na mən ra na argon da'a, ama mə kem də jen nəra na bar kə ame. Wule mə ne ni argon da'a, ama mən ra na bar kup.
11 Kən mən Korinti, mə ghundəri in argonka da'a, kan mə ɓuli in mbatl gəmi hoyi.
12 Mə nge gode in ndutənka da'a, kən ni kə nge gode mi ndutəne.
13 A yari in ni shirəm tu wule kandatu bəba ba dəli kəm nya gəs gwa, gode mi ni ndutən gin pa'e!

Ba kə ngash ni gam na munju kan mən kopi ni da gwa

14 Ba kə ngash ni gam na munju kan mən kopi ni dagwa. Imnu mən pitən dlat ba mo gam na mən ɗasi tu rawu? Ko imnu cirtən ba dəm kə ba lasi nəm na dəmənwe?
15 Imnu Almasihu baa ɓal berəm na Shetan? Ununu ngashii gam mən kopi na munju kan mən kopi ni da gwawe?
16 Ununu me gam Bom kə Yam na ba warwe? Domici mən ni'e Bom kə Yam mən rai. Kandatu Yam yari gwa'e, <<Aa dəm nan wuri, kan a kop gip dlom gəzəni. Aa dəm Yam gəzəni, kan wi dəm mbarəm gəni.>>
17 Ra untuwo, ɗəli ni gam ginka gip munju kan mən kopi ni dagwa, ngot ni gam ginka nan wuri, untun Yam yari. Ba kə neni am den argon tu kan wani ni gwa da'a, ra untuni aa nəm kəne.
18 Ar ni aa dəmi in Bəba, kan kə dəm mimir gən moni na mətli, Babom ni yari untu.>>

7

1 Mir ɓyar gən kə ndu'i, tun nan wule baa pi mi bar ju kupo, ar nəm mi te yarka mə kətəri ni bar ju kup kan ba li dli na mbatl gəmi kagwa. Naa də dəmi gəmi nəra dləran hoyi gip bərti Yami.

Ghol mbatl kə Bulus den ci atl gam kə mən Korinti

2 A lir kən den kə gode mini ndutən gi ni. Mə pii murgon wani pitən da'a, kan mə li murgon ka da'a, kan baa wule mə cuce murgon gwa.

3 Ba'e a ne in ni wani pitən te gamka da'a
nan a yari untu gwa. Kandatu a yari in
gwa, argon ra kan ba te gip dlom gəmi mə
nge ndu'i gin da'a, ko mən ra na məshi, ko
mən ra na rai mən ra nan kəne.
4 A yerda nan kəne, a pa ɓo ngetl nan
kəne. A cen mbatlka nan kən da'a, mbatl
gən ra laa'i na ghol mbatl kup na kumi dli
ju mən den kumi gwa.

5 Nan mə mbu bar gip bən Maki-
doniyawo, mə zam shukutən da'a, ama tli
mbatl ni mə zam kup las tu mə bətl gam
gwa, lotən ter kari, te gipi ka ngapo mbatl
gəmi ra laa'i na bərti.
6 Ama Yam mən ɓa'i bigul munju kan
bigul ro'i wurka gwani ndəri mi bigul na
cwattən kə Titus.
7 Ba'e na cwattən gəs ni katl da'a, ama na
shirəm tu tə yari mi den kandatu kə ɓa'i ti
bigul gwa. Tə pa yari mi kandatu kə ndu
kə shimən naar gwa, na dun mbatl gin den
argon tu kan pi, na ndotən gin gip kopi kar
gən gip mbap gwa. Muntu kem a pi ghol
mbatl naari.
8 Kup na təlankur tu a rəshi in kem kən kə
dun mbatli. Faro a kum təmi kə təlankur tu
a rəshi in gwa da'a, a mom'e ar ba ci in
mbatl kə muri njem ni katl.
9 Kup na ar dəm untuwo ar gholim
mbatli. Kup na a kum təmi kə dun mbatl
gini da'a, ama dun mbatl tu ni kem kən kə
ci atl gam den pitən gini. Ra untuwo, dun
mbatl tu kə piwo ar ni Yam ba ndu'i. Den
untuwo, argon tu mə piwo ar dəm məgən
pitən da'a.
10 Dun mbatl tu Yam ba ndu də piwo, ar
ba kem ci atl gam tu ba ɗiri zami ɗəltən
gwa, a mom faro ra gip dun mbatl tu da'a.
Ama dun mbatl tu kan mbarəm ni dəli gam
gəso, ar ba kem məshtəni.
11 Shin ni argon tu dun mbatl tu kan
Yam za ar zam kən tu ɗiri in gwa, ar kem
kən kə momi las tu kan kə pi dlat dagwa,
ar kem kən kə pi lo'e, kan kə kum bərti.
Ar kem kən kə la'i mbatli, kə ndu gam gin
da'a. Ar kem kən kə dəmi den bi dəli kəm
muntu kup kan pi warwat pitən gwa. Den
muntuwo ar gode'e təp ko akowo, kən ra
na wani pitən da'a.
12 Wokoci tu a rəshi in təlankur tawo, ba'e
ar ghunəm ni den woni pi wani pitəni ko
woni pii ti wani pitəni da'a. Den untuwo,
a rəsh ni kə də a yari in den'e Yam mom'e
mən ra tor gip mbatl gin hoyi.
13 Kup na untuwo mə zam ɓa'i bigule.
Biti den ɓa'i bigul gəmiwo, mən ra na ghol
mbatl naar na shini kandatu Titus ra na
ghol mbatl gwa, domici kup gin kə ne ti
am ra hoyi nan kə ɓa'i ti bigul gwa.
14 A ɓo ngetl nan kən cina da ti, ngapo kə
bim sham da'a. Ama kandatu bar ju kup
mə yari in kan ge shirəmno, ɓe ngetl gəmi
nan kən cina də Tituso ar dəm ge shirəmi
wi pa'e.
15 Titus ba ndu kən naari, ba ma ti ni
tə dam ti den kandatu kə kop shirəm gəs,
wokoci tu kə nəm ti gip nartən na dədartən
gwa.
16 A pi ghol mbatl kəkəni, a yerda nan
kən hoyi.

8

Bi bar tu mən kopi kə Korinti pi gwa

1 Kəkəno mir ɓyari, mə ndu'e kə mom na
argon tu kan zo mbatl kə Yam kem domtən
kə mən kopi kə makidoniya kə pi gwa.
2 Kup na ngati gam na naari den
ghuntən na kumi dli tu wi gipi gwa, nartən
kə ghol mbatl gəzən kem wu pi ho bar kə
bi jen bar kə am gəzən kup na wu hol bar
naar gwa.
3 A sede'e wu bi ni den bi argon tu wu
mani bi gwa, ar man ndərtən gəzən ma.
Wu bi ni na ndu'i kə mbatl gəzəni, ba'e getl
wur ni da'a.
4 Wu lir mi də mə bi wur bi, kə də wi ma
wu zam wu pi mbap kə ne am mbarəm kə
Yam kan ra su atl kə Yahudaka gwa.
5 Kan wu bi ar ba man kandatu mə
la mbatl gwa, wu pare ni bi gam gəzən
Babom kakani nam mi pa'e, wu pi ni
kandatu Yam ba ndu gwa.
6 Untuwo kan mə lir Titus den tə ci cina
na mbap kə domi bar ju mbarəm bi gip
pəni kə mbatl gəzən gwa.
7 Gip ko unuwo kən nəra bi cina, gip
ngəshtən den Almasihu gi ni, ko gip
shirəmi, ko gip momi ge shirəmi, na ndu'i
pi mbap kə Yami, na ndutən tu kə pi mi
gwa. Ra untuwo, mə ndu'e kə cini cina na
bi bar tu den argon tu mbatl gin pəni in
gwa.

8 Ba'e a getl kən ni kə pi untu da'a, ama
a ndu ni'e a gode in kandatu kərcetən gin
ra na kə jen gwa, domici muntu baa gode
kanda kə ndutən tu kən ra nari gwa.
9 Domici kə mom zo mbatl kə Babom
gəmi Yesu Almasihu. Kup na ti mən bar
kə am ni, ama tə dəm muntu ra na argon
dagwa, kə də təp gip holi bar kə am gəso,
kə zam dəmi mən bar kə am cina də Yami.
10 Kəkəno argon tu aa yari den muntuwo
ar ni'e, ar ba mbun kə cini cina na argontu
kə pare pi ghwa gwa, domici kə bi bar ju
kan mbarəm ni kem kən dagwa, ama kən
ni kə pən kə də kə pi untu tor mbatl da ine.
11 Kəkəno pini mbapi kandatu ndərtən
gin ra gwa, kə də kə cini cina na pi argontu
mbatl gin pəni in kə pi gwa.
12 Kən nəra na mbatl biiwo, Yam ba kum
təmi kə bii gini, kən ni kə bii den bi ndərtən
gin gwa. Yam baa ndu kə bini argon tu kan
man ndərtən gin gwa da'a.
13 Mə ndu ni'e mə ne jen heli gos gam
kan kən ngapo mə ne in giɓər gos gam da'a.
Ama kə də ko unu dəm nəm.
14 Ama kə də tatl mbap tu kandatu ar
ndariwo, ne wur ni am ra kəkən nan kən
ra na təp kə pi untuyi gwa. Kən eso wokoci
tu kan kən ra na argon da'a kan wiyo wi ra
nariwo, se wu ne in am ra. Təp untuwo ko
unu baa dəm nəm.
15 Kandatu kan ar ra na rəshi gip Shirəm
kə Yam gwa'e, <<Muntu kan dom na
naariwo, ar naari təka da'a, kan muntu
kan dom njem ma ar dəmi təka njem
da'a.>>

Kar Titus kə nəmi bar ju kan dom gwa

16 A goode Yami, muntu kan la gip mbatl
də Titus də tə ne in am ra wule kandatu a
pən tor gip mbatl kə pi gwa.
17 Tə ri ni kar kən den lirtən gəmi ni katl
da'a, ama ti na gam gəs ma tə nduni ritən
kar kəne.
18 Ar ni mən den kari gəs rənka na erəm
tu kan pi sun kar domtən kə mən kopi
kup den pi mbap gəs kə wazu gəs kə zo
shirəmi.
19 Muntu ni katl da ma, domtən kə mən
kopi ni zəzar ti, kə də tə pi ta ritən nan
mi, gip pi zo mbap tu mə pi den bi ɗəɗa
Babomi, kan es kə də ar gode den ndu'i kə
mbatl gəmi ni mə ne amra.
20 Mə ndu ni mə kətəri argon tu mbarəm
baa pi mi məgən shirəm den kandatu mə
pi na bar ju bi den pəni kə mbatl gwa.
21 Mə pəni ni muntu gam gəmi kə də mə
pi argon tu kan Yam baa kum təmi gwa,
mbarəm ma wu kum təmi.
22 Ar tu esi, mən den kari bar na erəm
gəmi nan wuri, domici mə yerda nan ti,
biyi na womti mə zam ti na mbatl kə ne
am mbarəm ra, kan kəkəno cina na untu
ma, ar tu tə yerda nan kəne, tə ndu tə ne
in am ra hoyi.
23 Titus ngapo berəm mbap gən ni kan
mən ni den mbap den bi gi ni. Mir ɓyar
kan ra nan ti ngapo, domtən kə mən kopi
na womti ni kar wuri. Mbap tu wu den pi
ngap ba ɗəɗa ni Almasihu.
24 Den untuwo, gode ni mbarəm ju
ndutən gi ni, kədə womti domtən kə mən
kopi ju kan kar wur gwa kum argon tu kə
pi wur gwa, kan wu mom'e ɓe ngetl tu mə
pi nan wuro untuni ar ra.

9

Ne am mbarəm kə Yami

1 Ar nəmən kə a rəshi in den ne am tu
kan pii mbarəm kə Yam gwa da'a,
2 domici a mom'e kə pən ni tor gip mbatl
gin kə pi untu, ar ni a ɓo ngetl den untuyi
də mən Makidoniya, mə ne wur den yari'e
kən mən Akayawo tun ghwa ni kə ɓal gip
mbatl gin kə də kə bi, ndu'i gin kə pi
untuyi ni putu na womti kə ngeni argon
tu wi bi gwa.
3 Ama ami den kari bar na ɓyari kə ba
ar dəm ɓe ngetl gən den bar ju dəm katl
da'a, ama a ndu'e kə neni argon tu kan ki
bi kandatu a yari wur gwa.
4 Domici amini a cwat na mən kopi kə
Makidoniyawo, a ndu'e wu ɗir zamo kə
ne argon tu ki bi wi gwa da'a. Ar ni dəm
untuwo mi tla sham den ɓe ngetl tu kan a
pi nan kən cina da wur gwa, ama shamiwo
gwan ni katl da'a, har nan kən ma.
5 Ar ni kem a lir mir ɓyar də wu su kar
kən kakani kə də wu dom bar ju kan kə
wule ki bi gwa, kə də wu zam newi mak
den bi pəni. Muntu ni baa gode'e na ndu'i
kə mbatl gin ni kə bi, ba'e getl kən ni da'a.
6 Neni muntu kəme, kup muntu kan
ngan badər gəs dələn-dələnwo, ti rəsh bar

njem, ama kup muntu kan ngan badər gəs kandatu ar ndaariwo, ti rəsh bar na naari.
7 Naa də ko gonge gip kən bii kandatu tə pən gip mbatl gəs gwa, bat na li mbatli, ko wule getl təni, domici Yam ba ndu ni mən bi bar na ghol mbatli.
8 Yam ba mani pi in albarka kə zam ar man argon tu kə ndu gwa, kədə kə zam argon tu kə ndu gwa ko gigasi, kan kə pa zam ar man untu, kədə kə pini ni mb arəm ho bari.
9 Kandatu ar ra na rəshi gwa'e, <<Yamo am gəs na ɓuli ni ar ra kə bi bar gəs də munju kan am ri wur kaar dagwa, pitən dlat gəs baa paka da'a.>>
10 Yam ni ba bii mən ngani bar badəre, tə bi ti fingali. Ra untuwo, Yam baa bi in badər kədə kə ngani, ti ni es ti kem kə rəsh bar na naari təp kəba pitən dlat gəsi.
11 Ti pi in albarka təp ko ako, kə də kə dəm ni mən bi bar na ghol mbatl ko gigasi. Ra untu ni mbarəm na womti baa goode Yam den bi bar ju na ɓuli am kan kə kari wur bar nari təp kar mi gwa.
12 Ho mbap tu kan kə piwo, ba'e ar ne ni am mbarəm kə Yam katl da'a, ama ar pa kem də goode Yam den untu.
13 Mbap tu kə pi tuwo, arba kem də mbarəm ɗəɗa Yami, domici kə kop argon tu kan zo shirəm kə Almasihu yari gwa, nan kə ngəsh kən den argon tu kan zo shirəm kə Almasihu yi yari gwa, kan eso domici kə ne am tu kan kə pi wur na nami mbarəm na ɓuli am gwa.
14 Mbarəm ju baa shirəm na Yam den bi gini, wi den damtən den kən gip mbatl gəzəni, nan zo mbatl kan tla gam kə damtən kə mbarəm kan Yam bi in bigul kə pi gwa.
15 Mə goode ni Yam den zo mbatl gəs kan man yari kə mbarəm gwa.

10

Bulus ho gam gəs den bar ju jen ba yari den ti gwa

1 Kəkəno, ami Bulus na gam gən ni a lir kəne, ami kan ba wuləm'e, <<mən iɗa mbatli>> ami nəra nan kən gwa, ama <<banyi mbarəme>> ami nəra nan kən da gwa! Ama domici kə shu'i gam atl na iɗa mbatl kə Almasihu ni.
2 A lir kən den ba kə kemən ni kə mase in ami ni a ɗir kar kən gwa da'a. Domici a mom wolo aa mase mbarəm ju kan ba wule mən ni den dəmi gəmi wule mbarəm kə atl katl gwa.
3 Kup na mən ra den kaar atli, ama dlan gəmiwo kandatu mbarəm kə atl ba pi gwa ni da'a.
4 Domici bar kə dlan gəmiwo wule kə mbarəm kə den kaar atl ni ar ra da'a, ama bar kə dlan gəmi ra na iko kə Yami. Mə pini mbap nari kə gəzan las mən ndərtən gip damtən kə mən ceni lare.
5 Mə gəzan ni ko gonge bali gip nge shirəmi, na kup bar ju ba dləri nge momi Yam gwa, eso, mə pali ko gonge damtən ar pal mən bota na kopi argon tu Almasihu yari gwa.
6 Mən ra den bi matli ko gonge nge kumi shirəmi, wokoci tu kopi shirəm kə Almasihu gəmi laa'iwi gwa.
7 Shin ni kandatu bar ra na ɓuli gwa! Gon nəra na ndəri bigul den'e ti kə Almasihuno, se tə mom'e mən ma kə Almasihu ni kandatu təra gwa.
8 A kum sham da'a ko njem, ko da ami ni a ɓo ngetl naar den iko tu Babom bim gwa. Iko tu kan tə bimo, kə a tu kən ni, ba'e kə də a yas kən kani da'a.
9 Ba kə shin ni wule a ndu ni a la kən bərti gip təlankur gən ju da'a.
10 Domici jen ba wule,<<Təlankur kə Bulus giɓəre kan ar ndər naarka, ama ti nəra nam mi na gam gəso, ti mən pi shirəm mən ndərtən ni da'a, shirəm gəs ngapo argon ni da'a.>>
11 Naa də badər mbarəm ju mom'e argon tu mə rəshi in mən nəra nan kən dawo, ar ni bom na argon tu mə yari in mən nəra nan kən gwa da'a.
12 Mə kəm mə ngash gam gəmi na ɓyar kandatu munju kan ba shin wule wu man nami mbarəm kup ba pi gwa. Wi mən cingər gam gəzən na jeno, wu den ndu'i wu pən gam gəzən bom na jeni, wi kədləm ni.
13 Ama mi ɓo ngetl ar man kandatu ar ndari gwa da'a, ama mi dlər ni den bi las kə mbap tu Yam bi mi kə pi gwa, kən kupo kən nəra gip las ba pi mbap gəmi.

14 Tun kano kən nəra gip las ba pi mbap gəmiwo, ri in zo shirəm kə Almasihu kan mə pi ino ar ɗil nəka gip las ba pi mbap gəmi da'a. Kano mə dlyam nəka gip ɓe ngetl gəmi da'a.
15 Mə ɓo ngetl den mbap tu kan jen pi gwa da'a. Ama mə la mbatl'e ngəshtən gin den Yesu baa ci cina na nartəni, kan las ba pi mbap gəmi gip kən baa ci cina na ɓultən naari.
16 Mi zam mə pi wazu kə zo shirəm gip atl ju cina nan kən gwa. Mə ndu ngeni sun den mbap tu kan gon pi kəba las ba pi mbap gəs gwa da'a.
17 Ama, <<Naa də muntu ba ɓo ngetlo, tə ɓo ngetl gip Babomi.>>
18 Ba'e muntu kan ba ɗəɗa gam gəs gwani ba nəm shirəm gəs da'a, ama mbarəm tu kan Babom ba ɗəɗa'i gwani ba nəm shirəm gəsi.

11

Bulus na mir mən kartən kə lare

1 A lir kəne, teni mbatl kaarka na kədləm pitən gəni!
2 A pi ghuve domici gin na ghuve kə Yami. Ra untuwo, a pən wi'e aa gudlumi in na Almasihu, də dəmi gin nəra dləran, kə də ta kən wule nye gər mən yap gam kan ba ta'i bakos gəs gwa.
3 Ama a kum bərti den kandatu ici gip setən gəs jili Hauwa'u ka gwa, də gudəri in mbatlka, kar zo ngəlan bii Almasihu gam gin kup.
4 Ama gon ni ɗir kar kən kan ba pi in wazu kə Yesu bom na Yesu tu mə pi in wazu gəsi, ko kən ni kə nəm zut ruhu gon bom na Ruhu tu kə nəmi, ko zut zo shirəm bom na muntu kan kə nəmi, kə bi gam gin ituwi.
5 A shin wule munju kə wul wur'e <<kiri mir mən kartən kə Yesu>> manəm na argon da'a.
6 Ar ba dəm'e kulcim ni mani shirəm da'a, ama ami ra na momi bari. Mə gode in muntuwi ko təp ako.

7 Warwat pitən ni a pi in nan a pi in wazu kə zo shirəm tu ngələk, nan a pali gam gən atli kədə kə zam ɗəɗatən gwaya?
8 Ar dəm wi wule a zote ni domtən kə mən kopi jen barka, nan a nəm bar kar wur kədə a pi in mbap gwa.
9 Kan bitu ami ra nan kəno a ndu argon kar kəne, kup na untu a ghun kən da'a. Mir ɓyar mən kopi kan tli tor Makidoniya ni bim bar ju kup a ndu gwa. A dəmi in gos gamka da'a ko njem, kan aa ci cina na pi untu.
10 Kandatu kan ge shirəm kə Almasihu ra gipəno, murgon ra gip atl kə Akaya kan baa kemən kə za'i ɓe ngetl gən tu gwa da'a.
11 Ra untuwo, a nge in ni nan a yari untu gwaya? Yam mom'e a ndu kəne!
12 Aa ci cina na pi argon tu a pi gwa, kədə a hane munju ba la bi gam gəzən'e <<Kiri mir mən kartəne>> bar kə ɓe ngetl den'e wu pi mbap nəm na gwagəmi.

13 Badər mbarəm juwo mir mən kartən kə lar ni, mir mən jili mbarəm kani, wu pən gam gəzən den mir mən kartən kə Almasihu ni.
14 Muntu dəm bar kə nəmi bi na am da'a, domici Shetan ma tə neni gam gəs wule ciri mən kartən kə Yam ni.
15 Bar kə nəmi bi na am ni da'a, in zher gəs ni pali gam gəzən wule wi zher kə pitən dlat ni gwa. Den kaariwo wi zam ɓatltən tu ndar mbap gəzən gwa.

Bulus shirəm den kumi dli tu tə tla gip mbap gəs gwa

16 A yari ra es'e ba də murgon pən'e ami kədləm ni da'a. Ama kən ni kə kum wule untuno, se kə nəmən ni wule kədləme, kədə ami ma a nye zam bar kə ɓe ngetle.
17 Ama shirəm tu a yariwo, ba'e argon tu Babom yari gwani a yari da'a. Ama ɓe ngetl tu a piwo, a pi ni wule kədləme.
18 Tunkan mbarəm ra kan ba ɓo ngetl kandatu mbarəm kə atl ba piwo, ami ma aa ɓo ngetle.
19 Kəno mən wayo ni hoyi, nan kə pi ghol mbatl na te mbatl kaarka na kədləm gwa!
20 Capawo, gon ni pali inka zher gəso, kə kur kərceka, ko tə zote in barka, ko tə ne in asəm gamka, ko tə gode in'e tə kəm lasi, ko tə pa la'i in amkayama.
21 Amo sham ba cim a yari in'e mə gode ɗattən gəmi nan mə pi in untu dagwa!

Kup argon tu gon'es ba ɓo ngetl nariwo, aa mani ɓe ngetl pa'e. A shirəm ni wule kədləme.
22 Wi mbarəm kə Ibərahim na? Untun ami ra. Wi mən Isra'ila na? Untun ami ra. Wi gəsgal kə Ibərahim na? Untun ami ra.
23 Wi mən pi mbap kə Almasihu na? A man untu ma. (A shirəm ni wule a teni mən zhe'e ka.) A pi mbap nar man wuri, ami ra ko gigasi na ɓali gip bom moni, ɓom naarka, wokoci jeno wule a məsh nika.
24 Bisi nantam ni mən Yahuda ɓom na rəɓa hauya nəm na kutl cet ghwanən (39).
25 Bisi myakan ba ɓom na dlo gəlla. La'əm na tat bisi nəm. Bisi myakan kungələn jikat mal ba tatlka naməni, pət na gas ami ra gip mal bar ɓula'i.
26 Gip ɓomi asəm gən juwo, a mo na bar kə tli mbatl na womti gip ɓula'i, a mo na mur mən dləri den təpe, a tla metən na bar kə tli mbatl kar mbarəm gən mən Yahuda na kar munju mən Yahuda ni da'a, na bar kə tli mbatl gip bəni, na bar kə tli mbatl gip ləpe na den bar ɓula'i, na bar kə tli mbatl də mən ceni lar'e wi mir ɓyar ni.
27 A pi ta ndotəne, a tla kumi dli, a tla holi zami umuri, a kum guzum na guzum male. A hol zami fingal na womti, a tla kumi iɗatəni, a hol tutul dli kə kemi.
28 Den kaar kə bar na womti esi, den ko gonge pəto ami den damtən den domtən kə mən kopi kup.
29 Gon ni hol bigulo, a kum wule ami ni a holi, gon ni kem murgon kə pi warwat pitəno, ar ba kem a kum lo naari.
30 Ar ni ma nəm a ɓo ngetlo, to se a ɓo ngetl na bar ju ba gode ɗattən gən gwa.
31 Yam mom'e lar ni a cen da'a, muntu kan ti ni'e Yami, kan Ba kə Babom gəmi Yesu esi. Ti ni tə ndar də ɗəɗa ti baa patəni.
32 Nan ami ra su Dimashka kawo, gobna tu kan gəs də Gun Aretas gwa tlat bədlabən kə bəni ka kup kə də nəməni.
33 Ama jen shu'əmka təp gip taga den pan kə bəni gip shari, kan a ɗəli ti amka.

12

Bar ju Yesu yari Bulus gip ruya gwa

1 Aa ci cina na ɓe ngetle, kup na baa zam argon gipi da'a. Ama aa ci cina na yari shirəm den bar ju Babom Yesu ɓulim gip ruya gwa.
2 A mom na mbarəm gon gip Almasihu, muntu kan gip sheti ghon kutl cet wupse (14) karo pən tika to yam kə myakani ka. Ko gip dli ni ko gip dlini da'aya, a mom da'a, Yam ni momi.
3 Kan a mom'e mbarəm tuwo pən təka to yamka, ko gip dli ko gip dli ni da'aya, a mom da'a, ama Yam ni momi.
4 Pən tika to yamka, ar ni tə kum bar jen kan baa mani momi da'a, munju kan nya mbarəm baa mbu shirəm dene dagwa.
5 Aa ɓo ngetl na mbarəm tu, ama aa mani ɓe ngetl na gam gən da'a, se de den bar ju a ɗatka gipi gwa.
6 Ami ni a pən a ɓo ngetl ma, aa dəmka kədləmi da'a, domici ge shirəm ni aa yari. Ama aa ɓo ngetl da'a, a ndu'e də murgon pənəm ar man kandatu tə shimən na kandatu tə kumən gwa da'a.
7 Kə də ba a ɓo ngetl na kiri ruya kə nəmi bi na am ju dawo, ar ni karim bar na kumi dli tu kan baa dəmim ir gip dli gən gwa. Muntu ni dəm wule nye mən kartən kə shetan, kə də tə pi ta ghuni gəni, kan tə hanem njinjatənka.
8 A lir Babom bisi myakan kə də tə pənim kumi dli tuka.
9 Ama tə wuləm'e, <<Zo mbatl gən kəm ki, domici gip holi ndərtən gin ni baa shin laa'itən kə mani pi bar gəni.>> Ra untuwo, na ghol mbatl ni aa ɓo getl gip holi ndərtən gən tu, kədə mani pi bar kə Almasihu dəm ra na məni.
10 Muntu ni kem ami ra na ghol mbatl gip holi ndərtən gəni, gip yarim məgən shirəmi, gip banyi dəmi, gip kumi dli, na gip tlattəne, den bi kə Almasihu. Domici gip wokoci kə holi ndərtən gip dliwo, wokoci tu ami ra na holi ndərtən gip dliwo, ar ni ami ra na ndərtən gip ruhu gəni.
11 Kə kemən a dəmka wule kədləm wi. Ar ndari kə yabem ni, kup na ami argon ni da'a, ar dəm'e, <<kiri mir mən kartəni>> manəm na argon da'a.
12 Yam gode in seda kə dəmi nye mən kartən kə Yesu təp kəba te mbatl kaarka, na təp kəba halama, na bar kə dləkəntən, na təp kəba kiri mbap ju kan tə pi təp karəm gwa.

13 Imnu kə kum wule kən ni'e heli gip domtən kə mən kopi jenu? Ko nan a hane in kə biim wurpi gwani? Gafartem ni ɗattən tuka.
14 Kəkəno ami ra den bi ritən kar kən kə bisi myakan, kan aa dəmi in gosgam da'a, domici argon tu a ndu'o kən ni, ba'e bar kə am gin ni da'a. Den kaar kə untuwo, ar ndari'e də mimir pa wur na mən gəri gəzən da'a, ama kə də mən gəri pa wur na mimir gəzəni.
15 Ra untuwo, aa kum təmi kə jili kup bar ju ami nari gwa, kup na gam gən ma den bi gini. Ami ni a gode in ndutən naar kawo, ki ca ni ndutən tu kə pimka gwaya?
16 Kəkəno kə nəm argon tu a yariwi gwa'e a dəmi in gosgamka da'a. Kup na untu, gon baa wule a pi in ni wayo, a dəl mbatl ginka na lare.
17 A ne in ni asəm gamka təp kar gon gip munju a kar wur kar kən gwaya?
18 A lir Titus kə də tə ri kar kəne, a pa kar erəm mən kopi gon nan ti. Ki wul ni'e Titus ne in asəm gam kaya? Ami nan tiwo ruhu nəm ni ba kop nan mi, eso təp nəm ni mə kopi.
19 Ase, kən ni den shini terka wule mən ni den ndu'i ho'i gam gəmi kar kəne. Yam ni'e seda gəmi. Mən ni den yari in ge shirəm gip Almasihu. Mir ɓyari, ko ununu mə piwo, kə də ar ɓa'i in bigul ni.
20 Bərti ba cim den wokoci tu a ri kar kəno, wolo a zam kən ba'e kandatu a ndu gwa ni da'a, kən eso kə zamən ba'e kandatu kə ndu gwa da'a. A kum bərti də zam tli yar yam gip kəne, na ghuve, na ɗasi mbatli, na ndu'i gami, na li sunye, na wultəne, na giɓər gami, na tli mbatli.
21 A kum bərti den'e ami ni a pa ri kar kəno, Yam gən baa kem a tla sham cina da ine. A kum bərti kədə ba a pi dun mbatl den mbarəm na womti kan pi warwat pitən far gwa, munju kan ci atl gam kar Yam wi dagwa den dəmi kə warwat pitən gəzəni, na pi bar kə dəɗanye, muri na mətli na moni kaari, na holi kumi sham kan wu pi gwa.

13

Dəli kəm kə Bulus kə pa'i bisi

1 Mənkən ni baa dəm ɗirtən gən kar kən kə bisi myakani. <<Ko gonge shirəmo ba nəm ni bi də mbarəm rop ko myakan.>>
2 A tare a dəli mən warwat pitən ju na nami mbarəm kəm wi den wu za pi warwat pitəne gip ritən gən kar kən kə bisi rop. Ama kəkəno ar ni a pa dəli in kəm ra nan ami ra nan kən dagwa. Domici ami ni a palo aa za munju kan pi warwat pitən ju na mən ndu'i piyi da'a.
3 Tunkan kən ni den ndu'i kə tabbate'e Almasihu ni den shirəm təp karəmi. Ki mom təp kar muntu, Almasihu ɗatka gip dlom gin da'a, ama tə gode iko gəs gip kəne.
4 Kup na ɓa təni den kiin təp gip holi bigule, kup na untu tə ra na ge mbatl gip iko kə Yami. Min ma mən ra na holi ndərtən gip ti, kup na untu, təp kə ba iko kə Yamo mə dəm na rai wi nan ti, den mbap tu mə pi gip dlom gin gwa.
5 Gode ni gam gini, kədə kə shin ni ko na ho bi kən ra gip Almasihu Yesu, pini ta gode gam gi ni. Kə mom ni'e Almasihu nəra gip kən da'aya? Kən ni kə mom dawo, kə ndaka gip godetəni ituwi.
6 A la mbatl'e kii mom'e mə ndaka gip godetəni da'a.
7 Kəkəno mə lir Yami, den ba kə pini wani bar da'a. Ama pini ho pitəne, kup na mbarəm baa shin wule mə ɗatni ka.
8 Domici mi pi argon kə nge ge shirəmi da'a, ama mi kop kaar kə ge shirəmi.
9 Mə pi ghol mbatl kup wokoci tu mən ra na holi bigul kan kəno kən ra na ndəri bigul gwa. Shirəm na Yam gəmi ni'e kə nəra na laa'i.
10 Argon tu kan kem a rəsh bar ju gwa itu nan ami ra da gwa, den ami ni a cwato, ba kə kem ni a tlat kən na iko tu kan Babom bim gwa da'a, iko tu Yam bimo kə tu'i ni ba'e kə yasi kani da'a.

Shirmitən kə pa'i bisi

11 Kə pa'i bisiwo, mir ɓyari, se gas jeni! Kərkəm ni pitən gini, ɓa'i ni bigul ya'əni, də damtən gin dəm nəm, dəm ni zhəlili na ya'əni. Təp untuni Yam kə ndutən na dəmi zhəlili baa kop nan kəne.
12 Shirmi ni ya'ən na shirmitən kə mən kopi.
13 Mbarəm kə Yam kup ba shirmi inka.

14 Naa də zo mbatl kə Baɓom Yesu Almasihu, na ndutən kə Yami, na dəmi kə təmtən kə Ruhu kə Yam dəm nan kən kup. Ar dəm untu.

Təlankur kə Bulus də mən kopi Yesu kə Galatiya

1 Təlankur kən ɗəl ni karəm ami Bulus
nye mən kartən kə Yesu. A dəm ni nye
mən kartəni təp kar Yesu Almasihu na
Bəba Yami, muntu kan tli Yesuyi gip məshi
mbarəm gwa, ba'e mbarəm jen ni ko mur-
gon ni la'əm bi da'a.
2 Ami na ɓyar mən kopi kup kan ra
namən ɗe gwani ba kar bar na təlankur kən
də mən kopi ju kan ra gip atl kə Galatiya
gwa.
3 Naa də zo mbatl na dəmi zhəlili kə Ba
gəmi Yam na Babom Yesu Almasihu dəm
nan kəne.
4 Yesu bi gam gəs den bi kə nge kopi Yam
gəmika, kə də tə ɗəli mi bi də zhan kən mən
ɗasi tu'e. Tə pii ni untu domici untu ni Ba
gəmi Yam ba ndu ar pi.
5 Ɗəɗatən kupo gwas ni ar dəm ba patəni.
Ar dəm untu.

Ba kə kop ni zo shirəm kə lar da'a

6 Dli gən iɗaka nan na zhotən untu kən
den za'i muntu la kən bi gip zo mbatl kə
Almasihu gwa. Kən den kopi zut zo shirəm
goni,
7 ama zut zo shirəm gon ra da'a. A yari
ni untu domici jen ra kan den ndu'i wu tli
in mbatl gwa, wu den ndu'i'e wu guzəl zo
shirəm kə Almasihu kan ar ni'e ge shirəmi
gwa.
8 Ama ko ma mən ni ko mən kartən kə
Yam gon kan ɗəl sur yam ni pi in wazu kə
zo shirəm gon bom na muntu mə pi ino,
naa də bi nəm ti!
9 Kandatu mə tare mə yari ino, ar ni a
pa yari in kəkən'e kup muntu kan baa pi
in wazu kə zo shirəm gon bom na muntu
kan kə tare kə nəmo, naa də bi nəm ti!
10 Ko baa wule gip shirəm tuwo, kə
shin ami ni den ndu'i a zam cirtən kar
mbarəma ko a zam cirtən kar Yami? Ko
ami ni den ndu'i a iɗa'i mbarəm mbatl
katl? Də wule har kəkən ami ni den ndu'i
a iɗa'i mbarəm mbatlo, ona a dəm zher kə
Almasihu da'a.

Kandatu Bulus dəm nye mən kartən kə Yesu gwa

11 Mir ɓyari, a ndu ni kə mom'e, zo
shirəm mən təmtən tu a pi in wazu gəso,
təp kar mbarəm ni ar ɗəl da'a.
12 Kar mbarəm ni a nəm shirəmi da'a.
Murgon ni es kulcim da'a. Yesu Almasihu
na gam gəs ni ɓulim momi muntu.
13 Kə kum kanda kə dəmi gən nan a'i gip
kopi pitən kə mən Yahuda gwa. A kumi dli
mən kopi Yam naar har ma a ngen a pa'ika
nan wuri.
14 Ami den ci cina gip kopi pitən kə mən
Yahuda ar man mən Yahuda ju sər gən ni
gwa. Ami ra den kopi tloyi shirəm kə ga
ba gən asəm na gəse.
15 Ama Yam ni zəzarəm kan ba nem
markəmi kapən də gərəmi. Ti la'əm ni bi
təp kəba zo mbatl gəsi.
16 Nan ar təmi ti biwo, tə kemən a mom
nya gəs Yesu, kə də a pi wazu kə zo shirəm
də munju kan mən Yahuda ni da gwa. Den
kaar kə untuwo, a ngen shirəm den argon
kar murgon da'a.
17 A su Urushalima kar munju kan dəm
mir mən kartən cina da'əm gwa da'a. Ar-
gon tu a piwo ar ni'e, a ndara atl tu kan
ba la ti bi'e Arabiya gwa, den kariwo kan
a pal gip bən kə Dimashka.
18 Den kaar kə sheti ghon myakano, kan
a ndara Urushalima kə də a shin Kepas,
Siman Bitərus ituwi. A pi muri kutl cet
nantam kar ti.
19 Den kaar kə untuwo, a shin ko nəm
gip mir mən kartən kə Yesu da'a, se de
Yakubu erəm kə Babomi.
20 Bar tu a rəshi ino ge shirəm ni, cina də
Yam ni a yari ine, lar ni a cen da'a.
21 Den kariwo, arni a ndara atl kə Siriya
na kə Kilikiya.
22 Ama mən kopi Almasihu nan ra gip atl
kə Yahudawo, wu momən den ger da'a.
23 Wu kum ni katl'e, <<Mbarəm tu kan
ba kumi mi dli far, kan ndu tə pa'ika
na ngeshtən den Yesu kupo, ti ni kəkən
den kulci mbarəm den wu ngesh wur den
Yesu.>>
24 Arni wu ɗəɗa Yam den argon tu tə pi
təp karəm gwa.

2

Mir mən kartəni kop kaar kə zo shirəm tu Bulus yari gwa

1 Den kaar kə sheti ghon kutl cet
wupsewo, arni a pa pal su Urushalimaka
ami na Barnaba, a ndara na Titus pa'e.
2 A su ni Urushalima domici Yam ni
godem'e a su. Nan a mbubaro, ar ni a
mo na kiri mən cina kə mən kopi wi nan
gəzəni, kan a yari wur kandatu a pi wazu
zo shirəm tu də munju kan mən Yahuda ni
da gwa. A pi ni untu bəse də mbap tu ami
den piwo ar dəmka kə katl.
3 Ama ko Titus kan ra namən ma, kup na
ti mən Hellas ni, ama murgon kem'e də sər
ti da'a.
4 Shirəm kə sərtən tu tli ni nan mən kopi
kə lar ju kan ter na ghuuni gipi gwa. Wu
ter ni gipi kədə wu li zami gam tu kan mən
ra nari təp kar Almasihu Yesu gwa. Wu
ndu ni'e wu pali mi ka zheri,
5 ama mə kopi wur da'a ko njem, kədə
ge shirəm kə zo shirəmi ci cina na dəmi gip
kəne.
6 Mbarəm ju kan pən wur den wi kirino,
wu ɓit argon ra den kulci tu ami den
pi gwa da'a. (Gip shini gəno ko unu
badər mbarəm ni'e wi, kup nəm ni karəmi,
domici Yamo tə ndu murgon man gon
da'a).
7 Ama wu shin kandatu Yam bim pi
mbap wazu kə zo shirəm tu də munju
kan mən Yahuda ni dagwa, kandatu tə
bi Bitərus mbap wazu kə zo shirəm tu də
munju kan mən Yahuda ni gwa.
8 Yam pi mbap təp kar Bitərus kədə tə
dəm nye mən kartən də mən Yahuda. Ti
ni es tə pi mbap təp karəm kədə a dəm nye
mən kartən də munju kan mən Yahuda ni
dagwa.
9 Ga Yakubu, na Bitərus, na Yohana, wi
munju kan bi wur mbap kopi na mən kopi,
nan wu shin kandatu Yam pim zo bar
kədə a pi wazu kə zo shirəm gəso, arni wu
nəm mi, ami na Barnaba na mbatl nəm.
Na bi nəm arni kup gəmi pən den'e, ami
na Barnabawo mi ri kar munju kan mən
Yahuda ni da'a, kan wi ngapo wu ri kar
munju kan mən Yahuda ni gwa.
10 Argon tu wu yari katl gwa ni'e, ba
mə məsənika na munju am ri wur kaar
da gwa, tunkawo, bar tu ni nem tor mbatl
dam kə a pi.

Bulus matl Bitərus

11 Nan Bitərus ɗir Antakiyawo, arni a
matl ti ger na gere, domici tə pi argon tu
ndari gwa da'a.
12 Argon tu piwo ar ni'e kapən də
Yakubu kar mbarəm jen te Antakiyakawo,
tə den ci fingal gip gal nəm na mən kopi
ju kan mən Yahuda ni da gwa. Ama nan
munju kar wuri mbirawo, arni Bitərus za
ci fingal na munju kan mən Yahudayi ni da
gwa. Tə pini untu domici tə kum bərti kə
munju kan ba wule ar nəm də sər mbarəm
gwa.
13 Untu ni es mən Yahuda ju kan mən
kopi ni gwa pi shini kə ger tu wule kə
Bitərus. Untu ni ma se Barnaba kan tə pi
shini kə ger tu nan wuri.
14 Ama nan a shin wu pi bar gəzən
den təp kə ge shirəm kə zo shirəmi dawo,
arni a wul Bitərus cina də mbarəm kup'e,
<<Ki kan mən Yahuda ni, ama kə mani
dəmi wule muntu kan mən Yahuda ni da'a.
Imnu kə kem munju kan mən Yahuda
ni da'a wu kop kanda kə pitən kə mən
Yahudawu?>>

Mən Yahuda na munju kan mən Yahuda ni da'a zam dəltənwi təp kəba ngəshtən den Yesu

15 Min mən Yahuda ni kəba gəri, ba'e
munju kan mən Yahuda ni da'a kan mən
warwat pitən ni gwa.
16 Mə mom'e mbarəm ba mani zami
dəmi dlat kar Yam gip kopi kulci kə Musa
da'a, se de təp kəba ngəshtən gəs den Yesu
Almasihu. Mən ma mə ngəsh mi den Yesu
kədə mə zam dəmi dlat kar Yami, ba'e təp
kəba kulci kə Musa da'a. Domici murgon
ra kan baa zam dəmi dlat kar Yam təp kəba
kulci kə Musa gwa da'a.
17 Mən den ndu'i mə zam dəmi dlat gip
Almasihu. Ama mən ni den pi warwat
pitəno, ar ba dəm'e Almasihu ba kop kar
kə warwat pitən ituwa? O'o, ko njem
untuni da'a!
18 Ama ami ni a tlyam ami den tu'i argon
tu kan far a yasi kawo, a dəm mən nge kopi
kulci kə Yam ituwi.
19 A dəm wule məshi mbarəmwi, kan
kulciyi'i na iko namən da'a. Kulciyi ngen
den a məshi. Ama kəkəno a dəm ni den bi
pi argon tu Yam ba ndu gwa.
20 Arni wule ɓa'əm ni den kin na Al-
masihu. Kəkəno arni wule ami ni'i den

dəmi da'a, ama ami ni den dəmi gip ngashi gam na Almasihu. Dəmi kə dli tu kan ami denewo, dəmi ni təp kəba ngəshtən den Nya Yami. Tə ndu'əm ni təp kəba məshtən den bi gəni.

21 Aa pali zo mbatl kə Yam zhe'e shirəm da'a. Ama in mbarəm baa mani zami dəmi bat na warwat pitən cina də Yam təp kəba kulci kə Musawo, muntu gode'e məshtən kə Almasihu dəm zhe'e shirəm ituwi.

3

Zami dəmi dlat təp kəba ngəshtən den Yesu

1 Kən mən Galatiya kan gam gudlumi in kagwa, woni jili in kawe? Kən kan a yari in dyatləm den kandatu kan ɓa Yesu Almasihuka den kin gwa.

2 Argon tu a ndu a kum kar kəno ar ni'e, kə nəm ni Ruhu kə Yam den kopi kulci kə Musa na, ko təp kəba ngəshtən den shirəm tu kan kə kum gwani?

3 Unun gudlumi in gamka untuwu? Kə la gəsi gip Ruhu kə Yami, kəkəno kə ndu ni kə pa'i gip pitən kə dliya?

4 Patən gin naar den bar juwo katl ni ar ra ya? Katl ni da ca,

5 Yam bi in Ruhu gəsi, kan tə pi bar kə dləkəntən gip kəne. Ama tə pi ni untu den kə kop ni kulci kə Musa ya, ko təp kəba ngəshtən den shirəm tu kə kum gwa ni?

6 Untu ni Ibərahim pa'e, <<Tə ngəsh ti den Yami, ar ni Yam ne ti tə dəm mən pitən dlat.>>

7 Ra'untuwo, se kə mom ni den'e munju ngəsh wur den Yesu gwa ni'e mimir kə Ibərahim.

8 Rəshi shirəm kə Yam yari terka'e, Yam ne də munju kan mən Yahuda ni da'a zam dəmi mən pitən dlat cina da ti təp kəba ngəshtən den Yesu. Terka ni yari Ibərahim shirəm mən təmtən den'e, <<Təp kar kini Yam baa la'i albarka mbarəm kə ko gonge atli.>>

9 Ra untuwo, mən ngəshtən den Yesu ra na albarka kə Yam nəm na Ibərahim mən ngəshtən den Yami.

10 Munju kup ba ne mbatl den kulci kə Musawo, bi nəm wur ituwi. Ar ra na rəshi gip shirəm kə Yam'e, <<Bi nəm kup muntu kan hol ci cina na kopi bar ju kup kan ra na rəshi gip Tələnkur kulci kə Musa gwa.>>

11 Untuni ar ra, murgon ra kan baa mani dəmi dlat cina də Yam təp kəba kopi kulci kə Musa da'a, domici ar ra na rəshi'e, <<Muntu ra dlat təp kəba ngəshtən den Yam gwa ni baa zam rai.>>

12 Kopi kulci kə Musawo ba'e ngəshtən den Yam ni da'a. Kandatu kan rəsh gwa ni'e, <<Muntu kan pi bar ju kup kan yari gip kulci kə Musawo, gipi ni ti dəmi.>>

13 Almasihu panse mi bi də pi bi kə kulci kə Musa tuwi. Tə pini untu təp kəba dəmi muntu pi ti bi gwa den bi gəmi. Ar ra na rəshi'e, <<Kup muntu kan ɓa ti den kino, bi nəm tiwi.>>

14 Pansetən tu kan Almasihu pi miyi kem munju kan mən Yahuda ni da'a kə zami albarka tu kan Yam pi Ibərahim gwa, kədə təp kəba ngəshtən den Yamo, mə zam Ruhu tu kan Yam wule ti bi gwa.

Zami gaado təp kar gudlum shirəmi ba'e təp kəba Kulci kə Musa da'a

15 Mir ɓyari, naa yari inni shirəm den bar ju kə pi se na gəni gwa. Mbarəm rop ni gudlum shirəm gip dlom gəzəno, to, mən pətlika ra da'a, eso mən ɓiti argon ra dene da'a, domici wu mo bi dene wi.

16 Yam yari ni Ibərahim gudlum shirəm tu na gəsgal gəsi. Ba'e Shirəm kə Yam wul ni'e, <<Gəsgal gin>> da'a, muntu kan ar ba gode'e na womti ni gwa. O'o, ar wul ni'e <<Gəsgal gi,>> mbarəm nəm ituwi, muntu kan'e Almasihu gwa.

17 Argon tu a yariwo ar ni'e, Yam tabbate gudlum shirəm gəs na Ibərahim. Kulci kə Musa tu kan ɗiri den kaar kə sheti ghon hauya kəba lasi hauya nəm na nəm na kutlo (430) ar baa mani pali gudlum shirəm tu kan Yam pi terka ar dəm katl da'a.

18 Na də wule gaadoyi baa zam ni təp kəba kopi kulci kə Musawo, na ar baa zam təp kə ba gudlum shirəm da'a, ama Yam bi ni Ibərahim gaadoyi təp kəba gudlum shirəmi.

19 To unun kem kan ba bi kulci kə Musa rawu? Bi ni kədə mom argon tu ceni doka ba pi nupi ar ri gas tu kan gəsgal kə Ibərahim baa cwat gwa, munju kan wi ni pi wur gudlum shirəmi gwa. Ar tu ngap

Kulci kə Musa tuwo mən kartən kə Yam ni bi təp am də mən dləri gip dlom kə Yam na mbarəme.
20 Dləri gip dlomo, ar ba nəra gip dlom kə mbarəm rop, ama Yamo nəm ni.
21 O fawo, Kulci kə Musa ba pi ni gapa na gudlum shirəm kə Yama? O'o, ko njem! E də wule Kulciyi baa mani bi raiwo, muntu gode'e dəmi dlat kə Yam baa zam təp kəba kopi Kulciyi ituwi.
22 Ama shirəm kə Yam yari'e atl kundərəndlip ra na ɓali gip iko kə warwat pitəne, kədə gudlum shirəm tu kan pi gip ngəshtən den Yesu Almasihuwo, də bi munju kan nəm shirəmi gwa.
23 Kapən də ngəshtən den Yesu tu ɗiro, kulci kə Musa tu yo mi nəka wule munju kan gip bom moni gwa, se gas tu kan ngəshtən den Yesu cwat gwa.
24 Na untuni kulci kə Musa tu dəmi mi bar kə gaatəne ar ri surtən kə Almasihu, kədə təp kəba ngəshtən den Yesu tuwo mə zam dəmi dlat cina kə Yami.
25 Ama kəkən kan ngəshtən den Yesu cwato, mə'i gəs də gaatən tu da'a.

Dəmi gəmi mimir mən ci gaado gip Almasihu

26 Gip Almasihu Yesuwo, kup gin mimir kə Yam ni təp kəba ngəshtən den Yesu.
27 Kup gin kan pi in batisma gip Almasihuwo, kə dəm wule Almasihu ituwi.
28 Ra untuwo, mən Yahuda raka bom na munju kan mən Yahuda ni gwa da'a, ko də zher nəka bom na muntu kan zher ni da gwa, ko moni bom na mətli, ama nəm ni kən ra gip Almasihu Yesu.
29 In kən kə Almasihuno, to kən gəsgal kə Ibərahim ni, mən zami gaado təp kəba gudlum shirəmi.

4

1 Argon tu a yariwo ar ni'e, wokoci tu mən zami gaadoyi i'nyayiwo, wule zher ni təra, kup na bar kupo gwas ni gwa.
2 Ar nəm ti te yarka tə kopii mən ne ger den ti na kup bar gəsi, ar ri nəm wokoci tu bas ne gwa.
3 Untu ni, mən ma faro mən nəra wule zher kə kulci kə duniya kan ra na iko gwa. Mən nəra wule mimiri, kan wi ni'e ga babom gəmi.
4 Ama nan wokoci tu Yam ne piwo, arni tə kar nya gəs suri. Gəri kə gər mətli. Gər mətli ni gər ti wokoci tu kulci kə Musa i'den mbap gwa.
5 Tə sur ni kə panse munju kan ra gəs də kulci kə Musa gwa, kədə mə zam dəmi mimir kə Yami.
6 Kən mimir kə Yam ni. Yam kem də Ruhu kə Nya gəs dəm su gip mbatl gəmika. Ruhu tu ni ba wule, <<Abba, Bəba.>>
7 Ra untuwo, kə'i zheri da'a. Ama kəkəno kən mimir kə Yam ni. Dəmi gin mimir kə Yamo, kən mən ci gaado gəs ni.

Bulus lir mən Galatiya ba wu za ge shirəm kə zo shirəmi da'a

8 Far kan kə mom Yam dawo, kən zher ni kə bar ju kan Yam ni da gwa.
9 Ama kəkəno kə mom Yamwi, ko a wule, Yam mom kəne. Kan unun kem kə pa pal den kulci kə duniya kən munju kan ra na ndərtən, ko na ampani da gwawu? Ar tu ma kə pa ndu kə dəm zher gəzənwi.
10 Kə pi nyel kə pət jeni, na kyare, na wokoci, na sheti ghone.
11 Ar ba ghunəm kədə bar ju a kulci in kupo ar dəmka katl.
12 Mir ɓyari, a lir kən den kə dəm ni kandatu ami ra gwa. Kəkəno ami mən enci ni wule kandatu kən ra nari far gwa. Faro kə pim wani pitən gon da'a.
13 Kə mom'e a kum təmi kə dli gən da'a ni kem a ɗiri in wazu kə zo shirəm tu.
14 Kup na ami ra hoyi da'a, kə pa kən naməni, kə ngem da'a, kə dəɗanyim da'a, ama kə nəmən na am rop-rop wule nye mən kartən kə Yami. Kə nəmən wule Yesu Almasihu ni na gam gəsi.
15 Akoni ghol mbatl tu kə pi far sabona mən gwa rawe? A mom'e də wule mən pitənno na kə ɗəli ger ginka kə bim wi.
16 Kəkəno a dəmi in ni berəm gapa nan a yari in ge shirəmi gwaya?
17 Mən kulci mbarəm shirəm kə lar ja dədar ni den kəne, ama gip tu gəzən ra ngəlan da'a. Argon tu wu ndu'o ar ni'e wu su gip dlom gəmi nan kəne, kədə mbatl gin pal den wuri.
18 Aan, ar mbun'e də mbarəm dədar naar den mbarəme, in na ho mbatl ni gwa, ba'e se ami nəra nan kən gwa da'a.

19 Mimir gəni, wule kandatu gərmətli ba
kum dli kəba gəri gwa, untuni a kum es
den kəne. Aa pi ta kumi untu, se kən ni
kə dəm wule Almasihu.
20 E də wule ami nəra nan kən kəkəni, na
aa mom kandatu aa shirəm nan kən gwa.
Ama kəkəno a mom imnu aa ne in am ra
da'a.

Hajara na Ishaku

21 Yarim ni kən kan kə ndu'e kə dəm gəs
də Kulci kə Musa gwa, kə kum ni argon tu
Kulciyi yari gwa da'aya?
22 Mə zhit gip Təlankur den'e Ibərahim ra
na mir moni rop. Nyayi nəmo nya gər zher
tu ni, kan nəmi ngapo nya gər gəs kan zher
ni dagwa.
23 Nya gər kə zheriwo gər təni təp kəba
argon tu mbarəm ndu gwa. Ama nya gəs
gəri kə gər tu kan zher ni dawo, gər təni den
gudlum shirəmi.
24 Kup muntu ra na nupi gon esi. Mətli
rop juwo wini den dəmi kə gudlum shirəm
rop kan Yam pi na mbarəm gəs gwa.
Hajara ni den dəmi kə gudlum shirəm tu
kan Yam bi Musa den tləndər Sinai gwa.
Mən kopi gudlum shirəmi muntuwo, wi
nəra wule zhere. Munju kup gər wur təp
kar tiwo zher ni.
25 Mbəli den muntuwo ar ni'e Hajara
nəra den dəmi kə tləndər Sinai kan gip atl
kə Arabiya gwa. Ti ni'e shishidər kə bən
Urushalima kə kəkəni, domici ti na mimir
gəs kupo zher ni.
26 Ama Urushalima kə to yamkawo dəmi
kə enci ni, eso, ti ni'e nəna gəmi.
27 Ar ra na rəshi'e,
<<Pi ghol mbatli, ki njikəne, ki kan kə gər
dagwa.
Tli yar yam gip ghol mbatli, ki kan kə ɓom
ci tu gəri dagwa.
Domici gər mətli tu kan kos gəs bali ti kaar
baa gər mimir na womti
ar man gər mətli kan na kos gwa.>>
28 Ama kən mir ɓyari, wule kandatu
kan Ishaku ra, nya ni təp kə ba gudlum
shirəmo, kən ma untuni kən ra mimir kə
gudlum shirəm ni.
29 Ama wokoci tawo, nya tu kan gər ti
təp kəba argon tu mbarəm ba ndu gwa pi
gapa na nya tu kan gər ti təp kəba ruhu
gwa. Untuni ar ra kəkəni.
30 Shirəm kə Yam wule, <<Kar gər zher
tuka na nya gəsi, domici nya zheri baa
dəm mən gaade bomi na nya kə muntu kan
zher ni dagwa.>>
31 Ra untuwo, mir ɓyari, mən mimir
kə gər zher ni da'a. Ama mən mimir kə
muntu kan zher ni dagwa ni.

5

Enci gip Almasihu

1 Almasihu ɗəli mi ni kədə mə pini dəmi
kə enci. Ra untuwo, dlər ni hoyi, ba kə pa
pal ni zher kə doka es da'a.
2 Kumən ni, ami Bulus, a yari in'e, kən ni
kə za sər kən den bi kə dəmi dlat na Yamo,
Almasihu dəm argon kar kən da'a ituwi.
3 Aa pa yari ine, kup muntu za də sər
tiwo, ar nəm ti te yar ka tə kop kulci kə
Musa kup ituwi.
4 Kən kan kə ndu'e kə dəm dlat kar Yam
təp kə ba kopi kulci kə Musawo, kə ɗəli
gam gin ka gip Almasihuwi, eso, kə nge zo
mbatl kə Yam ituwi.
5 Ama miwo, təp kar iko kə Ruhu kə Yam
ni mən den la'i mbatl naar den pət tu kan
Yam nəm mi'e dlat ni mənra kar ti domici
mə ngəshtən gəmi den Almashu gwa.
6 Mən kan gip ngashi gam na Almasi-
huwo, dəmi na sərtəne ko nduɓuliwo argon
ni da'a. Argon tu ba ndu'o ar ni'e ngəshtən
gəmi den Almasihu kan ba shin təp kəba
ndu'i ɓyar gwa.
7 Nan kə ngəsh kən den Almasihuwo,
kən ra den kopi gəs dlat. Woni kem kən
kə za'i kopi ge shirəm kawu?
8 Tle gam tu kan pi ino sur kar Yam kan
lakən bi gwa ni ar ɗəl da'a.
9 Wule kandatu ba wul ra gwa'e, <<Yisti
njem ni ba kem bəredi na naari kə tl-
itəne.>>
10 A tabbatewi den'e gip ngashi gam
gəmi kup na Almasihuwo, murgon ba'i jili
inka da'a. Yam baa hukunte kup murgon
tu kan baa ndu jili gin kagwa, ko ti woni.
11 Mir ɓyari, in wazu kə sərtən ni a'i den
piwo, ununu kem mbarəm den kumim
dliwe? Na də wule wazu kə sərtən ni a
kulci mbarəm gip wazu gən'e Yesu məsh
kədə tə ɗəli mi, na ar ba dəmi murgon bar
kə pati asəm da'a.

12 Na a ndu'e mən tli in mbatl juwo, ar
baa mani wu pali gam gəzən wule wu'i ni
moniyi da'a.

Za ni də Ruhu kə Yam kop nan kəne

13 Mir ɓyari, Yam lakən ni bi kə zami
enci, eso ba kə pən ni enci tu kə pini pitən
kə dli da'a. Də ndutən kə Yam kem kən kə
ne am ya'ən ra.
14 Kulci'e <<Mə ndu berəm dəmi gəmi
wule kandatu mə ndu gam gəmi.>> Kulci
nəm tu ni tla gam kə Kulci kə Musa Kup.
15 Ama kən ni kə ci cina na dlan na
ngəngash ya'ən wule dabba kə gip ləpo,
ngup kənni, ba kə kem ni ya'ən kə ndetən
da'a.
16 Argon tu a yariwo ar ni'e, za ni də
Ruhu kə Yam kop nan kəne, ar ni baa kem
kə nge pitən kə dli.
17 Domici dliwo ar ba nduni argon tu ba
pi gapa na Ruhu gwa, eso Ruhu ba pi ni
gapa na pitən kə dli. Gip dlan na ezən ni
wura ko gigasi, ar ni kem ki pi argon tu kə
ndu gwa da'a.
18 Ama wokoci tu Ruhu kə Yam ni ba kop
nan kəno, kulci kə Musa baa'i kop nan kən
da'a.
19 Pitən kə dliwo ar ra na ghuuni da'a,
muri na mətli na moni kari, pi bar kə
dəɗanye, na holi kumi shame,
20 bote arjen ju kan Yam ni dagwa, na
tle woti, na ngetəne, na pi dlanye, na nge
zami kə goni, na pi lo'e, na ndu'i gami, na
tatli gami, na bətli asəm gip barka,
21 pi lo na zami kə ɓyari, na tle bar ju
ba tlo mbarəm gwa, na pi nyel kə warwat
pitəne, na kup nami warwat pitəne. Aa
dəli in kəme, ksandatu a dəli fa gwa'e, kup
mbarəm mən pi bar juwo, wi zam tetən gip
mulki kə Yam da'a.
22 Ama Ruhu kə Yam ni ba kop nan
miwo ar ba kem mi kə pi ndutəne, na pi
ghol mbatli, na dəmi zhəlili, na te mbatl
kaarka, na pi mbarəm ho bari, na pitən
dlat, na pi aminci,
23 na ghaləm mbatli, na nəmi gami. Kulci
gon ra kan nge pitəni munju da'a.
24 Mbarəm ju kan ba dəm gip ngashi gam
na Almasihu Yesuwo, wu ɓa dli gəzənka
den kin wi nan wu za də pitən kə dli na
kup arjen ju dli ba ndu gwa kop nan wur
dagwa.
25 Tun kan Ruhu kə Yam ni kem mən ra
na raiwo, na də Ruhuyi kop nan mi gip
dəmi gəmi kup.
26 Ba mə dəm ni mən ɓe ngetle, ko mən tli
ɓyar mbatli, ko mən pi lo na zami kə ɓyar
da'a.

6

Gaa ni ya'əni

1 Mir ɓyar mən kopi, kən ni kə shin gon
gin ni ndaka gip pi warwat pitəno, kən kan
Ruhu kə Yam ra gip kəno, se kə pali tini ɗir
den təp ɗem-ɗem. Ama ngup kən ni bəse
gip pali erəm gin ɗir den təpo, kən ma kə
ndaka gip godetəni.
2 Neni am ya'ən ra gip pəni giɓər gosgam
gəzəni. Təp untu ni ki pi argon tu kan
Almasihu kulci in kə pi gwa.
3 Kup murgon tu ba kum ti argon ni,
ngapo ti argon ni da'a, tə seni gam gəsi.
4 Ra untuwo, naa də ko gonge mbarəm
gode mbap gəs tə shin ko ɓe ngetl tu tə
piwo den argon tu tə pi gwa ni. Ti cingər
gam gəs na murgon es da'a.
5 Ko gonge mbarəm baa pən ni gos gam
gəsi.
6 Kup muntu kan kulci ti shirəm kə
Almasihuwo, naa tə tatl bar gəs kup na
muntu kan kulci ti gwa.
7 Ba kə seni gam gin da'a, ba mani lo'i
Yam da'a. Kup argon tu mbarəm nganiwo,
arni ti rəshi,
8 domici muntu kan ngani gip dli kə də
tə kumi gam gəs təmtəno, gip dli tuni ti
zam ndetəne. Ama muntu kan ngani gip
Ruhuwo ti zam rai kan baa pa dagwa təp
kar Ruhu.
9 Ra untuwo, ba ar banyi mi nəka na ho
pitən da'a, domici Yam baa bi mi ɓatltən
kə mbap tu kan mə pi gwa, mən ni mə cen
mbatlka dagwa.
10 Ra untuwo, mənni mə zam təpo se mə
piini mbarəm kup ho pitəne, tun ba ma
də munju kan ɓyar ni gip ngəshtən den
Almasihu gwa.

Shirmitən kə paa'i bisi

11 Shin ni ca kukutl-kukutl rəshi tu kan
a rəshi in na am gən gwa!
12 Mən ndu'i'e wu zam cirtən kar
mbarəm ni ba ndu'e də sərkəne. Wu pini

untu kədə wu kətəri kumi dli tu kan wi tla in kum wur den wazu'e ɗəltəno təp kar Almasihu nan gəs ni ba zam gwa.

13 Munju kan na səriwo, wi na gam gəzən wu kop kulci kə Musa ndekes da'a. Ama wu ndu ni'e də sər kəne kədə wu ɓo ngetl den'e wi ni wu kem də sərkəne.

14 Ama ko njem aa ɓo ngetl na argon da'a, se de na məshtən kə Yesu domici gəni. Na ho bi, təp kəba məshtən gəs den kin ni pitən kə duniya kən ina na ampani karəm da'a, kan a'i na ampani gon gip pitən kə duniya da'a.

15 Na səri na muntu kan nduɓuli ni, ar ɓite argon da'a. Bar argon tu maniwo ar ni'e dəmi pel mbarəm kan Yam pali mi gwa.

16 Naa də ghol mbatl na guna ger kə Yam dəm na munju kup kan ba kop shirəm tu gwa. Wi ni'e pel mbarəm kə Yami.

17 Cina ɗewo ba də murgon'i ghunəm da'a, domici ami ra na dudur kə Yesu den dli gəni.

18 Mir ɓyari, naa də zo mbatl kə Babom gəmi Yesu Almasihu dəm nan kəne. Ar dəm untu.

Təlankur kə Bulus də mən kopi kə Afisa

Bulus shirmi mən kopi kə Afisa

1 Təlankur kən ɗəl ni karəm ami Bulus,
nye mən kartən kə Yesu kan Yam zəzarəm
gwa, kə də ri mbarəm kə Yam gip bən kə
Afisa, munju kan bi gam gəzən Almasihu
Yesu gwa.
2 Naa də zo mbatl na dəmi zhəlili kə Ba
gəmi Yam na Babom Yesu Almasihu dəm
nan kəne.

Ho bar ju kan Yam bi mi gwa

3 Də ɗəɗa Yam Bəba kə Babom gəmi Yesu
Almasihu. Tə pi mi albarka na ko gonge
albarka kə Ruhu sur yam gip ngashi gam
gəmi na Almasihu.
4 Kapən də Yam pi atl kundərəndlip ni tə
zəzar mi gip ngashi gam gəmi na Almasihu,
kə də mə dəm dlərən munju ra na argon
məgəni da'a den ger gəsi.
5 Gip ndutən gəs ni terka tə ne kə də
mə dəm mimir gəs təp kar Yesu Almasihu.
Yam pi ni untu den ar təmi təni bi tə pi
untu.
6 Tə pini untu kə də mə ɗəɗa nartən kə
zo mbatl gəsi, muntu kan tə bi mi ngələk
təp kar nya gəs muntu tə ndu gwa, Yesu
ituwi.
7 Təp kəba məshtən kə Almasihu ni Yam
ɗəli mi kan tə ho'i mi warwat pitən gəmika
gip ngashi gam gəmi nan ti. Muntu ni gode
mi nartən kə zo mbatl kə Yami.
8 Tə bi mi zo mbatl tu na naari, na bopya,
kup na momi bari.
9 Yam kum təmi kə ɓuli mi sərri kə argon
tu tə pən tor gip mbatl kə pi təp kar
Almasihu gwa.
10 Argon tu Yam ba ndu piwo ar ni'e,
wokoci ni piwo tə mee gam bar kup am
də Almasihu, bar ju kan ra to yamka, na
bar ju kan ra den atl gwa ijuwi.
11 Təp kə ngashi gam gəmi na Almasihu
ni Yam zəzar mi kə də mə dəm mbarəm
gəsi, nan tə tare tə ne wi den untuni baa
pi gwa. Tə pini bar gəs kandatu tə ne kə
pi gwa.
12 Tə pi ni untu kə də mən kan mə pare
ngəshtən den Almasihuwo, mə pi dəmi kə
ɗəɗa nartən gəsi.
13 Kə kum shirəm kə ge shirəmi wi. Ge
shirəm tuwo ar ni'e zo shirəm tu kan ɗəli
in nan kə ngəsh kən den Yesu gwa. Gip
ngashi gam gin nan tiwo, tə bi in Ruhu kə
Yami. Ruhu tu kan gode'e kən gwas ni gwa
itu.
14 Ruhu kə Yam ni ba tabbate mi'e Yam
baa bi mi argon tu tə wule tii bi mi gwa.
Mii zam ni muntu gas tu Yam baa ɗəli
munju kan gwas ni gwa. Muntu ngapo
den bi ɗəɗa nartən gəs ni.

Shirəm na Yam kə Bulus də mən Afisa

15 Den untuwo, a goode Yam tun kan a
kum gəs kə ngəshtən gin den Babom Yesu,
na ndutən tu kə pi mbarəm kə Yam gwa.
16 A za goode Yam den kən da'a. A laa
kən gip shirəm gən na Yami.
17 A liri'e də Yam muntu kan ti ni'e bəba
mən nartən kə babom gəmi Yesu Almasihu
kem də Ruhu gəs bi in bopya, kan də Ruhu
gəs ɓuli in kə də kə mom Yam hoyi.
18 A lir Yam es kə də kə mom ge shirəmi,
də kə mom ni la'i mbatl tu tə lakən bi dene
gwa. Kədə kə pa mom ni nartən kə albarka
tu kan ti pi mbarəm gəs gwa.
19 A pa lir Yam də tə bi in momi nartən
kə iko gəs tu kan ba mani ngashi na argon
dagwa, ar ni'e iko tu kan ba ne mi am ra
mən kan mə ngəsh den Almasihu gwa.
20 Yam gode ni iko mən ndərtən tu nan
tə tli Almasihu gip gambəci'e, kan tə ne ti
den am shimli gəs to yam ka gwa.
21 To yami kani tə dəm sur gami na ko
gonge mulki, na iko, na ndərtəni, na ga
babomi, na kup kiri sun ju ba bi gwa, ba'e
gip zhan kən ni katl da'a ama ar ri patən
kə bari.
22 Yam ne ko unu atli də iko kə Almasihu,
tə pa ne ti den gam kə ko unu kə də domtən
kə mən kopi zam ci cina ra.
23 Domtən kə mən kopi ni'e dli kə Al-
masihu, gip domtən kə mən kopi ni ba shin
pitən kə Almasihu kup, ti kan na iko den
ko unu na ko ako gwa.

2

Dəmi na ge mbatl gip ngashi gam na Almasihu

1 Faro kən ni wule məshi mbarəme, domici kə nge kopi Yamka kən den pi warwat pitəne.
2 Faro kən nəra den dəmi gip pi warwat pitəne, wule nami mbarəm kan mom Yam da gwa, kən den kopi gun dun itəri. Ti ni'e ruhu tu kan ba co mbarəm kə nge kopi Yam gwa.
3 Kup gəmi faro mən ni den pi warwat pitəne, mə ne den kopi argon tu dli gəmi ba ndu gwa na kopi ndu'i kə mbatl na damtən gəsi. Den dəmi kə warwat pitən tawo, mə ndari də lo kə Yam sur den mi wule nami mbarəme.
4 Ama Yamo laa'i ni təra na guna gere, ndutən tu tə ndu mi na riwo ar naari.
5 Ar ni kem nan mən ra məshi far gip nge kopi Yamo, Yam kem mə dəm mən ge mbatl na Almasihuwi. Yam ɗəli in ni təp kə ba zo mbatl gəsi.
6 Yam tli mini gip məshtəni kandatu tə tli Almasihu gip gambəci gwa, kan tə bi mi ba dəmi na Almasihu Yesu to yam ka.
7 Yam pini untu kə də gip zhan mən ɗirtəno tə gode mbarəm zo mbatl gəs mən nartəni, kan ba mani ngashi na argon dagwa. Zo mbatl tu kan tə gode mi təp kə ba ngashi gam gəmi na Almasihu Yesu gwa.
8 Yam ɗəli in ni təp kə ba zo mbatl gəsi, domici kə ngəsh kən den Almasihu wi. Ba'e destən kə gam gin ni da'a, ama bi bar kə Yam ni.
9 Ba'e ɓatltən kə pi mbap gon ni da'a, bəse də murgon ɓo ngetl ra.
10 Yam ni pali mi kandatu mənra kəkən gwa, tə pali mini peli gip ngashi gam gəmi na Almasihu Yesu. Yam pini untu kə də mə pi mbuni bar ju kan tə ne terka kə də mə pi gwa.

Mən Yahuda na nami mbarəm dəm nəm wi gip Almasihu

11 Ra untuwo, dam kən ni den kandatu kən ra far gwa, kən mən Yahuda ni da'a təp kə ba gəri. Mən Yahuda ba lakən ni bi'e <<Nduɓuli.>> Artu sərtən tu ba piwo gip dli ni na am kə mbarəme.
12 Dam kən ni den'e wokoci tawo, kən ni den dəmi am luluri na Almasihu. Kən mən diki ni, bare kar mbarəm kə Isra'ila, kən ni ra gip gudlum shirəm tu kan Yam pi gwa da'a. Kən ni ra den kaar atl bat na la'i mbatli, ngapo kə mom Yam da'a.
13 Ama kəkən gip me gam gin na Almasihu Yesuwo, kən kan ra far dlyami na Yamo, ɗir kən wi kosak nan ti təp kar bəran tu kan Almasihu shoti wokoci tu tə məsh gwa.
14 Almasihu na gam gəs ni ɗiri mi dəmi zhəlili. Ti ni tə ngashi gam mən Yahuda na munju kan mən Yahuda ni da'a wu dəm mbarəm nəm. Tə yas pan kə ngetən tu kan ra gip dlom gəmi gwawi.
15 Təp kə ba bi dli gəs ni tə pali Kulci kə mən Yahuda na bar ju ar yari gwa ina iko da'a. Na untuni tə ɗiri dəmi zhəlili gip dlom kə mən Yahuda na munju mən Yahuda ni dagwa. Kan tə pali wur gəsgal nəm den am kə gəsgal rop ju.
16 Təp kə ba məshtən kə Almasihu den kin tu ni ɗiri dəmi zhəlili gip dlom kə mən Yahuda na munju kan mən Yahuda ni dagwa. Təp untu ni tə pa ɗiri dəmi zhəlili gip dlom gəmi na Yami.
17 Almasihu pi in wazu kə dəmi zhəlili kən kan mən Yahuda ni da'a, kan ra far dlyami na Yami, nan mi mən Yahuda kan ra kosak nan ti gwa.
18 Təp kə ba argon tu Almasihu piyi gwa arni kup gəmi ropi bi mi dama kə ɗirtən kar Bəba təp kə ba Ruhu nəm.
19 Kəkəno, kən kan mən Yahuda ni dawo, kə'i məndiki ko bare da'a. Ama kə dəm nəm na mbarəm kə Yami, mir mən bom kə Yami.
20 Kup gino wule bin ni kən ra kan tu den kulci kə mir mən kartən kə Yesu na mən yari shirəm kə Yam gwa, Almasihu Yesu na gam gəs ngapo ti ni'e bar ndəri tat gəs bini.
21 Ti ni giɓərtən kə bini kup ra den ti, ti ni tə kem bi ni ar pi ta nartəni ar dəm las ni dləran kan ne Babom gwa.
22 Təp kə ba ngashi gam gin na Almasihu ni kən kan mən Yahuda ni da ma kə dəm bin kan tu gwawi nəm na nami mən ngəshtən den Yam wi, kə də Ruhu kə Yam dəm gip kəne.

3

Bulus pi wazu munju kan mən Yahuda ni dagwa

1 Den untu ni ami Bulus la'əm gip bom kə moni den'e ami kə Almasihu Yesu ni, kan eso a pi in wazu kən kan mən Yahuda ni dagwa.
2 Na ho bi a mom'e kə kum shirəm kə mbap tu kan Yam bim təp kə ba zo mbatl gəs den bi gin gwa.
3 Yam kem a mom sərri kə argon tu tə ndu pi, kandatu a rəsh njem dene gwa.
4 Kənni kə zhit təlankuriwo, kii mani momi bar ju a mom den sərri kə Almasihu gwa.
5 Terkawo mbarəm mani momi sərri tu da'a, kandatu kan kəkəno Ruhu kə Yam ɓuli mir mən kartən kə Yesu na ga mən yari shirəm kə Yam kan bi gam gəzən gip bote ti gwa.
6 Sərriyi ni'e təp kə ba zo shirəm ni munju kan mən Yahuda ni da'a dəm mən zami gado nəm na mən Yahuda wi. Mə dəm wule njwal nəm gip dli nəm wi. Wu ma wii mani zami argon tu Yam wule ti bi mi təp kar Almasihu Yesu gwa.
7 A dəm ni nye mən yari zo shirəm tu kan bim gip zo mbatl kə Yam təp kar pi mbap kə iko gəsi.
8 Kup na ami ra atli na munju kan heli ni gip mbarəm kə Yamo, bim ni dama kə yari zo shirəm kən də munju kan mən Yahuda ni da'a, den bar nartən kə Almasihu muntu kan baa mani bori gəsi dagwa.
9 Yam zəzarəm ni kə də a yari mbarəm argon tu ra gip sərri tu gwa tetla-tetla, sərri tu kan terka ra na ghuuni kar Yam muntu kan pi bar kup gwa.
10 Yam pini untu den kəkəno təp kar mən kopiwo tə gode womti bopya gəs də mən mulki, na munju ra na iko to yam ka gwa.
11 Muntu pini den argon tu kan Yam bari kə pi terka. Tə pa'i ni pi untuyi təp kar Almasihu Yesu Babom gəmi.
12 Domici kə ngashi gam gəmi na Almasihu na təp kar ngəshtən den ti, muntu ni kem mən ra na ɓa'i bigul kə ɗirtən cina də Yami.
13 Ra untuwo, a lir kən den ba kə dəm ni na ceni mbatl da'a domici kə kumi dli gən den bi gini. Muntu ba dəmi in bar kə ɓe ngetle.

Shirəm na Yam den bi kə mən Afisa

14 Den untuni a kur ngus cina də Bəba,
15 muntu kan mən mir mən bom gəs ni, munju kup kan ra to yamka na munju kan ra den kaar atl gwa.
16 Shirəm na Yam gən ni'e də gip bar nartən gəso, tə ndəri in bigule, na tə bi in mani pi bar təp kar Ruhu gəs gip mbatl gini.
17 A shirəm na Yam kə də təp kar ngəshtən den Almasihu gino, tə dəm gip mbatl gini. A shirəm na Yam den kə ɓa ni gip ndutəne kan də ndutən zam dəmi gip mbatl gini.
18 Ndutən tu ni baa kem kən na mbarəm kə Yam kup mani momi kandatu ngəlantən, na tlyartəni, na totən den yami, na dlyamtən su atl ka kə ndutən kə Almasihu ra gwa.
19 Kə pa mom ndutən kə Almasihu tu kan tla gam kə momi bari. A pa shirəm na Yam kə də laa'i in den bi laa'itən kə Yam kup.
20 Ɗəɗatən kupo kə Yam gəmi ni. Təp kə ba iko gəs kan den mbap gip mi gwa ni tə pi bar ar man kandatu mə liri ko mə dami gwa.
21 Naa də ɗəɗatən kə Yam dəm gip mən kopi, na gip Almasihu Yesu, ar kop zhan kup, ar ri patən kə bari! Ar dəm untu.

4

Dəmi nəm gip dli kə Almasihu

1 Ra untuwo, ami kan ra gip bom kə moni domici kə Almasihu, a lir kəne, kən kan Yam zəzar kən kə dəm mbarəm gəs gwa, də kə pi ni dəmi tu kan baa gholi Yam mbatl gwa.
2 Ko gigasi pali ni gam gin atli, na dəmi na ghaləm mbatli, dəm ni na te mbatl kaar ka, na mani dəmi na ya'ən gip ndutəne.
3 Pi ni kup argon tu kii mani pi kə gaa ni me gam tu kan Ruhu bi in gwa. Pi ni untu gip dəmi zhəlili tu kan ngashi in gam gwa.
4 Kup gino dli nəm ni, Ruhu nəm ni es ba kop nan kəne. Kən ra na la'i mbatl nəm kan lakən bi dene gwa.
5 Babom gino nəm ni, ngəshtən den Yam gin nəm ni, batisma nəm ni pi ine.
6 Yamo nəm ni, ti ni'e Ba kə mbarəm kup. Ti ni'e muntu kan den gam kə bar kup, tə

pi mbap təp kar ko unu, kan tə den dəmi gip ko unu.

7 Almasihu bi ko gonge gəmi zo bari. Tə bi ni na ɓuli ame.
8 Kandatu ar ra na rəshi gip shirəm kə Yam gwa'e,
<<Nan tə to gəs yamo,
tə ndara na mbarəm ju tə nəm wur gwa,
kan tə bi mbarəm bi bar kə Ruhu.>>*
9 Ununu,<<Tə to yami.>>Ba pi nupi im ba'e faro tə sur ni gəsi na atl da gwawu?
10 Ti muntu sur atl tu ni'e nəm muntu to yami gami də ko gonge yami, kə də iko gəs nəra gip atl kundərəndlip.
11 Almasihu yi ni bi jen mbap kə dəmi mir mən kartəne, jeno mbap kə yari shirəm kə Yami, jeno mbap kə yari zo shirəm kə Almasihu, kan jen ngapo mbap kə ne ger den mbarəm kə Yami, na mən kulci mbarəme.
12 Mbap gəzən ni'e wu kərkəm mbarəm kə Yam kə pi mbapi, kə də wu tu dli kə Almasihu ra.
13 Mbapi baa ci cina se kup gəmi ni mo gam gip ngəshtən na momi Nya Yami. Na untu ni mi ndər gip ngəshtən den Yami, ar ri mi gip dəmi kandatu Almasihu ragwa.

14 Ra untuwo mi'i dəm na holi damtən den bar wule mimir da'a. Ba'i bali mi ɗe na barta na ko gonge itər kə pel kulci bar da'a. Mi'i kop kə mbarəm munju ba ndu jili gəmi ka na lar munju ba ni wule ge shirəm ni gwa da'a.
15 Ama mi yari ge shirəmi gip ndutəne, mən den nartən gip ko unu wule Almasihu, muntu ti ni'e gam kə dliyi gwa.
16 Təp kar ti ni dliyi kup mo gam dlakət. Kandatu ko gonge jwal ba pi zo mbap gəs gwa, ar ba ne am jwali jen wu naari, kə də dliyi kup nəra gingələn den nartən na ndərtən gip ndutəne.

Pel dəmi gip Almasihu

17 Kəkəno a ndu a yari in argon gip Babom den ba kə dəm ni kandatu munju kan mom Yam da'a ba pi gwa, na jiltənka gip damtən kə mbatl gəzəni.
18 Mbatl gəzən nəra laa'i na dəməni, kan wi nəra am luluri na ge mbatl tu kan Yam ba bi gwa domici kə dəmən gam gəzəni, na lati mbatl gəzəni.

19 Nan mbatl gəzən konkawo wu'i na sham da'a, ar ni wu bi gam gəzən gip holi dəmi dləran na ci cina gip pi ko unu bar kə dəɗanye.

20 Ama kəno, untuni kə kulci den pitən kə Almasihu da'a.
21 Kə kum den tiwi, kən mən kopi gəso pa kulci in den kandatu ge shirəmi ra gip Yesu gwa.
22 Kulci in ni den kandatu dəmi gin ra far gwa, den kə byal ni kor pitən ginka, muntu kan likawi na lam setən gəsi.
23 Pa kulci in den kə kərkəm ni damtən kə mbatl gin ar mbuni.
24 Yam pali mi ni den kandatu təra gwa. Pel pitən tu ngapo ba mani ni shini təp kə ba pitən dlat na dəmi dləran.

25 Ra untuwo za ni ceni lare, də ko gonge mbarəm yari berəm dəmi gəs ge shirəmi, domici kup gəmi jwal kə dli nəm ni.
26 <<Gip pi lo gino ba kə pini warwat pitən da'a.>> Ba kə za ni də pət nda bin kə'i den lo da'a,
27 domici lo ba bi ni gun dun itər təpe.
28 Naa də muntu kan murno tə za pi mure. Naa tə pi mbapi, tə pi mbap hoyi na am gəsi, kə də tə zami, tə pa bi munju am ri wur kaar da gwa.

29 Ba kə zani də məgən shirəm gon ɗəl ter bi da'in da'a. Naa də bar ju kup ki yariwo ar dəm kə ne am ya'ən ra den bi argon tu wu ndu gwa. Təp untu ni shirəm gin baa ɓa'i bigul munju kum shirəmi gwa.
30 Ba kə li ni Ruhu kə Yam mbatl da'a. Tune ni'e tiwo wule ɓe am ni kan ba sede'e kən kə Yam ni gwa gas patən kə bari.
31 Za ni ko gonge ɗasi mbatli, guzəl pitən kə mbatli, lo'e, dlanye, ne shirəm mbarəm gam, na ko gonge məgən pitəne.
32 Dəm ni na ho pitən na kumi guna den ya'əni, gafarteni ya'ənka, kandatu Yam gafarte inka təp kar Almasihu gwa.

5

1 Ra untuwo, dəm ni mən pi bar ju Yam ba pi gwa, den dəmi gin mimir gəs kə ndu'i.

* **4:8 4.8** Zab. 68.18

2 Pi ni dəmi kə ndutəne, kandatu Almasihu ba ndu mi gwa. Tə ndu mi kan tə bi gam gəs bar mən təmi kasər kan ta'i Yam gwa.

Dəm ni gip cirtən kə Yesu

3 Ba də kum shirəm kə muri na mətli na moni kari gip kən da'a, na ko gonge pitən kə holi dəmi dləran, ko ndu'i gam gip zami ra. Munju ndari na mbarəm kə Yam da'a.
4 Ba də zam usun shirəm, na shirəm mburtəne, na məgən shirəm gip cet gi ni, domici ar ndari da'a, ama den bi untuwo dəm ni mən goode Yami.
5 Mom ni'e mən muri na mətli ko moni kari, ko mən holi dəmi dləran, ko mən ndu'i gam gip zami ra (muntu kan nəm ni təra na mən bote mir yam jeni) baa zam gaado gip mulki kə Almasihu na kə Yam da'a.
6 Ba də murgon jili in nəka na kədləm shirəm da'a, domici den warwat pitən ju ni lo kə Yam ba nde gam munju ba nge kopi shirəm gəs gwa.
7 Ra untuwo ba kə me ni gam nan wur gip warwat pitən ju wu pi gwa da'a.
8 Faro gam gin nəra gip dəməni, ama kəkəno kə zam cirtən wi təp kar Babomi. Ra untuwo dəm ni wule mbarəm kə cirtəni!
9 Domici cirtən tu kan gip kəno ba gəri ni argon tu kan mbuni ni, na argon tu kan dlat ni, na pi bar gip ho mbatli.
10 Ngen ni argon tu baa gholi Babom mbatl gwa.
11 Zaa ni pi warwat pitən ju mbarəm ba pi gip dəmən gwa, ama ɗəli ni bar ju ba pi gwa kəba cirtəni.
12 Bar kə sham ni də shirəm den bar ju mən nge kopi shirəm kə Yam ba pi gip dəmən gwa.
13 Ama in ɗiri ko unu kə ba cirtəno, ar ni ba shin kandatu wura gwa hoyi.
14 Cirtən ba kem ni də shin ko unu. Ar ni kem ba wule,
<<Ki mən nde umuri, putu'e,
tlyam gip məshtən gi,
Almasihu ba bi'i cirtəni.>>
15 Ra untuwo ngup kən ni den kandatu kə dəm gwa. Ba kə dəmni wule kədləm da'a, ama wule mən bopya.
16 Pi ni ho mbap na wokoci tu kə zam gwa, domici wokoci jin ni mbarəm ra laa'i na wani pitəne.
17 Ra untuwo ba kə dəm ni kədləmi da'a, ama mom ni argon tu baa gholi Babom mbatl gwa.
18 Ba kə tla ni argon tu kup baa tlo kən gwa da'a. Muntu baa kem kən kə dəmi kədləmi. Ama za ni də Ruhu kə Yam kop nan kəne.
19 Shirəm ni na ya'ən na shirəm kə gip Zabura, na kon ɗəɗa Yami, na kon mən ruhu. Pi ni ta ɗəɗa Babom gip mbatl gini.
20 Ko gigasi goode ni Yam Bəbayi den bar kup gip sun kə Babom gəmi Yesu Almasihu.
21 Bi ni gam gin gip kopi shirəm kə ya'ən na mbatl nəm gip shini nartən kə Almasihu.

Mətli kushi na moni gəzəni

22 Mətli kushi, wule kandatu kə bi gam gin gip kopi shirəm kə Babom Yesu na mbatl nəmo, untu ni pa kii bi gam gin gip kopi shirəm kə moni gin na mbatl nəm.
23 Domici kos ni gami də gər gəsi kandatu kan Almasihu ni'e gam kə mən kopi gwa. Wi ni wule dli gəsi kan ti ni'e mən ɗəli gəzəni.
24 Kandatu mən kopi ba ngusi gam Almasihuwo, untuni mətli kushi ba ngusi gam moni gəzən gip bar kup pa'e.
25 Moni, ndu ni mətli gini, kandatu Almasihu ba ndu mən kopi kan tə bi gam gəs den bi gəzən gwa.
26 Almasihu pi ni untu kə tə ne ti ka markəmi dləran, tə sar təka, təp kə ba ho'i gəs na mal gip shirəm kə Yami.
27 Almasihu pii ni untu kə də tə ɗiri gam gəs mən kopi gip ɗəɗatən naari. Wu nəra na argon məgəni, ko wantən, ko warwat bar gon es da'a. Ama wi nəra dləran na argon məgəni da'a den ger gəsi.
28 Untuni esi, ar nəm də moni ndu mətli gəzən kandatu wu ndu dli gəzən gwa. Muntu ba ndu gər gəso gam gəs ni tə ndu'i.
29 Murgon ra kan taɓe nge dli gəs gwa da'a, ama tə gaa ni dli gəs kandatu Almasihu ba ndu mən kopi gwa.
30 Ko gonge gip miwo kəti ni den dli kə Almasihu.
31 Kandatu ar ra na rəshi gwa'e, <<Mbarəm baa za bas na naska kan wu ngash gam na gər gəsi. Ropiwo wi dəm dli nəm.>>

32 Muntuwo bar shirəm tu kan na ghuuni gwa ni, ama ami ni den shirəm den Almasihu na mən kopi kup.
33 Untu ni es a yari, ar nəm kos te yarka tə ndu gər gəsi kandatu tə ndu gam gəs gwa. Gəri ngapo ar nəm ti te yarka tə ngusi gam bakos gəsi.

6

Mimir na mən gəri gəzəni

1 Kən mimiri, tun kan kən kə Babom Yesuno, kop ni shirəm kə mən gəri gini, muntuwo kor ni ar ra.
2 Muntu ni'e doka kə pari kan ra na gudlum shirəm gwa'e,
<<Kə ngusi gam bəba na nəna gi,
3 kə də bar mbuni'i ra,
kan də muri dlyami'i den kaar atli.>>
4 Ga bəba, ba kə pini argon tu baa kem mimir gin kə la'i gam də rai ka da'a. Argon tu kii piwo ar ni'e, gaa wur ni, ne wur ni den ho təpe, kan kə kulci wur ni na kulcitən kə Babomi.

Ga zher na Babom gəzəni

5 Kən zhere, kop ni shirəm kə ga babom gin kan den kaar atl gwa na mbatl nəm. Ngusi wur ni gam na mbatl nəm, wule Almasihu ni kə pi ti.
6 Kop ni shirəm kə ga babom gin ko gigasi ba'e se wini den shini gin, kə shini kə ger katl da'a, ama wule zher kə Almasihu, pi ni argon tu Yam ba ndu gwa na mbatl nəm.
7 Bote wur ni na mbatl nəm wule Babom ni kə bote ti, ba'e mbarəm da'a.
8 Kə mom'e Babom baa ɓatl ko gonge mbarəm den kup mbuni bar tu tə pi gwa, ko ti zher ni ko tə nya mən bom ni.
9 Kən ga Babomo, pii ni ga zher gin untu. Ba kə la wur ni gip bərti da'a, mom ni'e Babom gəzən kup na gegino nəm ni, ti ni to yam ka. Tə ngapo tə ndu murgon man gon da'a.

Bar kə dlan ju Yam ba bi gwa

10 Kə pa'i bisiwo, ndərni gip ngashi gam gin na Babomi. Naa kə zam ni ndərtən təp kə ba iko gəs mən nartəni.
11 Yem ni kup bar kə dlan ju kan Yam ba bi gwa, kə də kə mani dləri na ndərtəni kan kii mani tare gam gin bi də təp ju kup kan gun dun itər ba nəm mbarəm nari gwa.
12 Domici destən gəmiwo na mbarəm ni da'a, ama gapa ni na mən mulki, gapa na mən iko, gapa na kiri mani pi bar gip atl kə dəməni, kan na gapa na dun itər kə to dlom yamka.
13 Ra untuwo, yem ni kup bar kə dlan kə Yami, kə də pəti ni ɗiro, kə mani ni dləri ra. Kən ni kə pa'i dlanyiwo, kə sa ni ra dlor gip gapa nan wuri.
14 Dlər ni na ndərtəni, də ge shirəm dəmi in bar kə ɓali gəs mor gini, də pitən dlat dəmi in bar kə ghumi ngetle.
15 Naa də dəmi kə ritən kə yari zo shirəm kə dəmi zhəlili dəmi in kaptəlan te asəm da'in ka.
16 Mbəli den munju kupo, də ngəshtən den Yam dəmi in bar kə dləri ge pəs kə gun dun itəri.
17 Naa də zami ɗəltən dəmi in posh gam gəlla to gam gin ka, shirəm kə Yam ngapo ar dəmi in bar səɓər kə Ruhu am da'ine.
18 Shirəm ni na Yam təp kar iko kə Ruhu ko gigasi, kə kərceni gip shirəm na Yam na ko unu lirtəne. Dəm ni gəɗən, kərceni gip shirəm na Yam den am kə mbarəm kə Yami.
19 Shirəm ni na Yam den am gən pa'e, kə də kup wokoci tu a ɓul biwo, də bim mani shirəm nan aa mani yari sərri kə zo shirəmi bat na bərti gwa.
20 Ami ra na ɓali domici a yari zo shirəm kə Yami. Shirəm ni na Yam kə də a yari bat na bərti, a yari kandatu ar ra gwa.

Shirəm kə pali bi

21 Tikikus, erəm gəmi kə ndu'i muntu kan bi gam gəs Babomi gwa, baa yari in bar kup, kə də kən ma kə mom kandatu amira, na argon tu ami den pi gwa.
22 Den untuni a kar ti kar kəne, kə də kə mom ni kandatu mən ra gwa, kan tə ɓa'i in bigul ra.
23 Naa də Ba gəmi Yam na Babom Yesu Almasihu bi in dəmi zhəlili, na ndutəne, na ngəshtən den Yami.
24 Də zo mbatl kə Yam na ndutən tu kan baa pa dagwa kop kup munju ba ndu Babom Yesu Almasihu gwa.

Mən Pilipi

1 Tələn kur kən ɗəl ni təp karəm ami
Bulus na Timoti, zher kə Almasihu Yesu də
rii mən tsarki ju kan mən kopi ni gip Filibi
gwa, nəm na mən ne ger den mən kopi na
munju kan ba pi ti mbap gwa.
2 Naa də zo mbatl na dəmi zhəlili kə Ba
gəmi Yam na babom Yesu Almasihu dəm
nan kəne.

Shirəm na Yam kə Bulus den mən kopi kə Filibbi

3 Gastu kup a dam kən gip mbatl gəno a
kur gode Yami.
4 Ko gigasiwo na ghol mbatl ni a shirəm
na Yam domici gini.
5 Argon tu kemo , kən ni kə mo gam
namən gip pi wazu tun gastu kan kə kum
gwa.
6 A tabbate'e Yam tu kan pare pi mbuni
mbap tu gip kəno, ti ci cina har tə pa'i
mbapi gas tu Yesu Almasihu ba pal sur
gwa.
7 Ar nem dlat a tune na kup gin ko gigasi,
tunkan ami ra nan kən gip mbatl gən gwa,
untuni, ko ami ra na ɓali na sarsari, kən
ra den ngashi gam namən gip tsare shirəm
mən təmtən tu kan a dlər dene gwa.
8 Yam baa shedem den kandatu a ndu
shini kup gin na ndutən kə Almasihu gwa.
9 Shirəm na Yam gən utu, də ndutən gin
nar cina-cina na momi Yam na ko gonge
momi bari.
10 Muntuni baa kem kə mani nəmi ar-
gontu mbuni ine, kədə gastu kan Al-
masihu baa pal suro, kə nəra mən tsarki
gip Kəristi,
11 la'i na ɓatltən kə ceto gin kan ba zam
gip Yesu Almasihu kədə ɗəɗa Yam də yabe
ti.

Ɓaltən kə Ɓulus kem ci cina kə zo shirəmi

12 Kəkəno a ndu'e kə momi , mir ɓyari,
den argon tu zaməno ar kemni ci cina kə
yari zo shirəmi.
13 Den untuni, ar kem mən bi utu kan ba
ne ger den bom kə moniyi na mbarəm kup
mom'e sabo na Almasihu ni ɓaləmi.
14 Domici kə ɓaltən mən ni, na womti
gip mir mən kopiyi zam ɓa'i bigul kə yari
shirəm kə Yam bat na bərti.
15 Na ho bi jen ba pini wazu kə Almasihu
gip ghuve na ndu'i gami, ama jen ngapo na
zo mbatl ni wu pi wazu kə Almasihu.
16 Jeno wu pini gip ndutəne, na momi'e,
lem nika ɗe domici kə wazu tu kan a dləri
ti gam gwa.
17 Jeno wu pini wazu kə Almasihu gip
ndu'i gami, ba e na zo mbatl ni da'a,
domici wu shin wule wi bim ni patli gam
ra gip ɓaltən gəni.
18 Kan ununu ar ɓitewu? Zo bar gipiwo
ar ni'e, gip ko unuwo ko gip ndu'i gami ko
na ho bi ni, pi wazu kə Almasihu wi. Den
untu ni ngap a pi ghol mbatli. Aan, untu
ni aa ci cina na pi ghol mbatli,
19 Domici a mom'e təp kəba shirəm na
yam gin ni na ne am ra tu kan Ruhu kə
Yesu Almasihu ba bi gwa, argon tu za
məno ar ba dəm kə ɗəli gən ni.
20 A pi ghol mbatli, a la mbatl es'e gip
Babomo baa bim sham da'a, ama a shirəm
na ndəri mbatli. Gip bar ju kup aa pi wo,
naa də Almasihu zam ɗəɗatən kəkən na ko
gigasi təp karəmi, ko ami ra na rai ko na
məshi gwa.
21 Domici karəmo, ami nəra na rai wo
Almasihu ni, amini a məshka ma zami ni.
22 A mom kə pəni da'a, ami ni a ci cina
na dəmi gip dli, ar ba dəmim zami ni.
23 Mbatl gən tatl kawi rop, a ndu mani a
pal gən to kar Almasihu ka, untun manim
naari.
24 Ama ar mani in naar də a dəm nan kən
gip dli.
25 Ama a mom'e kup gin kə'i ndu'əmi. Ar
ni kem a tabbate'e a ga kən kə də kə nari
kan kə dəm na ghol mbatl gip ngəshtən gin
den Yesu.
26 Təp untuni, amini a ɗir kar kən eso, ki
zam bar kə ɓe ngetl ra gip Yesu Almasihu
domici kə argontu tə pi təp karəm gwa.
27 Gip ko unu wo, pini dəmi tu kan ndar
wazu kə Almasihu gwa. Ko a ɗir kar kəne
ko a kum bar den kən ami nəra da'a, a
mom e ki ɓa hoyi gip Ruhu, bi gin nəm
domici kə nəmi zo shirəmi.
28 Ba kə kum ni bərti kə mən nge gin da'a.
Muntuni baa gode wur'e baa pa'ika nan
wuri, ama kəno Yam baa ɗəli ine.

29 Kəno bi inwi den ami kə Almasihu
ba'e kə də kə ngəsh kən den ti ni katl da'a,
ama kə də kum dli domici gəs pa'e.
30 Tunkan kən den ndotən gip destən tu
kə shin a pa'əm gipi, antu kəkən ma kə
kum a'i gipi.

2

Kopi nge gam kə Almasihu

1 Ra untuwo, in ɓa'i bi gul gon ra gip Al-
masihu, in muri mbatl gon ra kan ndutəne
ba ɗiri, in ngashi gam gon ra gip Ruhu, na
ndutən gip guna gere, laa'i ni ghol mbatl
gəni, kan kə dəmni na mbatl nəm təp kə
ba ndutən nəm, kən ra na ngashi gam gip
Ruhu, bi gin nəm.
2 A lir kəne, kem ni a dəm na ghol mbatli
təp kəba dəmi gin na mbatl nəm na ndutən
nəm kən ra gip Ruhu nəm damtən gin nəm.
3 Ba kə pi ni argon gip nduə'i gam da'a
ko na ɓe ngetle ama pali ni gam gin atli kə
dam kən den ya'ən man gam gini.
4 Kopini ndu'i kə gam gin katl da'a, ama
kopi ni ndu'i kə jen pa'e.
5 Də pitən gin dəm nəm na kandatu kə
Almasihu ra gwa,
6 muntu kan gip pitəno ti Yam ni gwa, tə
pən dəmi gəs nəm na Yam tu ar dəmi ti bar
kə nəmi jin-jin da'a.
7 Ama tə pali gam gəs argonni da'a, tə
pali gam gəska wule zhere, nan tə pali gam
gəska wule nəm gip mi gwa.
8 Nan zam ti na dli wule kə mbarəmo, tə
pali gam gəska atli kan tə pən də tə məshi,
məshtəni ma kə ɓatən den kini.
9 Ra untuwo, arni Yam ɗəɗa ti gami na
ko unu, kan tə bi ti sun tu kan man ko
gonge sun gwa,
10 kədə gip sun kə Yesu tuwo də ko gonge
gam ghurum ngusi, to Yam ka na den atli
na su gəsi na atl ka,
11 arni ko gonge ləka baa nəm'e, Yesu
Almasihuwo Babom ni kə də ɗəɗa Bəba
Yami. Wi cir wule zingesi.

Cirtən wule zingesi

12 Ra untuwo, kən ga berəm gəni, kan-
datu kan kə kur kum bi ba'e cina da'əm
katl da'a, ama kəkəno untuyi ra cina
da'əmi, cini cina na pi mbap kə zami ɗəltən
gin na bərti na dədartəni.
13 Domici Yamo ti ni tə pi mbap gip
mbatl gini, tini tə kem kə pən tor gip mbatl
gin kan kə pi mbap kandatu ndar ndu'i gəs
gwa.
14 Pini ko unu bat na ngwartəni ko nge
nəmi shirəmi,
15 Kə də kə dəmni dləran munju kan ra na
wani pitən gam dawur da'a gwa mimir kə
Yam munju kan raka argoni da'a kup na
kən nəra den dəmi gip zhan mən ɗasi tu'e,
lastu kən den cirtən wule pitilla gip duniya
gwa,
16 Təp kə ba dləri den shirəm kə rai kə
də den pət kə Almasihuwo aa zam bi kə ɓe
ngetl ra den a kətər katl ko a pi mbap kə
katl da'a.
17 Ngəshtən den Yesu gin na mbap gin
gip Babomo ar nəra wule hadaya kar ti,
eso ko baa shotni bəran gən den hadaya
tuwo, aa pi ghol mbatl kə a pihadaya tu
na ghol mbatl na kən kup.
18 Den untuni kən ma ki pi ghol mbatl kə
gyatl naməni.

Ga Timoti na Abafəroditas

19 A la mbatl gip Babom Yesu den aa kar
Timoti rən kar kən ka cina ɗe njem, kə də
ami ma a zam ɓa'i bigul təp kəba kumi
pitən gini.
20 Murgon nem ra wule ti muntu kan ba
ghun ti den kən hoyi gwa.
21 Jeno bar ju den wur gwani katl ba
ghun wuri, ba'e argon tu kan kə Yesu
Almasihu gwani da'a.
22 Kə mom imnu Timoti ra gwa ca,
kanda tu mə pi mbap kə yari zo shirəm
mən təmtən nan ti wule nya na bəba gwa.
23 Ra untuwo a kum aa kari in bar nan
ti na kumi argon tu ba zamən gwa.
24 Na mbatl nəm ni ami ra gip Babomi,
ar baa jima da'a aa cwati.
25 A shin ar mbun e a kari in bar na erəm
gən Abafəroditas. Berəm mbap gən ni e ti.
Berəm ndotən ni esi, muntu kan kə karim
ti ɗir də tə pim mbap gwa.
26 Tə den ndu'i tə shin kup gini, ar ghun
ti hoyi ma domici kə kum e tə pa ti na kumi
dli.
27 Untu ni dli ci ti wule ti məsh nəka, ama
Yam kum guna gəsi, ba'e ti ni katl da'a,
kup namən ni. Untu ni dawo na dun mbatl
narin kawi.

28 Ra untuwo, a ndu'e a kari in bar rən ka nan ti, kə də kən ni kə shin tə eso ki kum təmi, ami ngapo ar baa ca'in ghuntən ka.
29 Nəm təni na ghol mbatl gip Babomi, kan kə ɗəɗa ni badər mbarəm ju,
30 Domici ti ni far kosak na məshtən wi den bi mbap kə Almasihu, tə bini mbatl gəs kə də tə pim ne am tu kan kəno kə manim pi da gwa.

3

La'i mbatl ra gip pitən dli da'a

1 Den bi pa'i bisiwo, mir ɓyari, pi ni ghol mbatl gip Babomi.Ar ghunəm də a pa rəshi nəm bar tu da'a, kan kə də ar mbuni in ni.
2 Ngup kənni na yer ju, mbarəm ju ba pi wani pitən gwa, mən tloyi dli ju kan ba wule sərtən wu dene gwa.
3 Ai mən ni'e sərtəni, min kan mə bote Yam təp kar Ruhu gwa, mən zami ɗəɗatənin Almasihu Yesu kan mə pən dli argon ni da gwa,
4 kup na ami na gamgən ami ra na təp kə zami gam tu gwa.

In murgon ra'es kan ba kum wule tə ra na gəs zami bigul gip dli wo, a man ti,
5 sərəm ni den pət kə wuzupse, ami nye mən Isəraila ni, gəs gal kə banyana, laa'i nye Ibəraniyawa. Təp kə ba kopi kulci kə Musa ngapo, ami nye mən Fasrisa ni.
6 Kə ba kuri gəs kə kopi adini wo a kumi dli mən kopi Yesu naari, gip pitən dlat kə ba kopi doka kə Musa wo ami ra na argon məgəni gam dam da'a.
7 Ama argon tu dəmim riba faro a pali ka ndetən ni domici kə Almasihu.
8 Ununu esu, a pali ko unu ndetən ni in baa ngash na cirtən kə ndu'i Almasihu Yesu kan ami ra nari gwa, cirtən tu kan baa mani ngashi na argon da gwa. Domici kə Almasihu ni a nəm a hol ko unu. A pali wur ho bar ni da'a kə də a zam riba kə ngashi gam na Almasihu ra,
9 kə də zamən gip ti, muntu ngapo ba'e təp kə ba pitən dlat gən təp kəba kopi kulci kə Musa ni da'a, se de təp kə ba dlat pitən tu kan ba zam təp kə ba ngəshtən den Almasihu muntu kan ar ni'e dlat pitən tu ba zam kar Yam təp kə ba ngəshtən den Yesu gwa ni.
10 A ndu'e a mom Almasihu na iko kə tlytən gəsi kan na me gam gip kumi dli gəsi gip palui gən wule ti gip məshtən gəsi,
11 domici ko təp imnu ar rim gip tlitən gəs gip məshi mbarəme.

Ndotən gip zami ci bəni

12 Ba'e a zam ni kup bar ju wi da'a, ko a dəm na laa'i, ama ami ni den kərce kə də a zam argon tu Almasihu Yesu pi kə də a zam gwa.
13 Mir byari, ba'e a pənni ami na gam gən a zam nə wi da'a. ama bar nəm ni a pi, a məsəni nəka na argon tu tare bi ti kar wi gwa ami den ngeni bar tu kan ra cina gwa,
14 Ami den ndotən cina kə də a zam ɓatltən kə ci bəni, muntu kan Yam la'əm bi dene kə tetən yam gip Almasihu Yesu gwa.
15 Kup gəmi kan narwi gip Ruhuwo, sai mə dam mini den bar ju. Ama in jen gin ra na damtən ka bom na untuwo, muntu ma Yam baa ɓuli in momi gip mbatl gini.
16 Bar ariwo ar ni'e, mə cini cina den lastu kan mə nəm gwa.
17 Mir ɓyari pini kanda kə pitən gəni, shinni munju kano pitən gəzən ndar kan-datu mə gode in gwa.
18 Kanda tu a tle in yari, ar ni a pa yari in ra na lun gere, jen ra dəmi gəzəno arni wule kə mən pi gapa na məshtən kə Almasihu ɓa'i den kini.
19 Gip utu ni wu ri kə pa'i, tu gəzən ni'e Yam gəzəni, bar kə ɓe ngetl gəzəno ar ni'e sham gəzəni. Wu la ni mbatl gəzən den bar kə duniya.
20 Ba dəmi gəmi wo to yam kani ar ra. Sur Kani mən den ɓuti mən ɗəli gəmi, Yesu Almasihu,
21 Muntu kan ra na iko kə pali ko unu atli nan ti gwa. Təp kə ba iko gəs tu ni ti canze dli gəmi mən məshtəni, kan tə pali mi wule dli gəs gip ɗəɗatəne.

4

1 Ra untuwo, mir ɓyari, kən ju kan ra gip mbatl gən ko gigasi, har ami den ndu'i shini gini, kən kan e ghol mbatl gən na rawani gən gwa, kandatu ki dlər na bi gul gin gip Babom gwa utu, kən berəm gən kə ndu'i.

Bii bi

2 A dəli kəm ga Yudiya na Sintiki kə də
wu nəm ezən gip Babomi.
3 Ki ngap berəm mbap gəni, a lir ki, ne
am mətli ju ra, domici wu pa wur namən
gip yari zo shirəm mən təmtəni, kup na
Kəlemen na nami berəm mbap gəni, munju
kan sun gəzən ra na rəshi gip tulan kur kə
rai gwa.
4 Pini ghol mbatl gip Babom ko gigasi, aa
pa yari ra, pini ghol mbatli.
5 Naa kə dəm ni mən te mbatl kaar ka
gip baltən gin na mbarəm kup, mom ni'e
Babom mbira wi kosak.
6 Ba də argon ghun kən ni da'a, se de gip
bar kupo, yari ni Yam bar ju kə ndu gwa,
təp kəba shirəm na Yam na lirtəne, nəm na
goodetəne.
7 Təp untu ni Yam baa bi in muri mbatl
tu kan man momi kə mbarəm gwa, ar baa
gaa mbatl gin na damtən gin gip Almasihu
Yesu.
8 Kə pa'i bisi wo, ɓyari, kup argon tu
kan ge shirəm ni, na argon tu baa kem
ɗəɗatəne, kup argon tu kan dlat ni, kup
argon tu kan ra ngəlan, kup argon tu kan
ba ɗiri ndutəne, na kup argon tu kan kə ho
mbatl ni, wato den bar ju kup kan mani
mbuntəni, ko argon tu kan kəm ɗəɗatəne,
den munju ni ki dam kəne.
9 Bar ju jup kan kə kulci ko kə nəmi ko
kə shin gipəni, la ni gip mbap gini. Yam kə
muri mbatl baa dəm nan kəne.

Goode den bii bar kə mən kopi

10 A pi ghol mbatl nar gip Babomi nan
den pa'iwo kə kə pa gode'e kənra namən
gwa. Untu ni, far ma kən ra naməni, ama
kə zam təp kɑn ki godem gwa da'ini.
11 Ba'e a yari ni muntu den a hol ni argon
da'a, domici a kulci dəmi gip kandatu kup
a zam gam gən gwa wi.
12 A mom kanda tu aa dəm gwa ko gip
holi zami bari ko gip zami bari, A kulci
mani dəmi gip ko unu pitən wi, ko na koshi
naari ko na guzumi, ko gip zami bari ko
gip holi bari.
13 Aa mani pi ko unu təp kar muntu kan
ba bim ndərtən gwa.
14 Kup na untu ar mbuni in ra nan kə
nem amra gip ghuntən gən gwa.
15 Kən mbarəm kə filibbi kə mom ca'e,
nan a nəm mbap pi wazu kə zo shirəm mən
təmtəni, nan a za atl kə Makidoniyawo
mən kopi Yesu jen ra kan mo gam namən
kəba bii bar na nəmi gwa da'a se kən katl.
16 Kup na kan a'i gip Makidoniya wo, kə
karim bar na bar ju a ndu gwa ba'e bisi
nəm da'a.
17 Ba'e ami ni den ngeni bii bar ju da'a,
ama amini den ngeni argon tu baa mbəli
ra in den zami gin gwa.
18 A nəm ɓatltən gən wi ar man kandatu
a kur nəm ma gwa, argon tu a ndu'o a zam
wi, kəkən kan a nəm bar ju kə karim bar
nari wi təp kar Abafəroditus gwa. Bi bar
mən təmi kasər/təmtən ni, hadaya ni kan ba
ndu gwa, ar ba təmi Yam bi.
19 Yam gən baa bii in bar ju kə ndu
gwa təp kəba ɗəɗatən gəs mən nartən gip
Almasihu Yesu.
20 Ɗəɗatəno kə Yam Baa gəmi ni ar ri
patən kə bari. Ar dəm untu.

Shirmitən kə pa'i bisi

21 Shirmi ni mbarəm kə Yam ka ra gip
Almasihu Yesu. Ɓyar kan ra ɗe namən ba
shirmi'in ka.
22 Mbarəm kə Yam kup ba shirmi'in ka,
tun ba munju kan mən bom kə Kaisar gwa
da'a.
23 Də zo bii bar kə Babom Yesu Almasihu
kop na ruhu gini. Ar dəm untu.

Mən Kolosi

1 Tələn kur kən ɗəl ni təp karəm ami
Bulus nye mən kartən kə Yesu, na təp kar
Timoti, muntu kan nye mən kartən ni pa
gwa.
2 Də ri mbarəm kə Yam munju ba dəm
gip bən kə Kolosi kan ra dlat gip kopi
Almasihu gwa.

Goodetən gip shirəm na Yami

3 Mə goode Yam ko gigasi, Bəba kə
Babom gəmi Yesu Almasihu, mən ni mə
shirəm na Yam domici gin gwa,
4 domici mə kum shirəm kə ngəshtən gin
den Almasihu Yesu na ndutən tu kə gode
mən kopi kup gwa.
5 Argon tu kem kə pi untuwo ar ni'e, kən
den la'i mbatl den argon tu kan ne inka
to Yam ka gwa. Shirəm kə la'i mbatl tuwo
kə kum ni gip kalma kə ge shirəmi, muntu
kan'e shirəm mən təmtən gwa.
6 Shirəm mən təmtən tu den ci cina na
gəri ho pitəne, ar den ci cina es na bildlitən
rən gip atlka kundərəndlip, wule kandatu
ar pi gip kən nan kə pare kumi shirəm kə
zo mbatl kə Yam gwa, kə pa mom kandatu
ar ra gwa.
7 Kə kulci ni təp kar Abafəras, berəm
mbap gəmi, muntu kan ba pi mbap kə
Almasihu na mbatl nəm den am gəmi gwa.
8 Ti ni tə yari mi shirəm kə ndutən tu kan
kə pi gip Ruhu gwa.
9 Den untuni gas tu kan mə kumo, mə za
goode Yam den bi gin da'a na liri Yam kə
tə laa i'in na momi mbatl gəsi na bopya kə
Ruhu na momi bari.
10 Mə shirəm na Yam də kə pini dəmi tu
kan ndar mən kopi gwa kan kə iɗa'i təni
mbatl gip bar kup, kən den ɗəli zo bar gip
mbuni mbapi, kən den nartən gip momi
bar kə Yami,
11 kən den zami ɓa'i bigul na ko gonge
ndərtən təp kə ba iko kə nartən gəs kədə
kə ɓani mbatl dlom gam gip te mbatl kar
ka, na gip ghol mbatli,
12 kə ne den goode Bəba, muntu kan
kem mə zam gaago gip gaado tu kan tə
ne mbarəm gəs munju kan gip mulki kə
cirtən gwa.
13 Tini tə ɗəli mi bi də mulki kə dəmən
kan tə te mika gip mulki kə Nya gəs kan tə
ndu gwa,
14 muntu kan təp kar ti ni mə zam
pansetəne, muntu kan ar ni'e pəni warwat
pitən gəmi kagwa.

Yesu man bar kup

15 Yesu ni'e kama kə Yam kan ba mani
shini da gwa, ti ni'e gəri kə pari gip pi bar
kup.
16 Təp kar ti ni pi ko gonge bari, bar ju
kan ra to yam ka na sur atli, bar ju ba shini
na bar ju ba mani shini da'a, ko dandi kə
mulki, ko mulki ju kan ra, ko ga gunye, ko
ga iko ju kan ra. Kup bar ju kan piwo, pi
wur ni təp kar ti ar dəm gwasi.
17 Almasihu ni cina na bar kup, təp kar
ti ni bar ju kan pi kup ra na gucipi.
18 Ti ni'e gam kə dli, muntu kan'e womti
mbarəm mən kopi gwa, Ti ni'e kə pari, ti
ni es'e kə pari gip mən tlitən gip məshi
mbarəme, domici gip bar kupo tə dəm wi
ti ni'e kə pari.
19 Tə gholi Yam mbatli kan Yam ba dəm
gip ti na nartən gəs mən laa'itəni.
20 Təp kar Almasihu ni'es tii pali bar ju
kup tə pi gwa gəs dati. Təp kə ba shoti
bəran kə nyayi kan ɓa den kini gwani, tə
gudlum ngashi gam gip dlom gəs na bar
ju kup kan ra to yamka na bar ju kan ra
atl gwa.
21 Faro kə dlyamka na Yami, ar kem kə
dəmka mən gapa nan ti gip mbatl gin mən
pi wani bari.
22 Ama kəkəno Yam kərkəm dlom ginka
nan tiwi gip dli kə Almasihu kə tlu na
bəran təp kəba məshtən gəsi. Kəkən
ngapo Almasihu ta kənwi mən pitən dləran,
munju ra na wani pitən, na munju ba nəm
wur na məgən pitən'es da'a cina də Yami.
23 Sede kə cini cina gip ngəshtən gin den
Yami, kən ra den dləri tapce den gəs bartu.
Ba də jirkət kənnika kə zani la'i mbatl tu
kan kə zam wokoci tu kan kə kum zo
shirəm mən təmtən gwa da'a. Shirəm tu
kan pi wazu gəs də kogonge bar ju pi atli
na yam gwani, ami Bulus ni a dəm mən pi
mbap gəsi.

Bulus pi mbap gip mən kopi

24 Kəkəno ami den ghol mbatl domici kə kumi dli tu kan ami den tle den bi gin gwa, domici təp kəba kumi dli tuni a laa'i bar tu kan sem kə kumi dli tukan Almasihu tla kə dli gəs gwa, mən kopi gəs ijuwi.
25 A dəm mən mbap kə shirəm mən təmtən tu təp kəba nəmi amana kar Yam domici gini, kədə a yari'in shirəm kə Yam kan ra na laa i gwa.
26 Shirəm tu a yari ino, sərri ni kan ra na ghuni tun gip gin na zhan mən womtitən gwa, ama kəkəno ɓuli mbarəm gəs kan ra dləran gwawi.
27 Yam ndu'e tə yari mbarəm gəs kan ra dləran gwa den'e munju kan mən Yahudan ni da'a ma, bar ɗəɗatən kə sərri tuwo gwazin ni. Sərri tu ngapo ti ni'e Almasihu, muntu kan ra na rai gip kən gwa, muntu kan arni es'e la'i mbatl gin kə zami bar gip ɗəɗatən gəsi.
28 Arni kem mə yari kogonge marəm shirəm den Yesu Almasihu, mə dəli ko gonge mbarəm kəme, mə pa kulci in bar ju na bopya gəmi kup kə də mə ta ko gonge mbarəm laa'i gip Almasihu.
29 Den untu ni ami den ndotən ami den ndu'i es gip ndərtən tu kan Almasihu nem den bii gwa, muntu kan den mbap gipən gwa.

2

1 A ndu'e kə mom unu destən ni ami den pi den kəne na munju kan ra su Laudukiya ka, kano na munju kan mo namən wi dagwa.
2 Ndu'i gən ni'e də bigul gəzən ɓa'i kan wu ngash gam gip ndutəne, kədə wu zam momi bar hoyi, kədə wu zam nartən kə sərri kə Yami, Almasihu na gam gəs ituwi.
3 Gip ti ni daraja na bopya na momi bar ra na ghuuni.
4 A yari in ni muntu bəse də murgon tla gam gin ka na shirəm kə jiltəni.
5 Kup na gip dliwo ami ra nan kən da'a, ama gip Ruhuwo ami ra nan kəne. Ami den ghol mbatl nar na kumi kandatu kan kən ra dlor hoyi, kən den ndotən gip ngəshtən gin den Yam gip almassihu gwa.

Kopi Yesu ɗiri pel dəmi

6 Tunkan kə nəm'e Yesu Almasihu ni'e Babom gino se kə ci ni cina na ɓomi asəm gin gip ti.
7 Ki mani pi untu kən ni kə ɓa gip ti hoyi gwa, kən den tu'i gam gin den gəs tu, kan kən den dləri den ngəshtən gin den Yami, kandatu kan mə kulci in gwa, kən den bidlitən gip goodetən gini.
8 Ne ni ger ca, ba də murgon tla gam gin ka na momi bar kə atl kundərəndlip na momi bar kə jilitən ka kə katl munju kan ba ɗəl kar pitən kə mbarəm katl gwa təp kəba iko kə ruhu kə duniya ni, ba'e təp kar Almasihu ni da'a.
9 Gip Almasihu ni, la'itən kə pitən kə Yam kup ra gip dli gəsi.
10 Untu ni gip ti pa'e, kə dəmwi na laa'i, ti muntu kan mən mulki ni gam də mulki na iko gwa.
11 Gip ti ni'es sər kəne, ba'e sərtən tu kan ba pi na am gwani da'a, ama sərtən tu kan Almasihu ni pi ine, təp kəba tusi'in pitən kə dli ka gwa.
12 Nan kap kənka nan ti təp kəba batisma kan ba tli in nan ti təp kəba ngəshtən gin den Yam gip ndərtən kə Yami, muntu tə tli ti gip məshi mbarəm gwa.
13 Faro kən nəra domici kə warwat pitəne na gip holi sərtən kə warwat pitən gini, Yam pali in na rai wi nəm na Almasihu. Tə pəni mi warwat pitən gəmi kawi kup.
14 Tə pi ni untu təp kəba tloyi zap kə seda tu kan ra na rəshi den mi'e, mə cen kulcitən na ka'ida gəs kawi. Ama Yam pən ti kawi, kan tə ɓa tika den kin kan ɓa Almasihu gwa.
15 Tə nəm bar kə dlan ka na mulki na iko, tə kem wur wu tla sham təp kəba tle gam gəzən den kin ɓa'i Yesu.

Kopi doka kəmwi da'a

16 Ra untuwo, ba kə zani də murgon hukunte in den bar ju kə ci, ko den bar ju kə tla, ko den nge kopi nyel goni, ko nyel kə pel kyare, ko shukutən den pət shukutən kə sati.
17 Bar ju kupo wule hotoni katl kə bar ju baa cwat gwa, ama ge shirəmi kup kawo ar ba zamni gip Almasihu.
18 Ra untuwo, ba kə zani də murgon ngot kənka na ci bən gin təp kəba kuri gəs

den hane gam gəzən kumi təmtəni domici kə ngeni lada na bote mən kartən kə Yam, na ne mbatl den shini tlone, na tlora kə katl da'a. Damtən kə dli gəzən ni kem wur pitən untu.

19 Ai badər mbarəm tuwo tə ngəsh dli den Almasihu da'a, muntu kan tini'e gam kə dliyi gwa. Ti nəra gam də domtən kə mən kopi kup, muntu kan'e dli gəs gwa, muntu kan ra njake na kəti kə dli na tlərti gwa, tə den nartən na nartən tu Yam ba bi gwa.

20 Artu kə məshwi nəm na Almasihu, tə pa yente in bi də iko kə atl kundərəndlip kəni, unun kem kə'i den dəmi wule kə ini kə atl kundərən dlipu? Unun kem kə bi gam gin də ka'ida kə atl kundərəndlip kəni, muntu kan ra,

21 wule ka'da kan ba wule,<< ba kə nəm da'a, ba kə ɓom da'a, ba kə taɓe da'a gwawe?>>

22 Iri ka'ida juwo bar ju ba moka gwani domici ɓa wur ni den bi kulci kə mbarəme.

23 Na ho bi, iri ka'ida juwo ar ra na pitən kə bopya kandatu wu ɗiri kuri gəs gip adini tu kan mbarəm ni ngari gwa, na ngati gam den hane gam gəzən kumi təmi den bi ngeni ɓatltəne, də kumi dli esi. Ama na ho bi, ka'ida juwo wə ra na iko gon kəba hane lam/ndu'i kə dli da'a.

3

1 Nan tli'in ni na Almasihuwo, neni mbatl gin den bar kə to yam ka, las tu kan Yesu ra njon den am shimli kə Yam gwa.

2 Dam kən ni den bar kə to yam ka, ba'e den bar kə atl da'a.

3 Kə məshka wi, kan mbatl gin ra na ghuuni na Almasihu gip Yami.

4 Nan Almasihu muntu kan'e mbatl gin ni cwato, se kən ma kə cwat nan ti gip ɗəɗatən gəsi.

5 Ra untuwo, se kə ɗəli ni pitən kə dli gip kən ka, munju kan'e, muri na mətli kaari, na pi bar kə dəɗanye, lami na dun mbatli muntu kan ar ni'e bote bar ju kan Yam ni dagwa.

6 Den bar ju ni lo kə Yam ba sur den munju kan ba kum bi da gwa.

7 Kən na gam gin ma faro untu ni kən ra nan kə'i gip dəmən gwa.

8 Ama kəkəno ar nəm kə pətl kən ni na badər pitən ju. Za ni pi lo'e, na ghut mbatli na ngetəne, na li jen gami, na wani shirəm gip bi gini.

9 Ba kə ceni ni ya'en lar da'a, tunkan kə tare kə byali pitən gin kə far na mbap gəzən kawi gwa,

10 kan kə pən pel pitəne muntu kan ba pali ti peli gip momi bar kandatu mən pi gəs ra gwa.

11 Bartuwo argon ra wule, mən Yahuda ko mən helas, səri ko muntu səri ni da'a, muntu kan mən kom mbatl ni, mən ka gip ləpe, na zhere na muntu kan zher ni da'a, kup gəzəno nəm ni, Almasihu nəm ni, ti ni ngap gip bar kup.

12 Ra untuwo, kən kan zəzari kə Yam ni, mən tsarki kan kə ndu'i gwa, dəm ni mən guna gere, kə pi mbarəm ho bari, kə pali ni gam gin argon ni da'a na shu'i gami na kərcetəne.

13 Pi ni hakuri na ya'əni, gon ni pi'in hoyi dawo, gaparte tənika, kandatu kan Babom gaparte in warwat pitən gin kagwa, kən ma se kə gaparte ni ya'əni.

14 Den kar kə untuwo, pən ni mbatl kə ndutəne, muntu kan arni ba ɓal ko unu gip la'itən kə ngashi gam gwa.

15 Naa də muri mbatl kə Almasihu dəm gun gip mbatl gini, nan den bi ndutən tuni Yam lakən bi gip dli nəm gwa. Dəm ni mən pi godiya.

16 Naa də shirəm kə Almasihu dəm gip kən hoyi, kə ne den kulci ya'əni, kə ne den dəli kəm ya'ən na bopya kup, kən den wuli kon kə zabura na kə ɗəɗa Yami, kən den wuli kon ju kan Ruhu ni kirkire gwa, kən den wulu koni na goode Yam gip mbatl gini.

17 Bar ju ki pi kup, gip shirə ko baltəno, pi ni gip sun kə Babom Yesu, kə ne den goode Bəba Yam təp karti.

Dəmi tu kan ndari də pi bom kə mən kopi gwa

18 Kən mətli kushi, bi ni moni gin gam gini kandatu ar ndari gwa

19 Kən moni ngapo, ndu ni mətli gini ba kə gode wur nu mbatl kan ra na guna ger dagwa.

20 Mimiri, ngusi ni gam mən gəri gin gip
ko unu, argon tu ba gholi Yam mbatl gwa
itu.
21 Ga bəba, ba kə kem ni mimir gi wu
kum lo da'a, bəse də mbatl gəzən cenka.
22 Ga zhere, ngusi ni gam ga babom gin
gip ko unu, ba kə pi ni mbap kə shini kə
ger katl də kə gholi mbarəm mbatl da'a,
ama pi ni na mbatl nəm, kə bərti Yami.
23 Argon tu kii pi kupo, pi ni na mbatl gin
kup, kandatu ki pi Babo gwa ba'e mbarəm
da'a.
24 Tunkan kə mom'e Babom baa bi in
gaado ar dəm bi bar gini. Babom Al-
masihu ni kə bote ti.
25 Mən pi wani bar baa zam ɓatltən gəsi,
mənkən gwan ni mənta gwan ni da'i ra
da'a.

4

1 Ga Babomi, zami ni zher gin bar ju kor
kan mbun gwa, domici kə mom'e kən ma
kən ra na Bəba to yam ka.

Kulci yi jeni

2 Bini gam gin gip shirəm na Yami, dəm
ni gəɗən gipi kə ne den goode Yami.
3 Shirmi mi ni na Yam pa'e, də tə ɓuli mi
təp gon kə yari shirəm gəmi, kan mi mani
yari sərri kə Almasihu muntu kan ami ra
na ɓali na sarsari domici gəs gwa.
4 Shirmin ni na Yam kə də a mani yari,
ar ɗəl kandatu a ndu gwa.
5 Dəm ni na bopya gip kandatu kə dəm
na munju kan mən kopi ni da gwa, pini
mbap hoyi na kogonge təp tu kə zam gwa.
6 Naa də shirəm gin ko gigasi dəmni laa'i
na zo mbatl kə Yami, muntu kum mas
gwa, kə də kə mom ni kandatu ki palii ko
gonge mbarəm shirəm gəs gwa.

Shirmitən kə pa'i bisi

7 Tikikus baa yari'in shirəm kə bar ju pi
demən gwa. Ti berəm kə ndu'i ni, mən
yari shirəm kə Yam dlat erəm zher ni gip
Babomi.
8 A kari in bar rənka nan ti kə də kə mom
ni kandatu mən ra gwa kan kə də tə ɓa'i in
bigule.
9 Ti ra den ɗitən na ti Onisimus erəm
gəmi kə ndu'i mən pitən dlat, muntu kan
təra nəm gip kən gwa. wi yari'in bar ju kup
ba ratl ɗe gwa.
10 Aristakus berəm ɓaltən gən ba kari
in bar na shirmitən gəsi, untu ni Markus
muntu kan gigi gəzən nəm ni na Barnabas
gwa. (Kə zam yari'in argon den tiwi, tin tə
ɗir kar kəno, nəm təni.)
11 Joshu'a muntu kan ba laa ti bi'e Yus-
tus ba shirmi'in ka, munju ni katl'e mən
Yahuda gip berəm mbap gən kə zo dəmi
cina də Yami, wini wu dəmin mən iɗa
mbatli.
12 Abafaras muntu kan ra nəm gip kən
kan'e zher kə Almasihu Yesu den kari'in
bar na shirmitən gəsi. ko gigasi tə den
destən gip shirəm na Yam den bi gini, kə
də kə zam ni dləri gip ndu'i kə Yam munju
kan kəm lasiwi na tabbatetən gwa.
13 Ami na gam gəni a mom kandatu kan
Abafəras den pi mbap na bigul kədə tə ne
in amra na munju kan su gip Laudukiya
na kə hirabolis gwa.
14 Luka kan'e berəm gəmi kə ndu'i, mən
bii un tu, na Dimas ba shirmi inka.
15 Shirmi ni mir ɓyar kə su Laudukiya
ka kup, na Nimpa pa'e kan na mən kopi
kə bom dati.
16 Den kaar kə zhiti tələn kur kən cina
da'ino, se kə kari ni mən kopi kə gip
Laudukiya kədə wi ma wu zhiti, kən ma
se kə zhit ni tələnkur tu kan wu kari'in bar
nari gwa.
17 Yari ni Arkibus den'e, tə kur gəs tə pa'i
mbap tu kan Babom bi ti gwa.
18 Ami Bulus, na am gən ni a rəshi'in
shirmitən tu. Ba kə məsəni nika na zap
gəlla ju ami ra ɓali nari gwa da'a. Də zo
mbatl kə Yam dəm nan kəne

JAS

1 Ami Yakubu, zher kə Yami na kə
Babom Yesu Kəristi. A rəsh ni də rii bom
kutl cet rop kə Isra'ila munju kan gəzan
wurka gip atl gwa. A shirmi inka.

La'i Mbatl na Godetəne

2 Mir ɓyari, palini bar kup kə ghol
mbatli, kən ni kə zam gam gin gip godetən
jen gwa,
3 domici kə mom'e ɓomi ngəshtən gin
den Yam ba ɗiri kuri gəs gip pi bari.
4 Naa də kuri gəs pi mbap gəs kə də
kə ndər ni gip ngəshtən den Yami, kə hol
argon da'a.
5 Gon gin ni hol bobyawo, naa tə liri
Yami, muntu kan na mbatl nəm baa bi
munju kup lir ti gwa, ba bi ti.
6 Ama muntu kan liriwo, naa tə la mbatl
zami bat na ceni mbatli, domici muntu
kan ra na ceni mbatlo wule zap mal ni
təra, muntu itər ba bal ti ɗe na barta gwa.
7 Badər mbarəm tuwo ba tə pən den ti
zam argon kar Babom Yam da'a,
8 tə mən mbatl rob ni, eso ti dlər den
asəm nəm gip pi bar gəs da a.
9 Naa də erəm mən kopi muntu kan ba
shin ti argon ni da'a pi ghol mbatl den bar
las tu kan Yam ne ti gwa.
10 Ama mən bar kə amo, tə ɓo ngetl den
pali ti atli, nan ti konka wule buzən kin kə
gip ləp gwa.
11 Domici pət ba tli tor na mattən gəs ar
kem tə konka, buzəntən gəs ba roka kan də
mbuntən gəs liika. Untuni ma mən bar kə
am ba paka den təp ngeni bar kə am gəsi.
12 Albarka ra den muntu dlər gip
godetən gwa, tin tə dlər gip godetəniwo, ti
zam ɓatltən na rai tu kan Babom wule ti bi
mən ndu'i gəs gwa.
13 Tin tə te gip godetəno, ba də gon gin
wule <<Yam ni ba gode ti da'a.>> Ba gode
Yam na wani bar da a, Yam na gam gəs
eso, tə gode murgon na wani bar da a.
14 Ama mbarəm ba zam ni godetən den
ndu'i bar kə mbatl gəs kan dəl ti kan ba se
ti gwa.
15 Ndu'i kə mbatl ni pi tu'o, ar ba gəri
warwat pitəne, warwat pitən ni nar ngapo
ar ba ɗiri məshtəni.
16 Mir ɓyar gən kə ndu'i, ba kə za ni də
se in da'a.
17 Kup mbuni na zo bi baro, sur yam ni
ba ɗəli, muntu ba ɗəl ni sur kar Bəba mən
pi cirtən kə to dlom yamka, muntu kan ba
zhimbəl ti wule shishidər da gwa.
18 Tə pən də gəri mi təp kə ba shirəm kan
dlat ni ar ra gwa, kə də mə dəm wule nyoyi
kə pari gip argon ju ya pi gwa.

Kumi bar na Pi

19 Mir ɓyar gən kə ndu'i, mom ni muntu,
zho in ni kə kumi, bat na zhotən kə bali na
zhotən kə kumi lo'e,
20 domici lo kə mbarəm ba gəri ho bar ju
Yam ba ndu də pi gwa da'a.
21 Ra'untuwo, zani wani pitən na ɗasi tu
ju kan ra ko-ako gwa, na ngusi gam kə
nəm ni shirəm tu kan dləri gip mbatl gini,
shirəm tu kan baa ɗəli in gwa.
22 Ba kə dəm ni mən kumi shirəm kə Yam
katl da'a, na untuwo kə se ni gam gini. Pini
argon tu ar yari gwa.
23 Kup mən kumi shirəmi ama tə kop
argon tu shirəmi yari dawo, ti ni wule
mbarəm tu ba zhit gam gəs gip boka gwa,
24 nan tə zhit gam gəs tə ndarawo, ar ni
tə pa məsən kandatu təra gwa.
25 Ama mbarəm tu kan zhit zhet-zhet gip
zo doka kə Yam kan ba ɗiri zami gami, kan
tə ci cina nari tə məsənika na argon tu ya
kum gwa da'a, ama tin tə piwo, ti dəm mən
albarka gip argon tu tə pi gwa.
26 Gon gin ni ba shin tə mən kopi Yam ni,
ama tə mani nəmi bi gəs dawo, tə se gam
gəs ituwi, kopi Yam gəs ngapo katl ni.
27 Kopi tu kan Yam gəmi ba nəm dləran
na dlat ni arrawo ar ni'e, də ne am mimir
ju kan ina bəba na nəna da'a, na mətli ju
kan guri kan wu gip damtən gwa na ɗəli
gamka gip warwat pitən kan ba pi den
kaar atl gwa.

2

Bat na shini bom den mbarəme

1 Mir ɓyari, wule mir mən ngəshtən den
Babom Yesu Kəristi, muntu təp kar ti ni mi
shin Yam gwa, ba kə pən ni gon den tə man
gon da'a.

2 Də wule mbarəm gon ɗir kəba domtən
gi ni na kemi mundu kə zinariya na zo
tutul dli, kan gon es muntu am ri ti kar
da'a na gus lulur ri kar kəne,
3 kən ni kə pali mbatl den mbarəm mən
zo tutul dli tu kan kə wul ti'e, <<Zo ba-
dəmi gin ta,>> Ama kə wul muntu am ri
ti kar da'ayi'e, <<Dlər barta ko dəm bartu
kar asəm gəni,>>
4 Kə ɗəɗa gon den gon gip dlom gin
na dəmi mən tloyi ya'ən shirəm na wani
damtən ituwi diya?
5 Kum ni, mir ɓyar gən kə ndu'i, Ofawo,
Yam ni zəzar munju nan am ri wur kar
da'a den ger kə atl kup, wu dəm mən bar
kə am gip ngəshtən den Yam kə də Yam
dəm gun gip mbatl gəzən kandatu tə wule
ti bi munju ba ndu ti gwa diya?
6 Ama kə mbur muntu kan am ri ti kar
dagwa ituwi. Kə mom'e mən bar kə am ni
ba dəmi in gamka diya? Wini es wu ri in
cina də mən bən diya?
7 Wini wu li bar sun kə muntu kan kən
den dəmi domici gəs gwa diya?
8 Kən ni kə kop doka kə Kəristi kan ra gip
tələnkur gwa'e, <<Ndu berəm dəmi gi wule
gam giwo, to kə pi dlat ituwi.>>
9 Ama kən ni kə pən den jen man jeno, kə
pi warwat pitən wi, doka nəm kən ituwi.
10 Domici muntu ba kop doka kup kan tə
cen nəm kawo, tə cen wur ka hau ituwi.
11 Yam tu kan wule <<Ba kə mur na gər
gon kaari dawo,>> Ti ni es tə pa wule, <<Ba
kə ri gon eka da'a.>> To, ki ni kə mur na gər
gon kaari da'a ama kan kə ri gon ekawo kə
dəm mən ceni doka ituwi.
12 Den untuwo, na də shirəm na mbap
gin dəm wule kə mbarəm ju kan baa tloyi
wur shirəm den doka kə zami gam gwa,
13 domici tloyi shirəm tu kan na guna ger
da gwani baa pii muntu kan ba shin guna
ger da gwa. Ama shini guna ger tla gam
kə byaltən atli.

Ngəshtən den Yam na mbapi

14 Mir ɓyari, unun ar ba ɓite ine, gon ni
pən den tə ra na ngəshtən den Yami, ama
tə ra na mbap tu kan baa gode ngəshtən
den Yam gəs da gwawu? Ngəshtən gəs den
Yam tu baa ɗəli tiya?
15 Də wule ya'i moni ko mutli na tutul dli
ko fingal kə se na gəni da'a.
16 Gon gin ni wul ti'e, <<Ri bom lau, kum
ɗəmi kə zam fingali,>> Ama tə pi argon den
argon tu tə hol gwa dawo, unun ar ɓite
tiwe?
17 Untuni esi, ngəshtən den Yam nan gəs
bat na mbap tu kan ba gode ngəshtən den
Yamiwo, məshi ni.
18 Ama gon baa wule, <<Ki na ngəshtən
den Yami, amo ami ra na mbapi.>> Nunem
ngəshtən den Yam gi muntu kan ra na
mbap da gwa, ami ngapo aa nune'i
ngəshtən den Yam gən gip mbap tu api
gwa.
19 Kə pən tor mbatl'e Yamo nəm ni. Ar
mbuni! Dun itər ma untun ar ra tor mbatl
da wuri-na dədar dli.
20 Ki kədləm mbarəme, se in nune'i'e
ngəshtən den Yam tu kan ra na mbap dawo
argon ni da'aya?
21 Kə mom ni'e Yam pən ni baa gəmi
Ibərahim den'e mən pitən dlat gip mbap
gəs ni nan tə ta nya gəs Ishaku den ba keri
bar ju ɗiri Yam gwa diya?
22 Kə shino ngəshtən den Yam gəs na
mbap gəs ɗir nəm, kan ngəshtən den Yam
gəs ba dəm dlat den argon tu tə pi gwa.
23 Kan shirəm kə Yam ba dəm den,
<<Ibərahim ngəsh ti den Yami, kan Yam ba
pən den pitən dlat ni,>> Kan ba la ti bi
berəm kə Yami.
24 Kə shin wi den'e mbarəm ba dəml ni
dlat kar Yam təp kar mbap gəsi, ba'e den
ngəshtən den Yam gəs ni katl da'a.
25 Untuni esi, Rahab gər mən bi gəs kari
tuwo, Yam pən ti den mən pitən dlat ni den
argon tu tə pi kə ghundər mən zhuyi lasi,
kan tə ɗəli wurka təp kəti gon gwa diya?
26 Ar ni wule dli kan ra na ruhu dagwa
məshi ni, untuni es ngəshtən den Yam kan
hol mbapo məshi ni.

3

Wani bar ju ləka ba kem də pi gwa

1 Mir ɓyari, ba də womti gin dəm mən
kulci mbarəm shirəm kə Yam da'a, kə
mom'e min mən kulci mbarəmo ba tloyi mi
shirəm na nari man jeni.

2 Mə jilka den təp na womti. Murgon ni
ba jilka gip shirəm gəs dawo, zo mbarəm
ni, mən mani nəmi njwal kə dli gəs ni ma.
3 Mən ni mə la zap bi də pərsi kə də tə
kopi miwo, mi mani bali gəs tə pi argon tu
mə ndu tə pigwa.
4 Shin ni kungələn jikat male, kup na
nartin gəzəni, itər ba bali wur gam ɗe na
barta, na nye heli gəlla ni ba mani dəli gəs
də ri ti las tu mən dəliyi ba ndu ritən gwa.
5 Untu ni es ləkawo nye heli bar ni gip
dli, se kiri shirəm kar ti. Zhit ni mana, nye
gam masiɓi nəm ni ba mani keri nari gip
ləpe.
6 Ləka ma utu ni, ar ba kem wani pitən
gip njwal kə dli. Tə li mbarəmka kap, kan
tə ne ti mbatl den utu, ti ngapo bom utu ni
ba hor ti.
7 Bar kə gip ləp ra na womti, ga yatli, na
mən dlə'i na tu'e na bar ju kan gip mal ma
ba mani bali gəzəni. Nya mbarəm ma tə
mani bali gəzən den am gəsi,
8 ama nya mbarəm gon ra kan baa mani
na ləka gwa da'a. Tə shuku na ɗasi tu da'a,
laa'i ni təra na wani un mən ri mbarəm
eka.
9 Nari ni mə ɗəɗa Ban gəmi Babom Yami,
nan ti ni es mə pi ɓyar bi, munju kan Yam
pi wur gip kama gəs gwa.
10 Na bi nəm tu ni ba ɗəɗa'i na pi bi. Ar
ndari da'a.
11 Ger mal nəm baa ɗəli njeti na ɗasi
mala?
12 Mir ɓyari, kin turum ba mani gəri
mimir imbəra ko də kin zhinndu gəri nyen
turuma? Ar ba pi da'a, untu ni es ba zam
njeti mal gip ɗasi ger mal da'a.

Bobya gəsi rop

13 Wo ni'e mən bobya na momi bar tu
Yam ba ndu tə momgwa gip kəne? Na tə
nune untu təp kə ba mbuni dəmi gəsi, na
mbap kə pali gam gəs argon ni da'a kan ba
zam kar bobya gwa.
14 Ama kən ni na ghuve narka na ndu'i
gam tor mbatlo, ba kə ɓoni ngetl na ri ko
kə nge ge shirəmi da'a.
15 Bobyayi muntuwo sur yam ni ar ɗəl
da'a, kə atl ni, kə Ruhu kə Yam ni da'a, ama
kə gun dun itər ni.
16 Las tu ghuve na ndu'i gam rawo, lasi
ni ba zam tli mbatl na kup wani pitəne.
17 Ama bobya kan ɗəl sur yamo, kə nəm
dlərən ni an ra, mən ndu'i dəmi zhəlili, tə
dam ti den jeni, mən bi gam ni, dər-dər ni
təra na shini guna'i, mən gəri ho mimir ni,
mən ndu'i gam ni da'a na mən pi bar na
mbatl nəm.
18 Mən ɗiri dəmi zhəlili ni ba kem jen wu
dəm mən pitən dlat domici jen ba kulci den
dəmi gəsi.

4

Bi ni Yam gam gini

1 Unun ba ɗiri dlan na nyititi wultən gip
dlom ginu? Ndu'i bar gin ni ba ɗiri in dlan
gip mbatl diya?
2 Kə ndu bari ama kə zam da'a. Kə ri
jen eka den ndu'i bar kə jeni, ama kə zam
argon tu kə ndu gwa da'a. Kə tli yar ya'ən
gam na dlanye. Kə zam da'a, domici kə liri
Yam da'a.
3 Kən ni kə liri ma, kə zam da'a, domici
kə liri na ɗasi tu'e, kə də kə jilika den kumi
dəɗəm gi ni.
4 Kən jeɓər bi təpe, kə mon ni'e ɓali
berəm na bar kə atlo gapa na Yam ni diya?
Kup murgon tu ba ndu bar kə atlo tə dəm
mən gapa na Yam ituwi.
5 Kə kum wule katl ni shirəm kə Yam ba
kulci den'e Yam na ghuve den mi den ruhu
tukan tə la gip mi gwa diya?
6 Ama tə ne mi ni amra hoyi. Ar ni kem
shirəm kə Yam yari'e,

> <<Yam ba shin bes kə mən giɓər gami
> kan tə pi zo bar muntu kan pali gam gəs
> argon ni dagwa.>>

7 Ra untuwo, bi ni gam gin Yami. Dləri
ni Shetan gun dun itəri, ti kətəri ine.
8 Nənəra kosak na Yami, tə ma ti nəra
kosak nan kəne. Mən warwat pitəne, ho
ni am ginka. Də mbatl gin nəra dlərən kən
mən mbatl rob.
9 Dam kən ni, pi ni dun mbatli kə kul ni.
Pali ni gyatl gin ar dəm dun mbatli, kan də
ghol mbatl gin pal dun mbatli.
10 Mom ni'e kən ni gəs də Babomi, ti ɗəɗa
kəne.
11 Mir ɓyari, yari ni məgən shirəm ya'ən
da'a. Muntu kan yari məgən shirəm den
esi ko tə tloyi ti shirəmo, tə pi ni doka
məgən pitən na tloyi ti shirəmi. Kən ni kə

tloyi shirəm dokawo, kən mən kopi gəs ni da'a, ama kən mən tloyi ti shirəm ni.
12 Muntu ba bi dokawo nəm ni, ti ni'e mən tloyi shirəmi, muntu ba mani ɗəli mbarəm ko tə hukunte ti gwa. Ama wo ni'e ki kan ki tloyi ya'i shirəm gwawu?

Be ngetl den gəni

13 Ba kum ni kən mən wultən'e, <<Se ko gənəwo mi ri bən kən ko bən ta, mə pi sheti ghon nəm barta, mə pi ta wuri na wurika na zami dene.>>
14 Imnu, kə mon argon tu baa pi gəni gwa da'a. Imnu ge mbatl gin rawe? Wule kutu-kutu ni ar ra den kari njemo se ar jilka.
15 Ar mbun mani kə wule, <<Babom Yam ni ndu'o, mi dəm mə pi mənkən na mənta.>>
16 Kandatu ar rawo, kin den ɓe ngetl na hori icin den bar ju kə ri kə pi gwa. Kup ɓe ngetl juwo, wani pitən ni.
17 Ra untuwo, kup murgon tu mom argon tu hoyi kə pi ni kan tə pi dawo, tə pi warwat pitənwi.

5

Dəli kəm mən bar kə ame

1 Kum ni, kən mən bar kə ame, kul ni na zupi ambi den kumi dli tu kan baa zam kən gwa.
2 Bar kə am gino mo'i ni! Tutul dli gin ngapo ci kə ghughur ni.
3 Zənariya gin na azurpa gino ar rus kawi. Rustən gəzən baa dəm halama den kəne, ar baa ci tlu kə dli gin wule utu. Kə nəra na bar na womti gip muri jin ar ri patən kə bari!
4 Shin ni! Nge ɓatli mən mbap den kən gin den kulu den kəne. Kulu kə mən rəshi kəniwo ar su kəm də Babom mən Nartən wi.
5 Kə pi dəmi kə kumi dəɗəm na kumi təmi wi. Keti gam gin ni kən deni ar ri pət mboshi gini.
6 Kə tloyi wur shirəm na ri e mbarəm ju pi in argon dagwa.

Bali mbatl dlom gam gip kumi dli

7 Mir ɓyari, untuwo ɓal ni mbatl dlom gam ar ri pət paltən kə Babom Yesu. Untu ni mən kori bar ba la mbatl den zami bar kə kəne, təra na ɓa'i mbatl dlom gam kə tə shin ghon lurpi na kə tlon bari.
8 Kən ma ɓani mbatl dlom gami, kə dləri ni mbatl gəni, domici pət paltən kə Babom rawi kosak.
9 Mir ɓyari, ba kə dəmi ni ya'ən na nyititi shirəm da'a bise də tloyi in shirəmi. Mən tloyi shirəm ra dlor bədlabəni!
10 Mir ɓyari, shin ni mən kumi dli na ɓa'i mbatl dlom gam kə ga mən yari shirəm gip sun kə Babom Yami.
11 Kandatu kə mom gwa, mə shin den munju kan ɓal mbatl dlom gamo mən ghol mbatl ni. Kə kum ɓa'i mbatl dlom gam tu kan Ayuba pi gwa, kə pa shin kandatu Babom ne ti am ragwa. Babomo laa'i ni təra na kumi guna'i na pi bar na guna gere.
12 Mir ɓyari, bar argon tu a ndu kə momo ar ni'e, ba kə ɓoni am atl, na atl ko na yam ko na argon da'a. Naa də <<aan,>> Gin dəm aan, <<o'o>> Ngapo o'o. Ar ni man untuwo baa tloyi in shirəmi.

Shirəm kə ngəshtən den Yami

13 Argon ba ghun ni gongina? Na tə shirəm na Yami. Gon gin nəra es den ghol mbatla? Na tə wuli kon ɗəɗa Yami.
14 Gon gin ra es den kumi dliya? Na tə la bi kiri kə domtən kə mən kopi wu shirəm na Yam na bərke mir den ti na sun kə Babomi.
15 Shirəm na Yam kə mən ngəshtən den ti ba warke ti. Babom ba tli ti yami. Tin tə pi warwat pitən ma, Yam ba ho'i təka.
16 Ra'untuwo, yarini ya'ən warwat pitən gini, kə shirəm ni na Yam den ya'əni, ti warke ine. Shirəm na Yam kə mən zo mbatl ra na pi bar gip mbap gəsi.
17 Iliyawo, nya mbarəm ni wule mi. Nan tə kur gəs den shirəm na Yam ba də ghon nda dawo, ar ri kar shati ghon myakan na kyar mukka ghon nda gip atl da'a.
18 Tə pa shirəm na Yami kan yam ba bi ghone, kan atl ba bi barkəci.
19 Mir ɓyari, gon gin ni za təp kə Babom ka, kan gon gin ba pali ti den təpo,
20 mom ni'e muntu kan pali mən warwat pitən den təp jiltən gəs kawo, tə ɗəli ti bi də məshtənwi, tə pi təp kə ho'i womti warwat pitən gəska ituwi.

1JN

Shirəm kə ge mbatli

1 A rəshi in ni den muntu kan ti ni'e
shirəm kə Yam kar mbarəm kan ba bi
mbarəm ho ge mbatl gwa. Ti nəra terka
kapən la'i gəs kə pi atl kundərəndlip. Ti ni'e
muntu kan mən mir mən kartən gəs kum
ti nan tə kulci mi gwa! Mə shin ti na ger
gəmi! Mən na gam gəmi mə wi ti gere kan
mə ne am den ti! Ti ni mə pi wazu gəs den
bi shirəm kə ge mbatli.
2 Yam gode mbarəm muntu kan ba bi
mbarəm ge mbatl gwa. Mə shin ti. Mə yari
in ni na ho bi den'e mbarəm tu kan ba bi ge
mbatl tu kan ba pa dagwa nəra na Bəbayi,
kan tə cwat kar mi.
3 Mbarəm mən bi ge mbatl tu mə shin
kan mə kum ti gwani mə yari ine, kə də
kən ma kə mo ni gam nan mi. Me gam
gəmi ngap na Ban ni ar ra na Nya gəs Yesu
Almasihu.
4 Mə rəshi in ni den bar ju kə də ghol
mbatl gəmi laa'i ra.

Dəmi gip cirtən kə Yami

5 Shirəm tu kan mə kum kar ti gwa ni mə
yari in'e, Yamo cirtən ni, ko njem dəmən ra
gip ti da'a.
6 Mən ni mə wule mən ra gip me gam
nan ti ofa mən den dəmi gip dəməno, lar ni
mə ceni, ge shirəm kə Yam ra gip mi da'a.
7 Mən ni ngap mə dəm gip cirtən kandatu
təra gip cirtəno, mə mo gam na ɓyar ituwi,
kan bəran kə nya gəs Yesu ho mika bi də
warwat pitən gəmi wi.
8 Mən ni mə wule mən ra na warwat
pitən dawo, mə se gam gəmi wi, ngapo ge
shirəmi ra gip mi da'a.
9 Ama mənni mə yari Yam warwat pitən
gəmiwo, tə mən pi argon tu kan tə wule ti pi
kan tə pi dlat ni. Ti'i nəm mi den warwat
pitən gəmi da'a kan tə ho mi ka bi də məgən
pitən gəmi kup.
10 Mənni mə pən'e mə pi warwat pitən
dawo, mə pali ti mən ceni lar ituwi kan
shirəm gəs ngap ra gip mi da'a.

2

1 Mimir gən gip Almasihu, a rəshi inni
muntu den ba kə pini warwat pitən da'a.
Ama muntu kup pi warwat pitəno, mən ra
na muntu ba shirəm na Ba gəmi Yam den
am gəmi gwa, ti ni'e Yesu Almasihu mən
pitən dlat.
2 Təp kəba məshtən gəs ni lo kə Yam den
mi paka, kan ti'i nəm mi den warwat pitən
gəmi da'a, ba'e gwagəmi ni katl da'a ama
na kə mbarəm den kaar atl kundərəndlip.
3 Mən ni mə kop argon tu tə wule mə
piwo, ar gode'e mə mom ti ituwi.
4 Kup muntu kan wule, <<A mom
Yami>> ama tə kop argon tu tə wule də pi
dawo, mən ceni lar ni kan ge shirəmi ngap
ra gip ti da'a.
5 Ama muntu kup ba kop ge shirəm gəso,
na ho bi tə ndu Yam nari. Na untun mə
mom'e mən gwas ni.
6 Muntu kup pən'e tə gwasno, ar nəm ti
te yarka tə pi kandatu Yesu pi gwa.
7 Mir ɓyar kə ndu'i, shirəm tu a rəshi
in gwani'e argon tu Yam wule kə pi gwa.
Argon ni kan kə hol kumi terka gwa da'a.
Nəm shirəm ta kan kə mom na la'i gəs kə
kopi Yesu gwani.
8 Kup na untu, pel shirəm ni a rəshi ine.
Ge shirəm tu ba shin gip ti nan kən gwa,
rawo dəmən den ndoltənka kan ho cirtən
den cirtənwi.
9 Kup muntu wule <<Ami ra gip cirtəni>>
ama tə den nge esi mən kopiwo, tə ini gip
dəməni.
10 Muntu kup ba ndu esi mən kopiwo ti
ni den dəmi gip cirtəni. Argon ra den təp
gəs ka n baa kem ti kə pi wani bar gwa
da'a.
11 Ama kup muntu ba nge esi mən
kopiwo gip dəmən ni təra, tə den dəmi gipi.
Tə mom las tu tə ri gwa da'a, domici dəmən
le ti ger kawi.
12 Mimir gən gip Almasihu, a rəshi in ni
den'e təp kar Yesuwo Yam nəm kən
den warwat pitən gin da'a.
13 Ga bəba, a rəshi in ni
den'e kə mom ti wi muntu kan ra na
pare pi bar gwa.
Mir moni, a rəshi in ni
den'e kə tla gam kə gun dun itərwi.
Kən mimiri, a rəshi in ni
den'e kə mom Ba gəmi Yam wi.

14 Ga bəba, a rəshi in ni
den'e kə tare kə mom tiwi muntu kan
ti nəra tun ter ka gwa.
Mir moni, a rəshi in nəra,
den'e kə ndər wi, shirəm kə Yam ngap
ra gip kəne, eso kə tla gam kə gun
dun itər wi.
15 Ba kə ndu ni pi argon tu mbarəm ju
kan mom Yam da'a ba ndu pi gwa. Bar
juwo kə atl ni. Muntu kup ba ndu tə pi
bar ju kan ba gholi Bəbayi mbatl dawo, tə
ndu Bəbayi da'a
16 Ne su mbatl den'e mbarəm ju kan
mom Yam ba ndu ni'e wu pi bar ju wu
ndu gwa katl. Wu ndu wu zam kup argon
tu wu shin ko wu kum gwa. Wu ɓo ngetl
na bar kə am ju kan wi ra nari gwa. Dəmi
gip warwat pitən juwo kar Bəba ni ba zam
wur da'a! Ama pitən kə mbarəm kan ba
dəm kandatu wi gholi Yam mbatl gwa da'a
ni.
17 Mbarəm ju kan mom Yam da'a na
bar ju kup wu pi lamiwo baa paka, ama
muntu kup ba pi argon tu Yam ba ndu'o,
ti pi dəmi tu kan ba pa da gwa.

Mən nge Almasihu

18 Mir ɓyari, patən kə bar mbira kosak
wi. Mə yari in tunka'e mən nge Almasihu
ba cwati. Kəkən ma mən nge Almasihu na
womti mbirawi. Təp untu ni mə mom'e
patən kə bar rawi kosak.
19 Wu ɗəlni gəzən gip mi, ama na ho bi
gwagəmi ni da'a. O wi gwagəmi ni fawo na
wu sa gip miwi, ama ɗəltən gəzən gode'e ko
nəm gip wur ra kan gwagəmi ni gwa da'a.
20 Ama kəno Almasihu bi in Ruhu gəs wi.
Kup gin ngap kə mom ge shirəmi.
21 A rəshi in təlankur kəno ba'e den kə hol
ni momi ge shirəm kə Yam da'a. Ama den
kə momi, kə mom ngap'e lar shirəm gon
ra ba ɗəl kar Yam da'a muntu kan'e gəs kə
ge shirəm kup gwa.
22 Wo ni'e mən ceni lare? Muntu kan nge
nəmi'e Yesu ni'e Almasihu gwani. Mən nge
Almasihu ni'e muntu nge Bəbayi na Nyayi
gwa.
23 Murgon baa nge Nyayi kan tə nəra na
Bəbayi da'a. Muntu kan nəm Nyayi ngapo
təra na Bəbayi.
24 Zani bar ju kə pare kumi gwa ar dəm
gip kəne. Kən ni kə ne shirəmi kəmo, kən
den dəmi gip Nyayi na Bəbayi ituwi.
25 Mənni mə dəm gip me gam na Yam
untuwo, mii zam ge mbatl kan baa pa da'a
muntu Almasihu wule ti bi mi gwa.
26 A rəshi in ni bar ju den munju ba
ndu'e wu jili in ka gwa.
27 Kən ngapo Almasihu bi in Ruhu gəs
wi, ki'i ndu də murgon'i kulci in da'a. Ra
untuwo dəm ni gip me gam na Almasihu
gip mbatl gin kandatu Ruhu gəs kulci in
gwa.

Mimir kə Yami

28 Mimir gən gip Almasihu, kəkəno dəmni
gip me gam nan ti, kə də tin tə cwato, mii
zam ɓa'i bigul kə dləri cina da ti, bat na tle
shame.
29 Kən ni kə mom'e ti mən pitən dlat no,
ki pən tor mbatl'e kup muntu pi dlato ti
gəri kə Yam ni.

3

1 Capɗi! Shin ni kandatu nartən kə
ndutən tu Bəbayi ba pi mi ra, nan ba wul
mi'e mən mimir kə Yam ni gwa! Untu ni
ca mən ra. Argon tu kem mbarəm ju kan
mom Yam da'a nəm'e ga wo ni'e mən dawo
arni'e wu mom Yam da'i ni.
2 Mir ɓyar kə ndu'i, kəkəno mən mimir
kə Yam ni, kandatu kan mi nərawo mə
mom wi da'a. Ama mə mom'e ti ni tə pal
suro, mi dəm wule ti, domici mi shin ti
kandatu təra gwa.
3 Almasihuwo ngəlan ni təra, untu ni es
kup murgon tu na la'i mbatl tu gip tiwo,
tə pini dəmi ngəlan kandatu Almasihu ra
ngəlan gwa.
4 Muntu kup ba pi warwat pitəno tə dəm
mən nge kopi shirəm kə Yam wi. Na ho bi
warwat pitəno nge kopi shirəm kə Yam ni.
5 Ama kə mom'e Yesu cwat ni kə də tə
pəni mi warwat pitən gəmi ka. Yesu ngapo
tə taɓe pi warwat pitən da'a.
6 Murgon baa nəra gip ti kan tə ci cina
na warwat pitən da'a. Kup muntu ci cina
na warwat pitəno, tə tabe shini gəs ko tə
mom ti da'ini.
7 Mimir gən gip Almasihu, ba də murgon
jili in nəka da'a. Kup muntu ba pi ho baro

mən pitən dlat ni, kandatu Yesu ra mən pitən dlat gwa.
8 Muntu pi warwat pitəno ti kə gun dun itər ni, domici gun dun itər den pi warwat pitən terka kapən də Yam la gəs kə pi atli. Argon tu kem kan Nya Yam sur gip atlo ar ni'e kə tə li mbap kə gun dun itər ka.
9 Kup muntu gəri kə Yamno, ti ci cina na warwat pitən da'a, domici badər bar kə Yam ra gip ti, kano Yam ni'e Base. Ti'i mani ci cina na warwat pitən da'a, nan ti gəri kə Yam ni gwa.
10 Kandatu mə mom mimir kə Yam utu na munju kano mimir kə gun dun itər gwa ni'e kup muntu ba pi dlat dawo, ti nya Yam ni da'a na muntu kan ba ndu esi da gwa.

Nduni ya'əni

11 Shirəm tu kə kum terka na ngəshtən gin den Yesu gwa ni'e mə ndu ni ɓyari.
12 Dəmni wule Kayinu da'a muntu dəmka kə gun dun itər kan tə ri esi e kagwa. Unun kem tə ri ti eka rawu? Tə pini untu nan pitən gəso warwati ni gwa, kə esi ngapo dlat ni.
13 Mir ɓyari, mbarəm ju kan mom Yam da'a ni nge ino, ba ar ghun kən ni da'a.
14 Mə mom'e mə jikat ni məshtən kan mə zam ge mbatli kan baa pa dagwa. Mə mom ni untu den'e mə ndu ɓyari. Muntu kup ba pi ndutən dawo, ti dəm ni gip məshtəni.
15 Kup muntu ba nge esiwo ti mən ri mbarəm eka ni. Kə mom ngap'e mən ri mbarəm e gon ra kan na ge mbatl kan ba pa da'a gwa gip ti.
16 Kandatu mə mom ndutən gwa ni'e, Yesu Almasihu bi gam gəs den am gəmi. Ar ndari pa'e mə bi gam gəmi den bi kə ɓyari.
17 Murgon nəra na bar kə ame kan tə shin esi ra na argon da'a, ama tə shin guna gəs dawo, imni ndutən kə Yam ba dəm gip ti rawu?
18 Mimir gən gip Almasihu, ba mə pi ni ndutən na shirəm ko na bi katl da'a ama pini ho ndutən gip pi bar na pitən gini na mbatl nəm.
19 Na untuni mə mom'e mən kə ge shirəmi ni gwa utu, na kandatu mə muri mbatl gəmi gip Yam
20 mbatl gəmi ni byal mi gwa. Domici Yam nar man mbatl gəmi, eso tə mom ko unu.
21 Mir ɓyar kə ndu'i, mbatl gəmi ni byal mi ka dawo, mən ra na ndəri bigul kə ɗirtən cina də Yam kə shirəm nan ti.
22 Mii zam bar ju kup mə lir təra gwa, nan mə pi argon tu tə wule mə pi gwa, eso, mə pi bar ju ba gholi ti mbatl gwa.
23 Argon tu kan tə wule mə pi gwa ni'e mə ngəsh mi den Nya gəs Yesu Almasihu, kan mə ndu ni ɓyar kandatu tə yari mi mə pi gwa.
24 Munju ba pi argon tu tə wule wu piwo wi nəra gip Yami, ti ngap ra gip wuri. Kandatu mə mom'e təra gip mi gwa ni'e mə mom ni təp kar Ruhu tu kan tə bi mi gwa.

4

Kandatu ba mani momi Ruhu kə Yam na ruhu kə mən nge Almasihu gwa

1 Mir ɓyar gən kə ndu'i, ba kə zho inni kə nəmi ko gonge ruhu da'a, ama gode ni ruhuyi kə shinni ko kə Yam ni, domici mən lar shirəm na Yam ra na womti den kaar bar atli.
2 Kandatu ki mom ko mbarəm ra na Ruhu kə Yam gwa ni'e kup muntu nəm'e Yesu sur ni gip dliwo gip Ruhu kə Yam ni tə shirəme.
3 Ama kup muntu nəm'e Yesu ɗəl ni sur kar Yam dawo təra na Ruhu kə Yam da'a. Ruhuyi muntuwo kə mən nge Almasihu ni, muntu kə kum tə den cwattən gwa, kəkən untu ma təra den kaar bar atl wi.
4 Mir ɓyar kə ndu'i, kəno, kə Yam ni, kə tare kə tla gam gəzən wi, domici Ruhu kə Yam tu kan ra gip kəno tə man ruhu kə muntu kan atl kəno gwas ni gwa.
5 Wi kə atlo wu shirəm ni kandatu mbarəm kə atl ba shirəm gwa, mbarəm kə atl ni ba kum wuri.
6 Ama miwo kə Yam ni, munju kup mom Yamo wu kum mi, ama kup muntu kə Yam ni dawo tə kum mi da'a. Təp untuni mə mom mbarəm tu kan ra na Ruhu kə Yam na muntu kan ra na ruhu kə lar gwa.

Yamo ndutən ni

7 Kən ga berəm gəni, mə ndu ni ɓyari domici ndutəno ba ɗəl ni sur kar Yami.

Kup muntu ba pi ndutəno, gəri kə Yam ni,
eso tə mom Yami.
8 Kup muntu ba pi ndutən dawo, tə mom
Yam da'a domici Yamo ndutən ni.
9 Nankən ni Yam gode mi ndutən gəsi. Tə
kar Nya gəs kan ne ti nəm gwa sur den atli,
kə də mə zam ge mbatl kan baa pa dagwa
təp kar ti.
10 Ndutən tuwo, ba'e mən ni mə ndu Yam
da'a, ama ti ni tə ndu mi, arni tə kar nya
gəs suri kə də tə dəm muntu baa bi gam
gəs tə məsh den ba də Yam'i nəm mi den
bi warwat pitən tu mə pi gwa da'a.
11 Mir ɓyari, tunkan Yam ba ndumiwo,
mən ma ar ndari mə ndu ni ɓyari.
12 Murgon ra kan tabe shini Yam gwa
da'a, ama mən ni mə ndu ɓyaro, Yam ba
dəm gip mi, ndutən gəs ngapo ar dəm wi
na laa'i gip mi.
13 Mən na momi'e mən ra den dəmi gip
ti, ti ngap ra gip mi, domici tə bi mi Ruhu
gəs wi.
14 Mə shin kan mə yari jen den Bəbayi
kar Nya gəs kə tə dəm mən ɗəli mbarəm
kup kan den kaar bar atl gwa.
15 Kup muntu shede'e Yesuwo Nya
Yamno, Yam ra gip ti, ti ngap gip Yami.
16 Dən untuwo mə mom kan mə la mbatl
den ndutən tu Yam ra nari domici gəmi
gwa. Yamo ndutən ni. Kup muntu dəm gip
ndutəno ti nəra gip Yami, Yam es ra gip ti.
17 Den untuwo, ndutən dəm na laa'i wi
gip mi kə də mə dəm na mbatl nəm den pət
tloyi shirəmi, domici kandatu Almasihu
rawo untuni mən ra den kaar atl kəni.
18 Las tu ndutən kə Yam rawo bərti ra
da'a. Ho ndutən ba ɗəli ni bərti ka. Mbarəm
nəra na bərtiwo, ai, den bərti kə hukuntetən
ni. Untu ni ba gode'e muntu ba kum
bərtiwo tə ɓa gip ndutən wi da'a.
19 Mə pi ni ndutəne domici Yam ni pare
ndu'i gəmi.
20 Muntu wule, <<A ndu Yami,>> ama
tə nge esi mən kopiwo, tə mən ceni lar
ni. Kup muntu ba ndu esi mən kopi da'a,
muntu kan tə shin ti, ti mani ndu'i Yam
da'a muntu kan tə shin ti dagwa.
21 Almasihu kulci mi'e kup muntu ba
ndu Yamo, ar nəm ti te yarka tə ndu esi
mən kopi pa'e.

5

Ngəshtən den nya Yami

1 Kup muntu nəm'e Yesu ni'e Almasi-
huwo gəri kə Yam ni. Kup muntu ba ndu
Bəbayiwo tə ndu nya gəs pa'e.
2 Kandatu mə mom'e mə ndu mimir kə
Yam gwa ni'e, ndu'i Yam na kopi kulci gəsi.
3 Ndu'i Yam ni'e mə kop kulci gəsi. Kulci
gəs ngap ar giɓər da'a
4 domici kup muntu gəri kə Yamno tə tla
gam kə warwat pitən ju den pitən den kaar
atl ituwi. Mə zam ni tle gam kə warwat
pitən ju den pitən den kaar atl kən təp kə
ba ngəshtən gəmi den Almasihu.
5 Wo ni ba tla gam kə warwat pitən ju
den pitən den kaar atl gwa we? Muntu
nəm'e Yesuwo Nya Yam kan tə ngəsh den
ti gwa ni.
6 Bayyane ni Yesu Almasihu den Nya
Yam ni təp kə ba batisma gip male na təp
kə ba shoti bəran gəs na ɓa'i gəs den kini,
ba'e kə ba mal ni katl da'a, ama təp kə ba
mal na bərani. Ruhu kə Yam ni ba yari
domici Ruhu ni'e ge shirəmi.
7 Bar myakan ra kan Ba yari den'e Yesu
Nya Yam ni Mən bi seda ra myakan.
8 Wi ni'e Ruhu kə Yami, na batisma gip
male, na bəran kan tə shoti den am gəmi
gwa. Bar myakan juwo bar nəm ni wu
yari.
9 Mə nəm argon tu mbarəm yari gwa,
ama argon tu Yam yari gwa man kə ko
gonge mbarəme domici argon tu Yam yari
gwa ni, muntu kan tə yari den Nya gəs
gwa.
10 Ra untuwo, kup muntu kan nəm'e
Yesu Nya Yamno, təra na argon tu Yam
yari gwa gip mbatl gəsi. Ama kup muntu
nəm argon tu Yam yari dawo, tə pali Yam
mən ceni lar ituwi, domici tə nəm argon tu
Yam yari den Nya gəs gwa da'a.
11 Argon tu Yam yari gwani'e tə bi mi ge
mbatl tu kan ba pa dagwawi. Ge mbatl tu
ngapo gip Nya gəs ni ar ra.
12 Kup muntu kan ra na Nyayiwo təra na
ge mbatli. Muntu kan ra na Nya Yam dawo
təra na ge mbatl da'a.

Ge mbatl kan ba pa dagwa

13 A rəshi inni bar ju kən kan kə ngəsh
kən den sun kə Nya Yam gwa, kə də kə

mom'e kən ra na ge mbatl kan ba pa dagwa.

14 Bigul tu mən ra nari kə ritən cina də Yam gwa ni'e mən ni mə ngen argon kar ti gip ndu'i gəso, ti kum mi.

15 Mən ni mə mom'e tə den kumi gəmiwo, kup argon tu mə liriwo, mə mom'e mi zam kup bar tu mə lir ti ra gwa.

16 Muntu kan shin esi ni nda gip warwat pitən tu baa kem ti məshtən dawo, ar ndari tə shirəm na Yami. Domici kə mən shirəm na Yam tuwo Yam baa bi mən warwat pitən tu ge mbatli. Kup na warwat pitən jen ra kan ba ɗiri məshtən gwa, ama a wul ni'e də shirəm na Yam den munju da'a.

17 Kup nge pitən dlato warwat pitən ni, ama warwat pitən gon ra kan ba kem də mbarəm məsh da'a gwa.

18 Mə mom'e muntu kup gəri kə Yamno, tii ci cina na warwat pitən da'a. Muntu kan gəri kə Yamno, Yami baa ghum təka, gun dun itər baa ri ti eka da'a.

19 Mə mom'e mən mimir kə Yam ni, kano mbarəm kə atl kundərəndlip nəra am də gun dun itəri.

20 Mə mom es'e Nya Yam cwati, kan tə bi mi momi bari, kə də mə mom ti muntu kan'e mən ge shirəm gwa. Kano mən ra gip ti kan'e mən ge shirəmi gwa kup na gip Nya gəs Yesu Almasihu. Ti ni'e Yam kan'e ge shirəmi mən bi ge mbatl kan baa pa dagwa.

21 Kən mimir gən kə ndu'i, ba kə la ni gam gin gip kopi yam kə lar da'a.